

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

75809

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

KAR

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΑΡΑΜΖΙΝΟΥ
ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΗΣ
ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ

ΤΗΣ

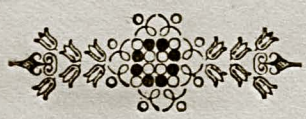
ΡΩΣΙΑΣ

ΕΞΕΛΛΗΝΙΣΘΕΙΣΑ ΕΚ ΤΟΥ ΓΑΛΛΙΚΟΥ,
ΠΑΡΑΒΛΗΘΕΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΡΩΣΙΚΟΝ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΝ,

ΥΠΟ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Σ. ΚΡΟΚΙΑΔΑ.

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

ΑΘΗΝΗΣ,

ΤΥΠΟΙΣ Χ. ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ.

Παρά τῆ Πύλῃ τῆς Ἀγορᾶς ἀριθ. 420.

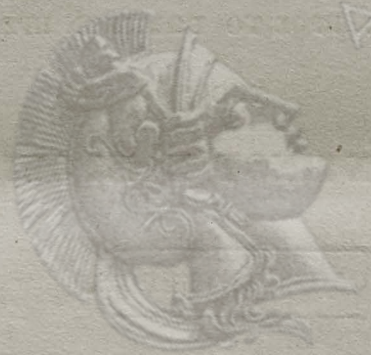

1856.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ
ΑΘΗΝΩΝ
29529 | 1979

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΟΝ
ΤΗΣ
ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

ΕΣΤΙΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΟΝ

ΤΗΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ
ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ

ΤΗΣ
ΡΩΣΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΣΒΙΑΤΟΠΟΛΚΟΣ.

1015—1019.

Ὁ Σβιατοπόλκος σφετεριστὴς τοῦ Θρόνου. — Ἀρετὴ τοῦ Βορίση. — Ἀδελφοκτονίαι. — Ἀπερίσκαπτος ὠμότης τοῦ Ἱεροσλάβου. — Μεγαλοφυχία τῶν Νοβογοροδίων. — Μάχη παρὰ τῷ Λευδέτσφ. — Συμμαχία τοῦ Ἱεροσλάβου μετὰ τοῦ Ἀυτοκράτορος τῆς Γερμανίας. — Πόλεμος πρὸς Βολεσλάον τὸν Γενναῖον. — Μάχη παρὰ τὸν Ἰπανιν. — Ἄλωσις τοῦ Κιέβου. — Νέα μεγαλοφυχία τῶν Νοβογοροδίων. — Παράσπονδος σφαγὴ τῶν Πολωνῶν. — Ὁ Βολεσλάος ἐγκαταλείπει τὴν Ῥωσίαν. — Ὁ Μέλας ποταμὸς. — Μάχη περὶ τὸν Ἄλταν. — Φυγὴ καὶ θάνατος τοῦ Σβιατοπόλκου.

Ο ΒΛΑΔΙΜΙΡΟΣ υἱοθέτησε μὲν τὸν Σβιατοπόλκον, ἀλλ' οὐδόλως ἠγάπα αὐτὸν, προβλέπων, ὡς φαίνεται, ὅτι ἐμελλεν ἵνα ἀποβῇ κακοῦργος. Κατὰ δὲ τὸν Δίτμαρον, σύγχρονον ἱστορικὸν Γερμανὸν, « ὁ Σβιατοπόλκος, » διοικητὴς τῆς Ἐπαρχίας Τουρόβου, ἔχων σύζυγον τὴν » θυγατέρα τοῦ Βολεσλάου, βασιλέως τῆς Πολωνίας, » ἐπεχείρησε, κατ' εἰσήγησιν τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ, ἵνα » μακρυνθῇ ἀπὸ τῆς Ῥωσσίας· ἀλλ' ὁ Μέγας Ἡγε-

1015.

» μὴν πληροφορηθεῖς περὶ τούτου κατέκλεισε τὸν ἀ-
 » γνώμονα ἀδελφιδοῦν ἐν φυλακῇ μετὰ τῆς συζύγου
 » αὐτοῦ καὶ ἐνὸς Γερμανοῦ Ἐπισκόπου, Ῥεῖνβέργου
 » καλουμένου, συνοδίτου τῆς θυγατρὸς τοῦ Βολεσλάου.»
 Ἴσως ὁ Βλαδίμιρος περὶ δυσμᾶς ἤδη τοῦ θείου συνεχώ-
 ρησε τῷ Σβιατοπόλκῳ, ὁ ἀνάξιος ὅμως οὗτος Ἡγεμὼν
 ἔχαιρε μὲν διὰ τὴν τελευτὴν θείου καὶ εὐεργέτου, συγ-
 κάλεσας δὲ τοὺς πολίτας, ἀναγορεύεται κυριάρχης
 τοῦ Κιέβου καὶ διανέμει αὐτοῖς μέγα μέρος τῶν θησαυ-
 ρῶν τοῦ Βλαδιμίρου. Ἄλλ' οἱ πολῖται ἔλυποῦντο παρα-
 δεχόμενοι τὰ δῶρα· διότι ἀδελφοὶ καὶ φίλοι αὐτῶν συνε-
 ξεστράτευον μετὰ τοῦ Ἡγεμόνος Βορίση, προσφιλοῦς
 τῷ πατρὶ αὐτοῦ καὶ τῷ λαῷ Ἡγεμόνος.

ἘΟ Σβιατο-
 πέλκος σφετερι-
 στήσ τοῦ θρόνου

ἘΟ Βορίσης δ' αὐτὸς μὴ συναντήσας τοῖς Πατσινά-
 καις ἐπανήρχετο μετὰ τοῦ στρατοῦ καὶ κατεσχένησεν
 ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ Ἄλτα, ὅπου μαθὼν τὸν
 θάνατον τοῦ πατρὸς ἐκυριεύθη ὡς ἐνάρετος υἱὸς ὑπὸ
 βαθυτάτης θλίψεως. Οἱ συνεταῖροι τῶν τροπαίων τοῦ
 Βλαδιμίρου ἔλεγον αὐτῷ· « Ἡγεμὼν, οἱ συμπολεμι-
 » σταὶ τοῦ πατρὸς σου εἰσὶ μετὰ σοῦ. Ἐκστράτευσον
 » κατὰ τοῦ Κιέβου καὶ γενοῦ κυριάρχης τῆς Ῥωσσίας.»
 Ἄλλ' ὁ Βορίσης ἀπεκρίθη αὐτοῖς· « Πῶς δύναμαι ἀνα-
 » τεῖναι χεῖρα κατ' ἀδελφοῦ πρεσβυτέρου, ὀφείλοντος
 » ἵνα μοι χρησιμεύσῃ ἀντὶ δευτέρου πατρὸς ; » Τὸ εὐγε-
 νὲς τοῦτο αἰσθημα ἐφάνη τοῖς πολεμισταῖς ὡς μικροψυ-
 χία· διὸ οἱ στρατιῶται ἐγκαταλιπόντες τοιοῦτον συμ-
 παθῆ Ἡγεμόνα, ἠὲτομόλησαν πρὸς ἐκεῖνον, ὅστις
 διὰ τῆς φιλαρχίας ἤξιούτο παρ' αὐτῶν τοῦ δικαίωμα-
 τος τῆς κυριαρχίας.

Ἄρετή τοῦ
 Βορίση.

Ἄλλ' ὁ Σβιατοπόλκος, ὡς θρασὺς μόνον πρὸς τὸ κα-
 κουργεῖν, πέμπει πρεσβευτὰς τῷ Βορίση διαβεβαιῶν αὐτὸν

περὶ τῆς φιλίας αὐτοῦ, ὑπισχνούμενος δὲ τὴν ἔκτασιν τῶν ὑπ' αὐτὸν τόπων. Ἀναχωρήσας δὲ συγχρόνως ἀφικνεῖται νύκτωρ εἰς Βησεγόροδον, ὅπου παραχρῆμα συγκαλέσας ἐν συμβουλίῳ τοὺς μεγιστᾶνας «Θέλετε ἵνα μοι »δείξητε τὴν πίστιν ὑμῶν ;» ἠρώτησεν αὐτούς. «Ἔσμεν »πρόθυμοι», ἀπεκρίθησαν ἐκεῖνοι, «ἵνα ἀποθάνωμεν ὑπὲρ »σοῦ.» Τότε ὁ μὲν Σβιατοπόλκος ἀπήτησε παρ' αὐτῶν τὴν κεφαλὴν τοῦ Βορίση, οἱ δ' ἀγενεῖς ἐκεῖνοι συγκατετέθησαν εἰς τὸ κακούργημα!

Ὁ νέος Βορίσης, ἔχων περὶ ἑαυτὸν εὐαρίθμους τινὰς ὑπηρέτας, εὐρίσκετο ἔτι ἐπὶ τοῦ παρὰ τὸν Ἄλταν πεδίου· οἱ δὲ φονεῖς βοηθείᾳ τοῦ σκότους προσήγγισαν τῆς σκηνῆς αὐτοῦ, ἀλλ' ἀκούσαντες ὅτι ὁ εὐσεβὴς οὗτος νέος προσήυχετο, ἀνέστειλαν πρὸς καιρὸν τὴν μανίαν αὐτῶν. Αὐτὸς δὲ πληροφορηθεὶς περὶ τοῦ καταχθονίου σκοποῦ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἐξωμολογήθη μετὰ συντριβῆς πρὸς τὸν Παντοδύναμον, ἀπαγγέλλων τὰ ἱερά ἄσματα τοῦ Προφητάνακτος. Γινώσκων δ' ἤδη, ὅτι οἱ φονεῖς ἴσταντο ἔξω τῆς σκηνῆς, προσήυχετο . . . . . μετὰ πλείονος ζέσεως ὑπὲρ τοῦ Σβιατοπόλκου! Τέλος δὲ παραμυθήσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ διὰ τῆς οὐρανίας πίστεως κατεκλίθη καὶ μετὰ καρτερίας ἀνέμενε τὸν θάνατον. Οἱ δὲ κακούργοι, ἐνθαρρυνθέντες ἐκ τῆς σιωπῆς, εἰσῆλθον εἰς τὴν σκηνὴν καὶ ἐφόνευσαν αὐτὸν διὰ τῶν λογχῶν, ὡς καὶ τὸν πιστὸν ἀκόλουθον αὐτοῦ, ὅστις παρενέβη, ἐπιθυμῶν ἵνα διασώσῃ τὸν κύριον αὐτοῦ καὶ φίλον. Ὁ νέος οὗτος πολεμιστῆς, Γεώργιος τοῦνομα, τὴν δὲ καταγωγὴν Οὐγγρος, ἀπολαύων πλήρους τῆς εὐνοίας τοῦ Ἡγεμόνος αὐτοῦ, ἔφερεν ὡς δεῖγμα ταύτης ἐπὶ τοῦ τραχήλου νομισματόσημον χρυσοῦν. Οἱ δ' ἀχόρεστοι οὗτοι φονεῖς, μὴ δυνάμενοι ἰν' ἀποσπάσωσιν

Ἀδελφοκτονίη.

αὐτὸ, ἀπέκοψαν τὴν κεφαλὴν, ἐπομένως δ' ἐθανάτωσαν καὶ ἄλλους ἀκολούθους τοῦ Ἡγεμόνος, οἵτινες προείλοντο τὸν θάνατον τῆς φυγῆς. Ὁ νεκρὸς τοῦ Βορίση περιτυλιχθεὶς δι' ὀθόνης ἐν παραβύστῳ τινὶ τῆς σκηνῆς μετεκομίσθη πρὸς τὸν Σβιατοπόλκον· ἀλλ' οὗτος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἔτι ἀναπνέοντα βλέπων, προσέταξε δύο Βαράγγους ἵνα συντελέσωσι τὸ κακούργημα· ὅθεν ὁ ἕτερος αὐτῶν ἐνέπηξε τὸ ξίφος τῇ καρδίᾳ τοῦ ψυχορραγοῦντος. . . . Ὁ ἀτυχῆς οὗτος νέος, κομψὸς καὶ μεγαλοπρεπῆς, κατέθειλε πάντας διὰ τε τοῦ κάλλους καὶ τοῦ χαρίεντος ἤθους. Εἶχεν ἰλαρὸν καὶ γλυκὺ βλέμμα, καὶ διεκρίνετο ἐν πολέμοις μὲν διὰ τῆς ἀνδρίας, ἐν συμβουλίῳ δὲ διὰ τῆς συνέσεως. Ὁ χρονογράφος, στηλιτεύων εἰς τοὺς μέλλοντας αἰῶνας τὰ ὀνόματα τῶν αὐτουργῶν τῆς μαιφονίας, ὀνομάζει αὐτοὺς Πούτσιαν, Τάλετσον, Γέλοβιτς καὶ Λάσκον. Ἐπὶ τοῦ Νέστορος ἀνεπολοῦντο ἐν τῇ μνήμῃ ὡς ἀντικείμενον γενικοῦ ὕδελυγμοῦ· οὐδεμίᾳ δ' ἀμφιβολίᾳ, ὅτι ὁ Σβιατοπόλκος ἀντήμειψε τοὺς ἀθλίους τούτους, ὡς προσδοκῶν καὶ νέας ἄλλας παρ' αὐτῶν κακουργίας.

Μετὰ δὲ ταῦτα πέμψας πρὸς τὸν Ἡγεμόνα τοῦ Μουρόμου Γλέβην πρεσβευτὴν ἀνήγγειλεν, ὅτι ὁ Βλαδίμιρος ἀσθενῶν βαρέως ἐπεθύμει ἵνα ἴδῃ αὐτόν. Ὁ δὲ Γλέβης, ἐξαπατηθεὶς ὑπὸ τῆς ψευδοῦς ταύτης εἰδήσεως, ἀνέχωρησε σπουδαίως εἰς Κίεβον μετ' εὐαρίθμου θεραπείας, πεσῶν δὲ καθ' ὁδὸν ἐκ τοῦ ἵππου καὶ πληγεὶς τὸν πόδα, οὐδόλως διέτριψεν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ Σμολένσκου ἐξηκολούθησε τὴν πορείαν αὐτοῦ διὰ τοῦ Βορυσθένους. Ὀλίγον δ' ἀπωτέρω τῆς πόλεως ταύτης ἀπήνητησεν αὐτὸν πρεσβευτῆς τις τοῦ Ἰαροσλάβου, Ἡγεμόνος τοῦ Νοβογορόδου, ἀναγγέλλων αὐτῷ τὸν θάνατον τοῦ Βλαδιμί-

ρου καὶ τὴν φρικώδη τοῦ Σβιατοπόλκου ἐπιβουλήν. Διὸ θρηγῶν τὸν θάνατον πατρὸς καὶ ἀδελφοῦ ὁ συμπαθὴς καὶ εὐσεβὴς, ὡς ὁ Βορίσης Γλέβης, προσηύχετο πρὸς τὸν Θεὸν μετὰ θλίψεως ἐγκαρδίου. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τούτῳ οἱ κατ' αὐτοῦ ἀπεσταλμένοι δολοφόνοι ἐπελθόντες συλλαμβάνουσι τὴν λέμβον. Ἡ ἐκ Μουρόμου θεραπεία ἐμικροφύχησεν, ὁ δὲ Γορεασέρος, ἀρχηγὸς τῶν κακούργων, διέταξε τὸν φόνον τοῦ Ἡγεμόνος. Ὁ μάγειρος δ' αὐτὸς τοῦ Γλέβη, Τόρτσινος καλούμενος, ὅπως εὐαρεστήσῃ τῷ Σβιατοπόλκῳ, ἔσφαξε τὸν ταλαίπωρον αὐτοῦ κύριον. Ὁ νεκρὸς αὐτοῦ κείμενος ἐπὶ τινὰ χρόνον παρὰ τὴν ὄχθην μεταξὺ δύο πρέμνων, ἐτάφη τέλος μετὰ τοῦ Βορίση ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Βασιλείου, ἐν Βησεγορόδῳ.

Ἄλλ' ὁ Σβιατοπόλκος ἐλύσσα καὶ μετὰ τὸν φόνον κατὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ· ὁ δὲ Σβιατοσλάβος, Ἡγεμὼν τῶν Δρεβλιανῶν, προβλέπων ὅτι ἐσκόπευεν ἵνα κυριεύσῃ τῆς Ῥωσσίας ἀπάσης, μὴ δυνάμενος δ' ἀντιστῆναι, ματαίως κατέφυγεν εἰς Οὐγγαρίαν· διότι ἐγγὺς γενόμενος τῶν Καρπαθίων ὀρέων ἐφονεύθη παρὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Σβιατοπόλκου ἀπεσταλμένων. Ἄλλ' ὁ ἀδελφοκτόνος οὗτος διεσάλπιζε τὰ κακούργήματα αὐτοῦ ὡς ἐνδοξά τινα καὶ εὐτυχῆ συμβεβηκότα· ὅθεν συγκαλέσας τοὺς πολίτας τοῦ Κιέβου, διένειμεν αὐτοῖς χρήματα καὶ ἐνδύματα, καθόσον διὰ τῆς μεγαλοδωρίας αὐτοῦ ἤλπιζεν ἵν' ἀποκτήσῃ τοῦ λαοῦ τὴν ἀγάπην.

Μετ' οὐ πολὺ ὁμως ἀναφανεῖς ὡς ἐκδικητῆς τοσοῦτων ἀνοσιουργημάτων ὁ Ἰαροσλάβος, ὁ ἰσχυρότατος τῶν κληρούχων Ἡγεμόνων, ἐξωπλίσθη κατὰ τοῦ τέρατος τούτου· ἀλλ' ἡ ἀφροσύνη καὶ ὠμότης παρ' ὀλίγον ἐστέρησαν αὐτὸν τῶν τρόπων τῆς τιμωρίας· διότι, ὑποκει-

*Απερίσκεπτος
 φίλος τοῦ Ἰα-
 ροσλάβου.

μένων καθ' ἐκάστην τῶν γυναικῶν τῇ θρασύτητι
 καὶ τῇ ἀκολασίᾳ τῶν προσκληθέντων εἰς ταύτην τὴν
 πόλιν ὑπὸ τοῦ Ἰαροσλάβου Βαράγγων, οἱ εἰρηνικοὶ τῆς
 πόλεως ταύτης κάτοικοι, ὡς ἔρημοι τῆς προστασίας τοῦ
 ἀρμοδίου Ἡγεμόνος, ὑπὸ ξένων ἀγομένου, δυσανασχε-
 τοῦντες κατέσφαξαν πολλοὺς Βαράγγους. Ὁ δὲ Ἰαρο-
 σλάβος, ὑποκρύπτων τὴν ὀργὴν αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὸ
 ἐπὶ τοῦ Ῥακόμου ἀγροκήπιον, ἀτάραχος δὲ κατὰ τὸ φαι-
 νόμενον προσκαλεῖ τοὺς κατηγορουμένους ἐπὶ τῇ δο-
 λοφονίᾳ ταύτῃ διασήμους πολίτας τοῦ Νοβογορόδου. οὗ-
 τοι δὲ μεταβαίνουσιν ἄοπλοι, πεπειθότες, ὅτι εὐχερῶς
 δικαιολογηθήσονται ἐνώπιον τοῦ Ἡγεμόνος. Ἄλλ' ὁ
 Ἰαροσλάβος, μὴ συστελλόμενος ὑπὸ τοῦ αἰσχους τοι-
 αύτης ἐπιβουλῆς, ἐθανάτωσεν ἀνηλεῶς πάντας αὐτούς.
 Ἀναγγειλάσης δὲ κατὰ τὴν αὐτὴν νύκτα ἀπὸ Κιέβου
 τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Περεδσλάβας τὸν θάνατον τοῦ
 πατρὸς, καὶ τὰ τοῦ Σβιατοπόλκου κακουργήματα, φρίτ-
 των ἠγνόει τὸ πρακτέον, μόνη δὲ ἡ τῶν Νοβογορο-
 δίων προθυμία ἐδύνατο ἵνα σώσῃ αὐτὸν ἀπὸ τῆς τύ-
 χης τοῦ Βορίση. Ἀλλὰ τὸ αἶμα τῶν τέκνων καὶ ἀδελ-
 φῶν αὐτῶν ἦν ἔτι θερμὸν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ἡγεμόνος. Καὶ
 ὅμως μὴ βλέπων καταλληλότερον σωτηρίας μέσον ὁ Ἰαρο-
 σλάβος παρὰ τὴν γενναιοψυχίαν τοῦ κακοποιηθέντος ὑπ'
 αὐτοῦ λαοῦ, συγκαλέσας τοὺς πολίτας ἠγόρευσεν αὐ-
 τοῖς· « Χθὲς ἀπερίσκεπτως διέταξα τὸν φόνον ὑπη-
 » κόων πιστῶν, σήμερον δ' ἐπεθύμουν ἵν' ἐξαγοράσω
 » αὐτοὺς διὰ παντὸς τοῦ χρυσίου τοῦ Ταμείου.» Ἄλλ'
 » ὁ λαὸς ἐτήρει σιωπὴν. « Φίλοι, ἐπανέλαβεν ὁ Ἰαρο-
 » σλάβος, τὰ δάκρυα αὐτοῦ ἐκμάσσω, ὁ πατήρ μου
 » ἀπεβίωσεν· ὁ Σβιατοπόλκος, καταλαβὼν τὸν θρόνον,
 » προτίθεται τὴν ἐξολόθρευσιν πάντων τῶν ἀδελφῶν

αὐτοῦ. « Τότε οἱ ἀγαθοὶ Νοβογορόδιοι, ἀμνησιχακοῦν-
 τες, ἀνέκραξαν ὁμοθυμαδόν· « Κύριε, ἐφόνευσας τοὺς ^{Γεννατοψυχία}
 » ἀδελφοὺς ἡμῶν· ἀλλ' ἔτοιμοί ἐσμεν ἐκστρατεῦσαι ^{τῶν Νοβογορο-}
 » κατὰ τῶν ἐχθρῶν σου. » Ὁ Ἰαροσλάβος ἀνεζωπύρη-
 σεν ἔτι μᾶλλον τὴν ζέσιν αὐτῶν, ἀνακοινῶν αὐτοῖς
 νέους τοῦ Σβιατοπόλκου φόνους· συναγείρας δὲ στρα-
 τὸν ἐκ τεσσαράκοντα χιλιάδων Ῥώσων καὶ χιλίων Βα-
 ράγγων ἀνεφώνησεν· « Ἀπολεσθεῖη ἡ κακία τοῦ ἀσε-
 βούς! » καὶ οὕτως ὤρμησε κατὰ τοῦ ἐχθροῦ.

Ἄλλὰ καὶ ὁ Σβιατοπόλκος, ἅμα μαθὼν τὰς παρα-
 σκευὰς ταύτας, συνήθροισε πολυάριθμον στρατόν· προσ-
 καλέσας δ' εἰς ἐπικουρίαν καὶ τοὺς Πατσινάκας, ἀπήν-
 τησε τὸν Ἰαροσλάβον κατὰ τὸ Λούβετσον παρὰ τὸν
 Βορυσθένη. Ἄλλ' ἀμφότεροι οἱ ἡγεμόνες ἔμειναν ἀν-
 τιπαρατεταγμένοι ἐπὶ πολὺν χρόνον, οὐδὲν ἐπιχει-
 ροῦντες, οὐδ' ἐτόλμων ἵνα διαβῶσιν ἐνώπιον τοῦ ἐχ-
 θροῦ τὸν χωρίζοντα αὐτοὺς βαθὺν ποταμὸν, ὥστε ἐπῆλθεν
 ἤδη καὶ τὸ φθινόπωρον.....

1016.

Τέλος δὲ παροξυνθέντες οἱ Νοβογορόδιοι ὑπὸ τῶν
 ἀγερῶχων ὕβρεων ἑνὸς τῶν στρατηγῶν τοῦ Σβιατο-
 πόλκου, ἀπέβαλον πᾶσαν ὑπομονήν, καθόσον ἐκεῖνος
 ἔφιππος περιφερόμενος περὶ τὴν ὄχθην, ἀνεβόα πρὸς
 αὐτούς· « Τίνος ἕνεκεν ἤλθετε ἐνταῦθα μετὰ τοῦ χω-
 » λοῦ ὑμῶν ἡγεμόνος; (διότι ὁ Ἰαροσλάβος εἶχε τὸ
 » φυσικὸν τοῦτο ἐλάττωμα)· τὸ ξυλουργεῖν ἐστὶν ἔρ-
 » γον ὑμῶν, οὐχὶ δὲ τὸ πολεμεῖν. » « Ἄλλ' αὔριον,
 » ἀπεκρίθησαν οἱ Νοβογορόδιοι, παρελθόντες εἰς τὴν
 » ἀπέναντι ὄχθην, φανεύσομεν ὡς προδότην πάντα τὸν
 » ἀνθιστάμενον. » Τῶν μεγιστάνων δέ τις τοῦ Σβια-
 τοπόλκου, συμφωνῶν μετὰ τοῦ Ἰαροσλάβου, ὑπέσχετο
 αὐτῷ τὴν ἐπιτυχίαν ταχείας καὶ νυκτερινῆς προσβα-

Μάχη παρὰ
τῷ Λουβέτσῳ.

λῆς. Ἐν ᾧ δ' ὁ Σβιατοπόλκος, μὴ ἀναλογιζόμενος τοὺς ἐχθροὺς, εὐωχεῖτο μετὰ τῆς φρουρᾶς, οἱ πολεμισταὶ τοῦ Ἡγεμόνος Νοβογορόδου διελθόντες τὸν Βορυσθένη πρὸ τοῦ ὄρθρου, ἀπώθησαν μὲν τὰς λέμβους αὐτῶν ἀπὸ τῆς ὄχθης, ὡς ἔχοντες ἀπόφασιν ἵνα νικήσωσιν, ἢ ἀποθάνωσι, προσέβαλον δὲ τοὺς ἀμερίμνους Κιεβίτας, περιβεβλημένοι τὰς κεφαλὰς διὰ ῥινομάκτρων, ὅπως ἀναγνωρίζωνται ἐν μέσῳ τῶν πολεμίων. Ὁ Σβιατοπόλκος ἀντιπαρετάχθη μετὰ θάρρους ἀμυνόμενος· ἀλλ' οἱ Πατσινάκαι, ἀποκεχωρισμένοι τοῦ στρατοπέδου διὰ τινος λίμνης, ἤλθον βραδέως πρὸς βοήθειαν αὐτοῦ· ἡ δὲ φρουρὰ τοῦ Κιέβου, πορευομένη πρὸς αὐτοὺς διὰ τοῦ εἰσέτι ἀσθενοῦς πάγου τῆς λίμνης ταύτης, κατεποντίσθη. Οὕτως ὁ μὲν Σβιατοπόλκος εὔρε τὴν σωτηρίαν ἐν τῇ φυγῇ, ὁ δὲ Ἰαροσλάβος, εἰσελθὼν ἐν θριάμβῳ εἰς Κίεβον, ἀντήμειψε μετὰ μεγαλοδωρίας τοὺς γενναίους αὐτοῦ πολεμιστὰς, διανείμας πρὸς ἕκαστον τῶν Νοβογοροδίων ἀνὰ δέκα γρίβνας, πρὸς δὲ τοὺς λοιποὺς ἀνὰ μίαν, καὶ πιστεύων ὅτι ἡγεμονεύσει εἰρηνικῶς, ἀπέλυσεν αὐτούς.

1017.

Ἄλλ' ὁ Σβιατοπόλκος, μὴ διανοούμενος εἰσέτι ἵνα παραχωρήσῃ τῷ Ἰαροσλάβῳ θρόνον κατάρρυτον ἐκ τοῦ αἵματος τριῶν ἀδελφοκτονιῶν, ἐπικαλεῖται τὴν προστασίαν τοῦ Βολεσλάου. Ὁ βασιλεὺς οὗτος, ἀξίως προσαγορευόμενος γενναῖος, προεθυμεῖτο μὲν ἵνα ἐκδικηθῇ τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ, ἀνακτήσῃ δὲ τὰς τῆς Ξανθῆς Ῥωσσίας πόλεις, τὰς ἀρπαγείσας ὑπὸ τοῦ Μεστισλάβου παρὰ τοῦ Βλαδιμίρου. Ἄλλ' ἔχων τότε πόλεμον πρὸς Ἐρρῖκον τὸν Β', Αὐτοκράτορα τῶν Γερμανῶν, ἐπεθύμει τῆς μετ' αὐτοῦ εἰρήνης, ὅπως ἀνετώτερον ἐνεργήσῃ κατὰ τῆς Ῥωσσίας. Ἐν τοῖς χρονικοῖς

Συμμαχία
τοῦ Ἰαροσλά-
βου μετὰ τοῦ
Αὐτοκράτορος
τῆς Γερμανίας.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΝΕΜΟΣ

ὑπάρχει οὐχὶ ἡ ψυχαγωγία, ἀλλ' ἡ σωτηρία τῆς πατρίδος. »
 Παραχρῆμα δ' ἐστρατεύει μετὰ τῶν Βαράγγων καὶ
 Ῥώσσω. Ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς Πολωνίας, ἐστρατοπεδευμέ-
 νος ἐγγὺς τοῦ ποταμοῦ, κατεσκεύαζε γεφύρας, ἐν ᾧ
 εἰς τὴν ἀντιπέραν ὄχθην ὁ Ἱεροσλάβος περιέμενεν ἀ-
 νυπομόνως τὴν ὥραν τῆς μάχης· συνήφθη δ' αὕτη
 ταχύτερον παρ' ὅσον ἤλπιζεν. Ὁ δὲ Βούδης, στρατηγὸς
 καὶ παιδαγωγὸς τοῦ Ἱεροσλάβου, σκώπτων ἐκ τῆς ἀπέ-
 ναντι ὄχθης τὸ πολύσαρκον τοῦ Βολεσλάου, ἐκαυχᾶτο
 ὅτι τρυπήσει τὴν κοιλίαν αὐτοῦ δι' ὀξείας λόγχης. Ὁ τῆς
 Πολωνίας βασιλεὺς ἦν τῷ ὄντι τοσοῦτω παχύς, ὥστε
 μόλις ἐκινεῖτο, εἶχεν ὁμως ὀρμητικὸν καὶ θερμουγὸν
 χαρακτῆρα. Παροξυνθεὶς οὖν ὑπὸ τῆς θρασύτητος
 ταύτης, εἶπε τοῖς στρατιώταις αὐτοῦ· « Ἐκδικηθῶμεν,
 ἄλλως ἀπόλλυμαι. » Εἰπὼν δὲ ταῦτα, ἀναβαίνει τὸν
 ἵππον, τρέχει πρὸς τὸν ποταμὸν ἀκολουθούμενος ὑπὸ
 τῶν στρατευμάτων καὶ συνταράττει τοὺς Ῥώσσους,
 ἐξεστηκότας ἐκ τοιαύτης ἀπροσδοκῆτου προσβολῆς. Ὁ
 Ἱεροσλάβος παραχωρήσας τὴν νίκην τῷ ἀνδρείῳ πο-
 λεμίῳ αὐτοῦ ἔφυγεν εἰς Νοβογόροδον μετὰ τεσσάρων
 μόνον στρατιωτῶν. Τότε αἱ τῆς μεσημβρινῆς Ῥωσσίας
 πόλεις ἐγκαταλειφθεῖσαι ἀπροστάτευτοι καὶ μηδαμῶς
 τολμῶσαι ἴν' ἀντισταθῶσι πρὸς τὸν νικητὴν, ἔπεμψαν
 αὐτῷ δῶρα. Φρουρίου δέ τινος μὴ παραδιδομένου, ὁ
 βασιλεὺς ἐκυρίευσεν αὐτοῦ ἐξ ἐφόδου, καὶ κατεδίκασε
 τοὺς κατοίκους αὐτοῦ εἰς δουλείαν καὶ αἰδίου αἰχμα-
 λωσίαν. Ἐπολιόρκησε κατόπιν καὶ αὐτὴν τὴν πόλιν
 Κιέβον, ἣτις, ὡς ἰσχυροτέρα τῶν ἄλλων, ἀντέστη
 ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ οἱ κάτοικοι αὐτῆς στενοχωρηθέν-
 τες ἤνοιξαν τὰς πύλας· ὁ δὲ Ἐπίσκοπος τοῦ Κιέβου
 καὶ ὁ κληρὸς, φέροντες τὴν ἱερατικὴν στολὴν καὶ κρα-
 τοῦντες σταυρὸν, προὔπῆντησαν τὸν Βολεσλάον καὶ

Ἄλωσις τοῦ
 Κιέβου.

Σβιατοπόλκον (1). οὔτοι δὲ τὴν 14 Αὐγούστου εἰσῆλ-
 θον νικηταὶ εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἔνθα ἦσαν αἱ ἀδελ-
 φαὶ τοῦ Ἰαροσλάβου. Ὁ λαὸς ἀνεγνώρισεν ἐκ νέου
 κυριάρχην τὸν Σβιατοπόλκον, ὁ δὲ Βολεσλάος ἠρκέσθη
 τῷ ὀνόματι τοῦ γενναιοψύχου προστάτου καὶ τῇ δόξῃ
 τῆς ἀνδρίας αὐτοῦ. Ὁ Δίτμαρος διηγεῖται, ὅτι ὁ
 βασιλεὺς οὗτος ἐπεμψε τότε πρὸς τὸν Ἰαροσλάβον
 τὸν ἐπίσκοπον τοῦ Κιέβου, ὅπως προτείνῃ αὐτῷ, ὅτι
 ἐπιστρέφει τὰς ἀδελφὰς αὐτοῦ, ἐὰν πέμψῃ αὐτῷ τὴν
 θυγατέρα σύζυγον τοῦ Σβιατοπόλκου (πιθανῶς κατὰ-
 κλειστον ἐν Νοβογορόδω, ἢ ἄλλη τιγὶ ἐπαρχίᾳ τῆς
 ἄρκτου).

Ἐντρομος ὁ Ἰαροσλάβος διὰ τὴν ἰσχὺν τοῦ βασι-
 λέως τῆς Πολωνίας καὶ τὴν κακίαν τοῦ ἀδελφοῦ,
 διανοεῖτο ἤδη, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ πατρὸς, ἵνα
 φύγῃ πέραν τῆς θαλάσσης πρὸς τοὺς Βαράγγους·
 ἀλλ' ἡ γενναιοφροσύνη τῶν Νοβογοροδίων ἔσωσεν
 αὐτὸν ἐκ τῆς δυστυχίας ταύτης καὶ τῆς αἰσχύνης·
 διότι ὁ υἱὸς τοῦ περιφήμου Δοβρίνια, Κάθεδρος, τοῦ-
 νομα Κοσνιάτινος, ὡς καὶ οἱ ἐπιφανέστατοι τῶν πο-
 λιτῶν κατέστρεψαν τὰς παρασκευασθείσας πρὸς ἀ-
 ναχώρησιν τοῦ Ἰαροσλάβου λέμβους· «Κύριε, εἶπον
 » αὐτῷ, θέλομεν καὶ δυνάμεθα εἰσέτι ἴν' ἀντιπαρατα-
 » χθῶμεν κατὰ τοῦ Βολεσλάου. Στερούμενος χρημάτων
 » λάβε ὅ,τι ἔχομεν· » ἐν ἀκαρεῖ δὲ συλλέξαντες ἐ-
 κουσίαν εἰσφορὰν ἐκ τεσσάρων κουνῶν κατὰ κεφα-
 λὴν, ἐκ δεκαοκτῶ γριβνῶν παρ' ἐκάστου ἄρχοντος,
 ἐκ δέκα δὲ γριβνῶν παρ' ἐκάστου δημοσίου ὑπαλλήλου
 καὶ προεστώτων, προσεκάλεσαν ἀμέσως τοὺς ἀπλή-
 στους Βαράγγους πρὸς βοήθειαν αὐτῶν, ἔλαβον δὲ
 καὶ αὐτοὶ τὰ ὄπλα.

Νέα Μεγαλο-
 ψυχία τῶν Νο-
 βογοροδίων.

Ἡ δολιότης τοῦ Σβιατοπόλκου ἐκώλυσε τοὺς Νοβογοροδίους ἵνα ἐκδικήσωσι τὸν Βολεσλάον. Ἄμα δὲ θεὶς ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ ἄπασαν τὴν μεσημβρινὴν Ῥωσσίαν ὁ βασιλεὺς ἀπέπεμψε τὰ συμμαχικὰ στρατεύματα· πρὸς ἀνάπαυσιν δὲ καὶ διατροφὴν τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ, διένειμεν αὐτὸν κατὰ διαφόρους πόλεις τῆς ἐπαρχίας τοῦ Κιέβου. Ἄλλ' ἢ εὐγνωμοσύνη ἀγνοεῖται ὑπὸ τῶν κακούργων! διότι ὁ Σβιατοπόλκος, φοβούμενος τὴν πολυχρόνιον κηδεμονίαν τοῦ πενθεροῦ, ἐπιθυμῶν δὲ ἵν' ἀπολαύσῃ ὅσον τάχος τῆς ἀνεξαρτησίας, προσέταξε κρύφα τοῖς δημάρχοις ἵνα φονεύσωσι πάντας τοὺς Πολωνοὺς, οἵτινες, ὡς νομίζοντες ὅτι ζῶσι μεταξὺ φίλων, διτέλουν πάντῃ ἀπροφύλακτοι (2). Ἡ κακοβουλία αὐτοῦ ἐξετελέσθη πρὸς δυσφημίαν τοῦ Ῥωσσικοῦ ὀνόματος. Ἴσως δὲ τὰ αὐτὰ διεβουλεύετο ἐν Κιέβῳ καὶ περὶ τοῦ Βολεσλάου· ἀλλ' οὗτος, ἀνακαλύψας τὴν συνωμοσίαν, ἐξῆλθε τῆς πρωτευούσης, συνεπαγόμενος πολλοὺς μεγιστᾶνας Ῥώσσοις, ὡς καὶ τὰς ἀδελφὰς τοῦ Ἰαροσλάβου. Κατὰ δὲ τὴν τοῦ Διτμάρου μαρτυρίαν, βεβαιουμένην ὑπὸ τοῦ χρονογράφου ἡμῶν, ὁ Βολεσλάος ἠνάγκασε τότε πρὸς παλλακείαν μίαν ἐξ αὐτῶν, μάλιστα δὲ τὴν Περεδσλάβαν, ἣν ζητήσας ποτὲ ὡς σύζυγον, ἔλαβεν ἀρνητικὴν ἀπάντησιν· διὸ ἐξεδικεῖτο αὐτὴν διὰ τῆς ἀθεμίτου ταύτης πράξεως... Ὁ δὲ πολυμήχανος Ἀναστάσιος, πρῶν ἐυνοϊκὸς τοῦ Βλαδιμίρου, κατορθώσας ἵν' ἀπολαύσῃ τῆς πίστεως τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας, ἐγένετο θησαυροφύλαξ καὶ ἀνεχώρησε μετ' αὐτοῦ ἐκ τοῦ Κιέβου. Οὕτω προδοὺς κατ' ἀρχὰς τὴν πρώτην αὐτοῦ πατρίδα, ὑπ' αἰσχροκερδείας προέδωκεν ὡσαύτως καὶ

Σφαγὴ τῶν
Πολωνῶν.

Ὁ Βαλεσλόος
ἀναχωρεῖ ἀπὸ
τῆς Ῥωσσίας.

τὴν δευτέραν. Οἱ δὲ ἱστορικοὶ Πολωνοὶ βεβαιοῦσιν, ὅτι ὁ Βολεσλάος, καταδιωκόμενος ὑπὸ πολυαρίθμου Ῥωσσικοῦ στρατοῦ, κατέθραυσεν αὐτὸν τὸ δεύτερον παρὰ τὸν Ὑπανιν· διὸ ὁ ποταμὸς οὗτος, δις γενόμενος μάρτυς τῶν συμφορῶν τῶν ἡμετέρων προγόνων, ἐπυνομάσθη μετέπειτα Μέλας ποταμός. . . . . (3) Ὁ Βολεσλάος, ἐγκαταλιπὼν τὴν Ῥωσσίαν, διετήρησεν ὑπὸ τὸ κράτος αὐτοῦ τὰς ἐν Γαλικίᾳ πόλεις τῆς Ξανθῆς Ῥωσσίας· ἐκ δὲ τῶν μεγάλων θησαυρῶν, οὓς ἤρπασεν ἐν Κιέβῳ, μέρος μὲν διένειμε τοῖς στρατιώταις, τὸ δὲ λοιπὸν μετεχειρίσθη ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ ἐπικρατείᾳ πρὸς οἰκοδομὴν ναῶν.

Μέλας ποταμός.

Τὸ ἔγκλημα τοῦ Σβιατοπόλκου, ἀπαλλάξαντος τὴν Ῥωσσίαν τῶν Πολωνῶν, ὠφέλησε τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ· Ὁ Σβιατοσλάβος ἐξεστράτευσεν ἤδη κατὰ τοῦ Κιέβου . . . . ἀλλ' ὁ Σβιατοπόλκος στερούμενος ἰσχυροῦ στρατοῦ καὶ τῆς τῶν ὑπηκόων ἀγάπης, ἥτις σώζει τὸν μονάρχην κατὰ τὰς τῶν κινδύνων καὶ δυστυχημάτων ἡμέρας, μετέβη φυγόπατρις πρὸς τοὺς Πατσινάκας, συνδρομὴν ἐπικαλούμενος. Οἱ λησταὶ δ' οὗτοι, ἔτοιμοι ἀείποτε πρὸς λεηλασίαν, εἰσβαλόντες εἰς τὴν Ῥωσσίαν καὶ πλησιάσαντες τοῦ Ἄλτα, εἶδον ἐκεῖ τὰ Ῥωσσικὰ στρατεύματα. Ὁ Ἰαροσλάβος ἐστρατοπέδευεν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐκείνου τόπου, ὅστις ἐβάφη ἐκ τοῦ αἵματος τοῦ Ἀγίου Βορίση. Κατανυχθεὶς οὖν ὑπὸ τῆς ὀδυνηρᾶς ταύτης ἀναμνήσεως, καὶ ὑψώσας τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν προσηύχετο· εἰπὼν δέ, « Τὸ αἶμα τοῦ ἀθώου ἀδελφοῦ μου βοᾷ πρὸς τὸν Ὑψιστον, » ἔδωκε τῆς μάχης τὸ σύνθημα. Ὁ ἀνατέλλων ἥλιος ἐφώτισε τότε ἐπὶ τῶν ἀγρῶν τῆς Ἄλτας

1019.

Μάχη περὶ τὸν Ἄλταν.

τὴν μάχην τῶν δύο πολυαρίθμων στρατῶν, μάχην κρατεράν καὶ φονικὴν. Οὐδέποτε, κατὰ τὸν Νέστορα, ἀνεφάνη ἀγὼν ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν ὅμοιος· ἐπειδὴ ἡ πιστὴ θεραπεία τοῦ Νοβογορόδου ὤμοσεν ἴν' ἀποθάνῃ μᾶλλον ὑπὲρ τοῦ Ἰαροσλάβου, ἢ ἀναγνωρίσῃ ποτὲ ὡς ἄρχοντα τὸν μαιοφόνον αὐτοῦ ἀδελφόν. Ὅθεν τρεῖς ἡ μάχη ἐπανελήφθη· λυσσῶντες δὲ κατ' ἀλλήλων οἱ πολέμιοι, ἔρχονται εἰς χεῖρας καὶ διατραυματίζονται διὰ τῶν ξιφῶν. Ἀλλὰ περὶ τὴν ἐσπέραν ὁ Σβιατοπόλκος ἔστρεψε τὰ νῶτα· ἀδημονῶν δ' ὁ αἰμοβόρος κατελήφθη ὑπὸ παραλυσίας, ὥστε μόλις ἠδύνατο ἵνα ἱππεύσῃ. Κομισθεὶς οὖν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ εἰς Βρέστην, πόλιν τῆς Ἡγεμονίας τοῦ Τουρόβου, προσέταξεν αὐτοῖς ἵνα ἐξέλθωσι τῶν ὀρίων. Καταδιωκόμενος δὲ ὑπὸ τῆς θείας ὀργῆς ἔβλεπεν ἐν τῇ παραφορᾷ τρομεροὺς ἐχθροὺς περικυκλοῦντας αὐτὸν καὶ ἔτρεμεν ὑπὸ φρίκης· οὐδὲ τὴν γενναιοψυχίαν τοῦ Βολεσλάου ἐπεκαλεῖτο τοῦ λοιποῦ, ἀλλὰ διελθὼν διὰ τῆς Πολωνίας, κατέστρεψεν ἀτίμως τὸ ζῆν ἐν ταῖς ἐρήμοις τῆς Βοημίας, ἀναθεματιζόμενος ὑπὸ τε τῶν συγχρόνων καὶ τῶν μεταγενεστέρων· ἐν δὲ τοῖς χρονικοῖς ἐπωνομάσθη ἄθλιος, λαμβάνων τὴν δυστυχίαν ἀξίαν ἀνταμοιβῆν τοῦ κακουργήματος.

Φυγὴ καὶ θάνατος τοῦ Σβιατοπόλκου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

1019—1054.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΙΑΡΟΣΛΑΒΟΣ ΗΤΟΙ ΓΕΩΡΓΙΟΣ.

Πόλεμος κατά τοῦ Ἡγεμόνος τοῦ Πολότσκου. — Νίκαι τοῦ Μοτισλάβου. — Πτώσις τοῦ κράτους τῶν Χοζάρων. — Λιμὸς ἐν Σουσδαλίᾳ. — Μάχη παρὰ τῷ Λιστθένῳ. — Εἰρήνη. — Θεμελίωσις τοῦ Ἰουριέβου, ἢ Δορπάτου. — Κατακτήσεις ἐν Πολωνίᾳ. — Θάνατος Μοτισλάβου. — Μοναρχία. — Φυλάκις τοῦ Σουδιολάβου. — Νέαι κληρουχίαι. — Νίκαι κατά τῶν Πατσινακῶν. — Πλίνθινα τείχη καὶ καθεδρικὸς ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας ἐν Κιέβῳ. — Μητροπολίτης. — Οἰκοδομὴ μοναστηρίων. — Ζῆλος τοῦ Ἰαροσλάβου πρὸς τὰ γράμματα. — Πόλεμος πρὸς τοὺς Ἰατθιάγους, Λιθουκνοὺς, Μασσοβίους καὶ Ἰάμους. — Ἐκστρατεία κατά τῶν Ἑλλήνων. — Προφητεῖαι ἀρχαῖαι. — Γάμος. — Ῥώσσοις Μητροπολίτης. — Νουθεσίαι καὶ τελευτὴ τοῦ Ἰαροσλάβου. — Τάφος. — Χαρακτὴρ αὐτοῦ. — Βίπτεισι δστέων. — Πρῶτον δημόσιον σχολεῖον. — Τὸ Κιέβον δευτέρα Βασιλεύουσα. — Νόμισμα τοῦ Ἰαροσλάβου. — Ὀρησκευτικὰ ἄσματα κατὰ μίμησιν τῶν Ἑλλήνων. — Ἡ Ῥωσσία, ἄσυλον τῶν ἐξορίστων. — Κτήσεις ἀρκτῶν τῆς Ῥωσσίας. — Νόμοι.

Νικητὴς ἤδη ὁ Ἰαροσλάβος, Μέγας δ' Ἡγεμὼν τῆς Ῥωσσίας ἀναγορευθεὶς ἕνεκα τῶν κατορθωμάτων, καὶ ἀπομάξας τὸν ἰδρῶτα, κατὰ τὰ χρονικὰ, εἰσηλθεν εἰς Κιέβον μετὰ τῶν ἀνδρείων συστρατιωτῶν· δυστυχῶς ὅμως ὑπέκαιεν εἰσέτι ὁ δαλὸς τοῦ ἐμφυλίου πολέμου.

Ὁ Βριατσισλάβος, υἱὸς τοῦ Ἡσιασλάβου καὶ ἕγγονος τοῦ Βλαδιμίρου, ἡγεμόνευε τότε ἐν Πολότσκῳ· πρὸς παγίωσιν δὲ τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτοῦ κατῴρωσε διὰ τολμηρᾶς ἐπιχειρήσεως τὴν ἄλωσιν τοῦ Νοβογορόδου, καὶ διαρπάσας τὴν περιουσίαν τῶν κατοίκων ἐπανέκαμπτεν εἰς τὴν κληροῦχον ἡγεμονίαν αὐτοῦ μετὰ πολλῶν αἰχμαλώτων· ἀλλ' ὁ Ἰαροσλάβος ἐξεληθὼν τοῦ Κιέβου, ἐξεστράτευσε κατ' αὐτοῦ καὶ ἐ-

1021.

Πόλεμος κατὰ τοῦ Ἡγεμόνος τοῦ Πολότσκου.

νίκησεν αὐτὸν παρὰ τὸν ποταμὸν Σουδόμαν ἐν τῷ νῦν νομῷ τοῦ Πσχόβου. Ἡ νίκη αὕτη ἀπῆλλαξε τοὺς αἰχμαλώτους Νοβογοροδίους, ὁ δὲ Βριατσισλάβος κατέφυγεν εἰς Πόλοτσκον. Ἴσως δὲ διωμολόγησεν εἰρήνην μετὰ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος· καθόσον ὁ Ἰαροσλάβος ἀφῆκεν αὐτὸν ἤσυχον. Τὰ ἀρχαῖα Ἰσλανδικὰ διηγήματα μνημονεύουσι τοῦ πολέμου τούτου· Βάραγγοι δέ τινες, ἢ Νορμανδοὶ, μισθοφόροι τῶν ἡμετέρων Ἡγεμόνων, ἐπανελθόντες εἰς τὴν πατρίδα αὐτῶν διηγοῦντο περὶ τούτου τ' ἀκόλουθα ἀξιωμακτικὰ περιστατικὰ, ὧν τινα ἀναμφιβόλως εἰσὶ μυθώδη· « Ὁ ἀνδρεῖος Ἐϊμοῦνδος, υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Ἐϊδεμάρκης, ἐβοήθησε πολὺ τῷ Ἰαροσλάβῳ ἐπὶ » τοῦ τριετοῦς πολέμου κατὰ τοῦ Σβιατοπόλκου, Ἡγεμόνος τοῦ Κιέβου. Ὁ Ἐϊμοῦνδος ἀσπασάμενος » τελευταῖον τὴν μερίδα τοῦ Βριατσισλάβου, ἐθαυμάσθη ἔτι μᾶλλον ὑπὸ τῶν Ῥώσων διὰ τε τὴν » ἀνδρίαν καὶ τὸ πολυμήχανον. Ὑστερον δ' ἐνεδρεύσας » μετὰ συνεταίρων κατὰ τινα τόπον, ὅθεν ἔμελλεν » ἵνα διαβῆ ἡ Ἰαροσλάβου σύζυγος, ἐφόνευσε τὸν » φέροντα αὐτὴν ἵππον, τὴν δὲ Ἡγεμονίδα συλλαβῶν προσήγαγε πρὸς τὸν Βριατσισλάβον, καταίσχύνας τοὺς συνοδεύοντας αὐτὴν πολυαριθμούς στρατιώτας. Ὁ Βριατσισλάβος διωμολόγησεν εἰρήνην » μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ ἀντήμειψε τὸν Ἐϊμοῦνδον δι' ὀλοκλήρου Ἐπαρχίας (4). » Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ὁ Ἰαροσλάβος ἠναγκάσθη ἵνα καταπολεμήσῃ ἐχθρὸν ἔτερον ἐπιφοβώτερον.

Ἐρρέθη ὅτι ὁ Μστισλάβος ἐκληρουχῆθη παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Βλαδιμίρου τὴν τοῦ Τμουτοροκᾶν ἡγεμονίαν. Ὁ Ἡγεμὼν οὗτος, προωρισμένος ἴν' ἀνα-

δειχθῆ ἤρωσ, ἐπεθύμει τοῦ πολέμου καὶ τῶν νικῶν. Ὁ-
θεν ὁ Αὐτοκράτωρ τῶν Ἑλλήνων προέτεινεν αὐτῷ
τὴν καταστροφὴν τοῦ ἐν Ταυρίδι κράτους τῶν Χοζάρ-
ρων· διότι οἱ Ἕλληνες, θηρεύοντες πρότερον τὴν φι-
λίαν τῶν εἰδωλολατρῶν, ἀλλ' ἰσχυρῶν Χοζάρων, ἐ-
μηχανορράφουν τὸν ὄλεθρον αὐτῶν, ἤδη χριστιανῶν
ὄντων, ἀλλ' ἐξασθενησάντων. Διὸ Ἀνδρόνικος, ὁ τοῦ
Αὐτοκράτορος στρατηγός, ἀποβὰς εἰς τὰ παράλια τῆς
Ταυρικῆς τῷ 1016 ἠνώθη μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ
Μπισλάβου· αἰχμαλωτισθέντος δὲ τοῦ Χαγάνου Γεωρ-
γίου τοῦ Τζούλου κατὰ τὴν πρώτην μάχην, οἱ μὲν
Ἕλληνες ἐκυρίευσαν τῆς Ταυρικῆς (5), ὁ δὲ Μπισ-
λάβος ἠρκέσθη τῇ εὐγνωμοσύνῃ, ἣ τῷ χρυσῷ τῶν συμ-
μάχων. Οὕτως ἔδυσε τὸ κράτος τῶν Χοζάρων ἐν Εὐ-
ρώπῃ· ἀλλὰ μέχρι τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος φαίνεται,
ὅτι εἰσέτι διετηρεῖτο ἐν Ἀσίᾳ παρὰ τὴν Κασπίαν θά-
λασσαν· ἐν ἔτει δὲ 1140 Ἰουδαῖός τις Λευίτης, Ῥαβ-
βίνος Ἰεγουδάς, ἔγραψε πανηγυρικὸν λόγον ὑπὲρ τοῦ
ἡγεμόνος αὐτῶν, ὁμοθρήσκου ὄντος (6). Τὸ βασίλειον
τοῦτο, τοσοῦτον ἔνδοξον πάλαι ποτε, ἐπειδὴ ἐξετεί-
νετο ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ῥᾶ μέχρι τοῦ Εὐξείνου
Πόντου, τοῦ Βορυσθένου καὶ τοῦ Ὀκκα, κατεπολεμήθη
τελευταῖον, τὸ πρῶτον μὲν ὑπὸ τοῦ Ἀσκόλδου καὶ
Δίρου, τοῦ Ὀλέγου, τοῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ τοῦ Ἀγίου
Βλαδιμίρου, κατόπιν δὲ ὑπὸ τῶν Οὐζων, Πατσινακῶν,
Κομάνων καὶ Ἰάσσων.

Μετὰ δέ τινα ἔτη ὁ Μπισλάβος ἐκήρυξε πόλεμον
κατὰ τῶν Κασσούγων, ἢ νεωτέρων Κιρχασσίων, ὁμό-
ρων τῶν πρὸς ἀνατολὰς ἐπαρχιῶν αὐτοῦ. Ἀλλὰ κατὰ
τὸ ἔθος τῶν ἵπποτικῶν ἐκείνων χρόνων ὁ ἡγεμὼν αὐ-
τῶν, γίγας τρομερός, Ῥεδεδίας καλούμενος, ἠθέλη-

σεν ἵνα κριθῆ ἡ νίκη διὰ μονομαχίας. « Πρὸς τί ἢ το-
 » σαύτη ἀπώλεια τοῦ στρατοῦ ; εἶπε τῷ Μστισλάβω.
 » Κατάβαλέ με καὶ λάβε πᾶν ὅ,τι ἔχω, σύζυγον, τέκνα
 » καὶ ἅπασαν τὴν χώραν μου » ὁ Μστισλάβος, ρίψας
 τὸ ὄπλον κατὰ γῆς, ἐφορμᾷ κατὰ τοῦ γίγαντος καὶ
 περιλαμβάνει αὐτὸν ἐν τοῖς ῥωμαλέοις βραχίουσιν αὐ-
 τοῦ· ἀλλὰ μετὰ ἐπίμοχθον πάλην ὁ Ῥώσσοσ ἡγεμῶν
 ἀπηύδησεν ἐπικαλεσάμενος ὁμῶσ τὴν βοήθειαν τῆς Θεο-
 τόκου καταβάλλει τὸν ἀνταγωνιστὴν, καὶ σφάζει αὐτὸν
 διὰ μαχαίρας. Μετὰ τὴν πάλην ταύτην, ἥτις ἐπερά-
 τωσε τὸν πόλεμον, ὁ Μστισλάβος, ὡς κύριος τῆς τε
 χώρας καὶ τῆς οἰκογενείας τοῦ Ῥεδεδία, ἐπέβαλε φό-
 ρον τοῖς Κασσόγοις.

1023. Θαρρῶν δὲ τῇ ἐπιτυχίᾳ τῶν ὀπλων αὐτοῦ ὁ Ἡγε-
 μῶν οὗτος, μὴδ' ἀρχούμενος τῇ ἐπαρχίᾳ Τμουτουρο-
 κᾶν, ἥτις, ὡς ἀπέχουσα πολὺ τῆς Ῥωσσίας, ἐφαί-
 νετο αὐτῷ τόπος ἐξορίας, συνήθροισε τοὺς ὑπηκό-
 οὺς αὐτῷ Χοζάρους καὶ Κασσόγους, ἢ Κιρκασσίους,
 καὶ ἐξεστράτευσεν εἰς τὸν Βορυσθένη. Ὁ Ἰαροσλάβος
 ἀπεδήμει τῆς πρωτεύουσας, οἱ δὲ Κιεβῖται, ἐγκλεισ-
 θέντες ἐντὸς αὐτῆς, ἀπηγόρευσαν τὴν εἴσοδον πρὸς
 τὸν ἀδελφόν. Ἄλλ' ἡ πόλις Τσερνιγόβου, ὡς ἦπτον
 ὠχυρωμένη, ὑπεδέχθη τὸν Μστισλάβον. Ὁ Μέγας Ἡ-
 γεμῶν ἐνησχολεῖτο τότε περὶ τὴν κατάπαυσιν τῆς ἐπα-
 ναστάσεως τοῦ λαοῦ τῆς Σουσδαλίας. Οἱ κάτοικοι τῆς
 Ἐπαρχίας ταύτης ἔπαθον πολλὰ δεινὰ ὑπὸ τοῦ λιμοῦ,
 ὃν οἱ δεισιδαίμονες ἀπονέμοντες τῇ μαγείᾳ ἐφόνευον
 ἀναλγήτως γραίας τινὰς, ὑποτιθεμένας μαγίσσας. Ἄλλ'
 ὁ Ἰαροσλάβος ἐτιμώρησε τοὺς ἐνόχους τῆς στάσεως
 ταύτης, ἄλλους μὲν ἀποκτείνων, ἄλλους δ' ἐξορίζων·
 παρέστησε δὲ πρὸς τὸν λαόν, ὅτι οὐχὶ οἱ μάγοι, ἀλλὰ

μόνον ὁ Θεὸς διὰ τὰς ἀμαρτίας τοῦ λαοῦ τιμωρεῖ αὐτὸν διὰ λοιμοῦ καὶ λιμοῦ, πᾶς δὲ θνητὸς ἐν ταῖς συμφοραῖς αὐτοῦ ὀφείλει, ἵνα ἐπικαλῆται τὸ ἔλεος τοῦ Ὑψίστου. Ἐν τούτοις οἱ κάτοικοι ζητήσαντες τότε βοηθήματα ἐν τῇ εὐφόρῳ χώρᾳ τῶν Βουλγάρων τῆς Καζάνης καὶ μετακομίζοντες διὰ τοῦ Ῥᾶ ἀφθονίαν σιτηρῶν, κατέπαυσαν τὸν μαστίζοντα αὐτοὺς λιμόν. Ἐπανελθούσης δὲ τῆς τάξεως ἐν Σουσδαλία, ὁ Μέγας Ἡγεμὼν μετέβη ἐσπευσμένως εἰς Νοβογόροδον, ὅπως προλάβῃ τοὺς σκοποὺς τοῦ φιλάρχου ἀδελφοῦ.

Μάχη παρὰ
τῷ Λιστβένῳ

Τότε ὁ ἔνδοξος Βάραγγος Ἰακοῦνος ἔδραμεν εἰς βοήθειαν τοῦ Ἰαροσλάβου. Ὁ Σκανδιναβὸς οὗτος ἱππότης, φέρων ἐπὶ τῶν νοσακερῶν ὀφθαλμῶν χρυσοῦφαντον ταινίαν, μόλις διέκρινε τὰ ἀντικείμενα, ἀλλ' ἠγάπα εἰσέτι τὸν πόλεμον καὶ τὰς μάχας. Ὁ Μέγας Ἡγεμὼν εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Τσερνιγόβου, ὁ δὲ Μστισλάβος ἀναμένων αὐτὸν παρὰ τῷ Λιστβένῳ, κατὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ῥούδα, παρεσκεύασε διὰ νυκτὸς εἰς μάχην τὸν στρατόν· κατέταξε δὲ ἐν μὲν τῷ κέντρῳ τοὺς Σεβεριανούς, ἧτοι Τσερνιγοβίους, τὴν δὲ προσφιλεῖ αὐτοῦ φρουρὰν κατὰ τὰς δύο πτέρυγας. Ὁ οὐρανὸς ἐκαλύπτετο ὑπὸ σκιερῶν νεφελῶν· ὅτε δὲ ἐνέσκηφεν ὁ κεραυνὸς καὶ χεῖμαρρός λαύρου ὑετοῦ καὶ βρονταὶ ἐκρότουν, ὁ εὐθαρσῆς οὗτος Ἡγεμὼν ἐπέπεσε κατὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἰαροσλάβου. Οἱ Βάραγγοι ἀντετάσσοντο ἀνδρείως πρὸς τοὺς Σεβεριανούς. Ἡ φρίκη τῆς νυκτὸς, ὁ λαίλαψ, ὁ πάταγος τῶν κεραυνῶν ἠῤῥξανον τὴν λύσσαν τῶν στρατιωτῶν, ἐν δὲ τῇ λάμπει τῶν ἀστραπῶν τὰ ὄπλα τῶν μαχομένων ἤστραπτον τρομερῶς, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Νέστορος. Ἀλλ' ἡ γενναιοψυχία, ἡ τέχνη καὶ ἡ τύχη τοῦ Μστισλάβου ἔκριναν τὴν νίκην. Οἱ Βάραγγοι

ἐκνευρισθέντες ὑπὸ τῆς κατὰ τῶν Τσερνιγοβίων μάχης καὶ καταπατηθέντες ὑπὸ τῶν πτερύγων τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοῦ ἀπεχώρησαν, ὁ δὲ στρατηγὸς αὐτῶν Ἰακουῖνος, ἀπολέσας ἐπὶ τοῦ στρατοπέδου τὴν χρυσοῦφαντον ταινίαν αὐτοῦ, κατέφυγε μετὰ τοῦ Ἰαροσλάβου εἰς Νοβογόροδον. Τῇ δ' ἐπαύριον ὁ Μστισλάβος ἐπιθεωρῶν τοὺς φονευθέντας, ἀνέκραξεν· « Ἀδίκως » ἄρά γε χαίρω; ἐνταῦθα μὲν κεῖται Σεβεριανός, ἐκεῖ δὲ » Βάραγγος, ἡ δὲ ἐμὴ φρουρὰ διατελεῖ σῶα! » Λόγοι ἀνάξιοι ἀγαθοῦ Ἡγεμόνος· διότι οἱ Τσερνιγόβιοι, οἱ προθύμως θυσιάσαντες τὴν ἰδίαν αὐτῶν ζωὴν ὑπὲρ αὐτοῦ, ἦσαν οἴκτου τινὸς τοῦλάχιστον ἄξιοι.

Ἡ Εἰρήνη.

Ἄλλ' ὁ Μστισλάβος ἔδειξεν ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ σπανίαν γενναιοψυχίαν πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, παραγγείλας αὐτῷ ἵνα ἀφόβως μεταβῇ εἰς Κίεβον καὶ ἄρχῃ ἀπάσης τῆς δεξιᾶς ὀχθῆς τοῦ Βορυσθένου, ὡς πρεσβύτερος υἱὸς Βλαδιμίρου τοῦ Μεγάλου. Ἐκεῖνος ὁμως, δυσπιστῶν πρὸς τὰς ὑποσχέσεις ταύτας, διώκει τὸ Κίεβον διὰ τοποτηρητῶν, ἐξηκολούθει δὲ καὶ στρατολογῶν. Τέλος οἱ δύο οὗτοι ἀδελφοὶ συνητηθήσαν παρὰ τῷ Γοροδέτσω, πέριξ τοῦ Κιέβου, ἐνθα συνομολογήσαντες εἰλικρινῆ συμμαχίαν, διεμερίσθησαν τὸ βασίλειον καὶ ἔθηκαν ἀπὸ κοινοῦ τὸν Βορυσθένη ὡς φυσικὸν ὄριον τῆς αὐτῶν ἐξουσίας. Ὅθεν ὁ μὲν Ἰαροσλάβος ἔλαβε τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ ποταμοῦ, ὁ δὲ Μστισλάβος ἀνεδείχθη κύριος τῶν πέραν τῆς ἀνατολικῆς ὀχθῆς κειμένων χωρῶν. Οὕτως ἡ Ῥωσσία σπαρασσομένη ἐπὶ δέκα ἔτη ὑπὸ τε ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν καὶ ἐμφυλίων πολέμων καθησύχασεν ἐντελῶς.

1030.

Ἄπασα ἡ Λιβονία ἐτέλει φόρον τῷ Βλαδιμίρῳ· ἀλλὰ διὰ τὴν διχόνοιαν καὶ τὰς ταραχὰς τῶν υἱῶν αὐτοῦ

ἐπανελάβε τὴν ἀνεξαρτησίαν. Κατὰ τὸ 1030 ὁ Ἰαροσλάβος ὑπέταξεν ἐκ νέου τοὺς Τσοῦδους, ἔκτισε τὴν πόλιν Τουριέβου, τανῦν Δορπάτου, καὶ φορολογῶν τοὺς κατοίκους ἀπέφυγε τὴν βίαν ἵνα ἐπιστρέψῃ αὐτοὺς εἰς τὸν χριστιανισμόν· αὕτη δὲ ἡ ἀξιέπαινος διαγωγὴ ἐχρησίμευσεν ὡς παράδειγμα πᾶσι τοῖς Ῥώσσοις Ἡγεμόσιν. Ἡ ἀρχαία Λιβονία ἐξήσκει ἐλευθέρως τὸ θρήσκευμα αὐτῆς· εἶχε δὲ ἰδίους πολιτικούς διοικητὰς, οἵτινες κατὰ τὰ λεγόμενα καὶ κατὰ τὴν παράδοσιν, ἦσαν συγχρόνως δικασταὶ καὶ δῆμιοι, τουτέστι, καταδικάσαντες ἐγκληματίαν τινὰ θανατικῇ ποινῇ, αὐτοὶ οὗτοι ἀπέκοπτον καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Ἐν τούτοις, καὶ τοὶ σφόδρα μετριοφρόνων ὄντων τῶν Ῥώσσων, λίαν δὲ κούφου τοῦ ἐπιβληθέντος τοῖς ὑποκειμένοις ζυγοῦ, οἱ Τσοῦδοι καὶ οἱ Λατισοὶ ἀπεπειράθησαν πολλάκις, ὡς ὀψόμεθα, ἵν' ἀποσείσωσιν αὐτὸν, οὐδ' ἐφείσθησαν τοῦ ἰδίου αἵματος πρὸς ἀνάκτησιν ἐντελοῦς ἐλευθερίας.

Θεμελίωσις τοῦ Τουριέβου, ἢ Δορπάτου.

Ἐν δὲ Πολωνίᾳ ἐβασίλευε τότε Ὁ Μετσιασλάβος, μικρόψυχος υἱὸς καὶ διάδοχος Βολεσλάου τοῦ Μεγάλου. Ὅθεν ὁ Ἰαροσλάβος, ὠφελούμενος ἐκ τῆς ἀδυναμίας τοῦ Ἡγεμόνος τούτου καὶ τῶν ἐμφυλίων ταραχῶν τῆς ἐπικρατείας αὐτοῦ, ἐκυρίευσε τοῦ Βέλζου· τὸ δ' ἐπιὸν ἔτος 1031, συμμαχήσας μετὰ τοῦ ἀνδρείου αὐτοῦ ἀδελφοῦ, ἀνέλαβε καὶ πάσας τὰς πόλεις τῆς Ξανθῆς Ῥωσσίας, 1032, εἰσεχώρησε δὲ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Πολωνίαν, ὅθεν ἀπελευθερώσας πολλοὺς αἰχμαλώτους, κατώκισεν αὐτοὺς περὶ τὰς ὄχθας τοῦ Ῥὸς, ἔνθα ἐθεμελίωσε πόλεις, ἢ φρούρια. 1036.

Κατακτήσεις ἐν Πολωνίᾳ.

Ἡ ἐπικρατοῦσα μεταξὺ τῶν δύο Ῥώσσων Ἡγεμόνων ὁμόνοια διήρκεσε μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Μστισλάβου, συμβάντος ἀπροσδοκῆτως κατόπιν κυνηγεσίου τινός. Ὁ Ἡγεμὼν οὗτος, Γενναῖος προσαγορευόμενος, οὐ-

Θάνατος τοῦ Μστισλάβου.

δέποτε ἐδοκίμασε τὰς περιπετείας τῆς τύχης τοῦ πολέμου, μαχόμενος δὲ ἐνίκα πάντοτε. Ἦτο φοβερός πρὸς τοὺς ἐχθρούς, ἐφημίζετο διὰ τὴν πρὸς τὸν λαὸν ἀγαθότητα καὶ τὴν πρὸς τὴν πιστὴν φρουρὰν αὐτοῦ ἀγάπην· συνευωχεῖτο καὶ αὐτὸς μετὰ τῆς θεραπείας αὐτοῦ μιμούμενος τὸν πατέρα, ὅς τις ἐδόξαζεν ὅτι οὐχὶ διὰ τοῦ χρυσοῦ ὁ ἡγεμὼν δημιουργεῖ ἤρωας, ἀλλὰ δι' αὐτῶν ἀποκτᾷ χρυσόν. Καίτοι δ' ἀνατείνας τὸ ξίφος κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ, ἡ ὠμότης ὅμως αὐτοῦ ὡς ἔργον τοῦ αἰῶνος, καθ' ὃν ἔζη, ἐξηλείφθη διὰ τῆς γενναιοφύχως συνομολογηθείσης εἰρήνης πρὸς τὸν ἡττηθέντα· ἐκ τῆς εὐτυχοῦς δὲ καὶ ἀληθῶς ἀδελφικῆς συμμαχίας ταύτης ἀπήλαυσεν ἡ Ῥωσσία δεκαετοῦς εἰρήνης. Σώζεται προσέτι ὡς μνημεῖον τῆς εὐσεβείας αὐτοῦ λιθόδομος ναὸς τῆς Θεομήτορος ἐν Τμουτοροκάν, ἀνεγερθεὶς ὑπ' αὐτοῦ πρὸς εὐγνωμοσύνην τῆς κατὰ τοῦ γίγαντος Κασσόγου νίκης, καὶ ὁ ναὸς τοῦ Σωτῆρος ἐν Ἰσερνιγόβω, οὗ κατέβαλε τὰ θεμέλια. Αὐτόθι ἐπὶ τοῦ Νέστορος διετηροῦντο ἔτι τὰ ὀστά αὐτοῦ. Κατὰ τὰ χρονικά ὁ Μασισλάβος ἦν ἐρυθροῦς τὸ πρόσωπον, ἄκαμπτος τὸ σῶμα καὶ λίαν μεγάλου ὀθαλμοῦ. Ἀπεβίωσε δ' ἄνευ διαδόχου, ὡς ἀποθανόντος πρὸ τριῶν ἐτῶν τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ αὐτοῦ Εὐσταθίου.

Ἡ Μοναρχία

Ἀναδειχθεὶς τότε μονάρχης τῆς Ῥωσσίας ἀπάσης ὁ Ἰαροσλάβος, ἐβασίλευεν ἀπὸ τῶν παραλίων τῆς Βαλτικῆς μέχρι τῆς Ἀσίας, Οὐγγρίας καὶ Δακίας. Ἐκ τῶν πρῶν δὲ κληρῶν ἡγεμόνων ὑπελείπετο μόνος ὁ Βριατσισλάβος τοῦ Πολότσκου, ἐξαρτώμενος ἴσως ἐκ τοῦ θείου αὐτοῦ, γενομένου Αὐτοκράτορος κυριάρχου τῆς Ῥωσσίας. Ὁ Νέστωρ παραλείπων τοὺς ἄλλους

υιούς τοῦ Βλαδιμίρου· οἶον, τὸν Βσεβολόδον (7), Στα-
νισλάβον καὶ Ποζβίτζδον, ἀναφέρει μόνον, ὅτι ὁ Μέ-
γας Ἡγεμὼν ἐξαπατηθεὶς ὑπὸ συκοφαντῶν, ἐφυλάκισεν
ἐν Πσκόβω τὸν νεώτερον αὐτοῦ ἀδελφὸν Σουδισλάβον, Φυλάκισις τοῦ
Σουδισλάβου.
βασιλεύοντα ἴσως ἐν τῇ πόλει ταύτῃ.

Ἄλλ' ὁ Ἱαροσλάβος ἀνέμενε μόνον τὴν ἐνηλικότη-
τα τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ὅπως ἐκ νέου ὑποβάλλῃ τὴν ἐπικρά-
τειαν πᾶσι τοῖς δυστυχήμασι τῆς κληρουχικῆς κυβερνή-
σεως. Γήμας τὴν Ἰγγιγέρδαν, ἥτοι Ἄνναν, θυγατέρα τοῦ
Ὀλόφου, βασιλέως τῆς Σουηδίας, καὶ λαβὼν προῖκα
τὴν πόλιν Ἀλδεϊγαβούργην, ἥτοι ἀρχαίαν Λαδόγαν (8)
ἐγένετο πατὴρ πολυμελοῦς οἰκογενείας. Μόλις δ' ἄ-
γοντος τὸ δέκατον ἕκτον ἔτος τοῦ πρεσβυτέρου αὐτοῦ
υἱοῦ Βλαδιμίρου, ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ἀπελθὼν μετ'
αὐτοῦ εἰς Νοβογόροδον, παρέδωκεν αὐτῷ τῆς ἐπαρχίας
ταύτης τὴν διοίκησιν. Ἡ ὀρθὴ πολιτικὴ, στηριζομένη
ἐπὶ τῆς πείρας καὶ τῆς γνώσεως τῆς ἀνθρωπίνης καρ-
δίας, ὑπεχώρησε τότε ταῖς εἰσηγήσεσι τῆς τυφλῆς πατρι-
κῆς ἀγάπης, καθιερούσης τὴν δυστυχῆ ταύτην συνήθειαν.

Ὁ Ἱαροσλάβος, ἅμα μαθὼν τὴν εἰσβολὴν τῶν Πα-
τσινακῶν, ἀνεχώρησεν ἐσπευσμένως ἐκ Νοβογορόδου εἰς
τὴν μεσημβρινὴν Ῥωσσίαν, καὶ ὑπὸ τὰ τεῖχη τοῦ Κιέ-
βου συνεκρότησε μάχην κατὰ τῶν βαρβάρων. Οἱ ἀείποτε
αὐτῷ ἐπίκουροι Βάραγγοι ἴσταντο ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ
στρατοῦ, καὶ ἡ μὲν δεξιὰ πτέρυξ συνέκειτο ἐκ τῶν πο-
λιτῶν τοῦ Κιέβου, ἡ δὲ ἀριστερὰ, ἐκ τῶν Νοβογοροδίων.
Διαρκούσης δὲ τῆς μάχης δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, ὁ Ἱαροσλάβος
ἐνίκησε νίκη ἐυτυχεστάτην τῇ πατρίδι, διότι κατέστρε-
ψε διὰ μιᾶς πληγῆς τὸν θηριωδέστατον τῶν πολεμίων.
Πλήθος Πατσινακῶν ἔπεσον, ἄλλοι δὲ καταδιωκόμενοι
ὑπὸ τοῦ παρωργισμένου νικητοῦ ἐπνίγησαν ἐν τοῖς πο-

Νέαι κληρου-
χίαι.

ταμοῖς, ὀλίγοι δ' ἐσώθησαν φεύγοντες, ἡ δὲ Ῥωσσία ἀπηλλάχθη διὰ παντὸς τῶν ὤμων αὐτῶν ἐπιδρομῶν. Πρὸς μνήμην τοῦ ἐνδόξου τούτου θριάμβου ὁ Μέγας Ἡγεμὼν κατέβαλε τὰ θεμέλια μεγαλοπρεποῦς ναοῦ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ τόπου τῆς μάχης, καὶ ἐξέτεινε πολὺ τὰ ὄρια τῆς πόλεως τοῦ Κιέβου, περιτειχίσας αὐτὴν διὰ πλινθίωνων τειχῶν. Κατὰ μίμησιν δὲ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκάλεσε τὴν μὲν πρωτίστην πύλην χρυσοῦν, τὸν δὲ νέον ναὸν τῆς μητροπόλεως Ἀγίαν Σοφίαν, καθωρῶν αὐτὸν διὰ χρυσοῦ, ἀργύρου, ψηφοθετημάτων καὶ σκευῶν πολυτίμων. Ὑπῆρχε δὲ τότε ἐν τῇ ἀρχαίᾳ πρωτευούσῃ ἡμῶν Μητροπολίτης, Θεόπεμπος καλούμενος, Ἕλληνας ἴσως τὸ γένος, ὅστις, κατὰ τὸν Νέστορα, ἐνεκωνίασεν ἐκ νέου τῷ 1039 τὸν ναὸν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, κτισθέντα ὑπὸ τοῦ Ἀγίου Βλαδιμίρου καὶ παθόντα, ὡς εἰκάζομεν, ὑπὸ τῆς ἐν ἔτει 1017 συμβάσης πυρκαϊᾶς. Ἦρξατο δ' ἐπίσης κτίζων μονὰς, πρώτας δὲ πασῶν τὰς τοῦ Ἀγίου Γεωργίου καὶ τῆς Ἀγίας Εἰρήνης ἐν Κιέβῳ. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ χρονογράφου ὁ Ἡγεμὼν οὗτος εἶχε μεγάλην κλίσιν πρὸς τὰ ἐκκλησιαστικὰ τυπικὰ, τοὺς πνευματικοὺς ποιμένας καὶ ἐξαιρέτως τοὺς μοναχοὺς· ὑπερηγάπα δ' ὡσαύτως τὰ ἱερὰ βιβλία, ὧν διέταξε τὴν μεθερμήνευσιν ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς εἰς τὴν Σλαβικὴν, ἀνεγίνωσκε δὲ αὐτὰ νυχθημερὸν καὶ πολλὰ ἰδιοχείρως ἐξ αὐτῶν μεταγράψας, κατέθηκεν ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀγίας Σοφίας πρὸς χρῆσιν τοῦ λαοῦ. Ἡύξησε τὸν ἀριθμὸν τῶν ἱερέων κατὰ πάσας τὰς πόλεις, προσδιόρισας πρὸς συντήρησιν αὐτῶν μέγα ποσὸν ἐκ τοῦ ἰδιαιτέρου ταμείου, ἐπιβαλὼν αὐτοῖς ὡς καθῆκον τὴν πρὸς τοὺς νέους χριστιανούς διδασκαλίαν, καὶ διατάξας, ἵνα ρυθμίζωσι τὸν τε γοῦν καὶ τὰ ἦθη τῶν ἀγροίκων ἐτι τούτων ἀνθρώπων.

Τείχη πλινθίων
καὶ θεμελίωσις
τοῦ καθεδρικοῦ
ναοῦ τῆς Ἀγίας
Σοφίας ἐν Κι-
έβῳ

Ὁ Μητροπο-
λίτης.

Οἰκοδομὴ
Μοναστηρίων.

Ζῆλος τοῦ Ἰα-
ροσλάβου πρὸς
τὰ γράμματα.

Ἐχαιρε δὲ βλέπων τὰς προόδους τῆς Πίστεως ὡς πιστὸν τέκνον τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀγαθὸς πατὴρ τοῦ ἔθνους.

Ἄλλ' ἡ ἔνθερμος αὐτηεὐσέβεια καὶ ἡ πρὸς τὰ γράμματα ἀγάπη οὐδόλως ἐσβέννουσιν τὴν πολεμικὴν αὐτοῦ δραστηριότητα. Βλαδίμιρος ὁ Μέγας ὑπέταξε τοὺς Ἰατθιάγους, οἵτινες διαιτώμενοι ἐντὸς δρυμῶνων καὶ τρεφόμενοι ἐξ ἀλιείας καὶ μελισσοουργίας, ἠγάπων τὴν ἀγρίαν ἐλευθερίαν, οὐδενὶ δ' ἔστεργον ἵνα τελῶσι φόρον.

Ὁ Ἰαροσλάβος ἐπολέμησεν αὐτούς, ὡς καὶ τοὺς Λιθουανούς, ὁμόρους τῶν ἡγεμονιῶν Πολότσκου καὶ Τουρόβου, προσέτι δὲ καὶ τοὺς Μαζοβίους, ἀνεξαρτήτους τότε ἀπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας (9). ὁ δὲ Βλαδίμιρος υἱὸς τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, ἠγούμενος τῶν Νοβογοροδιῶν αὐτοῦ, ἐκστρατεύσας κατὰ τῶν Ἰάμων, ἡ νεωτέρων Φινλανδῶν, ὑπέταξεν αὐτούς· ἀλλ' ἐν τῇ ἀγῶνῃ καὶ πετρώδει ταύτῃ χώρᾳ οἱ στρατιῶται αὐτοῦ ἀπώλεσαν πάντας τοὺς ἵππους αὐτῶν, καταστραφέντας ὑπὸ τοῦ λοιμοῦ.

Ἐπιχείρησις ὁμῶς σπουδαιότερα κατέστησεν ἱστορικὸν τὸ ἔτος 1043. Ἡ ἐπικρατοῦσα μεταξὺ τῶν Ῥώσων καὶ Ἑλλήνων φιλία, στηριζομένη ἐπ' ἀμοιβαίων ὠφελειῶν, ἐπαγιώθη διὰ θρησκευτικῆς ἐνότητος καὶ συγγενικοῦ δεσμοῦ· βοηθεία δὲ τῶν Ῥώσων ὁ γυναικάδελφος τοῦ Βλαδιμίρου ἐπανέλαβεν οὐ μόνον τὴν Ταυρίδα, ἀλλὰ καὶ τὴν Βουλγαρίαν· ἐμάχοντο δ' ὑπὸ τὰς σημαίας τῆς Αὐτοκρατορίας μέχρις αὐτῶν τῶν περιχώρων τῆς ἀρχαίας Βαβυλῶνος. Οἱ Βυζαντινοὶ ἱστορικοὶ διηγοῦνται, ὅτι ἔτη τινὰ μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ Ἀγίου Βλα-

1038.

Πόλεμος πρὸς τοὺς Ἰατθιάγους Λιθουανούς, Μαζοβίους καὶ Ἰάμους.

1040.

1041.

1042.

1043.

διμίρου, κατέπλευσέ τις (α) τῶν συγγενῶν αὐτοῦ μετὰ πλοίων εἰς τὴν Βασιλεύουσαν, ὡς τάχα μισθοφορήσων. Ἐπειτα δ' ἐξελθὼν κρύφα τοῦ λιμένος κατέθραυσε τοὺς ἐπὶ τῶν παραλίῳν τῆς Προποντίδος Ἑλληνας, καὶ διεξελθὼν δυνάμει τῶν ὄπλων, κατῆλθεν εἰς Λῆμνον, ὅπου ὁ Τοποτηρητῆς τῆς Σάμου (β) καὶ ὁ στρατηγὸς τῆς Θεσσαλονίκης (γ) ἔσφαξαν ἀπηνῶς αὐτὸν μετὰ ὀκτακοσίων στρατιωτῶν. Ἐὐ συμβάν τοῦτο οὐδὲν ἔσχε παρακολούθημα, οἱ δ' ἔμποροι Ῥῶσσοι, ὠφελούμενοι ἐκ τῆς ἐπικρατούσης ὁμοιοῦς τοῦ ἔθνους αὐτῶν καὶ τῆς Αὐτοκρατορίας, ἐμπορεύοντο ἐλευθέρως ἐν Κωνσταντινουπόλει. Μετ' οὐ πολὺ ὅμως σφοδρὰ ἔρις ἐξεῖρήθη μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες δόντες ἀφορμὴν ἐριδὸς τινος ἐφόνευσαν ἐπιφανῆ Ῥῶσσον.

Ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ἀπαιτήσας περὶ τούτου ἱκανοποίησιν, ὠλιγορῆθη. Ἀγανακτήσας οὖν δικαίως διὰ τὴν ἀδικίαν ταύτην, ἀπεφάσισεν ἵνα τιμωρήσῃ τοὺς Ἑλληνας. Χάριν τούτου ἐμπιστευόμενος τὸν στρατὸν αὐτοῦ τῷ ἀτρομήτῳ στρατηγῷ Βησσάτῃ ἐξέπεμψε κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Βλαδίμιρον. Ἡ Ἑλλάς ἐμνήσθη τότε τῶν συμφορῶν ὅσας ἔπαθεν ἄλλοτε ἐκ τῶν Ῥωσσικῶν στόλων. Διὸ Κωνσταντῖνος ὁ Μονομάχος πέμψας πρεσβευτὰς εἰς προϋπάντησιν τοῦ Βλαδίμιρου ἔλεγεν αὐτῷ, ὅτι ἤτο ἀτοπον ἵνα διαταραχθῇ ἐκ τοιαύτης μικρᾶς αἰτίας ἢ εἰλικρινῆς καὶ διηνεκῆς αὐτῶν φιλίας ἐπιθυμῶν δὲ τὴν εἰρήνην ὑπέσχετο ἵνα τιμωρήσῃ αὐστηρῶς τοὺς αὐτ

Ἐκστρατεία
κατὰ τῶν Ἑλ-
λάνων.

(α) Χρυσόχειρ οὗτος καλεῖται ὑπὸ τοῦ Κεδρηνοῦ (δρ. σ. 719).

(β) Δαβίδ, κατὰ Κεδρ. (αὐτόθι).

(γ) Νικηφόρος Καβείσιδας κατὰ τὴν αὐτὴν, αὐτόθι.

ουργούς τῆς γενομένης πρὸς τοὺς Ῥώσσοις ὕβρεως. Ὁ νέος Βλαδίμιρος περιφρονῶν τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἀπέπεμψε τοὺς πρεσβευτὰς μετὰ θρασύτητος, ὡς περ ἀναφέρουσιν οἱ Βυζαντινοὶ ἱστορικοὶ καὶ ἐξηκολούθησε τὴν πορείαν. Τότε Κωνσταντῖνος ὁ Μονομάχος, κρατήσας καὶ φυλακίσας ἐν ταῖς διαφόροις τῆς Αὐτοκρατορίας ἐπαρχίαις τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει κατοικοῦντας ἐμπόρους καὶ στρατιώτας Ῥώσσοις, ἐξῆλθεν αὐτοπροσώπως κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἐπιβίβασθεις μὲν ἐπὶ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ δρόμωνος, παρακολουθούμενος δὲ ὑπὸ τοῦ στόλου, παραπορευομένου τοῦ ἵππικοῦ κατὰ τὴν παραλίαν. Παρατεταγμένων δὲ τῶν Ῥώσσων εἰς μάχην πλησίον τοῦ Φάρου, ὁ Αὐτοκράτωρ ἐκπέμπει πάλιν πρεσβευτὰς περὶ εἰρήνης· ἀλλ' ὁ ἀγέρωχος Ἡγεμὼν ἐμήνυσε· « εἰ βούλεται τῷ βασιλεῖ καταθέσθαι τὰ ὄπλα, δοῦναι παντὶ τῷ ἐπομένῳ αὐτῷ στρατῷ, ἀνά χρυσίου λίτρας τρεῖς. » (10). Ὁ Μονομάχος διέταξε τότε τὰ στρατεύματα αὐτοῦ πρὸς μάχην· ἵνα δ' ἐφελκύσῃ τοὺς ἐχθροὺς εἰς τὸ πέλαγος ἔπεμψεν ἔμπροσθεν τρεῖς τριήρεις δρομάδας, αἵ τινες εἰσχωρήσασαι εἰς τὸ μέσον τοῦ Ῥωσσοῦ στόλου ἐπυρπόλησάν τινα σκάφη διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ πυρός. Μόλις δὲ οἱ Ῥῶσσοι ἀνείλκυσαν τὴν ἄγκυραν ἵνα σωθῶσιν ἐκ τοῦ πυρός, φοβερὰ τρικυμία ἠγέρθη κατὰ τῶν πλοιαρίων αὐτῶν. Ὅθεν τινὰ μὲν τούτων κατεποντίσθησαν, ἄλλα δ' ἐξώκειλαν εἰς σύρτεις, ἢ εἰς τὴν χέρσον· ἢ ναυαρχίς ἐβυθίσθη, καὶ ὁ Βλαδίμιρος δὲ αὐτὸς ἀπώλετο ἂν, εἰ μὴ σπεύδων εἰς βοήθειαν Τβοριμιριτσοῦ τις, ἐκ τῶν αὐτοῦ ἀξιωματικῶν, παρελάμβανεν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ἐφολκίου αὐτοῦ μετὰ τῶν στρατηγῶν τοῦ Ἰαροσλάβου. Κατευνασθείσης τέλος τῆς τρικυμίας, ἐξακισχί-

λιοι Ῥῶσσοι, συναθροισθέντες ἐπὶ τῆς παραλίας καὶ ἀμοιροῦντες πλοίων ἀπεφάσισαν ἵνα διὰ ξηρᾶς ἐπανακάμψωσιν οἴκαδε. Ἄλλ' ὁ στρατάρχης τοῦ Ἰαροσλάβου Βησσάτας, προβλέπων τὸν ἐπαπειλοῦντα αὐτοῦς κίνδυνον, ἠθέλησε γενναίως ἵνα κοινωνήσῃ αὐτοῦ. Ἀποβιβάσθεις οὖν εἰς τὴν ξηρὰν εἶπε τῷ Ἡγεμόνι « Συμπορεύομαι, ζήσω, ἢ ἀποθάνω, οὐδόλως ἐγκαταλείψω τοὺς ἀξιόους πολεμιστάς. » Ὁ δ' Αὐτοκράτωρ ἐορτάζων τὴν τρικυμίαν ὡς νίκην, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἔπεμψε δὲ τὸν στόλον καὶ δύο φάλαγγας πρὸς καταδίωξιν τῶν Ῥώσσω. Ὁ Βλαδίμιρος προσέβαλεν εἰκοσιτέσσαρας δρομάδας Ἑλληνικὰς προηγηθείσας αὐτοῦ καὶ εἰσπλευσάσας εἰς τὸν κόλπον. Οἱ δ' Ἕλληγες περικυκλωθέντες πανταχόθεν ὑπὸ τῶν πολεμίων πλοιαρίων ἠναγκάσθησαν ἵνα συνάψωσιν ὀριστικὴν μάχην, καθ' ἣν οἱ Ῥῶσσοι νικήσαντες, ἐκυρίευσαν ἢ κατέθραυσαν τὰ πλοῖα τῶν Ἑλλήνων, φονευθέντος καὶ τοῦ ναυάρχου αὐτῶν, ὁ δὲ Βλαδίμιρος ἐπανῆλθεν εἰς Κίεβον μετὰ πολυαριθμῶν αἰχμαλώτων.... Ὁ δὲ γενναῖος, ἀλλ' ἀτυχῆς, Βησσάτας συνῆψε μάχην ἐν τῇ Βουλγαρίᾳ παρὰ τῇ Βάρνῃ πρὸς ἰσχυρὸν Ἑλληνικὸν στρατόν. Ὅθεν τὸ πλεῖστον μέρος τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ ἔπεσον, οἱ δὲ ὑπόλοιποι ὀκτακόσιοι, ὡς καὶ ὁ γενναῖος ἀρχηγὸς αὐτῶν, ἀπεστάλησαν σιδηροδέσμιοι εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐνθα ἐξωρύχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν κατὰ διαταγὴν τοῦ Αὐτοκράτορος.

Ὁ πόλεμος οὗτος ὑπῆρξεν ὁ τελευταῖος τῶν ἡμετέρων προγόνων κατὰ τῆς Ἑλλάδος, οὐτ' ἐφάνησαν ἔκτοτε κατὰ τὸν Βόσπορον οἱ φοβεροὶ αὐτῶν στόλοι· διότι ἡ Ῥωσσία, ταλαιπωρηθεῖσα ὑπὸ τῶν ἐμφυλίων παλέμων, ἀπώλεσε μετ' οὐ πολὺ τότε κράτος καὶ τὸ

μεγαλείον αὐτῆς· ἂν μὴ συνέβαινον οὗτοι, ἐξεπλη-
ροῦτο ἴσως ἀρχαία τις προφητεία, γεγραμμένη ὑπ' ἀ-
γνώστου τινος κατὰ τὸν δέκατον, ἢ ἐνδέκατον αἰῶνα
κάτω τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Βελλεροφόντου ἐπὶ τῆς ἐν
Κωνσταντινουπόλει Ταυρικῆς πλατείας « ὅτι οἱ Ρῶσ-
» σοι ἔμελλον ἵνα πορθήσωσιν ποτε τῆς πρωτεύουσας
» τῆς Ἀνατολικῆς Αὐτοκρατορίας (11). » Μετὰ δὲ τρία
ἔτη, διομολογηθείσης εἰρήνης μεταξὺ τοῦ Μεγάλου
Ἡγεμόνος καὶ τῆς Αὐτοκρατορίας, οἱ ὡμῶς τυφλω-
θέντες αἰχμάλωτοι Ῥῶσσοι ἐπανῆλθον εἰς Κίεβον.

Ἀρχαία προ-
φητεία.

Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ὁ Ἰαροσλάβος συνω-
κειώθη μετὰ πολλῶν διασῆμων κυριαρχῶν τῆς Εὐρώ-
πης. Ὁ Κασιμίρος, ἕγγονος τοῦ Βολεσλάου τοῦ Γεν-
ναίου, ἐβασίλευε τότε ἐν Πολωνίᾳ. Οἱ Πολωνοὶ ἱστο-
ρικοὶ ἀναφέρουσιν, ὅτι ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἐξορισθεὶς νέος
ἔτι μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς πα-
τρίδος καὶ κατέφυγεν εἰς Γαλλίαν· μὴ ἐλπίζων δὲ ἴν'
ἀναβῆ τὸν θρόνον, ἐγένετο μοναχός. Τελευταῖον οἱ με-
γιστᾶνες, βλέποντες τὴν ἐκραγεῖσαν ἐν τῷ Κράτει
αὐτῶν ἐπανάστασιν, ἐπεκαλοῦντο τὴν γενναιοψυχίαν
αὐτοῦ. Τότε, ἀπολύσαντος αὐτὸν τοῦ Πάπα τῆς ὁμο-
λογίας, ἐπέστρεψεν ἐκ τοῦ κελλίου εἰς τὰ βασίλεια· ἐπι-
θυμῶν δὲ ἴν' ἀπολαύῃ τῆς φιλίας τοῦ κραταιοῦ Ἰα-
ροσλάβου, ἔγημε τὴν ἀδελφὴν, θυγατέρα τοῦ Ἀγίου
Βλαδιμίρου. Κατὰ τὰ χρονικὰ τῆς Πολωνίας ἡ τελετὴ
τοῦ γάμου ἐγένετο ἐν Κρακοβίᾳ· καὶ ἡ μὲν ἐνάρετος καὶ
ἐρασμία Μαρία ἐπικληθεῖσα Δοβρόγνεβα ἠσπάσθη
τὴν καθολικὴν θρησκείαν, ὁ δὲ Κασίμιρος ἔλαβε μετὰ τῆς
γυναικὸς αὐτοῦ πλῆθος χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν σκευῶν, βα-
ρύτιμα κοσμήματα ἵππων, καὶ πολλὰ πολυτελεῆ πράγ-
ματα. Κατὰ δὲ τὸν Νέστορα, ὁ βασιλεὺς ἐδώρησεν ἐν

τῇ περιστάσει ταύτῃ τῷ Ἰαροσλάβῳ ὑπὲρ τῆς νύμφης ὀκτακοσίους ἄνδρας, οἵτινες ἦσαν ἀναμφιβόλως οἱ αἰχμαλωτισθέντες Ῥῶσσοι τῷ 1018 ὑπὸ τοῦ Βολεσλάου. Ὁ σύνδεσμος οὗτος, ἄξιος τῆς ὀρθῆς πολιτικῆς ἀμφοτέρων τῶν Ἐπικρατειῶν, ἐστερέωσεν ὑπὸ τὴν Ῥωσικὴν δυναστείαν τὰς πόλεις τῆς Ξανθῆς Ῥωσσίας, ὁ δὲ Ἰαροσλάβος ὡς εἰλικρινῆς φίλος ἐβοήθησεν αὐτῷ, ἵνα καταβάλῃ τολμηρὸν ἐπαναστάτην καὶ πολυμήχανον, Μοῖσλάβον καλούμενον, κυριεύσαντα τῆς Μαζοβίας, ἐπιθυμοῦντα δὲ ἵνα καταστῆ ἡγεμὼν ἀνεξάρτητος· διότι ὁ Μέγας Ἡγεμὼν κατατροπώσας τὸν πολυάριθμον αὐτοῦ στρατὸν ὑπέταξε τὴν ἐπαρχίαν ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ γυναικαδέλφου αὐτοῦ.

1046.

Γάμοι.

Οὐδεμίαν μνειάν ποιεῖται ὁ Νέστωρ τῶν θυγατέρων τοῦ Ἰαροσλάβου, ἐν ᾧ ξένοι ἱστορικοὶ ἀξιόπιστοι, ἀναφέρουσι τρεῖς, τὴν Ἐλισάβετ, Ἄνναν καὶ Ἀναστασίαν, ἧτοι Ἀγμούνδαν. Ἐκ τούτων ἡ πρώτη συνεζεύχθη τὸν Ἀράλδην, ἡγεμόνα τῆς Νορβηγίας, ὃς τις ἔφηβος, ἀφείς τὴν πατρίδα, ἔλαβεν ὑπηρεσίαν παρὰ τῷ Ἰαροσλάβῳ. Ἡ καλλονὴ τῆς Ἐλισάβετ ἐξέκαυσε τὸν πρὸς αὐτὴν ἔρωτα· ὅπως δὲ ἀξιωθῆ τοῦ γάμου αὐτῆς, ἐσπούδαζεν ἵνα λαμπρυνθῆ διὰ κατορθωμάτων. Ὁ Ἀράλδης ἀνεχώρησεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ἀνατολῆς κατεπολέμησε τοὺς ἀπίστους ἐν τε τῇ Ἀφρικῇ καὶ τῇ Σικελίᾳ, καὶ περιῆλθε τὰ Ἱεροσόλυμα, ὅπως προσκυνήσῃ τοὺς Ἁγίους τόπους· μετὰ τινα δ' ἔτη ἐπιστρέψας εἰς Ῥωσσίαν πλήρης δόξης καὶ πλούτου ἔγημε τὴν Ἐλισάβετ, ἧς ἡ εἰκὼν κατεῖχε τὴν καρδίαν καὶ ἔφλεγε τὴν φαντασίαν αὐτοῦ ἐν μέσῳ τῶν θριάμβων καὶ ἡρωϊκῶν κατορθωμάτων (12)· κατόπιν δὲ ἐγένετο βασιλεὺς τῆς Νορβηγίας.

Ἄννα δέ, ἡ δευτέρα ἡγεμονίς, ἔγημε Ἐρρίκον τὸν Α', βασιλέα τῆς Γαλλίας. Ὁ Πάπας κηρύξας ἀθέμιτον, εἴτε αἰμόμιχτον τὸν γάμον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὡς γενόμενον μετὰ συγγενοῦς τινος τετάρτου βαθμοῦ, κατεδίωκε καὶ ἀνεθεμάτιζε τὸν Ῥοβέρτον ὡς ἔνοχον. Ὁ Ἐρρίκος, συμμαχῶν μὲν μετὰ πάντων τῶν ὁμόρων ἡγεμόνων, φοβούμενος δὲ μὴ ὑποστῆ τὴν αὐτὴν τύχην, ἐζήτησε περιφανῆ σύζυγον ἐξ ἀπωτάτων τόπων (13), ἡ δὲ Γαλλία, πτωχὴ τότε καὶ ἀσθενής, ἐσεμνύνετο συμμαχοῦσα μετὰ τῆς Ῥωσσίας, ὡς μεγαλυνθείσης ὑπὸ τῶν κατακτήσεων τοῦ Ὀλέγου καὶ τῶν μεγάλων αὐτοῦ διαδόχων. Ἀρχαῖον χειρόγραφον, εὑρεθὲν ἐν τῷ Ἀγίῳ ναῶ τοῦ Ὀμήρου, μαρτυρεῖ ὅτι ἡ ἡγεμονίς Ἄννα ἀπῆλθεν εἰς Παρισίους μετὰ τοῦ Ῥογήρου, Ἐπισκόπου τοῦ Χαλλόν, ὃν ὁ βασιλεὺς ἔπεμψεν ὡς πρεσβευτὴν πρὸς τὸν Ἰαροσλάβον, καὶ ὅτι ἀνέμιξεν οὕτω τὸ αἷμα τοῦ Ῥουρίκου μετὰ τοῦ τῶν βασιλέων τῆς Γαλλίας.

Ἀποθανόντος Ἐρρίκου τοῦ Α' τῷ 1060, ἡ Ἄννα, διάσημος ἐπ' εὐσεβείᾳ, ἀπεχώρησεν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Σιλουανέκτου (Σενλίζ). μετὰ δύο δ' ἔτη ἐνυμφεύθη τὸ δεύτερον τὸν κόμητα δὲ Κρεσπί, ἄκοντος τοῦ υἱοῦ αὐτῆς. Γάλλος ἱστορικὸς ἀναφέρει, ὅτι χηρέυσασα ἐκ τοῦ δευτέρου προσφιλοῦς συζύγου αὐτῆς ἐπέστρεψεν εἰς Ῥωσσίαν. Τὸ συμβεβηκὸς ὅμως τοῦτο ἀμφισβητεῖται· διότι Φίλιππος, ὁ υἱὸς τῆς ἡγεμονίδος ταύτης, βασιλεύων τότε ἐν Γαλλίᾳ, ἐσεβάζετο τοσοῦτον αὐτὴν, ὥστε μέχρι τοῦ 1075 ἐφαίνετο κατὰ πάσας τὰς δημοσίας ὑποθέσεις ἢ ὑπογραφή αὐτῆς παρὰ τῆ τοῦ βαλέως (14). Ἡ φιλοτιμία, οἱ οἰκογενειακοὶ σύνδεσμοι, ἡ ἔξις καὶ ἡ καθολικὴ θρησκεία, ἣν ἠσπάσθη, ἐκράτουν τὴν βασίλισσαν ταύτην ἐν Γαλλίᾳ.

Ἡ δὲ τρίτη θυγάτηρ τοῦ Ἰαροσλάβου Ἀναστασία ἐνυμφεύθη Ἀνδρέαν τὸν Α΄, βασιλέα τῆς Οὐγγρίας. Ἐκτοτε δὲ Ῥώσσοί τινες μετώκησαν ἴσως εἰς Οὐγγρίαν, ὅπου μέχρις ἡμῶν οἱ πολυάριθμοι αὐτῶν ἀπόγονοι, οἵτινες ἀπώλεσαν τὴν καθαρὰν θρησκείαν τῶν πατέρων, κατοικοῦσι διαφόρους κομητείας πρὸς ἀριστερὰν τοῦ Ἰστρου (15).

Ὁ Τορφήτιος, κατὰ τοὺς χρονογράφους τῆς Νορβηγίας, ἀναφέρει τὸν Βλαδίμιρον, πρεσβύτερον τοῦ Ἰαροσλάβου υἱὸν, ὡς σύζυγον τῆς Γήδας, θυγατρὸς τοῦ Ἐράλδου, βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, ἡττηθέντος ὑπὸ Γουλιέλμου τοῦ Κατακτητοῦ. Σάξων δ' ὁ Γραμματικὸς, ὁ ἀρχαιότατος τῆς Δανίας ἱστορικὸς, διηγεῖται ἐπίσης, ὅτι τὰ τέκνα τοῦ ἀτυχοῦς Ἀράλδου, φονευθέντος κατὰ τὴν περὶ τὸ Γαστάνιον μάχην, κατέφυγον εἰς τὴν αὐλὴν Σουηνῶνος τοῦ Β΄, βασιλέως τῆς Δανίας, καὶ ὅτι ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἐνύμφευσε μετὰ τινα χρόνον μίαν τῶν θυγατέρων τοῦ Ἀράλδου μεθ' ἡγεμόνος Ῥώσσου, Βλαδιμίρου καλουμένου (16). Ἀλλὰ φαίνεται ἀδύνατον, ὅτι ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἦτο υἱὸς τοῦ Ἰαροσλάβου· διότι ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας ἐφονεύθη κατὰ τὸ 1066, Βλαδίμιρος δὲ ὁ Ἰαροσλάβου ἀπεβίωσε κατὰ τὸ 1052, οἰκοδομήσας ἐν Νοβογορόδῳ τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας, σωζόμενον μέχρι τοῦδε καὶ χρησιμεύσαντα ὡς τόπον ταφῆς τοῦ ἡγεμόνος τούτου.

Πλὴν τοῦ Βλαδιμίρου ὁ Ἰαροσλάβος εἶχεν ἔτι πέντε υἱοὺς, ἦτοι τὸν Ἡσιασλάβον, Σβιατοσλάβον, Βσεβλόδον, Βιατσεσλάβον καὶ Ἰγορα. Ἐκ τούτων ὁ πρῶτος ἔγημε τὴν ἀδελφὴν τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας Κασιμίρου, καὶ τοι τῆς θείας αὐτοῦ οὔσης συζύγου τοῦ

βασιλέως τούτου. Ὁ Βσεβολόδος, κατὰ τὸν Νέστορα, ἐνυμφεύθη ἡγεμονίδα Ἑλληνίδα. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρονογράφους Κωνσταντῖνος ὁ Μονομάχος ἦτο πενθερὸς τοῦ Βσεβολόδου· ἀλλ' ὁ Κωνσταντῖνος διέμεινεν ἄτεκνος ἐκ τῆς Αὐτοκρατείας Ζωῆς, οἱ δὲ Βυζαντινοὶ οὐδεμιᾶς ἡγεμονίδος Ἑλληνίδος κατὰ τοὺς χρόνους τούτους μνημονεύουσιν, ἐκτὸς τῆς Εὐδοκίας καὶ Θεοδώρας, ἀποβιωσασῶν ἐν νεότητι. Εἰκάζομεν οὖν ὅτι πρὶν ἢ ἀναβῆ τὸν θρόνον ὁ Μονομάχος ἔσχεν ἐκ πρώτης, πάντῃ ἀγνώστου ἡμῖν, συζύγου τὴν θυγατέρα ταύτην, συζευχθεῖσαν τὸν Βσεβολόδον. Περὶ δὲ τῶν γάμων τῶν ἄλλων υἱῶν τοῦ Ἰαροσλάβου οὐδὲν βέβαιον δύναται τις εἰπεῖν. Κατὰ τοὺς Γερμανοὺς ἱστορικοὺς, Ὅδα, θυγάτηρ τοῦ Λεοπόλδου, κόμητος τοῦ Στάδτ, καὶ Κουνιγόνδα, κόμησσα τοῦ Ὀρλαγμούνδου, ἐνυμφεύθησαν Ῥώσσοις ἡγεμόνας, μεσοῦντος τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος· ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ χηρεύσασαι ἀμφοτέραι ἐπανῆλθον εἰς Γερμανίαν καὶ συνῆψαν γάμον μετὰ Γερμανῶν ἡγεμόνων (17). Πιθανὸν δὲ, ὅτι ἡ Ὅδα ἦτο σύζυγος τοῦ Βιατσισλάβου, ἡ δὲ Κουνιγόνδα τοῦ Ἰγορος. Οἱ νεώτεροι οὗτοι τοῦ Ἰαροσλάβου υἱοὶ ἀπέθανον νέοι, ἡ δὲ Ὅδα ἔτεκεν ἐκ τοῦ Βιατσεσλάβου υἱόν, ἀνατραφέντα ἐν Σαξωνίᾳ· ἴσως δὲ οὗτος ἦν Βορίσης ὁ Βιατσεσλάβου, ὁ παρὰ τοῦ Νέστορος ἀναφερόμενος μόνον ἀπὸ τοῦ ἔτους 1077 καὶ διαμένων τυχὸν ἐν Γερμανίᾳ μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης. Κατὰ τοὺς Γερμανοὺς χρονογράφους, ἡ μήτηρ τοῦ ἡγεμόνος τούτου, ἀναχωροῦσα ἐκ Ῥωσσίας, ἔκρυψεν ὑπὸ τὴν γῆν θησαυρόν, ἀνευρεθέντα ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, ὅτε ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα.

Τὸν ἐπίλοιπον βίον ὁ Μέγας οὗτος Ἠγεμὼν διήλθεν

ἐν εἰρήνῃ καὶ χριστιανικῇ εὐσεβείᾳ· ἀλλὰ ζηλωτῆς ὢν τῆς θρησκείας, οὐδόλως ἠμέλησε τῶν συμφερόντων τοῦ Κράτους, οὐδ' αὐτῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων. Οἱ Ἕλληνες, ὡς μεταδόντες ἡμῖν τὴν πίστιν, παρασχόντες δὲ τῇ Ῥωσσίᾳ καὶ τοὺς πνευματικοὺς ποιμενάρχας, ἤλπιζον ἴσως ἐν ἀναλάβωσι δι' αὐτῶν καὶ κοσμικὴν τινα δύναμιν ἐπὶ τῆς πατρίδος ἡμῶν. Ὁ Ἰαροσλάβος ὁμῶς, ἀποδοκιμάζων τὴν ἐπέμβασιν ταύτην, ἐξέλεξεν αὐτὸς οὗτος, ὅτε διέμενεν ἐν Νοβογορόδῳ καὶ κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς μοναρχίας αὐτοῦ, τὸν Λουκᾶν Σιδιάτην ἐπίσκοπον τῆς πόλεως ταύτης. Τῷ δὲ 1051 συγκαλέσας τοὺς ἐπισκόπους ἐν Κιέβῳ προὔχειρίσατο ἄνευ συμπράξεως τοῦ Πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸν Ἰλαρίωνα, Ῥωσσον, ἄνδρα σοφὸν καὶ ἐνάρετον ἱερέα τοῦ ἐν τῇ κώμῃ Βερεστόβῳ ναοῦ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων· διότι ὁ μονάρχης ἔχων ἐν ταύτῃ ἀγροτικὴν οἰκίαν ἐρασμιωτάτην αὐτῷ, ὡς καὶ τῷ Βλαδιμίρῳ, διὰ τὸ τερπνὸν τῆς τοποθεσίας, ἐγνώρισε κατὰ τὴν αὐτόθι διατριβὴν τὰ προτερήματα τοῦ ἀνδρὸς τούτου.

1051.

Ὁ Ῥωσσοῦς
Μητροπολίτης

1054.

Τελευταῖαι νοθεσίαι τοῦ Ἰαροσλάβου καὶ θάνατος αὐτοῦ.

Βλέπων δὲ ἤδη προσεγγίζοντα τὸν θάνατον ὁ Ἰαροσλάβος συνεκάλεσε τὰ τέκνα καὶ διὰ συνετῶν νοθεσιῶν ἐσπούδασεν ἵνα προλάβῃ πάσας τὰς ἐνδεχομένας διχονοίας. « Ἀπέρχομαι μετ' οὐ πολὺ ἐκ τοῦ » κόσμου τούτου, εἶπεν· ὀφείλετε οὖν τέκνα μου ἵνα » οὐ μόνον ὡς ἀδελφοὶ ὁμαίμονες πολιτεύησθε, ἀλλὰ » καὶ ἀγαπᾶτε ἐγκαρδίως ἀλλήλους, ἀναπολοῦντες » πάντοτε ὅτι αἱ διχονοίαι ὑμῶν ἐπαπειλοῦσιν ἀτομικὰ » μὲν δυστυχήματα πᾶσιν ὑμῖν, ὄλεθρον δὲ τῆς δόξης καὶ » ξης καὶ δυνάμεως τοῦ αἰσίως ὑπὸ τῶν προγόνων ἡμῶν θεμελιωθέντος βασιλείου· μόναι ἢ εἰρήνη καὶ

« ἡ ὁμόνοια ὑμῶν παγιοῦσι τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ. Ὁ Ἡσλα-
 « σλάβος πρεσβύτερος ἀδελφὸς ἀναθήσεται ὡς διάδοχός
 « μου τὸν θρόνον τοῦ Κιέβου· ὑπακούετε οὖν αὐτῷ, ὡς
 « ὑπηκούσατε τῷ πατρί. Καταλείπω δὲ τῷ μὲν Σβια-
 « τσλάβῳ τὸ Τζερνίγοβον, τῷ δὲ Βσεβολόδῳ τὸ Πε-
 « ρεάσλαβον, καὶ τῷ Σβιατσλάβῳ τὸ Σμόλενσκον· ἔ-
 « καστος δ' ὑμῶν ἀρκεσθήτω τῇ κληρουχίᾳ ταύτῃ. Ὁ
 « πρεσβύτερος ὑμῶν ἀδελφὸς κρινέτω ὑμᾶς ὡσεὶ κυ-
 « ριάρχης Ἡγεμῶν, προστατεύων μὲν τὸν ἀδικούμε-
 « νον, τιμωρῶν δὲ τὸν ἔνοχον. » Λόγοι ἀξιομνημόνευτοι
 καὶ συνετοί, ἀλλ' ἀνωφελεῖς ! Ὁ Ἱαροσλάβος ἐνόμι-
 ζεν, ὅτι τὰ τέκνα ἔσονταί φρονιμώτερα τῶν πατέρων,
 ἀλλὰ δυστυχῶς ἠπατήθη.

Ὁ Ἡγεμῶν οὗτος, καὶ τοι προβεβηκῶς τῇ ἡλικίᾳ καὶ 19 Φεβρουαρίου
 καχεκτικὸς, διετέλεσεν ἐνασχολούμενος περὶ τὰς ὑπο-
 θέσεις τῆς ἐπικρατείας. Ἀπῆλθεν ἔτι εἰς Βησεγόρο-
 δον, ὅπου ἀπεβίωσεν ἄγων τὸ ἑβδομηκοστὸν περίπου
 ἔτος. Ἐστερήθη δὲ τῆς συζύγου τῷ 1050. Ἐκ τῶν τέ-
 κνων εἶχε παρ' ἑαυτῷ ἀποθνήσκων τὸν προσφιλέστατον
 αὐτῷ Βσεβολόδον, ἐξ οὗ οὐδέποτε ἀπεχωρίσθη. Ὁ τε-
 θλιμμένος υἱὸς, ὁ λαὸς, καὶ οἱ ἱερεῖς περιβεβλημένοι τὰ
 ἱερὰ ἄμφια προέπεμψαν τὸν νεκρὸν ἀπὸ τοῦ Βησεγο-
 ρόδου μέχρι τοῦ Κιέβου, ἐνθα ἀποτεθεὶς ἐν μαρμαρί-
 νῃ λάρνακι, ἐτάφη ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀγίας Σοφίας. Σώ-
 ζεται δὲ τὸ μνημεῖον τοῦτο μέχρι τοῦδε, καθωραϊσθὲν
 διὰ παντοίων κοσμημάτων γλυπτικῆς, παριστιάντων
 πτηνὰ καὶ δένδρα (18).

Τάφος αὐτοῦ.

Ἐν τοῖς χρονικοῖς ὁ Ἱαροσλάβος ἐπικαλεῖται σοφός. Χαριχτήρ αὐτοῦ
 Οὗτος οὐδόλως μὲν ὑπέταξε διὰ πολέμων νέας χώρας,
 ἐπανήγαγεν ὁμως ὑπὸ τὸ κράτος αὐτοῦ τὰς ἐκ τῶν
 ἐμφυλίων πολέμων ἀποσπασθείσας· ἐφαίνετο πάντῳτε

μεγαλόφυχος και ήττώμενος ένίοτε· έπανήγαγε την ήσυχίαν τή πατρίδι και ήγάπα τό ύπήκοον. Διοικών δ' έμμεϊτο τās ευεργετικάς βουλās του Βλαδιμίρου, όπως έξαλείψη τό άμάρτημα παρηκόου υίου και διαλλαγή προς την σκιάν πατρός, όν παρεπίκρανεν.

Αί πολιτικάι σχέσεις του Ίαροσλάβου μετά των ξένων ήγεμόνων ήσαν άξιαι κραταιού μονάρχου. Οί έν Κωνσταντινουπόλει παθόντες Ρώσσοι διέμειναν άδικαίωτοι· όθεν άναλαβών τὰ όπλα, κατέπληξε την Αυτοκρατορίαν, έξεδικήθη την Πολωνίαν, έπανέλαβεν ό,τι άνήκε τή πατρίδι άλλοτε, μετά ταύτα δε έξασφαλίσας την του όμόρου τούτου βασιλείου άκεραιότητα, συνετέλεσε τή εύδαιμονία αύτου διά γενναίων βοηθειών. Έτιμώρησε μέν τους έπαναστατήσαντας Νοβογοροδίους διά την σφαγήν των Βαράγγων μετ' άπάτης άνοιχείου ήγεμόσιν, άλλ' εύγνωμονών διά τον ζήλον, έχορήγησεν αύτοις πολλάς άτελείας και προνομίας. Κατά τους άκολούθους αιώνας οί 'Ηγεμόνες του Νοβογορόδου ύπισχνοϋντο δι' όρκων τοις πολίταις την άκριβή τήρησιν των νόμων, των χορηγούντων αύτοις τās προνομίας ταύτας και δυστυχώς υπό του χρόνου καταστραφέντων. Γινώσκομεν δε μένον, ότι ό λαός ύπαινεττόμενος αύτους ένομίζετο έλεύθερος περι την έκλογήν των ιδίων αύτου κυριαρχών. Έπί πολλούς αιώνας του Ίαροσλάβου ή μνήμη ήτο προσφιλής τοις κατοίκοις του Νοβογορόδου, ώστε ό τόπος, ένθα ό λαός έκκλησίαζεν, έκαλείτο είσέτι μέχρις έσχάτων Αύλή του Ίαροσλάβου.

Ο 'Ηγεμών οϋτος, ό φυλακίσας τον άδελφόν αύτου, γενόμενον θυμα της συκοφαντίας, έδειξεν ώσαύτως μεγίστην άγαθότητα συγχωρών τω έπαναστάτη αύτου άνεψιω και άμνημογών, προς εύδαιμονίαν της

Ρωσσίας, τῶν πρώτων ἐρίδων τοῦ Ἡγεμόνος τοῦ Τμουτοροκάν.

Ὁ Ἱαροσλάβος ἦτο θρησκὸς μέχρι δεισιδαιμονίας· διότι ἀνορύξας τὰ ὀστέα τοῦ Ὀλέγου καὶ Ἱαροπόλκου, ἀδελφῶν τοῦ Βλαδιμίρου, ἀποθανόντων ἐν τῇ πλάνῃ τῆς εἰδωλολατρείας, ἐβάπτισεν αὐτὰ καὶ ἐναπέθηκεν ἐν τῷ ναῷ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐν Κιέβῳ. Ἄλλ' ὁ τοῦ χριστιανισμοῦ ζῆλος συνεδέετο, ὡς εἴρηται, μετὰ τῆς φιλομαθείας τῶν γραμμάτων. Ἐπειδὴ, κατὰ τὰ ὑπὸ τῶν χρονογράφων τοῦ μέσου αἰῶνος ἀναφερόμενα, ὁ Μέγας οὗτος Ἡγεμὼν συνέστησεν ἐν Νοβογορόδῳ τὸ πρῶτον δημόσιον σχολεῖον, ὅπου τριακόσιοι ἔφηβοι, υἱοὶ ἱερέων καὶ τῶν γεραιτέρων τῆς χώρας, ἐφοίτων οἱ μὲν πρὸς ἐκμάθησιν τῶν ἀναγκαίων τῷ ἱερατικῷ ἀξιώματι, οἱ δὲ τῶν περὶ τὴν πολιτείαν γνώσεων. Ἐξαλείψας δὲ τὰ ἔχνη τῶν λεηλασιῶν τοῦ Βολεσλάου κατὰ τὴν μεσημβρινὴν Ῥωσσίαν, καὶ συνοικίσας τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Κιέβου δι' αἰχμαλώτων τοῦ πολέμου, πολλὰς δὲ νέας πόλεις κτίσας, ὡς ὁ Ὀλεγος καὶ Βλαδίμιρος, ἐπέθυμει ἵνα ἡ ἀνακαινισθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ πρωτεύουσα ἀναδειχθῇ δικαίως δευτέρα Βασιλεύουσα. Ὁ Ἱαροσλάβος ἠγάπα τὰς τέχνας· διὸ οἱ ναοὶ κατηγλαίσθησαν ὑφ' Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν, προσκληθέντων ὑπ' αὐτοῦ, διὰ πικίλων ζωγραφιῶν καὶ ψηφοθετημάτων, σωζομένων εἰσέτι ἐν τῷ ἐν Κιέβῳ ναῷ τῆς Ἀγίας Σοφίας. Τὰ ψηφοθετήματα δὲ ταῦτα, συγκείμενα ἐκ τετραγώνων λιθαρίων, παριστῶσιν ἐπὶ χρυσοῦ δαπέδου πρόσωπα καὶ ἐνδύματα Ἀγίων, ἀτέχνως μὲν, ἢ ἀπειροκάλως, ἀλλὰ δι' ἀνθηροτάτων χρωμάτων ἐξ εἰκόνοσ ἀντιγεγραμμένα, φιλοτεχνήματα δυσχερῆ μᾶλλον, ἢ ὠραῖα, ἄξια ὁμως τῆς περιεργείας τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα ἐμπείρων. Ἀγαθῇ δὲ

Βάπτισις ὀστέων.

Πρῶτον δημόσιον σχολεῖον ἐν Νοβογορόδῳ.

Τὸ Κιέβον δευτέρα Βασιλεύουσα.

Νομίσματα τοῦ τύχη διατηρήθη μέχρις ἡμῶν ἐπίσης καὶ ἀργυροῦν νόμισμα, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἡγεμόνος τούτου κεχα-
 ραγμένον, φέρον μαχητὴν μετ' ἐπιγραφῆς Ἑλληνικῆς, ὁ Γεώργιος, καὶ Ῥωσικῆς, ἀργύριον Ἰαροσλάβου (19). Ἐκ τούτου δ' ἀποδεικνύεται, ὅτι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ῥωσίᾳ οὐ μόνον τὰ ξένα, ἀλλὰ καὶ ἴδια αὐτῆς νομίσματα ἐκυκλοφόρουν. Ὁ Μέγας Ἡγεμὼν φροντίζων περὶ τῆς εὐπρεπείας τῶν ναῶν, θελγούσης τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἤθελεν ἵνα καὶ ἡ ἀκοή τῶν προσερχομένων κατακληθῆται. Λέγεται δὲ, ὅτι Ἕλληνες ψάλται, ἐλθόντες εἰς Ῥωσίαν περὶ τὰ μέσα τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος, ἐδίδαξαν τὸν Ῥωσικὸν κλῆρον τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐκκλησιαστικὴν μελωδίαν.

Θρησκευτικὰ
 ἔσματα.

Ἡ Ῥωσικὴ ἄ-
 συλον τῶν ἐξο-
 ρίστων.

Ἡ αὐλή τοῦ Ἰαροσλάβου, λαμπρυνθεῖσα ὑπὸ με-
 γαλείου, ἐχρησίμευεν ὡς ἄσυλον τῶν ἀτυχῶν Μοναρχῶν καὶ Ἡγεμόνων. Πολὺ δὲ πρότερον τοῦ Ἀράλδου, συζύγου τῆς Ἐλισάβετ, ὁ Ἅγιος Ὀλοφος, βασιλεὺς τῆς Νορβηγίας, ἐκθρονισθεὶς ἐπεκαλεῖτο τὴν τοῦ Ἰαροσλάβου προστασίαν· οὗτος δὲ ὑποδεχθεὶς αὐτὸν μετὰ ἰδιαιτέρας φιλίας προσέφερεν αὐτῷ τὴν διοίκησιν μιᾶς τῶν περιφήμων ἐπαρχιῶν. Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς οὗτος ὄνειροπολήσας νίκας καὶ τρόπαια κατὰ τοῦ Κανούτου, κατακτητοῦ τῆς Νορβηγίας, ἀνεχώρησεν ἐκ Ῥωσίας, ἔμεινε δὲ μόνον αὐτόθι ὁ νέος υἱὸς αὐτοῦ Μάγνος, βασιλεύσας μετὰ ταῦτα τῆς Σκανδιναβίας (20). Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἐδουῖνος καὶ Ἐδουάρδος, υἱοὶ τοῦ γενναίου Ἐδμόνδου, βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, ἐξορισθέντες ὑπὸ τοῦ Κανούτου, ἐζήτησαν ἄσυλον ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν, ὡς καὶ ὁ Οὐγγρος Ἡγεμὼν Ἀνδρέας (πρὶν ἢ γῆμη τὴν θυγατέρα τοῦ Ἰαροσλάβου) καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Λεβέντας (21). Μετὰ

τῆς αὐτῆς δὲ ταύτης γενναιότητος ὑπεδέχθη ὁ Ἰαροσλάβος καὶ τὸν Σίμωνα, ἡγεμόνα τῶν Βαράγγων, ὑπὸ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, Ἰακούνου τοῦ τυφλοῦ, ἐξορισθέντα, ὥστε ὁ φυγάς, ἀναλαβὼν Ῥωσικὴν ὑπηρεσίαν μετὰ πολλῶν συμπατριωτῶν, διέπρεπεν ὡς πρῶτος μεγιστάν τοῦ νέου Βσεβολόδου.

Ἐρρέθη ἤδη ὅτι ὁ Ἰαροσλάβος ἀπεῖχε πολεμικῶν κατακτήσεων πρὸς αὐξήσιν τῆς χώρας· ἐπὶ τῆς βασιλείας ὁμῶς αὐτοῦ ἡ ἐπαρχία τοῦ Νοβογορόδου ἐξετάθη πρὸς τε ἀνατολὰς καὶ δυσμᾶς. Ἀπὸ τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος οἱ κάτοικοι τῆς Περμίας, οἱ τῶν περιχώρων τοῦ Πετσόρα καὶ τοῦ Ἰούγρου (22), ἦσαν ἤδη ὑποτελεῖς τῶν Νοβογοροδιῶν. Ὁ Νέστωρ ἐγνώριζεν ἤδη τοὺς ἀγρίους Σαμογέτας, κατοικοῦντας πρὸς βορρᾶν τοῦ Ἰούγρου· ἀλλὰ τοιαῦται ἀπώταται κατακτήσεις ἦσαν ἀκατόρθωτοι διὰ μιᾶς· ὅθεν ἐξ ἀνάγκης οἱ Ῥῶσοι ἔπρεπε ἵνα κυριεύσωσι προηγουμένως τοῦ συμπεριλαμβανομένου ἐν τοῖς νομοῖς τοῦ Ἀρχαγγέλου καὶ Βολόγδα τόπου, ἀρχαίας πατρίδος τῶν Τσουδικῶν λαῶν, λεγομένης Βιαρμίας ἐν τοῖς χρονικοῖς τῆς Ἀρκτου. Αὐτόθι δὲ ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Δουίνα ὑπῆρχε κατ' ἀρχὰς τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος, ὡς διηγοῦνται οἱ Ἰσλανδοὶ, πόλις ἐμπορικὴ, ὅπου κατὰ τὸ θέρος ἤρχοντο οἱ Σκανδιναβοὶ ἔμποροι ταύτης δὲ διήρπασαν μὲν τὸ κοιμητήριον οἱ ἀποσταλέντες ὑπὸ τοῦ Ἀγίου Ὀλόφου, συγχρόνου τοῦ Ἰαροσλάβου, εἰς Βιαρμίαν Νορβηγοὶ, ἐσύλησαν δὲ ὡσαύτως καὶ τὰ κοσμήματα τοῦ Ἰομάλα, εἰδώλου τῶν Φίννων (23). Τὸ μυθῶδες διήγημα ποιητῶν τοῦ ἔθνους τούτου περὶ τῆς ἐξαισίας πολυτελείας τοῦ προκειμένου γαοῦ καὶ τοῦ πλοῦτου τῶν κατοίκων

Κτήσεις Ῥωσικαὶ ἐν ἄρκτῳ.

παρεκβαίνει τῆς ἱστορίας· ἀλλ' οἱ τῆς Βιαρμίας κάτοικοι ἐπώλουν ἴσως τὰ προϊόντα τῆς χώρας αὐτῶν οἶον, ἄλας, σίδηρον, διφθέρας πρὸς τοὺς Νορβηγούς, οἵτινες κατὰ τὸν ἔννατον αἰῶνα ἤνοιξαν δρόμον μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Δουΐνα (24), καὶ διὰ τῶν πλωτῶν ποταμῶν πρὸς αὐτοὺς τοὺς Βουλγάρους τοῦ Κάμα. Περικυκλούμενοι δ' ἔνθεν μὲν ὑπὸ τῆς παγετώδους θαλάσσης, ἔνθεν δ' ὑπὸ συνηρεφῶν δασῶν, ἐνησχολοῦντο περὶ τὴν θήραν καὶ τὴν ἀλιείαν, διατελοῦντες ἀνεξάρτητοι μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ Βλαδιμίρου καὶ Ἰαροσλάβου. Τότε δὲ ὑπετάχθησαν ὑπὸ τῶν τολμηρῶν καὶ ἐπιχειρητῶν Νοβογοροδίων, ἐλθόντων μέχρι τῶν μεθορίων τῆς χώρας αὐτῶν διὰ τῆς ἐπαρχίας τοῦ Βιέλου-Οζέρου. Ἡ χώρα δὲ αὕτη, ἐκτεινομένη ἀπὸ τῆς Λευκῆς Λίμνης μέχρι τοῦ ποταμοῦ Πετσόρα, ἐκλήθη Ζαβολοτσία (α) καὶ κατωκίθη κατὰ μικρὸν ὑπὸ ἀποίκων Νοβογοροδίων, ζηλωτῶν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Κατ' ἀξιοπίστους ἱστορικὰς μαρτυρίας ἀπὸ τοῦ δωδεκάτου ἤδη αἰῶνος ὑπῆρχον μοναὶ παρὰ τὸν Δουΐναν. Μετὰ μικρὸν δὲ ἢ μακρὰ ἄλυσις τῶν Οὐραλίων ὀρέων, ἐκτεινομένη ἀπὸ τῆς νέας Ζέμπλας (β) πρὸς νότον καὶ ἐπὶ τινα χρόνον οὔσα ὑπόθεσις μυθολογικῆ τῆ πατρίδι ἡμῶν, ὑπῆρξεν ὡς ὄριόν τι τῆς Ῥωσσίας. Τότε οἱ Νοβογοροδιοὶ εὔρον τρόπον πορισμοῦ πολυτίμων προϊόντων ἐκ τῆς Σιβηρίας, βοήθεια τῶν ὑποτελῶν αὐτοῖς Ἰούγρων, ὡς λαμβανόντων ταῦτα παρὰ τῶν

(α) Ἴσως ἡ πύραν τοῦ Βόλγα χῶρι.

(β) Γῆς.

αὐτοχθόνων κατοίκων πρὸς ἀνταλλαγὴν σιδηρῶν ὀργάνων καὶ ἄλλων εὐτελῶν πραγμάτων.

Τελευταῖον ἡ εὐτυχῆς καὶ λαμπρὰ τοῦ Ἰαροσλάβου διοικήσεις ἀφῆκε τῇ Ῥωσσίᾳ μνημεῖον ἄξιον μεγάλου μονάρχου· ἐπειδὴ τῷ Ἡγεμόνι τούτῳ ἀποδίδεται ἡ ἀρχαιοτάτη Συλλογὴ τῶν πολιτικῶν ἡμῶν νόμων, τουτέστι τοῦ Ῥωσσικοῦ Δικαίου. Καὶ εἶχον μὲν ἔτι ἐπὶ τοῦ Ὀλέγου οἱ Ῥῶσσοι νόμους· ἀλλ' ἴσως ὁ Ἰαροσλάβος μετερῤῥύθμισε μὲν τινὰς τῶν κειμένων, ἐπιδιώρθωσε δὲ τοὺς ἄλλους, καὶ πρῶτος ἐδημοσίευσε θεσμούς, γεγραμμένους Σλαβιστί. Καί τοι δὲ τὰ περιλειπόμενα ἀντίγραφα διετηρήθησαν μόνον ἐν Νοβογορόδῳ καὶ περιέχουσι κανονισμούς τινὰς ἰδιαιτέρους, εἴτε τοπικούς, βεβαίως ὅμως οὗτοι ἦσαν νόμοι τῆς Ἐπικρατείας, εἴτε γενικοί. Τὸ μνημεῖον τοῦτο τῆς ἀρχαιότητος, ὅμοιον τῆς Δωδεκαδέλτου τῆς Ῥώμης, ἐξεικονίζει καθαρῶς τὴν τότε πολιτικὴν κατάστασιν τῆς πατρίδος ἡμῶν, καθιστάμενον ἱστορίας ὑπόθεσις. Ὅθεν προστίθεμεν ἐνταῦθα κεφαλαιώδη αὐτοῦ περίληψιν.

Νόμοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

ΡΩΣΣΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ, Η ΝΟΜΟΙ ΤΟΥ ΙΑΡΟΣΛΑΒΟΥ.

Ποινικοί Νόμοι — Χρηματικὴ ποινὴ τῆς δολοφονίας — Πρόστιμα — Πολιτικαὶ τάξεις — Πρόστιμον φυγῆς — Ἐξορία — Πρόστιμον αἰκιῶν — Βασίλεια τοῦ ἡγεμόνος Δικαστήριον — Ἀσφάλεια τῶν ἰδιοκτησιῶν — Κλοπή — Ἐκτίμσεις διαφόρων πραγμάτων — Ὅρια καὶ τέρμογιες δεικνυόμενα διὰ στηλῶν — Ὀρνιθοθηρία — Ἐμπρησταὶ — Ἀνίχνευσις κλοπῆς — Κλοπὴ τῶν δούλων — Λειπυτάκται — Ἐκούσιος ἀνδραποδισμὸς — Χρῆν — Ἐμπόριον δουλοπαροίκων — Διατήρησις κινήτων — Τόκος ἀργυρίου — Ἐλεγχος καὶ δικαιοσύνη — Ἀποδείξεις διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος — Δικαιώματα διαδοχῆς — Δικασταὶ — Ἐνώμοτον δικαστήριον — Γενικὴν πνεῦμα τῶν νόμων — Κανονισμὸς δημοσίων ὁδῶν — Κανονισμὸς ἐκκλησιαστικὸς.

Πρώτιστος πάσης κοινωνίας σκοπὸς ὑπάρχει ἡ προσωπικὴ ἀσφάλεια καὶ ἡ τῆς ἰδιοκτησίας διατήρησις. Οἱ νόμοι τοῦ Ἰαροσλάβου ἐξασφαλίζουν ἐκάτεραν, ὡς ἐφεξῆς.

Ἄρθρον 1.

Ποινικοί Νόμοι. « Ἐάν τις φονεύσῃ ἄνθρωπον, οἱ συγγενεῖς τοῦ
 » φονευθέντος ἐκδικοῦσι θάνατον ἀντὶ θανάτου. Ἐάν
 » δὲ μὴ εὐρεθῶσι διεκδικηταί, ὁ φονεὺς ἀποτίνει τῷ
 » δημοσίῳ ταμείῳ διὰ μὲν μεγιστᾶνα, ἢ τιοῦνον (ἐ-
 » πιστάτην) τῶν ἐπιφανῶν πολιτῶν καὶ τιοῦνον τοῦ
 » σταύλου ὀγδοήκοντα γρίβνας, ἢ τοιτὸ διπλοῦν πρόσ-
 » τιμον· διὰ δὲ ἀκόλουθον τοῦ ἡγεμόνος, μάγει-
 » ρον, ἵπποκόμον, ἔμπορον, ἐπιστάτην, ἢ σωματοφύ-
 » λακα μεγιστᾶνος, τέλος δι' ἕκαστον ἐλεύθερον Ῥῶσ-
 » σον (Βάραγγον, ἢ Σλάβον), τεσσαράκοντα γρίβνας,
 » ἢ τὸ ἀπλοῦν πρόστιμον· διὰ δὲ τὴν δολοφονίαν γυ-
 » ναικὸς τὸ ἥμισυ τοῦ πρόστιμου. Οὐδὲν ἐπιβάλλε-

Χρηματικὴ
 ποινὴ τοῦ φέ-
 γου.

» ται πρόστιμον διὰ φόνον ἀνδραπόδου· ἀλλ' ὁ ἀναι-
 » τίως φονεύσας αὐτὸν ἀποζημιοῖ τὸν κύριον αὐτοῦ
 » διὰ τῆς ἀξίας. Διὰ ἐπιστάτην κώμης, ἢ ἐπιστά-
 » την τοῦ Ἡγεμόνος καὶ μεγιστᾶνος, τεχνίτην, παι-
 » δαγωγόν, ἢ τίτθην, ἀνά δώδεκα γρίβνας. Δι' ἀπλοῦν
 » δούλον μεγιστᾶνος, ἢ ἄλλου ἀνθρώπου πέντε γρί-
 » βνας. Διὰ παιδίσκην ἕξ γρίβνας· ἐκτὸς δὲ τούτων
 » πρόστιμον δώδεκα γρίβνῶν πρὸς τὸ ταμεῖον. »
 Εἴρηται ἤδη ἀνωτέρω, ὅτι οἱ Ῥῶσσοι ἔλαβον τοὺς
 πολιτικούς νόμους παρὰ τῶν Σκανδιναβῶν. Πάντες
 δὲ οἱ Γερμανικοὶ λαοὶ πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν οἰκογενεια-
 κῶν συνδέσμων, ἀναγκαίων παντὶ ἀτόμῳ νέας κοινω-
 νίας, παρεῖχον τοῖς συγγενέσι τοῦ φονευθέντος τὸ
 δικαίωμα τοῦ ἀποκτείνειν τὸν φονέα, ἢ ἀναγκάζειν
 αὐτὸν πρὸς ἀπότισιν χρημάτων, ὀρίζοντες κατὰ τὸν
 πολιτικὸν βαθμὸν τοῦ φονευθέντος τὰ διάφορα πρόσ-
 τιμα, οὐτιδανὰ μὲν, παραβαλλόμενα πρὸς τὴν ἐνε-
 στῶσαν τῶν πραγμάτων ἀξίαν, βαρύτερα δὲ ὡς πρὸς
 τὴν τότε σπάνιν τοῦ ἀργυρίου. Οἱ νομοθέται ἐφείδον-
 το μέγਾਲως τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἀναγ-
 καίων τῇ πολιτείᾳ, ἐνόμιζον δ' ὅτι ἡ χρηματικὴ ποι-
 νὴ ἤρκει πρὸς ἀναστολὴν τῶν κακουργημάτων. Μετ'
 οὐ πολὺ ὀψόμεθα, ὅτι τὰ τέκνα τοῦ Ἰαροσλάβου κα-
 τήρησαν καὶ τὴν νόμιμον τῶν συγγενῶν ἐκδίκησιν.

Πρόστιμα.

Τὸ ποινικὸν τοῦτο ἄρθρον παριστᾷ σαφέστατα τοὺς
 πολιτικούς βαθμοὺς τῆς ἀρχαίας Ῥωσσίας. Οἱ μεγα-
 στᾶνες καὶ οἱ τιοῦνοι τῶν Ἡγεμόνων κατεῖχον τὸν
 πρῶτον βαθμὸν. Ἀμφότερα δὲ τὰ ὀνόματα ταῦτα ἐ-
 δήλουν τὸν διάσημον ὑπάλληλον· τὸ δεύτερον δὲ ὑ-
 πάρχει Σκανδιναβικόν, ἢ ἀρχαῖον Γερμανικὸν *Thaegn*,
Thiagn, *Diakn*, καὶ σημαίνει τὸν τίμιον ἄνδρα, *vir*

Πολιτικὰ τά-
 ξεις.

probus· οὕτως ἐκαλοῦντο οἱ εὐγενεῖς Ἀγγλο-Σάξωνες, ἐνίοτε δὲ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἡγεμόνων, οἱ κόμητες κλπ.

Οἱ στρατιωτικοὶ, οἱ αὐλικοὶ, οἱ ἔμποροι καὶ οἱ ἐλεύθεροι γεωργοὶ κατεῖχον τὸν δεῦτερον βαθμόν· ἡ δὲ τρίτη καὶ ἐσχάτη τάξις συνέκειτο ἐξ ὑπηρετῶν δούλων, ἀνηκόντων μὲν τοῖς ἡγεμόσιν, μεγιστᾶσι καὶ μοναστηρίοις, στερουμένων δὲ παντὸς ἀστυχοῦ δικαιώματος. Οἱ ἀρχαιότατοι παρ' ἡμῖν δοῦλοι ὑπῆρξαν βεβαίως ἀπόγονοι τῶν αἰχμαλώτων τοῦ πολέμου· ἀλλὰ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον, τουτέστι κατὰ τὸν ἐνδέκατον αἰῶνα, ἦσαν ἤδη καὶ ἄλλαι αἰτίαι ἀφαιροῦσαι τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ νομοθέτης λέγει, ὅτι μόνοι οἱ ἀναφερόμενοι κατωτέρω γίνονται δοῦλοι,

« α. Ὁ ἀγορασθεὶς ἐμμαρτύρως.

» β. Πᾶς λειπόχρεως ὀφειλέτης.

» γ. Ὁ γήμας δούλην ἄνευ οὐδενὸς ὄρου.

» δ. Ὁ ἐκουσίως ὑπηρετήσων ἄλλον ἄνευ ἀμοιβαίας τινος ὑποχρεώσεως.

» ε. Τέλος, ἐὰν ὁ συμφωνήσας ἐπὶ τιμῇ ὠρισμένῃ, ἵνα ὑπηρετήσῃ ὡς οἰκέτης χρόνον τινὰ, φύγῃ, μὴ ἀποδείξας, ὅτι ἀπήρχετο πρὸς τὸν ἡγεμόνα, ἢ πρὸς τοὺς δικαστὰς, ὅπως αἰτήσῃ δικαιοσύνην κατὰ τοῦ κυρίου αὐτοῦ. Ἀλλὰ μόνῃ ἡ κατάστασις τοῦ οἰκέτου οὐδαμῶς ἀρκεῖ πρὸς ἀπάρτισιν τῆς δουλείας. Μισθοφορῶν ὑπηρετῆς, καταλείπει ἐλευθέρως, ὅταν θέλῃ, τὸν κύριον αὐτοῦ, ἀποδοὺς αὐτῷ τὸ μῆπω δικαιοθὲν διὰ τῆς ὑπηρεσίας ἀργύριον. Ὁ ἐλεύθερος οἰκέτης, πωλούμενος δολίως ὡς δούλος, ἀνακτᾶται τὴν ἐλευθερίαν αὐτοδικαίως, ὁ δὲ

» πωλήσας αὐτὸν ἀποτίνει δώδεκα γρίβνας τῷ θη-
» σαυροφυλακίῳ.

Ἄρθρον 2.

« Ἐὰν ἐν τῷ βρασμῷ ἔριδος τινος, ἢ ἐκ μέθης φο- Πρόστιμον φυ-
γῆς.
» νεύσας τις ἄνθρωπον κρυφθῆ, ὁ νομὸς, ὅπου ἐτολ-
» μήθη τὸ κακούργημα, ἀποτίνει ἀντ' αὐτοῦ πρόστι-
» μον καλούμενον, πρόστιμον φυγῆς. Τοῦτο δ' ἀ-
» ποδίδεται κατὰ διαφόρους προθεσμίας καὶ ἐν δια-
» στήματι ἐτῶν τινων. Ἐν τούτοις ὁ νομὸς οὐδόλως
» γίνεται ὑπεύθυνος διὰ νεκρὸν ἀγνώστου ἀνθρώπου,
» εὐρεθέντα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους αὐτοῦ. Ὅταν δ' ὁ φο-
» νεὺς φωραθῆ, ὁ νομὸς ἀποτίνει τὸ ἥμισυ πρόστι-
» μον, τὸ δ' ἕτερον ἥμισυ ἀπαιτεῖται παρ' αὐτοῦ τοῦ
» φονέως. » Νόμος συνετώτατος κατ' ἐκείνους τοὺς
» χρόνους, διότι ἐλαττῶν τὴν ἐφαρμοστέαν ποινὴν πρὸς
» ἐγκληματίαν, ἐξαφθέντα ὑπὸ τοῦ οἴνου, ἢ τῆς φιλο-
» νεικίας, προέτρεπεν ἕκαστον πολίτην, ἵνα χρησιμεύσῃ
» ὡς συνδιαλλάκτης, ὅπως μὴ ἀποτίσῃ μετὰ τοῦ ἐνό-
» χου τὸ πρόστιμον. » Ἐὰν δ' ὁ φόνος συμβῆ ἄνευ τι-
» νος ἔριδος, ὁ νομὸς οὐδὲν ἐκτίνει ὑπὲρ τοῦ φονέως,
» παραδίδωσι δὲ μόνον αὐτὸν τῷ Ἡγεμόνι μετὰ τῆς
» συζύγου, τῶν τέκνων καὶ πάσης τῆς περιουσίας
» αὐτοῦ. » Κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν ὁ κανονισμὸς οὗ-
» τος φαίνεται ἄδικος ἐν ταύτῳ καὶ ὠμός. Ἀλλὰ τότε ἢ Ὁ ἐγκληματίας
παραδιδόμενος
τῷ Ἡγεμόνι.
» γυνὴ καὶ τὰ τέκνα, θεωρούμενα ὡς ἰδιοκτησία τοῦ
» συζύγου, ἀνελάμβανον τὴν εὐθύνην τῶνπραττομέ-
» νων παρὰ τοῦ συζύγου, ἢ γονέως ἐγκλημάτων.

Ἄρθρον 3.

Οἱ τοῦ Ἱαροσλάβου νόμοι, ὡς οἱ τῶν ἀρχαίων Πρόστιμον
αἰκίῳ.

Γερμανῶν, ἔταττον ποινήν ἰδιαιτέραν διὰ πᾶσαν βιαιοπραγίαν. « Καθ' ἐκάστην πληγὴν διὰ ξίφους ἐν τῇ » θήκη, ἢ διὰ τῆς λαβῆς, ραβδισμόν, ἢ κόνδυλον, ἢ » καὶ πᾶσαν πληγὴν διὰ κύλικος καὶ πυλάμης δώ- » δεκα γρίβνας· διὰ πληγὴν ράβδου καὶ ροπάλου τρεῖς » γρίβνας· δι' ἕκαστον μώλωπα ἢ ἀκίνδυνον τραῦμα » τρεῖς γρίβνας, μίαν δὲ γρίβναν πρὸς τὸν τραυμα- » τίαν χάριν ἰάσεως. » Ἦτο ἄρα συγγνωστότερον τὸ πλήττειν διὰ βαρυτάτου ροπάλου, ἢ δι' ὀξέος ξίφους, ἢ διὰ γυμνῆς τῆς χειρὸς διὰ ποτηρίου, ἢ ἐλαφροῦ σκεύους. Κατανοοῦμεν ἄρα γε ἐνταῦθα τὸν σκοπὸν τοῦ νομοθέτου; ὅτε ἄνθρωπός τις ἀνέσπα τὸ ξίφος, ἢ ἐλάμβανε ρόπαλον ἐν χειρὶ, τότε ὁ ἀντίπαλος βλέπων τὸν κίνδυνον, εἶχε καιρὸν ἵνα παρασκευασθῆ εἰς ἄμυναν, ἢ ἀποχωρήσῃ· τούναντίον δὲ διὰ χειρὸς, ἢ οἰκιακοῦ τινος σκεύους ἐδύνατό τις ἵνα τύψῃ αἰφνιδίως, ὡς καὶ διὰ ξίφους ἐν τῇ θήκῃ καὶ διὰ ράβδου· διότι συνήθως πᾶς μὲν μαχητῆς ἔφερε ξίφος, πᾶς δὲ πολίτης ράβδον. Ἀμφοτέρα δὲ ταῦτα οὐκ ἔχρηζον προφυλάξεως.

Κατωτέρω δὲ ἀναγινώσκειται. « Διὰ τραῦμα ποδός, » ἢ χειρὸς, ὀφθαλμοῦ, ῥινός, ὁ ἔνοχος ἀποτίνει εἴ- » κοσι μὲν γρίβνας τῷ θησαυροφυλακίῳ, δέκα δὲ » τῷ τραυματισθέντι. Ὁ ἐκτίλας βόστρυχον γενείου » δώδεκα γρίβνας τῷ θησαυροφυλακίῳ· διὰ θλα- » σθέντα ὀδόντα τὸ αὐτὸ πρόστιμον, μίαν δὲ γρί- » βναν τῷ παθόντι· δι' ἀκρωτηριασθέντα δάκτυλον » τρεῖς γρίβνας τῷ θησαυροφυλακίῳ, μίαν δὲ τῷ » τραυματισθέντι.

» Ὁ διὰ ξίφους ἀπειλήσας τινα ἀποτίνει πρόστιμον » μίαν γρίβναν, ἀλλ' ὁ σπασάμενος αὐτὸ πρὸς ἰδίαν » ἄμυναν ἀπαλλάσσεται τούτου, εἰ καὶ ἐπλήρωσε τὸν

» αντίπαλον. Ὁ αὐθαιρέτως καὶ ἄνευ ἡγεμονικῆς δια-
 » ταγῆς τολμήσας ἵνα τιμωρήσῃ πολίτην διάσημον,
 » ἢ γεωργόν, ἢ καὶ ἐλεύθερον ἄνδρα, ἐκτίσει τῷ ἢ
 » γεμόνι διὰ μὲν τὸν πρῶτον δέκα γρίβνας, διὰ δὲ
 » τοὺς ἑτέρους τρεῖς, μίαν δ' αὐτῷ τῷ παθόντι.

» Ἐὰν δοῦλος τύψας ἄνδρα ἐλεύθερον κρυβῆ, ὃ δὲ
 » κύριος αὐτοῦ μὴ παραδῶ αὐτόν, οὗτος ἀποτίνει
 » πρόστιμον δώδεκα γριβνῶν, ὃ δὲ κατήγορος ἔχει
 » ἐξουσίαν ἵνα θανατώσῃ τὸν πλήξαντα δοῦλον παν-
 » ταχοῦ, ὅπου ἂν αὐτόν ἀπαντήσῃ. »

Οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰαροσλάβου, ἀκυρώσαντες τὴν ποινὴν
 ταύτην, ἐπέτρεψαν μόνον τῷ ἐνάγοντι τὸ δικαίωμα
 τοῦ τύπτειν τὸν ἔνοχον δοῦλον, ἢ ἀπαιτεῖν παρ' αὐτοῦ
 μίαν γρίβναν διὰ τὸ ἀμάρτημα.

« Ἐὰν κύριος ἐν μέθῃ τιμωρήσῃ σωματικῶς μι-
 » σθωτὸν δοῦλον ἀθῶον, ὀφείλει ἵν' ἀποτίσῃ αὐτῷ
 » ἴσην ἀποζημίωσιν, οἷαν καὶ ἐλευθέρῳ ἀνδρί. »

Παρατηρητέον, ὅτι τὸ πλεῖστον τῶν χρηματικῶν
 ποινῶν προσεφέροντο τῷ ταμείῳ· διότι πᾶσα παρά-
 βασις τῆς δημοσίας τάξεως ἐθεωρεῖτο ὡς ὕβρις γε-
 νομένη πρὸς τὸν Ἡγεμόνα, φύλακα τῆς κοινῆς ἀ-
 σφαλείας.

Ἄρθρον 4.

« Ὅταν ἐν τοῖς βασιλείοις τοῦ Ἡγεμόνος (ὅπου
 » συνήθως ἐδικάζοντο αἱ ὑποθέσεις) ὁ ἐνάγων ἐμφα-
 » νισθῆ ἠκισμένος, ἢ καθημαγμένος, ἀπαλλάττε-
 » ται πάσης ἄλλης μαρτυρίας. Ἐὰν δὲ μήτε μώλω-
 » πας, μήτε ὤτειλας φέρῃ, ὀφείλει ἵνα προσαγάγῃ
 » τοὺς μάρτυρας τῆς ἔριδος, ὃ δ' αἴτιος ἀποτίσει ἐξή-
 » κοντα κούνας, (ὄρα κατωτέρω). Ὅταν μάλιστα ὁ

Τὰ βασιλεία
 τοῦ Ἡγεμόνος
 Δικαστήριον.

» ἐνάγων τύχη καθημαγμένος, οὐδεμιᾶς ἀπαιτήσεως
 » ἔχει δικαίωμα, ἐὰν οἱ μάρτυρες θεβαιώσωσιν, ὅτι
 » οὗτος προὔκάλεσε τὴν ἔριν.

Ὁ νομοθέτης, διατάξας τὰ τῆς ἀτομικῆς ἀσφα-
 λείας, ἐφρόντισεν ἵνα ἐγκαταστήσῃ τὴν ἀκεραιότητα
 τῆς ἰδιοκτησίας ἐν τῷ πολιτικῷ βίῳ.

Ἄρθρον 5.

Ἀσφάλεια τῶν
 ἰδιοκτησιῶν.

« Πᾶς πολίτης ἔχει δικαίωμα τοῦ φονεῦν τὸν νυ-
 » κτοκλόπον ἐπ' αὐτοφώρῳ. Ὁ συλλαβὼν δὲ καὶ δε-
 » σμεύσας αὐτὸν πρὸ τῆς ἡμέρας, ἀπάγει εἰς τὰ
 » βασίλεια. Ὁ φόνος συλληφθέντος καὶ δεσμευθέντος
 » κλέπτου θεωρεῖται ἔγκλημα, ὃ δ' ἔνοχος ἀποτίνει
 » δώδεκα γρίβνας τῷ θησαυροφυλακίῳ. Ὁ κλέψας
 » ἵππον, παραδίδοται τῷ Ἡγεμόνι καὶ στερεῖται πάν-
 » των τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων, οἷον, τῆς ἐλευθε-
 » ρίας καὶ τῆς ἰδιοκτησίας. » Τὸ ἄρθρον τοῦτο ἀπο-
 δεικνύει, ὅτι ὁ ἵππος ἐτιμᾶτο πολὺ ὡς πιστὸς ὑπηρε-
 τῆς τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τε τὸν πόλεμον, τὴν γεωρ-
 γικὴν καὶ τὰς ὁδοιπορίας. Οἱ ἀρχαῖοι τῶν Σαξόνων
 νόμοι ἐτιμῶρουν θανατικῶς πάντα κλέπτην ἀλλοτρίου
 ἵππου.

Κλοπή.

« Ὁ κλέπτης οἰκιακοῦ τινος σκεύους ἀποτίνει
 » τρεῖς γρίβνας τῷ θησαυροφυλακίῳ. »

» Ὁ ἀφελὼν σῖτον ἐκ σιροῦ, ἢ σιταποθήκης, ἀποτί-
 » νει τρεῖς γρίβνας καὶ τριάκοντα κούνας. Ὁ δὲ ἰ-
 » διοκτήτης, ἀπολαβὼν τὸν σῖτον, ἀπαιτεῖ μίαν καὶ
 » ἡμίσειαν γρίβναν παρὰ τοῦ κλέπτου.

Ὁ κλέψας κτήνος ἐν σταύλῳ, ἢ ἐν οἰκίᾳ, ἀποτίνει
 » τρεῖς γρίβνας καὶ τριάκοντα κούνας τῷ θησαυρο-

» φυλακίω· ἀλλ' ὁ κλέψας ἐν τῷ ἀγρῷ, ἀποτίνει μό-
» νον ἐξήκοντα κούνας.

Τὸ πρῶτον τοῦτο ἐγκλημα ἦτο μέγιστον· ἐπειδὴ ὁ κλέπτης ἐτάραττε τὴν ἡσυχίαν τοῦ οἰκοδεσπότη.

« Ἐκτὸς τούτου ὁ κύριος ἀπαιτεῖ αὐτοδικαίως διὰ <sup>Ἐκτίμησις δια-
φόρων πραγμά-
των.</sup>

» πᾶν κτήνος μὴ ἐπιστραφέν ὠρισμένην τιμὴν.

» Δι' ἵππον τοῦ Ἡγεμόνος τρεῖς γρίβνας.

» Διὰ συνήθη ἵππον δύο.

» Διὰ θήλειαν ἵππον ἐξήκοντα κούνας.

» Δι' ἀναβάτην ἵππον μὴ ζευχθέντα μίαν γρίβναν.

» Διὰ πῶλον ἕξ νογάτας.

» Διὰ ταῦρον, μίαν γρίβναν.

» Διὰ δάμαλιν, τεσσαράκοντα κούνας.

» Διὰ τριετῆ βοῦν, τριάκοντα κούνας.

» Διὰ μονοετῆ βοῦν, ἡμίσειαν γρίβναν.

» Διὰ μόσχον, ἀμνάδα, ἢ χοῖρον πέντε κούνας.

» Διὰ κριόν, ἢ γαλαθηνόν χοιρίδιον μίαν νογάταν.»

Τὸ ἄρθρον τοῦτο ὑπάρχει περιεργότατον, ὡς δει-
κνύον τὴν τιμὴν τῶν διαφορῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν
ταύτην πραγμάτων. Μία γρίβνα περιεῖχεν εἴκοσι νο-
γάτας, ἢ πεντήκοντα ριεζάνας· ἐκάστη δὲ κούνα, δύο
ριεζάνας. Ἐσήμαινον δὲ διὰ τῶν ὀνομάτων τούτων
δερμάτινα νομίσματα εὐχρηστα τότε ἐν τε Ῥωσσίᾳ
καὶ Λιβονίᾳ.

Ἄρθρον 6.

» Διὰ κάστορα κλαπέντα ἐν τῷ χηραμῷ τάττεται
» ποινὴ δώδεκα γριβῶν. » Πρόκειται ἐνταῦθα περὶ
τῶν καστόρων τῶν καταλλήλων εἰς πολυπλασιασμόν
τοῦ εἶδους, ὧν ἡ κλοπὴ συνεπῆγεν ὡς πρὸς τὸν ἰδιο-
κτῆτην τὴν ἐντελῆ στέρησιν τοῦ εἶδους.

» Ἐὰν ἐν τῇ περιοχῇ ἰδιοκτῆτου τινὸς εὐρεθῇ γῆ
 » ἀνακεκινημένη, ἢ παγίδες καὶ ἄλλα τεκμήρια κλε-
 » ψιμαίας θήρας, ὁ νομὸς ὑποχρεοῦται εἰς ἀνεύρεσιν
 » τοῦ ἐνόχου, ἢ εἰς ἀπότισιν τοῦ προστίμου. »

Ἄρθρον 7.

« Ὁ ἐκ προμελέτης φονεύσας ἵππον ἄλλου, ἢ κτῆνός
 » τι, ἀποτίνει δώδεκα γρίβνας τῷ θησαυροφυλακίῳ, μίαν
 » δὲ τῷ ἰδιοκτῆτῃ. » Ἐπειδὴ ἡ κακία ἠτίμαζε τὸν πο-
 λίτην μᾶλλον, ἢ ἡ κλοπὴ, οἱ νόμοι κατέστελλον αὐ-
 τὴν ἔτι αὐστηρότερον.

Ἄρθρον 8.

« Ὁ μετακινήσας ὄρια, ὁ γεωργήσας τὴν κεχα-
 » ραγμένην ἐν τοῖς πεδίοις γραμμὴν, ἢ διακόψας διὰ
 » τοῖχου τὴν γραμμὴν τοῦ οἰκοπέδου, ἢ ὁ κατασρέ-
 » ψας τὴν χρησιμεύουσαν ὡς ὄριον δρῦν, εἴτε τοὺς
 » πασσάλους, ἀποτίνει δώδεκα γρίβνας τῷ θησαυ-
 » ροφυλακίῳ. » Ἐπομένως ἐκάστη ἰδιοκτησία κώμης
 εἶχε τεταγμένα ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ὄρια, τὰ δὲ
 σημεῖα αὐτῶν ἦσαν ἱερὰ τῷ λαῷ.

Ἄρθρον 9.

« Ὁ καταβαλὼν δένδρον κοῖλον, ἐν ᾧ ἐνεφώλευε
 » σμῆνος μελισσῶν, καταδικάζεται εἰς ἀπότισιν τριῶν
 » γριβνῶν πρὸς τὸ θησαυροφυλάκιον, ἡμισείας δὲ γρίβνας
 » διὰ τὸ δένδρον, τριῶν δὲ διὰ τὴν κλοπὴν τῶν με-
 » λισσῶν, καὶ πρὸς τὸν ἰδιοκτῆτην δέκα κούνων διὰ τὸ μέ-

Ὅρια καὶ τέρμο-
 νες δεικνύμενα
 διὰ στηλῶν.

» λι μιᾶς πλήρους κυψέλης καὶ πέντε κούνων διὰ
» τὸ μέλι κυψέλης ἀνοιχθείσης. »

Πάντες γινώσκουσιν, ὅτι τὰ κοῖλα δένδρα ἐχρησί-
μευον τότε ὡς κυψέλη, αἱ δὲ μέλισσαι εὐρίσκοντο μό-
νον ἐν τοῖς δάσεσιν.

« Ἐὰν ὁ κλέπτης κρυβῆ, γενήσεται φροντὶς πρὸς
» εὔρεσιν αὐτοῦ, ἀνιχνευομένων τῶν βημάτων αὐτοῦ,
» ἀλλὰ μετὰ μαρτύρων καὶ ξένων ἀνθρώπων. Ἐὰν
» δὲ ταῦτα φέρωσιν εἰς οἰκίαν τινὰ, ὁ δὲ ἰδιοκτῆτης
» μὴ ἀποδείξῃ, ὅτι προέβη περαιτέρω, γίνεται ὑπεύ-
» θυνος. Ἄλλ' ἐὰν τὰ ἔχνη ἀφικνῶνται μέχρι ξενο-
» δοχείου τινός, ἢ τόπου φιλοῦ οἰκοδομῶν, οὐδεμία
» ζημία ἐπιβάλλεται.

Ἄρθρον 10.

« Ὁ καταβαλὼν τὸν κοντὸν, ἢ δίκτυον τοῦ ὄρνιθο-
» θήρα, ἢ ὁ κόψας τὰ σχοινία αὐτοῦ, ἀποτίσει τρεῖς ὄρνιθο-
» μὲν γρίβνας τῷ θησαυροφυλακίῳ, μίαν δὲ τῷ ὄρνι-
» θοθήρα· διὰ τὴν κλοπὴν ἰέρακος, ἢ γυπὸς τὸ πρόσ-
» τιμον ὀρίζεται τριῶν γριβνῶν τῷ θησαυροφυλακίῳ
» καὶ μιᾶς τῷ ὄρνιθοθήρα· διὰ περιστεράν ἀποτίσει
» ἐννέα κούνας καὶ ἴσας διὰ πέρδικα· διὰ νῆσσαν
» τριάκοντα κούνας, διὰ χῆνα, γέρανον, καὶ κύκνον
» τὴν αὐτὴν τιμὴν. »

Σκοπὸς τοῦ νομοθέτου, ἐπιβάλλοντος βαρύτατον χρη-
ματικὸν πρόστιμον, ἦτο ἡ ἐξασφάλις τῶν καρπῶν
τῆς βιομηχανίας τῶν πολυαρίθμων τότε ὄρνιθοθηρῶν.

Ἄρθρον 11.

» Διὰ κλοπὴν νομῆς, ἢ ξύλων, ἐννέα μὲν κούνας τῷ

» θησαυροφυλακίω, δύο δὲ νογάται τῷ ἰδιοκτῆτι καθ'
» ἄμαξαν.

Ἄρθρον 12.

» Διὰ λέμβον ὁ κλέπτης ἀποτίνει ἐξήκοντα κούνας
» τῷ θησαυροφυλακίω, τῷ δὲ ἰδιοκτῆτι διὰ μὲν λέμ-
» βον πλεύσιμον ἐν θαλάσῃ τρεῖς γρίβνας, διὰ δὲ
» λέμβον χωροῦσαν 500—600 πουδίων δύο γρίβνας,
» διὰ βᾶριν καὶ διὰ μικρὰν λέμβον ὀκτῶ κούνας,
» ἐὰν μὴ δυνηθῆ ἐπιστρέψαι τὴν κλαπεῖσαν.

Ἄρθρον 13.

Ἐμπρησταί.

» Ὁ ἐμπρήσας ἄλωνα, ἢ οἰκίαν, παραδίδεται τῷ
» Ἡγεμόνι μετὰ πάσης τῆς περιουσίας αὐτοῦ, ἐξ ἧς
» πρῶτον ἀφαιρεθήσεται ἡ προξενηθεῖσα τῷ ἰδιοκτῆτι
» βλάβη.

Ἄρθρον 14.

» Ἐὰν οἱ δοῦλοι τοῦ Ἡγεμόνος, τῶν μεγιστάνων,
» ἢ τῶν ἀπλῶν πολιτῶν φωραθῶσι κλέπται, οὐδὲν ἀ-
» ποτίσουσι τῷ θησαυροφυλακίω πρόστιμον, (ὅπερ ἀ-
» παιτεῖται μόνον παρ' ἐλευθέρων ἀνδρῶν). ἀλλ' ὁ-
» φείλουσιν ἴν' ἀποτίσωσιν αὐτὸν διπλάσιον τῷ διώ-
» κοντι παραδείγματος χάριν, ὁ ἰδιοκτῆτης, ἀναλα-
» βῶν τὸν κλαπέντα ἵππον, ἀπαιτεῖ δύο γρίβνας (ἐν-
» νοεῖται) παρὰ τοῦ δεσπότου ὑποχρεουμένου πρὸς
» ἐξαγορὰν τοῦ δούλου αὐτοῦ, ἢ παράδοσιν αὐτοῦ
» τούτου μετὰ πάντων τῶν συνενόχων τῆς κλοπῆς,
» πλὴν τῶν συζύγων καὶ τέκνων αὐτῶν. Ἐὰν δὲ δοῦ-

» λος λειποταχτήση μετὰ κλοπὴν, ὁ κύριος αὐτοῦ
 » ἀποτίνει τὴν ἀξίαν ἐκάστου πράγματος κατὰ τὴν
 » συνήθη ἀξίαν. Ὁ δεσπότης δ' αὐτοῦ οὐδόλως γί-
 » νεται ὑπεύθυνος κλοπῆς, πραχθείσης ὑπὸ μισθίου
 » οἰκέτου· ἐὰν δ' ἀποτίσῃ ἀντ' αὐτοῦ τὸ πρόστιμον,
 » ὁ οἰκέτης γίνεται δοῦλος αὐτοῦ, πωλοῦντος αὐτὸν
 » κατ' ἀρέσκειαν. »

Ἄρθρον 15.

» Ἐὰν κλαπῶσι τὰ ἱμάτια, ἢ ὄπλα τινός, οὗτος ἀ-
 » ναγγέλλει τὴν κλοπὴν ἐν πληθούσῃ ἀγορᾷ. Ἐὰν ^{Ἀνίχνευσις κλοπῆς.}
 » δ' ἀναγνωρίσῃ τὰ πράγματα αὐτοῦ παρά τινι πολί-
 » τη, πληροφορηθήσεται παρ' αὐτοῦ πόθεν ἔλαβεν αὐ-
 » τὰ, καὶ μετ' αὐτοῦ ἐρευνήσῃ περὶ τῆς κλοπῆς. Ἐὰν
 » δὲ πληροφορούμενος ὑπὸ τούτου ἢ ἐκεῖνου, ἀνεύρη
 » τὸν ἀληθινὸν κλέπτην, οὗτος ἀποτίνει αὐτῷ τρεῖς
 » γρίβνας διὰ τὸ ἔγκλημα, ὁ δὲ ἰδιοκτῆτης ἀναλαμ-
 » βάνει τὰ ἀνήκοντα αὐτῷ. Ἄλλ' ἐὰν αἱ ἔρευναι ἀνα-
 » φέρωνται πρὸς ἄνθρωπον ἄλλου δήμου, ὁ ἐνάγων
 » ἀπαιτεῖ τὴν ἀξίαν τοῦ κλαπέντος πράγματος παρὰ
 » τοῦ τρίτου κατηγορουμένου, ὅς τις συνοδεύει αὐτὸν
 » διὰ τὰς περαιτέρω ἀνακρίσεις μέχρι τῆς ἀνευρέσεως
 » τοῦ κλέπτου, ᾧ ἐφαρμόσουσι τότε τὴν ὑπὸ τοῦ νό-
 » μου ἀπαγγελλομένην ποινὴν. Ὁ ἀναγγεῖλας, ὅτι ἠ-
 » γόρασε τὸ κλαπὲν παρ' ἀγνώστου, ἢ κατοίκου ἄλ-
 » λης ἐπαρχίας, προσάγει δύο μάρτυρας, ἄνδρας ἐ-
 » λευθέρους, ἢ τελώνην, ὅπως ἐπιβεβαιώσωσιν ἐνόρκως
 » τὴν ἀλήθειαν τῶν λεγομένων· τότε δὲ ὁ ἰδιοκτῆ-
 » της ἀναλαμβάνει τὸ κλαπὲν, ὁ δὲ ἀγοραστής στε-
 » ρεῖται αὐτοῦ· δύναται ὅμως ἵνα προβῇ εἰς ἀνεύρε-
 » σιν τοῦ πωλητοῦ. »

Ἄρθρον 16.

Κλοπή δούλων.

» Ἐν περιπτώσει κλοπῆς δούλου, ὅταν ὁ κύριος
 » αὐτοῦ γνωρίσῃ αὐτὸν, συνοδεύεται ὑπ' αὐτοῦ κατὰ
 » τὰς ἐρεύνας, ἵνα εὔρῃ τὸν κλέπτην· ἀπαιτήσας δὲ
 » παρὰ τοῦ τρίτου κατηγορουμένου τὸν ἴδιον αὐ-
 » τοῦ δούλου πρὸς ἐγγύησιν, παρατείνει μετ' ἐκείνου
 » ταύτας μέχρι τῆς ἀνευρέσεως τοῦ ἐνόχου, ὅς τις ἀ-
 » ποτίσει ἐκτὸς τῶν ἐξόδων δώδεκα γρίβνας πρὸς
 » ὄφελος τοῦ ἡγεμόνος· τότε δὲ ὁ τρίτος κατηγο-
 » ρούμενος ἀναλαμβάνει τὸν δούλον, ὃν ἔδωκεν ἐ-
 » νέχυρον ».

Ἄρθρον 17.

Δειποτάχται.

» Ὄταν δούλος δραπετεύσῃ, ὁ κύριος αὐτοῦ
 » καταγγέλλει τοῦτο δημοσίᾳ· ἐὰν δὲ μετὰ τριή-
 » μερον ἐρευναν ἀναγνωρίσῃ αὐτὸν ἐν τινι οἰκίᾳ, ὁ
 » κύριος ταύτης παραδοὺς τὸν φυγάδα ἀποτίνει τῷ
 » θησαυροφυλακίῳ τρεῖς γρίβνας. Ὁ κατηγορούμε-
 » νος ἐπὶ χορηγήσει ἄρτου τῷ δραπέτῃ, ἢ ἐπὶ ὑπο-
 » δείξει αὐτῷ τῆς ὁδοῦ, ἀποτίνει δι' ἄρρενα μὲν δούλον
 » πέντε γρίβνας τῷ δεσπότη αὐτοῦ, ἐξ δὲ διὰ δού-
 » λην, ἢ ὀμνύει ὅτι οὐδόλως ἐγίνωσκε τὴν δραπέ-
 » τευσιν αὐτῶν. Ὁ συλλαβὼν δραπέτην ἀμείβεται
 » παρὰ τοῦ κυρίου αὐτοῦ διὰ μιᾶς γρίβνας· ἀλλ'
 » ὁ ἀπολύσας συλληφθέντα ὑπ' αὐτοῦ δούλον ἀποτίνει τῷ
 » κυρίῳ αὐτοῦ τέσσαρας γρίβνας δι' ἄνδρα καὶ πέν-
 » τε διὰ γυναῖκα. Ἐπὶ δὲ τούτῳ χαρίζεται αὐτῷ ἐν
 » τῇ πρώτῃ περιπτώσει ἢ πέμπτῃ γρίβνα, ἐν δὲ τῇ
 » δευτέρᾳ ἢ ἕκτῃ, διότι συνέλαβε τὸν δραπέτην.
 » Ὁ κτηματίας, ὁ ἀνευρών τινα τῶν δούλων αὐτοῦ

ἐν τῇ πόλει, ἐπικαλεῖται τὴν συνδρομὴν τῆς ἀστυνομίας ἀποτίνων δέκα κούνας διὰ τὴν κράτησιν τοῦ δραπέτου.

Ἄρθρον 18.

» Ὁ ἀποπλανήσας τὸν δοῦλον ἐτέρου ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ^{Ἐκούσιος ἄνδρα-}
 » στερεῖται τῆς ποσότητος, ἣν ἔδωκε πρὸς τοῦτο· ὁ ^{ποδισμός.}
 » πῶς δ' ἀποφύγη τὴν ζημίαν ταύτην, ὁμνύει ὅτι
 » ἐνόμιζεν αὐτὸν ἐλεύθερον. Τότε δὲ ὁ πρῶτος δε-
 » σπότης ἐξαγοράζει αὐτὸν, καὶ λαμβάνει τὴν ἀποκτη-
 » θεῖσαν δι' αὐτοῦ περιουσίαν.

Ἄρθρον 19.

» Ὁ ἀναβάς ἵππον ἄλλου ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ
 » ἰδιοκτήτου ἀποτίνει πρόστιμον τριῶν γριβνῶν, του-
 » τέστι πᾶσαν τὴν ἀξίαν τοῦ ἵππου. » Ὁ νόμος οὗτος
 γράφεται αὐτολεξεὶ ὡς ἐπανάληψις τοῦ ἀρχαίου νό-
 μου τῆς Γοτλανδίας, καὶ ἀποδεικνύει, ὅτι οἱ πολι-
 τικοὶ νόμοι τῶν Ῥώσων ἐστηρίζοντο ἐπὶ τῶν Νορ-
 μανδικῶν (25).

Ἄρθρον 20.

» Ἐὰν μισθωτὸς οἰκέτης ἀπολέσῃ τὸν ἴδιον αὐτοῦ
 » ἵππον, οὐδόλως ὑπάρχει ὑπεύθυνος· ἀλλ' ἐὰν ἀπο-
 » λέσῃ τὸ ἄροτρον, ἢ βωλοκόπον τοῦ κυρίου αὐτοῦ,
 » ἀποτίνει τότε τὴν ἀξίαν, ἢ ἀποδεικνύει, ὅτι τὰ πράγ-
 » ματα ταῦτα ἐκλάπησαν, ὅτε αὐτὸς ἀπουσίαζεν, ἢ καὶ ἐ-
 » ξήλθε χάριν τῶν ὑποθέσεων τοῦ κυρίου. » Οὕτως,
 ἐκτὸς τῶν κυρίων δούλων, οἱ ἄρχοντες μετεχειρίζον-
 το ἐπίσης μισθωτοὺς ἀνθρώπους πρὸς καλλιέργειαν
 τῶν ἀγρῶν. « Ἐλεύθερος οἰκέτης οὐδόλως ὑπάρχει

» ὑπόλογος τοῦ ἀφαιρεθέντος ἐκ τοῦ σταύλου κτή-
 » νους· ἀλλ' ὀφείλει ἵν' ἀποτίσῃ τὴν ἀξίαν, ἐὰν ἀ-
 » πώλεσεν αὐτὸ νομεύων, καὶ οὐτ' ἀπεκόμισεν αὐτὸ
 » εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κυρίου αὐτοῦ. Ἐὰν δ' οὗτος κα-
 » κοποιήσῃ τὸν οἰκέτην, ἢ μὴ ἀποτίσῃ πλήρες τὸ μί-
 » σθωμα, ἐπιδικάζεται αὐτῷ πρόστιμον ἐξήκοντα
 » κουνῶν, ἐκτὸς τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἀποτίσεως· ἐὰν
 » δὲ βιαιοπραγήσῃ πρὸς ἀφαιρέσιν τῶν ἀργυρίων αὐ-
 » τοῦ, ἀποτίνει τρεῖς γρίβνας τῷ θησαυροφυλακίῳ,
 » ἐπιστρέφει δὲ τὰ ἀφαιρεθέντα χρήματα.

Ἄρθρον 21.

Χρήσι.

» Ἐὰν δανειστὴς ἀπαιτῇ τὸ δάνεισμα αὐτοῦ παρὰ
 » τοῦ χρεώστου, οὗτος δ' ἀρνήται αὐτὸ, ὁ πρῶτος
 » προσάγει μάρτυρας. Ἐὰν οὗτοι βεβαιώσωσιν ἐνόρ-
 » κως τὸ ὀφείλημα ὡς ἀληθινόν, λαμβάνει τὸ ἀργύ-
 » ριον αὐτοῦ, ἀπαιτῶν περιπλέον τρεῖς γρίβνας ἀπο-
 » ζημίωσιν. Ἐὰν ἢ ποσότης μὴ ὑπερβαίνῃ τρεῖς γρί-
 » βνας, μόνος ὁ ὄρκος τοῦ δανειστοῦ ἀρκεῖ πρὸς βε-
 » βαίωσιν τοῦ κύρους τοῦ χρέους· ἀλλὰ δι' ἀπαίτη-
 » σιν μείζονα οὐδόλως ἀπαλλάσσεται τῆς τῶν μαρ-
 » τύρων προσαγωγῆς· ἐν ἑλλείψει δὲ τούτων ἀκυροῦ-
 » ται ἢ ἀπαίτησις.

Ἄρθρον 22.

» Ἐὰν ἔμπορος παρακατέθηκέ τινα χρήματα πρὸς
 » ἔμπορίαν, ὁ δὲ παραλαβὼν ἀρνηθῇ αὐτὰ, περιττῇ
 » ἢ διὰ μαρτύρων ἀπόδειξις, ἀρκεῖ δ' ὁ ὄρκος τοῦ ἐνά-
 » γοντος. Ὁ νομοθέτης ἠθέλησεν, ὡς φαίνεται, διὰ τοῦ
 » ἄρθρου τούτου, ἵνα δείξῃ τὴν πίστιν πρὸς τοὺς ἐμ-

πόρους, ὧν αἱ ὑποθέσεις ἔχουσιν ὡς βάσιν τὴν τιμιότη-
τητα καὶ εἰλικρίνειαν.

Ἄρθρον 23.

» Ἐάν τις ὑπάρχη κατάχρεως, ἔμπορος δέ τις ξέ-
» νος, ἀγνοῶν τοῦτο, παρακατέθηκεν αὐτῷ ἐμπορεύμα-
» τα, τότε ὁ ὀφειλέτης πωλεῖται μεθ' ὅλης τῆς περι-
» ουσίας αὐτοῦ, τὰ δὲ πρῶτα χρήματα, τὰ ἐκ τῆς
» πωλήσεως ταύτης προερχόμενα, χρησιμεύουσι πρὸς
» ἐξόφλησιν τοῦ ξένου ἐμπόρου, ἢ τοῦ θησαυροφυλα-
» χίου· τὸ δ' ἐπίλοιπον διαμοιράζεται μεταξὺ τῶν λοι-
» πῶν δανειστῶν· ἀλλ' ὁ εἰσπράξας ἤδη πολλοὺς τά-
» κους στερεῖται τῶν χρημάτων αὐτοῦ.

Ἄρθρον 24.

» Ἐάν ξένα ἐμπορεύματα, ἢ χρήματα παρακατατε-
» θειμένα παρά τινι ἐμπόρῳ καταποντισθῶσιν, ἢ γέ-
» νωνται παρανάλωμα τοῦ πυρός, ἢ ἀρπαγῶσιν ὑπὸ
» τοῦ ἐχθροῦ, ὁ ἔμπορος οὐδεμίαν εὐθύνην ἔχει, καὶ
» ἀποδίδωσι τὴν ἀξίαν κατὰ προθεσμίας· διότι ἡ θεία
» δύναμις καὶ τὰ δυστυχήματα οὐκ εἰσι πταῖσμα τοῦ
» ἀνθρώπου. Ἄλλ' ἐάν ἐν μέθῃ ὁ ἔμπορος ἀπολέσῃ τὸ
» παρακατατεθὲν αὐτῷ ἐμπόρευμα, ἢ καταστρέψῃ αὐ-
» τὸ ἐξ ἀσωτείας, ἢ πάθῃ ἐξ ἀμελείας, οἱ δανεισταὶ
» μεταχειρίζονται αὐτὸν ὡς θέλουσι, παρέχοντες αὐτῷ
» προθεσμίας πρὸς ἀπότισιν τοῦ χρέους, ἢ πωλοῦσιν
» αὐτὸν ὡς δοῦλον.

Ἄρθρον 25.

» Ἐάν δοῦλος ὑποκρινόμενος τὸν ἐλεύθερον, ἀπα-

» τήση τινὰ καὶ λάβῃ παρ' αὐτοῦ δολίως ἀργύριον,
 » ὁ κύριος αὐτοῦ ἀποδίδωσι τὸ δάνειον τοῦτο, ἢ ἀπο-
 » λυεὶ τὸν δοῦλον. Ἄλλ' ὁ προκαταβαλὼν ἀργύριον
 » γνωστῷ δούλῳ στερεῖται τῶν χρημάτων αὐτοῦ.
 » Ὁ δεσπότης, ὁ ἐπιτρέψας τῷ δούλῳ ἵνα ἐμπο-
 » ρεύηται, ὑπόκειται ὡσαύτως τῇ ἀποτίσει τῶν χρεῶν
 » αὐτοῦ» .

Ἐμπόριον δου-
λοπαροίκων.

Ἄρθρον 26.

« Ἐὰν πολίτης ἐνεπιστεύθῃ ἐτέρῳ τὴν περιουσίαν
 » αὐτοῦ πρὸς διαφύλαξιν, περιττοὶ κρίνονται οἱ μάρ-
 » τυρες. Ἐὰν δέ τις ἀρνηθῇ ὅτι ἔλαβεν αὐτὰ, ὑπο-
 » στηρίζει τὴν ἀρνησιν αὐτοῦ διὰ μόνου τοῦ ὄρ-
 » κου καὶ τότε δικαιοῦται· διότι ἡ περιουσία παρα-
 » κατατίθεται παρ' ἀνθρώπῳ, οὗ ἡ καλὴ πίστις
 » ὑπῆρχε γνωστῇ· ἀναδεχόμενος δὲ τὴν διατήρησιν
 » αὐτῆς προσφέρει ὑπηρεσίαν τῷ ἰδιοκτῆτι.

Διατήρησις
κινητῶν.

Ἄρθρον 27.

« Ὁ δανειζὼν χρήματα ἐπὶ τόκῳ, ὡς καὶ ὁ δα-
 » νειζὼν μέλι καὶ σῖτον, ἐν περιπτώσει τινὸς ἔ-
 » ριδος προσάγει μάρτυρας καὶ λαμβάνει τὸ ἀνῆ-
 » κον αὐτῷ κατὰ τὰς συμφωνίας. Οἱ μηνιαῖοι
 » τόκοι δίδονται, ἐὰν τὸ δάνειον συνωμολογήθῃ
 » βραχυπρόθεσμον. Ὁ μείνας χρεώστης πλήρῃ ἐπι-
 » αὐτὸν ἀποτίνει μόνον τοὺς τόκους κατὰ τριμη-
 » νίαν, οὐχὶ δὲ κατὰ μῆνα». Ἄγνοοῦμεν μέχρι
 » τίνος ἀνάβαινον οἱ τόκοι ἐκατέρωθεν ταπτόμενοι
 » κατὰ τὸ γενικὸν ἔθιμον τοῦ τότε καιροῦ· ἀλλ'
 » ὑπάρχει πρόδηλον, ὅτι οἱ τελευταῖοι ἦσαν βαρῦ-

Τόκος ἀργυρίου.

τεροι, ὁ δὲ νομοθέτης προέθετο τὴν ἀνακούφισιν τῶν ὀφειλετῶν. «Οἱ νόμοι ἐπιτρέπουσιν ἵνα λαμβάνη δέκα κούνας ἀνὰ μίαν γρίβναν κατ' ἐνιαυτὸν», τουτέστι τεσσαράκοντα τοῖς ἑκατόν. Ἐν ταῖς χώραις, ὅπου ἡ ἐμπορία, αἱ τέχναι καὶ ἡ βιομηχανία ἀκμάζουσι πρὸ πολλοῦ χρόνου, ἡ ἀφθονία τοῦ ἀργυρίου σμικρύνει τὸν τόκον. Ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Ὁλλανδίᾳ οἱ δανεισταὶ ἀρχοῦνται ἐλαχίστῳ τόκῳ· ἀλλ' ἐν ταῖς χώραις, ὧν κύριος πλοῦτος ὑπάρχουσι τὰ προϊόντα τῆς γῆς ἀντὶ νομίσματος, ὡς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ῥωσσίᾳ, ἡ ὅπου ἡ σκαιότης τῶν ἠθῶν ἐξημεροῦται διὰ τοῦ πολιτισμοῦ, αἱ ἐσωτερικαὶ δὲ καὶ ἐξωτερικαὶ σχέσεις τοῦ ἐμπορίου μεταδίδουσι τὰ πλεονεκτήματα τῆς πολυτελείας, τὸ ἀργύριον ἔχει μείζονα ἀξίαν, ὁ δὲ τόκος ὠφελεῖται ἐκ τῆς σπάνεως αὐτοῦ.

Ἔπονται κατόπιν οἱ γενικοὶ κανονισμοὶ, οἱ περιλαμβάνοντες τοὺς τρόπους τῆς ἐξελέγξεως καὶ δικαιολογήσεως.

Ἄρθρον 28.

« Πᾶσα ἐγκληματικὴ κατηγορία ὑποστηρίζεται διὰ μαρτύρων καὶ δι' ὄρκου ἐπτά ἀνθρώπων. Ὁ Βά-^{Ἐξελέγξεις καὶ δικαιολογίαι.}ραγγος καὶ ὁ ξένος ὑποχρεοῦνται ἵνα προσάγωσι δύο μόνον. Ἐὰν δὲ πρόκηται περὶ ἐλαφρῶν πληγῶν, ἀπαιτοῦνται ἐν γένει δύο μάρτυρες· ἀλλ' οὐδέποτε ἐνοχοποιοῦνται ξένοι ἀνευ τῆς προσαγωγῆς ἐπτά. »

Ἐπάρχει ἄρα ἐναργές, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἡμῶν νόμοι προεστάτεον διαφερόντως τῶν ξένων.

Ἄρθρον 29.

« Οἱ μάρτυρες λαμβάνονται πάντοτε ἐκ τῶν ἐλευ-
 » θέρων· ἐν κατεπειγούσῃ δὲ περιστάσει καὶ ἐπὶ ἀση-
 » μάντου δικαστικῆς ὑποθέσεως καλεῖ τις μάρτυρα καὶ
 » ἐπιστάτην τοῦ μεγιστάνου, ἢ ἀνδράποδον.» (Ἐπομέ-
 » νως οἱ ἐπιστάται τῶν μεγιστάνων οὐδαμῶς ἦσαν ἐλεύ-
 » θεροι, εἰ καὶ, ὡς καταδεικνύεται ἐν τῷ πρώτῳ ἄρθρῳ,
 » ἡ ζωὴ αὐτῶν ἐτιμᾶτο ὡς ἡ τοῦ ἐλευθέρου πολίτου).
 « Ἄλλ' ὁ ἐνάγων ὠφελεῖται ἐκ τῆς μαρτυρίας δούλου,
 » καὶ ἀπαιτεῖ ἵνα ὁ κατηγορούμενος δοκιμασθῇ
 » διὰ σιδήρου. Ἐὰν δὲ ὁ τελευταῖος ἀποδειχθῇ ἔ-
 » νοχος, ἀποτίνει ὅ,τι ὁ ἐνάγων ἀπῆτησεν· ἐὰν δὲ κη-
 » ρυχθῇ ἀθῶος, ἀποζημιοῦται παρὰ τοῦ ἐνάγοντος διὰ
 » τὰς ὀδύνας τῆς δοκιμασίας μίαν γρίβναν· τὸ δὲ θη-
 » σαυροφυλάκιον λαμβάνει τεσσαράκοντα κούνας, πέντε
 » δὲ ὁ δῆμιος καὶ ἡμίσειαν γρίβναν ὁ ἀκόλουθος τοῦ
 » ἡγεμόνος. (Τοῦτο δὲ καλεῖται σιδηροῦν πρόστιμον).

« Ὅταν κατηγορούμενος ὑποβληθῇ δοκιμασίαις, ἔ-
 » νεκεν ἀσαφείας τῶν μαρτυριῶν ἐλευθέρων ἀνδρῶν,
 » τότε δικαιολογηθεὶς, ἀπαιτεῖ παρὰ τοῦ ἐνάγοντος
 » μόνον τὴν ἀπότισιν τῶν ἀνηκόντων τῷ θησαυροφυ-
 » λακίῳ. Ἐὰν δὲ στερῆται μαρτύρων, αὐτὸς ὁ ἐνάγων
 » ἀποδεικνύει τὸ δίκαιον τῆς ἀπαιτήσεως αὐτοῦ διὰ σι-
 » δήρου· διὰ τῆς αὐτῆς δὲ δοκιμασίας δικάζονται πᾶ-
 »σαι αἱ περὶ φόνου, κλοπῆς, ἢ συκοφαντίας δίκαι,
 » ἐὰν τὸ ἀντικείμενον τῆς δικαστικῆς ἀπαιτήσεως τι-
 » μᾶται ἡμισείας χρυσῆς γρίβνας. Ἐὰν δ' αὕτη τύχη
 » ἐλάσσονος ἀξίας, ἡ δοκιμασία γίνεται διὰ τοῦ ὕδα-
 »τος· καὶ τέλος ἐὰν αὕτη μὴ ὑπερβαίνῃ τὰς δύο γρίβ-

Ἄποδείξεις
 διὰ πυρὸς καὶ
 ὕδατος.

» νας, ἢ καὶ ἐλάσσονα ποσότητα, τότε ἀρκεῖ μόνος ὁ
» ὄρκος τοῦ ἐνάγοντος. »

Οἱ νόμοι χρησιμεύουσιν ὡς συμπλήρωμα τῶν χρονικῶν ἠγνοοῦμεν δ' ἂν ἄνευ τοῦ Ἰαροσλαβείου Δικαίου ὅτι, καθὼς καὶ ἄλλα ἔθνη, μετεχειρίζοντο καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ῥῶσσοι τὸν σίδηρον καὶ τὸ ὕδωρ πρὸς ἐξέλεγκξιν τῶν ἐνόχων, ἔθος ἀσύνητον καὶ ὠμὸν, περιβόητον δ' ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ μέσου αἰῶνος, καὶ κρίσις τοῦ Θεοῦ ψευδωνυμούμενον. Κατὰ τὸν βάρβαρον τοῦτον ἔλεγχον ὁ κατηγορούμενος ἐλάμβανε διὰ γυμνῆς χειρὸς πεφυρακτωμένον σίδηρον, ἢ ἐξέβαλλε δι' αὐτῆς τὸ δακτύλιον ἐκ τοῦ δίσκου ζέοντος ὕδατος· μετὰ ταῦτα οἱ δικασταὶ περιεκάλυπτον τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ἐπετίθουν ἐπ' αὐτῆς σφραγίδα. Ἐβεβαιουῦτο δ' ἡ ἀθωότης, ἐὰν μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀπὸ τῆς δοκιμασίας οὐδὲν σημεῖον ἔμενεν ἐπὶ τοῦ δέρματος!!

Οὐδὲν ὠφέλησεν ἐπὶ πολὺν χρόνον ὁ ὀρθὸς λόγος καὶ ἡ ἀληθινὴ θρησκεία πρὸς καταστροφὴν τοῦ νόμου τούτου τῶν ἐθνικῶν χρόνων· διότι καὶ οἱ χριστιανοὶ Ποιμένες καθηγιάζον πομπωδῶς καὶ πανδῆμως τὸν σίδηρον καὶ τὸ ὕδωρ, προωρισμένα πρὸς δοκιμασίαν τῆς ἀρετῆς, ἢ τοῦ κακουργήματος οὐ μόνον τῶν ἀπλῶν πολιτῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν Ἡγεμόνων, ἐν περιπτώσει ψευδοῦς κατηγορίας, ἢ μεγάλων ὑπονοιῶν. Ὁ λαὸς ἦν πεπεισμένος, ὅτι ὁ Θεὸς οὐδέποτε ἀπηρεῖτο τὸ θαῦμα πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἀθώου. Ἀλλὰ τὸ πολυμήχανον καὶ ἡ προσωποληψία τῶν δικαστῶν ἐξηπάτων τοὺς θεατὰς καὶ ἔσωζον τοὺς ἐνόχους.

Παρὰ πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν οἱ ποινικοὶ νόμοι ὑπῆρξαν οἱ ἀρχαιότατοι· οἱ δὲ τοῦ Ἰαροσλάβου καθιεροῦσι καὶ τὰ ἀξιόλογα διαδοχικὰ δικαιώματα.

Ἄρθρον 30.

Δικαιώματα
διαδοχῆς.

« Ὅταν κοινολαΐτης ἀποθάνῃ ἄτεκνος, ἅπασα ἡ περι-
» ουσία αὐτοῦ δίδεται τῷ θησαυροφυλακίῳ. Ἐὰν δὲ κα-
» ταλίπη ἐπιγάμους θυγατέρας, δοθήσεται αὐταῖς μέρος·
» ἀλλ' ὁ ἡγεμῶν οὐδὲν δικαίωμα ἔχει ἐπὶ τῆς διαδοχῆς
» τῶν μεγιστάνων, ἢ ἀνδρῶν τῆς στρατιωτικῆς φρου-
» ρᾶς. Ἐὰν οὗτοι στερῶνται ἀρρένων τέκνων, αἱ θυ-
» γατέρες μόναι κληρονομοῦσιν.»

Ἄλλ' ἂν ὁ ἀποβιώσας ἐστερεῖτο θυγατρὸς, ἀμφισ-
βητεῖται πότερος, ὁ ἡγεμῶν, ἢ οἱ συγγενεῖς, ἐκληρο-
νόμουν αὐτόν;... Τὸ ἄρθρον τοῦτο καθιεροῖ νόμιμον
καὶ ἀξιόλογον προτίμησιν ὑπὲρ τῶν στρατιωτικῶν ἀ-
ξιωματικῶν.

Ἄρθρον 31.

« Ἡ διαθήκη τοῦ ἀποθανόντος ἐκτελεῖται ἀκριβῶς.
» Ἐὰν δὲ ἀπέθανε μὴ δηλώσας τὰς τελευταίας θελή-
» σεις, τὰ τέκνα αὐτοῦ κληρονομοῦσι πᾶσαν τὴν περιου-
» σίαν αὐτοῦ, πλὴν ἀπομοίρας τινὸς προσφερομένης
» τῷ ναῶ πρὸς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. Ἡ πα-
» τρικὴ οἰκία ἀνήκει πάντοτε καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς δια-
» νομῆς τῷ νεωτέρῳ υἱῷ· διότι, ὡς ἐκ τῆς τοιαύτης ἡ-
» λικίας, οὐ δύναται ἵνα πορίζηται τὰ πρὸς διατροφήν
» αὐτοῦ.

Ἄρθρον 32.

« Ἡ χήρα κληρονομεῖ ὅ,τι διέθηκεν ὑπὲρ αὐτῆς ὁ ἀ-
» νήρ· οὐδὲν δὲ δικαίωμα κληρονομίας ἔχει. Τὰ τέκνα
» πρώτης γυναικὸς νέμονται, ἢ καρποῦνται τὸ δικαίωμα
» τῆς χηρείας, ἢ τὴν προῖκα, ἣν ὁ πατὴρ ἐχορήγησε τῇ

» μητρὶ αὐτῶν. Ἡ δὲ ἀδελφὴ αὐτῶν λαμβάνει ὅ,τι ἀνοῖ
» ἀδελφοὶ δῶσιν αὐτῇ ὡς προῖκα.

Ἄρθρον 33.

» Ἐὰν σύζυγος, ὑποσχεθεῖσα ἵνα μείνη ἐν τῇ χη-
» ρείᾳ, σπαταλεύσῃ τὴν περιουσίαν καὶ ἔλθῃ εἰς δεύτε-
» ρον γάμον, ὀφείλει τοῖς τέκνοις αὐτῆς τὸ προκύπτον
» ἔλλειμμα ἐκ σπατάλης· ἀλλὰ ταῦτα οὐδαμῶς δύ-
» νανται ἵν' ἀποπέμψωσιν ἐκ τῆς πατρικῆς οἰκίας τὴν
» ἐν τῇ χηρείᾳ μείνασαν αὐτῶν μητέρα, μηδὲ στερή-
» σωσιν αὐτὴν τῶν ὑπὸ τοῦ συζύγου ὀρισθέντων. Ἐ-
» χει δ' αὕτη δικαίωμα, ἵνα καταλίπη κληρονόμον ἀ-
» πάσης τῆς ἰδίας περιουσίας οἰονδήποτε τῶν τέκνων
» ἐκλέξῃ, ἢ διανείμῃ ταύτην ἰσομερῶς μεταξὺ πάντων.
» Ἐὰν δ' ἀποθάνῃ ἀδιάθετος, πᾶσα ἡ κτήσις αὐτῆς
» περιέρχεται τῷ τέκνῳ, παρ' ᾧ ἔζη, εἴτε υἱός, εἴτε
» θυγάτηρ τύχοι.

Ἄρθρον 34.

» Ὅταν τὰ τέκνα ὑπάρχωσιν ὁμομήτρια, ἀλλ' ἐκ
» διαφόρων πατέρων, ἕκαστος υἱὸς λαμβάνει τοῦ ἰδίου
» πατρὸς τὴν περιουσίαν. Ἐὰν δ' ὁ δεύτερος σύζυγος
» κατασωτεύσῃ τὴν συναχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ πρώτου κτῆσιν,
» τὰ τέκνα τούτου ἀποθανόντος ἀποδιδοῦσιν αὐτὴν ὁ-
» λόκληρον τοῖς τοῦ πρώτου συζύγου κατὰ τὴν βε-
» βαίωσιν τῶν ἐπὶ τούτῳ μαρτύρων. »

Ἄρθρον 35.

» Ἐὰν ἐν τῇ συζητήσει περὶ διαδοχικῶν δικαιωμά-
» των οἱ ἀδελφοὶ ἀναφέρωσι τὴν ὑπόθεσιν τῷ τοῦ ἡγε-
» (N. KARAMZINOU TOM. B'.)

» μόνος δικαστηρίω, ὃ ἀναδεχθεὶς τὴν διανομὴν αὐτῶν
» ἀκόλουθος λαμβάνει πρὸς ἀμοιβὴν μίαν γρίβναν.

Ἄρθρον 36.

« Ἐὰν μήτηρ, κατὰ τὴν ἀνηλικότητα τῶν τέκνων αὐ-
» τῆς, ἔλθῃ εἰς δεύτερον γάμον, παραδίδονται ταῦτα
» ἐνώπιον μαρτύρων τῇ κηδεμονίᾳ τοῦ πλησιεστάτου
» συγγενοῦς, κατακυρουμένης αὐτοῖς τῆς οἰκίας τοῦ
» ἀποθανόντος πατρὸς μεθ' ἀπάσης τῆς περιουσίας· ὃ
» δὲ κηδεμὼν ὡς μισθὸν τῶν κόπων καὶ φροντίδων
» αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς ἀνατροφῆς τῶν ὀρφανῶν λαμβάνει
» τὸ πλεόνασμα· ἀλλ' ἢ ἐπαύξεισι τῶν δούλων, ὡς
» καὶ ἡ τῶν κτηνῶν, ἀνήκουσι τοῖς τέκνοις· πᾶν δὲ τὸ
» ἀπολεσθὲν ἀναπληροῦται ὑπὸ τοῦ κηδεμόνος, παρα-
» λαμβάνεται δ' ὡς τοιοῦτος καὶ ὁ πατριὸς αὐτός.

Ἄρθρον 37.

« Τὰ ἐκ δούλης γεννώμενα τέκνα οὐδεμίαν ἀξίωσιν
» κληρονομίας ἔχουσιν, ἀπελευθεροῦνται ὅμως με-
» τὰ τῆς μητρὸς αὐτῶν. »

Δικαστή.

Ὁ ἡγεμὼν διεῖπε συνήθως τὰ τῆς δικαιοσύνης καὶ
τὰ βασιλεία ἐχρησίμευον ὡς δικαστήριον· ἀνετίθετο δὲ
ἡ ἀρχὴ αὐτῇ τοῖς τιούνοις, ἢ ἀκολούθοις αὐτοῦ. Οἱ
δικάζοντες τὰς ποινικὰς ὑποθέσεις ὑπάλληλοι ἐκαλοῦντο
Βίρνικοι (α). εἶχε δ' ἕκαστος αὐτῶν καὶ βοηθόν, ἥτοι
ἀκόλουθον, καὶ γραφέα, καλούμενον Μετέλνικον. Ἐ-
λάμβανον δ' οὗτοι παρὰ τῶν πολιτῶν τὰ τέλη ἐκάστης

(α) Εἰσπράκτορες προστίμων.

ὑποθέσεως· ἀλλ' ἐχορηγοῦντο καὶ ἵπποι τῷ δικαστῇ καὶ τῷ γραφεῖ αὐτοῦ πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς περιφερείας.

Ἀντίγραφον τοῦ κώδικος τοῦ Ἰαροσλάβου, ἐν Νοβογορόδω εὑρεθὲν, ἀναφέρει ὅτι ἐπὶ πάσης δίκης ὁ ἐνάγων ἐμφανίζεται μετὰ τοῦ ἐναγομένου ἐνώπιον δώδεκα πολιτῶν, ἴσως ὀρκωτῶν, οἵτινες κατὰ συνείδησιν συνεζήτουν πάσας τὰς περιστάσεις τῆς ὑποθέσεως, ἀνατιθέντες ἄλλως τῷ δικαστῇ τὸ δικαίωμα τοῦ ὀρισμοῦ καὶ τῆς ἀποτίσεως τοῦ προστίμου. Ὁ σοφὸς οὗτος κανονισμὸς ἦτο κοινὸς ἤδη ἐν Σκανδιναβίᾳ, ἐκείθεν δὲ μετεδόθη τῇ μεγάλῃ Βρετανίᾳ, ὥστε μέχρι τοῦδε οἱ Ἄγγλοι διεξάγουσι κατ' αὐτὸν τὰς ποινικὰς αὐτῶν δίκας. Σάξων δ' ὁ Γραμματικὸς ἀναφέρει, ὅτι κατὰ τὸν ὀγδοὸν αἰῶνα πρῶτος ὁ Ῥάγναρος Λοδβρόκος, βασιλεὺς τῆς Δανίας, συνέστησε τὸ δικαστήριον τῶν δώδεκα ὀρκωτῶν.

Ὀρκωτοί.

Οὕτως ὁ Ἰαροσλάβειος κώδιξ παριστᾷ πλήρες σύστημα τῆς ἀρχαίας ἡμῶν νομοθεσίας, συναῖδον τοῖς ἠθεσιν ἐκείνων τῶν χρόνων. Οὐδόλως μνημονεύονται ἐν αὐτῷ ἐνδεχόμενά τινα ἀθεμιτουργήματα, π. χ. δηλητηριάσεις (ὡς τοῦτο ὑπάρχει ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ Δωδεκαδέλτῳ) βιασμοὶ τῶν γυναικῶν κτλ. Ἴσως ἐπειδὴ τὸ μὲν πρῶτον ἦτο ἀσύνηθες ἐν Ῥωσσίᾳ κακούργημα, τὸ δὲ δεύτερον ἐφαίνετο τῷ νομοθέτῃ ἀμφίβολόν τε καὶ δυσαπόδεικτον. Ὡσαύτως δὲ περὶ πολλῶν συνθηκῶν καὶ συνηθεστάτων συμβιβασμῶν κατ' ἀρχὰς τῶν πολιτικῶν κοινωνιῶν οὐδόλως γίνεται λόγος· διότι τὸ ἐκ τῆς πίστεως τοῦ λόγου ἀμοιβαῖον τῶν πολιτῶν ὄφελος καὶ ἡ τιμὴ ἐπέιχον νόμου τόπον.

Ἰστέον δὲ, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐλεύθεροι Ῥῶσσοι οὐδε- Γενικὸν πνεῦμα τῶν νόμων.
μίαν σωματικὴν πρηνὴν ὑπέφερον· ἀλλ' ὁ ἔνοχος ἐ-

στερεῖτο τῆς ζωῆς, τῆς ἐλευθερίας, ἢ τῆς περιουσίας, ὥστε ἀρμόζει τοῖς νόμοις τούτοις ὅ,τι ὁ Μοντεσκιού προσφυῶς καὶ ἐν γένει εἶπε περὶ τῶν Γερμανικῶν, τουτέστιν, « Οὗτοι ἐκφράζουσι θαυμαστὴν τινα εὐθύτητα » τῆς καρδίας· λακωνικοὶ, βάνασοι, ἀλλ' ἀξιοὶ σταθερῶν καὶ γενναίων ἀνδρῶν, φοβουμένων τὴν δουλείαν μᾶλλον τοῦ θανάτου ». Προσθετέον δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι κυριεύσαντες τῆς Εὐρώπης οἱ Γερμανοὶ οὐδαμῶς ἐχορήγουν τοῖς ἠττηθεῖσι λαοῖς τὰ πολιτικὰ αὐτῶν δικαιώματα. Οὕτω κατὰ τὸν Σαλικὸν νόμον, διακόσια σολδία ἦτο ζημία τοῦ ἀποκτείναντος Φράγκον, τὸ τρίτημόριον ὅμως τοῦ ἀποκτείναντος Ῥωμαῖον· οἱ δὲ νόμοι τοῦ Ἰαροσλάβου οὐδεμίαν διαστολὴν καθιέρωσαν τῶν Ῥώσσων Βαραγγικῆς φυλῆς καὶ Ῥώσσων Σλαβικῆς. Ἡ περίστασις αὕτη πιθανολογεῖ τὴν διήγησιν τοῦ Νέστορος, ὅτι οἱ Βάραγγοι ἡγεμόνες οὐδόλως ἐπόρθησαν τὴν πατρίδα ἡμῶν, ἀλλ' ἐξελέχθησαν ὑπὸ τῶν Σλάβων πρὸς κυβέρνησιν τοῦ Κράτους.

Ἐσαύτως τῷ Ἰαροσλάβῳ ἀποδιδούσι καὶ τὸν ἀρχαῖον κανονισμόν τοῦ Νοβογορόδου περὶ τῶν δημοσίων ὁδῶν, καθ' ὃν παρατηροῦμεν, ὅτι ἡ πόλις αὕτη, πολυπληθὴς ἤδη τότε, διηρεῖτο εἰς πολλὰς συνοικίας (Σλαβικὴν, Νερεβικὴν, Γορνιτσικὴν, Λιουδίνην καὶ Πλοτινικὴν), οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς διεκρίνοντο καθ' ἕκαστον τύπῳ, φερούσας τῶν ἰδίων αὐτῶν πρεσβυτέρων τὸνομα· ὅτι ὑπῆρχεν ὁδὸς Δοβρινία καλουμένη, (εἰς ἀνάμνησιν τοῦ περιδόξου ἀρχιστρατήγου καὶ θείου τοῦ Βλαδιμίρου) καὶ ὅτι τὰ πρῶτα ἐμπορικὰ καταστήματα ἐπωνομάζοντο Μεγάλα· καὶ ὅτι οἱ Γερμανοὶ, ἢ Βάραγγοι, οἱ Γότθοι, ἢ κάτοικοι τῆς Γοτλανδίας, ἐλθόντες χάριν ἐμπορίας εἰς Νοβογόροδον, κατώκουν ἐν ὁδοῖς ἰδιαιτέραις.

Κανονισμὸς περὶ τῶν δημοσίων ὁδῶν.

Ἄλλ' ὁ ἐκκλησιαστικὸς κανονισμὸς, Ἰαροσλάβειος <sup>Ἐκκλησιαστικὸς
κανονισμὸς.</sup> καλούμενος, οὐπερ μνημονεύουσι μὲν οἱ νεώτεροι χρο-
νογράφοι, σώζονται δὲ παρ' ἡμῖν διάφορα ἀντίγραφα,
ὑπάρχει ἀναμφιβόλως ὑποβολιμαῖος, ὡς συνταχθεὶς πε-
ρὶ τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα. Ὁ κανονισμὸς οὗτος,
ὡς ψευδῶς τῷ Βλαδιμίρῳ ἀποδιδόμενος, χορηγεῖ τοῖς
ἐπισκόποις τὸ ἐξαιρετικὸν δικαίωμα τοῦ ἀνακρίνειν καὶ
δικάζειν τὰς γενομένας προσβολὰς κατὰ τῆς σωφρο-
σύνης τῶν γυναικῶν, τὰς ὕβρεις, τὰς κατὰ τοῦ ἀδυ-
νάτου φύλου, τὸ διαζύγιον, τὸν ἀθέμιτον γάμον, τὰς
μεταξὺ τέκνων καὶ γονέων ἐριδας, τὸν ἐμπρησμόν, τὴν
κλοπὴν, τὰ τραύματα κτλ. κτλ. Ὁ κανονισμὸς οὗτος
διαφέρει προφανῶς τοῦ Ἑρσσιχοῦ δικαίου, περιέ-
χει δὲ, ἐκτὸς πολλῶν παραλογιῶν, φράσεις καὶ λέ-
ξεις τῶν νεωτέρων χρόνων· π. χ. ὀρίζει τὴν ποινὴν
διὰ ρουβλίων, ἐν ᾧ ἐπὶ τοῦ Ἰαροσλάβου τὸ νόμισμα
τοῦτο ἦτο ἔτι ἄχρηστον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΗΣΙΑΣΛΑΒΟΣ ΚΛΗΘΕΙΣ ΕΝ ΤΩ
ΒΑΠΤΙΣΜΑΤΙ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ.

1054—1077.

Κληρουχίαι — Νίκαια κατὰ τῶ Γολιάδων καὶ Τόρκων — Οἱ Πολύβτοι — Φαινόμιναι — Ὁ Σουδισλάβος ἀπελευθεροῦται — Ἐμφύλιος πόλεμος — Ἦτα τῶν Ῥώσων παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἄλτα — Ἐπανίστασις ἐν Κιέβῳ — Φυγὴ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος — Καταστροφὴ τῶν Πολοδτσίων — Διαβούλιον τῶν Κιεβιτῶν, ὅπως φύγωσιν εἰς Ἑλλάδα — Ἐπάνοδος τοῦ Ἡσιασλάβου μετὰ τῶν Πολωνῶν — Κιέβον, νεία Καπύη — Πόλεμος κατὰ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Πολότσκου — Μετακομιδὴ τῶν λειψάνων τοῦ Ἁγίου Βορίση καὶ Ἁγίου Γλέβη — Νέα φυγὴ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος — Ἡσιασλάβος ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας — Πρεσβεία Ἑβρίκου τοῦ Δ' εἰς Κιέβον — Ἐπιστολὴ τοῦ Πάππαι πρὸς τὸν Ἡσιασλάβον — Οἱ Ῥῶσσοι ἐν Σιλεσίᾳ — Ἐπιστροφὴ τοῦ Ἡσιασλάβου — Ἐμφύλιος πόλεμος — Θάνατος τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος — Χαρακτὴρ αὐτοῦ — Κατάργησις τῆς θανατικῆς ποινῆς — Ἡ μονὴ τῆς Πετσέρσκης (σπηλαίου) ἐν Κιέβῳ — Οἱ Ῥῶσσοι ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῶν Ἑλλήνων — Ἐξάρτησις τῆς Ῥωσσικῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς — Ἀνταπόκρισις μετὰ τῶν Πατριαρχῶν — Προφῆται καὶ γόητες.

Ἡ ἰσχὺς καὶ εὐημερία τῆς ἀρχαίας Ῥωσσίας συνετάφη μετὰ τοῦ Ἰαροσλάβου· διότι ὁ νέος μερισμὸς εἰς μικρὰς ἐπαρχίας κατέστρεψε τὴν δύναμιν, τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν ἡσυχίαν τοῦ ἔθνους, καρποὺς τῆς μοναρχικῆς κυβερνήσεως. Τὸ πολιτικὸν ἀμάρτημα τοῦ Σβιατοσλάβου ἐπανωρθώθη ὑπὸ τοῦ Βλαδιμίρου, καθὼς ὁ Ἰαροσλάβος ἐθεράπευσε τὸ τούτου· οἱ διάδοχοι ὁμῶς αὐτῶν, μὴ ὠφελούμενοι ἐκ τοῦ παραδείγματος, οὐδόλως ἐσπούδασαν ἵνα συνάψωσιν εἰς ἓν τὰ διάφορα στοιχεῖα τῆς δυνάμεως αὐτῶν, ὥστε ἡ ἐπικράτεια, ἐν διαστήματι ἑνὸς αἰῶνος, προβάσα ἀπὸ τῆς κοιτίδος μέχρι τοῦ μεγαλείου, ἐξήσθηναι καὶ ἐφθείρετο τριακόσια ἔτη καὶ ἐπέ-

κεινα, ὥστε ἀλλογενῆς συγγραφεὺς θλίβεται ἐξιστορῶν τοὺς χρόνους τούτους, ὅλως γυμνοὺς πάσης ἐνδόξου πράξεως, πλήθοντας δὲ μόνον οὐτιδανῶν ἐμφυλίων πολέμων τῶν πολυαρίθμων ἡγεμόνων, ὧν αἱ σκιαὶ βεβαμμέναι ὑπὸ τοῦ αἵματος τῶν ἀθλίων ὑπηκόων, ὑποφαίνονται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἐν τῷ σκότει τῶν ἀπωτάτω αἰώνων. Ἄλλ' ἢ Ῥωσσία ὑπάρχει πατρὶς ἡμῶν, ἐπομένως δὲ τὴν τύχην αὐτῆς, εἴτε ἐνδοξον, εἴτε ταπεινὴν, θεωροῦμεν ἐπίσης ἀξιομνημόνευτον. Ὅθεν σκοπεύομεν ἵνα ἐρευνήσωμεν ὅλον τὸν δρόμον τῆς αὐτοκρατορίας ἀπὸ πρώτης ἀρχῆς μέχρι τοῦ ἐνεστῶτος αὐτῆς μεγαλείου. Καὶ ὀφόμεθα μὲν πληθὺν ὄντως ἀναξίων καὶ ἀσθενῶν ἡγεμόνων· ἀλλὰ παρ' αὐτοῖς εὐρήσομεν ἐνίοτε καὶ ἐναρέτους ἥρωας, διακρινομένους κατὰ τὴν ἀνδρίαν καὶ μεγαλοψυχίαν. Ἐν μέσῳ δὲ τῆς ζοφερᾶς ταύτης καὶ θλιβερᾶς εἰκόνης ἐνδήμων στάσεων, ἀταξιῶν καὶ δυστυχιῶν παντοίων ὑποφαίνονται λάμποντές τινες χαρακτηριστῆρες ἐθνικοῦ πνεύματος καὶ ἠθῶν πολύτιμοι διὰ τὴν ἀρχαιότητα. Ἐνὶ λόγῳ, ὅστις αἰσθάνεται πάλλουςαν τὴν καρδίαν αὐτοῦ, ἀκούων τῆς πατρίδος τὸ ὄνομα, ἀναγνώσει ἀσμένως τὴν ἱστορίαν τῶν ἡμετέρων προγόνων.

Τὰ τέκνα τοῦ Ἰαροσλάβου πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς διαθήκης αὐτοῦ διεμερίσθησαν τὴν ἐπικράτειαν. Ἡ ἐπαρχία τοῦ Ἡσιασλάβου, ἐκτὸς τοῦ Νοβογορόδου, ἐξετείνετο ἀπὸ τοῦ Κιέβου πρὸς μεσηβρίαν καὶ δυσμὰς μέχρι τῶν Καρπαθίων ὀρέων, τῆς Πολωνίας καὶ Λιθουανίας. Ὁ ἡγεμὼν τοῦ Τσερνιγόβου ἐκληρώθη τὴν ἀπομακρυσμένην πόλιν τοῦ Τμουτοροκάν, τὰς πόλεις τῆς Ῥεζάνης, τοῦ Μουρόμου καὶ τὴν χώραν τῶν Βιατίτσων· ὁ δὲ Βσεβολόδος, πλὴν τοῦ Περεασλάβου, τὸ

1054-1060
Κληρουχίαι

Ῥόστοβον, τὴν Σουσδαλίαν, τὸ Βιέλο-Ὄζερον καὶ τὰς ὄχθας τοῦ Ῥᾶ. Ἡ ἐπαρχία τοῦ Σμολένσκου περιεῖχε τὸν νῦν ὀμώνυμον αὐτοῦ νομὸν μετὰ τινος μέρους τῶν τοῦ Βιτέβσκου, Πσχόβου, Καλούγας καὶ Μόσχας. Ὁ δὲ πέμπτος τοῦ Ἰαροσλάβου υἱὸς Ἰγωρ ἔλαβε παρὰ τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ αὐτὴν τὴν πόλιν Βλαδίμιρον ὡς ἰδιτέραν μερίδα. Ὁ Βιατσεσλάβος, Ἡγεμὼν τοῦ Πολότσκου, ἕγγονος τῆς περιωνύμου Ῥογνέδας ἀπέβίωσε τῷ 1044, ὁ δ' υἱὸς αὐτοῦ Βσεσλάβος ἐκληρονόμησε τὴν κληρουχίαν τοῦ πατρὸς, ὥστε ἡ Ῥωσσία εἶχε τότε ἕξ νέους ἀνακτας.

Κτήσεις Ῥωσ-
σικαὶ ἐν ἄρκτῳ.

Νίκη κατὰ τῶν
Γολιάδων.

Ἐπὶ δέκα σχεδὸν ἔτη οὐδόλως ἐταράχθη ἡ ἐσωτερικὴ τῆς Ῥωσσίας ἡσυχία, οἱ δὲ Ῥῶσσοι ἐξωπλίζοντο μόνον κατὰ τῶν ἐξωτερικῶν πολεμίων. Οἱ Γολιάδοι, λαὸς Λατισικὸς, κατοικοῦντες ἔσως τὴν Πρωσσικὴν Γαλινδίαν, ἠττήθησαν ὑπὸ τοῦ Ἡσιασλάβου, ὁ δὲ Βσεβολόδος ἐνίκησε τοὺς Τόρκους, γείτονας τῆς ἐπαρχίας Περεασλάβου πρὸς ἀνατολάς· διότι μαθόντες, ὅτι ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ἐπορεύετο κατ' αὐτῶν πεζῆ καὶ δι' ὕδατος μετὰ τῶν ἡγεμόνων Τσερνιγόβου καὶ Πολότσκου ἀπεμακρύνθησαν τῶν Ῥωσσικῶν μεθορίων· τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ λαοῦ τούτου κατεστράφη ὑπὸ δριμέος χειμῶνος, λοιμοῦ καὶ λιμοῦ. Ἄλλ' ἡ πατρὶς ἡμῶν ἀπαλλαγθεῖσα τῶν Τόρκων, μετὰ φρίκης ἤκουσεν ἐπερχομένους ἄλλους βαρβάρους, ἀγνώστους τέως ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ κόσμου.

Πολόβτσιοι, ἢ
Κόμανοι.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1055 οἱ Πολόβτσιοι, ἢ Κομάνοι εἰσεχώρησαν εἰς τὴν τοῦ Περεασλάβου ἐπαρχίαν, ὁ δὲ Βολούσης, ἡγεμὼν αὐτῶν, συνωμολόγησε τότε εἰρήνην μετὰ τοῦ Βσεβολόδου. Ὁ νομαδικὸς οὗτος λαὸς, ἐκ τῆς αὐτῆς φυλῆς τῶν Πατσινακῶν καὶ ἔσως τῶν νῦν

Κιργίων καταγόμενος, περιεπλανᾶτο κατὰ τὰς ἐρήμους τῆς Ἀσίας περὶ τὴν Κασπίαν θάλασσαν, ἐδίωξε τοὺς Οὐζοὺς, τοὺς ἐν τοῖς χρονικοῖς ἡμῶν πιθανῶς Τρόκους ὀνομαζομένους, συνήλασε δὲ πολλοὺς αὐτῶν εἰς τὸν Ἰστρον, ἔνθα οἱ μὲν κατεστράφησαν ἐκ τοῦ λιμοῦ, οἱ δὲ ὑπετάγησαν τοῖς Ἑλλησι, ἀπέκρουσε δὲ τοὺς Πασιανάκας ἀπὸ τῆς νῦν νοτιοανατολικῆς Ῥωσσίας, καὶ τελευταῖον, καταλαβὼν τοῦ Εὐξείνου Πόντου τὰ παράλια ἕως τῆς Μολδαβίας, διέσπειρε τρόμον πρὸς τὰ ὄμορα ἔθνη, τὴν Ἑλλάδα, Οὐγγρίαν καὶ ἄλλα. Οἱ ἱστορικοὶ δ' ἀναφέρουσι μετὰ φρίκης τὰ ἤθη τῶν βαρβάρων τούτων· διότι ἡ σφαγὴ καὶ λεηλασία ἦσαν παιδιαὶ αὐτῶν, αἱ σκηναὶ ἐνδιαίτημα μόνιμον, τὸ δὲ γάλα τῶν ἵππων, τὸ ὠμόν κρέας, τὸ αἷμα τῶν ζώων καὶ τὰ θνησιμαῖα ἦσαν συνήθης αὐτῶν τροφή. Μετὰ τοιούτων πολεμίων ἢ εἰρήνη ἦτο ἀνακωχὴ ἐπικίνδυνος.

Ἦθεν κατὰ τὸ 1061 οἱ Πολόβτσιοι, μὴ ἀναμένοντες τὸ θέρος, εἰσέβαλον μέσου χειμῶνος εἰς Ῥωσσίαν μετὰ τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν Σεκάλου, καὶ νικήσαντες τὸν Βσεβολόδον ἐπανέκαμψαν εἰς Τάναϊν μετὰ πλουσίων λαφύρων.

Ἐντεῦθεν ἄρχονται αἱ συμφοραὶ τῆς Ῥωσσίας· διότι λέγει ὁ Νέστωρ, ὁ οὐρανὸς ἀνήγγειλεν αὐτὰς διὰ φοβερῶν φαινομένων· ἐπειδὴ ἐπὶ πέντε μὲν ἡμέρας ὁ ποταμὸς τοῦ Βολοχόβου ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω, ἐπὶ δ' ἑβδομάδα ὀλόκληρον ἐπέτειλε πρὸς δυσμὰς αἱματόχρους ἀστὴρ, ὁ δὲ ἥλιος ὑψοῦτο σκοτώδης, ὡς ἡ σελήνη· ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλιεῖς τοῦ Κιέβου ἠγρευσαν ἐν τοῖς δικτύοις αὐτῶν νεκρόν τι τέρας παράδοξον, ἐρριμμένον εἰς τὸν Βορυσθένη. Οἱ μῦθοι οὗτοί εἰσιν ἀξιωμακρόντευτοι, ὡς ἐμφαίνοντες τοὺς φόβους καὶ τὴν θλίψιν τῶν κατοίκων διὰ τὰ δυστυχήματα τῆς πατρίδος. « Ὁ Θεὸς ὡς δι-

1061

1061-1064
φαινόμενα.

» καιος, ἔλεγεν ὁ Νέστωρ τιμωρεῖ τοὺς Ῥώσσοις διὰ
 » τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν, καθόσον προσαγορευόμενοι χρι-
 » στιανοὶ ζῶμεν ὡς εἰδωλολάτραι. Οἱ ναοὶ εἰσι κενοὶ, οἱ
 » δὲ τόποι τῶν τέρψεων πλήθουσιν ἀνθρώπων· καὶ ἐν
 » μὲν τοῖς ναοῖς ἐπικρατεῖ ἄκρα σιγῆ, ἐν δὲ ταῖς οἰκί-
 » αῖς ἀκούονται σάλπιγγες, καὶ κινύρεις, καὶ μῶμοι. »
 Αἱ αἰτιάσεις αὗται οὐδαμῶς ἐσωφρόνισαν τοὺς συγχρό-
 νους, εἰσὶν ὅμως περίεργοι πρὸς τοὺς μεταγενεστέρους
 ὡς τεκμήριον περίεργον τῶν ἠθῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Τηροῦντες πιστῶς οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰαροσλάβου τὴν διαθή-
 κην τοῦ πατρὸς αὐτῶν, ἐπολιτεύοντο ὁμοφώνως. Ἐξ αὐ-
 τῶν δὲ ὁ Ἡσιασλάβος ἐθεώρει ἑαυτὸν ὁμοιον μᾶλλον,
 ἢ ἀρχηγὸν τῶν ἀδελφῶν. Οὕτω μετὰ τὸν θάνατον τοῦ
 Βιατσεσλάβου, συμβάντα τῷ 1057, ἔδωκαν κοινῇ ψή-
 φῳ τὸ Σμόλενσκον τῷ Ἰγορι, ἀποβιώσαντι μετὰ δύο
 ἔτη. Μνησθέντες δὲ τοῦ πεφυλαχισμένου θείου αὐτῶν
 Σουδισλάβου ἀπεφυλάκισαν αὐτόν. Ὁ ἀτυχῆς οὗτος
 τοῦ Μεγάλου Βλαδιμίρου υἱὸς, κατακλεισθεὶς ἐπὶ εἴ-
 κοσιτέσσαρα ἔτη ἐν τῇ φυλακῇ, ἀπέβαλεν ἐνόρκως πᾶ-
 σαν ἐπιθυμίαν τῆς ἀρχῆς καὶ αὐτοῦ τοῦ κόσμου· ἀσπα-
 σθεὶς δὲ τὸν μοναχικὸν βίον ἐτελεύτησεν ἐν τῇ κατὰ τὸ
 Κίεβον μονῇ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Ὁ Σουδισλάβος
 ἀποφυλακίζεται.
 Ἐμφύλιος πόλε-
 μος.

Ἐμφύλιος πό-
 λεμος.

Ἐν τῇ ἀπωτάτῃ δὲ ἐπαρχίᾳ τοῦ Τμουτοροκᾶν ἐξεβ-
 ράγη ὁ ἐμφύλιος πόλεμος· ἐπειδὴ ὁ υἱὸς τοῦ Ἰαροσλά-
 βου Βλαδίμιρος ἀφῆκεν υἱὸν ὀνόματι Ῥοστισλάβον, ὅ-
 στις ὡς ἀκκληρούχητος διέτριβεν ἀργὸς ἐν Νοβογορόδῳ·
 θρασὺς δ' ὑπάρχων φύσει, συνάμα δὲ καὶ φιλόδοξος παρέ-
 συρέ τινας νέους εἰς τοὺς σκοποὺς αὐτοῦ, καὶ ὀρμήσας
 μετὰ τοῦ Βησάτα, υἱοῦ τοῦ Ὀστρομίρου, Καθέδρου τῆς
 εἰρημένης πόλεως, διορισθέντος δὲ ὑπὸ τοῦ Ἡσιασλά-
 βου, ἀπῆλθεν εἰς Τμουτοροκᾶν καὶ ἀπεδίωξε τὸν νέον

1064.

ἡγεμόνα Γλέβην Σβιατοσλάβου κυβερνῶντα τὴν ἐπαρχίαν ταύτην. Ὁ Σβιατοσλάβος ἐξεστράτευσε σπουδαίως κατ' αὐτῶν, ὁ δ' ἀδελφιδοῦς δυσωπούμενος αὐτὸν παρέδωκε τὴν πόλιν ἀμαχητί· ἀλλὰ μόλις ἀπομακρυνθέντος τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Τζερνιγόβου, ὁ Ῥοστισλάβος ἐγένετο αὖθις κύριος τοῦ Τιμουτοροκάν, μετ' οὐ πολὺ δὲ οἱ Κασσόγοι καὶ ἄλλοι ὀρεινοὶ λαοὶ κατέστησαν ὑποτελεῖς τοῦ νέου ἥρωος, ὥστε ἡ φιλοδοξία καὶ ἡ εὐροῦσα τύχη αὐτοῦ κατέπληξαν τοὺς ἄρχοντας τῆς Ταυρικῆς Ἑλληνας. Ὅθεν ἐπεμψαν ἐπιβούλως πρὸς αὐτὸν τὸν Κατὰπάνην, ἡ ἑπαρχον αὐτῶν· οὗτος δὲ ὑπέκλεψε τὴν φιλίαν καὶ πίσιν αὐτοῦ· διότι ἐν ᾧ ὁ Ῥοστισλάβος εἰστία τὸν ψευδῆ φίλον, οὗτος ἐνέβαλε παρὰ πόντον τῆ κύλικι τοῦ Ῥοστισλάβου φάρμακον, ὃπερ ἐκράτει ὑπὸ τὸν ὄνυχα αὐτοῦ, ἀποχωρήσας δ' ἔπειτα εἰς Χερσῶνα, ἐκήρυξε δημοσίᾳ πρὸς τοὺς κατοίκους, ὅτι ὁ κατακτητὴς τοῦ Τιμουτοροκάν ἀποθνήσκει ἐν ἑπτὰ ἡμέραις, ὡς πραγματικῶς τοῦτο συνέβη. Ἄλλ' ἐκεῖνοι ἀποστρεφόμενοι τοιοῦτον δόλον, ἐλιθοβόλησαν τὸν ἀλιτήριον. Ἐν τούτοις ὁ ἄωρος θάνατος τοῦ γενναίου Ῥοστισλάβου, πατρὸς τριῶν υἱῶν, ὑπῆρξεν ἀληθὲς δυστύχημα τῆς Ῥωσσίας· διότι αὐτὸς ἐκ πάντων τῶν ἄλλων ἡγεμόνων ἐδύνατο ἵνα καὶ τὴν πατρίδα ὑπερασπισθῆ καὶ τὴν στρατιωτικὴν αὐτῆς δόξαν διατηρήσῃ. Ὁ Νέστωρ ἐξεικονίζει τὸν νεανίαν τοῦτον ὡς εὐεῖδῆ, καὶ οὐ μόνον ἀνδρεῖον μαχητὴν, ἀλλὰ καὶ ἀγαθὸν καὶ συμπαθῆ καὶ μεγαλόψυχον.

Ὁ Σβιατοσλάβος οὐδόλως ἐδυνήθη ἵνα τὸ δεύτερον ὑποτάξῃ τὸν ἀδελφιδοῦν αὐτοῦ Ῥοστισλάβον, ὡς ἀναφανέντος ἀπροσδοκῆτως νέου πολεμίου, τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Πολότσκου. Ὁ δισέγγενος οὗτος υἱὸς τῆς Ῥογνέδας

1063 13 Φεβρουαρίου.

1067.
3 Μαρτίου.

ἀπεστρέφετο τὰ τέχνα τοῦ Ἱαροσλάβου, θεωρῶν ἑαυτὸν νόμιμον τοῦ θρόνου τῶν Μεγάλων Ἡγεμόνων διάδοχον· καθόσον ὁ πάππος αὐτοῦ Ἡσιασλάβος ἦτο ὁ πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ Ἀγίου Βλαδιμίρου. Τὸν Βσεσλάβον κατηγορεῖ ὡς μοχθηρὸν καὶ αἰμοχαρῆ ὁ σύγχρονος ἱστορικός· εὐπιστος δ' ὢν, νομίζει τὴν ὠμότητα τοῦ ἡγεμόνος τούτου ἀποτελεσμα μαγικῆς τινος ταινίας, ἣν ἔφερεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πρὸς περικάλυψιν φυσικοῦ τινος ἐλαττώματος. Ἀλλ' ὁ Βσεσλάβος, πολιορκήσας ματαίως τὸ Πσκόβον, ἐξεπόρθησεν ἀνεπίστως τὴν πόλιν Νοβογορόδου· ἠχμαλώτισε πολυαρίθμους κατοίκους, ἀσεβῶν δὲ καὶ πρὸς τὰ θεῖα ἐσύλησε καὶ τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας. Ἐκ τοῦ αὐθάδους τούτου τολμήματος παροργισθέντες οἱ υἱοὶ τοῦ Ἱαροσλάβου συνήθροισαν δυνάμεις, ἐπολιόρησαν τὴν πόλιν Μίνσκον ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τοῦ Πολότσκου, καί τοι βαρέος ὄντος χειμῶνος, καὶ κυριεύσαντες αὐτῆς κατέσφαξαν τοὺς κατοίκους, τὰς δὲ γυναῖκας καὶ τὰ παιδιά παρέδωκαν τοῖς στρατιώταις εἰς αἰχμαλωσίαν. Ὁ Βσεσλάβος ἀπήντησε τοῖς πολεμίοις περὶ τὰς χιονοσκεπάστους ὄχθας τοῦ Νιέμεν, μετὰ συμπλοκὴν δέ τινα, καθ' ἣν πολυάριθμοι Ῥῶσσοι ἐφονεύθησαν ἑκατέρωθεν, ἐνίκησε μὲν ὁ Μέγας Ἡγεμὼν, ἀλλὰ φοβούμενος ἔτι καὶ τὸν ἠττηθέντα ἀδελφιδοῦν αὐτοῦ ἐνόμισε συμφέρουσαν τὴν σύμβασιν· διὸ προσεκάλεσεν αὐτὸν εἰς συνέντευξιν. Ὁ Βσεσλάβος, πιστεύων εἰς τὸν ὄρκον τῶν υἱῶν τοῦ Ἱαροσλάβου, ὅτι οὐδόλως κακοποιήσουσιν αὐτὸν, διέβη τὸν Βορυσθένη διὰ λέμβου παρὰ τῇ πόλει τοῦ Σμολένσκου, ὁ δὲ Μέγας Ἡγεμὼν προαπαντήσας εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς τὴν σκηνὴν καὶ παρέδωκε τοῖς στρατιώταις. Οὗτοι δὲ, συλλαβόντες τὸν δυστυχῆ τοῦτον καὶ τοὺς δύο

υιούς αὐτοῦ, ἀπήγαγον εἰς Κίεβον καὶ ἐφυλάκισαν.

Ἡ θεία ὁμως δίκη ἐτιμώρησε τοὺς ἐπιόρκους· ἐπειδὴ κατὰ τὸ χωρίον, ὅπου ὁ πατὴρ αὐτῶν ἐνίκησέ ποτε νίκην ἔνδοξον κατὰ τοῦ Σβιατοπόλκου καὶ τῶν Πατινακῶν, τουτέστι περὶ τὸν Ἄλταν, μετὰ τινὰς μῆνας ὁ Ἡσιασλάβος καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ κατετροπώθησαν ἐντελῶς ὑπὸ τῶν ὤμῶν Πολοβτσίων κατὰ τινὰ νυκτομαχίαν. Ὅθεν ὁ μὲν Μέγας Ἡγεμῶν καὶ ὁ Βσεβολόδος κατέφυγον εἰς Κίεβον, ὁ δὲ Σβιατοσλάβος εἰς Τσερνίγοβον. Οἱ στρατιῶται τοῦ πρώτου αἰσχυνόμενοι διὰ τὴν φυγὴν αὐτῶν ἀπήτησαν συνέλευσιν λαοῦ καὶ συνελθόντες ἐν τῇ ἀγορᾷ κατὰ τὸ χωρίον Ποδόλ καλούμενον, ἐζήτησαν παρὰ τοῦ Ἡσιασλάβου ὄπλα καὶ ἵππους, ὅπως ἐπανέλθωσιν εἰς νέαν μάχην κατὰ τῶν Πολοβτσίων. Ἐπειδὴ δ' ὁ Μέγας Ἡγεμῶν, προσβληθεὶς ἐκ τῆς τοιαύτης θρασύτητος, ἀπεποιήθη τὸ αἰτούμενον, στασιασάντες ἐκεῖνοι καὶ αἰτιώμενοι κατὰ πάντα τὸν Κοσνιάσκον, ἀρχιστράτηγον τοῦ Ἡσιασλάβου, περιεκύκλωσαν τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. Ἄλλ' αὐτὸς μὲν ἐκρύβη, οἱ δὲ στασιασταὶ, διαιρεθέντες εἰς δύο σπείρας, οἱ μὲν ἀπῆλθον ἔν' ἀνοίξωσι τὴν τῆς πόλεως φυλακὴν, οἱ δὲ ἐβάδισαν πρὸς τὰ ἀνάκτορα. Ὁ Ἡσιασλάβος, ἰστάμενος πλησίον τινος θυρίδος τοῦ προδόμου τῆς οἰκίας αὐτοῦ μετὰ τῆς φρουρᾶς ἤκουε τῶν λοιδοριῶν τοῦ λαοῦ, ἤλπιζεν ὁμως ἵνα καταπαύσῃ διὰ λόγων τὴν στάσιν. Οἱ μεγιστᾶνες συνεβούλευσαν αὐτῷ τότε ἵνα πέμψῃ τὴν φρουρὰν πρὸς τὸν πεφυλακισμένον Βσεσλάβον. Βλέποντες δ' ἐπὶ τέλους τὴν μανίαν τοῦ ὄχλου παρώτρυναν τὸν Μέγαν Ἡγεμόνα, ἵνα διατάξῃ κρύφα τὸν θάνατον τοῦ πεφυλακισμένου· διστάζοντος δὲ τοῦ Ἡσιασλάβου περὶ τὴν ἀπόφασιν ταύτην, οἱ στασιασταὶ ἀπε-

Ἐπανάστασις
ἐν Κιέβῳ.

φυλάκισαν τὸν ἡγεμόνα τοῦ Πολότσκου. Ἐντρομοὶ τότε οἱ δύο τοῦ Ἰαροσλάβου υἱοὶ, ἐγκατέλιπον παραχρῆμα τὴν πρωτεύουσαν, ὁ δὲ λαὸς ἀναγορεύσας πάραυτα τὸν Βσεσλάβον ἄνακτα, διήρπασε τὸν τοῦ φυγάδος ἡγεμόνος οἶκον, ἐλαφυραγώγησε δὲ μεγάλην ποσότητα χρυσοῦ, ἀργύρου καὶ δερμάτων σαρθερίου καὶ σκιούρου.

Φυγὴ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος

Μετὰ ταῦτα ὁ μὲν Ἡσιασλάβος ἀπεχώρησεν εἰς Πολωνίαν, οἱ δὲ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἡγεμόνευον εἰρηνικῶς ἐν ταῖς ἰδίαις αὐτῶν κληρουχίαις, ὡς καὶ ὁ ἀδελφιδουῆς αὐτοῦ Γλέβης ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Βοσπόρου, ἔνθα ἀνεκλήθη παρὰ τῶν κατοίκων. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ὁ ἡγεμῶν τοῦ Τσερνιγόβου, δραξάμενός τις εὐκαιρίας πρὸς ἐκδίκησιν τῶν Πολοβτσίων, λεηλατησάντων καὶ πυρπολησάντων τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ, συνῆψε κατ' αὐτῶν μάχην μετὰ τρισχιλίων ἰππέων, καθ' ἣν οἱ Ῥῶσσοι, ὑπὸ τῶν λόγων καὶ τοῦ παραδείγματος τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν προτρεπόμενοι, ἐπέπεσον ὀρμητικῶς κατὰ τῶν δωδεκακισχιλίων Πολοβτσίων, κατετρόπωσαν αὐτοὺς καὶ ἐζώγησαν τὸν στρατηγὸν αὐτῶν, πολλοὶ δὲ τῶν βαρβάρων τούτων ἐπνίγησαν ἐν τῷ Σνόβω ποταμῷ. Οἱ Τσερνιγόβιοι ἀνέλαβον τότε τὴν λαμπρὰν γενναιοφυχίαν τῶν πατέρων, νικῶντων πάντοτε, ὡς ἄκισ ἦρχεν ὁ περιώνυμος Μσιτσλάβος, υἱὸς τοῦ μεγάλου Βλαδιμίρου.

Καταστροφῆ τῶν Πολοβτσίων.

Βολεσλάος, δ' ὁ Β', βασιλεὺς τῆς Πολωνίας, υἱὸς τῆς Μαρίας θυγατρὸς τοῦ Βλαδιμίρου, σύζυγος δὲ ἡγεμονίδος Ῥώσσης, ἀγνώστου τοῦνομα, ὑποδεχθεὶς τὸν Ἡσιασλάβον φιλικῶς καὶ ἀποδοὺς πάσας τὰς ἀνηκούσας τιμὰς πρὸς ἀτυχῆ Ἡγεμόνα καὶ συγγενῆ αὐτοῦ, ἔστερξεν ἵνα βοηθήσῃ αὐτῷ. Ὁ δὲ Βσεσλάβος ἐπιτρέψας αὐτῷ ἵνα ἔλθῃ μέχρι τῆς πόλεως Βιελ,

γορόδου ἐξῆλθε τέλος μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Κιέβου· ἀλλ' ἐντρομος ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ Πολωνικοῦ στρατοῦ, ἴσως δὲ καὶ δυσπιστῶν περὶ τοῦ ζήλου τῶν νέων αὐτοῦ ὑπηκόων, ἔφυγεν ἐκ τοῦ στρατοπέδου διὰ νυκτὸς εἰς Πόλοτσκον. Οἱ δὲ Ῥῶσσοι τοῦτο μαθόντες ἐπανῆλθον εἰς Κιέβον περίφοβοι. Μετὰ ταῦτα συναθροισθέντες ἐν τῇ ἀγορᾷ ὠμολόγησαν διὰ πρεσβευτῶν παραχρῆμα πρὸς τὸν Σβιατοσλάβον καὶ τὸν Βσεβολόδον, ὅτι οἱ Κιεβῖται κακῶς ἔπραξαν διώξαντες τὸν νόμιμον αὐτῶν ἀνακτα. Ἐπειδὴ ὁμως ὁ Ἡσιασλάβος συνωδεύετο ὑπὸ ξένων πολεμίων, ὧν τὰς ὠμότητας εἶχον ἔτι πρὸ ὀφθαλμῶν οἱ Ῥῶσσοι, οἱ πολῖται ἠρνοῦντο αὐτῷ τὴν εἴσοδον εἰς τὴν πρωτεύουσαν· ὅθεν ἐπεκαλοῦντο ἐν τῷ ἐσχάτῳ τούτῳ κινδύνῳ τὴν ἐπιείκειαν τῶν ἀξίων υἱῶν τοῦ Ἰαροσλάβου καὶ τῆς πατρίδος. « Αἱ πύλαι » τοῦ Κιέβου εἰσὶν ἠνεωγμέναι ὑμῖν, ἔλεγον οἱ πρεσβευταί· ἔλθετε, σώσατε τὴν πόλιν τοῦ μεγάλου πατρὸς ὑμῶν. Ἐὰν ἀπορρίψητε τὰς προτάσεις ἡμῶν, τότε ἡμεῖς αὐτοὶ ἀποτεφρώσαντες τῆς Ῥωσσίας τὴν πρωτεύουσαν, ἀναχωρήσομεν μετὰ γυναικῶν καὶ παιδίων εἰς τὴν χώραν τῶν Ἑλλήνων. » Ὁ Σβιατοσλάβος ὑποσχόμενος τὴν ὑπεράσπισιν αὐτῶν ἀπήτησε μόνον ἵνα ὁμολογήσωσιν, ὅτι ὑποτάσσονται τῷ Ἡσιασλάβῳ. « Ἐὰν ὁ ἀδελφός, εἶπεν ὁ ἡγεμὼν τοῦ Τζερνιγόβου, εἰσέλθῃ ἐν εἰρήνῃ εἰς Κιέβον μετ' εὐαρίθμου ἀκολουθίας, οὐδένα ἔχετε φόβον· ἐὰν δὲ θελήσῃ ἵνα παραδῷ τὸ Κιέβον τοῖς Λιάκοις, ἔτοιμοί ἐσμεν διὰ τοῦ ξίφους ἵν' ἀποκρούσωμεν αὐτόν. » Συγχρόνως ὁ Σβιατοσλάβος καὶ Βσεβολόδος, γνωστοποιήσαντες τῷ ἀδελφῷ αὐτῶν τὴν τῶν Κιεβιτῶν μεταμέλειαν, συνβούλευσαν αὐτῷ ἵν' ἀπομακρύνῃ τοὺς Πολωνοὺς, ἐπι-

Διαβούλιον τῶν Κιεβιτῶν ὅπως φύγωσιν εἰς Ἑλλάδα.

στέφη μόνος εἰς τὴν πρωτεύουσαν αὐτοῦ, παραιτηθῆ δὲ παντὸς εἶδους ἐκδικήσεως, ἐὰν μὴ προετίμα τὴν ἔχθραν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ καὶ τῆς Ῥωσσίας. Ὁ Ἡσιασλάβος ἐδέχθη πάντα ταῦτα· προηγήθη δ' αὐτοῦ εἰς Κίεβον οὐῖός αὐτοῦ Μστισλάβος· ἀλλ' οὗτος, ὀλιγωρῶν τῶν ἐπισήμων διομολογιῶν ἤρξατο πράττειν θηριώδεις ὠμότητας ἐν τῇ πρωτεύουσῃ, ἐπειδὴ ἐθανάτωσε μὲν ἑβδομήκοντα ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἀπεφυλάκισαν τὸν Βσεσλάβον, ἐξώρυξε δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄλλων, ἄνευ δ' ἐξετάσεως, οὔτε δίκης ἐτιμώρησεν αὐστηρότατα καὶ πολλοὺς ἄλλους ἀθώους. Ἀλλ' οἱ πολῖται, μὴ τολμῶντες ἵνα μεμφθῶσι τὰ γινόμενα, ἀπῆλθον μεθ' ὑποκλίσεως εἰς προὔπαντησιν τοῦ Ἡσιασλάβου, ὅστις εἰσῆλθεν εἰς Κίεβον συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Βολεσλάου καὶ ὀλίγων Πολωνῶν.

Ἐπάνοδος τοῦ Ἡσιασλάβου εἰς Κίεβον.

Κατὰ τοὺς Πολωνοὺς ἱστορικοὺς ὁ Μέγας Ἡγεμῶν ὀφείλων τῷ βασιλεῖ τὴν μεταβολὴν τῆς ἑαυτοῦ τύχης παρεδέχθη τὴν συντήρησιν τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ, διὰ χορηγίας τροφῶν, ἐνδυμασίας καὶ μισθοῦ, ὁ δὲ Βολεσλάος, γεγοητευμένος ὑπὸ τε τῆς τερπνῆς θέσεως καὶ τῶν χαρίτων τοῦ Κιέβου, ὡς καὶ ὑπὸ τῆς εὐπροσηγορίας τῶν Ῥώσσιων γυναικῶν, μόλις ἀπεσπάσθη ἀπὸ τῆς νέας ταύτης Καπύης. Ἐπιστρέφων δὲ ἐπολιόρησεν ἐν Γαλικίᾳ τὴν πόλιν Πρεσμιλίαν· ἀλλ' αὕτη τεχνηέντως ὠχυρωμένη, περιστοιχιζομένη δὲ ὑπὸ πλινθίνων τειχῶν καὶ πύργων ἀντέστη ἐπὶ μακρὸν χρόνον πρὸς τὰς προσβολάς· ἀλλ' ἐὰν τοῦτο ἀληθεύῃ, ὁ Βολεσλάος ἐγκατέλιπεν ἄρά γε τὴν Ῥωσσίαν ὡς ἐχθρός; Ποία ἄρά γε αἰτία ἐξώπλισεν αὐτὸν κατὰ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος; Ἡ διήγησις τοῦ Νέστορος λύει τὴν ἀπορίαν ταύτην.

Κίεβον νέα Καπύη.

ἐπειδὴ, κατ' αὐτὸν, οἱ Ῥῶσσοι, ἀποστρεφόμενοι τοὺς Πολωνοὺς, ἐφόνευσαν αὐτοὺς κρύφα, ὁ δὲ βασιλεὺς δικαίως ἐκφοβηθεὶς ὑπὸ τῆς ἐθνικῆς ταύτης ἐκδικήσεως, ἐξῆλθε σπουδαίως τῆς πατρίδος ἡμῶν κατὰ μίμησιν τοῦ προπάπου αὐτοῦ, Βολεσλάου τοῦ Α'.

Ὁ δὲ Ἡσιασλάβος ἀναβάς μετὰ ἐπτὰ μηνῶν ἀπουσίαν τὸν θρόνον τοῦ Κιέβου, ἀνεμνήσθη ὅτι ἡ στάσις ἢ τοσοῦτων δυστυχημάτων αὐτῷ αἰτία συνεκροτήθη ἐν τῇ ἀγορᾷ. Ἐπειδὴ δὲ τὸ χωρίον τοῦτο, κείμενον πόρρω τῶν ἀνακτόρων, ἐφάνη αὐτῷ κινδυνῶδες, διέταξε τὴν μετάθεσιν τῆς ἀγορᾶς τοῦ Ποδόλ εἰς τὸ ὑψηλὸν μέρος τῆς πόλεως· ἀλλ' ἡ προφύλαξις αὕτη ἦτο ἀνανδρὸς ἐν ταύτῳ καὶ ἀνωφελής. Μόλις δ' ἀποκαταστήσας τὴν ἡσυχίαν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ, ἔσπευσεν ἵνα ἐκδικηθῇ τὸν Βσεσλάβον· διότι κυριεύσας ἐξ ἐφόδου τῆς ἀξιολόγου πόλεως τοῦ Πολότσκου, ἔδωκε ταύτην ὡς κληρουχίαν τῷ Μστισλάβῳ, μετὰ δὲ τὸν αἰφνίδιον θάνατον αὐτοῦ τῷ Σβιατοπόλῳ, ἐτέρῳ υἱῷ αὐτοῦ. Συγχρόνως δὲ ὁ τολμηρὸς Βσεσλάβος, ἐφάνη ἐξαίφνης μετὰ στρατοῦ ἰσχυροῦ ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ Νοβογορόδου, διοικοῦντος τοῦτο τοῦ νέου Γλέβου Σβιατοσλάβου, ὃν ὁ πατὴρ αὐτοῦ προσεκάλεσεν ἐκεῖ ἐκ τῆς πόλεως Τμουτοροκάν. Οἱ Νοβογορόδιοι, μισοῦντες τὸν ἡγεμόνα τοῦ Πολότσκου, ἐμάχοντο καρτερῶς· νικήσαντες δὲ τὸν στρατὸν αὐτοῦ, ἐζώγρουν ἂν εὐχερῶς καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον, εἰμὴ παρέβλεπον τὴν φυγὴν αὐτοῦ ἐκ μεγαλοψυχίας. Ὁ δὲ πόλεμος οὐδὲν ἀποτέλεσμα ἐπήνεγκε· διότι ὁ ἀκάματος Βσεσλάβος, γενόμενος ἐκ νέου κύριος τῆς κληρουχικῆς αὐτοῦ ἐπαρχίας, καί τοι ἠττηθεὶς ἔτι ὑπὸ τοῦ Ἰαροπόλκου, τρίτου

Πόλεμος κατὰ
τοῦ ἡγεμόνος
τοῦ Πολότσκου.

υιοῦ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, διετῆρει ὅμως τὸ Πόλοτσκον ὑποτελής. Ἐν μέσῳ δὲ τῶν ὀλεθρίων τούτων ἐμφυλίων διχονοιῶν ἢ τάλαινα πατρίς, κατατρυχομένη ὑπὸ τῶν ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν, μάτην ἐζήτει προστατάς, καὶ οἱ Πολόβτσιοι ἐλεηλάτουν ἀκωλύτως τὰς ὄχθας τοῦ Δέσνα.

Μετακομιδὴ
τῶν λειψάνων
τῶν Ἀγίων Βο-
ρίση καὶ Γλέβη.

Ἡ τῶν υἱῶν τοῦ Ἱαροσλάβου συμμαχία ἐφαίνετο ἀδιάρρηκτος. Ὁ δὲ Ἡσιασλάβος, ὅστις ὠκοδόμησε νέον ναὸν ἐν Βησεγορόδῳ, πόλει διοικουμένη τότε ὑπὸ τοῦ μεγιστᾶνος Ἰσουδίνου, μετήνεγκεν αὐτόθι τοὺς τάφους τοῦ Ἀγίου Βορίση καὶ Ἀγίου Γλέβη. Ἡ τελετὴ αὕτη, εἰς ἣν προσεκάλεσε τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ἐγένετο ἐπὶ παρουσίᾳ πολυαρίθμου κλήρου, μεγιστάνων καὶ λαοῦ τὴν 2 Μαΐου, ἡμέραν ἐπέτειον τῆς πρὸ τριῶν ἐτῶν εἰς Κίεβον ἐπανόδου τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος μετὰ τοῦ Βολεσλάου. Ἡ λάρναξ τοῦ Ἀγίου Βορίση ἐφέρετο κρατουμένη παρ' αὐτῶν τούτων τῶν υἱῶν τοῦ Ἱαροσλάβου, ὁ δὲ Μητροπολίτης Γεώργιος καθιέρωσε τὴν ἀγιότητα τῶν Ῥώσων τούτων μαρτύρων πρὸς μεγάλην χάραν τοῦ τε ἀνακτος καὶ τοῦ λαοῦ. Μετὰ δὲ τὴν θρησκευτικὴν ταύτην τελετὴν παρεσκευάσθη εὐθυμον συμπόσιον, ὅπου τρεῖς ἡγεμόνες παρεκάθησαν ἐπὶ τῆς αὐτῆς τραπέζης μετὰ τῶν μεγιστάνων· ἔπειτα δὲ φιλικῶς ἀπεχωρίσθησαν.

Ἄλλ' ἡ φιλία αὕτη μετ' οὐ πολὺ μετεβλήθη εἰς ἐχθραν· ἐπειδὴ ὁ φίλαρχος Σβιατοσλάβος ἔπεισε τὸν Βσεβολόδον, ὅτι ὁ πρεσβύτερος αὐτῶν ἀδελφὸς συνυπηκούετο κρυφίως κατ' αὐτῶν μετὰ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Πολότσκου. Ὅθεν, λαβόντων τούτων τὰ ὄπλα, τὸ δεύτερον ἤδη ὁ ἀτυχῆς Ἡσιασλάβος κατέφυγεν εἰς

Πολωνίαν, ἐλπίζων ὅτι διὰ τῶν συνεπαγομένων με-
 γάλων αὐτοῦ θησαυρῶν ἔμελλεν ἵνα ἐπιτύχη ἰσχυ-
 ρῶν ἐξωτερικῶν βοηθειῶν· ἀλλ' ὁ Βολεσλάος, μὴ
 ἐπιθυμῶν ἵνα ἐκτεθῆ νέοις κινδύνοις ἐν τῇ Ῥωσσίᾳ,
 ἐδέχθη μὲν τὸν πλοῦτον τοῦ ἡγεμόνος, πρὸς αὐ-
 τὸν δὲ, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Νέστορος, ἔδειξε
 τὴν ὁδὸν τῆς ἐπιστροφῆς. Ὅθεν ὁ περίλυπος
 ἐξόριστος μετέβη παρὰ τῷ Ἐρρίκῳ Δ', Αὐτοκράτορι
 τῆς Γερμανίας, ἐμφανισθεὶς δ' ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν Μα-
 γένσῃ ὑπὸ τοῦ Δεδι, ἡγεμόνος τῆς Σαξωνίας, προσ-
 ἤνεγκε μεγάλην ποσότητα χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν
 σκευῶν καὶ πολύτιμα δέρματα, ἐπικαλούμενος συν-
 δρομὴν καὶ κηρυττόμενος, ὡς διαβεβαιούσιν οἱ χρο-
 νογράφοι Γερμανοὶ, φόρου ὑποτελῆς πρὸς τὴν αὐ-
 τοκρατορίαν. Ἄλλ' ὁ νέος καὶ εὐτολμος Ἐρρίκος,
 πρὸς ὃν ἡ τύχη ἐπεφύλαττε συμφορὰς δεινοτέρας ἔτι
 τῶν τοῦ Ἡσιασλάβου, παρέσχε μὲν ἀδιστακτῶς τὴν
 προστασίαν αὐτοῦ τῷ καταδιωκομένῳ ἡγεμόνι, πε-
 ριστοιχούμενος δὲ ὑπὸ προδοτῶν καὶ ἐχθρῶν ἐν τῇ
 ἰδίᾳ αὐτοῦ ἐπικρατείᾳ, ἀπέστειλεν εἰς Κίεβον τὸν
 Βουρχάρδον, ἐκκλησιαστικὸν ὑπάλληλον τῆς Τριβε-
 ρίας, ἴσως ἀδελφὸν τῆς Ὀδας καὶ γυναικάδελφον
 τοῦ Βιατσεσλάβου, ἵνα παραγγείλῃ τοῖς Ῥώσσοις
 ἡγεμόσι τὴν ἀπόδοσιν τῆς νομίμου τοῦ Ἡσιασλάβου
 ἐξουσίας, προαναγγέλλων, ὅτι ἐν περιπτώσει ἀρνήσεως,
 καί τοι μακρᾶς οὔσης τῆς ἀποστάσεως, ὁ ἀτρόμητος
 Γερμανικὸς στρατὸς ἔμελλεν ἵν' ἀπέλθῃ πρὸς ταπεί-
 νωσιν τῶν ἀρπάγων. Ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Κιέβου ἐβα-
 σίλευε τότε ὁ Σβιατοσλάβος, ὃς τις βεβαίως ἔδωκε τῷ
 Βσεβολόδῳ πόλεις τινὰς τῆς μεσημβρινῆς Ῥωσσίας.
 Οὗτος δὲ, περιποιηθεὶς φιλοφρόνως τοὺς πρεσβευτὰς

Νέα φυγὴ τοῦ
 Μεγάλου Ἡγε-
 μόνος.

Ὁ Ἡσιασλά-
 βος ἐν τῇ αὐτῇ
 τοῦ Αὐτοκράτο-
 ρος τῆς Γερμα-
 νίας.

Πρεσβεΐα τοῦ
 Ἐρρίκου τοῦ Δ'.
 εἰς Κίεβον.

τοῦ Αὐτοκράτορος, ἐσπούδασεν ἵνα πείσῃ αὐτοὺς περὶ τῆς δικαίας αὐτοῦ διαγωγῆς. Ὁ Νέστωρ γράφει, ὅτι ὡς ἄλλος Ἐζεκίας, βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας, ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἐκαυχᾶτο δεικνύων τοῖς Γερμανοῖς τοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ· οὗτοι δὲ, ἰδόντες τοσοῦτον χρυσόν, ἄργυρον καὶ πολύτιμα ὑφάσματα, εἶπον αὐτῷ φρονίμως. « Ἄναξ, ὁ νεκρὸς πλοῦτος οὐδὲν ἐστι παραβαλλόμενος πρὸς τὸ θάρσος καὶ τὴν γενναιοψυχίαν. » Τὸ ἀποτέλεσμα, λέγει ὁ Νέστωρ, ἀπέδειξε τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων τούτων· διότι, ἀποθανόντος τοῦ Σβιατοσλάβου, οἱ θησαυροὶ αὐτοῦ διεσκορπίσθησαν ὡς κονιορκτός. Ὁ Βουρχάρδος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν τοῦ Αὐτοκράτορος αὐλὴν φέρων δῶρα, θαυμασθέντα ὑπὸ τῆς Γερμανίας. « Οὐδέποτε, λέγει, ὁ χρονογράφος τῆς χώρας ταύτης » (27), οὐδέποτε εἶδομεν τοσοῦτον χρυσόν καὶ ἄργυρον » καὶ πολυτελῆ ὑφάσματα. » Ὁ Ἐρρίκος, ἡττηθεὶς ὑπὸ τῆς μεγαλοδωρίας τοῦ Σβιατοσλάβου, μὴ ἔχων δ' ἄλλως τὴν δύναμιν ἵνα κινήσῃ τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Ῥώσων, ἔδειξε ματαίαν μόνον πρὸς ἐξόριστον ἡγεμόνα συμπάθειαν.

Διὸ ὁ Ἡσιασλάβος προσέφυγε τότε τῷ Πάπα Γρηγορίῳ τῷ Ζ', διαβοήτῳ ἐν τῇ ἱστορίᾳ, καθόσον διετείνετο ὅτι ἦτο κεφαλὴ τῆς παγκοσμίου μοναρχίας, ἦτοι βασιλεὺς βασιλέων, καὶ ἔπεμψεν εἰς Ῥώμην τὸν υἱὸν αὐτοῦ. Θυσιάζων δὲ τῇ φιλαρχίᾳ τήν τε ὀρθόδοξον θρησκείαν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν ἀνεξαρτήτου ἀνακτος ἀνεγνώριζεν οὐ μόνον τὴν πνευματικὴν, ἀλλ' ἔτι καὶ τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν τοῦ Πάπα ἐπὶ τῆς Ῥωσσίας, καὶ ἐξαιτούμενος παρ' αὐτοῦ προστασίαν, ἐμέμφετο πικρῶς τὸν βασιλέα τῆς Πολωνίας. Ὁ δὲ Γρηγόριος ἔπεμψε

πρεσβευτὰς πρὸς τὸν Μέγαν Ἡγεμόνα καὶ τὸν Βο-
 λεσλάον, γράψας πρὸς τὸν πρῶτον τὴν ἀκόλουθον
 ἐπιστολήν.

« Γρηγόριος, Ἐπίσκοπος, δούλος τῶν δούλων τοῦ ^{Ἐπιστολὴ τοῦ}
 Θεοῦ, Δημητρίω, βασιλεῖ τῶν Ῥώσων (Begi Rus- ^{Πάπα πρὸς τὸν}
 » sorum) καὶ τῆ Ἡγεμονίδι, συζύγῳ αὐτοῦ, ὑγι- ^{Ἡσικλάβου.}
 » εἶα καὶ ἀποστολικὴ εὐλογία ».

« Ὁ ὑμέτερος υἱός, ἐπισκεφθεὶς τοὺς ἐν Ῥώμῃ ἁ-
 » γίους τόπους, ἰκέτευσεν ἡμᾶς ταπεινῶς, ἵν' ἀποκα-
 » ταστήσωμεν αὐτὸν ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ αὐτοῦ διὰ τῆς
 » ἐξουσίας τοῦ Ἁγίου Πέτρου, ὁμόσας ἵνα διατελῇ
 » πιστὸς τῷ κορυφαίῳ τῶν Ἀποστόλων. Συγκατανεύσαν-
 » τες οὖν τῇ ἀγαθῇ αὐτοῦ ἐπιθυμίᾳ, συμφώνως τῇ ὑμετέρᾳ,
 » ὡς διαβεβαιοῖ, ἀνεθήκαμεν αὐτῷ τὸ πηδάλιον τῆς
 » Ῥωσσικῆς κυβερνήσεως ἐν ὀνόματι τοῦ Πρωταπο-
 » στόλου. Εὐχόμεθα οὖν ἵνα ὁ Ἅγιος Πέτρος δια-
 » τηρῇ τὴν ὑγιείαν ὑμῶν, τὴν βασιλείαν καὶ ἀγαθὴν
 » κληρονομίαν ἐφ' ὅρου ζωῆς καὶ ποιήσῃ ὑμᾶς κοι-
 » νωνοὺς τῆς αἰωνίου δόξης.

Ὡς τεκμήριον δὲ τῆς πρὸς τὸ ὠφελῆσαι ὑμᾶς
 » ἐφέσεως ἐν τῷ μέλλοντι, ἐπετάξαμεν τοῖς ἡμετέ-
 » ροις πρεσβευταῖς, ἐξ ὧν ὁ ἕτερος ὑπάρχει γνω-
 » στὸς καὶ φίλος ὑμέτερος (28), ἵνα λαλήτωσιν ὑμῖν
 » προφορικῶς περὶ παντὸς ἐμπεριεχομένου, ἢ μὴ ἐν
 » τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ. Δεξάμενοι οὖν αὐτοὺς μετ' ἀγά-
 » πης, ὡς πρεσβευτὰς τοῦ Ἁγίου Πέτρου, εὐνοικῶς
 » εἰσακούσατε αὐτῶν καὶ ἀδιστακτικῶς πιστεύσατε πά-
 » σας τὰς ἐξ ὀνόματος ἡμῶν γενησομένας ὑμῖν προ-
 » τάσεις κτλ.

» Ὁ Παντοδύναμος Θεὸς ἐπιχέοι φῶς ἐν ταῖς καρ-

» δίκαις ὑμῶν, ἐκ δὲ τῶν προσκαίρων ἀγαθῶν ὀδηγήσοι
» ὑμᾶς εἰς τὴν αἰώνιον δόξαν. »

» Ἐγένετο ἐν Ῥώμῃ τῇ 15 Μαΐου, Ἰνδικτιῶνος ΙΓ',
» τουτέστιν ἐν ἔτει 1075. »

Οὕτω, μὴδὲ τὴν ἐλαχίστην ἐξουσίαν διατηρῶν ἐπὶ τῆς Ῥωσσίας ὁ Ἡσιασλάβος, παρέσχε τῷ ὑπερηφάνῳ Γρηγορίῳ τὴν εὐκαιρίαν, ἵνα προστεθῇ ἡ χώρα αὐτῆ ταῖς ὑποτιθεμέναις κτήσεις τοῦ Ἀγίου Πέτρου, ἐφ' ὧν ὁ λεγόμενος τοποτηρητῆς τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων ἐνόμιζεν ὅτι ἔχει δικαιώματα. Ἐν δὲ τῇ πρὸς τὸν Βολεσλάον ἐπιστολῇ αὐτοῦ ὁ Πάπας ἀποφαίνεται οὕτω.

» Σφετεριζόμενος ἀνόμως τὸν θησαυρὸν τοῦ Ῥώσου ἀνακτος, παρέβης τὴν χριστιανικὴν ἀρετὴν. Προτρέπω οὖν καὶ ἐξορκίζω σε ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, ἵν' ἀποδῶς αὐτῷ πᾶν ὅ,τι σύ τε καὶ οἱ ὑπήκοοί σου ἀφείλετε· διότι οὐδεὶς ἄρπαξ εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν πρὶν ἢ ἀποδῶ τὰ ἀρπαγέντα. »

Ἡ προστασία τοῦ ὑπερηφάνου Πάπα ἀμφίβολον ἂν ὑπῆρξε τελεσφόρος· διότι τὸ ἐπιὸν ἔτος οἱ νέοι Ἡγεμόνες Ῥῶσσοι, Βλαδίμιρος ὁ Μονομάχος, υἱὸς τοῦ Βσεβολόδου, καὶ Ὀλεγος, υἱὸς τοῦ Σβιατοσλάβου, συνολογήσαντες συμμαχίαν μετὰ τῶν Πολωνῶν, εἰσήλαθον εἰς Σιλεσίαν, ἡγούμενοι τοῦ στρατοῦ αὐτῶν, πρὸς ἐπικουρίαν τοῦ Βολεσλάου κατὰ τοῦ δουκὸς τῆς Βοημίας. Κατ' εὐτυχίαν δὲ τοῦ Ἡσιασλάβου μετὰ μικρὸν τὰ συμβάντα μετετρέπησαν· καθόσον ὁ Σβιατοσλάβος, κυριώτερος πολέμιος αὐτοῦ, ἀπεβίωσε συνεπείᾳ χειρουργικῆς ἐγχειρήσεως. Τότε ἐνθάρρυνθεις ὁ ἐξόριστος ἐστρατολόγησε χιλιάδας τινὰς Πολωνῶν καὶ εἰσήλασεν εἰς Ῥωσσίαν· ὁ δ' ἀγαθὸς Βσεβολόδος ἀπαντήσας αὐτῷ ἐν Βολυνίᾳ, ἀντὶ μάχης, προέτεινεν αὐτῷ τὴν εἰρήνην. Οἱ δύο

1076.

Οἱ Ῥῶσσοι ἐν Σιλεσίᾳ.

Τῇ 27 Δεκεμβρίου.

ἀδελφοί, ἐπιλανθανόμενοι τῶν παρεληλυθότων, ὤμοσαν ^{1077 τῇ 5 Ἰου-}
 ἵν' ἀποθάνωσι φίλοι· οὕτω δ' ὁ πρεσβύτερος εἰσῆλθεν εἰς ^{λίου.}
 Κίεβον ὡς νόμιμος κυριάρχης, ἐγκαταλιπὼν τὴν ἡγεμο- ^{'Επιστροφή τοῦ}
 νίαν τοῦ Τσερνιγόβου τῷ νεωτέρῳ ἀδελφῷ, τὸ δὲ Σμόλεν- ^{'Ησιασλάβου}
 σκον τῷ υἱῷ αὐτοῦ Βλαδιμίρῳ (29).

Ἄλλ' οἱ ἡγεμόνες οὗτοι, φοβούμενοι τὴν φιλοδοξίαν ^{Εμφύλιος πό-}
 τῶν φιλοταράχων ἀνεψιῶν καὶ τὰς ἐχθρικὰς βουλὰς ^{λεμος.}
 τοῦ Βσεσλάβου, ἀρχαίου αὐτῶν πολεμίου, προέθεν-
 το ἵνα ἐκείνους μὲν ἀπομακρύνωσιν ἀπὸ πάσης συμ-
 μετοχῆς τῆς διοικήσεως, τοῦτον δὲ ἐξορίσωσιν ἐκ δευ-
 τέρου. Ῥωμανὸς ὁ Σβιατοσλάβου ἐβασίλευσε τότε ἐν
 τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Βοσπόρου. Ὅτε δὲ ὁ Ἡσιασλάβος καὶ
 Βσεβολόδος ἐσυνθηκολόγουν περὶ εἰρήνης ἐπὶ τῶν με-
 θορίων, ὁ Βορίσης, ὁ υἱὸς τοῦ Βιατσεσλάβου, κατέ-
 λαβε τὸ Τσερνιγόβον· προβλέπων ὅμως, ὅτι οἱ θεῖοι
 ἔμελλον ἵνα διαταράξωσι τὴν ἡσυχίαν αὐτοῦ καὶ τι-
 μωρήσωσι μάλιστα αὐτὸν διὰ τὴν ἀρπαγὴν ταύτην,
 κατέφυγε μετὰ τινὰς ἡμέρας παρὰ τῷ Ῥωμανῷ εἰς
 τὴν πόλιν Τμουτοροκάν. Ὁ Γλέβης, ἡγεμὼν τῶν Νοβογο-
 ροδίων, ὠραῖος καὶ ἀγαθὸς νεανίας, ἀπώλετο γενικῶς πεν-
 θούμενος ἐν τῇ ἀπωτάτῃ χώρᾳ Ζαβολοσίᾳ. Ὁ Ἡσιασλάβος
 ἔδωκε τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῦ τῷ Σβιατοπόλκῳ, τὸ δὲ Βησεγό-
 ροδον τῷ Ἰαροπόλκῳ, ἐτέρῳ υἱῷ αὐτοῦ· ἡ δὲ ἐπαρχία τοῦ
 Βλαδιμίρου διετέλει ὑπὸ τὸ κράτος Ὀλέγου τοῦ Σβιατοσλά- ^{1078.}
 βου, ὅστις κατὰ τὴν θέλησιν τῶν θείων αὐτοῦ ἠναγκάσθη
 ἵν' ἀπομακρυνθῇ καὶ ζῆσῃ ἐν Τσερνιγόβῳ μακρὰν τῶν
 πραγμάτων. Οἱ τοῦ Ἰαροσλάβου υἱοὶ ἐκήρυξαν πόλεμον
 κατὰ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Πολότσκου, ἀρεσκομένου τῇ
 ἀνεξαρτησίᾳ καὶ πατρικῇ κληρονομίᾳ. Ὁ δὲ Βσεβολό-
 δος ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς πρωτευούσης αὐτοῦ· ἀλλ'
 ἡ ἐκστρατεία αὕτη ἀπέβη ματαία. Τὸ ἐπιὸν ὅμως ἔτος

Βλαδίμιρος ὁ Μονομάχος καὶ Σβιατοπόλκος ἐνέπρησαν μόνον τὰ προάστεια αὐτῆς. Ὁ Μονομάχος, ἐπιστρέψας παρὰ τῷ πατρὶ αὐτοῦ μετὰ πλουσίων λαφύρων, εἰστίασεν αὐτὸν, ὡς καὶ τὸν περίλυπον Ὀλεγον, ἐν τῇ ὥρᾳ Αὐλῆ τοῦ Τσερνιγόβου, τῷ δὲ Βσεβολόδῳ προσήνεγκεν ὡς δῶρον λίτρας τινὰς χρυσοῦ.

Ὁ δ' Ὀλεγοσ, ὡς φύσει φιλόδοξος, οὐδόλως ἀπεπλανήθη ὑπὸ τῶν θωπευμάτων τοῦ θείου καὶ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον διέμενεν ὡς αἰχμάλωτος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Βσεβολόδου. Ὄθεν πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας καὶ κυριαρχίας, ἔφυγεν εἰς Τμουτοροκὰν, ὅπου συνεφώνησε μετὰ Βορίση τοῦ Βιατσεσλάβου, ἵνα δοκιμάσωσι τὴν τύχην τῶν ὅπλων. Μισθοφορήσαντες οὖν Πολοβτσίους, εἰσήλασαν εἰς τὰ ὄρια τῆς ἡγεμονίας Τσερνιγόβου καὶ κατετρόπωσαν τὸν Βσεβολόδον· ἔπεσον δ' ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ πολλοὶ διάσημοι μεγιστᾶνες· Κύριοι δ' ἤδη τοῦ Τσερνιγόβου οἱ νικηταὶ ἐφαντάσθησαν ὅτι πᾶσα ἡ ἐπικράτεια ἔμελλεν ἵν' ἀναγνωρίσῃ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν· ὁ δ' ἀτυχῆς Βσεβολόδος κατέφυγεν εἰς Κίεβον, ἐνθα ὁ Ἡσιασλάβος ἐναγκαλισθεὶς περιπαθῶς αὐτὸν, εἶπε τοὺς ἀξιομνημονεύτους τούτους λόγους· « Παρηγορήθητι, περίλυπε ἀδελφέ μου, καὶ ἐνθυμήθητι τῶν » συμβάντων τοῦ βίου μου! Ἐγὼ ἀπεδιώχθην ἀδί- » κως ὑπὸ λαοῦ, ὃν ἀείποτε ἠγάπησα· ἐστερή- » θην δὲ τοῦ θρόνου καὶ πάσης τῆς νομίμου κλη- » ρονομίας μου. Ἦμην ἄρά γε ἄξιος τῆς τύχης ταύτης » ὡς ἐκ τῶν πράξεών μου; Φυγαδευθεὶς τὸ δεύτε- » ρον καὶ ὑπὸ τῶν ὁμαιμόνων ἐμοῦ ἀδελφῶν (Καὶ » τίνος ἔνεκα; Μαρτύρομαι τὸν Θεὸν ἐπὶ τῇ ἀθώ- » τητί μου) περιεπλανώμην εἰς ξένας χώρας ἐπικατ-

» λούμενος τὸ ἔλεος τῶν ἀλλοφύλων. Σὺ τοῦλάχιστον ἔχεις ἓνα φίλον· ἐὰν ὑπάρχη προωρισμένον
 » ἵνα ἡγεμονεύωμεν τῆς Ῥωσσίας, προώριστα ὑπὲρ
 » ἀμφοτέρων· ἐὰν δὲ, ἵνα ἐξορισθῶμεν πάλιν ὁμοῦ,
 » ἀναδέχομαι ὑπὲρ σοῦ πάντα κίνδυνον». Παρα-
 χρῆμα δὲ συνήθροισε στρατόν. Ὁ ἀτρόμητος Βλα-
 δίμιρος, ἀναχωρήσας ἐκ Σμολένσκου, ἵνα δράμῃ
 εἰς βοήθειαν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐπέσπευδε τὴν πο-
 ρεῖαν καὶ ὑπέστη μεγίστας δυσχερείας, ὅπως
 διέλθῃ διὰ τῶν πολυαρίθμων σφιγῶν των Πολοβ-
 τσίων. Τὸ Τσερνίγοβον μετ' οὐ πολὺ περιεκυ-
 κλώθη ὑπὸ τῶν συναθροισθέντων στρατευμάτων τοῦ
 Μεγάλου Ἡγεμόνος, τοῦ Βσεβολόδου, τοῦ Ἰαρο-
 πόλκου καὶ τοῦ Μονομάχου. Καί τοι δ' ἀπόντων τοῦ
 Ὀλέγου καὶ Βορίση, οἱ κάτοικοι ἠμύναντο. Ἄλλ' ὁ
 Βλαδίμιρος, γενόμενος ἐξ ἐφόδου κύριος τῶν ἐξω-
 τερικῶν ὀχυρωμάτων, ἐστενοχώρησε τοὺς πολιορκου-
 μένους εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς πόλεως· συγχρόνως δὲ
 καὶ ὁ Ἡσιασλάβος ἐπορεύετο εἰς ἀπάντησιν τῶν ἀ-
 νεψιῶν αὐτοῦ, ἀπερχομένων μετὰ στρατιᾶς πρὸς
 βοήθειαν τοῦ Τσερνιγόβου. Ὁ δ' Ὀλεγος, μὴ ἐλ-
 πίζων ἵνα νικήσῃ τέσσαρας συμμάχους ἡγεμόνας,
 συνεβούλευσε τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ τὴν εἰρήνην· ἀλλ'
 ὁ ὑπερόπτης Βορίσης, ἀποκριθεὶς αὐτῷ ὑπερηφάνως.
 μεῖνον ἀτάραχος θεατῆς τῆς πρὸς αὐτοὺς
 μάχης, συνεκρότησεν αὐτὴν παρὰ τὸ Τσερνίγοβον
 καὶ ἐπλήρωσε διὰ τοῦ θανάτου τὴν φιλαρχίαν. Πο-
 ταμηδὸν δὲ ῥέοντος τοῦ αἵματος, πολέμιός τις ἰπ-
 πεύς, κατοπτεύσας τὸν Ἡσιασλάβον ἐν μέσῳ τοῦ
 πεζικοῦ, ἐτραυμάτισεν αὐτὸν διὰ τῆς λόγχης κατὰ
 τοὺς ὤμους καὶ κατέβηκε νεκρὸν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους.

Θάνατος τοῦ
 Μεγάλου Ἡγε-
 μόνου.

Τελευταῖον δὲ ὁ μὲν Ὀλεγος τραπεῖς κατέφυγε μετὰ λειψάνων τινῶν τῶν ἑαυτοῦ δυνάμεων εἰς Τμουτοροκάν, οἱ δὲ προεστῶτες μετεκόμισαν διὰ λέμβου τὸν νεκρὸν τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος. Οἱ τοῦ Κιέβου κάτοικοι, διάσημοι καὶ πτωχοὶ, λαϊκοὶ καὶ κληρικοὶ, πάντες κλαίοντες ἀνέμενον αὐτὸν ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Βορυσθένους· αἱ δὲ γοεραὶ φωναὶ τοῦ λαοῦ, κατὰ τὸν Νέστορα, ἀπέπνιγον τοὺς ἐπικηδεῖους ὕμνους. Ὁ Ἱαροπόλκος παρακολουθῶν τῷ νεκρῷ μετὰ τῆς ἡγεμονικῆς φρουρᾶς ἐθρήνει τὴν ὀλεθρίαν τύχην καὶ τὰς ἀρετὰς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Καταθέντες δ' αὐτὸν ἐν μαρμαρίνῃ λάρνακι, ἔθαψαν ἐν τῷ ναῷ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου παρὰ τῷ ὑπὲρ τοῦ Ἀγίου Βλαδιμίρου ἀνεγνηγερμένῳ μνημείῳ.

Προτερήματα
τοῦ Ησιασλάβου.

Ὁ Ἡσιασλάβος, κατὰ τὸν Νέστορα, ἦτο εὐχαρις τὸ πρόσωπον, μεγαλοπρεπῆς τὸ ἀνάστημα, καὶ ἱλαρός· ἠγάπα τὴν ἀλήθειαν, ἐμίσει δὲ τὴν πονηρίαν. Ἔδωκεν ἀμνηστίαν εἰλικρινῶς τοῖς ἐπαναστάταις Κιεβίταις, μηδὲ ὅπως μετασχὼν τῆς ὠμότητος τοῦ Μστισλάβου. Ἐνεθυμείτο μόνον τὴν ἀγάπην τοῦ Βσεβολόδου, ἐκουσίως παραχωρήσαντος αὐτῷ τὴν μεγάλην ἡγεμονίαν· ἐπελάθετο δὲ τῆς ἔχθρας αὐτοῦ εἰπὼν, ὅτι ἦτο ἔτοιμος, ἵνα θύσῃ καὶ τὴν ζῶν ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ, τοῦθ' ὅπερ δυστυχῶς καὶ ἐξετέλεσε. Θεωροῦμεν αὐτὸν ἄξιον τῶν ἀποδιδομένων αὐτῷ ἐπαίνων ὑπὸ συγχρόνου συνετοῦ ἱστορικοῦ, φίλου τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἀρετῆς. Ἄλλ' ὁ Ἡσιασλάβος ἦτο ἀγαθὸς, ὄσω καὶ ὀλιγόψυχος· καὶ ἐπεθύμει μὲν τοῦ θρόνου, ἠγνόμενος ὅμως ἵνα καθήσῃ ἐπ' αὐτοῦ σταθερῶς. Τὰ αὐθαίρετα κακουργήματα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἐν Κιέβῳ, (διότι ἡ τιμωρία ἀνευ δίκης καὶ ἡ ἐπιπορκία εἰσὶν ἀείποτε κακουργήματα), ἀποδεικνύουσιν

τούλάχιστον τὴν ἀδυναμίαν τοῦ πατρὸς, ὅς τις κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν κατέστησεν αὐτὸν καὶ κληροῦχον ἡγεμόνα. Τέλος τὸ δυστύχημα τοῦ Μίνσκου καὶ ἡ ἐπιπορχος κράτησις τοῦ Βσεσλάβου δικαιοῦσιν ἄρά γε τοὺς ἐπαίνους τοῦ χρονογράφου;

Τὸ ὄνομα τοῦ Ἡσιασλάβου διαπρέπει ἐν τῷ κώδικι τῶν ἀρχαίων ἡμῶν νόμων. Συγκαλέσας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ συμβούλιον, συγκείμενον ἐκ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ Σβιατοσλάβου καὶ Βσεβολόδου, ὡς καὶ ἐκ τῶν διασημοτάτων κατὰ τὴν φρόνησιν μεγιστάνων Κοσνιάτσκου, μισητοῦ τοῖς Κιεβίταις στρατηγοῦ, Περενίτου, Νικηφόρου καὶ Τσουδίνου, κατήργησεν ἐξ ὀλοκλήρου τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου, ἀνεπλήρωσε δὲ διὰ χρηματικῶν ποινῶν πάντα φόνον. Ἄγνοοῦμεν, ἐὰν τοῦτο ἔπραξεν, ὡς ὁ Βλαδίμιρος, ἐξ ὑπερβαλλούσης εὐσπλαγχνίας, ὡς φειδόμενος τῶν ἀνθρώπων, ὄντων χρησίμων τῇ πατρίδι, ἢ πρὸς πλουτισμὸν τοῦ ἡγεμονικοῦ θησαυροφυλακίου διὰ τῶν προστίμων (βίρων).

Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἡσιασλάβου ἐκτίσθη τὸ ἐν Κιέβῳ περίπυστον μοναστήριον τῆς Πετσέρσκης (σπηλαίου). Ἴδου δὲ πῶς διηγεῖται ὁ Νέστωρ τὰς ἀξιωματικονοεῦτους περιστάσεις τοῦ καθιδρύματος τούτου. Κάτοικός τις τῆς πόλεως Λουβέτσου, ὑπὸ χριστιανικοῦ ζήλου φλεγόμενος, ἐπεσκέφθη τὸν Ἄθωνα, ἠγάπησε τὸν βίον τῶν ἐνταῦθα μοναχῶν, καὶ δὴ λαβὼν τὴν κουρὰν αὐτόθι μετωνομάσθη Ἀντώνιος. Διδαχθεὶς δὲ τοὺς μοναστικούς κανόνας καὶ εὐλογηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἡγουμένου ἐπέμφθη εἰς Ῥωσσίαν, ὡς προβλέποντος ὅτι ἐμελλεν ἶν' ἀναλάμψῃ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πατρίδι ὡς φωστὴρ τῶν μοναχῶν. Ὁ Ἱεροσλάβος ἐβασίλευεν ἔτι

Κατάργησις
τῆς ποινῆς τοῦ
θανάτου.

Μονὴ Πετσέρ-
σκης.

κατὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ἀντωνίου· οὗτος δ' ἐπισκεφθεὶς πάσας τὰς ὑπαρχούσας τότε Ῥωσικὰς μονὰς, εἶδε παρὰ τὸ Κίεβον περὶ τὰς ὑψηλὰς ὄχθας τοῦ Βορουσθένους σπήλαιόν τι, ὅπερ ὁ Ἰλαρίων, φίλος ἔτι ἱερεὺς τοῦ Βορεστόβου, ἀνέσκαψε διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ χειρῶν, καὶ ἔνθα περικεκυκλωμένος ὑπὸ σκιεροῦ δάσους προσηύχετο τῷ Θεῷ. Τὸ σπήλαιον τοῦτο ἦτο ἤδη ἔρημον, ἀφ' ὅτου ὁ Ἰλαρίων, χειροτονηθεὶς Μητροπολίτης, ἐποίμαινε τὴν ἐκκλησίαν καὶ διέμενεν ἐν τῇ πρωτευούσῃ. Αἱ φυσικαὶ καλλοναὶ τῆς ἀγρίας ταύτης ἐρήμου κατέθειλξαν τὸν Ἀντώνιον· ὅθεν ἐγκατασταθεὶς ἐκεῖ ἀφιέρωσε τὰς ἡμέρας αὐτοῦ τῇ πρὸς τὸν Θεὸν δεήσει. Παραχρῆμα δὲ διασπαρείσης τῆς φήμης τοῦ ἀναχωρητοῦ εἰς τὰ περίχωρα, πολλοὶ ἐπεθύμουν ἵνα ἴδωσι τὸν Ἅγιον, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ Μέγας Ἡγεμὼν Ἡσιασλάβος μετέβη μετὰ τῆς θεραπείας, ἵνα λάβῃ τὴν εὐλογίαν αὐτοῦ. Δώδεκα μοναχοὶ, ἐξ ὧν τινες ἔλαβον τὴν κουράν παρὰ τοῦ Ἀντωνίου, ἔσκαψαν ὑπόγειον ναῖδριον καὶ κελλία. Ἐπειδὴ δ' ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἠϋξάνετο ἀκαταπαύστως, ὁ Μέγας Ἡγεμὼν παρεχώρησεν αὐτοῖς ἅπαν τὸ ὄρος, τὸ ἐπὶ τῶν σπηλαίων, ὅπου ἀνήγειραν μέγαν ναὸν, ὃν καὶ περιτείχισαν. Ὁ δ' Ἀντώνιος ὡς ταπεινόφρων, ἀποποιηθεὶς τὰ τῆς διοικήσεως τοῦ καταγωγίου, ἀνέθηκε ταύτην τῷ Ἡγουμένῳ Βαρλαάμ, καὶ ἀπεχώρησεν εἰς τὸ σπήλαιον. Ἀλλὰ τὸ καταφύγιον τοῦτο οὐδόλως προεφύλαξεν αὐτὸν τοῦ διωγμοῦ· διότι στρατιῶται, ἐλθόντες νύκτωρ, συνέλαβον καὶ ἀπήλασαν αὐτὸν τῆς ἐπαρχίας τοῦ Κιέβου κατὰ διαταγὴν τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, πιστεύοντος ὅτι ἦτο φίλος τοῦ Βσεσλάβου. Ὁ ἐνάρετος ὅμως ἀνὴρ, ταχέως ἐπανῆλθεν ἐντίμως εἰς τὸ προσφιλές

αὐτῷ σπήλαιον, ἔνθα ἔζη μέχρι τῆς τελευτῆς αὐτοῦ, καὶ ἠὺχαριστεῖτο βλέπων ἀκμάζουσαν τὴν Λαύραν τοῦ Κιέβου. Ἡ μεγαλοδωρία καὶ ἡ εὐσέβεια τῶν τοῦ Ἰαροσλάβου υἱῶν ἐπλούτισαν τὸ εὐαγές ἐκεῖνο καταγώγιον διὰ πολλῶν πόρων καὶ ἐγχωρίων κτημάτων. Ὁ Σβιατοσλάβος ἔδωκεν ἑκατὸν γρίβνας, ἧτοι πεντήκοντα λίτρας χρυσοῦ, ἵνα ἀνεγερθῆ λιθόδομος ὁ μεγαλοπρεπῆς ναὸς τῆς Πετσέρσκης· προσεκάλεσε δ' ἐπὶ τούτῳ καλλιτέχνας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ αὐτὸς οὗτος ἤρξατο σκάπτων τὴν τάφρον τῶν θεμελίων. Ὁ περιφανὴς Βάραγγος Σίμων, μεγιστὰν τῆς αὐλῆς τοῦ Βσεβολόδου, ἐδώρησε τῷ Ἀντωνίῳ χρυσὴν ἄλυσιν, τιμωμένην πεντήκοντα γριβνῶν, ὡς ἐγκαλλώπισμα τῆς ἱερᾶς τραπέζης, καὶ στέμμα δὲ πολύτιμον, κληρονόμημα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἡγεμόνος Βαράγγου. Ὁ Ἄγιος Θεοδόσιος, διάδοχος τοῦ Βαρλαάμ, ἔδωκε τοῖς μοναχοῖς τὸν κανονισμόν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Στουδιτικῆς μονῆς, μετ' οὐ πολὺ εἰσαχθέντα ἐν πάσαις ταῖς ἐν Ῥωσσίᾳ μοναῖς. Ὁ εὐσεβὴς οὗτος Ἠγούμενος ἔκτισεν ἐν Κιέβῳ τὸν πρῶτον ξενῶνα καὶ ἔτρεφε τοὺς πεφυλαχισμένους, ἡ δὲ ἀρετὴ αὐτοῦ ἐκίνησε τοσοῦτον σέβας, ὥστε ὁ Μέγας Ἠγεμὼν ἀπήρχετο πολλάκις συνομιλήσων μετ' αὐτοῦ κατὰ μόνας· μετεῖχε τῆς λιτῆς αὐτοῦ τραπέζης, ἐγεύετο τοῦ ἄρτου καὶ τῆς φακῆς αὐτοῦ· ἔλεγε δὲ μειδιῶν, ὅτι προὔτιμα τὴν τράπεζαν τοῦ μοναστηρίου, ἢ τὰ πολυτελεῆ συμπόσια τοῦ βασιλικοῦ οἴκου. Ὁ δὲ Θεοδόσιος ἀγαπῶν τὸν Ἡσιασλάβον, γενναίως ἐμέμφετο τὸν ἔνοχον ἀδελφόν, ὡς καταδιώξαντα αὐτὸν παρανόμως. Ὁ Σβιατοσλάβος ἠνείχετο τοὺς ἐλέγχους τούτου, προσπαθῶν ἵνα δικαιολογηθῆ· ὅτε δὲ ὁ εὐσεβὴς ἀνὴρ εἰσῆρχετο εἰς τὰ

βασιλεία αὐτοῦ, ἔπαυον παρευθὺς τὰ αὐτόθι ἠχοῦντα ὄργανα. Ὁ Σβιατοσλάβος καὶ Γλέβης, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἔλαβον τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοδοσίου ἀποβιοῦντος. Οἱ μοναχοὶ τῆς Πετσέρσκης, διεπόμενοι ὑπὸ τῶν συμβουλῶν καὶ τοῦ παραδείγματος ἀξίων προεστώτων, διήγαγον ὑπηρετοῦντες Θεῷ καὶ ἀνθρώποις. Πολλοὶ τούτων ἔλαβον τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου, ἐπιστρέφοντες τοὺς εἰδωλολάτραις, ὡς ὁ Λεόντιος ἐν Ῥοστόβω, ὁ Ἅγιος Κούνσας παρὰ τοῖς Βιατίτσοις (ἐν τῷ νῦν νομῷ τοῦ Ὁρέλου, ἢ Καλούγας). Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ἄρχοντες, ἀπαρνούμενοι τὸν κόσμον, ἀπήρχοντο ἵνα εὕρωσιν εἰς τὸ μοναστήριον τῆς Πετσέρσκης τὴν εἰρήνην. Οὕτως ὁ Βαρλαάμ, ὅς τις ὑπῆρξε πρῶτος Ἡγούμενος, ἔλαβε τὴν κουράν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Ἀντωνίου. Ὁ νεανίας οὗτος, υἱὸς τοῦ περιφανοῦς ἄρχοντος Ἰωάννου, ἔγγονος δὲ τοῦ περιωνύμου ἐκείνου Βησσάτα, τυφλωθέντος ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου, θελχθεὶς ὑπὸ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἁγίου τούτου, ἀπῆλθε πρὸς ἔντευξιν αὐτοῦ μετὰ πολυαρίθμου ἀκολουθίας, κομιζούσης πλοῦτον πολύν· καταβάς δ' ἀπὸ τοῦ ἵππου ἔρριψεν ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ Ἀντωνίου τὰς πολυτελεῖς αὐτοῦ στολὰς, καὶ εἶπεν αὐτῷ· « Ἴδου ἡ ἀπάτη τοῦ κόσμου· διάθες τὰ ὑ-
 » πάρξαντά μοι, ὡς θέλεις, ἐγὼ δὲ ζήσω τούντεῦθεν ἐν
 » τῇ ἐρημίᾳ καὶ πτωχείᾳ. »

Οἱ Ῥῶσσοι ἐν
 τῇ ὑπηρεσίᾳ τῶν
 Ἑλλήνων.

Ὁ Ἡσιασλάβος καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἔζων ἐν μεγίστῃ ἁρμονίᾳ μετὰ τῶν Ἑλλήνων, χορηγοῦντες αὐτοῖς στρατεύματα, ὑπερασπιζόμενοι ἐν ταῖς συχναῖς ἐσωτερικαῖς ταραχαῖς τοὺς ἀσθενεῖς αὐτοκράτορας τοῦ Βυζαντίου. Κατὰ τὸ 1077 ὁ ἐνδοξος Ἀλέξιος ὁ Κομνηνός, στρατηγὸς ἔτι τῆσα ὑποκρατορίας, μετέπειτα δ' Αὐτοκράτωρ, ἤρχε πολυαρίθμων

Ῥωσσικῶν πλοίων, χρησιμευσάντων αὐτῷ πρὸς κατατρόπωσιν Νικηφόρου τοῦ Βρυεννίου (30). Οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰαροσλάβου ἀπέδωκαν τῷ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχῃ τὸ δικαίωμα τοῦ ἀναγορεύειν τὸν τοῦ Κιέβου Μητροπολίτην. Ὁ διάδοχος τοῦ Ἰλαρίωνος Γεώργιος, Ἕλλην τὸ γένος, πεμφθεὶς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως διέμεινεν ἔτη τινὰ ἐντῆ ἡμετέρα πατριδί· ἀνεχώρησε δὲ μετὰ τινὰ ἔτη, ἴσως φοβηθεὶς τὰς τῶν ἡγεμόνων ἡμῶν διαιρέσεις. Ἀπὸ δὲ τῆς ἐποχῆς ταύτης μέχρι τῆς πτώσεως τῆς Ἀνατολικῆς Αὐτοκρατορίας ἡ Ῥωσσικὴ ἐκκλησία διετέλεσεν ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχου, ἠριθμεῖτο δὲ ἐν τῷ καταλόγῳ ἡ ἑβδομηκοστὴ τῶν ὑποτελῶν αὐτῷ Ἐπισκοπῶν. (α) Οἱ Πατριάρχαι, ἀποδεικνύοντες πόσον ἐτίμων τὸ ἀξίωμα τοῦ Μητροπολίτου τούτου, ἐπετίθουν συνήθως μολυβδίνην, οὐχὶ δὲ κηρίνην, σφραγίδα ἐπὶ τῶν διπλωμάτων ὅσα αὐτοῖς ἔπεμπον. Τοιαύτη δὲ διάκρισις ἐγένετο πρὸς μόνους τοὺς Αὐτοκράτορας, τοὺς βασιλεῖς καὶ τοὺς διασημοτάτους ἀξιωματικούς (31).

Ἐξάρτησις τῆς Ῥωσσικῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς.

Ἡ πρόοδος τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἐφάνη ἀνίσχυρος πρὸς ὀλοσχερῆ καταστροφὴν τῶν ὑπολειπομένων δεισιδαιμονιῶν τῆς εἰδωλολατρείας καὶ τῆς ὑποτιθεμένης μαγείας. Κατὰ τούτους τοὺς χρόνους ἀναφέρονται τ' ἀκόλουθα τοῦ Νέστορος διηγήματα.

Ἄλληλογραφία τῶν Πατριάρχων.

Ἐν ἔτει 1071 μάγος ἐν Κιέβῳ προεμήνυε τῷ λαῷ, ὅτι ἔμελλεν ἵνα ἴδῃ μετ' οὐ πολὺ τὸν Βορου-

Μάνταις καὶ Μάγοι.

(α) «Ἐν τῇ νέᾳ ἐκθέσει Ἀνδρονίκου Βασιλέως, ὅστις τὰς τοῦ Κωνσταντινουπόλεως μητροπόλεις ἐκ μικρῶν ἀνεβίβασεν, ἄλλας δὲ πάλιν εἰς μικρότερας τῶν θρόνων κατεβίβασεν» ἀναφέρεται· «Ἡ Ῥωσσία ἦν Θρόνος Ἐκαὶ γέγονεν Οἶον.»

(Ὁρκ Βαγδούρ. Τομ. Α. σελ. 232).

σθένη ἀνατρέχοντα εἰς τὰς πηγὰς αὐτοῦ, τὰς χώ-
 ρας μεταβαλλομένας, τὴν Ἑλλάδα καθισταμένην
 ἐπὶ τῶν τόπων τῆς Ῥωσσίας, ταύτην δ' ἐπὶ τῶν
 τῆς Ἑλλάδος. Οἱ ἀπαιδευτοὶ ἐπίστευον τοὺς λή-
 ρους τούτους, καταφρονουμένους ὑπὸ τῶν φρονί-
 μων, λεγόντων, ὅτι ὁ μάγος οὗτος ὤφειλεν ἵνα
 σκεφθῆ τὰ πρὸς σωτηρίαν αὐτοῦ. Τῶνόντι, λέγει ὁ
 Νέστωρ, νύκτα τινὰ ἐγένετο ἄφαντος καὶ οὐδεὶς ἔκ-
 τοτε ἤκουσέ τι περὶ αὐτοῦ.

Κατὰ τὴν αὐτὴν σχεδὸν ἐποχὴν ὁ λιμὸς κατη-
 ρήμωσε τὴν τοῦ Ῥοστόβου ἐπαρχίαν· δύο δὲ λαο-
 πλάνοι, κάτοικοι τοῦ Ἰαροσλάβου, κτισθέντος ἴσως
 ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος Ἰαροσλάβου, διέ-
 τρεχον τὰς ὄχθας τοῦ Ῥᾶ, κηρύττοντες πανταχοῦ
 τῶν χωρίων, ὅτι αἱ γυναῖκες ἦσαν αἰτία τῆς μά-
 στιγος ταύτης, καὶ ὅτι ὑπέκρυπτον ἐν τῷ σώματι
 αὐτῶν ἄρτον, μέλι καὶ ἰχθῦς. Οἱ λίαν εὐπιστοὶ κά-
 τοικοὶ ἔφερον ἐνώπιον αὐτῶν τὰς μητέρας, τὰς ἀ-
 δελφὰς καὶ τὰς συζύγους αὐτῶν, οἱ δὲ ὑποτιθέμε-
 νοὶ μάγοι προσποιούμενοι ὅτι κατέκοπτον τοὺς ὠμούς
 αὐτῶν, ἐτίνασσον σῖτον ἐκ τῶν χειρίδων τοῦ ἱμα-
 τίου αὐτῶν καὶ ἔκραζον « Ἴδετε τί εἶχον ὑπὸ τὸ δέρ-
 μα ». Οἱ κακοῦργοι οὗτοι, ἀκολουθούμενοι ὑπὸ πλή-
 θους συμβοηθῶν, ἐφόνευον τὰς ἀθώας γυναῖκας,
 διήρπαζον δὲ τῶν πλουσίων τὰς ἰδιοκτησίας· μετέ-
 θησαν τέλος πάντων εἰς Βιέλο-Οὔζερρον, ἔνθα ὁ με-
 γιστὰν Ἰάνης, υἱὸς τοῦ Βησσάτα, εἰσπράττων φό-
 ρους ὑπὲρ τοῦ Ἡγεμόνος Σβιατοσλάβου, διέταξε τὴν
 σύλληψιν αὐτῶν. Μετὰ τινὰς δ' ἡμέρας οἱ κάτοικοι
 τοῦ Βιέλου-Οὔζερρου ἔφερον ἐνώπιον αὐτοῦ τοὺς δύο
 πρώτους πλάνους· οὗτοι δὲ, ἀντὶ ὁμολογίας τῶν κα-

κουργημάτων, ἐζήτησαν ἐν' ἀποδείξωσι τὴν ἐπιστήμην αὐτῶν ἀποκαλύπτοντες ὡς μυστήριον, ὅτι τὸ μὲν σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, τὸ σηπόμενον ἐν τῷ τάφῳ ἐπλάσθη ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ἡ δὲ οὐρανοβάμων ψυχὴ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· ὅτι ὁ Ἀντίχριστος κάθηται ἐν τοῖς πυθμέσι τῆς ἀβύσσου· αὐτοὶ δὲ πιστεύουσι τῇ δυνάμει αὐτοῦ καὶ γινώσκουσι τὰ τοῖς ἑτέροις ἀνθρώποις ἄγνωστα. « Ἄλλ' ὑμεῖς γινώσκετε τὴν περιμένουσαν ἡμᾶς αὐτοὺς τύχην, ἠρώτησεν ὁ Ἰάνης; Παρουσιάσεις ἡμᾶς ἐνώπιον τοῦ Σδιατοσλάβου, ἀπεκρίναντο οἱ πλάνοι· οὐκί δὲ σοί, ἐὰν θανατώσης ἡμᾶς ». Ἄλλ' αὐτὸς, μὴ ἀποδειλιάσας διὰ τὰς ἀπειλάς ταύτας, ἐκρέμασεν αὐτοὺς ἐκ δρυὸς ὡς κακουργοὺς τοῦ Κράτους.

Ἐν Ῥωσσίᾳ, ὡς καὶ ἐν Σκανδιναβίᾳ, οἱ Φῖννοι καὶ οἱ Τσοῦδοι ἦσαν περιβόητοι κατὰ τὴν μαγείαν, ὡς οἱ Τυρρῆνοί τῆς ἀρχαίας Ἰταλίας. Ὁ Νέστωρ ἀναφέρει ὅτι οἱ τοῦ Νοβογοδόρου κάτοικοι μετέβησαν εἰς Ἑστωνίαν ἵνα μάθωσι τὸ μέλλον παρὰ τῶν ἐγχωρίων μάγων, ἀναστρεφομένων μετὰ τῶν πτερωτῶν μελάνων πνευμάτων. Τῶν πλάνων δὲ τούτων τις ἐτόλμησεν, ἵνα περιῦβρίσῃ δημοσίᾳ ἐν Νοβογορόδῳ τὰ παραγγέλματα τῆς χριστιανικῆς πίστεως· ἀπευθύνας δὲ κατὰ τοῦ Ἐπισκόπου ὑβριστικούς λόγους, ἀνήγγειλεν, ὅτι διαθήσεται τὸν Βόλχοβον ἀβρόχοις ποσί. Ὁ λαὸς ἤκουεν αὐτοῦ ὡς θεοφορήτου· ὁ δ' εὐσεβὴς Ἐπίσκοπος, ἐνδεδυμένος τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν καὶ φέρων τὸν σταυρὸν ἀνά χεῖρας ἐν μέσῃ ἀγορᾷ, προσεκάλει τοὺς πιστοὺς χριστιανούς. Οἱ τυφλώτοντες πολῖται συνήρχοντο ὁμοθυμαδὸν περὶ τὸν μάγον, μόνος δὲ ὁ ἡγε-

μὼν Γλέβης καὶ ἡ θεραπεία αὐτοῦ ἠσπάσθησαν τὸν σταυρόν. Τότε ὁ Γλέβης, πλησιάσας τοῦ ὑποτιθεμένου μάγου, ἠρώτησεν αὐτόν, ἐὰν προέβλεπε τί ἐμελλε συμβῆναι αὐτῷ κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν. « Θαυματουργήσω, ἀπεκρίνατο οὗτος· ψευδολογεῖς, » ἐπανέλαβεν ὁ γενναῖος ἡγεμὼν, καὶ διὰ τοῦ πελέκεως ἀπέκοψε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Ὁ ἄθλιος ἐκεῖνος ἔπεσε νεκρὸς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, ὁ δὲ λαὸς ἐνόησε πόσον ἐπλανᾶτο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΒΣΕΒΟΛΟΔΟΣ.

1078—1093.

Ἐμφύλιος πόλεμος— Ὁ Ὀλεγος ἐν Ῥόδῳ— Κατορθώματα τοῦ Μονομάχου— Δολοφονία τοῦ Ἰαροπόλκου— Εἰσβολὴ τῶν Βουλγάρων εἰς τὰς χώρας τοῦ Μουρόμου— Δύχμος καὶ λοιμὸς— Σεισμός— Φαινόμενα— Ἐπιδρομὴ τῶν Πολοδτίων— Ἀδυναμία τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος— Θάνατος αὐτοῦ— Ἐρρίκος ὁ Δ΄, νομφεύεται θυγατέρα τοῦ Βσεβολόδου— Ὁ Μητροπολίτης Ἰωάννης— Σύγγραμμα αὐτοῦ— Κολυμβήθρας. Ἑορτὴ τῆς 9 Μαΐου— Σχέσις μετὰ τῆς Ῥώμης.

1078—1084. Ὁ Βσεβολόδος διεδέχθη τὸν θρόνον τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, οὐχὶ δὲ ὁ υἱὸς τούτου Ἡσιασλάβος· διότι κατὰ τὸ ἔθος τοῦ χρόνου ἐκείνου καὶ γενικὸν σέβας πρὸς τοὺς δεσμοὺς τοῦ αἵματος, ὁ θεῖος εἶχε κατὰ πάσας τὰς περιστάσεις τὰ πρεσβεῖα, ἀναπληρῶν τὸν πατέρα πρὸς τοὺς ἀνεψιούς. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἐγκαταστήσας τὸν Σβιατοπόλκον ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τοῦ Νοβογορόδου ἔδωκε τῷ μὲν Ἰαροπόλκῳ, ἐτέρῳ υἱῷ τοῦ

Ήσιασλάβου τὸ Βλαδίμιρον καὶ Τούρεβον, τῷ δὲ Μο-
νομάχῳ τὸ Τσερνίγοβον.

Ἄλλὰ Ῥωμανὸς ὁ Σβιατοσλάβου, ἡγεμῶν τοῦ
Τμουτοροχάν, ἐκδικούμενος τὸν Ὀλεγον καὶ Βορίσην,
ἤρξατο πάραυτα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, καθ' ὃν καὶ
ἐφονεύθη· οἱ μισθοφόροι αὐτοῦ Πολόβτσιοι, εἰρηνεύσαν-
τες μετὰ τοῦ Βσεβολόδου ἐν τοῖς πέριξ τοῦ Περεασ-
λάβου καὶ ἐπιστρέψαντες ἐφόνευσαν αὐτόν· ὁ δ' ἀδελφὸς
αὐτοῦ Ὀλεγος ἀπήχθη αἰχμάλωτος εἰς Κωνσταντι-
νούπολιν. Ὁ Μέγας Ἡγεμῶν, ὠφελούμενος ἐκ τῶν
συμφορῶν τῶν υἱῶν τοῦ Σβιατοσλάβου, ἔπεμψεν εἰς
Τμουτοροχάν τὸν Ῥατιβόρον, ὡς τοποτηρητὴν αὐτοῦ·
ἀλλ' ἡ ἐπαρχία αὕτη τοῦ Βοσπόρου, καταφύγιον τῶν
ἀκληρούχων ἡγεμόνων ἐχειρώθη ὑπὸ Δαβίδ τοῦ Ἴγορος
καὶ Βολοδάρου τοῦ Ῥοστισλάβου, τοῦ μὲν ἐγγόνου,
τοῦ δὲ δισεγγόνου Ἰαροσλάβου τοῦ Μεγάλου, καταλι-
πόντων μετὰ μικρὸν οἴκοθεν αὐτήν. Ὁ δ' ἐξόριστος
Ὀλεγος διαμείνας δύο ἔτη ἐν Ῥόδῳ, περιωνύμω
ἐν τῇ ἱστορίᾳ διὰ τὴν σοφίαν τῶν ἀρχαίων νόμων αὐ-
τῆς, τὰς ἀκμαζούσας αὐτόθι ἐπιστήμας, τὴν μεγαλο-
πρέπειαν τῶν οἰκοδομῶν καὶ τὸν ἐξαισίον κολοσσόν,
ἐπανῆλθεν εἰς Τμουτοροχάν, κυριεύσας αὐτοῦ πι-
θανῶς συνδρομῇ τῶν Ἑλλήνων. Ἐτιμώρησε θανάτῳ
πολλοὺς ἐνόχους Χοζάρους, ἀτομικοὺς αὐτοῦ ἐχθροὺς,
συμβουλεύσαντας τοὺς Πολοβτίους, ἵνα φονεύσωσι τὸν
Ῥωμανόν, ἀφῆκε δ' ἐλευθέρους τὸν Βολοδάρον καὶ Δα-
βίδ, ὅπως ἐπανακάμψωσιν εἰς Ῥωσσίαν.

Ὁ Ὀλεγος ἐν
Ῥόδῳ

Ὁ Βσεβολόδος ἡγάπα τὴν εἰρήνην, εἶδεν ὁμῶς ἀδιά-
λειπτον αἱματοχυσίαν. Ὁ ἡγεμῶν τοῦ Πολότσκου ἐπο-
λιόρχει τὸ Σμόλενσκον. Ὁ δὲ Βλαδίμιρος, ἡγούμενος τοῦ
ἱππικοῦ τοῦ Τσερνιγόβου, ἔδραμε πρὸς ἐπικουρίαν καὶ

εὔρεν οὐχὶ τὸν Βσεσλάβον, ἀλλὰ μόνον τὸ Σμόλενσκον πυρπουλούμενον καὶ ἀποτεφρούμενον, τὰ δὲ λείψανα αὐτοῦ καπνίζοντα ἔτι. Ὁ Μονομάχος πνέων οὖν ἐκδίκησιν εἰσέβαλε μετὰ πυρὸς καὶ μαχαίρας εἰς τὴν τοῦ Βσεσλάβου χώραν, κατὰ μικρὸν δὲ γενόμενος κύριος τοῦ Μίνσκου, ἤρπασε παρὰ τῶν κατοίκων τοὺς δούλους καὶ τὰ ποίμνια αὐτῶν. Οὕτως ἡ δυστυχὴς αὕτη πόλις ἔπαθε τὸ δεύτερον ἐκ τῶν τολμηρῶν ἐπιχρηρήσεων τοῦ ἡγετμόνος αὐτῆς. Ὁ τοῦ Βσεβολόδου ἀτρόμητος υἱός, μὴ ἀποτιθεὶς τὰ ὄπλα, ἐνίκησε τοὺς παρὰ τὸ Περεάσλαβον κατοικοῦντας Τόρκους, ἐξεστράτευσε δις πρὸς ὑποταγὴν τῶν φιλοταράχων Βιατίτσων, παρὰ δὲ τὸν Καρόλην ἀπέκρουσε τοὺς ἀκαμάτους τῶν Ῥώσων πολεμίους Πολοβτσίους, ἠχμαλώτισε τοὺς στρατηγούς αὐτῶν καὶ ἐπανέλαβε τὰ κυριευθέντα ὑπ' αὐτῶν λάφυρα. Ἄπασαι ὁμῶς αἱ νίκαι αὗται ἦσαν ἀνίκανοι πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς κοινῆς ἀσφαλείας, ἢ δ' ἐπικρατοῦσα πρὸς ἀλλήλους τῶν Ῥώσων ἡγεμόνων διαφωνία ἐνίσχυσε τοὺς ἐξωτερικοὺς ἐχθρούς.

Οἱ τοῦ Ῥοστισλάβου υἱοὶ ἀνατραφέντες, ὡς φαίνεται, ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Ἱαροπόλκου, ἐγκατέλιπον αὐτόν· κατὰ δὲ τὴν ἐβδομάδα τῆς Διακαινησίμου, ὅτε ὁ θεῖος αὐτῶν ἦτο παρὰ τῷ Βσεβολόδῳ, ἐγένοντο ἐνόπλως κύριοι τοῦ

1084. Βλαδιμίρου. Πᾶς στασιαστῆς ἐπιφανοῦς τινος τάξεως, ὑποσχόμενος διαρπαγὴν καὶ λάφυρα, συνήθριζε τότε εὐκόλως συμμορίας προθύμους πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν σκοπῶν αὐτῶν· τοῦτο δ' ἀποδεικνύει τὴν τῆς κυβερνήσεως ἀσθένειαν καὶ τὴν παρὰ τῷ λαῷ ἐπικρατοῦσαν ἀκολασίαν. Ὁ Βσεβολόδος, παρωργισμένος διὰ τὸ δυστύχημα τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ, διέταξε τὸν Μονομάχον ἵνα ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν υἱῶν τοῦ Ῥοστισλάβου τρέψαντα αὐτούς

Κατορθώματα
Βλαδιμίρου τοῦ
Μονομάχου.

εἰς φυγὴν, καὶ ἐπανήγαγε τὸν Ἱαροπόλκον εἰς τὴν κληρουχίαν αὐτοῦ ἐντίμως. Περὶ τὸν αὐτὸν δὲ τοῦτον χρόνον Δαβίδ ὁ Ἰγορος, περιπλανώμενος κατὰ τὴν μεσημβρινὴν Ῥωσσίαν καὶ ἔξω τῶν ὀρίων αὐτῆς, ἔξεπόρθησεν τὴν Ὀλεσίαν, πόλιν Ἑλληνικὴν, κειμένην παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Βορυσθένους, ἔνθα ἀφόβως ἐγύμνωσεν πολλοὺς ἐμπόρους. Ὁ Βσεβολόδος προσκαλέσας αὐτὸν ἔδωκε τὴν ἐν Βολυνίᾳ πόλιν Δορογοβούζην.

Αὐτὸς οὗτος ὁ Ἱαροπόλκος, καί τοι ἀπολαύσας πολλῶν εὐεργεσιῶν τοῦ Βσεβολόδου, ἐκηρύχθη ἀναισχύντως πολέμιος αὐτοῦ. Ἄλλ' ὡς ἐπιτρεαζόμενος ὑπὸ δολίων συμβούλων, ἔλαβε μετὰ μικρὸν τὰ ἐπίχειρα τῆς ἀφροσύνης αὐτοῦ· διότι πληροφορηθεὶς ὁ θεῖος αὐτοῦ περὶ τῶν ἀθεμίτων σκοπῶν τοῦ ἀγνώμονος τούτου, προέλαβε τὴν ἐπικίνδυνον ἐκτέλεσιν· ἢ δὲ εἶδησις ὅτι ὁ Μονομάχος ἐκστρατεύει, ἠνάγκασεν αὐτὸν ἵνα φύγῃ εἰς Πολωνίαν, καταλιπὼν ἐν Λούτσκη μητέρα, σύζυγον, θεραπείαν καὶ θησαυρόν. Ὁ Βλαδίμιρος λαβὼν πάντα ταῦτα, ἐπανῆλθεν εἰς Κίεβον καὶ παρεχώρησεν Δαβίδ τῷ Ἰγορος τὰς τοῦ Ἱαροπόλκου κτήσεις. Οὗτος δὲ, ζητήσας ματαίως ἔξω τῆς Ῥωσσίας προστάτας, ἐδυσώπησεν δι' εἰλικρινοῦς μεταμελείας τὸν Βσεβολόδον, ἅμα δ' εἰρηγέυσας ἐν Βολυνίᾳ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Μονομάχου, ἐπανελάβε τὰ ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας δικαιώματα. Κατὰ τύχην ὁμως, οὔτε τὴν τοῦ θείου αὐτοῦ μεγαλοδωρίαν ἔλαβε καιρὸν ἵνα δικαιώσῃ, οὔτε ἔνοχος νέας ἀγνωμοσύνης καταστῆ· διότι μετὰ τινὰς ἡμέρας περιόδευων ἐν τῷ κατὰ τὴν Ξανθὴν Ῥωσσίαν Σβενιγορόδῳ ἐδολοφονήθη. Ὁ δολοφόνος δ' οὗτοῦ, ὀνόματι Νεράδετς, ἔφιππος ὢν μετ' ἄλλων ἀκολούθων τοῦ ἡγεμόνος, ἐπέπηξε τὸ ξίφος ἐν τῇ πλευρᾷ τοῦ ἀνακτος τούτου, κα-

1085.

Δολοφονία τοῦ Ἱαροπόλκου.

θημένου ἀταράχως ἐπὶ τοῦ ἄρματος αὐτοῦ. Ὁ Ἰαροπόλκος ἐγείρεται, ἀποσπᾷ ἐκ τοῦ τραύματος τὸ κατημαγμένον ξίφος καὶ ἀναβοᾷ· « Ἀποθνήσκω ὑπὸ ἐπιβούλου ἐχθροῦ, » καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξέπνευσεν. Ὁ χρονογράφος ἀποσιωπᾷ τὰς ἀποκρύφους αἰτίας τοῦ ἀθεμιτουργήματος τούτου· λέγει δὲ μόνον, ὅτι ὁ φονεὺς κατέφυγεν εἰς Πρεσμιλίαν, ἔνθα ἐβασίλευεν ὁ πρεσβύτερος τῶν υἱῶν τοῦ Ῥοστισλάβου Ῥουρῖκος, οἷς παρεχώρησεν ὁ Βσεβολόδος τὴν πόλιν ταύτην εἰς κληρουχίαν. Οὗτοι δὲ ὑποδεχθέντες τὸν προδότην ἐφείλχυσαν καθ' ἑαυτῶν τὴν στυγεράν ὑποψίαν, δυστυχῆ μᾶλλον, ἢ διακαίαν. Οἱ τοῦ Ἰαροπόλκου ἀκόλουθοι μετεκόμισαν τὸν νεκρὸν αὐτοῦ εἰς Κίεβον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τόπου, ἔνθα ἔκειντο τὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὄστα πρὸς ἀπόδοσιν τῶν συνήθων ἐπικηδείων τιμῶν. Ὁ Βσεβολόδος, ὁ Μονομάχος καὶ ὁ Ῥοστισλάβος, ὁ νεώτερος υἱὸς τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, ὁ κληρὸς καὶ ὁ λαὸς προϋπήντησαν αὐτῶ μετὰ βαθυτάτης λύπης. Κατὰ τὴν τοῦ Νέστορος μαρτυρίαν ὁ Ἰαροπόλκος, ἀγαθὸς, ὡς ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἐτέλει ἀκριβῶς τὴν ἐκκλησιαστικὴν δεκάτην τῷ ναῷ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, ἐκπληρῶν τὰς τελευταίας θελήσεις Βλαδιμίρου τοῦ Μεγάλου. Ἐσέβετο τὴν ἀγιότητα τοῦ Βορίση καὶ Γλέβη, ἠύχετο δὲ ἵνα λάβῃ, ὡς αὐτὸς οὗτος, τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου. Δαβὶδ ὁ Ἰγορος διεδέχθη αὐτὸν ἐν τῷ νομῷ Βλαδιμίρου.

Ἐνασχολουμένου τοῦ Βσεβολόδου περὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως καὶ ἡσυχίας ἐν ταῖς περὶ αὐτὸν ἐπαρχίαις, οἱ Βούλγαροι τοῦ Κάμα κυριεύουσι τοῦ Μουρόμου. Ὁ λαὸς οὗτος, μᾶλλον ἐμπορικὸς ἢ πολεμικὸς, ἀγαπῶν δὲ τὴν γεωργίαν καὶ σιταρχῶν τὰς ἀνατολικὰς τῆς Ῥωσσίας ἐπαρχίας ἐν σιτοδείᾳ, ἤθελεν ἴσως,

Εἰσβολὴ τῶν
Βουλγάρων εἰς
Μούρομον.

να ἐκδικηθῆ τοὺς Μουρομίους δι' ὕβριν ἢ ἀδικίαν τινα, τοῦλάχιστον ὁ πόλεμος οὗτος οὐδὲν ἀποτέλεσμα ἔφε-
 ρεν, ἢ δὲ κατακτηθεῖσα ὑπ' αὐτῶν πόλις ἐπὶ μικρὸν
 διέμεινεν ὑπ' αὐτούς.

Ὁ Μέγας Ἡγεμὼν οὐδόλως ἀπήλαυσε τῆς γενικῆς
 εἰρήνης· διότι μετὰ τὴν κατάπαυσιν τοῦ ἐμφυλίου πο-
 λέμου, νεοφανῆ δυσκληρήματα ἄλλα ἐνέσκηψαν αἰφνι-
 δίως. Καύτων ἀνήκουστος καὶ διηνεκῆς κατεξήρανε τοὺς
 ἀγροὺς, καὶ πρὸς ἐκπληξιν τῶν χωρικῶν τὰ δάστη ἐ-
 καίοντο αὐτομάτως κατὰ τοὺς ἐλώδεις τόπους· ὀλι-
 μὸς, λοιμὸς καὶ αἱ νόσοι ἐρήμουν πολλὰς ἐπαρχίας·
 διότι ἐν μόνῃ τῇ πόλει τοῦ Κιέβου ἀπεβίωσεν ἑπτακισ-
 χίλιοι ἄνθρωποι ἀπὸ τῆς 14 Νοεμβρίου μέχρι τῆς πρώ-
 τῆς Φεβρουαρίου. Ἡ τῶν δυστυχῶν φαντασία ἐνόμιζεν
 ἀναβλέπουσα πανταχοῦ φρικτὰ θεομηνίας τεκμήρια καὶ
 ἐν τοῖς συνηθεστάτοις μετεώροις· οἷον, ἐκλείπει τοῦ
 ἡλίου καὶ σεισμῶ τινι· ἢ δεισιδαιμονία ἐθεώρει τὰ φυ-
 σικὰ ταῦτα φαινόμενα ὡς ἀλλόκοτα θαύματα. Διηγούν-
 το τότε, ὅτι πελώριος ὄφις ἔπεσαν ἐξ οὐρανοῦ, ὅτε ὁ
 Μέγας Ἡγεμὼν ἐθήρευε, πονηρὰ πνεύματα διέτρεχον
 νυχθημερὸν τὰς τοῦ Πολότσκου ὁδοὺς ἐφ' ἵππων, ἐτραυ-
 μάτιζον ἀοράτως τοὺς κατοίκους, καὶ πολλοὶ τούτων
 τοιοιυτοτρόπως ἀπέθανον. Καὶ ὁ μὲν λαὸς ἐστέναζεν, ὁ
 δ' Ἡγεμὼν ἀπεγινώσκετο, οἱ δὲ Πολότσοι περιέτρε-
 χον λεηλατοῦντες τὴν χώραν. Ἐνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ Βο-
 ρυσθένους ἡ μάχαιρα καὶ τὸ πῦρ τοῦ πολέμου κατηρή-
 μωσαν τὰς κατοικίας διὰ τῶν βαρβάρων τούτων, κυ-
 ριουσάντων ἀμαχητὶ πολλῶν πόλεων, ὡς τοῦ Πεσο-
 τσένου παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Σουπόη, τῆς Περεβολόκας
 κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Βόρσκλα, οὐδαμοῦ δὲ, ὡς φαίνε-
 ται, εὕρισκον ἀντίστασιν. Τελευταῖον δὲ Βασίλκος ὁ

1092
 Λύχμδς καὶ
 λοιμὸς.

Ὁράματα.

Ἐπιδρομὴ τῶν
 Πολοβγίων.

Ῥοστισλάβου, δισέγγονος τοῦ Ἰαροσλάβου, ἐπεισεν αὐτοὺς ἵνα τὴν Ῥωσσίαν καταλιπόντες πολεμήσωσι μετ' αὐτοῦ τὴν ἐξησθενημένην ὑπὸ τῶν ἐμφυλίων διχονοϊῶν Πολωνίαν. Ὁ Ἡγεμῶν οὗτος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ῥουρίκου, ἔλαβε τὴν κληρουχίαν τῆς ἐπαρχίας Πρεσμιλίας· μετὰ μικρὸν δὲ μέλλομεν ἰδεῖν τὴν γενναιότητα καὶ δυστυχήματα αὐτοῦ.

Ὁ Βσεβολόδος, θλιβόμενος διὰ τὰς ἐνσκηψάσας συμφοράς, ἐνοχλούμενος δὲ συνεχῶς καὶ ὑπὸ τῆς φιλαρχίας τῶν ἀνεψιῶν αὐτοῦ, οἳ τινες ἐτάραττον πάντοτε αὐτὸν ἀδιαλείπτως ζητοῦντες κληρουχίας, ἀνεμιμνήσκετο μετὰ καρδιαλγίας τῶν εὐτυχῶν χρόνων, ὅτε εὐχαρισούμενος ἐκ τῆς τύχης τοῦ κληρούχου ἡγεμόνος διῆγεν ἡρέμως καὶ εἰρηνικῶς ἐν Περεασλάβῳ· ἀλλ' ὡς φύσει ἄστατος, βεβαρημένος δ' ὑπὸ τε τῆς ἡλικίας καὶ τῶν νόσων, ἐξημβλύθη κατὰ τὰς διανοητικὰς αὐτοῦ δυνάμεις. Ὁθεν ἀποπέμψας ἐκ τῆς αὐλῆς τοὺς πολυπείρους μεγιστᾶνας ἐπηρεάζετο ὑπὸ νέων εὐνοουμένων καὶ κατήργησε τὸ ἀρχαῖον ἔθος τῶν Ῥώσων ἀνάκτων, δικαζόντων αὐτοπροσώπως ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν μεγιστάνων καὶ ἐν τῇ αὐλῇ τὰς ὑποθέσεις τοῦ λαοῦ. Τότε οἱ ἰσχυροὶ κατέθλιβον τοὺς ἀδυνάτους, οἱ τοποτηρηταί, καὶ οἱ τιοῦνοι ἐλεηλάτουν τὴν Ῥωσσίαν, διαρπάζοντες, ὡς οἱ Πολόβτσιοι· ὁ δὲ Βσεβολόδος ἐκώφευε πρὸς πάντα τὰ ἐγκλήματα. Αἰσθανόμενος δὲ ἐγγίζοντος τοῦ τέλους ἔπεμψε ταχυδρόμον εἰς Τσερνίγοβον προσκαλῶν τὸν πρεσβύτερον αὐτοῦ υἱόν, ἐξέπνευσε δ' ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Βλαδιμίρου καὶ Ῥοστισλάβου, οἳ τινες ἔχυσαν ἐπ' αὐτοῦ κρουνοὺς δακρύων. Ὁ ἡγεμῶν οὗτος ὑπῆρξε χριστιανὸς εὐσεβῆς, φιλάνθρωπος, ἐγκρατῆς καὶ σώφρων ἐκ παιδικῆς ἡλικίας, ἄξιος δ' ἐπαίνων ὡς ἰδιώτης· ἀλλὰ

Ἄδυναμία τοῦ
Μεγάλου Ἡγε-
μόνος.

1093.

Θ ἴνατος αὐτοῦ.

ἀδύνατος, καὶ ἐπομένως ἀνάξιος κατατάξεως ἐν τῇ σειρά τῶν μοναρχῶν.

Ἰαροσλάβος ὁ Μέγας ἐπεθύμει ἵνα ὁ προσφιλέσιος υἱός, διαδεχθῆι αὐτὸν ἐν τῷ νομῷ τῆς ἐπαρχίας Κιέβου, ταφῆ ἐν τῷ αὐτῷ τάφῳ. Αἱ φιλόστοργοι αὐταὶ εὐχαὶ εἰσηκούσθησαν, καὶ δὴ τῇ ἐπαύριον τοῦ θανάτου τοῦ Βσεβολόδου ἐτάφη ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας, ἐνθα ἔκειντο τὰ ὄστα τοῦ Ἰαροσλάβου μετὰ τῶν συνήθων τότε τελετῶν. Ἄσπας ὁ λαὸς προέπεμπε τὴν κηδεῖαν ταύτην, θρηνητῶν τὴν ἀποβίωσιν τῶν ἡγεμόνων αὐτοῦ, ὡς ἀληθῶν πατέρων, καὶ ἐπιλανθανόμενος μὲν τῶν ἐλαττωμάτων, ἐνθυμούμενος δὲ μόνον τῶν ἀγαθοεργιῶν.

Ὁ Βσεβολόδος κατέλιπε τὴν δευτέραν σύζυγον αὐτοῦ, μητριαν τοῦ Βλαδιμίρου, καὶ τρεῖς θυγατέρας, Γιάγκαν, ἥτοι Ἄνναν, Εὐπραξίαν καὶ Αἰκατερίνην. Ἐκ τούτων αἱ μὲν δύο πρῶται, ἀπαρνηθεῖσαι τὸν κόσμον, ἐνεκλείσθησαν ἐν τινὶ μονῇ. Γινώσκωμεν δὲ, ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1089 ὁ Αὐτοκράτωρ Ἐρρίκος ὁ Δ΄ ἔγημεν ἡγεμονίδα Ῥώσσαν, Ἀγνέσαν καλουμένην, ἥτοι Ἀδελγείδαν, χήραν τοῦ ἡγεμόνος Σταδένης, καὶ ἀποθανοῦσαν μετὰ ταῦτα ἐν τῇ μονῇ, ἧς ἦτο Ἡγουμένη. Ἴσως αὕτη ἦτο θυγάτηρ τοῦ Βσεβολόδου (32). Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἢ ἑτέρα Ῥώσσα ἡγεμονίς, Εὐπραξία καλουμένη, συνεζεύχθη μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Βολεσλάου, φαρμακευθέντος ἔτι νέου· ἀλλ' ἱστορικοὶ Πολωνοὶ ἀναφέρουσιν ὅτι αὕτη ἦτο ἀδελφὴ Σβιατοπόλκου τοῦ Ἡσιασλάβου.

Θυγάτηρ τοῦ Βσεβολόδου νυμφεύεται Ἐρρίκον τὸν Δ΄.

Ἐπὶ Βσεβολόδου ἔζη ὁ Μητροπολίτης Ἰωάννης, ὁ Μητροπολίτης Ἰωάννης.
Ἕλληνας τὸ γένος, ἀνὴρ περιφανὴς κατὰ τε τὴν πο-

λυμάθειαν καὶ τὰς χριστιανικὰς ἀρετὰς, πλήρης δὲ ζήλου ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ κλήρου καὶ φιλελεήμων. «Οὐδέποτε εἶχομεν, λέγει ὁ χρονογράφος ἡμῶν, οὐδ' ἔξομεν τοιοῦτον.» Σώζεται δὲ αὐτοῦ σύγγραμμα, ἐπιγραφόμενον Κανῶν ἐκκλησιαστικῶς, ἐν ᾧ μέμφεται σφοδρῶς τὴν παρὰ τοῖς Ῥώσσοις ἡγεμόσιν ἐπικρατοῦσαν τότε συνήθειαν τοῦ συνάπτειν εἰς γάμον τὰς θυγατέρας αὐτῶν μεθ' ἡγεμόνων τῆς Λατινικῆς θρησκείας· ἀποδεικνύει δὲ τοῖς ἐμπόροις, ὅτι ἀμαρτάνουσιν οὐ μόνον ἐμπορευόμενοι δούλους βεβαπτισμένους ἐν ταῖς τῶν ἐθνικῶν χώραις (ταῖς τῶν Πολοβτσίω), ἀλλὰ καὶ μεταβαίνοντες ἐκεῖ, δελεαζόμενοι ὑπὸ τοῦ κέρδους, μιαινόνται ὑπὸ τῶν ἀκαθάρτων αὐτῶν βρωμάτων. Ἐπιτιμᾷ τοῖς συνεργομένοις εἰς γάμον μετὰ συγγενῶν τετάρτου βαθμοῦ, ἢ τοῖς νυμφευομένοις ἄνευ τῶν διὰ τὸ τοῦ γάμου μυστήριον ὠρισμένων τελετῶν, ἐπὶ τῇ πεποιθήσει ὅτι αὐταὶ ἐπενοήθησαν μόνον ὑπερτῶν ἡγεμόνων καὶ μεγιστάνων· ἀφορίζει τοὺς εὐλογούντας τρίτον γάμον ἱερεῖς· διατάττει αὐτοὺς, ὡς καὶ τοὺς μοναχοὺς, ἵνα γίνωνται πρὸς πάντα παράδειγμα νηφαλιότητος· τελευταῖον δὲ συμπληρῶν τοὺς πολιτικούς νόμους, παραγγέλλει τὴν μετάνοιαν τοῖς ἀμαρτήσασι περὶ τὴν ἀγνότητα καὶ τὰ χρηστὰ ἦθη. Ὁ Μητροπολίτης οὗτος, ὃν οἱ σύγχρονοι αὐτοῦ ἐκάλεσαν προφήτην τοῦ Χριστοῦ, ἐγκαινίασε τὸν ναὸν τοῦ Θεοδοσιείου μοναστηρίου τῆς Πετσέρσκης, περὶ οὗ τοσαῦτα θαυμάσια ἔργα ἀναφέρονται ἐν τῷ Πατερικῷ (συναξαρίῳ) τοῦ Κιέβου. Οἱ Βυζαντινοὶ καλλιτέχναι, οἱ περιχοσμήσαντες αὐτὸν μὴ ἐπανακάμψαντες οἴκαδε, διήνυσαν τὸν βίον

ἐν τῷ μοναστηρίῳ τούτῳ, ὅπου φαίνονται καὶ μέχρι τοῦδε αἱ λάρνακες αὐτῶν. Μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1089 μακαρίαν λήξιν τοῦ Μητροπολίτου Ἰωάννου, Ἄννα, ἡ θυγάτηρ τοῦ Βσεβολόδου, ἐπιστρέφουσα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἤγαγεν εἰς Κίεβον νέον Μητροπολίτην, εὐνοῦχον, φερώνυμον τοῦ προκατόχου αὐτοῦ, ἀλλὰ κοινότατον ἄνθρωπον καὶ τοσοῦτον ὠχρὸν, ὥστε ὁ λαὸς ἐπεκάλει αὐτὸν νεκρὸν ἀπεβίωσε δ' οὗτος μετὰ ἓν ἔτος. Τρίτος δὲ Μητροπολίτης ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Βσεβολόδου ὑπῆρξεν ὁ Ἐφραῖμ, Ἕλληνα καὶ οὗτος τὸ γένος, κατὰ τοὺς νεωτέρους χρονογράφους· κατ' ἄλλους δὲ ἦτο ἱερομόναχος ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῆς Πεστέρσκης. Ἄλλ' ὁ Νέστωρ ἀναφέρει μόνον, ὅτι ὁ Ἐφραῖμ οὗτος εὐνοῦχος, ὡς ὁ Ἰωάννης, ἔζη ἐν Περεασλάβω, ὅπερ τότε ἦτο ἔδρα τῆς Μητροπόλεως, καὶ ὅτι κτίσας πολλοὺς πλινθίνους ναοὺς ὁ πρῶτος ἤρξατο κατασκευάζειν κολυβήθρας παρὰ τοῖς ναοῖς. Οὗτος δὲ καθιέρωσε τὴν ἑορτὴν κατὰ τὴν 9 Μαΐου διὰ τὴν μετακομιδὴν τῶν λειψάνων τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἀπὸ Λυκίας εἰς Βάρην, πόλιν τῆς Ἰταλίας, ἑορτὴν τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας ἀπορρίφθεισαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων· τοῦτο δ' ἀποδεικνύει ὅτι διετελοῦμεν τότε ἐν φιλικαῖς σχέσεσι μετὰ τῆς Ῥώμης. Εἰ καὶ ὁ Νέστωρ σιγαῶς, κατὰ χρονογράφον τινα τοῦ μέσου αἰῶνος, Ἐπίσκοπός τις, Θεόδωρος καλούμενος, ἐπέμφθη παρὰ τῷ Μεγάλῳ Ἡγεμόνι ὑπὸ τοῦ Πάπα (Οὐρβανοῦ τοῦ Β') ἐν ἔτει 1091 (31), ἐπειδὴ οἱ σπουδάρχαι τοῦ ἀποστόλου Πέτρου τοποτηρηταὶ ἐπειρῶντο ἀναμφιβόλως, ὅπως διὰ παντὸς τρόπου ὑποτάξωσι τὴν Ῥωσσικὴν ἐκκλησίαν.

Κολυμβήθραι

Ἑορτὴ τῆς 9 Μαΐου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΣΒΙΑΤΟΠΟΛΚΟΣ ΜΙΧΑΗΛ.

1093—1112.

Γενναιοφυχία τοῦ Μονομάχου— Πόλεμος κατὰ τῶν Πολοβτσίων— Γάμος τοῦ Σβιατοπόλκου— Πνεῦμα φιλοτάραχον τοῦ Ὀλέγου— Ἐλεινὴ κατάστασις τῆς Μεσημερινῆς Ῥωσσίας— Ἀκρίδες— Νίκαι— Δολιότης τῶν Ῥώσων— Ἐμφύλιος πόλεμος— Ὑπεροψία τοῦ Ὀλέγου— Πυρπόλησις τοῦ μοναστηρίου Πετσέρσκης— Ἀνδρία καὶ ἀγαθότης τοῦ Μστισλάβου— Εὐφραδὴς ἐπιστολὴ τοῦ Μονομάχου— Δολιότης τοῦ Ὀλέγου— Γενναιοφυχία τοῦ Μστισλάβου— Σύνοδος τῶν ἡγεμόνων— Ἀθεμιτούργημα τοῦ Δαβὶδ καὶ Σβιατοπόλκου— Ἀποτύφλωσις τοῦ Βασίλκου— Δάκρυα τοῦ Μονομάχου— Ἀγόρευσις τοῦ Μητροπολίτου— Ἄκρα ἀγαθότης τοῦ Βασίλκου— Ἐκδίκησις τῶν υἱῶν τοῦ Ῥοσισλάβου— Φιλοκέρδεια τῶν Πολωνῶν— Νέα σκευωρία τοῦ Σβιατοπόλκου— Μετριοφροσύνη τῶν υἱῶν τοῦ Ῥοσισλάβου— Ἡττα τῶν Οὐγγρων— Ἐμφύλιος πόλεμος— Νέα σύνοδος τῶν ἡγεμόνων— Ὑποταγὴ τοῦ Δαβὶδ— Θράσος τῶν Νοβοβογοροδίων— Συμβούλιον τῶν ἡγεμόνων— Νίκαι κατὰ τῶν Πολοβτσίων— Πόλεμος κατὰ Μορδδιανῶν καὶ τῶν ἡγεμόνων τοῦ Πολέτσκου— Συμφορὰ τῶν Ῥώσων ἐν Σεμιγαλίᾳ— Νέαι νίκαι κατὰ τῶν Πολοβτσίων— Περιώνυμος ἐκστρατεία— Τὸ ὄνομα Τμουτοροκὰν ἐκλείπει ἐν τοῖς χρονικοῖς— Θάνατος τοῦ Σβιατοπόλκου— Ἑβραῖοι ἐν Κιέβῳ— Γάμοι— Μητροπολίται— Ὁ ἡγεμὼν Σβιατόσας— Ἅγιος Ἀντώνιος ὁ Ῥωμαῖος— Ἀποδημία τοῦ Δανιήλ— Ῥῶσσοι ἐν Ἱερουσαλήμ— Τέλος τῶν χρονικῶν τοῦ Νέστορος— Ὁ γέρον Ἰάνης.

1093.

Γενναιοφυχία
τοῦ Μονομάχου.

Ἀπέχειτο μὲν τῷ Βλαδιμίρῳ ἢ εἰς τὸν πατρικὸν θρόνον ἀνάβασις· ἀλλ' οὗτος, ὡς πρᾶτος καὶ εἰρηναῖος, παρεχώρησεν αὐτὸν τῷ υἱῷ τοῦ Ἡσιασλάβου, λέγων « ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἦν πρεσβύτερος τοῦ » ἐμοῦ, ὁ ἡγεμονεύσας πρὸ τοῦ πατρός μου ἐν τῇ » πρωτευούσῃ· ἐπιθυμῶ ἐν' ἀποφύγῳ τὴν αἵματοχυσίαν καὶ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον ». Ἀναγορεύσας ἐπομένως τὸν Σβιατοπόλκον μονάρχην τῆς Ῥωσσίας, ἀνεχώρησεν εἰς Τσερνίγοβον, ὁ δ' ἀδελφὸς αὐτοῦ Ῥοσισλάβος ἀπήρχετο εἰς Περεάσλαβον. Ὁ Σβιατοπόλκος ἡγεμονεύσας ἐπὶ τινα ἔτη ἐν Νοβο-

γορόδω, δυσχεραίνων δ' ἴσως διὰ τὸ φιλοτάραχον τῶν πολιτῶν τῆς πόλεως ταύτης πνεῦμα, (οἷτινες συγχρόνως προσεκάλεσαν νέον ἡγεμόνα, τὸν Μσισλάβον, υἱὸν τοῦ Βλαδιμίρου) ἀνεχώρησε κατὰ τὸ 1088 καὶ ἔζη εἰς Τούροβον· περιχαρῶς δὲ ἦλθεν εἰς Κίεβον, ἔνθα ὁ λαὸς ὡσαύτως χαίρων ὑπεδέξατο τὸν νέον ἀνακτα, εὐχόμενος ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὴν εἰρήνην καὶ γαλήνην ὑπὸ τὸ κράτος αὐτοῦ. Ἄλλαι ἐλπίδες αὗται ἐματαιώθησαν· διότι κατόπιν τῶν προουμιῶν τῆς βασιλείας τοῦ ἡγεμόνος τούτου ἐπῆλθον μεγάλαι συμφοραί.

Ἄμα δὲ μαθόντες οἱ Πολόβτσιοι τὸν θάνατον τοῦ Βσεβολόδου ἀνήγγειλαν, ὅτι ἐπεθύμουν ἵνα ζήσωσιν ἐν ἀρμονίᾳ μετὰ τῆς Ῥωσσίας. Ἄλλ' ὁ κουφόνους Σβιατοπόλκος, μὴ συμβουλευθεὶς τοὺς μεγιστᾶνας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ τὸν θεῖον, διέταξε τὴν κράτησιν καὶ φυλάκισιν τῶν πρεσβευτῶν· μετ' οὐ πολὺ δὲ, πληροφορηθεὶς ὅτι πρὸς ἐκδίκησιν τῆς αὐτογνώμονος ταύτης πράξεως κατέτεμνον καὶ διεπόρθουν πανταχοῦ τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ, ἀπεφάσισεν ἵνα προτείνῃ τὴν εἰρήνην. Ἀποποιηθέντων δὲ τῶν Πολοβτσίων ταύτην, ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ἐξεστράτευσεν ἀνυπερθέτως κατ' αὐτῶν μετ' ὀκτακοσίων μόνον ἀνδρῶν. Ἀλλὰ μόλις οἱ συνετοὶ μεγιστᾶνες ἀνέστειλαν αὐτὸν λέγοντες, ὅτι παραλείπων τὴν νεανικὴν κομπορρημοσύνην, εἶχε χρεῖαν χιλιάδων, οὐχὶ δὲ ἑκατοστύων, ἀνδρῶν, πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ ἔχθροῦ, ὅτι ἡ τοῦ Κιέβου ἐπαρχία, ἀποκαμουσα ἐκ πολυχρονίων πολέμων, ἐξασθενηθεῖσα ὑπὸ τῶν φόρων, ἦτο ἔρημος, ὥστε ἀπέβαινε ἀναπόφευκτος ἡ συνδρομὴ τοῦ ἀνδρείου Βλαδιμίρου.

Πάραυτα ὁ τοῦ Τσερνιγόβου ἡγεμῶν, δραξάμενος τῶν ὄπλων, ἐκάλεσε παρ' ἑαυτῷ τὸν ἀδελφὸν Ῥοτσισλάβον· ἀλλ' οἱ ἡγεμόνες οὗτοι, ἐνώσαντες τὰς δυνάμεις αὐτῶν, διεφώνουν πρὸς ἀλλήλους, διέμενον δ' ἀπρακτοῦντες καὶ ἐρίζοντες ὑπὸ τὰ τεῖχη τοῦ Κιέβου. Τελευταῖον οἱ μεγιστᾶνες εἶπον αὐτοῖς. « Αἱ παροῦσαι διαφωνίαι ὑμῶν εἰσιν ὄλεθρος τοῦ » λαοῦ· ταπεινώσατε τοὺς ἐχθροὺς, εἶτα δὲ σκέφθητε » περὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους διχονοιῶν ». Αἱ συνεταὶ αὐταὶ παραινέσεις εἰσηκούσθησαν ὑπὸ τοῦ Σβιατοπόλκου καὶ Βλαδιμίρου· ὅθεν ἀσπασθέντες ἀλλήλους ἀδελφικῶς καὶ κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ καιροῦ, προσεκύνησαν τὸν ἅγιον σταυρὸν εἰς τεκμήριον τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀδελφικῆς ἀγάπης.

Οἱ ἐχθροὶ ἐπολιόρκουν τὸ Τόρτσενσκον, πόλιν ὑπὸ τῶν Τόρκων οἰκουμένην, οἵτινες ἐγκαταλιπόντες τὸν νομάδα βίον ὑπετάγησαν τοῖς Ῥώσσοις. Οἱ ἡγεμόνες ἤθελον ἴν' ἀπαλλάξωσιν αὐτὴν τῆς πολιορκίας ταύτης, καὶ ὁ μὲν Σβιατοπόλκος διὰ μάχης, ὁ δὲ Μονομάχος διὰ τῆς εἰρήνης· σταθέντες δὲ παρὰ τῆ Τριπόλει συνεκάλεσαν τοὺς μεγιστᾶνας ἐν συμβουλίῳ. Τὴν τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Τσερνιγόβου γνώμην ὑπεστήριξεν ὁ Ἰωάννης στρατηγὸς τοῦ Κιέβου, φίλος δὲ τοῦ μακαρίου Θεοδοσίου, καὶ πολλοὶ ἄλλοι μεγιστᾶνες. « Οἱ Πολόβτσιοι, ἔλεγον, βλέπουσι τὰ στίλβοντα ἡμῶν ξίφη καὶ παραδεχθῆσονται τὴν εἰρήνην ». Ἄλλ' οἱ δοξομανεῖς Κιεβῖται ἔλαβον τὴν πλειονοψηφίαν, ὥστε ὁ Ῥωσσικὸς στρατὸς διέβη τὸν ποταμὸν Στούγναν. Ὁ Σβιατοπόλκος ἤρχε τῆς δεξιᾶς πτέρυγος, ὁ δὲ Βλαδίμιρος τῆς ἀριστερᾶς, καὶ ὁ Ῥοτσισλάβος ἴστατο κατὰ τὸ

κέντρον. Ὑψώσαντες δὲ τὰς σημαίας αὐτῶν μεταξὺ τῆ 26 Μαΐου τῶν προμαχόνων τῆς Τριπόλεως ἀνέμενον τὸν ἐχθρὸν, ἀρξάμενον τῆς προσβολῆς διὰ τῶν τοξοτῶν καὶ ἐπιπεσόντα αἰφνιδίως κατὰ τοῦ Σβιατοσλάβου μεθ' ἀπάσης τῆς αὐτοῦ δυνάμεως. Οἱ δὲ Κιεβῖται, ὑπενδόντες τῇ ὀρμῇ ταύτῃ, ἐταράχθησαν. Ὁ Μέγας Ἡγεμὼν, διδοὺς καρτεροψυχίας παράδειγμα, ἐπολέμησεν ἐπὶ πολὺν χρόνον καρτερῶς, ἀφῆκε δὲ τελευταῖος τὸ πεδῖον τῆς μάχης. Τὸ δὲ κέντρον καὶ τὸ ἀριστερὸν κέρασ, μὴ ἐπιτυχόντα ἵνα σώσωσι τὸ δεξιὸν δι' ἐπιδεξίου καὶ ταχέος ἐξελιγμοῦ ἀντεῖχον ἔτι ὑπεχώρησαν ὅμως ἐπὶ τέλος διὰ τὴν τοῦ πολεμίου ὑπεροχὴν. Τὸ αἷμα ἔρρεε ποταμηδόν, οἱ δὲ Ῥῶσσοι πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ξίφους τῶν νικητῶν, ἀθρόως ἀπώλοντο ἐν τῷ Στούγνα, πλημμυροῦντι ὑπὸ τῶν ὑετῶν. Ὁ δὲ Μονομάχος, βλέπων τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ πνιγόμενον, ἐπελάθετο τοῦ ἰδίου κινδύνου καὶ ἐνέπεσε καὶ αὐτὸς εἰς τὸν ποταμόν· ἴσως δὲ ἀπώλλυτο, ἐὰν μὴ ἀνείλκυον αὐτὸν οἱ πλήρεις ζήλου καὶ ἀφωσιώσεως ἀξιωματικοί. Ὅθεν θρηνῶν τὴν τύχην τοῦ Ῥοτσιασλάβου, πολλῶν μεγιστάνων, καθὼς καὶ τὰς συμφορὰς τῆς πατρίδος, βαρέως δὲ φέρων τὴν λύπην, ἐπανέλαβε τὴν εἰς Τσερνίγοβον ἄγουσαν ὁδόν, ὃ δὲ Σβιατο-τῆ 23 Ἰουνίου· πόλκος τὴν εἰς Κίεβον. Ἡ δύστηνος τοῦ Ῥοτσιασλάβου μήτηρ περιέμενεν ἀνυπομόνως τὸν υἱὸν αὐτῆς, ἀλλ' εἶδε κομιζόμενον τὸν νεκρὸν τοῦ νέου τούτου ἡγεμόνος, οὗ περ ὁ ἄωρος θάνατος προὔξενησε γενικὴν λύπην.

Οἱ Πολόβτσιοι ἐπανέλαβον τὴν τοῦ Τορτσένκου πολιορκίαν, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτοῦ ἠμύναντο καρτερι-

κῶς· ἀλλ' ἐξησθενημένοι ὑπὸ τοῦ λιμοῦ καὶ τῆς δίψης, μάτην περιέμενον παρὰ τοῦ Σβιατοπόλκου σιτία· διότι ὁ ἄγρυπνος ἐχθρὸς εἶχε περικεκυκλωμένην πανταχόθεν τὴν πόλιν, ἀντιστάσαν ὑπὲρ τοὺς δύο μῆνας. Οἱ Πολόβτσιοι, καταλιπόντες μέρος τοῦ στρατοῦ αὐτῶν πρὸς παράτασιν τῆς πολιορκίας, ἐγγὺς ἐγένοντο τῆς πρωτευούσης. Ὁ Σβιατοπόλκος ἐδοκίμασεν αὖθις τὴν τύχην τῶν ὄπλων, ἀλλ' ἤττηθεις τὸ δεύτερον ὑπὸ τὰ τοῦ Κιέβου τείχη, ἐπράπη εἰς φυγὴν μετὰ δύο μόνον στρατιωτῶν. Οὕτω τὸ Τόρτσενσκον παρεδόθη, αἱ οἰκίαι καὶ τὰ τείχη αὐτοῦ ἀπεστεφρώθησαν, οἱ δὲ κάτοικοι ἠχμαλωτίσθησαν.

1094

Μὴ εὐδοκίμων ὁ Σβιατοπόλκος, κατὰ τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις, ἤλπιζε δι' ἄλλου τρόπου τὴν ἀφόπλισιν τῶν Πολοβτσίων, νυμφευόμενος τὴν θυγατέρα τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν Τογορχάνου· ἀλλ' ἡ κηδεστεία αὕτη, δικαίουμένη μόνον ὑπὸ τοῦ κοινῆ συμφέροντος οὐδαμῶς ἀπέτρεψεν ἀπὸ τῆς Ῥωσσίας τῶν βαρβάρων τούτων τὰς ἐπιδρομάς. Ὁλεγος ὁ Σβιατοσλάβου, ἡγεμὼν τοῦ Τμουτοροκάν, ἐξεστράτευσε μετ' αὐτῶν πρὸς λεηλασίαν τῆς πατρίδος αὐτοῦ τὸ τρίτον ἤδη, καὶ πολιορκήσας τὸν Μονομάχον ἐν Τσερνιγόβω, ἀπήτησε τὴν ἐπαρχίαν ταύτην, ἀρχαίαν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ κληρουχίαν, ὡς νόμιμον κληρονόμημα. Ὁ δὲ Βλαδίμιρος ἀπολαύων τῆς ἀγάπης τοῦ τε στρατοῦ καὶ τοῦ λαοῦ ἡμίνατο μὲν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας· ἀλλὰ φειδόμενος τοῦ αἵματος γενναίως εἶπεν· « Οἱ πολέμιοι τῆς πατρίδος μὴ χαιρέτωσαν· ἐκουσίως δὲ παρεχώρησε τὴν ἡγεμονίαν τῶν Ὁλέγων· » δευτέρα θυσία γενομένη ὑπ' αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Ἀνεχώρησεν ἐκ Τσερνιγόβου ὅπως

Γάμος τοῦ Σβιατοπόλκου.

Πνεῦμα φιλοτίμου τοῦ Ὁλέγου.

μεταβῆ εἰς Περεάσλαβον μετὰ τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ δορυφορούμενος ὑπ' εὐαρίθμου φρουρᾶς, ἐτοίμου πάντοτε πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν ἀχορέστων Πολοβτσίων, οἵτινες, παραβαίνοντες τοὺς ὄρους τῆς εἰρήνης, ἐληίζοντο ἐπὶ πολὺν ἔτι χρόνον τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Τσερνιγόβου. Ὁ δ' ὠμὸς Ὀλεγος, εὐχαριστούμενος ὑπὸ τῶν θηριωδῶν αὐτοῦ ἐπικούρων, ἔβλεπεν ἀταράχως πάσας αὐτῶν τὰς σκληρότητας, ὥστε ἅπασα ἡ μεσημβρινὴ Ῥωσσία ἐβασανίζετο ὑπὸ φρικτοτάτων συμφορῶν. « Αἱ πόλεις εἰσὶν ἔρημοι, » λέγει ὁ Νέστωρ· ἐν τοῖς χωρίοις πυρπολοῦνται » οἱ ναοὶ, αἱ οἰκίαι, οἱ σιτοβολῶνες καὶ ὄλοι οἱ κά- » τοικοι κατασφάζονται ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, ἢ προσδο- » κῶσι τρέμοντες τὸν θάνατον. Οἱ αἰχμάλωτοι δεσ- » μευθέντες ἄγονται γυμνοὶ καὶ ἀνυπόδυτοι εἰς τὰς » ἀπωτάτας τῶν βαρβάρων χώρας, κλαίοντες δὲ λέ- » γουσι πρὸς ἀλλήλους, ὁ μὲν εἰμὶ ἐκ τῆς δεῖ- » νος Ῥωσσικῆς πόλεως, ὁ δὲ ἐκ τῆς δεῖνος » κώμης. Οὐδαμοῦ βλέπομεν ἐν τοῖς λειμῶσιν ἡ- » μῶν οὔτε ἵππους, οὔτε θρέμματα· οἱ ἄγροὶ καλύ- » πτονται ὑπὸ χόρτων, τὰ δ' ἄγρια θηρία νέμονται » ὄσους τόπους πρὸ μικροῦ κατώκουν χριστιανοί. »

Ὡς ἐπίμετρον δὲ τῶν κακῶν νέα φυσικὴ μάστιξ, φαινόμενον καταστρεπτικόν, ἐνέσκηψεν ἐν Ῥωσσίᾳ· διότι ἡ τέως ἄγνωστος τοῖς προγόνοις ἡμῶν ἀκρίς, καλύψασα τὴν γῆν, ἐφθειρεν ἐξ ὀλοκλήρου τὰ λήϊα· νέφη δὲ τοῦ ὀλεθρίου τούτου ἐντόμου, φερόμενα ἀπὸ μεσημβρίας πρὸς ἄρκτον, κατελίμπανον ἀπηλπισμένους τοὺς χωρικοὺς καὶ ἔρμαιον ἐλεεινὸν τοῦ λιμοῦ.

Ἀλλὰ τελευταῖον αἱ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος καὶ Βλαδιμίρου νίκαι ἐνεθάρρυναν τὸ καταπεπτω-

(N. KARAMZINOU TOM. B'.)

Τῆ 26 Αὐγούστου
Ἀκρίδες.

1098.

Νίκαι.

κός πνεῦμα τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ἀν καὶ δυστυχῶς ἤρξαντο ἐξ ἀπιστίας· διότι αἱ πολυχρόνιοι συμφοραὶ ἐκτραχύνουσι τὰς καρδίας, βλάπτουσι δὲ μάλιστα τὴν ἠθικὴν τῶν ἀνθρώπων. Οἱ στρατηγοὶ τῶν Πολοβτσίων Ἰτλαρος καὶ Κιτανός, ἔλαβον ὄμηρον τὸν τοῦ Μονομάχου υἱὸν Σβιατοσλάβον, κατὰ τοὺς ὄρους τῆς μετὰ τούτου συνομολογηθείσης συνθήκης. Ὁ Κιτανός ἐσκήνου πρὸ τῶν τειχῶν αὐτῶν τῆς πόλεως πεποιθῶς ἐπὶ τὰς συνθήκας. Ὁ δὲ Ἰτλαρος ἐξενίζετο ἐν Περεασλάβω ὑπὸ τοῦ μεγιστᾶνος Ῥατιβόρου. Ἄλλὰ πονηροὶ σύμβουλοι προέτρεψαν τὸν ἡγεμόνα, ἵνα, ὠφελούμενος ἐκ τῆς ἀμελείας τῶν βδελυρῶν αὐτοῦ πολεμίων, παραβιάσῃ τὴν ἱερὰν εἰρήνην, καὶ τὰ οὐχ ἤττον ἱερὰ τῆς ξενίας δικαιώματα, ἐνὶ λόγῳ, κατασφάξῃ ἀθεμίτως πάντας τοὺς Πολοβτσίους. Ὁ δὲ Βλαδίμιρος ἐταλατεύετο· οἱ περὶ αὐτὸν ὅμως κατεσίγησαν τὴν ἀμυδρὰν αὐτοῦ φωνήν, δι᾽ ἰσχυρίζομενοι ὅτι μυριάκις οἱ βάρβαροι οὗτοι παρεβίασαν τοὺς ὄρκους αὐτῶν. . . . Ὅθεν κατὰ βαθεῖαν τινὰ νύκτα ἐξελθόντες οἱ Ῥῶσσοι τῆς πόλεως μετὰ τῶν ὑποτελῶν αὐτῶν Τόρχων, κατέσφαξαν μὲν τὸν ὑπνώττοντα Κιτανὸν καὶ τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ, ἐπανήγαγον δ' ἐν θριάμβῳ πρὸς τὸν Βλαδίμιρον τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σβιατοσλάβον, ἐλευθερωθέντα. Ὁ δ' Ἰτλαρος, ἀγνοῶν τὴν ἐπιβουλὴν ταύτην, παρεσκευάζετο ἡσύχως τὴν ἐπαύριον ἵνα δειπνύσῃ παρὰ τοῖς ξενίζουσιν αὐτὸν μετὰ προθυμίας, ἀλλὰ δι' ὠπῆς ἀνοιχθείσης ἐπίτηδες κατὰ τὴν ἀτέγην τῆς αἰθούσης, Ὁλβεγος ὁ Ῥατιβόρου ἐξέτόξευσε βέλος κατὰ τοῦ στήθους αὐτοῦ, ὥστε τοιοτοτρόπως μετὰ πολλῶν περιφανῶν συνεταίρων ἐγέ-

Ἐπιβουλὴ τῶν Ῥῶσσω.

τῆ 24 Φεβρουαρίου

νετο καὶ αὐτὸς παρανάλωμα στυγεραῖς συνωμοσίαις, θεωρηθείσης ὡς συγγνωστέας ἀπάτης καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἀρίστου τῶν τότε ἡγεμόνων τῆς Ῥωσσίας.

Ὁ Βλαδίμιρος καὶ Σβιατοπόλκος, ὅπως προλάβωσι τὴν δικαίαν ἐκδίκησιν τῶν Πολοβτσίων διὰ τὸ κακούργημα τοῦτο, ἐξεστράτευσαν κατ' αὐτῶν, καὶ τὸ πρῶτον ἤδη οἱ Ῥῶσσοι, τολμήσαντες ἵνα προσβάλλωσι τοὺς βαρβάρους τούτους ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν χώρᾳ, ἀφήρπασαν πλῆθος θρεμμάτων, καμήλων, ἵππων καὶ αἰχμαλώτων, καὶ ἐπανῆλθον οὐδεμίαν ὑποστάντες βλάβην. Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον οἱ Πολόβτσιοι ἐπυρπόλησαν τὴν τοῦ Ἰουρέβου πόλιν κειμένην παρὰ τὸν Ῥόσς, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ἐπισκόπου, καταφυγόντες εἰς τὴν πρωτεύουσαν, κατωκίσθησαν ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος ἐν τινὶ πολιχνίῳ κτισθέντι παρὰ τὸ Κίεβον, Σβιατόπολκον δὲ τούνομα.

Ἄλλ' ὁ τοῦ Τσερνιγόβου ἡγεμῶν παραβαίνων τὸν λόγον αὐτοῦ οὐδόλως συνεξεστράτευσεν μετὰ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος κατὰ τῶν Πολοβτσίων. Διὸ ὁ Σβιατοπόλκος καὶ Βλαδίμιρος ἀπήτησαν παρ' αὐτοῦ ἵνα θανατώσῃ, ἢ τοῦλάχιστον παραδῶ αὐτοῖς νέον τινα ἐπιφανῆ, Πολόβτσιον, τὸ γένος, τὸν υἱὸν τοῦ Ἰτλάρου, καταφυγόντα πρὸς αὐτόν· ἀλλ' οὗτος ἀπέβαλε τὴν περίστασιν ταύτην ὡς ἀνωφελὲς ἔγκλημα. Οὕτως ἡ δυσμένεια ἠῤῥξανεν ἀμφοτέρωθεν· ὁ δὲ Σβιατοπόλκος καὶ Βλαδίμιρος συμπολιτευόμενοι ἐστέρησαν Δαβιδ τὸν Σβιατοσλάβου, ἀδελφὸν τοῦ Ὀλέγου, τῆς ἡγεμονίας τοῦ Σμολένσκου, δοθείσης αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Βσεβολόδου, καὶ ἐπεμψαν αὐτόν ἵνα βασιλεύσῃ ἐν Νοβογορόδῳ. Ἐντεῦθεν δὲ ὁ Μονομάχος

Ἐμφύλιος πόλεμος.

μετέθηκε τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μτισλάβον εἰς τὸ Ἑρ-
στοβον· ἀλλ' οἱ φιλοτάραχοι Νοβογορόδιοι μετὰ δύο
ἔτη δηλώσαντες τῷ Δαβίδ, ὅτι ἀπεποιοῦντο αὐτὸν,
ἐκάλεσαν τὸν Μτισλάβον πρὸς ἀντικατάστασιν· ὁ
δὲ Δαβίδ, στερηθεὶς τῆς κληρουχίας, κατέφυγεν ἴ-
σως εἰς τὴν προστασίαν τοῦ Ὀλέγου· τοῦλάχιστον
ἀπέδωκαν αὐτῷ τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Σμολένσκου. Ἄλλ'
ὁ νέος υἱὸς τοῦ Μονομάχου Ἡσιασλάβος, διοικητῆς
τοῦ Κούρσκου, παρεσκεύασε νέας διχονοίας· διότι
κυριεύσας ἀπροσδοκῆτως τοῦ Μουρόμου, πόλεως ἀνη-
κούσης τῷ ἡγεμόνι τοῦ Τσερνιγόβου, ἠχμαλώτισε
τὸν τοποτηρητὴν τοῦ Ὀλέγου.

Κατὰ τοιαύτας περιστάσεις ὁ Σβιατοπόλκος καὶ
Βλαδίμιρος προσεκάλεσαν τὸν Ὀλεγον εἰς τὴν ἐν
Κιέβῳ συγκροτηθησομένην σύνοδον τῶν Ἡγεμόνων.
« Αὐτόθι, ἔλεγον, ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ τῶν Ἑρσοικῶν
» πόλεων, στερεώσομεν τὴν ἀσφάλειαν τῆς ἐπικρα-
» τείας ἐν γενικῷ συμβουλίῳ μετὰ διασημοτάτων
» τοῦ κλήρου, τῶν μεγιστάνων, τῶν πατέρων ἡ-
» μῶν καὶ τῶν πολιτῶν. » Ἄλλ' ὁ Ὀλεγος, δυσπι-
στῶν πρὸς τὸν ἀγαθὸν σκοπὸν αὐτῶν, ἀλαζονικῶς
ἀπεκρίνατο· « Ὡς Ἡγεμῶν οὐδέποτε ὀφείλω
» λαμβάνειν συμβουλήν παρὰ τῶν μονα-
» χῶν καὶ τοῦ ὄχλου ». « Ἐὰν ἔχη οὕτως, εἶπον ὁ
» Σβιατοπόλκος καὶ Βλαδίμιρος, ἐὰν μὴ στέργῃς ἵνα
» πολεμήσῃς τοὺς τῆς Ἑρσσίας ἐχθροὺς, ἢ συνέλ-
» θῃς εἰς τὴν σύνοδον μετὰ τῶν ἀδελφῶν σου, θεω-
» ρήσομεν σὲ αὐτὸν ὡς πολέμιον τῆς πατρίδος, ὁ
» δὲ Θεὸς ἔσται κοινὸς ἡμῶν δικαστής. » Κυριεύσαν-
τες οὖν τοῦ Τσερνιγόβου, προσέβαλον τὴν πόλιν
Σταροδοῦβον, ἐν ἣ ἦτο ὁ Ὀλεγος, ἐπὶ μῆνα δὲ καὶ

Ἑπεροψία τοῦ
Ὀλέγου.

ἐπέκεινα μηνὸς ἐξεχεῖτο τὸ ἀθῶον αἷμα ἐν φρικώ-
 δεσι μάχαις. Τελευταῖον ὑπὸ τοῦ λιμοῦ κατατροχό-
 μενος ὁ τοῦ Τσερνιγόβου ἡγεμὼν ὑπετάγη, ὑπέ- Τῆ 24 Μαΐου.
 σθέθη δὲ καὶ ἐνόρκως ἵνα μεταβῆ εἰς τὴν ἐν Κιέ-
 βῳ σύνοδον μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Δαβίδ.

Ὁ Σβιατοπόλκος ἐπεθύμει ἐνθέρμως τὴν ἀποπερά-
 τωσιν τοῦ ἐμφυλίου τούτου πολέμου, ὡς δηϊούντων
 τότε τῶν Πολοβτσίων τὴν Ῥωσσίαν. Συμμορία δὲ τις
 τῶν βαρβάρων τούτων μεταβᾶσα εἰς Βερέστοβον, ἐνέ-
 πρησε καὶ τὰ βασίλεια· ἑτέρα δ' ἀπετέφρωσε τὴν τοῦ
 Οὔστιε κωμόπολιν παρὰ τὸ Περεάσλβον, αὐτὸ δὲ τοῦτο,
 πρωτεύουσα τῆς τοῦ Μονομάχου ἐπαρχίας, ἐπολιορ-
 κήθη ὑπὸ τοῦ πενθεροῦ τοῦ Σβιατοπόλκου Τουγορκά-
 νου. Ἄλλ' ὁ Μέγας Ἡγεμὼν καὶ ὁ Βλαδίμιρος, ἀπο- Τῆ 30 Μαΐου.
 κρύψαντες τὰ κινήματα τοῦ στρατοῦ αὐτῶν, διέβησαν
 τὸν Βορυσθένη καὶ ἐφάνησαν ἐξαίφνης ὑπὸ τὰ τείχη
 τῆς πολιορκουμένης πόλεως. Οἱ κάτοικοι ὑπερχαίρον-
 τες προῦπήντησαν αὐτοῖς, οἱ δὲ Ῥῶσσοι, παραφερό-
 μενοι ὑπὸ τῆς πολεμικῆς θερμότητος, ἐνέπεσον τῷ πο-
 ταμῷ Τρουβέγῳ, ὅπως πολεμήσωσι τοὺς ἐστρατοπε-
 δευμένους κατὰ τὴν ἀπέναντι ὄχθην Πολοβτσίους. Τῆ 19 Ἰουνίου
 Μάτην δὲ ὁ ἔμφρων Βλαδίμιρος παρέταξεν εἰς μάχην
 τοὺς στρατιώτας, ἐπειδὴ οὗτοι, ἀπειθοῦντες τοῖς ἀρχη-
 γοῖς, προσέβαλον παραυτίκα τοὺς βαρβάρους, καὶ διὰ
 τῆς ἀνδρίας αὐτῶν ἀνεδείχθησαν νικηταί, ὥστε αὐτὸς
 οὗτος ὁ Τουγορκάνος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ καὶ οἱ ἐπιφανέστα-
 τοι τῶν πολεμίων ἔπεσον ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης.
 Ὁ Σβιατοπόλκος, λαβὼν τὸν νεκρὸν τοῦ πρώτου, ἐκή-
 δευσεν αὐτὸν ἐντίμως ἐν τοῖς πέριξ τῶν βασιλείων
 Βερεστόβου. Ἄλλὰ καθ' ἦν στιγμήν οἱ Ῥῶσσοι ἔχαι-
 ρον διὰ τὴν νίκην, τὸ Κιέβον παρ' ὀλίγον ἐκυριεύετο

ὑφ' ἑτέρου τῶν Πολοβτσίων ἡγεμόνος, Βονιακοῦ καλουμένου· διότι πυρπολήσας τὰ προάστεια, τὴν κατὰ τὰ Βιδοβίτσια ὠραίαν αὐλὴν τοῦ Βσεβελόδου καὶ τὰ μοναστήρια, εἰσεχώρησε νύκτωρ εἰς τὴν τῆς Πετσερσκης μονήν, ἔνθα ἐφόνευσε μοναχοὺς τινὰς ἀόπλους, ἐξεγερθέντας ὑπὸ τοῦ θορύβου καὶ τῶν κραυγῶν τῶν ὤμων ἐχθρῶν· λαφυραγωγῆσας δὲ τὸν ναὸν καὶ τὰ κελλία, ἀπεχώρησε μετὰ πολλῶν λαφύρων, ἐγκαταλιπὼν πυρπολούμενα πάντα τὰ ξύλινα οἰκοδομήματα.

Ὁ Σβιατοπόλκος, ἐπανελθὼν εἰς Κίεβον, μάτην ἀνέμενε τὸν Ὀλεγον· διότι ἀποβληθεὶς οὗτος ὑπὸ τῶν κατοίκων τοῦ Σμολένσκου, ἐξεστράτευσε κατὰ τοῦ Μουρόμου. Ἡσιασλάβος δ' ὁ τοῦ Μονομάχου, συναγαγὼν τὰ στρατεύματα τοῦ Ῥοστόβου, Σουσδαλίας καὶ Βιέλου-Οζέρου, διέταξε τὰ πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ πολεμίου τούτου. « Ἀπελθε ἵνα βασιλεύσης τοῦ Ῥοστόβου, ἀνήγγειλεν αὐτῷ ὁ Ὀλεγος. Ὁ πατήρ σου ἀφῆρπασεν ἀπ' ἐμοῦ τὸ Τσερνίγοβον· θέλετε ἄρα καὶ ἐν τῷ Μουρόμῳ, τῇ νομίμῳ κληρονομίᾳ μου, ἵνα σε-ρῆσητέ με τοῦ ἄρτου; Ὀλιγωρῶν τοῦ πολέμου, ἐπιθυμῶ ἵνα ζήσω ἐν εἰρήνῃ μετὰ τοῦ Βλαδιμίρου. » Ὁ Ὀλεγος ἦρχεν εὐαρίθμου στρατοῦ, συναχθέντος ἐν Ῥεζάνῃ, ὑποκειμένη τότε τοῖς ἡγεμόσι τοῦ Τσερνιγόβου· ἀλλὰ, τῶν προτάσεων τούτων ἀπορρίφθεις ἄγερώχως, συνάπτεται μάχη, καθ' ἣν ἔπεσεν ὁ Ἡσιασλάβος, ὁ δὲ στρατὸς αὐτοῦ διεσκορπίσθη. Ὁ νικητὴς ἐκυρίευσε τοῦ Μουρόμου, ἐν ᾧ ἦτο ἡ τοῦ Ἡσιασλάβου σύζυγος, τῆς Σουσδαλίας καὶ τοῦ Ῥοστόβου, αἰχμαλωτίσας κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν τότε βάρβαρον ἔθος καὶ πλῆθος πολιτῶν ἀόπλων.

Πυρπόλησις τοῦ
Μοναστηρίου
τῆς Πετσέρσκης.

Τῆς 6 Σεπτεμ-
βρίου.

Μστισλάβος ὁ Βλαδιμίρου, ἡγεμῶν τοῦ Νοβογορόδου, πνευματικὸς δ' υἱὸς τοῦ Ὀλέγου, μαθὼν τὴν τοῦ Ἡσιασλάβου ὀλεθρίαν τύχην, διέταξε τὴν μετακομιδὴν τοῦ νεκροῦ εἰς Νοβογορόδον, καὶ ἐνεταφίασεν αὐτὸν μετὰ θλίψεως ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας. Φιλέκδικος ὢν ὁ μεγαλόψυχος οὗτος ἡγεμῶν, οὐδόλως κατεδίκαζε τὸν Ὀλεγον ὡς κυριεύσαντα τοῦ Μουρόμου· ἐζήτηε δὲ μόνον ἵνα ἐξέλθῃ τοῦ Ῥοστόβου καὶ τῆς Σουσδαλίας· οὐδ' ἐμέμφετο αὐτὸν διὰ τὸν θάνατον μάλιστα τοῦ Ἡσιασλάβου, ἀλλὰ παρήγγειλεν αὐτῷ διὰ τῶν πρεσβευτῶν αὐτοῦ. « Σὺ ἐφόνευσας τὸν ἀδελφόν μου, » ἀλλ' ἡγεμόνες τε καὶ ἥρωες ἐξ ἴσου φονεύονται ἐν ταῖς μάχαις· ἀρκέσθητι τῇ κληρονομίᾳ σου· τότε δὲ » μεσιτεύσω παρὰ τῷ πατρί μου, ἵνα εἰρηνεύσῃ μετὰ » σοῦ ». Ἄλλ' ὁ Ὀλεγος, ἐλπίζων ἵνα κυριεύσῃ ταχέως καὶ αὐτοῦ τοῦ Νοβογορόδου, οὐδεμιᾶς προτάσεως ἤκουσε· διὸ τότε ὁ ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἀγαπώμενος Μστισλάβος ἐξωπλίσθη. Δοβρίνιος ὁ Ῥαγουήλου, ταξίαρχος τοῦ ἀποσπάσματος τῶν Νοβογοροδίων, συνέλαβε τοὺς ὑπὸ τοῦ Ὀλέγου πρὸς εἰσπραξίν φόρων πεμφθέντας, κατέθραυσε δὲ καὶ τὴν πρωτοπορείαν αὐτοῦ περὶ τὸν ποταμὸν Μεδβεδίτσαν ἐν τῷ νῦν νομῷ τῆς Τβέρης. Ὁ δ' Ὀλεγος, ἀναγκασθεὶς ἵνα ἀποχωρήσῃ ἀπὸ τοῦ Ῥοστόβου καὶ τῆς Σουσδαλίας, ἐνέπρησε τὴν τελευταίαν ταύτην πόλιν, ἀφείξ μόνον ἐν μοναστήριον μετὰ τῶν ναῶν, καὶ ἐνεκλείσθη σπουδαίως ἐν Μουρόμῳ. Ὁ ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὸν ἀνάδοχον αὐτοῦ ὀρμώμενος ἀγαθὸς Μστισλάβος προέτεινεν αὐτῷ αὖθις τὴν εἰρήνην, ἀπαιτῶν μόνον τὴν παράδοσιν τῶν αἰχμαλώτων τοῦ πολέμου, συγχρόνως δὲ ἀπεύθυνε θερμὰς παρακλήσεις τῷ πατρί αὐτοῦ, ὅπως ἐπιλάβηται τῆς κα-

Θάμβος καὶ ἀγαθότητος τοῦ Μστισλάβου.

τὰ τοῦ Ὀλέγου ἔχθρας. Ὁ Μονομάχος ἀπέστειλε τὸν νεώτερον αὐτοῦ υἱὸν Βιατσεσλάβον εἰς Σουσδαλίαν μετ' ἀποσπάσματος ἰππικοῦ τῶν συμμάχων αὐτοῦ Πολοβτσίων, ἐπέστειλε δὲ τῷ Ὀλέγῳ τὴν εὐφραδῆ ταύτην ἐπιστολήν.

Ἐπιστολὴ τοῦ
Μονομάχου.

« Ἡ κατασπαρασσομένη καρδία μου ἐπάλαισεν ἐπὶ
 » πολὺ πρὸς τὰς ἐντολὰς τοῦ χριστιανοῦ, ἔχοντος κα-
 » θῆκον συγχωρεῖν καὶ ἐλεεῖν. Ὁ Θεὸς ἐντέλλεται ἵνα
 » οἱ ἀδελφοὶ ἀγαπῶνται· ἀλλ' οἱ συνετώτατοι πρόγο-
 » νοι καὶ οἱ ἄριστοι καὶ μακάριοι πατέρες ἡμῶν, ἀ-
 » ποπλανώμενοι ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ,
 » ἐξανίσταντο κατὰ τῶν ὁμαιμόνων..... Ἐπιστέλλω
 » σοι τὴν παροῦσαν, πεισθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀναδεκτοῦ σου,
 » ἰκετεύοντός με χάριν τῆς Ῥωσσοικῆς χώρας, ἵνα πα-
 » ραλείπων πᾶσαν μνησικαχίαν, ἀπονείμω τοῖς κρίμα-
 » σι τοῦ Θεοῦ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. Ὁ
 » νεανίας οὗτος κατήσχυνε τὸν πατέρα αὐτοῦ διὰ τῆς
 » αὐτοῦ γενναιοψυχίας. Τῳόντι τολμήσομεν ἀπορρίψαι
 » τὸ τῆς θείας πραότητος παράδειγμα, τὸ δοθὲν ἡμῖν
 » ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, ἡμεῖς φθαρτὰ πλάσματα,
 » σήμερον δεδοξασμένα καὶ τετιμημένα, αὔριον δ' ἐν τῷ
 » τάφῳ, καὶ ὧν ὁ πλοῦτος ὑπὸ ἄλλων καταμερισθήσεται!
 » Ἐνθυμηθῶμεν, ἀδελφέ μου, τῶν πατέρων ἡμῶν. Ἐ-
 » λαβὸν μεθ' ἑαυτῶν ἕτερον ἀγαθὸν ἐκτὸς τῆς ἀρετῆς;
 » Ὁ θανατώσας τὸν υἱὸν μου καὶ ἀνάδεκτόν σου, ὁ
 » ἰδὼν τὸ αἷμα τοῦ ἀμνοῦ τούτου, ὁ ἰδὼν μαρानθὲν τὸ
 » ἀπαλὸν τοῦτο ἄνθος, σὺ οὐκ ἐλυπήθης αὐτὸ, οὐκ ᾤ-
 » κτειρας τὰ δάκρυα τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς, οὐτ'
 » ἠξίωσας ἀπευθῆναι ἡμῖν παραμυθητικὴν τινα ἐπιστο-
 » λήν, οὐτ' ἠθέλησας ἵνα πέμψης μοι τὴν ταλαίπωρον
 » ἀθῶαν γύμφην, ὅπως μετ' αὐτῆς πενήθσω τὸν σύζυγόν

» γον αὐτῆς—ἐγὼ, ὅστις οὐτ' εἶδον τὸν εὐθυμον γά-
» μον αὐτῶν, οὔτε ἤκουσα τῶν εὐφροσύνων ὑμεναίων
» ὕμνων... Πρὸς Θεοῦ, ἀπόπεμψον τὴν δυστυχῆ ἵνα
» ἐν τῇ οἰκίᾳ μου πενθήσῃ ὡς πενθαλέα περιστερὰ, ἐμέ
» δὲ παραμυθήσῃ ὁ οὐράνιος πατήρ. Οὐ μέμφομαί σοι
» τὸν ἄωρον θάνατον τοῦ πεφιλημένου υἱοῦ μου, διό-
» τι οἱ ἐνδοξότατοι ἄνθρωποι ἀποθνήσκουσιν ἐν ταῖς
» μάχαις. Ἐξαπατηθεὶς ὑπὸ πλεογεκτῶν δούλων αὐτοῦ
» ἐπόθησεν ἀλλοτρίων κτημάτων, κατήσχυνε δὲ καὶ κα-
» τελύπησεν ἐμέ. Γενόμενος κύριος τοῦ Μουρόμου, ἦτο
» προτιμότερον ἵνα μὴ λάβῃς τὸ Ῥόστοβον, καὶ συγ-
» χρόνως τότε ἵνα συνομολογήσῃς εἰρήνην μετ' ἐμοῦ.
» Σκέφθητι, εἰ ἐμοί, ἢ σοὶ ἀνῆκεν ἵνα λαλήσῃ; Ἐὰν
» ἔχῃς συνείδησιν, ἐπιθυμῆς δὲ ἵνα καθησυχάσῃς
» τὴν καρδίαν μου καὶ γράψῃς διὰ πρεσβευτοῦ, ἢ
» ἱερέως πρὸς ἐμέ ἄνευ πάσης πονηρίας, ἐπανακάμ-
» ψεις ἐν τάξει εἰς τὴν σὴν ἐπαρχίαν, στρέψεις τὴν καρ-
» δίαν μου πρὸς σέ, ζήσομεν δὲ τοῦ λοιποῦ ἔτι φυ-
» λικώτερον, ἢ πρότερον. Οὐδέποτε ἐγενόμην πολέμιος
» σοῦ, οὐδ' ἤθελον ἵνα χύσω τὸ αἷμα σοῦ παρά τῷ
» Σταροδούβῳ (ἐνθα ὁ Ἡγεμὼν οὗτος ἐπολιορκήθη
» ὑπὸ τοῦ Σβιατοπόλκου καὶ Μονομάχου). δῶν ὁ Θεὸς
» ἵνα καὶ οἱ ἀδελφοί μου μὴ διαλογίζωνται πῶς χύ-
» σωσι τὸ ἐμόν! Σὲ ἀπεδιώξαμεν ἐκ τοῦ Τσερνιγόβου
» μόνον διὰ τὴν μετὰ τῶν ἀπίστων φιλίαν σου, καὶ
» μεταμελοῦμαι διὰ τοῦτο, ὡς ἀκούσας τοῦ ἀδελφοῦ
» μου (Σβιατοπόλκου). Δεσπάζεις νῦν τοῦ Μουρόμου,
» οἱ δὲ υἱοί μου κυβερνῶσι τὴν ἐπαρχίαν τοῦ πάππου
» αὐτῶν· ἐπιθυμεῖς ἵνα θανατώσῃς αὐτούς; Ἐπὶ σοὶ
» κεῖται. Ὁ Θεὸς δὲ μόνος γινώσκει πόσον ἀγαπῶ
» τὴν εὐδαιμονίαν τῆς τε πατρίδος καὶ τῶν ἀδελφῶν

» μου. Εἴη ἐστερημένος αἰωνίως ψυχικῆς γαλήνης ὁ
 » μὴ ἐπιθυμῶν ἐξ ὑμῶν τὴν εἰρήνην παρὰ τοῖς Χρι-
 » στιανοῖς. Οὔτε ὁ φόβος, οὔτε ἡ ἀνάγκη προτρέπου-
 » σί με ἵνα οὕτω λαλήσω σοι· ἀλλ' ἡ συνείδησις καὶ ἡ
 » ψυχὴ, πολυτιμότερα μοι ὅλου τοῦ κόσμου. »

Ἀπιστία τοῦ
 Ὀλέγου

1097.

6. Μαρτίου.

Ὁ Ὀλεγος ἵνα εὐχερέστερον ἐξαπατήσῃ τὸν ἀδελ-
 φιδοῦν αὐτοῦ, παρεδέχθη τὴν εἰρήνην. Ὅτε δὲ ὁ Μστι-
 σλάβος, ἀπολύσας ἤδη τοὺς στρατιώτας, συνεδείπνει
 ἀμερίμνως μετὰ τῶν μεγιστάνων, ταχυδρόμοι ἀναγ-
 γέλλουσιν αὐτῷ, ὅτι ὁ δόλιος αὐτοῦ θεῖος ἦλθεν εἰς
 τὰς ὄχθας τοῦ Κλιάσμα μετὰ στρατοῦ. Ὁ Ὀλεγος ἐ-
 νόμιζεν ὅτι ὁ Μστισλάβος, καταπλαγεὶς ἐξ αἰφνιδίου
 προσβολῆς, ἐμελλεν ἵνα φύγῃ εἰς Σουσδαλίαν· ἀλλ' ὁ
 νέος οὗτος ἡγεμὼν, συναθροίσας αὐθημερόν τὰ στρα-
 τεύματα τοῦ Νοβογορόδου, τοῦ Ῥοστόβου, τοῦ Βιέ-
 λου-Οζέρου, ἤρξατο τῆς μάχης ἐξω τῶν προχωμά-
 των. Ἀπρακτοῦντος δὲ τοῦ Ὀλέγου ἐπὶ τέσσαρας ἡ-
 μέρας, ὁ Βιατσεσλάβος, ἕτερος τοῦ Μονομάχου υἱός,
 ἔλαβε καιρὸν ἵνα συνενωθῇ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ,
 ὥστε παραυτίκα ἐγένετο συμπλοκὴ. Ὁ Ὀλεγος συνε-
 σχέθη ὑπὸ τρόμου, ἰδὼν τὴν εὐκλεῆ τοῦ Βλαδιμίρου
 σημαίαν ἐν ταῖς χειρσὶ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Πολοβ-
 τσίων, παραταττομένου μετ' ἀποσπάσματος πεζικοῦ
 τοῦ Μστισλάβου πρὸς τὰ νῶτα τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ·
 διὸ τραπεὶς εὐθέως εἰς φυγὴν, κατέφυγεν εἰς Ῥεζά-
 νην, τὸ δὲ Μούρομον ἀντίθετο τῷ νεωτέρῳ αὐτοῦ ἀ-
 δελφῷ Ἰαροσλάβῳ.

Ὁ Μστισλάβος, μετριοφρονῶν μετὰ τὴν νίκην, πα-
 ρέλιπε μὲν τὴν ἄλωσιν τῶν δύο τούτων πόλεων, ἤρ-
 κέσθη δὲ μόνον τῇ ἀπελευθερώσει τῶν ἐν Ῥοστόβῳ
 καὶ Σουσδαλίᾳ πεφυλαχισμένων αἰχμαλώτων. Ὁ δ' Ὀ-

λεγος, προτρέχων αὐτοῦ, ἐπλανᾶτο ὡς ἀπηλπισμένος, μὴ γινώσκων ποῦ κεφαλὴν κλίνῃ· ἀλλ' ὁ ἀδελφιδοῦς αὐτοῦ, νέος ἀγαθός, παρεμύθησεν αὐτόν, λέγων· « Καὶ » ὁ Σβιατοπόλκος καὶ ὁ Βλαδίμιρος, οὐκ ἀποστε-
 » ρήσουσί σε τῆς Ῥωσσικῆς χώρας. Ἔσομαι πιστός σου
 » μεσίτης· μείνον, ἄρχε ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ σου, καὶ τα-
 » πεινώθητι μόνον.» Ὁ δὲ Μστισλάβος ἐτήρησε τὸν λό-
 γον αὐτοῦ· διότι, ἐξελθὼν τῆς ἐπαρχίας Μουρόμου, ἐ-
 πέστρεψεν εἰς Νοβογόροδον καὶ συνδιήλλαξε τὸν Ὀ-
 λεγον μετὰ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος καὶ τοῦ πατρὸς
 αὐτοῦ.

Γεννησιψυχία
 τοῦ Μστισλάβου

Παρελθόντος δὲ χρόνου τινός, συνεκροτήθη ἐν Ῥωσ-
 σία τὸ πρῶτον σύνοδος ἐπίσημος τῶν Ἡγεμόνων
 ἐν τῇ πόλει Λουβέτσω, παρὰ τὸν Βορυσθένη κει-
 μένη. Αὐτόθι δὲ καθήμενοι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τάπητος
 ἐσκέπτοντο φρονίμως, ὅτι ἡ πατρίς ἀπόλλυται ἐκ
 τῶν διχονοιῶν, ἦτο δὲ καιρὸς ἵνα καταπαύσωσι
 μὲν τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, ἀναμιμνησκόμενοι δὲ τῆς
 ἀρχαίας τῶν προγόνων δόξης ἐνωθῶσιν ἐξ ὅλης ψυ-
 χῆς καὶ καρδίας πρὸς καταδάμασιν τῶν ἐξωτερικῶν
 ἐχθρῶν, τῶν Πολοβτσίων, καὶ καθησύχασιν τοῦ Κρά-
 τους, γινόμενοι οὕτως ἄξιοι τῆς ἀγάπης τοῦ λαοῦ.
 Ὑπάρχει βέβαιον, ὅτι ὡς φιλόπατρις καὶ συνετώτα-
 τος τῶν Ῥώσων ἡγεμόνων ὁ Μονομάχος συνε-
 βούλευσε τὴν συγκρότησιν τῆς ἀξιομνημονεύτου ταύ-
 τῆς συνόδου, ἧς ὑπῆρξεν, οὕτως εἰπεῖν, ἡ ψυχὴ.
 Ὡς παράδειγμα δὲ μετριότητος καὶ ἀφιλοκερδείας
 παρεχώρησε τοῖς υἱοῖς τοῦ Σβιστοσλάβου πᾶν ὅ,τι
 ἀνῆκεν ἄλλοτε τῷ πατρὶ αὐτῶν· οἱ δὲ ἡγεμόνες
 κοινῇ ψήφῳ ἐπεκύρωσαν τῷ μὲν Σβιατοπόλκῳ τὴν
 ἐπαρχίαν Κιέβου, τῷ δὲ Μονομάχῳ, τὴν ἰδιαιτέραν

κληρουχίαν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, τουτέστι, τὸ Περεά-
 σλαβον, Σμόλενσκον, τὴν Σουσδαλίαν καὶ τὸ Βιέλο-
 Οὔζερν, τοῖς δὲ υἱοῖς τοῦ Σβιατοσλάβου, Ὀλέγω,
 Δαβὶδ καὶ Ἰαροσλάβω, τὴν Ῥεζάνην καὶ τὸ Μού-
 ρομον, Δαβὶδ δὲ τοῦ Ἰγορος, τὸ ἐν Βολυνία Βλα-
 δίμιρον, τοῖς δὲ υἱοῖς τοῦ Ῥοστισλάβου, Βολοδάρω
 καὶ Βασίλκω, τὴν Πρεσμιλίαν καὶ Τερέβοβλον, πα-
 ραχωρηθείσας αὐτοῖς ἔτι ὑπὸ τοῦ Βσεβολόδου. Ἐ-
 καστος δ' αὐτῶν ἀρχούμενος τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ κλήρῳ,
 ἔλεγεν ἀσπαζόμενος τὸν Ἅγιον Σταυρόν· « Ἔστω
 » ἡ Ῥωσικὴ χώρα κοινὴ ἡμῶν πατρίς, καὶ ἡμεῖς
 » πάντες ἐξεγερθῶμεν κατὰ τοῦ ἐπαναστατήσοντος
 » κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ. » Ὁ ἀγαθὸς λαὸς ἠγάλλετο ἐπὶ
 τοῖς δείγμασι τούτοις τῆς ἐπικρατούσης συμπνοίας
 τῶν ἡγεμόνων, περιπτυσσομένων ἀλλήλους ὡς γνησίων
 ἀδελφῶν.

Ἄλλὰ μόλις γενόμενος ὁ ἐπίσημος οὗτος σύνδε-
 σμος, διερρήχθη διὰ στυγερωτάτου ἀθεμιτουργήμα-
 τος, οὗ τινος ἡ φρικώδης ἀνάμνησις ἔσεται ἐπα-
 χθῆς μέχρι τῶν ἀπωτάτων ἡμῶν ἀπογόνων. Ὁ χρονο-
 γράφος σπουδάζει ἵνα δικαιολογήσῃ τὸν αὐτουργὸν
 λέγων, ὅτι ἐπλανήθη ὑπὸ τῆς συκοφαντίας· ἀλλ'
 οὕτως ἐξαπατῶνται μόνον τὰ τέρατα. Δαβὶδ ὁ Ἰ-
 γορος, ὁ ἀνάξιος οὗτος ἑγγονος τοῦ Ἰαροσλάβου,
 ἐλθὼν ἐκ Λουβέτσου εἰς Κίεβον, ἐδήλωσε τῷ Σβια-
 τοπόλκω, ὅτι ὁ Μονομάχος καὶ Βασίλκος ὁ Ῥο-
 στισλάβου ἦσαν οἱ ἀπόκρυφοὶ αὐτοῦ ἐχθροί· ὅτι ὁ
 μὲν πρῶτος διανοεῖτο πῶς κυριεύσῃ τοῦ θρόνου τοῦ
 Μεγάλου Ἡγεμόνος, ὁ δὲ δεύτερος, τῆς πόλεως τοῦ
 Βλαδιμίρου· προσέθηκε δὲ ὅτι, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰα-
 ροπόλκος ἐθανατώθη ὑπὸ χειρὸς μισθωτοῦ τινος τοῦ

Ἐπιβουλὴ τοῦ
 Δαβὶδ καὶ Σβια-
 τοπόλκου.

Βασίλκου, καταφυγόντος πρὸς τοὺς τοῦ Ῥοστισλά-
 βου υἱούς· τελευταῖον δὲ, ὅτι ἡ φρόνησις παρήγ-
 γειλε μεγάλην προσοχήν, ἡ δὲ ἐκδίκησις τὸ θυμα. Ὁ
 Μέγας Ἡγεμὼν, καταληφθεὶς ὑπὸ φρίκης, ἐκλαυσε
 πικρῶς, ἐνθυμούμενος τῆς σκληρᾶς τύχης τοῦ προσ-
 φιλεστάτου αὐτῷ ἀδελφοῦ. « Ἄλλ' ὑπάρχει ἀληθής
 » ἡ φρικώδης αὕτη κατηγορία; ἀνέκραξεν ὁ Θεὸς
 » τιμωρήσαι σε, ἐὰν ὑπὸ μίσους, ἢ φθόνου ἐξαπα-
 » τᾶς με. » Ὁ Δαβὶδ ὤμοσεν, ὅτι ἀδύνατον ἵνα βασι-
 λεύσῃ ἡσύχως ἐν τῇ πόλει Βλαδιμίρου, ὡς καὶ ὁ
 Σβιατοπόλκος ἐν Κιέβῳ, ἐφ' ὅσον ὁ Βασίλκος ζῆ.
 Τοιουτοτρόπως ὁ τοῦ Ἡσιασλάβου υἱός, συγκατε-
 τέθη ἵνα ἐπιορκήσῃ, ὡς καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. Ὁ δὲ
 Βασίλκος, ἀγνοῶν πάντα ταῦτα, μετ' ἀταράχου συ-
 νειδήσεως διαβαίνων παρὰ τὸ Κιέβον εἰσῆλθεν εἰς
 τὸ τοῦ Ἀγίου Μιχαὴλ μοναστήριον, ἵνα προσευχηθῆ,
 ἐδείπνησεν ἐν τῇ μονῇ μοναχῶν, καὶ διενυκτέρευσε
 ἔξω τῆς πόλεως· ὁ Σβιατοπόλκος καὶ Δαβὶδ παρε-
 κάλεσαν αὐτὸν ἵνα διαμείνῃ ἐν Κιέβῳ μέχρι τῆς
 ἡμέρας τῶν Ταξιαρχῶν, ἑορτῆς τοῦ ὀνόματος τοῦ
 Μεγάλου Ἡγεμόνος· ἀλλ' ὁ Βασίλκος, μέλλων ἵνα
 πολεμήσῃ πρὸς τοὺς Πολωνοὺς, ἔσπευδεν οἴκαδε, ἀ-
 ποποιηθεὶς τὴν πρόσκλησιν ταύτην τοῦ Σβιατοπόλ-
 κου. « Βλέπεις, λέγει ὁ Δαβὶδ τῷ Μεγάλῳ Ἡγε-
 » μόνι, πῶς καταφρονεῖ σου καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἐπαρ-
 » χίᾳ σου. Τί ἄρα γε μέλλει γενέσθαι μετὰ τὴν ἐπά-
 » νοδον ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ αὐτοῦ; οὐδεμία ἀμφιβολία,
 » ὅτι ἐχυρίσῃ τοῦ Τουρόβου, τοῦ Πίσκου καὶ ἄλλων
 » τόπων ἀνηχόντων σοι. Διάταξον τὴν σύλληψιν, καὶ
 » παράδος μοι αὐτόν· διότι ἄλλως ἀναμνησθήσῃ μὲν
 » βραδέως, ἀνωφελῶς δὲ, τῆς συμβουλῆς μου. » « Ὁ

» Σβιατοπόλκος παρεκάλεσε τὸ δεύτερον τὸν Βασίλ-
 » κον, ἵνα μεταβῆ παρ' αὐτῷ ἐπὶ μίαν μόνον στιγ-
 » μὴν, ὅπως ἐναγκαλισθῆ τοὺς θείους καὶ συλλα-
 » λήσῃ μετ' αὐτῶν ὀλίγον. Ὁ δὲ δυστυχῆς ἡγεμῶν,
 » ἐνδοὺς ταῖς θερμαῖς ταύταις παρακλήσεσιν, ἀνέβη
 » τὸν ἵππον. Ἦδη δὲ πρὸ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως ἰ-
 » σταμένου, ἀφωσιωμένος τις ἐκ τῶν ἀκολούθων αὐ-
 » τοῦ, ὄραμῶν εἰς προὔπαντησιν, ἀναγγέλλει αὐτῷ φρίσ-
 » σων τὴν ἐπαπειλοῦσαν αὐτὸν στυγεράν συνωμοσίαν·
 » ἀλλ' ὁ Βασίλκος οὐδαμῶς ἐπίστευεν αὐτήν. « Ἡ-
 » σπίασθημεν, εἶπε, τὸν Σταυρὸν, ὁμόσαντες ἵνα μεί-
 » νωμεν φίλοι ἕως θανάτου· οὐδέποτε περιυθρίσω τοὺς
 » συγγενεῖς μου, τοιαῦτα ὑποπτεύων. » Κατασημαινόμε-
 νος τῷ τοῦ Σταυροῦ σημείῳ, εἰσῆλθε μετ' εὐαρίθμου
 ἀκολουθίας. Ὁ Σβιατοπόλκος ὑποδεξάμενος προσηγῶς
 τὸν ξένον ἐν τοῖς βασιλείοις, εἰσάγει εἰς δωμάτιόν τι,
 ὅθεν πάραυτα ἐξέρχεται ἐπὶ λόγῳ προπαρασκευῆς δει-
 πνου ὑπὲρ τοῦ προσφιλοῦς αὐτῷ ἀδελφιδοῦ. Ὁ δὲ Βα-
 σίλκος, μείνας μόνος μετὰ τοῦ Δαβίδ, ἔδωκεν ἀφορ-
 μὴν ὁμιλίας· ἀλλ' ὁ κακοῦργος, ἄπειρος ἔτι τοιοῦτου
 ἀποτροπαίου ἔργου, ἀλλοιοῦται τὴν ὄψιν, καὶ οὐδε-
 μίαν λέξιν δυνηθεὶς ἐκφράσαι, ἀπεχώρησεν. Ἀμέσως
 δὲ δοθέντος τοῦ σημείου, οἱ στρατιῶται, εἰσελθόντες
 εἰς τὸ δωμάτιον, δεσμεύουσι τὸν Βασίλκον. Ἀλλὰ
 τὸ μέτρον τοῦ κακουργήματος ἔμεινεν ἀπλήρωτον τό-
 τε· διότι ὁ Σβιατοπόλκος, φοβούμενος τὴν κοινὴν ἀ-
 γανάκτησιν, συγκαλεῖ τὴν ἐπιούσαν τοὺς μεγιστᾶνας
 καὶ τοὺς πολίτας τοῦ Κιέβου, καὶ κοινοποιεῖ αὐτοῖς
 ἐπισήμως τὰ παρὰ τοῦ Δαβίδ καταμηνυθέντα. « Ἡγε-
 » μῶν, ἀπεκρίθη ὁ λαός, ἡ ἀσφάλειά σου ἐστὶν ἡ-

» μὴν ἱερά. Ὁ Βασίλκος ὑπάρχει ἄξιος τιμωρίας, ἂν
 » ἐξηλέγχθη ὡς ἐχθρός σου· ἐὰν δ' ἐσυκοφαντήθη ὑπὸ
 » τοῦ Δαβίδ, ὁ Θεὸς τιμωρήσει ἐπ' αὐτοῦ τὸ αἷμα
 » τοῦ ἀθώου. » Οἱ δὲ περιφανέστατοι τοῦ κλήρου ἐ-
 λάλουν τῷ Μεγάλῳ Ἡγεμόνι περὶ τῆς φιλανθρωπίας
 καὶ τοῦ ἀποτροπαίου τῆς ἐπιπορκίας. Ὁ Ἡγεμὼν ἐ-
 ταλαντεύετο μέχρι τινός, ἀλλὰ φοβηθεὶς αὐτὸς τὰς
 ἀξιοκατακρίτους τοῦ Δαβίδ εἰσηγήσεις παρέδωκεν αὐ-
 τῷ τὸ θῦμα. Τοιουτοτρόπως ὁ Βασίλκος μετακομι-
 σθεὶς νύκτωρ εἰς Βιελογόροδον κατεκλείσθη ἐν στενω-
 δωματίῳ· ἡ μάχαιρα ἐθήγετο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐ-
 τοῦ, τάπησ δ' ἐξετάθη ἐπὶ τοῦ δαπέδου· εἶτα δὲ συνέ-
 λαβὼν τὸν δυστυχῆ ὅπως ἐξαπλώσῃ χαμαί· ἀλλ' οὗτος
 μαντεύσας τὸν σκοπὸν τῶν τοῦ Δαβίδ καὶ Σβιατοπόλ-
 κου ἀξίων ὑπηρετῶν, ἔφριξε. Καί τοι δέσμιος ὢν ἀν-
 θίσταται ἐπὶ πολὺν χρόνον μετὰ τοσαύτης ἀνδρίας, ὥστε
 οἱ δολοφόνοι προσεκάλεσαν βοηθούς. Τέλος δεσμεύσαν-
 τες αὐτὸν, συνέτριψαν μὲν τὸ στήθος διὰ σανίδος, ἐ-
 ξώρυξαν δὲ τὴν κόρην τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. Ὁ Βασίλ-
 κος ἔκειτο ἐξηπλωμένος ἐπὶ τοῦ τάπητος ἀναίσθη-
 τος. Οἱ δὲ μαιφόνοι ἄραντες τὸ σῶμα, ἀνεχώρησαν
 μετ' αὐτοῦ εἰς Βλαδίμιρον· ἀλλ' ἐνδιατρίψαντες χάριν
 δείπνου ἐν τῇ πόλει Ζδβίζενσκον, προσέταξαν τῇ ξε-
 νοδόχῳ, ἵνα πλύνη τὸν καθημαγμένον τοῦ ἡγεμό-
 νος χιτῶνα. Ἡ γοερὰ φωνὴ τῆς συμπαθοῦς ταύτης
 γυναικὸς, ἀνεκάλεσεν αὐτὸν εἰς αἴσθησιν. «Ποῦ εἰμί;»
 ἐρωτᾷ. Πίνει ποτῆριον ψυχροῦ ὕδατος, φαύει τῶν
 ἱματίων αὐτοῦ καὶ λέγει· «Διὰ τί ἐλάβετε ἀπ' ἐμοῦ
 » τὸ αἰμοφόρυκτον ἱμάτιον; Οὕτως ηὐχόμεν ἵνα ἐμ-
 » φανισθῶ ἐνώπιον τοῦ ὑπερτάτου Κριτοῦ. » Ὁ Δα-
 βίδ περιέμεγε τὸν Βασίλκον ἐν Βλαδιμίρῳ, τῇ πρω-

Ὁ Βασίλκος τυ-
 φλωθεὶς.

τευούση αὐτοῦ, καὶ φυλακίσας αὐτὸν ἐφύλαττε διὰ δύο ἀξιωματικῶν καὶ τριάκοντα στρατιωτῶν.

Δύπη τοῦ Μο-
νομάχου.

Ὁ Μονομάχος, μαθὼν τὸ φρικτὸν τοῦτο ἀνοσιούργημα, ἔφριξε καὶ ἔχυσε κρουνοὺς δακρῶν. « Οὐδέποτε » εἶπε συνέβη ἐν Ῥωσικῇ χώρᾳ τοιοῦτό τι. » Αὐθωρεὶ δ' ἀνεκοίνωσε περὶ τούτου τοῖς υἱοῖς τοῦ Σβιατοσλάβου, Ὁλέγω καὶ Δαβίδ· « Ἐπίσχωμεν τὸ κακὸν ἐν » τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ, ἐπέστειλεν αὐτοῖς ὁ ἀγαθὸς οὗτος » ἡγεμῶν, τιμωρήσωμεν τὸ κατασχύναν τὴν πατρί- » दा ἡμῶν τέρας καὶ βαλὼν τὴν μάχαιραν ἐν τῇ χειρὶ » ἀδελφοῦ κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ· ἄλλως τὸ αἷμα ρεύ- » σει ποταμηδόν, καὶ ἡμεῖς δ' αὐτοὶ ἐσόμεθα δολο- » φόνοι, ἢ Ῥωσικὴ χώρα ἀπολεσθήσεται, γεννη- » σομένη ἔρμαιον τῶν βαρβάρων. » Ὁ δ' Ὁλεγος καὶ Δαβίδ, τὴν αὐτὴν μεγαλόψυχον ἀγανάκτησιν τοῦ Μονομάχου αἰσθανόμενοι, συνηνώθησαν αὐτῶ, προσίγγισαν τοῦ Κιέβου καὶ ἀπήτησαν ἀπειλητικῶς τὴν ἀπολογίαν τοῦ Σβιατοπόλκου. Οἱ δὲ ὑπ' αὐτῶν ἀποσταλέντες πρεσβευταὶ, ἔλεγον ἐν ὀνόματι αὐτῶν· « Ἐὰν ὁ Βασίλκος ἦτο ἐγκληματίας, τίνος ἕνεκα » οὐκ ἠθέλησας ἵνα δικασθῆς μετ' αὐτοῦ ἐνώπιον ἡμῶν; » Τί δὲ τὸ ἐγκλημα αὐτοῦ; »

Ὁ Μέγας Ἡγεμῶν, ἀπολογούμενος ὑπὲρ τῆς εὐπιστίας αὐτοῦ, εἶπεν, ὅτι ὁ Δαβίδ, οὐχὶ δ' αὐτὸς διέταξε τὴν τύφλωσιν τοῦ ἀδελφιδοῦ. « Τὸ κακούργημα ἐπράχθη ἐν τινι τῶν πόλεων σου », ἀπεκρίθησαν οἱ πρεσβευταὶ, καὶ ἐξῆλθον πάραυτα τῶν ἀνακτόρων αὐτοῦ. Τὴν ἐπαύριον ὅτε Βλαδίμιρος καὶ οἱ δύο τοῦ Σβιατοσλάβου υἱοὶ παρεσκευάσθησαν ἵνα διαβῶσι τὸν Βορυσθένη πρὸς ἐκπολιόρρησιν τοῦ Κιέβου. Ὁ μικρόψυχος Σβιατοπόλκος ἐσκέπτετο περὶ φυγῆς, ἀλλ' οἱ

πολίται ἠναντιώθησαν· γινώσκοντες δὲ τὴν ἀγαθὴν καρδίαν τοῦ Μονομάχου, ἔπεμψαν αὐτῷ πρεσβείαν. Ὁ Μητροπολίτης καὶ ἡ τοῦ Βσεβολόδου χήρα παρέστησαν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ στρατοπέδου τῶν συμμάχων ἡγεμόνων· καὶ ὁ μὲν πρῶτος ἐλάλησεν ἐν ὀνόματι τοῦ λαοῦ, ἡ δὲ χέουσα δάκρυα ἰκέτευε. «Μεγαλόψυχοι ἡγε-
 » μόνες, λέγει ὁ Μητροπολίτης τῷ Βλαδιμίρῳ καὶ τοῖς
 » τοῦ Σβιατοσλάβου υἱοῖς, μὴ σπαράττητε τὴν πατρίδα
 » δι' ἐμφυλίων πολέμων· μὴ παρέχητε ἀφορμὴν χαρᾶς
 » τοῖς ἐχθροῖς. Διὰ πολλῶν πόνων οἱ γονεῖς καὶ οἱ
 » πρόγονοι ὑμῶν ὑπεστήριζον τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν
 » ἀσφάλειαν τοῦ Κράτους! Ἐκεῖνοι μὲν ἐπόρθουν
 » ξένας χώρας, ὑμεῖς δὲ ἀπόλλυτε τὴν ὑμετέ-
 » ραν.» Ταῦτα ἐκείνου εἰπόντος, ὁ Βλαδίμιρος, κα-
 τανυχθεὶς, ἐδάκρυσεν· διότι ἐσέβετο μὲν τὴν μνήμην τοῦ
 πατρὸς αὐτοῦ καὶ ἐτίμα τὴν τε χήραν τοῦ ἡγεμόνος
 τούτου καὶ τὸν Ποιμένα τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ πρὸ
 πάντων τὴν Ῥωσσίαν. «Ναί, ἀπεκρίνατο περίλυπος,
 » ἀνάξιοί ἐσμεν τῶν ἡμετέρων προγόνων, ἀξιοὶ δὲ
 » τῆς μομφῆς αὐτῶν.» Οἱ Ἠγεμόνες ἀπεδέχθησαν
 τὴν εἰρήνην, ὁ δὲ Βλαδίμιρος συνεχώρησε τῷ Σβιατο-
 πόλκῳ τὴν κατ' αὐτοῦ προσωπικὴν ὕβριν· διότι ὁ ἀ-
 γνώμων οὗτος, ὀφείλων αὐτῷ τὸν θρόνον, ἐπίστευσεν
 ἀναισχύντως εἰς τὴν γενομένην συκοφαντίαν, θεωρῶν
 αὐτὸν ὡς κρύφιον ἐχθρόν. Ὁ δὲ Μέγας Ἠγεμὼν ἐνοχο-
 ποιῶν κατὰ πάντα τὸν Δαβίδ, ὑπεσχέθη ἵνα τιμωρήσῃ
 αὐτὸν ὡς κοινὸν ἐχθρόν.

Δημηγορία τοῦ
Μητροπολίτου.

Ἄλλ' ὁ Δαβίδ, μαθὼν τὴν ἀπόφασιν ταύτην, ἐπεθύ-
 μει ἀποτρέψαι τὴν ἐπαπειλοῦσαν αὐτὸν καταϊγίδα. Τότε
 Βασίλειός τις, εἷς τῶν συμπληρωτῶν τῶν χρονικῶν
 τοῦ Νέστορος, ἴσως μοναχός, ἡiereύς, παριστᾷ ἑαυ-

τὸν ὡς ἐνεργήσαντα ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης καὶ ἀνα-
 φέρει τὰς ἀκολούθους λεπτομερείας. « Ἦμην τότε, λέ-
 » γει, ἐν τῇ πόλει Βλαδιμίρῳ. Ὁ ἡγεμὼν Δαβὶδ προσ-
 » ἐκάλεσέ με νύκτωρ· περικεκυκλωμένος δὲ ὑπὸ τῶν με-
 » γιστάνων, ἐκέλευσε ἵνα καθήσω, καὶ εἶπέ μοι Ὁ
 » Βασίλκος μοὶ λέγει, ὅτι δύναμαι ἵνα συν-
 » διαλλαγῶ μετὰ τοῦ Βλαδιμίρου. Ἄπελθε
 » οὖν πρὸς τὸν πεφυλακισμένον· συμβούλευ-
 » σον αὐτῷ ἵνα στείλῃ πρεσβευτὰς πρὸς
 » τὸν Μονομάχον καὶ προτρέψῃ τὸν Ἠγε-
 » μόνα τοῦτον, ὅπως ἀφῆ με ἀνενόχλητον.
 » Ὡς δεῖγμα δὲ εὐγνωμοσύνης δώσω τῷ Βα-
 » σίλκῳ ἣν ἀνθελήσῃ ἐκ τῶν πόλεων τῆς Ξαν-
 » θῆς Ῥωσσίας, τουτέστι τὴν Βσεβολόγην,
 » Σεπώλιον, ἢ Περεμίλην.» Καὶ ἐγὼ μὲν ἐξετέ-
 λεσα τὴν τοῦ Δαβὶδ ἐπιθυμίαν. Ὁ δὲ δυστυχῆς Βασίλ-
 κος, ἀκούσας μου μετὰ προσοχῆς, ἀπεκρίνατο πράως·
 » Οὐδεμίαν λέξιν εἶπον, ἀλλ' οὐχ' ἤττον ποιή-
 » σω κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Δαβίδ· οὐδὲ
 » καὶ σταγὼν αἵματος Ῥωσσικοῦ στέργω ἵ-
 » να χυθῆ ἕνεκεν ἐμοῦ. Θαυμάζω ὁμῶς τὸν
 « Δαβίδ, θέλοντα λόγῳ εὐσπλαγχνίας, ἵνα
 » μοὶ παραχωρήσῃ πόλιν ἀνήκουσαν ἐμοί,
 » τὸ Σεπώλιον· καί τοι δ' ἐν φυλακῇ, εἰμὶ ὁ-
 » μῶς πάντοτε ἡγεμὼν τοῦ Τερεβόβλου. Εἶ-
 » πέ οὖν αὐτῷ, ὅτι ἐπιθυμῶ ἵνα ἴδω τὸν με-
 » γιστάνά μου Κουλμέον, καὶ ἐξαποστεί-
 » λω αὐτὸν ἔπειτα εἰς Βλαδίμιρον.» Ὁ Δα-
 » βίδ, ἀπορρίψας τὴν πρότασιν ταύτην, ἀπεκρίθη, ὅτι
 » ὁ Κουλμέος ἀπουσίαζεν ἐκ Βλαδιμίρου. Ἐπανῆλθον παρὰ
 » τῷ Βασίλκῳ, ὅς τις, ἀποπέμφας τὸν ὑπηρέτην αὐ-

» τοῦ, προσεχάλεσέ με ἵνα καθήσω παρ' αὐτῶ, καὶ ἐ-
 » λάλησεν οὕτως· Ἐμαθον, ὅτι ὁ Βασίλευς προ-
 » τίθεται, ἵνα παραδῶ με τοῖς Πολωνοῖς·
 » μὴ κορεσθεῖς εἰσέτι ἐκ τοῦ αἵματός μου, ἐπι-
 » θυμεί καὶ τοῦ ἐπιλοίπου. Ἐκδικούμενος τοὺς
 » Λέχους χάριν τῆς πατρίδος μου ἐγενόμην
 » αὐτοῖς αἷτιος μεγάλων κακῶν ἀλλὰ πλη-
 » ρωθείησαν αἱ ἐπιθυμίαι αὐτοῦ· οὐδόλως φο-
 » βούμαι τὸν θάνατον· φιλαλήθης ὢν, ἐξο-
 » μολογήσομαι ὅ, τι φρονῶ. Ὁ Θεὸς ἐτιμώ-
 » ρησέ με διὰ τὴν ὑπερηφανίαν μου! Γινώσκων
 » ὅτι οἱ σύμμαχοί μου Τόρκοι, Βερενδαῖοι,
 » Πολόβτσιοι καὶ Πατσινάκαι ἔρχονται πρὸς
 » με, ἐβουλεύθην ἐν τῇ ὑπερηφανία μου. Νῦν δὲ
 » λέγω τῷ ἀδελφῷ μου Βολοδάρω καὶ Δαβίδ, ἄλλα ἀγαθότερα
 » δότε μοι μόνον τοὺς νεωτέρους τῶν στρα-
 » τιωτῶν ὑμῶν καὶ πίνετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε-
 » Ἐκστρατεύσω ἐν ὥρα χειμῶνος, περὶ δὲ τὸ
 » θέρος ἐκπορθήσω πᾶσαν τὴν Πολωνίαν· ἡχώ-
 » ραυμῶν ὀλιγάνθρωπός ἐστιν, πορεύσομαι κατὰ
 » τῶν τοῦ Ἰστρου Βουλγάρων καὶ κατοικίσω
 » τὰς ἐρήμους ἡμῶν ἐκ τῶν αἰχμαλώτων αὐτῶν·
 » εἶτα δὲ ἐξαιτήσω τὴν ἀδελφίαν τοῦ Σβιατοπόλ-
 » κου καὶ Βλαδιμίρου ἵνα ἐκστρατεύσω κατὰ
 » τῶν κοινῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος, τῶν κα-
 » κούργων Πολοβτσίων, καὶ δοξαστήσομαι,
 » ἢ ἀπολέσω τὸ ζῆν ὑπὲρ τῆς Ῥωσσίας. Οὐδεὶς
 » ἄλλος στοχασμὸς κατεῖχε τὴν ψυχὴν μου·
 » μαρτύρομαι δὲ τὸν Θεόν, ὅτι οὐδέποτε διε-
 » νοήθην ἵνα πράξω τί κακὸν κατὰ τοῦ Σβια-
 » τοπόλκου, οὐδέ κατὰ τοῦ Δαβίδ, οὐδέ καθ'

ἄλλα ἀγαθότερα
 τοῦ Βασιλέως.

»οίου δ' ἤ ποτε τῶν προσφιλῶν ἐμοὶ ἀδελφῶν».

Ὁ δυστυχῆς οὗτος ἡγεμὼν, ἀνοίγων τὴν καρδίαν αὐτοῦ πρὸς ταπεινὸν μοναχὸν μεταξὺ τῶν τοίχων φυλακῆς, οὐτ' ἐφαντάσθη ὅτι οἱ ἥρωϊκοὶ αὐτοῦ λόγοι ἐμελλον ἵνα παραπεμφθῶσιν εἰς τὰς ἀπωτάτας γενεάς.

Ὁ Βασίλκος ἔτι ἐτήκετο αἰχμάλωτος ὑπὲρ τὸν μῆνα. Πιθανὸν δὲ ὅτι ὁ Βλαδίμιρος, ἐνοχλούμενος ὑπὸ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Πολοβτσίων ἠδυνάτει ἴν' ἀπελευθερώσῃ αὐτόν. Ὁ Δαβὶδ ἐνεθαρρύνθη καὶ ἐπεθύμησεν ἵνα αὐξήσῃ τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ διὰ τῆς ἀλώσεως τοῦ Τερεβόβλου· ἐκπλαγεὶς ὁμως ὑπὸ τῆς ἀνδρίας Βολοδάρου τοῦ Ῥοστισλάβου ἀπεδειλίασεν ἵνα συνάψῃ μάχην καὶ κατέφυγεν εἰς τὴν πόλιν Βουῦγσκον. Ὁ Βολοδάρος πολιορκήσας αὐτὸν ἀπήτησε μόνον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ὁ δὲ μιαρὸς Δαβὶδ, ἀναγκασθεὶς ἵνα ἀπολύσῃ τὸν Βασίλκον διίσχυρίζετο, ὅτι μόνος ὁ Σβιατοπόλκος ἦτο ὁ αὐτουργὸς τοῦ κακουργήματος. « Ὁ ἀδελφός σου οὐκ ἔπαθεν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ μου, ἔλεγεν, ἠναγκάσθην ἵνα παραδεχθῶ πάντα πρὸς ἀποφυγὴν τῆς αὐτῆς τύχης. » Ὁ Βολοδάρος ὑπέγραψε τὴν εἰρήνην· ἅμα δ' ἀπαλλαχθέντος τοῦ Βασίλκου ἐπανάλαβε τὸν πρὸς τὸν Δαβὶδ πόλεμον. Οἱ τοῦ Ῥοστισλάβου υἱοί, τετυφλωμένοι ὑπὸ τοῦ μίσους καὶ ὑπὸ τῆς δίψης τῆς ἐκδικήσεως, ἐπυρπόλησαν τὴν πόλιν Βσεβολόγην, ἐσφαξαν ἀπανθρώπως τοὺς πολίτας, ἐξεστράτευσαν κατὰ τοῦ Βλαδιμίρου καὶ ἀπήτησαν τὴν ἀνυπέρθετον παράδοσιν αὐτοῖς τῶν τριῶν τοῦ Δαβὶδ συμβούλων, τῶν προτρεψάντων αὐτὸν εἰς τὸ κακοποιεῖσαι τὸν Βασίλκον. Ὁ λαὸς συνελθὼν διεβουλεύετο περὶ τοῦ ποιητέου. « Ἔσμεν πρόθυμοι ἴν' ἀποθάνωμεν ὑπὲρ τοῦ ἡγεμόνος ἡμῶν, ἀνέκραξαν οἱ πολῖται· ἀλλ' οἱ θεράποντες αὐ-

Ἐκδικήσεις τῶν υἱῶν τοῦ Ῥοστισλάβου.

» τοῦ ἀνάξιοι εἰσιν ἵνα ὑπὲρ αὐτῶν χυθῆ αἷμα. Ὁ ἡ-
 » γεμῶν ὀφείλει ἵνα παραδεχθῆ τὴν θέλησιν ἡμῶν.
 » ἄλλως, ἀνοίγομεν τὰς πύλας τῆς πόλεως καὶ φρά-
 » σομεναὐτῶ. Μερίμνα ὑπὲρ σεαυτοῦ.» Ὁ Δαβιδ ἤ-
 θελεν ἵνα σώσῃ τὰ δημιουργήματα αὐτοῦ, ἀλλὰ φοβού-
 μενος ἐπανάστασιν παρέδωκε δύω ἐξ αὐτῶν ὡς θύμα-
 τα (ὁ δὲ τρίτος κατέφυγεν εἰς Κίεβον). Οἱ κακοῦργοι
 δ' ἐκεῖνοι ἀπηγχονίσθησαν καὶ κατετοξεύθησαν ὑπὸ
 τῶν τοῦ Βασίλκου ἀξιωματικῶν, οἵτινες πρὸς ἀπόδειξιν
 τῆς πρὸς τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν ἀφοσιώσεως, ἀνεδέχθη-
 σαν τὸ ἔργον τοῦτο τῆς ἐκδικήσεως.

Οἱ τοῦ Ῥοστισλάβου υἱοὶ ἀνεχώρησαν, ἀλλ' ὁ Δα-
 βιδ οὐδόλως διέφυγε τὴν τιμωρίαν· διότι ὁ Σβιατο-
 πόλκος, ἠναγκασμένος δι' ἐπισήμου ὄρκου πρὸς τιμω-
 ρίαν αὐτοῦ ἤδη ἦτο ἐν Βρέστη. Ὁ Δαβιδ ἐπεκαλεῖτο
 τὴν τοῦ Βλαδισλάου, βασιλέως τῆς Πολωνίας, προ-
 στασίαν· οὗτος δὲ λαβὼν παρ' αὐτοῦ πεντήκοντα γρί-
 βνας χρυσᾶς ἀνεχώρησε μετ' αὐτοῦ, ἐστρατοπέδευσε
 παρὰ τὸν Ὑπανιν καὶ ἤρξατο διαπραγματευόμενος με-
 τὰ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος ἵνα λάβῃ καὶ νέα δῶρα.
 Λαβὼν δὲ ταῦτα παρὰ τοῦ Σβιατοπόλκου, συνεβούλευ-
 σε τῷ Δαβιδ, ἵνα ἐπανεέλθῃ εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ,
 ἐγγυώμενος πᾶσαν ἀσφάλειαν. Ἀλλ' ὁ Μέγας Ἡγε-
 μῶν, συναινέσει τῶν Πολωνῶν, πάραυτα ἐπολιόρκησε
 τὸ Βλαδίμιρον. Οὕτως ὁ Δαβιδ ἐξαπατηθεὶς ὑπὸ τοῦ
 Βλαδισλάου, συνδιηλλάγη μετὰ ἐπτὰ ἐβδομάδας πρὸς
 τὸν Σβιατοπόλκον καὶ παραχώρησας αὐτῷ τὴν τοῦ
 Βλαδιμίρου ἐπαρχίαν ἀνεχώρησεν εἰς Πολωνίαν.

Μετ' οὐ πολὺ δὲ ὁ Σβιατοπόλκος προσέτριψεν ἐαυτῷ
 ὄνειδος διὰ νέας ἐπιπορκίας· διότι ἐλθὼν εἰς τὰ τῆς
 Βολυνίας μεθόρια ὤμοσεν ἐπισήμως τοῖς τοῦ Ῥοστι-
1099.
Φιλοκέρδεια
τῶν Πολωνῶν.
Νέα σκευωρία
τοῦ Σβιατοπόλ-
κου.

σλάβου υίοις αίδιον φιλίαν, ἀνήγγειλε δὲ ὅτι προὔτι-
θετο μόνον τὴν ταπεινώσιν τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ Δαβίδ·
ἀλλὰ ἅμα τούτου ἠττηθέντος, ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ἐ-
ζήτησεν ἵνα κυριεύσῃ τῆς Πρεσμιλίας καὶ τοῦ Τερεβό-
βλου, προφασιζόμενος ὅτι αἱ πόλεις αὗται ἀνήκον πά-
λαι ποτε τῷ πατρὶ καὶ ἀδελφῷ αὐτοῦ· ἤλπιζε δὲ ἐπὶ
τὸν πολυάριθμον στρατὸν, οἱ δὲ τοῦ Ῥοστισλάβου ἀν-
δρεῖοι υἱοὶ μόνον ἐπὶ τὸ δίκαιον. Κατὰ τὴν στιγμὴν δὲ
τῆς μάχης εἶδον ἐξαίφνης ἐμφανιζόμενον τὸν τυφλὸν
Βασίλκον φέροντα σταυρὸν ἐν τῇ χειρὶ. « Βλέπεις,
» ἐπίορχε, » ἀνέκραξε γεγωνυῖα τῇ φωνῇ τῷ Σβιατ
» τοπόλκω, « βλέπεις τὸν ἐκδικητὴν μου! Στερήσας με
» τῆς δράσεως, θέλεις ἵνα με στερήσῃς καὶ τῆς ζωῆς.
» Ὁ Ἅγιος Σταυρὸς ἔστω κριτὴς μεταξὺ ἡμῶν. » Με-
τὰ φονικὴν μάχην, καθ' ἣν ὁ Σβιατοπόλκος οὐδόλως
ἐδύνατο ἵνα ἀντιπαλαίσῃ, κατέφυγεν εἰς Βλαδίμιρον, ὁ-
περ ἀνέθηκε τῷ φυσικῷ αὐτοῦ υἱῷ Μτσισλάβω καλου-
μένω· ἀπέστειλε δὲ τὸν ἕτερον υἱὸν αὐτοῦ Ἰαροσλάβον
εἰς Οὐγγρίαν, ὅπως συλλέξῃ μισθοφόρον στρατόν· εἴ-
τα δὲ μετέβη εἰς Κίεβον, καταλιπὼν ἐν Λούτσκη τὸν
ἀνεψιὸν αὐτοῦ Σβιατόσαν τοῦ Δαβίδ. Οἱ τοῦ Ῥοστισλά-
βου υἱοὶ κατεδίωξαν τὸν ἠττηθέντα μέχρι τῶν μεθο-
ρίων τῆς ἐπικρατείας αὐτῶν, ἐπανέκαμψαν δὲ μὴ ἐπι-
θυμοῦντες κατακτήσεων· μεγαλόψυχος μετριοφροσύνη!
Εἶχον ἀδιαλείπτως ἐν τῷ νῷ αὐτῶν τὸν δοθέντα ἐν
Λουβέτσω ὄρκον, καὶ ἀπεστρέφοντο τὰ παραδείγμα-
τα τῆς ἐπιορκίας.

Μετριοφροσύ-
γη τῶν υἱῶν τοῦ
Ῥοστισλάβου

Εἰσηγήσει τοῦ Ἰαροσλάβου, υἱοῦ τοῦ Μεγάλου Ἡγε-
μόνος, ὁ Κολομάνος, βασιλεὺς τῆς Οὐγγρίας, ἀπεφά-
σισεν ἵνα πολεμήσῃ τοῖς υἱοῖς τοῦ Ῥοστισλάβου· διὸ
εἰσήλασεν εἰς τὴν Ἐαγθὴν Ῥωσσίαν, ἡγούμενος ἰσχυ-

ροῦ στρατοῦ. Ὁ Βολοδάρος ἐνεκλείσθη ἐν Πρεσμιλία. Δαβίδ δ' ὁ τοῦ Ἰγορος, μάτην ζητήσας ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φίλους καὶ συμμάχους, ἐπανῆλθεν ἐκ τῆς Πολωνίας, ἰδὼν δὲ τὸν γενικὸν κίνδυνον κατέφυγεν ἐσπευσμένως παρὰ τοῖς τοῦ Ῥοστισλάβου υἱοῖς. Ἀποδεικνύων δὲ τὴν πρὸς αὐτοὺς πίστιν, ἀφήκε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τῷ Βολοδάρῳ, καὶ ἀπῆλθε πρὸς τοὺς Πολοβτσίους. Κατὰ δὲ τὰ μεθόρια ἀπήντησαν τῷ Χάνῃ Βονιακῷ, συναίνεσαντι ἵνα συμπράξῃ κατὰ τοῦ τῆς Ῥωσσίας πολεμίου. Οἱ Πολόβτσιοι, ὡς λέγει ὁ Νέστωρ, συνέκειντο ἐκ τριακοσίων ἐννενήκοντα ἀνδρῶν, ὁ δὲ Δαβίδ εἶχε μόνον ἑκατόν. Προστίθησι δ' ἔτι, ὅτι ὁ Βονιακός, δεινὸς περὶ τὴν τέχνην τοῦ προγινώσκειν τὸ μέλλον, μακρυνθεὶς τοῦ στρατοπέδου κατὰ νύκτα βαθεῖαν καὶ ζοφώδη, ἤρξατο ἐκπέμπειν κραυγὰς, αἷς τὰ θηρία τοῦ δρυμοῦ ἀπήντησαν διὰ τῶν αὐτῶν κραυγῶν, καὶ ὅτι ὁ Χάνης ὑπερχαίρων, προεῖπε τῷ Δαβίδ βιαίαν νίκην. Ἡ δεισιδαιμονία ἀποβαίνει ἐνίοτε εὐτυχής. Ὁ ἀνδρεῖος Βονιακὸς ἐνθάρρυνας τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ, διεμέρισεν αὐτοὺς τριχῆ, διέταξε τὸν ἐταῖρον αὐτοῦ Ἀλτουνόπαν ἵνα πορευθῆ κατὰ τῶν Οὐγγρων μετὰ πενήκοντα τοξοτῶν, παρέδωκε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ πρωτίστου στρατεύματος τῷ Δαβίδ, αὐτὸς δὲ ἐνελόχα ἔμπροσθεν κατ' ἀμφοτέρω τὰ μέρη τῆς ὁδοῦ μετὰ τῶν ὑπολειπομένων αὐτῷ ἑκατόν ἀνδρῶν. Ὁ Ἀλτουνόπας διέκρινε πόρρω τοὺς πολυαριθμούς Οὐγγρους, ὧν τὰ μὲν ὄπλα καὶ οἱ θώρακες ἐστιλβον ἐκ τῶν πρώτων ἀκτίνων τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου, αἱ δὲ φάλαγγες κατεῖχον πολὺν τόπον· πορεύεται θαρράλῆως κατ' αὐτῶν, ἀλλὰ μόλις ἐκτοξεύσας βέλη τινὰ τρέπεται εἰς φυγὴν. Ἐφορμησάντων δὲ τῶν Οὐγγρων πρὸς καταδίωξιν αὐτοῦ ἀτάκτως, ὁ Βονιακὸς προσβάλλ-

ἦττα τῶν Οὐγγ-
γρων.

λει αὐτοὺς ὀπισθεν, ὁ δὲ Ἄλτουνόπας καὶ ὁ Δαβιδ ἔμπροσθεν(34). Ὁ Βολοδάρος, πολιορκηθεὶς ἐν Πρεσμιλία, δράττεται τῆς εὐκαιρίας ταύτης πρὸς ἐπιτυχῆ ἔξοδον. Ἐκπλαγέντες οἱ Οὐγγροι, ἔντρομοι συνωθούμενοι κατεπάτουν ἀλλήλους καὶ ἐμπίπτοντες ἐν τῷ ποταμῷ Σάν ἐπνίγοντο. Οἱ νικηταὶ κατεδίωξαν ἐπὶ δύο ἡμέρας τὰ λείψανα τοῦ στρατοῦ αὐτῶν· αὐτὸς δ' οὗτος ὁ Κολομάνος μόλις ἐσώθη, ἀπολέσας τεσσαράκοντα χιλιάδας στρατοῦ περίπου, πολλοὺς βαρόνους καὶ σωματοφύλακας. Ὁ δὲ τοῦ Σβιατοπόλκου υἱὸς κατέφυγεν εἰς Βρέστην. Οἱ Οὐγγροι χρονογράφοι ἰσχυρίζονται, ὅτι ἡ ἀνῆκουστος αὕτη συμφορὰ προῆλθεν ἐκ τῆς ἀπερισκεψίας τοῦ βασιλέως αὐτῶν, ἀπατηθέντος ὑπὸ τῶν ἐπιπλάστων δακρύων τῆς Ῥώσσης ἡγεμονίδος Λάνκας, γονυκλιτησάσης ἔμπροσθεν αὐτοῦ καὶ ἐπικαλεσαμένης τὸ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ αὐτῆς ἔλεος. Προστιθέασι δὲ, ὅτι οἱ Οὐγγροι, μὴ φοβούμενοι ἀντίστασιν, μηδὲ μάχην προσδοκῶντες, ἐκοιμῶντο βαθὺν ὕπνον, ὅτε ὁ Χάνης τῶν Πολοβτσίων ἐπιπεσὼν κατὰ μέσσην τινὰ νύκτα κατὰ τοῦ στρατοπέδου αὐτῶν, πρὶν συνέλθωσιν ἐν ἑαυτοῖς, ἐφόνευσε πολλοὺς. Ὁ Κολομάνος ἐφαντάσθη ἀναμφιβόλως, ὅτι κυριεύσει τῆς Ξανθῆς Ῥωσσίας· διότι ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ οὐ μόνον τοὺς διασημοτάτους ὑπαλλήλους, ἀλλὰ καὶ Ἐπισκόπους ἐτοίμους ἵνα ἐπιστρέψωσι τοὺς Ῥώσσοις εἰς τὴν θρησκείαν αὐτῶν. Εἷς δὲ τούτων, Κουπάνος καλούμενος, ἐφονεύθη ἐν τῇ μάχῃ.

Ἐμφύλιος πό-
λεμος.

Ὁ Δαβιδ, ὠφελούμενος ἐκ τῶν τοῦ Σβιατοπόλκου δυστυχημάτων καὶ τῆς ἥττης τῶν συμμάχων, ἐκυρίευσε τῆς πόλεως Τσερβένης καὶ παρεγένετο ἀπροσδοκῆτως πρὸς πολιορκίαν τοῦ Βλαδιμίρου. Ἡ δὲ φρουρὰ, ἐνθαρρυνομένη ὑπὸ τῆς σπανίας καρτεροψυ-

χίας τοῦ Μοτισλάβου, υἱοῦ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, ἀνθίστατο· ὁ ἀνδρεῖος ὁμῶς οὗτος νέος ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ τείχους, φονευθεὶς ὑπὸ βέλους καθ' ἣν στιγμὴν ἐνέτεινε τὸ τόξον, ἀπέπνευσε δὲ μετὰ τινὰς ὥρας. Ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ὁ θάνατος αὐτοῦ διέμεινεν ἄγνωστος· τελευταῖαν δὲ, τῆς λυπηρᾶς ταύτης ἀγγελίας διαθρυλληθείσης, οἱ πολῖται, συγκροτήσαντες συμβούλιον, ἀπεφάσισαν ἵνα κοινώσωσι τῷ Σβιατοπόλκῳ τὴν ἐσχάτην ἀνάγκην, εἰς ἣν περιέστησαν, ὡς φοβούμενοι ἔνθεν μὲν τὴν ὀργὴν αὐτοῦ, ἔνθεν δὲ, τὸν ἀναπόφευκτον λιμὸν. Ὁ Σβιατοπόλκος ἀπέστειλε πρὸς ἐπικουρίαν αὐτῶν τὸν στρατηγὸν Πουτεάταν, ἵνα ἐνώσῃ τὰς δυνάμεις αὐτοῦ μετὰ τῶν τοῦ Σβιατόσα ἐν Λούτσκη. Ὁ δὲ νέος οὗτος, ἀνεψιὸς τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, ἐκράτησε τοὺς τοῦ Δαβιδ πρεσβευτὰς, εἰ καὶ τέως διεβεβαίον αὐτοῖς ἐνόρκως φιλίαν, ὑπισχνούμενος, ὅτι ἔμελλεν ἵνα γνωστοποιήσῃ τῷ ἡγεμόνι αὐτῶν τὰ πρῶτα κινήματα τῆς τοῦ Σβιατοπόλκου στρατιᾶς. Ὁ δ' ἐξαπατηθεὶς Δαβιδ ἐμεσημβρίαζεν ὀλιγώρως· προσβληθέντος δ' ἀπροσδοκῆτως τοῦ στρατοπέδου ὑπὸ τῶν ἠνωθέντων Πουτεάτα τῇ 5 Αὐγούστου. καὶ Σβιατόσα, ἐξώρμησαν καὶ οἱ πολιορκούμενοι. Ὁ Δαβιδ ἐγερθεὶς αἰφνιδίως ὑπὸ τοῦ κρότου τῶν ὄπλων καὶ τοῦ ἀλαλαγμοῦ τῆς μάχης, μόλις διεσώθη διὰ τῆς φυγῆς. Ἡ εἰς Βλαδίμιρον ἀφίξις τοῦ Καθέδρου τοῦ Σβιατοπόλκου κατεφαῖδρυνε τοὺς κατοίκους, ἀλλ' αἱ περιστάσεις ἠλλοιώθησαν, ἅμα ἐξαγαγόντος τοῦ Πουτεάτα τὸν στρατὸν ἐκ τῆς πόλεως. Διότι ὁ Βονιακὸς, ὁ περικλεῆς οὗτος τῶν Οὐγγρων νικητῆς, μεταβαλὼν τὴν γνώμην ὑπὲρ τοῦ Δαβιδ, ἐπέστρεψεν αὐτῷ τὴν ἐπαρχίαν καὶ ἀπεδίωξε τὸν μὲν Σβιατόσαν ἐκ τῆς πόλεως Λούτσκης, τὸν δὲ Κιεβίτην Κάθεδρον ἐκ τοῦ Βλαδιμίρου.

1100.

Τότε οί Ῥῶσσοι ἡγεμόνες, ἀκαταπαύστως συγκρουόμενοι διὰ τὴν ἀξιοκατάκριτόν τινων φιλαρχίαν καὶ τὴν ἐκ ταύτης τῶν συνωμολογημένων περάβασιν, συνῆλθον τὸ δεύτερον παρὰ τὸ Κίεβον. Ὁ Σβιατοπόλκος καὶ Μονομάχος καὶ οἱ τοῦ Σβιατοσλάβου υἱοὶ συνάψαντες νέαν συμμαχίαν, προσεκάλεσαν εἰς τὴν σύνοδον καὶ τὸν Δαβίδ. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος τοῦ Βλαδιμίρου μὴ ὑπακούσας, προσῆλθε καὶ εἶπεν ὑπερηφάνως, « Ἴδοὺ » ἐγὼ! τί με θέλετε; τίς ὁ κατηγορῶν μου » Ἄλλ' » οὐκ εἶ σὺ αὐτὸς ὁ συνόδου γενικῆς ἡγεμόνων ἐπιθυμήσας, ὅπως παραστήσης τὰς δυσαρесκείας σου; » ἀπεκρίθη ὁ Βλαδίμιρος. Νῦν οὖν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τάπητος μετὰ τῶν ἀδελφῶν σου καθήμενος, λέγε τίς » καὶ πῶς σε ἐλύπησε ». Σιωπῶντος δὲ τοῦ Δαβίδ, πάντες οἱ ἡγεμόνες ἐγερθέντες εὐθέως, ἵππευσαν ἕκαστος δ' αὐτῶν ἀποχωρήσας καταμόνας συνεσκέφθη μετὰ τῶν περὶ αὐτόν, ὁ δὲ Δαβίδ ὑπελείπετο μόνος. Συνελθόντων τέλος ἐπὶ τὸ αὐτὸ, οἱ πρεσβευταὶ αὐτῶν ἐδήλωσαν ἐπισήμως τῷ Δαβίδ, λέγοντες, « Ἡγεμῶν » Δαβίδ, ἐκφαίνομεν τὴν ἀπόφασιν τῶν ἡγεμόνων » ἡμῶν! Ἡ ἐπαρχία τοῦ Βλαδιμίρου τὸν τεῦθεν οὐκ » ἀνήκει σοι· διότι ὑπῆρξας ἀφορμὴ ἔχθρας καὶ ἀνηκούστου ἐν Ῥωσσίᾳ κακουργήματος. Ζῆθι ὁμως ἐν » ἡσυχίᾳ, οὐδεμίαν φοβούμενος ἐκδίκησιν. Τὸ Βοῦγσκον » ἀνήκει σοι, ἀλλ' ὁ Σβιατοπόλκος παραχωρεῖ σοι » ἔτι τὸ Δοῦβνον καὶ Τσερτορίσκον, ὁ δὲ Μονομάχος » ἀπονέμει σοι διακοσίας γρίβνας καθὼς ὅ,τε Ὀλεγος καὶ » ὁ ἀδελφός αὐτοῦ. » Οὕτως ὁ μὲν Δαβίδ ἐταπεινώθη, ὁ δὲ Σβιατοπόλκος μετ' οὐ πολὺ παρεχώρησεν αὐτῷ καὶ τὴν ἐν Βολυνίᾳ Δορογοβούζην, τὸ δὲ Βλαδίμιρον, τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰαροσλάβῳ. Περμθέντες δὲ πρέσβεις ὑπὸ

Τῆ 30 Ἰουγίου.

τῶν συμμάχων ἡγεμόνων πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ Ῥοστισλάβου, ἀπήτησαν τοὺς ζωγρηθέντας αἰχμαλώτους κατὰ τὴν συναφθεῖσαν μετὰ τοῦ δολίου Σβιατοπόλκου μάχην· ἀναγγείλαντες δ' ὅτι τὸ κράτος αὐτῶν περιορίζεται τοῦ λοιποῦ ἐν τῇ πόλει τῆς Πρεσμιλίας, ἀπήτουν ἵνα ὁ Βολοδάρος λάβῃ παρ' ἑαυτῶ τὸν δυστυχῆ Βασίλκον, ἢ ἀποστείλῃ αὐτὸν πρὸς τοὺς θείους αὐτοῦ, ὑπισχνουμένους πάντα τὰ πρὸς ἄνετον αὐτοῦ διαβίωσιν ἀναγκαῖα. Αἱ προτάσεις αὗται ἀπερρίφθησαν ἀγερώχως ὑπὸ τῶν υἱῶν τοῦ Ῥοστισλάβου, ὁ δὲ γενναῖος Βασίλκος ἐκήρυξεν, ὅτι ἐπεθύμει ἵν' ἀποθάνῃ ὡς ἡγεμὼν τοῦ Τερεβόδλου. Ὁ Σβιατοπόλκος, λαβὼν ἤδη πείραν τῆς ἀνδρίας αὐτῶν, οὐδαμῶς ἐθάρρησεν ἵνα κηρύξῃ πρὸς αὐτοὺς πόλεμον, ἀνέδειξεν ὅμως ἄκραν αὐστηρότητα κατὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ἀνεψιοῦ Ἰαροσλάβου, υἱοῦ τοῦ Ἰαροπόλκου· διότι μὴ ἀρκούμενος τῷ δεσπότην τῆς Βρέστης, ἐξωπλίσθη πρὸς ἄλλωσιν καὶ ἄλλων πόλεων. Ὅθεν ἀπήγαγεν αὐτὸν σιδηροδέσμιον εἰς Κίεθον· μετ' οὐ πολὺ ὅμως ἀπέλυσε διὰ μεσιτείας τοῦ Μητροπολίτου καὶ τοῦ κλήρου, οἰκτειρόντων τὴν τύχην αὐτοῦ. Ἀλλὰ μόλις ἐξελθὼν τῆς πρωτευούσης, ὁ δυστυχῆς ἐκεῖνος ἐνέπεσε ταῖς χερσὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Σβιατοπόλκου, ἡγεμόνος τοῦ Βλαδιμίρου, καὶ κατακλεισθεὶς αὐθις ἐν φυλακῇ μετὰ δύο μῆνας ἐτελεύτησεν.

1101 — 1103.

Ὁ διαμερισμὸς τῆς ἐπικρατείας, ἐξασθενήσας ἐν γένει τὴν ἰσχὺν αὐτῆς ἠλάττωσε καὶ τὴν ἐξουσίαν τῶν ἡγεμόνων. Αἱ διηνεκεῖς διχόνοιαι καὶ οἱ συχνοὶ ἐξορισμοὶ αὐτῶν, κατέστρεψαν τὸ ἱερόν, οὕτως εἰπεῖν, παρὰ τῷ λαῷ σέβας πρὸς τοὺς ἡγεμόνας, ἀναγκαιότατον πρὸς τὴν κοινὴν εὐημερίαν. Καὶ κατὰ διαφόρους μὲν περιστάσεις εἶδομεν περὶ τοὺς χρόνους τούτους πολλὰ πα-

ραδείγματα ἐπικινδύνου τῶν λαῶν ἀκολασίας· τὸ ἀκόλουθον ὅμως γεγονός ἀποδεικνύει ταύτην ἐναργέστερον· διότι, ὁ Μέγας Ἡγεμὼν καὶ ὁ Μονομάχος συνεφώνησαν ἵνα τῷ μὲν τοῦ πρώτου υἱῷ παραχωρήσωσι τὸ Νοβογορόδον, τῷ δὲ Μστισλάβῳ εἰς ἀνταμοιβὴν τῆς ἐπαρχίας ταύτης τὸ Βλαδίμιρον. Διὸ ὁ Μστισλάβος ἐκκληρῶν τὴν θέλησιν τοῦ πατρὸς ἐπορεύθη εἰς τὰ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Κιέβου βασιλεία μετὰ πολλῶν τῶν ἐπιφανεστάτων τοῦ Νοβογορόδου πολιτῶν καὶ τῶν μεγιστάνων τοῦ Μονομάχου, οἵτινες, καθήσαντες, εἶπον τῷ Σβιατοπόλκῳ· « Ὁ Μονομάχος πέμπει σοι τὸν υἱὸν » αὐτοῦ, ὅπως ἀναδείξῃς αὐτὸν ἡγεμόνα τοῦ Βλαδι-
 » μίρου, τὸν δὲ σὸν τοῦ Νοβογορόδου. Οὐχί· εἶπον οἱ
 » Νοβογορόδιοι πρεσβευταί· κηρύττομεν ἐπισήμως,
 » ὅτι οὐδέποτε συναινέσομεν κατὰ τοῦτο.
 » Σβιατοπόλκε, ἐγκατέλιπες ἡμᾶς ἐκου-
 » σίως· νῦν δὲ οὐδὲ σὲ θέλομεν, οὐδὲ τὸν
 » υἱὸν σου· τολμησάτω ἐλθεῖν εἰς Νοβογό-
 » ροδον, ἐὰν καταφρονῇ τῆς ζωῆς αὐτοῦ! Ὑ-
 » πακούσομεν μόνον τῷ ἡγεμόνι Μστισλά-
 » βῳ, ὁσθέντι ἡμῖν ἤδη ὑπὸ τοῦ Βσεβολόδου
 » καὶ ἀνατραφέντι παρ' ἡμῖν. » Μετὰ μακρὰς δὲ
 ἀλλὰ ματαίας συζητήσεις, ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ὑπεχώρησε κατ' ἀνάγκην τῇ τῶν Νοβογοροδίων θελήσει, οἵτινες ἐπανήγαγον εἰς τὴν αὐτῶν πόλιν τὸν Μστισλάβον.

Ἄλλ' ἡ δευτέρα τῶν ἡγεμόνων σύνοδος παρήγαγεν ἀποτελέσματα εὐτυχέστερα τῆς πρώτης, ὡς συσφίγξασα τὴν τῶν υἱῶν τοῦ Σβιατοσλάβου μετὰ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος καὶ Μονομάχου συμμαχίαν, ἐκφοβίσασα δὲ δικαίως τοὺς Πολοβτσίους, οἵτινες ἀναλογιζόμενοι τοὺς ἐκ τῆς συμπηνοίας κινδύνους, ἐπετάχου-

Τῇ 2 Ὀκτωβρ.
 Θράσος τῶν Νο-
 βογοροδίων.

ναν τὴν εἰρήνην ἐξ ὀνόματος πάντων τῶν Χανῶν. Διω-
 μολογήθη δ' αὐτῇ ἐν τῇ πόλει Σακόβω, δοθέντων
 ἀμοιβαίων ὀμῆρων· ἀλλὰ, ὡς καὶ αἱ προηγηθεῖσαι, ὑπῆρ-
 ξεν ἀνακωχὴ μόνον πολέμου, ἀναποφεύκτου κατὰ τὴν
 τοῦ συνετοῦ Βλαδιμίρου γνώμην. Φανέντος δὲ τοῦ
 ἔαρος, ὁ ἡγεμὼν οὗτος συνεβουλεύθη μὲν κατ' ἰδίαν
 μετὰ τοῦ Σβιατοπόλκου· ἀμφότεροι δ' ἔπειτα καθήσαν-
 τες ὑπὸ τὴν αὐτὴν σκηνὴν ἐν μέσῳ λειμῶνος, συνεσχέ-
 πτοντο καὶ μετὰ τῶν μεγιστάνων. Οἱ τοῦ Μεγάλου ^{Συμβούλιον}
 ἡγεμόνος σύμβουλοι ἐνόμιζον τὸ ἔαρ καιρὸν ἀκατάλ-
 ληλον πρὸς πολεμικὰ ἔργα· διότι, ἀφαιρουμένων τῶν
 ἵππων ἐκ τῆς γεωργίας πρὸς συγκρότησιν ἵππικου, οἱ
 ἀγροὶ ἔμενον ἀκαλλιέργητοι, ἐν δὲ τοῖς χωρίοις οὐδε-
 μία ἐγένετο συγκομιδὴ. « Θαυμάζω, ἀπεκρίνατο ὁ Μο-
 » νομάχος, ὅτι προτιμᾶτε τοὺς ἵππους τῆς πατρίδος ὑ-
 » μῶν. Δίδομεν καιρὸν τῷ γεωργῷ πρὸς καλλιέργειαν τῶν
 » ἀγρῶν, ἀλλ' ὁ Πολόβτσιος κατατοξεύσει μὲν αὐτὸν ἐκ
 » τοῦ ἀρότρου, εἰσελθὼν εἰς τὸ χωρίον, αἰχμαλωτίσει γυναῖ-
 » κα καὶ παιδιὰ καὶ ἀρπάσει πᾶσαν τὴν περιουσίαν αὐτοῦ. »
 Δυσχερῆς ἦτο ἡ ἀνασχευὴ τοσούτων ἰσχυρῶν ἐνστάσεων·
 διὸ παμψηφεὶ ἐνεκρίθησαν· ὁ δὲ Μέγας ἡγεμὼν ἀνα-
 στάς, εἶπε, ἔτοιμός εἰμι! Ὁ δὲ Βλαδίμιρος ἐναγ-
 χαλισθεὶς αὐτὸν περιπαθῶς, διεβεβαίωσεν ὅτι ἡ Ῥωσ-
 σία ἐπικαλέσει αὐτὸν εὐεργέτην. Ἐσπούδαζε δὲ ἵνα
 κοινωνήσῃ καὶ ἄλλους ἡγεμόνας τῆς αὐτῆς ζέσεως, ὅπως
 ταπεινώσωσι τοὺς βαρβάρους, ἢ ἀποθάνωσιν ὡς ἥρωες.
 Καὶ Ὁλεγος μὲν ὁ Σβιατοσλάβου, προφασιζόμενος
 ἀσθένειαν, ἀπεποιήθη τὴν ἐκστρατείαν, οἱ δὲ δύο δ' ἀδελ-
 φοὶ αὐτοῦ ἔλαβον τὰ ὄπλα προθύμως. Ἐν τούτοις ὁ
 Βσεσλάβος, ἡγεμὼν τοῦ Πολότσκου, ἐχθρὸς περιφανῆς
 τοῦ οἴκου τοῦ Ἰαροσλάβου, ἀπεβίωσεν ἐν ἔτει 1101.

Ὁ δὲ νεώτερος ἀδελφὸς αὐτοῦ Δαβὶδ, ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τοῦ Κράτους θυσιάζων τὴν κληρονομικὴν ἔχθραν, μετέβη εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων, ὡς καὶ ὁ Μστισλάβος ἑγγονος τοῦ Ἰγορος, ἀγνώστου πατρὸς, ὃς τις μετὰ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ Δαβὶδ τοῦ Ἰγορος κατὰ τὰ 1099 πολιορκήσας τὸ Βλαδίμιρον, ἐθήρευεν ἔπειτα δόξαν κατὰ θάλασσαν. Ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ἔλαβε μετ' αὐτοῦ τὸν ἀδελφιδοῦν αὐτοῦ Βιατσεσλάβον, ὁ δὲ Μονομάχος τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰαροπόλκον. Ὁ φοβερὸς οὗτος στρατὸς διευθύνθη εἰς μεσημβρίαν κατὰ ξηρὰν καὶ διὰ ποταμῶν. Ὁ δὲ στόλος, καταπλεύσας πέραν τῶν καταρράκτων τοῦ Βορυσθένους, προσωρμίσθη ἐν τῇ νήσῳ Χορτίτσα. Ὁ στρατὸς, συταχθεὶς ἐπὶ τέσσαρας ὅλας ἡμέρας, ἐβάδισε πρὸς ἀνατολὰς, διερχόμενος ἐρήμους, μέχρι τοῦ τόπου τοῦ καλουμένου Σουτέν. Οἱ δὲ Πολόβτιοι μαθόντες τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην εἶδησιν, κατεθορυβήθησαν, συνήρχοντο δὲ κατὰ πολυάριθμα στίφη περὶ τὰς σκηναὶς τῶν Χανῶν αὐτῶν· οὗτοι δὲ συνορῶντες τὸν κίνδυνον συνεβουλεύοντο περὶ τῶν πρακτέων. Καὶ ὁ μὲν Οὐροσόβας, πρεσβύτερος αὐτῶν, ἐγνωμάτευεν ἵνα προτείνωσι τὴν εἰρήνην, « διότι, ἔλεγεν, οἱ Ῥῶσσοι, ἐνοχληθέντες ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ὑπὸ τῶν Πολοβτσίων, πολεμήσουσι λυσσωδῶς. » Ἄλλὰ πρὸς δόξαν τῶν συμάχων ἡγεμόνων, οἱ νεώτεροι τῶν Χανῶν ἀπέρριψαν τὴν συνετήν ταύτην συμβουλήν, ἀπαντήσαντες ὑπερηφάνως· « Γέρων, σὺ φοβῆ τοὺς Ῥῶσσους· ἀλλ' ἡμεῖς καταστρέψαντες τοὺς θρασεῖς τούτους ἐχθροὺς, κυριεύσομεν πασῶν τῶν ἀπροστατεύτων πόλεων. »

Διανεμόντων δὲ ἤδη τῶν ἀπίστων κατ' ἰδέαν τὰ τῶν συμάχων σκύλα, οἱ Ῥῶσσοι παρεσκευάζοντο

εἰς μάχην διὰ παρακλήσεων καὶ εὐχῶν. Καὶ οἱ μὲν ἤρχοντο τῷ Θεῷ, ἐὰν νικήσωσιν, ἵνα περιθάλψωσι τοὺς πτωχοὺς, οἱ δὲ, ἵνα ἀφιερῶσωσι τὴν λείαν πρὸς διακόσμησιν τῶν ναῶν καὶ μοναστηρίων· πάντες δὲ πεποιθότες τῇ πίστει αὐτῶν, ἐπορεύοντο μετὰ θάρρους καὶ ἀγαλλιᾶσεως. Ὁ Ἀλτουνόπας, ὁ ἐπιφανέστατος καὶ ἀνδρειότατος τῶν Πολοβτσίων, ἦρχε τῆς πρωτοπορείας. Ἄλλ' οἱ Ῥῶσσοι, περικυκλώσαντες αὐτὸν, κατέκοψαν τὸ ἀπόσπασμα αὐτοῦ, καὶ τότε ἤρξατο ἡ μάχη. Ὁ Νέστωρ ἀναφέρει, ὅτι πολυάριθμος τῶν βαρβάρων στρατὸς ἐν μέσῳ τῆς ἀχανοῦς ταύτης ἐρήμου ἐκάλυπτε πόρρωθεν τὴν γῆν ὡς πυκνὸν νέφος, ἀλλ' οἱ Πολόβτσιοι, καταληφθέντες ὑπὸ ἐνδο-

Νίκαι κατὰ τῶν
Πολοβτσίωγ.

μύχου τρόμου, ὡς οἱ ἐγειρόμενοι ἐκ βαθέως ὕπνου, μόλις διεύθυνον τοὺς ἵππους αὐτῶν. Καταθραυσθέντες δ' ἐκ τῆς πρώτης προσβολῆς ἡμῶν, ἔφυγον πανταχόσε. Οὐδέποτε τέως οἱ Ῥῶσσοι ἡγεμόνες ἐνίκησαν τόσῳ λαμπρὰν νίκην κατὰ τῶν βαρβάρων. Ὁ Οὐροσόβας καὶ δεκαεννέα ἕτεροι Χάναι ἔπεσον ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Εἷς δ' αὐτῶν, ὁ Βερδούζας, ζωγρηθεὶς ἀπήχθη εἰς τὸν Σβιατοπόλκον· πρὸς λύτρωσιν δὲ ἑαυτοῦ προσήνεγκε χρυσόν, ἄργυρον, ἵππους, ἀλλ' ὁ Σβιατοπόλκος παρέπεμφεν αὐτὸν πρὸς τὸν Βλαδίμιρον, ὅστις εἶπεν αὐτῷ· « Σὺ οὐκ ἐδίδασκες τοὺς υἱοὺς καὶ » συνεταίρους σου ἵνα φοβῶνται τὴν ἐπιτορλίαν· ποτ » σάκεις, ὑποσχόμενος εἰρήνην, ἐξωλόθρευσας τοὺς χρι- » στιανούς; Ἔστω οὖν τὸ αἶμά σου ἐπὶ τῆς κε- » φαλῆς σου. » Μετὰ ταῦτα ὁ μὲν Βελδούζας κατεκερματίσθη, οἱ δὲ νικηταί, καταλαβόντες πολυάριθμα βοσκήματα, καμήλους καὶ ἵππους, ἠλευθέρωσαν τοὺς αἰχμαλώτους, ἐν οἷς ἦσαν Τόρκοι καὶ Πα-

τσινάκαι τινές, ὑπηρετοῦντες τοῖς Πολοβτσίοις. Ὁ δὲ Μονομάχος, πλήρης δόξης, προσεκάλει τοὺς Ῥώσους εἰς πανήγυριν καὶ ἀγαλλίασιν· ἐπῆναι τὴν ἀνδρίαν αὐτῶν, πρὸ πάντων δὲ ἐδόξαζε τὸν Θεόν. « Ἡ » ἡμέρα αὕτη, ἔλεγεν, ἡμέρα πανηγύρεώς ἐστι τῆ » πατρίδι. Ὁ Παντοδύναμος ἀπήλλαξε τὴν Ῥωσσίαν » τῶν πολεμίων, κειμένων ὑπὸ τοὺς πόδας ἡμῶν, συνε- » τρίβησαν αἱ κεφαλαὶ τοῦ ὄφους, ἡμεῖς δ' ἐπλουτήσα- » μεν ἐκ τῶν λαφύρων τῶν ἀπίστων ». Ὁ δὲ Σβιατοπόλκος, ἐλπίζων ὅτι μετὰ τὴν νίκην ταύτην ἡ Ῥωσσία ἦτο διὰ παντὸς ἀπηλλαγμένη τῶν λεηλασιῶν τῶν Πολοβτσίων, κατέβαλε πᾶσαν φροντίδα πρὸς ἐξάλειψιν τῶν σημείων τῆς καταστροφῆς αὐτῶν, καὶ διέταξε τὴν ἀνακαίνισιν τῆς πόλεως Ἰουριέβου, πυρποληθέντος ὑπ' αὐτῶν ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Ῥόσς.

Δυστυχῶς ὅμως ἡ πρὸς τὴν εἰρήνην καὶ τὴν εὐημερίαν τῆς ἐπικρατείας φροντίς τῶν ἡγεμόνων ἐματαιώθη, ὥστε ἡ βασιλεία τοῦ Σβιατοπόλκου ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦ τέλους αὐτῆς παριστᾶ ἄλυσιν ἀδιάκοπον πολεμικῶν πράξεων· ἡ Ῥωσσία ἦτο στρατόπεδον, ἡ δὲ κλαγγὴ τῶν ὅπλων ἐτάραπτεν ἀδιαλείπτως τὴν τῶν κατοίκων ἡσυχίαν.

Ἰαροσλάβος ὁ Σβιατοσλάβου, ἀδελφὸς τοῦ Ὀλέγου καὶ Δαβίδ, ἠττήθη ὑπὸ τῶν Μόρδβων ἐν τῷ νῦν 1104 τῆ 24 Μαρτίου. Πόλεμος κατὰ τῶν Μόρδβων καὶ τῶν ἡγεμόνων τοῦ Πολότσκου. νομῶ τοῦ Ταμπόβου, ἢ τοῦ Κάτω-Νοβογορόδου, ὅπου ἐκ πολλοῦ κατῴκει ὁ λαὸς οὗτος, γειτνιαζὼν πρὸς τοὺς Βουλγάρους τῆς Καζάνης. Ὁ δὲ Μέγας ἡγεμόνων καὶ ὁ Μονομάχος, μιμούμενοι τοὺς προγόνους αὐτῶν, ἐξωπλίσθησαν κατὰ τῶν διαδόχων τοῦ Βασιλάβου, δεσποζόντων ἀνεξαρτήτως τῆς ἐπαρχίας τοῦ Πολότσκου· ὁ Πουτεάτας, στρατηγὸς τοῦ Σβιατοπόλ-

κου, ὁ Ὀλεγος καὶ Ἰαροπόλκος, υἱὸς τοῦ Βλαδιμίρου, ἐξεστράτευσαν πρὸς ἐκπολιόρκτησιν ἐν Μίνσκῳ τοῦ Γλέβου, υἱοῦ τοῦ Βσεσλάβου, αὐτὸς δ' ὁ ἀδελφὸς τούτου ὁ Δαβὶδ ἦν μετ' αὐτῶν. Ἄλλ' ὁ συμμαχικὸς οὗτος στρατὸς, λύσας ἐξ ἀνάγκης τὴν πολιορκίαν, ἐπέσρεψεν ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐκβάσεως. Τότε οἱ τοῦ Βσεσλάβου υἱοὶ, ἀπαλλαχθέντες τοῦ κινδύνου, διελογίσθησαν τὴν τῆς Σεμιγαλίας ὑποταγὴν, ἧς οἱ κάτοικοι ὑπετέλουν τῇ Ῥωσσίᾳ κατὰ τὸν Νέστορα. Ἴσως δὲ πρότερον ἐξαρτώμενοι ἐκ τῶν ἡγεμόνων τοῦ Πολότσκου ἐπεθύμησαν ἴν' ἀποσείσωσι τὸν ζυγόν· διὸ ἐμπέδωσαν τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν διὰ φονικῆς μάχης κατὰ τῶν υἱῶν τοῦ Βσεσλάβου, ἀπολεσάντων ἐννέα χιλιάδας ἀνδρῶν ἐπὶ τοῦ πεδίου, μόλις δὲ δυνηθέντων ἵνα σώσωσι τὸν λοιπὸν στρατόν.

Ἐκτὸς τούτων νέαι λεηλασίαι τῶν Πολοβτσίων ἀπέδειξαν τῷ Μονομάχῳ, ὅτι ἀτελῶς ἀπεκόπη ὑπὸ τοῦ ξίφους τῶν Ῥώσσων ἡ πολυκέφαλος ὕδρα· διότι οἱ βάρβαροι λάφυρα πολλὰ καὶ αἰχμαλώτους συνεπαγόμενοι, ἀνέλαβον τὴν οἴκαδε ἄγουσαν ὁδόν, ἀλλὰ καταληφθέντες πέραν τῆς ὄχθης τοῦ Σούλα ὑπὸ τῶν τοῦ Σβιατοπόλκου στρατηγῶν, ἀπέλυσαν τοὺς αἰχμαλώτους. Τὸ δ' ἐπιὸν ἔτος ὁ τολμηρὸς Βονιακὸς, παρακολουθούμενος ὑπὸ τοῦ γέροντος Σαρουκάνου, περιφήμου ἀρχηγοῦ τῶν Πολοβτσίων, ἀρπάσας πολλοὺς ἵππους νεμομένους ἐν τοῖς ἀγροῖς τοῦ Περεασλάβου προσήγγισε πρὸς τὰς Λούβνας. Παραχρῆμα ὅμως ὁ Μέγας Ἡγεμὼν, ὁ Ὀλεγος, ὁ Μστισλάβος, ἕγγονος τοῦ Ἰγορος, ὁ Μονομάχος καὶ οἱ δύο αὐτοῦ υἱοὶ διαβάντες τὸν Σούλαν ἐφορμῶσι μετὰ φοβερῶν ἀλαλαγμῶν κατὰ τῶν βαρβάρων, οἵτινες, μὴ ἔχον-

1108 τῆ 12
 Ιανουαρίου.

τες καιρὸν ἰν' ἀντιπαραταχθῶσιν, οὔτ' ἀναβῶσι τοὺς ἵππους, τρέπονται εἰς φυγὴν, ἐγκαταλιπόντες πᾶσαν τὴν ἀποσκευὴν αὐτῶν τῷ νικητῇ. Οἱ δὲ Ῥῶσσοι κατεδίωξαν αὐτοὺς μέχρι Καρόλου φονεύσαντες καὶ ζωγρήσαντες πολλοὺς. Ὁ Ὀλεγος καὶ Μονομάχος, μηδαμῶς ἐκ τῶν προτερημάτων τούτων ἐπαιρόμενοι, ἐξέλεξαν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐκ τῶν θυγατέρων τῶν Χανῶν συζύγουσ ὑπὲρ τῶν αὐτῶν υἱῶν. Ἡ ἀποστροφή πρὸς τοὺς κακοὺς τούτους εἰδωλολάτρας ὑπεχώρει τῇ πολιτικῇ καὶ τῇ ἐλπίδι τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς ἡσυχίας τοῦ κράτους πρὸς καιρὸν τοῦλάχιστον. Ἄλλ' ἡ εἰρήνη αὕτη μόλις διήρκεσεν ἐπὶ δύο ἔτη· ἐπειδὴ κατὰ τὸ 1109 καὶ τὸ ἐπόμενον, πολεμοῦντες ἤδη οἱ Ῥῶσσοι παρὰ τὸν Τάναϊν, ἐκυρίευσαν τῶν στρατοπέδων τῶν Πολοβτσίων. Τέλος δ' ὁ Μονομάχος ἔπεισεν ἐκ νέου τοὺς ἡγεμόνας, ἵνα ἐνώσωσι πάσας τὰς δυνάμεις αὐτῶν πρὸς καταστροφήν τῶν πολεμίων τούτων. Νηστεύοντος δὲ τοῦ λαοῦ καὶ προσευχομένου κατὰ τὴν τεσσαρακοστὴν, οἱ στρατιῶται συνήρχοντο εἰς τὰς ἰδίας τάξεις. Σημειωτέον δὲ, ὅτι ἐφάνησαν τότε πολλὰ μετέωρα ἐν Ῥωσσίᾳ, καὶ ἡ γῆ αὐτῇ ἐσείσθη· ἀλλ' οἱ νουνεχεῖς ἐσπούδαζον ἵνα ἐξελείψωσι τὰς ἐκ τῶν φαινομένων τούτων ὑποψίας τοῦ ἀσθενοῦς νοοῦ τῶν δεισιδαιμόνων, παριστῶντες αὐτοῖς ὅτι τὰ ἀσυνήθη ταῦτα φαινόμενα προαναγγέλλουσι καὶ ἀσυνήθη ἐπιτυχίαν τοῦ Κράτους, τουτέστι νικην· διότι οἱ Ῥῶσσοι οὐδὲν ἄλλο ἐγνώριζον μεῖζον τούτου εὐτύχημα. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ εἰρηνικοὶ τῶν μοναχῶν προέτρεπον οἴκοθεν τοὺς ἡγεμόνας, ἵνα κατατροπώσωσι τοὺς ὤμους αὐτοὺς πολεμίους, πεποιθότες, ὅτι ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης ὑπάρχει καὶ τῶν στρα-

των ὁ Θεός, τῶν πολεμούντων πρὸς τὴν εὐημερίαν τῆς πατρίδος. Οἱ οὖν Ῥῶσσοι τὴν μὲν 26 Φεβρουαρίου ἐξεστράτευσαν, τῇ δὲ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ ἦσαν ἤδη παρὰ τὸν Γόλτβαν, ὅπου ἀνέμειναν τὰ τῆς ὀπισθοφυλακῆς σώματα. Ἐλθόντες δὲ εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Βόρσκλα, ἠσπάσαντο πανδήμως τὸν σταυρὸν καὶ παρεσκευάζοντο ὅπως ἀποθάνωσι γενναίως· καταλιπόντες δ' ὀπισθεν αὐτῶν πολλοὺς ποταμούς, εἶδον τελευταῖον τῇ 19 Μαρτίου τὸν Τάναϊν· αὐτόθι δὲ οἱ στρατιῶται τοὺς θώρακας αὐτῶν περιβαλόμενοι ἐν παρατάξει ἐβάδισαν πρὸς μεσημβρίαν. Ἡ περικλεῆς αὕτη ἐκστρατεία ἀναπολεῖ τῇ μνήμῃ ἡμῶν τὴν τοῦ Σβιατοσλάβου, ὅτε πρὸς καταστροφὴν τῆς τῶν Χοζάρων μοναρχίας ὁ ἀτρόμητος οὗτος ἕγγονος τοῦ Ῥουρικού ἐπορεύετο ἐκ τοῦ Βορουσθέου. Ἄλλ' οἱ μὲν τολμηροὶ ἤρωες αὐτοῦ ἐνεψυχοῦντο ἴσως δι' ἐνυαλίων ἀσμάτων, οἱ δὲ τοῦ Βλαδιμίρου καὶ Σβιατοπόλκου στρατιῶται ἤκουον μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαβείας τῶν ψαλλομένων ὑπὸ τῶν ἱερέων ὕμνων κατὰ τὴν διαταγὴν τοῦ Μονομάχου, προπορευομένων τοῦ στρατοῦ καὶ κρατούντων τὸν σταυρὸν. Οἱ Ῥῶσσοι ἐφείσθησαν τῆς πολεμίας πόλεως Ὀσσενέφης, ἧς οἱ κάτοικοι προσῆλθον φέροντες αὐτοῖς οἶνον, ὑδρόμελι καὶ ἰχθῦς, τὸ δὲ Σούγροβον ἀπετέφρωσαν. Αἱ πόλεις αὗται κείμεναι παρὰ τὸν Τάναϊν, κτισθεῖσαι δὲ πιθανώτατα ὑπὸ τῶν Χοζάρων, διετηρήθησαν μέχρι τῆς τῶν Τατάρων ἐπιδρομῆς, οἱ δὲ Πολόβτσιοι κυριεύσαντες τῶν χωρῶν τούτων, κατώκησαν κατὰ πρῶτον ἐν οἰκίαις.

Τὴν δὲ 24 Μαρτίου οἱ ἡγεμόνες νικήσαντες τοὺς βαρβάρους ἐπανηγύρισαν τὴν τε νίκην καὶ τὴν ἑορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ· ἀλλὰ μετὰ δύο ἡμέρας στίφη ἐχθρικὰ

Τῇ 19 Μαρτίου. Περίωνμος ἐκστρατεία.

περιεκύκλωσαν αὐτοὺς πανταχόθεν παρὰ τὸν Σάλα· ἀπέδειξαν ὁμῶς οἱ Ῥῶσσοι ἐπὶ τῆς αἵματηρᾶς ταύτης μάχης τὴν κατὰ τὰ πολεμικὰ ὑπεροχὴν αὐτῶν διότι μαχόμενος ὁ Μονομάχος ἠρωϊκῶς διὰ στρατηγήματος ἐπιδεδεξίου καὶ ταχέως ἐκτελεσθέντος κατέθραυσε τοὺς πολεμίους. Κατὰ δὲ τὸν χρονογράφον ἐξολοθρευτῆς ἄγγελος ἐπληττε τοὺς Πολοβτσίους, αἱ δὲ κεφαλαὶ τούτων ὑπ' ἄορά τοι χειρὸς καταβαλλόμεναι, ἐπιπτον κατὰ γῆς. Οἱ οὖν Ῥῶσσοι χαίροντες διὰ τὴν αἰσίαν ἔκβασιν τῆς ἐκστρατείας ταύτης ἀνέλαβον τὴν εἰς τὴν πατρίδα ἄγουσιν πλήρεις λαφύρων καὶ δόξης, συνεπαγόμενοι δὲ καὶ αἰχμαλώτων πλῆθος. Κατὰ τὸν σύγχρονον χρονογράφον, ἡ φήμη ἀνήγγειλε τὴν νέκην ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος, Πολωνίας Βοημίας καὶ Οὐγγρίας μέχρις αὐτῆς τῆς Ῥώμης. Οἱ Ῥῶσσοι οὐδόλως ἐσκέπτοντο περὶ τῶν ἐπὶ τῆς Μαιώτιδος ἀρχαίων κατακτήσεων, ὧν ἤρχον ἀναμφιβόλως οἱ Πολόβτσιοι, κυριεύσαντες τοῦ βασιλείου τοῦ Βοσπόρου, ἢ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Τμουτοροκάν· τὸ ὄνομα δὲ τοῦτο ἐξέλιπεν ἔκτοτε ἐν τοῖς χρονικοῖς ἡμῶν.

Τὸ ὄνομα Τμουτοροκάν ἐκλείπει ἐν τοῖς χρονικοῖς.

Μετὰ δὲ τῶν κατὰ Τανάϊδος ἐκστρατευσάντων ἡγεμόνων Βλαδιμίρου καὶ Σβιατοπόλκου ἦτο Δαβίδ ὁ Ἴγορος, ἡγεμὼν τῆς Δορογοβούζης, καταστάς ἐπὶ [1112. μοχθηρίᾳ διαβόητος· ἀλλὰ τελευτήσαντος μικρὸν μετὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην, ἐκληρονόμησε τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ Ἰαροσλάβος ὁ Σβιατοπόλκου, γαμβρὸς τοῦ Μτσεισλάβου, ἡγεμόνος Νοβογορόδου, ὅστις διὰ διπλῆς νίκης ἀπέδειξε τὴν ἀνδρίαν αὐτοῦ κατὰ τῶν Ἰατβιάγων, ἀνταρτῶν ὑποτελῶν τῆς πατρίδος ἡμῶν. Ὁ πόλεμος οὗτος ἀπεπεράτωσε τὰ κατορθώματα τῶν Ῥώσσων ἐπὶ τῆς ταραχώδους βασιλείας τοῦ Σβιατοπόλκου, ἀποθανόντος τῷ 1113. Εἶχε δ' οὗτος πάντα τὰ τῶν ἀσθε-

νων ψυχων ἐλαττώματα· οἶον, τὴν ἐπιорκίαν, τὴν ἀγνωμοσύνην, τὸ φιλύποπτον, τὴν ὑπερηφανίαν ἐν τῇ εὐτυχίᾳ καὶ τὴν μικροψυχίαν ἐν ταῖς συμφοραῖς. Ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐταπεινώθη τὸ ἀξίωμα τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος· μόνος δ' ὁ τοῦ Μονομάχου ἰσχυρὸς βραχίων, ἐμπεδῶν τὴν νίκην ὑπὸ τὰς σημαίας τῆς πατρίδος ὑπεστήριξεν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ θρόνου εἰς εἴκοσιν ἔτη.

Τῆ 16' Ἀπρι-
λίου. Θάνατ. τοῦ
Σβιατοπόλκου.

Ὁ Σβιατοπόλκος ἦτο εὐλαβῆς· παρασκευαζόμενος δὲ πρὸς πόλεμον, ἢ πρὸς ὁδοιπορίαν, ἐλάμβανε συνήθως τὴν εὐχὴν τοῦ Ἡγουμένου τῆς Πετσέρσκης ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἁγίου Θεοδοσίου· ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ δὲ τόπου μετὰ τὴν νίκην ἀπένευθε τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ τῷ Παντοδυνάμῳ. Ὁκοδόμει ναοὺς καὶ ἐνησμενίζετο διακοσμῶν αὐτοὺς, ὡς τὴν ἐν Κιέβῳ χρυσόστεγον μονὴν τοῦ Ἁγίου Μιχαήλ, ἐνθα καὶ ἐτάφη· κατὰ δὲ τὸ 1108 διέταξε τὸν Μητροπολίτην ἵνα ἐγγράψῃ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοδοσίου ἐν τοῖς διπτύχοις, ὅπως μνημονεύηται ἐν πάσαις ταῖς ἐπισκοπαῖς τῆς Ῥωσσίας. Ἀλλὰ περιορίζων τοῖς ἐξωτερικοῖς φαινομένοις τὴν εὐσέβειαν παρέβαινε ἀναφανδὸν τὰ ἱερά τῆς ἠθικῆς παραγγέλματα, καθόσον καὶ παλλακίδας πολλὰς εἶχε καὶ τοῖς φυσικοῖς αὐτοῦ τέκνοις τὰς αὐτὰς παρανομίας, ὡς τοῖς νομίμοις, ἐχορήγησε.

Τελευτήσαντος τοῦ Σβιατοπόλκου, ἡ χήρα αὐτοῦ διένειμε πολὺ ἀργύριον τοῖς μοναστηρίοις, τοῖς ἱερεῦσι καὶ τοῖς πένησι· διότι ὁ ἡγεμὼν οὗτος εἶχε συνηθροισμένον ἐκ παντὸς τρόπου ἄπειρον πλοῦτον· παραδείγματος χάριν, ἠνείχετο ἐν Κιέβῳ τῶν Ἰουδαίων, ἐκ Ταυρίδος ἴσως ἐλθόντων, οὐτ' ἠσχύνθη ἵνα αὐτὸς οὗτος ἐμπορευῆται παρὰ τὰ κοινῇ συμφέροντα τὸ ἄλλας,

Ἰουδαῖοι ἐν
Κιέβῳ.

Ἐμπορία τοῦ ὄπερ οἱ ἔμποροὶ ἔφερον ἐκ Γαλικίας καὶ Πρεσμιλίας.
 ἔλατος.

Ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ Σβησλάβα ἐνυμφεύθη τῷ 1102 τὸν βασιλέα τῆς Πολωνίας Βολεσλάον τὸν Στραβόστομον. Τὸν γάμον δὲ τοῦτον παρήγγειλεν ἡ ἀμοιβαία ὠφέλεια ἀμφοτέρων τῶν ἐπικρατειῶν. Βαδουῖνος δὲ, ὁ Ἐπίσκοπος Κρακοβίας ἐμεσίτευσεν ἵνα δοθῇ παρὰ τοῦ Πάπα ἡ ἄδεια· διότι ἡ Ῥώσσα ἡγεμονὶς ἦτο συγγενῆς τοῦ βασιλέως. Ὁ γάμος ἐτελέσθη ἐν Κρακοβίᾳ, ὅπου ὁ Βολεσλάος πρὸς ἐνδειξιν τῆς χαρᾶς αὐτοῦ ἔδωκε πολλὰ δῶρα τοῖς μεγιστᾶσι Πολωνοῖς. Ἐσεβάζετο τὸν πενθερὸν αὐτοῦ· συνεχώρησε δὲ τῷ παραχοποιῷ ἀδελφῷ Ἰσβηγνέω μεταβάντι μετὰ ἐπανάστασιν τινα εἰς Κίεβον, ὅπως παρακαλέσῃ τὸν Μέγαν Ἡγεμόνα πρὸς μεσιτείαν. Ἐν ἔτει 1104 ἡ Περεδσλάβα, δευτερότοκος τοῦ Σβιατοπόλκου θυγάτηρ, ἐνυμφεύθη τὸν Λαδισλάβον, ἢ Νικόλαον, υἱὸν τοῦ βσιλέως τῆς Οὐγγρίας Κολομάνου· τρίτη δ' ἡγεμονὶς Ῥώσσα, θυγάτηρ τοῦ περιφανοῦς Βολοδάρου, ἀνεψιὰ δὲ τοῦ Βασίλκου, ἐνυμφεύθη κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος υἱὸν τοῦ Ἑλληνος Αὐτοκράτορος Ἀλεξίου, Ἀνδρονίκου, ἢ Ἰσαάκ· ἀλλ' ἐκ τούτων ὁ μὲν πρῶτος ἐφρονεύθη μαχόμενος κατὰ τὸ ἄθος τῆς ἡλικίας, ὁ δὲ δεῦτερος ἐγένετο ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας τῶν τῆς Τραπεζοῦντος Αὐτοκρατόρων. Ὁ Κολομάνος, βασιλεὺς τῆς Οὐγγρίας, εἰ καὶ ἐσχατόγηρως, ἔγημε κατὰ τὸ 1112 τὴν θυγατέρα τοῦ Μονομάχου Εὐφημίαν· ἀλλ' ὁ γάμος οὗτος εἶχεν ὀλέθρια παρακολουθήματα· διότι, ὑποπτεύων ὁ Κολομάνος τὴν ἀπιστίαν τῆς συζύγου, διεζεύχθη, ἢ δ' Εὐφημία ἐπανῆλθεν ἔγκυος εἰς τὴν πατρίδα αὐτῆς, ἐνθα ἐγέννησε τὸν Βορίσην.

Μητροπολίται. Ἐπὶ δὲ τῆς τοῦ Σβιατοπόλκου βασιλείας ἡ Ῥωσ-

σική ἐκκλησία εἶχε Μητροπολίτας τὸν Νικόλαον καὶ Νικηφόρον, ἀμφοτέρους Ἑλληνας τὸ γένος. Κατὰ δὲ τὸ 1098 πεμφθεὶς ὁ πρῶτος τούτων πρεσβευτὴς πρὸς τὸν Μονομάχον ὑπὸ τῶν Κιεβιτῶν, ἐμεσίτευσεν ὑπὲρ τοῦ Ἰαροσλάβου, τοῦ δυστυχοῦς τούτου ἀνεψιοῦ τοῦ Σβιατοπόλκου.

Ἐπὶ τοῦ Νικηφόρου ὁ υἱὸς τοῦ Δαβὶδ τοῦ Τσερνιγόβου Σβιατοσλάβος, ὁ τοῦπίκλιν Σβεατόσας (α) προτιμῶν τὰς μοναστικάς ἀρετὰς τῆς πολιτικῆς δυνάμεως, ἡ δόξης, ἀπεχώρησεν εἰς τὸ μοναστήριον τῆς Πετσέρσκης. Γενόμενος δὲ τὸ μὲν πρῶτον ὑπηρέτης τῶν μοναχῶν καὶ θυρωρὸς, ἀνεδέχθη τὰς σωματικάς κακουχίας κοπιῶν καὶ ἐγκρατεούμενος· εἰργάζετο δ' ἀπαύστως ἐν κήπῳ, ὑπ' αὐτοῦ φυτευθέντι, ἢ ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ διένειμε πᾶσαν τὴν οὐσίαν αὐτοῦ τοῖς πτωχοῖς καὶ συνετέλεσε κατὰ πολὺ πρὸς τὴν σύστασιν τῆς βιβλιοθήκης τῆς μονῆς ταύτης. Ἡ ποιμεναρχία τοῦ Νικηφόρου διεκρίθη ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς χρονικοῖς διὰ τῆς εἰς Νοβογόροδον ἐλεύσεως τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου τοῦ Ῥωμανοῦ, ἀνδρὸς πολυμαθεστάτου, ᾧ οἱ τῆς πόλεως ταύτης ὑπάλληλοι καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Νικήτας παρεχώρησαν γαίας μετὰ χωρίου τινος παρὰ τὸν Βόλχοβον, ὅπως οἰκοδομήσῃ μοναστήριον· ὑπάρχει δὲ τοῦτο ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων.

Ὁ ἡγεμὼν
Σβεατόσας.

Ἐκ τῶν περιέργων συμβάντων κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ Σβιατοπόλκου λέγεται καὶ ἡ σπουδαιοτάτη ἀποδημία τοῦ Ἡγουμένου Ῥώσσου Δανιὴλ εἰς Ἱεροσόλυμα, κατακτηθέντα ἐπὶ τῶν Σταυροφόρων. Ἐπομνημονεύματα τοῦ Δανιὴλ ἐπαινοῦσι τὰς ἀρετάς, τὴν εὐπροσηγορίαν

Ἅγιος Ἀντώνιος ὁ Ῥωμανός.

Ἀποδημία τοῦ
Δανιὴλ.

(α) Ἐκ τῆς λέξεως Σ β ε α τ ῖ, ἅγιος.

καὶ ταπεινοφροσύνην τοῦ περιωνύμου Βαλδουίνου, βασιλεύοντος τότε ἐν Ἱερουσαλήμ. Αὐτὸς ἐχορήγησε φρουρὰν τῷ Ἡγουμένῳ τούτῳ διὰ τὴν εἰς Δαμασκὸν καὶ Πτολεμαίδα περιήγησιν, ὥστε οὕτω διέδραμε πᾶσαν τὴν Παλαιστίνην ὡς φοβούμενος τὰς ἐπιθέσεις τῶν ἀπίστων, οἵτινες περιπλανώμενοι ἔτι κατὰ συμμορίας ἐν τῇ χώρᾳ ἐσύλων τοὺς χριστιανούς. Ἀξιωθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ Βαλδουίνου τῆς τιμῆς ἵνα στήσῃ λαμπάδα ἐπὶ τοῦ τάφου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἔγραψεν ἐν τῇ μονῇ τοῦ μοναστηρίου τοῦ Ἁγίου Σάββα τὰ ὀνόματα τῶν Ῥώσων ἡγεμόνων, Σβιατοπόλκου, Μιχαήλ, Βλαδιμίρου τοῦ Βασιλείου, Δαβιδ τοῦ Σβιατοσλάβου, Ὀλέγου τοῦ Μιχαήλ, Σβιατοσλάβου τοῦ Παγκρατίου καὶ Ὀλέγου, ἡγεμόνος τοῦ Μίνσκου. Ἀξίον δὲ ὑπάρχει παρατηρήσεως, ὅτι κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν εὕρισκοντο ἐν Ἱερουσαλήμ πολλοὶ Κιεβῖται καὶ Νοβογορόδιοι ὑψηλῆς τάξεως, προτραπέντες ἀναμφιβόλως ὑπὸ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ὅπως πολεμήσωσι τοῖς τοῦ χριστιανισμοῦ ἐχθροῖς. Εἰ καὶ ἡ πατρὶς ἡμῶν εἶχε τοὺς ἰδίους αὐτῆς ἐχθροὺς, οὐδόλως, ὡς φαίνεται, τινὲς ἀνδρεῖοι ἐκωλύθησαν ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ τοῦ ζητῆσαι τοὺς κινδύνους καὶ τὴν δόξαν ὑπὸ τὰς σημαίας τῶν Σταυροφόρων. Ἴσως προσέτι ἡ εὐσέβεια αὐτῶν, ἢ ἡ ἐπιθυμία τοῦ ἰδεῖν καὶ προσκυνῆσαι τὸν τάφον τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν εἴλκυσε αὐτοὺς εἰς Παλαιστίνην· διότι ἄλλαι σύγχρονοι ἀποδείξεις, οὐχ ἥττον ἀξιόπιστοι, μαρτυροῦσιν ὅτι κατὰ τὸν ἐνδέκατον αἰῶνα οἱ Ῥῶσοι ἤρχοντο πολλάκις, ἵν' ἀπέλθωσιν εἰς τὸν Ἁγιον Τάφον.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Σβιατοπόλκου συνετέλεσε καὶ ὁ Νέστωρ τὰ χρονικὰ αὐτοῦ· ἐμνημόνευσε δ' ἐν ἔτει 1106 τοῦ θανάτου τοῦ ἀγαθοῦ ἐγγενηκον-

Οἱ Ῥῶσοι ἐν Ἱερουσαλήμ.

Τέλος τῶν χρονικῶν τοῦ Νέστορος.

τούτου γέροντος Ἰάνου, περιωνύμου στρατηγοῦ καὶ τοῦ Γέρων Ἰάνου, ὁμοίου τῶν ἀρχαίων χριστιανῶν κατὰ τὸν τρόπον τοῦ ζῆν, μεταδόντος δ' αὐτῷ ἀξιολόγους πληροφορίας ὑπὲρ τοῦ ἱστορικοῦ αὐτοῦ συγγράμματος. Ἐκτοτε οἱ ὁδηγοὶ ἡμῶν ἔσονται ἄλλοι ὡσαύτως σύγχρονοι χρονογράφοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

ΒΛΑΔΙΜΙΡΟΣ Ο ΜΟΝΟΜΑΧΟΣ, ΟΝΟΜΑΣΘΕΙΣ ΕΝ Τῷ
ΒΑΠΤΙΣΜΑΤΙ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ.

Διαρπαγὴ τῶν Ἰουδαίων ἐν Κιέβῳ— Ὁ Μονομάχος καταπαύει τὴν στῆσιν— Νέξ ἀνακομιδὴ τῶν λειψάνων τοῦ Ἁγίου Βορίση καὶ Ἁγίου Γλέβη— Νόμος περὶ χρηματικοῦ τόκου— Νίκαι ἐν Λιβονία, Φινλανδία, Βουλγαρία καὶ παρὰ τὸν Τάννιν— Μαῦροι Κλουβοῦκοι— Βελοβίζιοι— Ἐκστρατεία κατὰ τῶν Ἑλλήνων— Στέμμα τοῦ Μονομάχου— Βασιλόπαις Λέων— Καταδρομὴ τοῦ ἡγεμόνος Μίνσκου καὶ Νοβογοροδιῶν— Ἐξορία καὶ συμφορὰ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Βλαδιμίρου— Οὐγγροι, Βοημοὶ καὶ Πολωνοὶ ἐν Ῥωσσία— Ἀποτυχία αὐτῶν— Αἰχμαλωσία τοῦ Βολοδίρου— Θάνατος τριῶν περιφανῶν ἡγεμόνων— Τελευτὴ τοῦ Μονομάχου— Χαρακτὴρ αὐτοῦ— Τελευταία ὑπόθεσις— Θεμελίωσις τοῦ Βλαδιμίρου Ζαλέσκου— Γῆδα, σύζυγος τοῦ Μονομάχου— Τέχνη αὐτῆς— Ἐπιστολαὶ τοῦ Μητροπολίτου Νικηφόρου.

Τελευτήσαντος τοῦ Σβιατοπόλκου Μιχαὴλ ἐπίσημος 1113.
συνέλευσις τῶν Κιεβιτῶν ἀπένειμε τὸ στέμμα τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος τῷ ἀξιωτάτῳ τῶν ἡγεμόνων τῆς Ῥωσσίας· διὸ ὁμοθυμαδὸν ἔπεμψαν πρεσβευτὰς τῷ Μονομάχῳ, προσκαλοῦντες αὐτὸν εἰς τὴν ἡγεμονίαν τῆς πρωτευούσης. Ὁ ἀγαθὸς δ' οὗτος ἡγεμὼν ἐπιλαθόμενος ἤδη τοῦ ἐγκλήματος καὶ τῆς δυσμενείας τοῦ Σβιατοπόλκου, ἔχυσε θερμὰ δάκρυα διὰ τὴν ἀποβίωσιν αὐτοῦ, ἐν δὲ τῇ θλίψει αὐτοῦ ἀπεποιήθη τὴν πρότασιν. Ἴσως ἐφοβεῖτο μὴ παροξύνῃ τὰ τοῦ Σβιατοσλάβου τέχνη,

ἀτινα, ὡς υἱοὶ τοῦ πρεσβυτέρου υἱοῦ τοῦ Ἰαροσλάβου, εἶχον, κατὰ τὰ ἔθιμα τοῦ καιροῦ, ἀδιαφιλονείκητα δικαιώματα ἐπὶ τῆς ὑπερτάτης ἀρχῆς. Ὅπως ποτ' ἂν ἦ, ἢ τοῦ Βλαδιμίρου παραίτησις ἔβλαψε καιρίως τὰ πράγματα· διότι οἱ μὲν Κιεβῖται προσώχθουν πρὸς πάντα ἄλλον ἡγεμόνα, οἱ δὲ στασιασταὶ, ὠφελούμενοι ἐκ τῆς γενομένης ἀναρχίας, διήρπασαν τὴν οἰκίαν στρατιωτικοῦ τινος χιλιάρχου, Πουτεάτα καλουμένου, ὡς καὶ πάσας τῶν ἐν τῇ πρωτευούσῃ κατοικούντων Ἰουδαίων, ἀπολαυόντων ἰδιαιτέρας προστασίας τοῦ πλεονέκτου Σβιατοπόλκου. Οἱ ἀμέτοχοι τῶν ταραχῶν τούτων πολῖται, καταπτοηθέντες ὑπὸ τῆς ἀταξίας ταύτης, ἐπαγέλαβον τὰς πρὸς τὸν Μονομάχον παρακλήσεις. «Σῶσον ἡμᾶς, ἔλεγον αὐτῷ οἱ πρεσβευταὶ, ἀπὸ τῆς ὀχλαγωγίας· προφύλαξον ἀπὸ τῆς διαρπαγῆς τὰ βασιλεια τῆς περιλύπου τοῦ Σβιατοπόλκου συζύγου, τὰς οἰκίας ἡμῶν καὶ τὰ εὐαγῆ μοναστήρια.» Ἐκ τῶν λόγων τούτων δυσωπούμενος ὁ Βλαδίμιρος, ἦλθεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ὅπου ὁ μὲν λαὸς ἐσκίρτησεν ὑπὸ χαρᾶς, οἱ δὲ στασιασταὶ καθησύχασαν ἰδόντες ἐπὶ τοῦ πρώτου θρόνου τῆς Ῥωσσίας τὸν μεγαλόψυχον τῶν ἡγεμόνων αὐτῆς.

Διάρπαγὴ τῶν Ἰουδαίων ἐν Κιεβῶν

Ὁ Μονομάχος καταπαύει τὴν στάσιν.

Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ τοῦ Σβιατοσλάβου υἱοὶ ἐπεδοκίμασαν τὴν γενικὴν εὐχὴν· διὸ, παραχωρήσαντες ἐκουσίως πάντα τὰ δικαιώματα αὐτῶν τῷ Μονομάχῳ, ἠρκέσθησαν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ μερίδι ἕκαστος καὶ ἔζησαν ἐν πλήρει ἀρμονίᾳ μετ' αὐτοῦ μέχρι τελευτῆς. Συνεώρτασαν δὲ εὐτυχέστερον, ἢ οἱ γονεῖς αὐτῶν, τὴν μετακομιδὴν τῶν λειψάνων τοῦ Ἁγίου Βορίση καὶ Ἁγίου Γλέβη ἐκ τοῦ παλαιοῦ ναοῦ, ἐν ᾧ ἦσαν κατατεθειμένα, εἰς ἕτερον λιθόδομον ἐν Βησεγορόδῳ. Ἡ πράξις αὕτη τοῦ Βλαδι-

1118

Τῆ 2 Μαΐου. Νέα μετακομιδὴ τῶν λειψάνων τοῦ Ἁγίου Βορίση καὶ τοῦ Ἁγίου Γλέβη.

μίρου, ἅμα τὸν θρόνον ἀναβάντος, ὑπῆρξε τεκμήριον οὐχὶ μόνον εὐσεβείας, ἀλλὰ καὶ πατριωτισμοῦ· διότι ἡ ἀρχαία Ῥωσσία ἐσέβετο τοὺς μάρτυρας τούτους ὡς πρῶτους οὐρανίους αὐτῆς προστάτας, φόβητρον τῶν πολεμίων, στήριγμα δὲ τῶν στρατευμάτων. Ἡγεμονεύων δ' ἔτι τοῦ Περεασλάβου διεκόσμησε τὴν ἀργυρᾶν λάρνακα τῶν Ἀγίων τούτων διὰ χρυσοῦ, χρυστάλων καὶ ἀναγλύφων τοσοῦτον καλῶς ἐξεργασμένων, ὥστε, κατὰ τὴν τοῦ χρονογράφου μαρτυρίαν, ἡ πολυτέλεια καὶ κομψότης τῆς τέχνης ἐξεθάμβουν τοὺς Ἕλληνας. Οἱ ἡγεμόνες, ὁ κληρὸς, οἱ στρατηγοὶ καὶ μεγιστᾶνες ἐκ τῶν ἀπωτάτων χωρῶν τῆς Ῥωσσίας ἤλθον τότε εἰς Βησογόροδον, ἀναρίθμητον δὲ πλῆθος λαοῦ συνέρρειε περὶ τὰ τείχη τῆς πόλεως καὶ κατὰ τὰς ὁδοὺς, συνωθούμενοι ἵνα θίξωσι τῶν ἀγίων λειψάνων. Ὁ δὲ Βλαδίμιρος, διευκολύνων τὴν διόδον τοῦ κλήρου, διέταξεν ἵνα ρίπτωσι πρὸς τὸν λαὸν ὑφάσματα, ἐνδύματα, πολυτίμους διφθέρας καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα. Ὁ Ὀλεγος εἰστίασε μεγαλοπρεπῶς τοὺς ἡγεμόνας· ἐπὶ τρεῖς δ' ὄλας ἡμέρας οἱ πένητες καὶ ξένοι ἐξενίζοντο. Ἡ πανήγυρις αὕτη, θρησκευτικὴ ἅμα καὶ πολιτικὴ, ὑπάρχει ἀξιοπαρατήρητος ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὡς ἐξεικονίζουσα τὸ πνεῦμα τῶν χρόνων ἐκείνων.

Ὁ Μονομάχος ἐνίσχυσε σπουδαίως δι' εὐεργετημάτων φιλανθρώπου νομοθεσίας ἅπερ εἶχε δικαιώματα ὡς πατὴρ τοῦ λαοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐν Κιέβῳ στάσις συνέβη, ὡς φαίνεται, διὰ τὴν τοκογλυφίαν τῶν Ἰουδαίων, ὠφελουμένων ἴσως ἐκ τῆς τότε σπανιότητος τοῦ νομίσματος καὶ ἐπιβαρυνόντων τοὺς ὀφειλέτας δι' ὑπερόγκων τόκων, ὁ Μονομάχος, πρὸς ἀνακούφισιν τῶν πτωχῶν, συνεκάλεσεν εἰς συμβούλιον ἐν τοῖς βασι-

Νόμος περὶ
χρηματικῶ τό-
κου.

λείοις τοῦ Βερεστόβου τοὺς ἐπιφανεστάτους τῶν μεγιστάνων καὶ χιλιάρχων, τὸν Ῥατιβόρον τοῦ Κιέβου, τὸν Προκόπιον τοῦ Βελογοδόρου, τὸν Στανισλάβον τοῦ Περεασλάβου, τὸν Ναζήρον, Μιροσλάβον καὶ τὸν Ἰωάννην Τσουδίνου, μεγιστᾶνα τοῦ Ὀλέγου. Τέλος δὲ διὰ ψηφίσματος ἀπεστέρησε τοῦ κεφαλαίου πάντα δανειστὴν λαβόντα τρίς παρὰ τοῦ αὐτοῦ χρεώστου τόκους, τετραμηνιαίους καλουμένους· διότι, μεγάλων ἤδη ὄντων τῶν ἐτησίων τόκων, οἱ μηνιαῖοι καὶ τετραμηνιαῖοι ἀπέβαινον πολὺ ἔτι βαρύτεροι. Τὸ θεσμοθέτημα τοῦτο προσετέθη τῷ Ἰαροσλαβεῖ κώδηκι.

1116—1123

Ὁ Ἦγεμὼν ἐφείδετο τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων, ἐγίνωσκεν ὁμῶς, ὅτι καταλληλότατος τρόπος πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς κοινῆς ἡσυχίας ἦν ὁ ἐκφοβισμὸς τῶν ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν. Διὸ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μστισλάβος ἐνίκησε δις τοὺς Τσούδους, ἐκυρίευσε τῆς πόλεως Ὀδεμπίας, ἧτοι κεφαλῆς ἄρκτου, ἐν Λιβονία· ἀνακληθεὶς δ' ἔπειτα ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὅπως ἀναλάβῃ τὴν τοῦ Βιελγορόδου ἡγεμονίαν, ἀνέθηκε τὴν τοῦ Νοβογορόδου τῷ υἱῷ αὐτοῦ, τῷ νέῳ Βσεβολόδῳ, ὡς ἀποδείξαντι πολεμικὴν ἀνδρίαν διὰ τινος εἰς Φινλανδίαν ἐκστρατείας, ἀποβάσης ἐργώδους ἐν ταύτῃ δὲ καὶ εὐτυχοῦς. Αἱ ἀδιάβατοι ὁδοὶ ἔνεκα τοῦ χειμῶνος καὶ τῆς προσεγγίσεως τοῦ ἕαρος, καὶ τῆς γῆς ἡ ἀφορία ἐπηπείλουν τοῖς Ῥώσσοις θάνατον ἐκ λιμοῦ· ἡ δὲ σιτοδεία ἦτο τοσαύτη, ὥστε ἕκαστος ἄρτος ἐτιμᾶτο ἀντὶ νογάτας. Γεώργιος δὲ, ὁ τοῦ Μστισλάβου νεώτερος ἀδελφός, ἡγεμονεύων τῆς Σουσδαλίας, διαπλεύσας τὸν Ῥᾶ καὶ προβάς μέχρι τῆς χώρας τῶν Βουλγάρων τῆς Καζάνης, κατέθραυσεν αὐτοὺς καὶ ἐπανέκαμψε μετὰ λαφύρων. Ὁ δὲ τρίτος τοῦ Μονομάχου υἱὸς Ἰα-

Νίκαϊ ἐν Λι-
βονία Φινλανδία
Βουλγαρία καὶ
περὶ τὸν Τάγαϊν

ροπόλκος ἐπολέμει περὶ τὸν Τάναϊν· ἀφελὼν δὲ παρὰ τῶν Πολοβτσίων τὰς πόλεις Βαλιῆνον, Τσεσλούεβον καὶ Σούγροβον, ἠχμαλώτισε πολλοὺς Ἰάσσους κατοικοῦντας ἐκεῖ, ἐν οἷς ὑπῆρχε νεανίς τις ὠραιοτάτη, ἣν καὶ ἐνυμφεύθη. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ὁ Βλαδίμιρος ἀπεδίωξεν ἐκ τῆς Ῥωσσίας τοὺς Βερενδαίους, τοὺς Πατσινάκας καὶ τοὺς Τόρκους, λαοὺς ἐπήλυδας, οἵτινες συνελαινόμενοι ὑπὸ τῶν Πολοβτσίων παρὰ τὸν Τάναϊν καὶ καταστραφέντες κατέφυγον εἰς τὰ περίξ τοῦ Περεασλάβου· ἀλλ' ὡς ἐκδοτοὶ πρὸς τὰς ἀρπαγὰς, οἱ μὲν πλεῖστοι ἐτάραττον ἀδιαλείπτως τὴν χώραν, τινὲς ὁμῶς τούτων, λεγόμενοι Μαῦροι Κλοβοῦχοι, ἢ Κιρκάσσιοι, ἐγκατασταθέντες παρὰ τὸν Βορυσθένη, ἐτάχθησαν ὑπὸ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν Ῥώσσω. Τὸ ἐπὶ τοῦ Βλαδιμίρου χρονικὸν ἀναφέρει ὡσαύτως τοὺς Βελοβεζίτας, οὓς ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ὑπεδέχθη εὐμενῶς. Κατόικουν δ' οὗτοι ἄλλοτε τὸ παρὰ τὸν Τάναϊν ἐξάκουστον φρούριον τῶν Χοζάρων, ἀλωθέν ὑπὸ τοῦ ἀνδρείου Σβιατοσλάβου τοῦ Α'. ἀλλ' ἐγκαταλιπόντες ἐξ ἀνάγκης τὴν χώραν αὐτῶν πρὸς ἀποφυγὴν τῆς τῶν Πολοβτσίων τυραννίας, ἀνήγειραν παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Ὀστέρου νέαν πόλιν καὶ ἐκάλεσαν αὐτὴν διὰ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, τουτέστι Βελαβέζην, ἧς τὰ ἑκατὸν εἴκοσι βέρστια ἀπὸ τοῦ Τσερνιγόβου ἐρείπια μαρτυροῦσιν ὅτι ὑπῆρχον ἐν αὐτῇ λίθινα τεῖχη, πύργοι, πύλαι καὶ ἄλλα κτίρια· διότι οἱ Χοζάροι ἔμαθον παρὰ τῶν Ἑλλήνων τὴν τέχνην τοῦ οἰκοδομεῖν μετὰ πλείονος τελειότητος, ἢ οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι.

Μαῦροι Κλοβοῦχοι.

Αἱ νίκαι τοῦ Μονομάχου διεφήμισαν τὸν ἡγεμόνα τοῦτον ἐν τε τῇ Ἀνατολῇ καὶ ἐν τῇ Δύσει, ὥστε, κατὰ τοὺς χρονογράφους, τὸ ὄνομα αὐτοῦ περιελαλεῖτο

ἀπ' ἄκρου ἕως ἄκρου τῆς γῆς, ἐμποιοῦν τρόμον ταῖς ὁμόροις ἐπικρατείας. Κατὰ τοὺς νεωτέρους συγγραφεῖς ὁ Βλαδίμιρος ὑπῆρξεν ὡσαύτως φόβητρον καὶ τῆς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας. Ἀναπολῶν οὗτος τὰ κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἀνδραγαθήματα τῶν προγόνων, ἐπεμψεν εἰς Ἀδριανούπολιν τὸν Μοτισλάβον μετὰ πολυαρίθμου στρατοῦ, κρατήσαντος τῆς Θράκης. Ἀλέξιος δ' ὁ Κομνηνὸς ἐκπλαγεὶς ἐπεμψεν εἰς Κιέβον βαρύτιμα δῶρα· οἶον, σταυρὸν ἐκ τοῦ Τιμίου Ξύλου, τὴν ἐκ Σαρδίου λίθου κύλικα τοῦ Καίσαρος Αὐγούστου, τὸ στέμμα, τὴν χρυσοῦν ἄλυσιν καὶ τὸ περιλαίμιον Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου, πάππου τοῦ Βλαδιμίρου. Νεόφυτος δὲ ὁ Ἐφέσου Μητροπολίτης, προσφέρων τὰ δῶρα ταῦτα τῷ Μεγάλῳ Ἡγεμόνι ἐπεισεν αὐτὸν περὶ τῆς εἰρήνης, καὶ θεὶς ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ τὸ αὐτοκρατορικὸν στέμμα ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ τοῦ Κιέβου, ἀνηγόρευσε αὐτὸν Τσάρον τῆς Ῥωσσίας. Τὸ στέμμα, τὸ καλούμενον χρυσοῦς πῖλος τοῦ Μονομάχου, ἢ ἄλυσις, ἢ αὐτοκρατορικὴ σφαῖρα, τὸ σκῆπτρον καὶ οἱ παλαιοὶ κόσμοι τῶν ἡμετέρων ἡγεμόνων κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς στέψεως, δῶρα πιθανῶς τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξίου, φυλάττονται μέχρι τοῦδε ἐν τῷ Μουσεῖῳ τῆς Μόσχας. Εἶδομεν, ὅτι κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα οἱ τῆς Ῥωσσίας κυριάρχαι ἐζήτουν παρὰ τῶν Αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου τινὰ τῶν αὐτοκρατορικῶν παρασῆμων, γινώσκομεν δὲ, ὅτι κατὰ τὸν δέκατον τέταρτον οἱ τῆς Μόσχας Μεγάλοι Ἡγεμόνες ἐκληροδότουν τοῖς διαδόχοις τοῦ θρόνου τινὰ τῶν πολυτίμων τούτων χειμηλείων, ἐν Ἑλλάδι πεφιλοτεχνημένων, ὡς ἀποδεικνύουσι τοῦτο αἴτε ἐπιγραφαὶ αὐτῶν καὶ ἡ κατασκευὴ. Καὶ περὶ μὲν τῆς κατακτήσεως τῆς Θράκης ἀμφιβάλλομεν,

Ἐκστρατεία
κατὰ τῶν Ἑλλήνων.

Χρυσὸς πῖλος
τοῦ Μονομάχου.

περί δὲ τῶν κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐκστρατειῶν τοῦ Βλαδιμίρου εὐρίσκομεν ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρονικοῖς τὰς ἀκολούθους εἰδήσεις.

« Ἐν ἔτει 1116 ὁ Βασιλόπαις Λέων, σύζυγος τῆς
 » θυγατρὸς τοῦ Μονομάχου Μαρίας, υἱὸς δὲ τοῦ ἀπο-
 » θανόντος Αὐτοκράτορος Διογένους, στρατολογήσας
 » κατὰ τοῦ Εὐξείνου Πόντου τὰ παράλια, εἰσῆλθεν εἰς
 » τὰς βορείους τῆς αὐτοκρατορίας ἐπαρχίας καὶ ἐκυ-
 » ρίευσεν τῶν παραδουναβίων πόλεων· ἀλλὰ τὴν 15
 » Αὐγούστου ἐδολοφονήθη ἐν Δορυστόλῳ ὑπὸ δύο Ἀ-
 » ράβων, ἀπεσταλμένων ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλε-
 » ξίου. Ὁ Βλαδίμιρος, ἐκδικῶν τὴν δολοφονίαν τοῦ
 » γαμβροῦ αὐτοῦ, ἡ διατηρῶν ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ τῆς Μα-
 » ρίας Βασιλείου τὰς ἀλωθείσας ὑπὸ τοῦ Λέοντος
 » πόλεις, ἐπεμψεν εἰς Ἴστρον τὸν στρατηγὸν Ἰωάννην
 » Βοητίσσα καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Βιατσεσλάβον μετὰ
 » τινος ἄλλου μεγιστᾶνος, Θωμᾶ, υἱοῦ τοῦ Ῥατιβό-
 » ρου, ὧν ὁ πρῶτος κατέκτησε τινὰς ἐξ αὐτῶν, ὁ δὲ
 » Βιατσεσλάβος ἐγκατέλιπεν ἀτελεσφόρως τὸ Δορύ-
 » στολον. »

Ὁ Βασιλόπαις
 Λέων.

Καί τοι δ' ἐξιστορουμένων πάντων τούτων λεπτο-
 μερῶς, Ἄννα ἡ Κομνηνὴ διαβεβαιοῖ ἐν τῇ ἱστορίᾳ
 τοῦ πατρὸς αὐτῆς (τοῦ περιωνύμου Αὐτοκράτορος Ἀ-
 λεξίου) (α), ὅτι Λέων, ὁ υἱὸς τοῦ Διογένους ἐφονεύθη
 παρὰ τῇ Ἀντιοχείᾳ μαχόμενος πρὸς τοὺς Τούρκους.
 « Καὶ γὰρ ἄνθρωπός τις (λέγει αὕτη) οὐ τῶν ἐπιφανῶν,
 » ἀλλὰ καὶ τῆς κάτω τύχης ἐκ τοῦ χάρακος ὀρμώμενος τὸν
 » τοῦ Διογένους υἱὸν ἑαυτοῦ εἶναι ἔλεγεν· καὶ ἐκεῖνος φθά-

(α) Βιβ. Θ'. Κεφ. Ε'. καὶ Βιβ. Ι'. Κεφ. Β. καὶ Γ.

» σας ἀνηρέθη ὀπηνίκα τὸν μετὰ τῶν Τούρκων κατὰ τὴν
 » Ἀντιόχειαν πόλεμον ὁ Κομνηνὸς Ἰσαάκιος καὶ αὐ-
 » τὰδελφος τοῦ αὐτοκράτορος συνεκρότησεν . . . . .
 » Πανουργότατος δ' ὢν καὶ τὸ ἦθος πολύτροπος πε-
 » ριενόστει τὴν πόλιν . . . . ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ ἐπεὶ
 » μετὰ δευτέραν καὶ τρίτην παραίνεσιν ὁ λῆρος ἐκεῖ-
 » νος οὐχ ἠσύχαζεν εἰς Χερσῶνα τοῦτον ἀποστείλας
 » ἔμφρουρον εἶναι παρεκελεύσατο· ἐκεῖσε δὲ παραγε-
 » νόμενος νυκτὸς ἀνερχόμενος διὰ τοῦ τείχους καὶ
 » προκύπτων, τοῖς συνήθως φοιτῶσι Κομάνοις ἐμ-
 » πορίας χάριν καὶ τοῦ τὰ πρὸς χρεῖαν ἐκεῖθεν κο-
 » μίζεσθαι ἅπαξ καὶ δις ὀμιλήσας. Καὶ πίστεις δούς
 » καὶ λαβῶν, διὰ καλωδίων νυκτὸς ἑαυτὸν δεσμήσας,
 » ἐγαλάσθη τοῦ τείχους. Συμπαραλαβόντες τοῦτον
 » οἱ Κόμανοι πρὸς τὴν ἰδίαν ἀπήεσαν χώραν· οἱ δὲ . . . . .
 » εὐρηκότες τοῦτον πρόφασιν κατὰ τῆς τῶν Ῥωμαίων
 » πανστρατιᾶς χωρῆσαι ἐβουλεύοντο ὡς δῆθεν τῷ πα-
 » τρώῳ τοῦτον ἐγκαθιδρύσαι θρόνῳ . . . ὁ δὲ (εὐνοῦ-
 » χος) ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ Τοῦρκόν τινα, . . . εἰς τὴν τούτου
 » (ψευδοδιογένους) ἐκτύφλωσιν τῷ τοιούτῳ ἐχρήσατο.
 Ἄλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι Βυζαντινοὶ χρονογράφοι ἀποκα-
 λοῦσιν ὡσαύτως τὸν δυστυχῆ τοῦτον ψευδώνυμον· πι-
 στεύομεν ὁμῶς ἀδιστακτικῶς ὅτι ὁ τοῦ Μονομάχου γαμ-
 βρὸς φονευθεὶς πρὸ τοῦ Δορυστόλου, ὑπῆρξεν ὁ γνή-
 σιος τοῦ Διογένους υἱός· διότι ἐπικρατούσης στενῆς φι-
 λίας μεταξὺ τοῦ Βλαδимиρου καὶ τῆς αὐλῆς τῆς Κων-
 σταντινουπόλεως, ἦτο, ὡς φαίνεται, ἀδύνατον ἵνα ἐξα-
 πατηθῇ οὗτος ὑπὸ τυχοδιώκτου. Ἡ τοῦ Λέοντος χήρα
 Μαρία ἀπεβίωσεν ὡς μοναχὴ ἐν Ῥωσσίᾳ, ἔνθα ὁ υἱὸς
 αὐτῆς Βασίλειος διέπρεψεν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῶν Μεγά-
 λων Ἡγεμόνων. Ἐν τούτοις αἱ παραδουνάβιοι πόλεις

ἐπανήλθον ταχέως ὑπὸ τὸ κράτος τῆς αὐτοκρατορίας, εἴτε διὰ τῶν ὀπλων, εἴτε διὰ συνθήκης.

Εὐδοκιμῶν κατὰ τῶν ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν ὁ Βλαδίμιρος κατεδάμαζε καὶ τοὺς ἐσωτερικούς. Ὁ ἡγεμὼν τοῦ Μίνσκου Γλέβης, μὴ ὑποτασσόμενος αὐτῷ, ἀπετέφρωσε τὴν πόλιν τοῦ Σλούτσκου, συνέλαβε δὲ τοὺς κατοίκους αὐτοῦ μεταξὺ τοῦ Πριπέτα καὶ Δουίνα. Ὁ Ἰαροπόλκος ἦτο υἱὸς τοῦ Μονομάχου, καὶ τιμωρῶν αὐτὸν διὰ τοῦτο, διεπόρθησε τὸ Δροῦτσκον, τοὺς δ' ἐν αὐτῷ μετώκισεν εἰς ἄλλην ὑπὲρ αὐτῶν κισθεῖσαν πόλιν. Αὐτὸς δ' οὗτος ὁ Μέγας Ἡγεμὼν, ἐνωθεὶς μετὰ τοῦ Δαβίδ τοῦ Τσερνιγόβου καὶ τῶν υἱῶν τοῦ Ὀλέγου, ἐκυρίευσε τῶν πόλεων Βιατσεσλάβου, Ὀρσας καὶ Κοπήσου, ἐπολιόρκει τὸ Μίνσκον, καὶ ἐταπεινώσε τὸν Γλέβην. Προσκληθεὶς δὲ αὐθις ὑπὸ τούτου συνεπήγαγεν αὐτὸν μεθ' ἑαυτοῦ εἰς Κίεβον, ἔνθα ἐτελεύτησεν. Οἱ φιλοτάραχοι Νοβογορόδιοι, καταχρώμενοι τῆς νεότητος τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν Βσεβολόδου, εἴλκυσαν καθ' ἑαυτῶν τὴν τοῦ Μονομάχου ὀργήν. Καλέσας οὖν εἰς Κίεβον πάντας τοὺς μεγιστᾶνας τῆς πόλεως ταύτης ἀπήτησε παρ' αὐτῶν δημοτελῶς νέον ὄρκον πίστεως, καὶ τινὰς μὲν ἐκ τούτων ἐκράτησε παρ' ἑαυτῷ, ἄλλους δ' ἐξώρισεν. Οἱ δ' ἄθῳοι, ἢ οἱ ἦττον ἔνοχοι, ἐπανέκαμψαν οἴκαδε, πεισθέντες ὑπὸ τῆς πείρας, ὅτι ὁ συνετὸς Βλαδίμιρος καὶ τοι λῖαν φιλάνθρωπος, ἐτιμῶρει αὐστηρῶς τὴν θρασύτητα τῶν ἀπειθῶν. Πρό τινος χρόνου οἱ τοῦ Νοβογορόδου Κάθεδροι ἐξελέγοντο, ὡς φαίνεται, ἐκ τῶν πολιτῶν τῆς πόλεως ταύτης· πρὸς ἀποφυγὴν δὲ τῶν ἐνδεχομένων ἐκ τοῦ φιλοταράχου αὐτῶν χαρακτῆρος παρακολουθημάτων, ἀνέθηκε τὴν ἀρχὴν ταύτην ἄρχοντί τινι τοῦ Κιέβου, Βορίση καλουμένῳ.

(N. ΚΑΡΑΜΖΙΝΟΥ ΤΟΜ. Β΄.)

1116 — 1123.

Καταδρομὴ
τοῦ ἡγεμόνος
τοῦ Μίνσκου καὶ
τῶν Νοβογορο-
δίων.

Ὁ Ἰαροσλάβος, ἡγεμὼν τοῦ Βλαδιμίρου, υἱὸς δὲ τοῦ Σβιατοπόλκου, ἐμίσει τὴν σύζυγον αὐτοῦ, θυγατέρα τοῦ Μσισλάβου· οὐδ' ἐφοβεῖτο παραπικραίνων τὸν πάππον αὐτῆς. Ὁ οὖν Μονομάχος ἐκστρατεύσας κατ' αὐτοῦ ἠνώθη μετὰ τῶν υἱῶν τοῦ Ῥοστισλάβου, ἡγεμόνων τῆς νοτιοδυτικῆς Ῥωσσίας, πολιορκήσας δ' ἐπὶ δύο μῆνας τὸ Βλαδίμιρον ἠνάγκασε τὸν Ἰαροσλάβον ἵνα παραδοθῆ· ἀλλ' ὀλίγω ὕστερον ὁ ἀπερίσκεπτος οὗτος ἀνεψιὸς παρώργισε πάλιν τὸν θεῖον αὐτοῦ καὶ ἀποπέμψας μετὰ περιφρονήσεως σύζυγον, ἣν οὐδόλως ἠγάπα, κατέφυγεν εἰς Πολωνίαν ὑπὸ οὐδενὸς τῶν μεγιστάνων παρακολουθούμενος. Ὁ δὲ Μέγας Ἠγεμὼν ἔδωκε τὴν τοῦ Βλαδιμίρου κληρουχίαν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ῥωμανῷ, γαμβρῷ τοῦ Βολοδάρου, ἀποθανόντι κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος. Ὁ Μονομάχος ἀντικατέστησεν αὐτὸν δι' ἑτέρου υἱοῦ αὐτοῦ Ἀνδρέου, συζύγου ἐγγονῆς τινος τοῦ Τουγορκάνου, ἡγεμόνος τῶν Πολοβτσίων. Παρήγγειλε δὲ αὐτῷ ἵνα προλάβῃ τὰς σκευωρίας Βολεσλάου τοῦ Στραβοστόμου, ὡς βέβαιος, ὅτι ὁ βασιλεὺς οὗτος, συγγενῆς ὢν τοῦ ἐξορισθέντος ἡγεμόνος τοῦ Βλαδιμίρου, περιέμενε μόνον τὴν εὐκαιρίαν, ἵνα κηρύξῃ πρὸς τοὺς Ῥώσσοις πόλεμον. Ὁ Ἀνδρέας, λεηλατήσας τὰς ὁμόρους τῶν ἐπικρατειῶν αὐτοῦ Πολωνικὰς ἐπαρχίας, ἐπανῆλθε μετὰ λαφύρων. Ὁ δὲ Ἰαροσλάβος, ἄρχων τῶν Πολωνῶν, μάτην ἀπεπειράθη τῆς ἀλώσεως τῆς Τσερβένης· διὸ ἀποκρουσθεὶς ὑπὸ τοῦ τοποτηρητοῦ Θωμᾶ τοῦ Ῥατιβόρου κατέφυγε πρὸς τὸν Στέφανον, βασιλέα τῆς Οὐγγρίας. Οὗτος δ' ἐκδικῶν τὸν ἠττηθέντα πατέρα αὐτοῦ παρὰ τὸν Σὰν ποταμὸν, εἰσέβαλεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Βλαδιμίρου μετὰ στρατιᾶς, συγχειμένης ἐκ Βοημῶν καὶ Πολωνῶν.

Ἐξορία τοῦ δυσ-
τυχοῦς ἡγεμό-
νος τοῦ Βλαδι-
μίρου.

Ὁ δὲ Μέγας Ἡγεμὼν, μὴ στρατολογήσας ἐγκαίρως, 1125. οἱ Οὐγγροί, Πολωνοί, καὶ Βοημοὶ ἐν Ῥωσσίᾳ.
 ἐπεμψε τὸν Μοστισλάβον μετὰ μικρᾶς δυνάμεως πρὸς τὸ Βλαδίμιρον, ἔνθα ὁ νέος Ἀνδρέας πολιορκούμενος ὑπὸ πολυαριθμῶν ἐχθρῶν ἠμύνατο ἀνδρείως. Γενόμενος δ' ἐγγὺς τῶν τειχῶν ὁ ἀλαζὼν Ἰαροσλάβος, ἠπέλει φοβερὰν ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Μονομάχου καὶ τῶν κατοίκων ἐν περιπτώσει ἀντιστάσεως· ἐπεθεώρει τὸ φρούριον καὶ ἐσημείου τὰ κατάλληλα πρὸς ἔξοδον μέρη, ἣν παρεσκεύαζε διὰ τὴν ἐπιούσαν· ἀλλὰ πάντα τὰ σχέδια αὐτοῦ ἀνετράπησαν ἐν ἀκαρεῖ· ἐπειδὴ δύο ἄνδρες, ἐξελθόντες τοῦ φρουρίου λαθραίως ἐνέδρευσαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, τῆς ἀγούσης ἀπὸ τῆς πόλεως εἰς τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον. Ἐπιστρέφοντος δὲ τοῦ ἀπερισκέπτου Ἰαροσλάβου εἰς τὸν συμμαχικὸν στρατὸν, συνοδευομένου ὑπὸ δύο μόνον ἀνδρῶν, διετρύπησαν αὐτὸν διὰ λογχῶν, ὥστε ἀπεβίωσεν ὁ δυστυχῆς κατὰ τὴν αὐτὴν νύκτα, οἱ δὲ σύμμαχοι, ἐκπλαγέντες ἕνεκα τῆς ὀλεθρίας αὐτοῦ τύχης, διωμολόγησαν παραχρῆμα εἰρήτην μετὰ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος. Ὁ Οὐγγρος χρονογράφος διατείνεται, ὅτι ὁ Στέφανος λυπηθεὶς καιρίως ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Ἰαροσλάβου, ὤμοσεν ἵνα κυριεύσῃ τοῦ φρουρίου, ἢ ἀποθάνῃ· ἀλλ' οἱ στρατηγοὶ αὐτοῦ ἀπειθήσαντες, διέλυσαν τὸ στρατόπεδον καὶ ἠνάγκασαν αὐτὸν ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς Οὐγγρίαν.

Ἐν δὲ τῷ στρατοπέδῳ τῶν τοῦ Βλαδιμίρου ἐχθρῶν ἦσαν καὶ οἱ τοῦ Ῥοστισλάβου υἱοί, διατελοῦντες τέως πιστότατοι ὑπερασπισταὶ τῆς πατρίδος. Ἀλλὰ, διατὶ ἄρα γε ἀμφοτέροι οἱ ἀδελφοὶ οὗτοι, γνωστοὶ κατὰ τὴν μεγαλοψυχίαν καὶ εὐγενῆ διαγωγὴν, ἠνώθησαν μετὰ τῶν τῆς Ῥωσσίας πολεμίων; Τὸν λόγον τοῦτον εὐρίσκομεν ἐν τοῖς ἀρχαίοις Πολωνικοῖς χρονικοῖς. Ὁ ἀνδρεῖος Βολοδάρος, ὁ

τρόμος καὶ ἡ μάστιξ τῶν ὁμόρων αὐτοῦ Πολωνῶν, οὐδόλως ἐδυνήθη ἴν' ἀνατρέψῃ τὰ μηχανεύματα αὐτῶν· διότι οὗτοι ἔπεμψαν κρυφίως πονηρόν τινα ἄρχοντα, Πέτρον καλούμενον, ὅστις ὑποκρινόμενος μέγα κατὰ τοῦ Βολεσλάου μῖσος προσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ, ἀπῆλαυσε τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ ἀγαθοῦ τῆς Πρεσμιλίας ἡγεμόνος, καὶ συνεχῆρχετο συχνάκις εἰς θήραν. Εὐρισκόμενος οὖν ποτε ἐν μέσῳ δάσους, βοηθεία τῶν ἀκούουθων αὐτοῦ συλλαβὼν τὸν Βολοδάρον ἄοπλον, δεσμεύει καὶ συνεπάγει εἰς τὸ φρούριον. Συνέβη δὲ τοῦτο μικρὸν πρὸ τῆς πολιορκίας τοῦ Βλαδιμίρου (35). Ὁ ἀδελφὸς καὶ υἱὸς τοῦ διασήμευ αἰχμαλώτου ἔπεμψαν ταχέως εἰς Πολωνίαν πρὸς λύτρωσιν αὐτοῦ ἐπὶ ἀρμάτων καὶ καμήλων πολὺν χρυσόν, ἄργυρον, πολύτιμα ἐνδύματα καὶ σκεύη· ὑπεσχέθησαν δὲ προσέτι ἀμφότεροι οἱ ἀδελφοὶ ἵνα ζήσωσι πάντοτε ἐν ὁμονοίᾳ μετὰ τοῦ Βολεσλάου, καὶ, ὡς φαίνεται, ἦσαν ἐν τῷ στρατοπέδῳ αὐτοῦ ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ Βλαδιμίρου μόνον διὰ τὴν διομολόγησιν τῆς συνθήκης ταύτης, ἣ ἐπιθυμοῦντες ἵνα γίνωσι μεσῖται μεταξὺ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος καὶ τοῦ ἐξορίστου Ἰαροσλάβου.

Διὰ τῆς ἀλώσεως τοῦ Μίνσκου καὶ τῆς κατακτήσεως τοῦ Βλαδιμίρου, ὁ Μονομάχος ἐπαγίωσε τὴν δύναμιν αὐτοῦ ἐντὸς τοῦ Κράτους· ἀλλ' οὐδόλως ἐπεχείρησε καὶ ἐν τῷ κληρουχικῷ συστήματι μεταβολὰς, ἐναντίῳ πρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ πρὸς ἡσυχίαν τῆς πατρίδος. Ἔθος τοσοῦτον ἀρχαῖον ἴσχυε τότε ὡς νόμος, ὁ δὲ Βλαδίμιρος ἐφοβεῖτο κατόπιν τὴν ἀπηλπισμένην ἀντίστασιν τῶν ἡγεμόνων Τσερνιγόβου, Πολότσκου καὶ τῶν τοῦ Ῥοστισλάβου υἱῶν, οἵτινες οὐδαμῶς παρεχώρουν τὰ δικαιώματα αὐτῶν ἄνευ φρικτῆς αἱματοχυ-

•Ὁ Βολοδάρος
αἰχμαλωτίζεται.

σίας. Οἱ παράτολμοι καὶ θρασεῖς οὗτοι ὑπολογισμοί, καθ' οὓς νομοθέτης παραβλέπει τὴν εὐημερίαν τῶν συγχρόνων αὐτῷ πρὸς τὴν ἀβεβαίαν εὐδαιμονίαν τῶν μεταγενεστέρων, ἦσαν ἀλλότριοι αὐτοῦ· ἐπειδὴ ἐπεθύμει μὲν εἶναι πρῶτος τῶν Ῥώσσων ἡγεμόνων, οὐχὶ δὲ μόνος ὑπερασπιστῆς τῆς χώρας αὐτοῦ, καὶ κεφαλὴ τῶν κατὰ μέρος ἡγεμόνων, οὐχὶ δὲ μονάρχης. Ἡ δικαιοσύνη ἐξώπλισεν αὐτὸν κατὰ τοῦ ἄρπαγος Γλέβη καὶ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Βλαδιμίρου· (διότι οὗτος προὔτιθετο ἵνα καταισχύνη τὸν τοῦ Μονομάχου οἶκον, ἀποπέμψας τὴν θυγατέρα τοῦ Μστισλάβου, καὶ προσεκάλει τοὺς ἀλλοφύλους πρὸς λεηλασίαν τῆς πατρίδος). Ἐκ τῶν αὐτῶν δὲ διαδίκων ἀρχῶν ὀρμώμενος οὔτε διελογίσθη ἵνα ἐφαρπάσῃ τὴν νόμιμον κληρονομίαν παρὰ τῶν εἰρηνικῶν ἡγεμόνων. Ἀποθανόντος τοῦ ὑπερηφάνου Ὀλέγου καὶ τοῦ κοινῶς τιμωμένου διὰ τὸ φιλοδίκαιον πράου Δαβίδ, ὁ νεώτερος αὐτῶν Ἰαροσλάβος ἡγεμόνευσεν ἐν εἰρήνῃ τῆς τοῦ Τσερνιγόβου ἐπαρχίας, οἱ δὲ υἱοὶ τοῦ Βολοδάρου, Βλαδίμιρος καὶ Ῥοσισλάβος καὶ οἱ υἱοὶ τοῦ Βασίλκου, Γρηγόριος καὶ Ἰωάννης, ἐκληρονόμησαν τὴν Πρεσμιλίαν, τὸ Ζβενιγόροδον, Τερέβοβλον καὶ τινὰ ἄλλα μέρη ἐν τῇ νοτιοδυτικῇ Ῥωσσίᾳ μετὰ τὴν τελευτὴν τῶν πατέρων αὐτῶν κατὰ τὸ 1124, καταλιπόντων μνήμην ἀθάνατον διὰ τὰ λαμπρὰ πολεμικὰ κατορθώματα, διὰ τὴν εὐσυνείδητον πίστιν περὶ τὴν τῶν ὑποσχέσεων αὐτῶν ἐκπλήρωσιν καὶ τοὺς γενναίους πρὸς δόξαν τῆς πατρίδος ἀγῶνας.

Ἀποβίσεις τριῶν περιφανῶν ἡγεμόνων.

1124.

Βλαδίμιρος ὁ Μονομάχος ἀπεβίωσεν ἐν Κιέβῳ κατὰ τὸ ἑβδομηχοστὸν τρίτον ἔτος τῆς ἡλικίας μετὰ βασιλείαν δεκατριῶν ἐτῶν, ἔνδοξος διὰ τὰς νίκας ὑπὲρ τῆς Ῥωσσικῆς χώρας καὶ διὰ τὰ χρηστὰ ἤθη, κατὰ

1136.

Τῇ 19 Μαΐου.
Ἀποβίσεις τοῦ Μονομάχου.

τούς ἀρχαίους χρονογράφους. Ἀπηυδηκῶς υποτε τοῦ γήρωσ καὶ τῆς νόσου, μετεκομίσθη εἰς τὴν αἱματόφυρτον πάλαι ποτε θέσιν τοῦ Ἀγίου Βορίση· αὐτόθι δὲ παρὰ τὸν Ἄλταν καὶ ἐγγύς τοῦ οἰκοδομηθέντος ὑπ' αὐτοῦ τούτου ναοῦ παρέδωκε τὸ πνεῦμα τῷ Θεῷ μετὰ θερμῶν αἰσθημάτων τῆς παραμυθητικῆς πίστεως.

Ὁ νεκρὸς αὐτοῦ μετεκομίσθη εἰς Κίεβον ὑπὸ τῶν κατατεθλιμμένων υἱῶν καὶ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ. Ἡ δὲ κηδεῖα ἐτελέσθη ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀγίας Σοφίας. Καθ' ὃν αἰῶνα ἡ εὐλάβεια ἦτο γενικὴ ἀρετὴ, ὁ Βλαδίμιρος διέπρεπεν ἐπὶ ἐγκαρδίῳ χριστιανικῇ κατανύξει, τὰ δάκρυα αὐτοῦ ἔρρεον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν, ὅτε προσήχето ἐν τοῖς ναοῖς τῷ Παντοκράτορι ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τῆς πατρίδος καὶ τῶν προσφιλῶν ὑπηκόων. Οἱ χρονογράφοι ἐγκωμιάζουσιν ὡσαύτως τὴν πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ φιλοστοργίαν (οὗ ὁ σπάνιος οὗτος υἱὸς οὐδέποτε καὶ ἐν οὐδενὶ πράγματι παρήκουσε), τὴν πρὸς τὰς ἀνθρωπίνοὺς ἀσθενείας ἐπιείκειαν, τὴν εὐσπλαγχνίαν, τὴν ἐλευθεριότητα καὶ τὸν μειλίχιον χαρακτῆρα κατὰ τὰς ἰδίας αὐτῶν ἐκφράσεις « εὐηργέτει καὶ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ, » ἔχαιρε δὲ παραπέμπων αὐτοὺς μετὰ πλουσιῶν δώρων. » Ἡ τελευταία πρὸς τὰ τέκνα αὐτοῦ ὑποθήκη, γεγραμμένη ὑπ' αὐτοῦ τούτου, ἐξεικονίζει σαφέστατα καὶ κάλλιστα τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Τὸ σπουδαῖον τοῦτο μνημεῖον τῆς ἀρχαιότητος ἐσώθη εὐτυχῶς ἐν τινι τῶν χρονικῶν ἡμῶν καὶ ὑπάρχει ἄξιον τῆς ἱστορίας.

Ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ἤρξατο λέγων ὅτι παρὰ τοῦ πάππου αὐτοῦ Ἰαροσλάβου ἔλαβε τὸ Ῥωσσικὸν ὄνομα Βλαδίμιρος καὶ τὸ χριστιανικὸν Βασίλειος· ἀλλ' ὅτι οἱ γονεῖς αὐτοῦ ἐπωνόμασαν αὐτὸν Μονομάχον, ἢ διότι πρὸς μητρὸς ἦτο ἐγγονος τοῦ Ἑλληνος Αὐτοκράτορος

Χαρακτήρ αὐτοῦ.

Ἡ τελευταία αὐτοῦ ὑποθήκη.

Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου, ἢ διότι ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ἐδείκνυε πολεμικὴν ἀνδρίαν. « Ἐγγίζων τοῦ » τάφου, γράφει, εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, ὡς παρατείναντι » τὰς ἡμέρας μου· ἡ δεξιὰ αὐτοῦ προήγαγέ με εἰς » βαθύ γῆρας. Ὑμεῖς δὲ, ἀγαπητά μοι τέκνα καὶ πάντες » οἱ ἀναγνώσται τοῦ ἐγγράφου τούτου, τηρεῖτε καλῶς » τὰς ἐνδιαλαμβανομένας ἐντολάς· ἐὰν δὲ ἡ καρδία ὑ- » μῶν ἀποδοκιμάσῃ αὐτάς, ἀντὶ τοῦ μέμφεσθαι τὰς βου- » λὰς μου, εἶπετε ἀπλῶς, ὅτι οὐ λέγει ἀλήθειαν· » Πρώτη βᾶσις πασῶν τῶν ἀρετῶν ἐστὶν ὁ φόβος τοῦ » Θεοῦ καὶ ἡ τοῦ πλησίον ἀγάπη. Μέγας ἐστὶν ὁ Κύ- » ριος καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ!» Ἀφοῦ δ' ὁ Βλα- » δίμιρος παρέστησε διὰ γενικῶν χαρακτήρων, ληφθέν- » των τὸ πλεῖστον μέρος παρὰ τοῦ Δαβὶδ, τὰ θαυμάσια » τῆς δημιουργίας καὶ τὴν ἀγαθότητα τοῦ Δημιουργοῦ, » ἐξακολουθεῖ· « ὦ τέκνα μου! Αἰνεῖτε τὸν Θεὸν καὶ ἀ- » γαπᾶτε τὸν πλησίον. Οὔτε ἡ νηστεία, οὔτε ὁ μονα- » σμός, οὔτε ὁ μοναχικὸς βίος σώσει ἡμᾶς, ἀλλ' ἡ ἀγα- » θοεργία. Μὴ ἐπιλανθάνησθε τῶν πτωχῶν, διατρέφε- » τε αὐτοὺς καὶ ἐνθυμεῖσθε, ὅτι πᾶν κτῆμα ἡμῶν τοῦ » Θεοῦ ἐστὶ· ἐδόθη δ' ἡμῖν προσκαίρως. Μὴ κατορύσση- » τε τὸν πλοῦτον ἐν τοῖς ἐγκάτοις τῆς γῆς· διότι ἀντί- » κειται πρὸς τὰ παραγγέλματα τοῦ χριστιανισμοῦ. Ἔ- » στε πατέρες τῶν ὀρφανῶν. Κρίνετε ὑμεῖς αὐτοὶ τὰς » χήρας καὶ μὴ συγχωρῆτε τοῖς δυνατοῖς ἵνα καταπιέ- » ζωσι τοὺς ἀδυνάτους. Μὴ παραδίδωτε θανάτῳ, μήτε » τὸν ἀθῶον, μήτε τὸν ἔνοχον· διότι οὐδὲν ἱερώτερον » τῆς ζωῆς καὶ τῆς ψυχῆς τοῦ χριστιανοῦ. Μηδέ ποτε » ἐπικαλῆσθε ἐπὶ ματαίῳ τὸ τοῦ Θεοῦ ὄνομα, μηδ' ἀ- » θετῆτε τὸν ὄρκον, ὃν ὠμόσατε ἀσπαζόμενοι τὸν Σταυ- » ρόν. Οἱ ἀδελφοὶ εἶπόν μοι· Ἀποδιώξομεν τοὺς

«υιοὺς τοῦ Ῥοστισλάβου καὶ κυριεύσομεν τῆς
 «ἐπαρχίας αὐτῶν, ἄλλως οὐκ εἶ σύμμαχος ἡ-
 «μῶν. Ἄλλ' ἀπεκρινάμην αὐτοῖς· Οὐκ ἐπιλανθάνομαι
 «τοῦ ἀσπασμοῦ τοῦ Σταυροῦ. Ἀνοίξας δὲ τότε
 «τὸ Ψαλτήριον ἀνέγνων μετὰ κατανύξεως. Ἴνα τί
 «περίλυπος εἶ ἡ ψυχὴ μου; καὶ ἵνα τί συντα-
 «ράσσεις με; ἔλπισον ἐπὶ τὸν Θεόν, ὅτι ἔτι
 «ἐξομολογήσομαι αὐτῷ. Μὴ παραζήλου ἐν πο-
 «νηρευομένοις, μηδὲ ζήλου τοὺς ποιοῦντας
 «τὴν ἀνομίαν. Μὴ ἐγκαταλείπητε τοὺς ἀσθενεῖς,
 «μηδὲ φοβήσθε ἵνα βλέπητε νεκρούς· διότι ἅπαντες
 «ἀποθανοῦμεν μετὰ χαρᾶς δέχεσθε τὴν τῶν ἱερέων
 «εὐλογία· μὴ μακρύνησθε ἀπ' αὐτῶν· ἀγαθοποιεῖτε
 «αὐτούς, ἵνα δέωνται ὑπὲρ ὑμῶν τῷ Θεῷ. Ἀποβάλ-
 «λετε τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας ὑμῶν πᾶσαν ὑπερη-
 «φανίαν, διαλογιζόμενοι ὅτι πάντες ἐσμὲν φθάρ-
 «τοὶ, καὶ σήμερον μὲν ἐν τῇ ζωῇ, αὔριον δ'
 «ἐν τῷ τάφῳ. Μισεῖτε τὸ ψεῦδος, τὴν μέθην καὶ τὴν
 «ἄσωτίαν, ὡς ὀλεθρίας τῷ τε σώματι καὶ τῇ ψυχῇ.
 «Σέβετε τοὺς γέροντας ὡς γονεῖς. Ἀγαπᾶτε τοὺς
 «νέους ὡς ἀδελφούς. Μεριμνᾶτε ὑμεῖς αὐτοὶ περὶ
 «τῶν οἰκιακῶν ὑμῶν ὑποθέσεων, μὴ ἀνατιθέντες αὐ-
 «τὰς τοῖς ἀκολούθοις καὶ τιούνοις ὑμῶν, ἵνα μὴ ἐπι-
 «κρίνωσιν οἱ ξένοι τὸν οἶκον καὶ τὸν δεῖπνον ὑμῶν.
 «Ἔστε δ' ἄγρυπνοι ἐν πολέμῳ καὶ παράδειγμα τοῖς στρα-
 «τηγοῖς· οὐκ ἔστι τότε καιρὸς σκέψεως περὶ συμποσίων καὶ
 «τρυφῶν. Μὴ ἀναπαύησθε πρὶν ἢ καταστήσητε πανταχοῦ
 «νυκτερινὴν φρουράν· διότι ὁ ἄνθρωπος ἀπόλλυται ἐξαί-
 «φνης. Μηδέποτε ἀποθῆτε τὰ ὄπλα, ὑπὸ κινδύνων
 «συνεχόμενοι· ἔωθεν δὲ ἐστὲ ἔφιπποι. Περιοδεύοντες ἐν
 «ταῖς ἐπαρχίαις ὑμῶν μὴ ἀνέχησθε τοὺς θεράποντας

» ἀδικοῦντας τὸν πολίτην· ἐν δὲ τῇ οἰκίᾳ, ἢ ἂν κα-
 » ταλύσητε, δότε βρῶσιν καὶ πόσιν τῷ οἰκοδεσπότῃ.
 » Τιμᾶτε δὲ μάλιστα ὡσαύτως τοὺς ξένους, εἴτε διά-
 » σημον, εἴτε ἀπλοῦν, εἴτε ἔμπορον, εἴτε πρεσβευτήν·
 » ἐὰν δὲ μὴ δύνησθε ἵνα δωρήσητε αὐτοῖς πλοῦσια δῶρα,
 » ἐπιδαφιλεύσατε τοῦλάχιστον αὐτοῖς βρῶσιν καὶ πό-
 » σιν· ἐπεὶ δὲ οἱ ξένοι διαφημίζουσιν ἐν ταῖς ξέναις χώ-
 » ραις καὶ τὴν καλὴν, ἢ κακὴν περὶ ὑμῶν φήμην. Χαι-
 » ρετίζετε ὅσους καθ' ὁδὸν ἀπαντᾶτε. Ἀγαπᾶτε τὰς
 » συζύγους ὑμῶν, μηδεμίαν ὅμως ἐξουσίαν ἐφ' ὑμῶν
 » ἐπιτρέποντες αὐταῖς. Ὅταν δὲ μάθητε ὠφέλιμόν τι,
 » σπουδάζετε ἵνα διατηρῆτε αὐτὸ ἐν τῇ μνήμῃ, καὶ
 » ζητεῖτε ἵνα αἰ διδάσκησθε παρὰ τῶν ἄλλων. Ὁ πα-
 » τήρ μου καθήμενος οἴκοι ἐλάλει πέντε γλώσσας·
 » τοῦτο δὲ θαυμάζουσιν οἱ ἀλλόφυλοι. Ἀποφεύγετε τὴν
 » ἀργίαν, ὡς μητέρα πάσης κακίας· διότι ὁ ἄνθρωπος
 » ὀφείλει ἵνα ἐργάζεται πάντοτε. Περιοδεύοντες, ἱπ-
 » πεύοντες, ἀπρακτοῦντες, μὴ περιπλανᾶτε τὴν διά-
 » νοιαν ὑμῶν εἰς διαλογισμοὺς ματαίους, ἀπαγγέλ-
 » λετε δὲ τὰς προσευχὰς ὑμῶν, ἢ ἐπαναλαμβάνετε καὶ
 » τὴν βραχυτάτην, ἀλλὰ πασῶν κρατίστην· Κύριε, ἐ-
 » λέησον! Μὴ καθεύδητε πρὶν ἢ προσκυνήσητε·
 » προσκυνήσατε δὲ τρεῖς μέχρῃς ἐδάφους, ὅταν αἰσθά-
 » νησθε μαλακίαν τινά· ἐγείρεσθε δὲ πρὸ τῆς ἀνατο-
 » λῆς τοῦ ἡλίου. Ἀπέρχεσθε πρῶτ' εἰς τὸν ναὸν ἵνα ἀ-
 » ποδώτε τῷ Θεῷ τὸν ὄρθριον αἶνον. Οὕτως ἔπραττεν
 » ὁ ἐμὸς πατήρ, οὕτως ἔπραττον πάντες ἐνάρετοι ἄν-
 » ὄρες· διότι, ἅμα ἡλίου ανατέλλοντος, ἐδόξαζον τὸν
 » Κύριον καὶ ἐκραύγαζον περιχαρῶς· φώτισον τοὺς
 » ὀφθαλμοὺς μου, Χριστέ ὁ Θεός, ὁ δούς
 » μοι τὸ φῶς σου τὸ αἰδίον. Μετὰ ταῦτα δ' ἤρ-

» χοντο συζητοῦντες καὶ δικάζοντες τὸν λαόν, ἢ ἐξήρ-
 » χοντο εἰς κυνηγίαν· εἶτα ἐμεσημβρίαζον· διότι ὁ
 » Θεὸς ὤρισεν οὐ μόνου τῷ ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ καὶ τοῖς
 » ἄλλοις ζώοις καὶ πτηνοῖς ἵνα ἀναπαύωνται κατὰ τὴν
 » μεσημβρίαν. Τοιοῦτοτρόπως διεβίωσεν ὁ ὑμέτερος
 » πατήρ. Ἐγὼ αὐτὸς ἔπραττον ὅ,τι τοῖς ὑπηρέταις πα-
 » ραγγέλλεται. Ἐν θήρᾳ δὲ καὶ ἐν πολέμῳ, νυκτὸς καὶ
 » ἡμέρας, διὰ καύσωνος τοῦ θέρους, ἢ παγετοῦ τοῦ χει-
 » μῶνος εἰργαζόμενῃ ἀδιαλείπτως, μὴ πεποιθὼς ἐπὶ τοὺς
 » Καθέδρους καὶ Βηρουτσίους (α). Οὐδέποτε ἐγκατέλι-
 » πον πτωχοὺς καὶ χήρας καταπιεζομένους ὑπὸ τοῦ δυ-
 » νατοῦ, αὐτὸς δ' ἐγὼ ἐπεμελούμην τοῦ ναοῦ καὶ τῶν ἱε-
 » ροτελεστιῶν, ὡς καὶ τῆς οἰκιακῆς διατάξεως, τῶν σαύ-
 » λων, τῶν τῆς θήρας, τῶν γυπῶν καὶ ἱεράκων».

Ἐνταῦθα ὁ Βλαδίμιρος ἀπαριθμήσας τὰς ἐκστρα-
 τείας αὐτοῦ, γνωστὰς ἤδη, ἐξακουλουθεῖ· « Ἄπασαι αἱ
 » ἐκστρατεῖαί μου εἰσι τρεῖς καὶ ὀγδοήκοντα, παρα-
 » λειπομένων τινων ἥττονος λόγου ἀξίων. Διωμολό-
 » γησα δεκαεννέα συνθήκας εἰρήνης μετὰ τῶν Πολοβ-
 » τσίων· ἠχμαλώτισα ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν ἐκ τῶν δια-
 » σημοτάτων παρ' αὐτοῖς ἡγεμόνων, οὓς καὶ ἀπη-
 » λευθέρωσα, ἐθανάτωσα δὲ ὑπὲρ τοὺς διακοσίους
 » ἑτέρους, ὧν πολλοὺς ἔρριψα ἐν τοῖς ποταμοῖς.
 » Οὐδεὶς ὠδοιπόρει ταχύτερον ἐμοῦ· ἀναχωρῶν ὄρ-
 » θρου βαθέως ἐκ Τσερνιγόβου, ἐπορευόμενην εἰς Κίε-
 » βον πρὸς τὸν πατέρα μου πρὸ τοῦ ἑσπερινοῦ. Ἦρε-
 » σκόμεθα πολλάκις ὅτε πάππος ὑμῶν καὶ ἐγὼ κυ-

(α) Ἑπίλληλοι δημοσιεύοντες τὰ διατάγματα τῆς Κυβερνήσεως ἐν ταῖς ἀγοραῖς.

» νηγετοῦντες· ἐνίοτε δ' ἐγὼ αὐτὸς ἐθήρρυσσα ἐν δρυ-
 » μῶσιν ἵππους ἀγρίους ἰδιοχείρως περιδήσας αὐτούς.
 » Βούβαλός τις δις ἔρριψέ με ἐπὶ τῶν κεράτων αὐτοῦ·
 » ἔλαφος δὲ προσέβαλέ με· κατεπατήθην ὑπὸ τοὺς πό-
 » δας τῶν ἀλκῶν! ἄγριός τις κάπρος ἀπέσπασε τὸ ξί-
 » φος μου ἀπὸ τῆς ζώνης· τὸ ἐφίππιόν μου κατεδήχθη
 » ὑπ' ἄρκτου. Ἐπειδὴ δὲ τὸ τρομερὸν τοῦτο θηρίον
 » ὤρμησε κατὰ τοῦ ὠκύποδος ἵππου μου κατέβαλεν
 » αὐτόν. Πολλάκις ἔπεσον ἀπὸ τοῦ ἵππου· νέος δ' ὢν
 » δις ἐπλήγην τὴν κεφαλὴν καὶ ἐτραυματίσθην τοὺς
 » τε πόδας καὶ τὰς χεῖρας μὴ διαλογιζόμενος τὴν ζωὴν
 » μου καὶ μὴ φειδόμενος τῆς κεφαλῆς μου, ἀλλ' ὁ
 » Κύριος ἐπέβλεπεν ἐπ' ἐμέ. Καὶ ὑμεῖς, τέκνα μου, μή-
 » τε τὸν θάνατον, μήτε τὴν μάχην, μήτε τὰ ἄγρια ζῶα
 » φοβῆσθε· ἔξε ἄνδρες ἐν πάσῃ περιστάσει ὑπὸ τοῦ Θεοῦ
 » ἐπιστελλομένη. Ἄν ἡ Θεία Πρόνοια ὀρίσῃ τὸ τέλος τῆς
 » ζωῆς ἡμῶν, οὐ σώσουσιν αὐτὴν οὔτε ὁ πατήρ,
 » οὔτε ἡ μήτηρ, οὔτε οἱ ἀδελφοί· ἡ προστασία τοῦ
 » Θεοῦ ὑπέρκειται πασῶν τῶν ἀνθρωπίνων προφυλά-
 » ξεων. »

Ἄνευ τῆς ὑποθήκης ταύτης, γεγραμμένης μετὰ το-
 σαύτης νοδὸς δυνάμεως, σχεδὸν ἔμενεν ἄγνωστος ἡ
 ἔμφυτος ἀγαθότης τῆς τοῦ Βλαδιμίρου ψυχῆς. Οὐδέ-
 ποτε ὁ ἡγεμὼν οὗτος κατέστρεψε ξένα Κράτη, διὰ δὲ
 τῆς ἀσπίδος ἐδόξαζε καὶ παρεμύθει τὸ ἑαυτοῦ· οὐδεὶς
 τῶν ἀρχαίων Ῥώσων ἡγεμόνων ὑπάρχει ἄξιος μεί-
 ζονος ἀγάπης τῶν μεταγενεστέρων· διότι μετὰ θερμοῦ
 πόθου ὑπηρέτει τῇ πατρίδι καὶ τῇ ἀρετῇ. Ἐάν ποτε
 καθ' ὅλον τὸν βίον αὐτοῦ ὁ Μονομάχος, παραβιάσας
 τὸ δίκαιον τῶν ἐθνῶν, διέταξε τὸν θάνατον τῶν ἡγε-
 μόνων Πολοβτσίων δι' ἐπιβούλων μέσων ἐφαρμόζεται

αὐτῷ ὁ λόγος τοῦ Κικέρωνος· ὁ αἰὼν δικαιολογεῖ τὸν ἄνθρωπον (α). Οἱ Ῥῶσσοι ἐθεώρουν τοὺς Πολοβτσίους ὡς ἐχθροὺς τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ οὐρανοῦ, ὡς πυρπολοῦντας τὰς ἐκκλησίας· διὸ ἐκ παντὸς τρόπου ἡ ἐξώλεια αὐτῶν ἦτο θεάρεστος. Δυστυχῶς τὰ ἀρχαῖα χρονικά ἡμῶν, ἐξισοροῦντα λεπτομερῶς τὰς στρατιωτικὰς καὶ θρησκευτικὰς πράξεις τοῦ Βλαδιμίρου, μόλις ἀναφέρουσι τὰς κυβερνητικὰς ἢ διοικητικὰς. Γινώσκομεν δὲ μόνον, ὅτι ὑπὲρ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἐγεφύρωσε τὸν Βορυσθένη, ὅτι ἐθάμιζεν εἰς Ῥόστοβον καὶ Σουσδαλίαν, κληρονομίαν τοῦ Βσεβολοδίου οἴκου, ὅπως διατάττη τὰ περὶ οἰκονομίας· τελευταῖον δὲ ἐκλέξας τερπνόν τινα τόπον παρὰ τὸν Κλίασμαν, ἔκτισε τὸ Βλαδίμιρον - Ζαλέσκον, ὅπερ περιετείχισεν, ἀνεγείρας καὶ ναὸν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Σωτῆρος. Ἐν ἔτει 1114 ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μοτislάβος ἐξέτεινε τὰς ὀχυρώσεις τοῦ Νοβογορόδου, Κάθεδρος δέ τις, Παῦλος τὸ ὄνομα, προσέθηκε καὶ λιθόδομον τεῖχος ἐν Λαδόγα.

Κτίσις τοῦ Βλαδιμίρου Ζαλέσκου.

Κατὰ τὴν εὐτυχῆ καὶ εἰρηνικὴν, παραβαλλομένην πρὸς τὰς προηγθεῖσας, βασιλείαν τοῦ Μονομάχου, ἡ Ῥωσσία ὑπέστη συμφοράς τινας, ὡς αὐχμὸν σπᾶνιον κατὰ τὸ 1124 καὶ σφοδρὰν πυρκαϊάν ἐν Κιέβῳ, διαρκέσασαν μὲν δύο ἡμέρας, ἀποτεφρώσασαν δὲ τὸ πλεῖστον τῆς πόλεως, τὰ μοναστήρια, περὶ τοὺς ἐξακοσίους ναοὺς καὶ πᾶσαν τὴν Ἰουδαϊκὴν συνοικίαν. Εἶδε προσέτι ὁ λαὸς μετὰ φρίκης καὶ ὀλικὴν τοῦ ἡλίου ἐκλειψιν, τοὺς δ' ἀστέρας φεγγοβολοῦντας ἐν σταθερᾷ μεσημβρίᾳ Ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ῥωσσίᾳ συ-

Δυστυχῆ συμβάντα.

(a) Non vitia hominis, sed vitia saeculi.

νέβησαν δύο σεισμοί, ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις τῆς ἀρ-
του, τρομερὰ καταιγίς, ἀναρπάσασα ὀλοκλήρους οἰ-
κίας, καταπνίξασα δὲ ἐν τοῖς ὕδασι τοῦ Βολχόβου ἄ-
πειρον θρεμμάτων πλήθος.

Ἀποθνήσκων ὁ Μονομάχος κατέλιπε πέντε τέκνα
καὶ τὴν τρίτην σύζυγον. Ὑπάρχει δὲ βέβαιον, ὅτι ἔ-
γημε κατὰ μὲν τὸν πρῶτον γάμον τὴν Γήδαν, θυγατέ-
ρα τοῦ Ἀράλδου, βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, περὶ ἧς Γήδα σύζυγος
τοῦ Μονομάχου.
εἶπομεν ἤδη· αὕτη δὲ, κατ' ἀρχαῖόν τινα Δανὸν ἱ-
στορικόν, ἐνυμφεύθη τῷ 1070 τὸν ἡγεμόνα ἡμῶν,
Βλαδίμιρον καλούμενον. Κατὰ δὲ τοὺς Νορβηγοὺς ἱ-
στορικοὺς, ὁ ἐκ τοῦ γάμου τούτου γεννηθεὶς υἱὸς ἔγη-
με τὴν Χριστίνην, θυγατέρα τοῦ Ἰγγου Στενκιλ-
σῶνος, βασιλέως τῆς Σουηδίας· τοῦτο δὲ συμφωνεῖ
ἐντελῶς καὶ πρὸς τὰς παραδόσεις ἡμῶν, ἐξ ὧν φαί-
νεται, ὅτι ἡ σύζυγος τοῦ Μστισλάβου, υἱοῦ τοῦ Βλα- Τέκνα αὐτοῦ.
διμίρου, ἐκαλεῖτο Χριστίνα (36). Αἱ θυγατέρες αὐ-
τῆς, ἔγγονοι δὲ τοῦ Μονομάχου, συνῆψαν ἐπιφανεῖς
κηδεστίας. Καὶ ἡ μὲν ἐξ αὐτῶν ἔλαβε σύζυγον τὸν
Σιγοῦρδον, βασιλέα τῆς Νορβηγίας, κατόπιν δὲ τὸν
Ἑρρίκον Ἐδμόνδον, βασιλέα τῆς Δανίας· ἑτέρα δὲ,
τὸν Ἅγιον Κανοῦτον, βασιλέα τῶν Ὀβοτριτῶν, πα-
τέρα δὲ τοῦ περιπύστου Βαρδεμάρου, βασιλέως τῆς
Δανίας, οὕτω καλουμένου ἴσως πρὸς τιμὴν Βλαδιμί-
ρου τοῦ Μονομάχου περιφανοῦς αὐτοῦ προπάππου·
ἡ δὲ τρίτη καὶ τελευταία ἐνυμφεύθη τὸν Ἑλληνα ἡγε-
μόνα, υἱὸν ἴσως τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου, Ἀλέξιον,
οὗ τινος ἡ σύζυγος, κατὰ τὰ Βυζαντινὰ χρονικά, ἄγνω-
στός ἐστι τό τε γένος καὶ τὸνομα (37).

Κατὰ τὸ ἔτος (1120) τοῦ γάμου τούτου ἦλθεν ἐκ
Κωνσταντινουπόλεως εἰς Ῥωσσίαν ὁ Μητροπολίτης

Νικήτας, ὅπως πληρώσῃ τὴν κενωθεῖσαν θέσιν τοῦ ἀποθανόντος Νικηφόρου, περικληοῦς ἐπὶ τε πολυμαθείᾳ καὶ εὐγλωττίᾳ. Ἐχομεν δὲ τούτου ἀναμφίλεκτα τεκμήρια τὰς δύο πρὸς τὸν Μονομάχον ἐπιστολάς· τὴν μὲν περὶ τοῦ χωρισμοῦ τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς, τὴν δὲ, περὶ νηστείας καὶ ἐγκρατείας λίαν περιέργον, καθόσον περιλαμβάνει ἐν αὐτῇ θεολογικὰς καὶ φιλοσοφικὰς σκέψεις· τελευτᾷ δ' ἐγκωμιάζουσα τὰς τοῦ Μονομάχου ἀρετάς. « Ὁ νοῦς, γράφει ὁ Νικη-
 » φόρος, ἐστὶν ὁ λαμπρὸς ὀφθαλμὸς τῆς ψυχῆς, κα-
 » τοικούσης ἐν τῇ κεφαλῇ. Ὡς σὺ, σοφὲ Ἀναξ, κα-
 » θήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου σου, κυβερνᾷς τὸν λαὸν
 » διὰ τῶν στρατηγῶν, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ διὰ τῶν πέν-
 » τε αἰσθήσεων διέπει τὸ σῶμα. Περιττὸς πᾶς ἄλλος
 » περὶ τούτου λόγος, καθόσον ἡ ἀγχίνοιά σου ἀντι-
 » λαμβάνεται ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ τῆς ἀληθοῦς τῶν
 » λέξεων σημασίας. Ἄρα δύναμαι ἵνα διαγράψω σοι
 » τοὺς νόμους τῆς σωφροσύνης, ὅτε Σὺ υἱὸς ἡγεμο-
 » νικοῦ καὶ αὐτοκρατορικοῦ αἵματος, δυνάστης δὲ το-
 » σοῦτον ἰσχυρᾶς χώρας, οὐ γινώσκεις τὸν οἶκον, ὦν
 » πάντοτε ἐν μόχθοις καὶ ὁδοιπορίαις, καθεύδεις ἐπὶ γυ-
 » μνῆς γῆς, μόνον δὲ διὰ σπουδαίας πολιτικὰς ὑποθέσεις
 » τοῦ Κράτους ἐμβαίνεις εἰς τὰ πολυτελῆ βασίλεια,
 » ἔνθα ἀποδυόμενος τὸ προσφιλὲς λιτὸν ἱμάτιόν σου,
 » ἀναλαμβάνεις τὸ τοῦ δυνάστου· ὅτε ξενίζων τοὺς
 » ἄλλους βασιλικῶς, μόλις ἐμβλέπεις τοῖς πολυτε-
 » λέσι δεῖπνοις; Τίνα ἔπαινον περὶ τῶν λοιπῶν ἀ-
 » ρετῶν σου πλέξω; Εἶπω περὶ τῆς μεγαλοδωρίας
 » σου, ὅτε τὴν δεξιάν σου ὀρέγεις πρὸς πάντας, ὅτε
 » οὔτε ἀργύριον, οὔτε χρυσίον κρύπτεις, μὴ ἀριθμῶν
 » τὰ ἐν τῷ ταμείῳ σου χρήματα, ἀλλὰ δι' ἀμφοτέ-

Ἐπιστολὴ τοῦ
 Μητροπολίτου
 Νικηφόρου.

» ρων τῶν χειρῶν διανέμεις αὐτὰ, οὐδέποτε ἀπορῶν·
» διότι ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἐστὶ μετὰ Σοῦ. Περιορί-
» ζομαι οὖν λέγων, ὅτι καθὼς ἡ ψυχὴ πρὸς ἐπα-
» νόρθωσιν τῶν κρίσεων αὐτῆς κατακρίνει καὶ ἐξε-
» λέγχει τὰ ἔργα τῶν αἰσθήσεων, τῆς ὁράσεως καὶ
» τῆς ἀκοῆς, ὡς διηνεκῶν αὐτῆς ὀργάνων, ἵνα μὴ
» ἀπατηθῆ, οὕτω καὶ ὁ κυριάρχης ὀφείλει ἐξελέγχειν
» τὰς τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ ἀναφοράς. Ἐνθυμήθη-
» τι ἐκείνων, οὓς ἐνέκρινας ἵνα ἐξορίσης, ἢ τιμωρή-
» σης. Μήπως ἐσυκοφαντήθησαν; Φίλτατε Ἄναξ, μὴ
» λυπησάτωσάν Σε οἱ εἰλικρινεῖς μου λόγοι! Μὴ νομί-
» σης ὅτι ἤκουσα αἰτιάσεων καταδικασθέντων ὑπὸ Σοῦ,
» καὶ ὅτι ἐπιθυμῶ ἵνα ὑπὲρ αὐτῶν μεσιτεύσω. Οὐχί·
» προτίθεμαι δὲ μόνον γράφων, ἵνα ἐπιστήσω τὴν
» προσοχὴν Σου τῷ μέλλοντι χρόνῳ· διότι μεγάλη
» ἐξουσία συνεπάγεται μεγάλην εὐθύνην. Ἀρχόμεθα
» νῦν τῆς νηστείας, καιροῦ τῶν ψυχωφελῶν μελετῶν,
» καθ' ὃν οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ποιμένες κηρύττουσι κατὰ
» χρέος τὴν ἀλήθειαν καὶ αὐτοῖς τοῖς ἡγεμόσιν. Ἰ-
» σως ἡμεῖς αὐτοὶ συσχεθῶμεν ὑπὸ νόσων, ἀλλ' ὁ
» λόγος σῶος καὶ ἀκέραιός ἐστὶν ἐν ἡμῖν. Ἐὰν οὖ-
» τος ὠφέλιμός ἐστὶν, ὁποῖα μακρηγορίας ἀνάγκη;
Οὕτως οἱ ἀρχαῖοι ἡμῶν ἐκκλησιαστικοὶ διδάσκαλοι,
συνάπτοντες τοὺς δικαίους ἐπαίνους μετὰ τῶν χρι-
στιανικῶν διδασκαλιῶν, ἐλάλουν πρὸς τοὺς ἡγεμό-
νας ἡμῶν. Τὸ ὕφος τῶν ἐπιστολῶν τούτων φέρει τὸν
τύπον τοῦ αἰῶνος, ἀπλοῦν μὲν, ἀλλ' εὐληπτον καὶ
πλήρες ἰσχυρῶν ἐκφράσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΜΕΤΙΣΛΑΒΟΣ.

1125—1132.

Ἐπιδρομὴ τῶν Πολοβτσίων. — Ὁ Ἰαροσλάβος διώκεται ἀπὸ τοῦ Τσερνιγόβου. — Ἀρχὴ τῶν ἰδιαιτέρων ἡγεμονιῶν Μουρόμου καὶ Ῥεζάνης. — Οἱ Πολόβτσιοι ἀπωθοῦνται πέραν τοῦ Ῥᾶ. — Ἐμφύλιοι ταραχαὶ ἐν τῇ νοτιοανατολικῇ Ῥωσσίᾳ. — Οἱ ἡγεμόνες τοῦ Πολότσκου ἐξορίζονται εἰς Ἑλλάδα, — Πόλεμος πρὸς τοὺς Τσοῦδους καὶ Λιθουανούς. — Θάνατος τοῦ Μστισλάβου. — Λιμός.

Μστισλάβος ὁ Βλαδιμίρου ἐκληρονόμησε τὸ ἀξίωμα τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, ἕκαστος δὲ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ ἤρχε τῆς ἰδίας αὐτοῦ κληρουχίας, ἤτοι ὁ μὲν Ἰαροπόλκος ἐν Περεασλάβω, ὁ δὲ Βιατσεσλάβος ἐν Τουρόβω, ὁ δὲ Ἀνδρέας ἐν Βλαδιμίρῳ, ὁ Γεώργιος ἐν Σουσδαλίᾳ, καὶ ὁ Ἡσιασλάβος καὶ Ῥοστισλάβος, υἱοὶ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, ἐν Κούρσκῳ καὶ Σμολένσκῳ. Γνωστὸς ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ὁ νέος κυριάρχης ἐπὶ τε γενναϊότητι καὶ μεγαλοψυχίᾳ ἀνέδειξεν ἀναβαίνων τὸν θρόνον τῆς Ῥωσσίας πάσας τὰς τοῦ πατρὸς ἀρετάς· διότι εἶχε τὸν αὐτὸν ζῆλον πρὸς τὴν κοινὴν εὐημερίαν, τὴν αὐτὴν σταθερότητα ἠνωμένην, ὡς καὶ ὁ Μονομάχος, μετὰ τῆς συμπαθείας.

Ἡ βραχυτάτη δυστυχῶς βασιλεία αὐτοῦ ὑπῆρξε περιώνυμος διὰ διαφόρων στρατιωτικῶν ἐπιτυχιῶν, ἃς κατώρθωσε μόνον πρὸς καθησύχασιν τοῦ κράτους καὶ ἀνάστασιν τῆς ἀρχαίας αὐτοῦ δυνάμεως.

Μαθόντες οἱ Πολόβτσιοι τὴν τελευταίαν τοῦ Μονομάχου, ἐνόμιζον ὅτι ὀρφανευθεῖσα ἡ Ῥωσσία ἔσεται ἔρμαιον ἐκ νέου τῶν ληστεύσεων αὐτῶν. Διεβουλευόντο οὖν

Ἐπιδρομὴ τῶν Πολοβτσίων.

ὅπως ἐνωθῶσι μετὰ τῶν Τόρκων, λαοῦ νομάδος, περιπλανωμένου ἐν τοῖς πέριξ τοῦ Περεάσλαβου· ἀλλ' Ἱαροπόλκος ὁ Βλαδιμίρου κατανοήσας τὰς βουλὰς αὐτῶν διέταξε τοῖς Τόρκοις ἵνα εἰσέλθωσιν εἰς Περεασλάβον. Μὴ ἀναμείνας δὲ τὴν ἐπικουρίαν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ ἐπιπίπτει κατὰ τῶν βαρβάρων τούτων, μετὰ μόνης τῆς φρουρᾶς τοῦ Περεασλάβου, καταπολεμεῖ αὐτοὺς καὶ κατακρημνίζει πολλοὺς ἐξ αὐτῶν εἰς τοὺς ποταμούς.

Κηρυχθεὶς προστάτης τῶν καταπιεζομένων ἡγεμόνων ὁ Μσισλάβος ἀνέσπασε τὸ ξίφος κατὰ Βσεβολόδου τοῦ Ὀλέγου, ἐκδιώξαντος ἀπὸ τοῦ Τσερνιγόβου τὸν θεῖον αὐτοῦ Ἱαροσλάβον, θανατώσαντος τοὺς πιστοὺς τούτου μεγιστᾶνας καὶ παραδόντος τὰς οἰκίας αὐτῶν εἰς διαρπαγὴν. Ὁμοσε δὲ τῷ ἐξοστρακισθέντι ἡγεμόνι, ἵνα τιμωρήσῃ τὸν ταραχοποιὸν τούτον τοῦ Ὀλέγου υἱόν. Ἀλλ' ὁ Βσεβολόδος, κατὰ τὸ ἀπερίσκεπτον παράδειγμα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, συνέμαχησε μετὰ τῶν Πολοβτσίων· ἑπτακισχίλιοι δὲ τῶν βαρβάρων τούτων δραμόντες εἰς τὰ Ῥωσσικὰ μεθόρια, ἀνήγγειλαν τὴν ἀφίξιν τῷ ἄρπαγι τοῦ Τσερνιγόβου· ἀλλ' οἱ πρεσβευταὶ αὐτῶν, συλληφθέντες περὶ τὸν Σέιμον ὑπὸ τῶν Καθέδρων τοῦ Ἱαροπόλκου, οὐκ ἐπανήλθον, οἱ δὲ Πολόβτσιοι περιμένοντες ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀπάντησιν καὶ φοβούμενοι προδοσίαν ἀπεχώρησαν ἐν τέλει οἴκαδε. Τότε ὁ Βσεβολόδος ταπεινωθεὶς ἐξ ἀνάγκης, τὸν μὲν Μέγαν Ἡγεμόνα ἰκέτευσεν ἵνα παρίδῃ τὸ ἀμάρτημα αὐτοῦ, τοῖς δὲ μεγιστᾶσι τοῦ Κιέβου διένειμε δῶρα. Ὁ Μσισλάβος ἦτο ἔτι ἀκλόνητος καὶ ἐβράδυνεν, ὁ δ' ἀτυχῆς αὐτοῦ θεῖος ἠναγκάσθη ἵνα ἔλθῃ ἐκ Μουρόμου ὑπενθυμίσων αὐτῷ τὴν δοθεῖσαν ἱεράν

(N. ΚΑΡΑΜΖΙΝΟΥ ΤΟΜ. Β΄.)

1127
 Ὁ Ἱαροσλάβος
 διώκεται ἀπὸ
 τοῦ Τσερνιγόβου

υπόσχεσιν περὶ τῆς ἐκδικήσεως αὐτοῦ ... Οἱ δὲ μεγιστᾶνες μὴ τυφλωθέντες ὑπὸ τῶν δώρων τοῦ Βσεβολόδου ἐκηρύχθησαν ὑπὲρ τοῦ Ἰαροσλάβου· ἀλλὰ Γρηγόριός τις, ἡγούμενος τῆς τοῦ Ἀγίου Ἀνδρέου μονῆς, πάλαι ποτὲ εὐνοϊκὸς τοῦ μακαρίτου Μονομάχου καὶ λίαν ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος τιμώμενος ἔλεγεν, ὅτι ἢ πρὸς τὴν εἰρήνην ἀγάπη ἦτο καθῆκον τοῦ χριστιανοῦ. Ἐπειδὴ δ' ὁ Μητροπολίτης Νικήτας ἐτελεύτησεν ἤδη, ἡ Ῥωσικὴ ἐκκλησία ἐστερεῖτο ἀρχηγοῦ, ὁ Ἡγούμενος οὗτος κατέπεισεν ὑπὲρ τῆς γνώμης αὐτοῦ πάντας τοὺς ἐπιφανεῖς κληρικούς· διὸ εἶπον ἐπισήμως τῷ Μστισλάβῳ· « Ἡγεμῶν, τὸ ἀθετεῖν τοὺς ὄρκους » νομίζομεν προτιμότερον, ἢ τὸ ἐκχύνειν χριστιανικὸν αἷμα. Μὴ φοβοῦ τὴν ἁμαρτίαν, ἡμεῖς ἀναλαμβάνομεν τὴν εὐθύνην. » Ὁ Μέγας Ἡγεμῶν προτραπείς ὑπὸ τῶν λόγων τούτων διωμολόγησεν εἰρήνην μετὰ τοῦ Βσεβολόδου, ὁ δὲ δυστυχῆς Ἰαροσλάβος μετὰ θλίψεως ἐπανῆλθεν εἰς Μούρομον, ὅπου ἀπεβίωσε μετὰ δύο ἔτη, καταλιπὼν τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην καὶ τὴν τῆς Ῥεζάνης. Ἄλλ' ὁ Μστισλάβος ἐπελάθετο τῆς νουθεσίας τοῦ πατρὸς, « δόντες ὄρκον τηρεῖτε αὐτόν. » Ἀναμφιβόλως ἡ φειδῶ τοῦ ἀνθρωπίνου αἵματος ἀρετὴ ἐστίν, ἀλλὰ μονάρχης ἀθετῶν τὰς ὑποσχέσεις ἀνατρέπει τὸν φυσικὸν καὶ ἐθνικὸν νόμον, ἢ δὲ κλίσις πρὸς εἰρήνην, σώζουσιν τὸν ἔνοχον τῆς προσκούσης αὐτῷ τιμωρίας, ἐστὶν ὀλεθριωτέρα καὶ αὐτῆς τῆς ὠμότητος. Εἴπωμεν ὁμῶς πρὸς δόξαν τοῦ Μστισλάβου, ὅτι ἐθρήνησε τὸ παράπτωμα αὐτοῦ καθ' ἅπαντα τὸν ἐπίλοιπον βίον.

Ὁ Μέγας Ἡγεμῶν λίαν ἐπιεικῶς πρὸς τὸν Βσεβολόδον πολιτευσάμεγος, ἐξεδικήθη τοῦλάχιστον τοὺς

Ἄρχὴ τῶν ἰδιαιτέρων ἡγεμονιῶν Μουρῶμου καὶ Ῥεζάνης.

βαρβάρους συμμάχους αὐτοῦ. Οἱ χρονογράφοι ἀναφέρουσι, ὅτι « ὁ τοῦ Μοτισλάβου στρατὸς ἀπέκρουσε » τοὺς Πολοβταίους οὐ μόνον πέραν τοῦ Τανάϊδος, ^{οἱ Πολόβτσοι διώκονται πέραν τοῦ 'Ρᾶ'} « ἀλλ' ἔτι καὶ πέραν τοῦ 'Ρᾶ καὶ ὅτι τὸν τεῦθεν » οὐδόλως ἐτόλμησαν ἵνα διαταράξωσι τὰ μεθόρια » ἡμῶν. »

Βλαδιμίρκος καὶ Ῥοτισλάβος οἱ Βολοδάρου, ζῶντος ἔτι τοῦ Μονομάχου, ἤρξαντο ἐρίζοντες πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ φοβούμενοι αὐτὸν οὐδόλως ἐτόλμησαν ἵνα πολεμήσωσι. Κατὰ δὲ τὴν διαθήκην τοῦ πατρὸς αὐτῶν, ὁ μὲν ἦρχε τοῦ Ζβενιγορόδου, ὁ δὲ τῆς Πρεσμελίας. Ἄμα δὲ τελευτήσαντος τοῦ Μονομάχου, ὁ Βλαδιμίρκος ἠθέλησεν ἵνα ἐκδιώξῃ τὸν ἀδελφόν. Οὗτος ὅμως εἶχεν ὑπὲρ ἑαυτοῦ τοὺς υἱοὺς τοῦ Βασίλκου, Ἰωάννην καὶ Γρηγόριον, καὶ αὐτὸν τὸν Μέγαν Ἠγεμόνα Μοτισλάβου, ἐπιθυμοῦντα μόνον ἴν' ἀποτρέψῃ τὸ κακὸν τῆς βίας. Αἱ εἰρηνικαὶ προτάσεις καὶ συνδιαλέξεις ἐν Σερέτω ὑπῆρξαν ἀνωφελεῖς. Ὁ δὲ Βλαδιμίρκος ἀνεχώρησεν εἰς Οὐγγρίαν, ὅπως ζητήσῃ στρατεύματα παρὰ τοῦ βασιλέως Στεφάνου. Τότε ὁ Ῥοτισλάβος ἐπολιόρχησε τὸ Ζβενιγόροδον, οὗ ἢ ἐκ τρισχιλίων ἀνδρῶν Οὐγγρων καὶ Ῥώσων συγκειμένη φρουρὰ ἡμίνατο τόσῳ γενναίως, ὥστε ἠνάγκασεν αὐτοὺς εἰς ἀποχώρησιν. Ὁ πόλεμος δ' οὗτος ἔσχεν ἄλλο ἀποτέλεσμα, καθόσον ὁ Βλαδιμίρκος, ἐπανακάμψας οἴκαδε, ἐταπεινώθη, ἀπαιτήσαντος ὀριστικῶς τοῦ Μεγάλου Ἠγεμόνος ἵνα ἕκαστος τῶν ἀδελφῶν ἀρκεσθῇ τῇ κληρουχίᾳ αὐτοῦ.

Σπουδαιότατον τῶν συμβάντων τοῦ καιροῦ τούτου ἐστὶν ἡ πτώσις τοῦ περιφανοῦς οἴκου τῶν ἡγεμόνων τοῦ Πολότσκου, κεχωρισμένων, οὕτως εἰπεῖν, πρὸ πολλοῦ ^{Ἐξορία τῶν Ἠγεμόνων τοῦ Πολότσκου εἰς Ἑλλάδα.}

χρόνου ἀπὸ τῆς Ῥωσσίας, ὅπως καταστῶσι κυριάρχαι ἀνεξάρτητοι. Ὁ Μστισλάβος ἀποφασίσας ἵνα ὑποτάξῃ τὴν ἀρχαίαν ταύτην τῶν Κριβίτσων ἐπαρχίαν, κατάρθωσεν ὅ,τι οἱ πρόγονοι αὐτοῦ μάτην ἐπειράθησαν.

Τῆ 4 Δύγουςου

Βοηθούμενος δὲ ὑπὸ πολλῶν ἡγεμόνων, προσέταξε τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ ἵνα ἐκστρατεύσωσιν ὁ Βιατσεσλάβος ἐκ Τουρόβου, ὁ Ἀνδρέας ἐκ Βλαδιμίρου, ὁ δ' υἱὸς αὐτοῦ Ἡσιασλάβος, παραλβὼν τὸ σύνταγμα αὐτοῦ, ἐκ Κούρσκου, ὁ Ῥοστισλάβος, ἕτερος υἱὸς αὐτοῦ, ἐκ Σμολένσκου, ὁ Βσεβολόδος ὁ Δαβιδῶν ἕγγονος τοῦ Ἴγορος καὶ γαμβρὸς τοῦ Μονομάχου, ἐκ τοῦ Γορόδνου, ὁ Βιατσεσλάβος ὁ Ἰαροσλάβου, ἕγγονος τοῦ Σβιατοπόλκου Μιχαήλ, ἐκ Κλέτσκου. Πάντες δ' οὗτοι προσετάχθησαν ἵν' ἀρξῶνται ἀμέσως τῶν ἐχθροπραξιῶν. Βσεβολόδος δ' ὁ Ὀλέγου, ὑπακούων τῷ Μεγάλῳ Ἡγεμόνι, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ μετ' ἀποσπάσματος τῶν πιστῶν Τόρκων, ἀγομένων ὑπὸ τοῦ μεγιστάνου Ἰωάννου τοῦ Βοίτησα, ἐκινουῦντο συγχρόνως πρὸς τὸ Βορύσοβον, πόλιν τοῦ νῦν νομοῦ Μίνσκου. Ὁ Ἡσιασλάβος κυριεύσας τοῦ Λογόσκου πρὸ τῆς ὠρισμένης ὑπὸ τοῦ Μστισλάβου ἡμέρας, ἔσπευσεν ἵνα ἐνωθῇ μετὰ τῶν θείων, περικυκλωσάντων τὴν πόλιν Ἡσιασλάβου, κληρουχίαν τῆς περιφανοῦς Ῥογνέδας, πρώτης συζύγου τοῦ Ἀγίου Βλαδιμίρου. Αὐτόθι δ' ἦν ὁ Βριαττισλάβος, υἱὸς Βορίση τοῦ Βσεσλάβου, γαμβρὸς δὲ τοῦ Μστισλάβου, ὅστις φεύγων πρὸς τὸν πατέρα, συνελήφθη ὑπὸ τοῦ γυνακαδέλφου, συνεπάγοντος μεθ' ἑαυτοῦ πολλοὺς αἰχμαλώτους κατοίκους τοῦ Λογόσκου. Πληροφορηθέντες δ' οἱ πολιορκηταί, ὅτι οἱ αἰχμάλωτοι οὗτοι καὶ ὁ Βριαττισλάβος ἐπήγουν τὴν μετριοφροσύνην τοῦ νικητοῦ, ἀπεφάσισαν ἵνα παραδοθῶσιν

αὐτῷ ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει, ὅτι Βιατσεσλάβος ὁ Μονομά-
 χου ὁμόσει τὴν προστασίαν αὐτῶν κατὰ πάσης βίας.
 Ἄλλ' ὁ γενόμενος ὄρκος ἠθετήθη, ἅμα δοθείς· διότι
 κατὰ τὴν νύκτα κατόπιν τῆς τῶν χιλιάρχων φρουρᾶς,
 πεμφθείσης πρὸς τὴν πόλιν, ὤρμησαν πάντες οἱ τοῦ
 Ἀνδρέου καὶ Βιατσεσλάβου στρατιῶται, τῶν ἡγεμόνων
 μὴ δυναμένων, ἢ μὴ βουλομένων ἵνα ἀναχαιτίσωσιν αὐ-
 τοὺς. Ἀπειλοῦντες δὲ διὰ τοῦ ξίφους τοὺς ὤμους τού-
 τος ἄρπαγας, μόλις οἱ ἡγεμόνες ἔσωσαν τὴν περιου-
 σίαν τῆς τοῦ Μστισλάβου θυγατρὸς, ἐγκαταλιπόντες
 τοὺς δυστυχεῖς πολίτας. Μετ' οὐ πολὺ δ' αὐτὸς ὁ Βσε-
 βολόδος, πρεσβύτερος τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος υἱός,
 εἰσῆλθε μετὰ τῶν Νοβογοροδίων εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ
 Πολότσκου, ἧς οἱ ἔντρομοι κάτοικοι οὐ μόνον οὐδό-
 λως ἠμύναντο, ἀλλὰ μάλιστα ἀπεδίωξαν καὶ τὸν ἡ-
 γεμόνα αὐτῶν Δαβίδ, ὃν ὁ Μστισλάβος ἀντικατέστησε
 κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν διὰ τοῦ Ῥογβολόδου, ἀδελ-
 φοῦ τοῦ Δαβίδ. Τέλος δὲ μετὰ δύο ἔτη πάντες οἱ τοῦ
 Πολότσκου ἡγεμόνες, ἐξωρίσθησαν, ὡς ἀποποιούμε-
 νοι, κατὰ τὰ χρονικά, ἵνα συμπράξωσι μετὰ τοῦ Με-
 γάλου Ἡγεμόνος κατὰ τῶν πολεμίων τῆς πατρίδος
 Πολοβτσίων. Οἱ υἱοὶ τοῦ Βσεσλάβου, Δαβίδ, Ῥοστι-
 λάβος καὶ Σβιατοσλάβος, καὶ οἱ ἀνεψιοὶ αὐτῶν Βα-
 σίλκος καὶ Ἰωάννης, υἱοὶ τοῦ Ῥογβολόδου σὺν γυναι-
 ξὶ καὶ τέκνοις ἐπὶ τριῶν πλοίων ἀπεστάλησαν εἰς Κων-
 σταντινούπολιν. Τὴν δὲ ἡγεμονείαν τοῦ Πολότσκου
 καὶ Μίνσκου ἔδωκεν ὁ Μστισλάβος τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἡ-
 σιασλάβῳ.

1129.

Ὁ Βσεβολόδος, ἡγεμὼν τοῦ Νοβογορόδου, ἐνωθεὶς
 μετὰ τῶν ἀδελφῶν, ἐξεστράτευσεν δις ἐν ὥρᾳ χειμῶνος
 κατὰ τῶν Τσούδων, ἧτοι Ἐστρογῶν, ἐγέπρησε τὰ χω-

Πόλεμος πρὸς
 Τσούδους καὶ
 Λιθουανούς.

ρία, κατέσφαξε τούς κατοίκους καὶ ἠχμαλώτισε τὰς γυναῖκας καὶ παιδιά. Ἄλλὰ καὶ αὐτὸς οὗτος ἀπώλεσε πολλοὺς στρατιώτας ἐν ἑτέρᾳ ἐκστρατείᾳ. Τὸ γένος τοῦτο μισοῦν τούς Ῥώσους ὡς τυράννους, ἀπηρεῖτο τούς φόρους, ἡ δὲ ἀντίστασις ἐπεβάρυνε τὴν μοῖραν αὐτοῦ. Ὁ Μέγας Ἡγεμὼν πολεμήσας ἀτομικῶς ἐν Λιθουανίᾳ, συναπήγαγεν εἰς Κίεβον πολυαρίθμους αἰχμαλώτους. Οἱ δὲ γινόμενοι τότε διηνεκεῖς πόλεμοι παρεῖχον τοῖς ἡγεμόσι καὶ μεγιστᾶσιν ἡμῶν πλῆθος δούλων, ἐξ ὧν οἱ μὲν ἐπωλοῦντο, οἱ δὲ διενέμοντο εἰς τὰ χωρία, ὡς νομίζομεν.

1131.

Θάνατος τοῦ
Μστισλάβου.

Ὁ Μστισλάβος ἐπανακάμφας ἐκ Λιθουανίας ἀπέβίωσε τῷ πεντηκοστῷ ἔκτῳ ἔτει τῆς ἡλικίας, ἐπεκλήθη δὲ Μέγας, διότι βασιλεύων διετήρησε τὴν ἐν τῇ αὐτακρατορίᾳ τάξιν· ἐὰν δ' ἔζη ὅσον ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἐξησφάλιζεν ἂν ἐπὶ μακρὸν τὴν ἡσυχίαν τῆς Ῥωσσίας. Ὁ Ἄναξ οὗτος συνῆλθεν εἰς δεῦτερον γάμον μετὰ τῆς θυγατρὸς Νοβογοροδίου τινὸς ἄρχοντος, Δημητρίου τοῦ Ζαβίδα, ἐξ ἧς ἔσχε δύο υἱοὺς Σβιατοπόλκον καὶ Βλαδίμιρον, ἐκτὸς τῶν θυγατέρων, ἐξ ὧν μία ἔγημε Βσεβολόδος ὁ Ὀλέγου, ἡγεμὼν τοῦ Τσερνιγόβου. Οἱ δὲ πρεσβύτεροι αὐτῶν ἀδελφοὶ ἐτέχθησαν ὑπὸ τῆς πρώτης συζύγου αὐτοῦ Χριστίνης.

Ἐκτὸς τῶν τότε φαινομένων, ὑποτιθεμένων ὡς φρικτῶν, τῶν ἐκλείψεων τοῦ ἡλίου καὶ μικροῦ τινος σεισμοῦ κατὰ τὴν μεσημβρινὴν Ῥωσίαν τῇ 4 Αὐγούστου 1126, τὸ ὄντως δυστύχημα τῆς ἡγεμονίας Ῥοστισλάβου ἦν φρικτὸς λιμὸς ἐν ταῖς ἀρκτώαις ἐπαρχίαις, μάλιστα δ' ἐν τῇ τοῦ Νοβογορόδου. Ψῦχος δὲ δριμύτατον καὶ πάντῃ ἀσύνηθες κατέστρεψε πάντα τὸν σῖτον τοῦ φθινοπώρου, πυκνὴ χιὼν ὑπῆρχε μέχρι τῆς 30 Ἀπριλίου,

τὸ ὕδωρ κατέκλυζε τὰς πεδιάδας καὶ τὰ χωρία· ὄθεν οἱ γεωργοὶ κατὰ τὸ ἔαρ, ἀντὶ τῆς χλόης, εἶδον ἐν τοῖς ἀγροῖς πηλόν. Ἡ κυβέρνησις οὐδεμίαν εἶχεν ἀποταμίευσιν, καὶ ὁ ἄρτος τοσοῦτον ὑπερετιμήθη, ὥστε τῷ 1128 μέδιμος σικάλεως ἐπωλεῖτο ἀντὶ ρουβλίου καὶ λιμῆς. τεσσαράκοντα καπικίων τοῦ νῦν ἀργυροῦ νομίσματος ἡμῶν. Ὁ δὲ λαὸς ἐτρέφετο ἐξ ἀχύρου, ἵππειου κρέατος, φύλλων φιλύρας, φλοιοῦ σημύδης, βρύων καὶ σσηπότων ξύλων, ἐκνευρισμένοι δ' οἱ ἄνθρωποι ὑπὸ τοῦ λιμοῦ, περιεπλανῶντο ὡς φάσματα, ἢ κατέπιπτον νεκροὶ, ἐπὶ τῶν λεωφόρων, τῶν ὁδῶν καὶ τῶν δημοσίων ἀγορῶν. Τὸ δὲ Νοβογόροδον ἦτο ὡς εὐρύχωρον νεκροτοφεῖον· τὰ πτώματα ἀνεδίδουν δυσώδη μιάσματα, οἱ δὲ μισθούμενοι πρὸς ἀποκομιδὴν αὐτῶν ἔξω τῆς πόλεως μόλις ἐξήρκουν τῷ ἔργῳ τούτῳ. Οἱ γονεῖς ἐπώλουν τὰ τέκνα αὐτῶν ὡς ἀνδράποδα πρὸς τοὺς ξένους ἐμπόρους, πολλοὶ δὲ μάλιστα τῶν πολιτῶν ἀπεδήμησαν, ὅπως εὕρωσι τὰ πρὸς τὸ ζῆν, εἰς ἀπωτάτας χώρας· « Τὸ Νοβογόροδον ἠρημώθη » λέγουσιν οἱ χρονογράφοι. Ἐν τούτοις μετὰ ἓν ἔτος οἱ στρατοὶ αὐτοῦ ἐνίκων τοὺς ἐχθροὺς, ἢ δὲ ἐμπορία ἤκμασε καὶ αὐθις, καὶ τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα ἐπλεον μέχρι τῆς Γοτλανδίας καὶ Δανίας.

Παρατηρητέον δὲ, ὅτι τὸ ἀρχαιότατον τῶν πρωτοτύπων ἐγγράφων τῶν Ῥώσων ἡγεμόνων, μέχρις ἡμῶν διασωθὲν, ἐδόθη ὑπὸ τοῦ Μστισλάβου τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Ἰουριέβου ἐν Νοβογορόδῳ, ὡς τίτλος κατοχῆς γαιῶν τινων, μετ' ἐπιγραφῆς τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Βσεβολόδου, ἀναφερούσης, ὅτι αὐτὸς χαρίζει τῷ μοναστηρίῳ ἀργυροῦν τινα δίσκον πρὸς χρῆσιν τῆς τραπέζης τῶν ἀδελφῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΝΝΑΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΙΑΡΟΠΟΛΚΟΣ.

1132—1139.

Ταραχαί—Κατάκτησις τοῦ Δορπάτου—Μάχη ἐπὶ τοῦ ὄρους Σδανίου—Φοινοὶ πόλεμοι ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ῥωσσίᾳ—Ἀποδιώξις τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Νοβογορόδου—Μεγαλοφυχία τοῦ Βασίλκου, ἡγεμόνος τοῦ Πολότσκου—Κανονισμὸς περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς δεκάτης—Οἱ Νοβογορόδιοι ἐκδιώκουσι τὸν νέον ἡγεμόνα—Ἐμφύλιοι ταραχαί ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ῥωσσίᾳ—Διομαλόγησις εἰρήνης καὶ θάνατος τοῦ Μεγάλου Ἠγεμόνος—Πολυχρόνιος ἔχθη μεταξὺ τῶν ἀπογόνων τοῦ Ὀλέγου καὶ Μονομάχου—Ἠγεμονία τῆς Γαλικίας—Χαρακτήρ τοῦ Βλαδιμίρου—Ὁ Βορίσης πολεμεῖ πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Οὔγγαρίας—Περεύεται πρὸς τὸ στρατόπεδον τοῦ βασιλέως τῆς Γαλικίας—Φονεύεται ὑπὸ προδότου.

1132

Τὰ ἔξοχα τοῦ Μστισλάβου πλεονεκτήματα περιώριζον τοὺς κατ' ἐπαρχίας ἡγεμόνας εἰς φρόνιμόν τινα μετριοφροσύνην, ὁ θάνατος ὅμως αὐτοῦ διέστρεψε τὴν καθεστῶσαν τάξιν.

Ταραχαί.

Οἱ τοῦ Κιέβου κάτοικοι ἀναγορεύσαντες ἡγεμόνα Ἰαροπόλκον τὸν Βλαδιμίρου, ἠνάγκασαν αὐτὸν ἵνα μεταβῇ εἰς τὴν πρωτεύουσαν. Κατὰ δὲ τὴν μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ συνομολογηθεῖσαν ἐπίσημον σύμβασιν καὶ τὴν ἐν τῇ διαθήκῃ αὐτῇ τοῦ Μονομάχου ἐκφρασθεῖσαν εὐχὴν, παρεχώρησεν ὁ ἡγεμὼν τὸ Περεάσλαβον τῷ Βσεβολόδῳ, υἱῷ τοῦ Μστισλάβου. Ἄλλ' οὗτος, ἐν Νοβογορόδῳ ἐδρεύων, μόλις ἐπορεύθη εἰς τὴν νέαν αὐτοῦ πρωτεύουσαν, καὶ ἐδιώχθη μετὰ τινὰς ὥρας ὑπὸ τοῦ θείου Γεωργίου τοῦ Βλαδιμίρου, ἡγεμόνος τῆς Σουσδαλίας καὶ Ῥοστόβου, συμμαχήσαντος μετὰ τοῦ νεωτέρου ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀνδρέου, διὰ τὸν φόβον μὴ ὁ Ἰαροπόλκος ἐγκατα-

στήση τὸν Βσεβολόδον κληρονόμον τοῦ Κιεβίου θρόνου. Ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ἔπεισε τὸν Γεώργιον ἵνα ἐγκαταλίπη τὸ Περεάσλαβον, καὶ πρὸς καθησύχασιν τῶν ἀδελφῶν ἔδωκε τὴν ἡγεμονίαν ταύτην ἐτέρῳ τῶν ἀνεψιῶν αὐτοῦ, Ἡσιασλάβῳ τῷ Μστισλάβου, ἡγεμόνι τοῦ Πολότσκου. Οὕτω διεδηλώθη ἡ τοῦ νέου ἡγεμόνος ἀδυναμία διὰ τῆς ὑπὲρ τὸ δέον συγκαταβάσεως αὐτοῦ, τὰ δὲ δυστυχῆ ἀποτελέσματα ἀπέδειξαν πόσον ἡ μικροψυχία αὐτοῦ ἔβλαψε τὸ κράτος· διότι οἱ Νοβογορόδιοι, οἱ Λαδογανοὶ καὶ οἱ Πσκοβιοὶ, ἀποτελοῦντες μίαν μόνην ἐπαρχίαν, ἀπέκρουον ἔκτοτε τὸν Βσεβολόδον. « Ἐπιλαθόμενος, ἔλεγον αὐτῷ, τὸν δό- » θέντα ὑπὸ σοῦ ὄρκον, ἵνα μεθ' ἡμῶν ἀποθάνης, ἐ- » ζήτησας ἄλλην ἡγεμονίαν· ἀπελθε λοιπὸν ὅπου ἂν » θέλῃς. » ὁ δυστυχῆς ἡγεμὼν ἠναγκάσθη ἵν' ἀποχωρήσῃ. Οἱ κάτοικοι ὅμως μεταμεληθέντες μετ' οὐ πολὺ, ἀνεκάλεσαν μὲν τὸν ἐξόριστον, ἀλλὰ περιέστειλαν τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ. Οἱ Κάθεδροι, οἵτινες πάλαι ποτὲ ἦσαν διασημότετοι τῶν ἡγεμόνων ὑπηρέται, ἀντεποιοῦντο τὴν δύναμιν αὐτῶν, καὶ ἀπ' ἐκείνου τοῦ καιροῦ ἐξελέγοντο ὑπὸ τοῦ δήμου. Οἱ τοῦ Πολότσκου κάτοικοι, ὠφελούμενοι ὡσαύτως ἐκ τῆς ἀπουσίας τοῦ Ἡσιασλάβου, ἀποδιώξαντες τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Σβιατοπόλκον ἀνεγνώρισαν ὡς ἡγεμόνα αὐτῶν τὸν Βασίλκον, υἱὸν τοῦ Ῥογβολόδου, ἐπιστρέψαντα τότε ἐκ Κωνσταντινουπόλεως.

Αἱ νέαι μεταβολαὶ ὑπῆρξαν μόνον αἰτία νέων ἀταξιῶν καὶ δυσαρρεσκειῶν. Πρὸς ἱκανοποίησιν δὲ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ ὁ Ἱαροσλάβος ἔπεισε τὸν Ἡσιασλάβον ἵνα παραχωρήσῃ τὸ Περεάσλαβον τῷ θείῳ αὐτοῦ Βιατσεσλάβῳ, ὁ δ' ἀνεψιὸς ὡς ἀνταμοιβὴν ἔλαβε τὸ

Τούροβον καὶ Πίνσκον, ἐκτὸς τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ Μίνσκου· ἀρκεσθεὶς δὲ τούτοις, περιηγήθη τὰς κληρουχίας τῶν υἱῶν τοῦ Μστισλάβου, τὸ Σμόλενσκον καὶ Νοβογόροδον, πρὸς εἰσπραξίν τῶν δώρων καὶ φόρων τοῦ Ἰαροπόλκου. Ἄξιον παρατηρήσεως νομίζομεν, ὅτι τὸ Νοβογόροδον, ἄρχον ἀπωτάτων χωρῶν τοῦ νῦν νομοῦ Ἀρχαγγέλου, ἐτέλει τοῖς Μεγάλοις Ἡγεμόσιν ἰδιαίτερόν τινα φόρον, καλούμενον τοῦ Πετσόρα. Ἄλλ' ἡ πίστις τοῦ Ἡσιασλάβου καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ ἐκλονήθη ταχέως· διότι ὁ κουφόνους Βιατσεσλάβος, ἐπιποθῶν τῆς ἀρχαίας αὐτοῦ κληρουχίας, ἀφήρπασεν ἀπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ τὸ Τούροβον. Γεώργιος δ' ὁ Βλαδιμίρου, κυριεύσας τοῦ Περεασλάβου, ἔδωκεν ὡς βραβεῖον τῷ Ἰαροπόλκῳ μέρος τῆς Ἐπαρχίας αὐτοῦ Σουσδαλίας καὶ Ροστόβου. Ὁ δ' Ἡσιασλάβος λυπηθεὶς προσέφυγεν εἰς τὸν Βσεβολόδον.

Κατάκτησις τοῦ
Δορπάτου.

Μικρὸν δὲ πρὸ τῶν συμβάντων τούτων ὁ ἡγεμὼν τοῦ Νοβογορόδου ὑπέταξε τοὺς φιλοταράχους Τσούδους, ἐκυρίευσε τοῦ Ἰουριέβου, ἤτοι Δορπάτου, κτισθέντος ὑπὸ Ἰαροσλάβου τοῦ Μεγάλου, καὶ πεποιθῶς ἐπὶ τὴν ἀνδρίαν αὐτοῦ ὑπέσχετο τῷ ἀδελφῷ τὴν κατάκτησιν τῆς Ἐπαρχίας Σουσδαλίας· ἀλλὰ παρέβη τὸν λόγον αὐτοῦ, καὶ ἀπελθὼν μέχρι τῶν ὄχθων τοῦ Δούβνα ἐπανῆλθεν. Ἐν τούτοις ἡ ἀταξία ἐπεκράτει ἐν Νοβογορόδῳ· ὁ λαὸς ἐστασίαζεν, ἀνηγόρευε καὶ ἐξεθρόνιζε τοὺς Καθέδρους αὐτοῦ, εἰς τοσοῦτον δ' ἤλθε θρασύτητος, ὥστε κατεκρήμνισε τῶν ἀνωτέρων τοῦ δημοσίου λειτουργόν τινα ἐκ τῆς γεφύρας, ἣτις ἐχρησίμευε παρὰ τοῖς Νοβογοροδίσις ὡς Ταρπήιος βράχος. Δυσανασχετοῦντες διὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς τοῦ Βσεβολόδου ἐκστρατείας, ἀπήτησαν πόλεμον καὶ νέαν

κατὰ τῆς Σουσδαλίας ἐκστρατείαν. Μάτην ὁ τότε Μητροπολίτης τοῦ Κιέβου Μιχαήλ ἐλθὼν πρὸς αὐτοὺς ἐσπούδασεν ἴν' ἀποτρέψῃ αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ ἐμφυλίου τούτου πολέμου· καθόσον οἱ Νοβογορόδιοι ἐπίστευον, ὅτι ὁ πόλεμος οὗτος ἦν ἀναγκαῖος ὑπὲρ τῆς τιμῆς αὐτῶν. Ὅθεν κρατήσαντες παρ' ἑαυτοῖς τὸν Μητροπολίτην, ἐξεστράτευσαν τῇ 31 Δεκεμβρίου. Ὑπέμειναν μετὰ θαυμαστῆς καρτερίας τὸ ψῦχος, τοὺς σφοδροὺς ἀνέμους καὶ διὰ τῆς αἱματηρᾶς μάχης τῆς 26 Ἰανουαρίου ἐδόξασαν ἐπὶ μακρὸν τὸ Σδάνιον ὄρος ἐν τῷ νῦν νομῷ τοῦ Βλαδιμίρου. Οἱ Νοβογορόδιοι ἀπέβαλον μὲν κατὰ τὴν μάχην ταύτην πολλοὺς, ἀλλ' ἐφόνευσαν πολυπληθεστέρους ἐχθροὺς, ἡ δὲ νίκη διέμεινεν ἀμφίρροπος· ὅθεν διομολογήσαντες εἰρήνην ἐπανῆλθον οἵκαδε καὶ ἀπηλευθέρωσαν παραχρῆμα τὸν Μητροπολίτην, προειπόντα τὰ ὀλέθρια τῆς ἐκστρατείας ταύτης ἀποτελέσματα. Τότε ἔπασχε καὶ ἡ μεσημβρινὴ Ῥωσσία ἐκ διχονοιῶν. Οἱ υἱοὶ τοῦ Ὀλέγου, ἡγεμόνες τοῦ Τσερνιγόβου, φίλοι τότε τῶν τοῦ Μστισλάβου υἱῶν, κηρύξαντες τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Ἰαροπόλκου καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, προσεκάλεσαν τοὺς Πολοβτσίους, ἐπυρπόλουν πόλεις καὶ χωρία, ἐλεηλάτουν καὶ ἠχμαλώτιζον τοὺς Ῥώσσοις, ἕως διωμολόγησαν παρὰ τὸ Κιέβον τὴν εἰρήνην. Παρῶν δὲ καὶ ὁ Ἡσιασλάβος, συνεξεστράτευσεν τὸ δεύτερον κατὰ τῆς Ἐπαρχίας Σουσδαλίας. Ὁ Μέγας Ἡγεμὼν παρεχώρησεν αὐτῷ τὸ Βλαδίμιρον, τῷ δ' ἀδελφῷ αὐτοῦ, τὸ Περεάσλαβον, τὸ δὲ Ῥόστοβον καὶ τὴν Σουσδαλίαν ἔδωκε πάλιν τῷ Γεωργίῳ, ὅστις ἐκτὸς τούτου ἐκράτει ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τὸ Ὄστερον ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ῥωσσίᾳ. Ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ οἱ Νοβογορό-

Μάχη ἐπὶ τοῦ ὄρους Σδανίου.

Φοινικοὶ πύλε-
μοι ἐν τῇ μεσημ-
βρινῇ Ῥωσσίᾳ.

διοι ἀνεδείχθησαν γνήσια τέκνα τῆς πατρίδος· διότι, μὴ μετασχόντες τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ἔπεμψαν τὸν Κάθεδρον αὐτῶν Μιροσλάβον, καὶ ἐπὶ τέλους τὸν ἐπίσκοπον Νήφωνα, ὅπως ἀφοπλίσωσι τοὺς ἡγεμόνας διὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου. Ὁ Νήφων, ὡς λίαν ἐνάρετος ἀνὴρ, συγκινήσας τὴν καρδίαν αὐτῶν δι' ἰσχυρῶν νοουθεσιῶν, συνετέλεσεν ὡς οὐδεὶς ἄλλος εἰς τὴν διομολογηθεῖσαν εἰρήνην.

Ἄλλὰ μετὰ τινὰς μῆνας ἀνεῖρηπίσθη πάλιν ὁ πόλεμος· διότι οἱ τοῦ Τσερνιγόβου ἡγεμόνες κατέπληξαν διὰ νέων ἀθεμιτουργημάτων τοὺς δυστυχεῖς κατοίκους τοῦ Περεασλάβου. Ἐν μάχῃ δὲ φονικῇ παρὰ τὸν Σουπόην πᾶσα ἡ φρουρὰ τοῦ Μεγάλου Ἠγεμόνος, καταδιώκουσα τοὺς Πολοβτσίους, κατεσφάγη ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ· ὁ δὲ Ἰαροπόλκος ἀνάνδρως ἐγκατέλιπε τὴν μάχην μετὰ τῆς πλείστης στρατιᾶς. Ὁ υἱὸς τοῦ Ὀλέγου, αἰχμαλωτίσαντες τοὺς διασημοτάτους τῶν μεγιστάνων, ἐκυρίευσαν καὶ τῆς σημαίας τοῦ Μεγάλου Ἠγεμόνος· ἐν δὲ τοῖς πεσοῦσιν ἦν καὶ ὁ Βασίλκος, υἱὸς τῆς θυγατρὸς τοῦ Μονομάχου Μαρίας καὶ τοῦ Ἑλληνος βασιλόπαιδος Λέοντος. Ὅτε δὲ οἱ νικηταί, ἐκπορθήσαντες τὴν Τρίπολιν, τὸ Χάλεπον, τὰ περίχωρα τοῦ Βιελγορόδου καὶ τοῦ Βασιλέβου, ἦσαν ἤδη περὶ τὸ Ληβέδιον, ὁ Ἰαροπόλκος ἠτοιμάσθη εἰς δευτέραν μάχην· ἀλλ' ἀποστρεφόμενος τὴν αἰματοχυσίαν, προέτεινε τὴν εἰρήνην, καὶ τοι τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ ἐναντιουμένων, παρεχώρησε δ' ἐκουσίως τοῖς τοῦ Ὀλέγου υἱοῖς τὸ Κοῦρσκον μετὰ μέρος τῆς Ἐπαρχίας Περεασλάβου. Ἐλθόντος δὲ τοῦ Μητροπολίτου εἰς τὸ στρατόπεδον, ἠσπᾶσθησαν οἱ φιλιούμενοι τὸν σταυρὸν κατὰ τὸ ἔθος τοῦ χρόνου.

Ἐν τούτοις οἱ Νοβογορόδιοι, συντελέσαντες εἰς τὴν Ἀποδίωξιν τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Νοβογορόδου τῶν ἄλλων εἰρηνοποιήσιν ἡγνούν καθ' ἑαυτοὺς τὰς ἡδονὰς τῆς ἐσωτερικῆς ἡσυχίας· ὁ ἡγεμὼν αὐτῶν ἀπώλετο ἐκ τοῦ φιλοταράχου αὐτῶν πνεύματος· διότι συναθροίσαντες τοὺς κατοίκους τῆς Λαδόγας καὶ τοῦ Πσκόβου, κατεδίκαν ἐπισήμως τὸν Βσεβολόδον εἰς ἐξορίαν διὰ τὰς ἀκολούθους αἰτίας.

« α. Ὅτι μὴ φροντίζων τοῦ ἀπλοῦ λαοῦ, ἀγαπᾷ μόνον τὰς ψυχαγωγίας, τοὺς ἰέρακας καὶ τοὺς κύνας.

» β'. Ὅτι ἐθήρευε τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Περεασλάβου.

» γ'. Ὅτι κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους Σδανίου μάχην » ἐγκατέλιπε πρῶτος τὸ πεδῖον τῆς μάχης.

» δ'. Ὅτι ἦτο ἀστάτου νοός, ὅτε μὲν κηρυττόμενος ὑπὲρ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Τσερνιγόβου, ὅτε δὲ » κατατασσόμενος μετὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ. »

Ἐγκλεισθεὶς ὁ Βσεβολόδος ἐν τῷ ἐπισκοπείῳ μετὰ τῆς συζύγου, τῶν τέκνων καὶ τῆς πενθερᾶς αὐτοῦ, συζύγου τοῦ ἡγεμόνος Σβιατόσα, ἐφυλάττετο ἐπὶ ἑπτὰ ἐβδομάδας ὑπὸ τριάκοντα στρατιωτῶν, ἀνέκτησε δὲ τὴν ἐλευθερίαν μετὰ τὴν ἀφίξιν Σβιατοσλάβου τοῦ Ὀλέγου, ἀδελφοῦ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Τσερνιγόβου, ἐκλεχθέντος ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἡγεμόνος τοῦ Νοβογορόδου. Ὁ Βσεβολόδος, ἀφείς ὡς ὄμηρον τὸν νεώτερον υἱὸν αὐτοῦ Βλαδίμιρον, ἐπεκαλέσατο τὴν προστασίαν τοῦ Ἱεροπόλκου, ὁ δ' ἀγαθὸς οὗτος Μέγας Ἡγεμὼν, ἀμνημονῶν τοῦ ἁμαρτήματος τοῦ ἀνεψιοῦ (προθεμένου παρὰ τὴν θέλησιν αὐτοῦ τὴν ἄλωσιν τῆς ἐπαρχίας Σουσαλίας) ἔδωκε μὲν τῷ ἐξορίστῳ τῷ Βησεγόροδον, ἀλλ' ἔβλεπε μετ' ἀδιαφορίας, ὅτι ἡ ἀρχαία τοῦ Ρουρίκου πρωτεύουσα, σταθερὰ κληρουχία τῶν ἡγε-

μόνων τοῦ Κιέβου, ἀπεποιεῖτο ἤδη ἵνα ἀναγνωρίσῃ τὴν ἐπ' αὐτῆς ἐξουσίαν αὐτῶν.

Ἡ στάσις ἐξηκολούθει ἐν Νοβογορόδω· διότι ὁ Βσεβολόδος εἶχε πολλοὺς ζηλωτὰς φίλους μισουμένους ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Εἷς δὲ τούτων, Γεώργιος ὁ Ζηροσλάβου, ἐρρίφθη εἰς τὸν Βόλχοβον. Οἱ ἄνθρωποι ὅμως οὗτοι, μὴ ἀπελπιζόμενοι ὡς πρὸς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ αὐτῶν, ἐμελέτησαν ἵνα τοξεύσωσι τὸν ἡγεμόνα Σβιατοσλάβον. Αὐτὸς δὲ ὁ Κάθεδρος, φίλος αὐτῶν, ἀπελθὼν τέλος πρὸς τὸν Βσεβολόδον μετὰ τινων ἐπιφανῶν κατοίκων τοῦ Νοβογορόδου καὶ τοῦ Πσχόβου, εἶπεν αὐτῷ, ὅτι πάντες οἱ ἀγαθοὶ συμπολίται αὐτῶν ἐπεθύμουν τῆς ἐπανόδου αὐτοῦ. Ὁ δὲ ἡγεμὼν, γεννηθεὶς καὶ ἀνατραφεὶς παρ' αὐτοῖς, ἠγάπα τὸ Νοβογόροδον ὡς πατρίδα αὐτοῦ, τοὺς δ' ἀγνώμονας κατοίκους ὡς ἀδελφούς. Καταθλιβόμενος οὖν ἐν τῇ ἐξορίᾳ ἠσθάνθη μεγάλην καὶ εἰλικρινῆ χαρὰν ἀνερχόμενος εἰς τὴν κληρονομικὴν πρωτεύουσαν.

Καθ' ὁδὸν ἀπήντησεν αὐτὸν μετὰ στρατοῦ Βασῖλκος ὁ Ῥογβοδόλου, ἡγεμὼν τοῦ Πολότσκου, ὁ ὑπὸ τοῦ Μστισλάβου ἐξορισθεὶς εἰς Κωνσταντινούπολιν κατὰ τὸ ἔτος 1129. Ἡ εὐκαιρία ἦτο κατάλληλος, ὅπως ἐκδικηθῇ κατὰ τοῦ υἱοῦ τὴν ὠμότητα τοῦ πατρός· ἀλλ' ὁ μεγαλόψυχος Βασῖλκος ἰδὼν τὸν Βσεβολόδον εὐστυχοῦντα, ὤμοσεν αὐτῷ, ἵνα ἐπιλάθῃται τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀρχαίας ἔχθρας, εὐχόμενος δὲ εὐδαιμονίαν, προέπεμψεν αὐτὸν μέχρι τῆς αὐτοῦ ἐπαρχίας.

Οἱ τοῦ Πσχόβου κάτοικοι ὑπεδέχθησαν τὸν Βσεβολόδον μετὰ πάσης φιλοφροσύνης, οἱ δὲ Νοβογορόδιοι οὐδ' ἠθελον καὶ ἴν' ἀκούσωσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ἀμα δὲ μαθόντες τὴν εἰς Πσχόβον ἀφίξιν αὐτοῦ, ἤρξαντο διαρ-

πάζοντες τὰς οἰκίας τῶν ὁπαδῶν αὐτοῦ, ἢ ἐπιβάλλοντες αὐτοῖς πρόστιμα. Οὕτω δὲ εἰσπράξαντες χιλίας πεντακοσίας γρίβνας ἔδωκαν ἐμπόροις πρὸς πορισμὸν τῶν ἀναγκαίων τοῦ πολέμου ἐφοδίων. Ὁ Σβιατοσλάβος προσεκάλεσεν ἐκ Κούρσκου τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Γλέβην, πρὸς δὲ καὶ τοὺς Πολοβτσίους. Ἦδη ἤλπιζον οἱ βάρβαροι, ὅτι ἐρημώσουσι τὴν βόρειον Ῥωσσίαν, ὡς μετὰ τοῦ ὤμου πατρὸς τοῦ ἡγεμόνος τούτου ἐλεηλάτησαν τὴν μεσημβρινήν· ἀλλ' οἱ κάτοικοι τοῦ Πσχόβου ἀπεφάσισαν ἵνα ὧσι τοῦ Βσεβολόδου φίλοι, ἔφραξαν πάσας τὰς ὁδοὺς τῶν συσκίων δρυμόνων πρὸς ἄμυναν αὐτῶν καὶ παρεσκεύασαν τὰ πάντα τοιουτοτρόπως, ὥστε ὁ πεφοβισμένος Σβιατοσλάβος ἀποδειλιάσας ἵνα προχωρήσῃ πέραν τοῦ Δουβρόνα ἐπέστρεψεν εἰς τὰ ὀπίσω. Οὕτω δὲ τὸ Πσχόβον κατέστη ἐπὶ τινα χρόνον ἡγεμονία ἰδιαιτέρα. Σβιατοπόλκος δ' ὁ Μστισλάβου ἐκληρονόμησε τὴν ἐπαρχίαν ταύτην μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, τοῦ εὐσεβοῦς καὶ εὐεργετικοῦ Βσεβολόδου Γαβριήλ, οὗ τινος μέχρι τοῦ νῦν ὁ τάφος καὶ τὸ ἀρχαῖον ὄπλον φαίνονται ἐν τῷ καθεδρικῷ τῆς πόλεως ταύτης ναῷ.

Οἱ δὲ Νοβογορόδιοι, ἐκλέξαντες τὸν Σβιατοσλάβον, ἐκηρύχθησαν πολέμιοι τοῦ Μεγάλου Ἠγεμόνος, ὡς καὶ τῶν τῆς Σουδαλίας καὶ Σμολένσκου. Ἀλλ' οἱ τοῦ Πσχόβου κάτοικοι ἀπεποιήθησαν πᾶσαν μετ' αὐτῶν σχέσιν, ὡς καὶ ὁ Βασίλκος ἡγεμὼν τοῦ Πολότσκου, πιστὸς τοῦ Βσεβολόδου σύμμαχος· ἐστερημένοι δ' ἐπιτηδείων ὑπέστησαν τοσαύτην σιτοδείαν, ὥστε ἐν Νοβογορόδῳ εἶς μέδιμνος σίτου ἐτιμᾶτο ἐπτὰ ριζανῶν. Ἡ δυσαρέσκεια τοῦ λαοῦ ἐστράφη κατὰ τοῦ ἀθῶου ἡγεμόνος. Μόνος ὁ κληρὸς εἶχεν αἰτιάσεις

τινάς κατὰ τοῦ Σβιατοσλάβου· διότι ὁ ἡγεμὼν οὗτος συνάψας παράνομόν τινα γάμον ἐν Νοβογορόδῳ, καίπερ τοῦ Ἐπισκόπου ἀπογορεύοντος αὐτὸν, προσέταξεν ἵνα εὐλογήσῃ τὸν γάμον ἱερεὺς τῆς ἰδίας αὐτοῦ αὐλῆς. Ὁθεν ἐσπούδασεν ἵνα δυσωπήσῃ τὸν Νήφωνα διὰ τῆς μεγαλοδωρίας αὐτοῦ, ἀνανεώσας τὸν ἀρχαῖον κανονισμόν τοῦ Βλαδιμίρου περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν φόρων, καὶ χορηγῶν τῷ Ἐπισκόπῳ τὸ δικαίωμα τοῦ λαμβάνειν, ἀντὶ τῆς δεκάτης, ἐκ τῶν χρηματικῶν προστίμων καὶ πωλημάτων ἑκατὸν γρίβνας παρὰ τοῦ ἡγεμονικοῦ ταμείου, ἐκτὸς τῶν ἐπαρχιακῶν φόρων καὶ δασμῶν. Ἄλλ' αἱ διατάξεις αὗται οὐδόλως καθησύχασαν τὸν λαόν, καὶ ὁ μὲν Σβιατοπόλκος ἀπεδιώχθη μετ' αἰσχύνης, οἱ δὲ Νοβογορόδιοι ὑπεκφεύγοντες τὴν τῶν υἱῶν τοῦ Ὀλέγου ἐκδίκησιν, ἐκράτησαν ὡς ὀμήρους τοὺς μεγιστᾶνας αὐτοῦ καὶ τὴν ἡγεμονίδα, πεμφθεῖσαν εἰς τὴν μονὴν τῆς Ἀγίας Βαρβάρας. Προσεκάλεσαν δ' εἰς Νοβογόροδον τὸν Ῥοστισλάβον, ἕγγονον τοῦ Μονομάχου καὶ υἱὸν τοῦ Γεωργίου, διωμολόγησαν τὴν εἰρήνην μετὰ τοῦ Μεγάλου Ἠγεμόνος, ὡς καὶ μετὰ τῶν κατοίκων τοῦ Πσκόβου, καὶ ἔκαυχῶντο ἐπὶ τῇ πολιτικῇ αὐτῶν συνέσει. Ὁ δὲ τεθλιμμένος Σβιατοσλάβος ἀποχωρισθεὶς τῆς συζύγου αὐτοῦ, συνελήφθη ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ Τσερνιγόβου ὑπὸ τῶν κατοίκων τοῦ Σμολένσκου καὶ ἐνεκλείσθη ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Σμιαδήνου· διότι οἱ τοῦ Ὀλέγου υἱοὶ ἐκήρυξαν αὐθις πρὸ μικροῦ τὸν πόλεμον πρὸς τὸν οἶκον τοῦ Μονομάχου.

Κανονισμὸς περὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς δεκάτης.

Οἱ Νοβογορόδιοι ἐκδιώκουσι τὸν νέον ἡγεμόνα.

Ἐμφύλιοι ταραχαὶ ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ῥωσσίᾳ.

Οἱ φιλοτάραχοι οὗτοι ἡγεμόνες μετὰ τῶν Πολοβτσίων διεπόρθουν τὰς κώμας καὶ πόλεις τὰς περὶ τὸν Σούλαν. Ἀνδρέας δ' ὁ Βλαδιμίρου μὴ δυνάμενος ἔν' ἀποκρούσῃ αὐτοὺς, μηδὲ λάβῃ ἐτοιμὴν βοήθειαν παρὰ

τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, οἵτινες, ἐλπίζοντες τὴν εἰρήνην, ἀπέλυσαν τὸν στρατὸν, βλέπων δὲ μετὰ λύπης τὰς συμφορὰς τῶν ὑπηκόων, ἐξῆλθεν ἐσπευσμένως τοῦ Περεασλάβου καὶ ἐγκατέλιπεν αὐτοὺς τῇ θελήσει τῶν πολεμίων καὶ τῶν τοποτηρητῶν, οὐχὶ ἀπληστοτέρων ἐκείνων ὄντων. Ἡ τοῦ Σβιατοσλάβου αἰχμαλωσία ἐξέκαυσεν ἔτι μᾶλλον τὴν μανίαν τῶν ὤμων υἱῶν τοῦ Ὀλέγου. Μηνιῶντες δὲ ὡς τίγρεις, κατέτεμνον καὶ διεπόρθουν τὴν μεσημβρινὴν Ῥωσσίαν ἐκυρίευσαν τοῦ Πριλούκου καὶ μάλιστα ἐβουλεύοντο καὶ τοῦ Κιέβου τὴν ἐκπολιόρησιν. Ἄλλ' ὁ Ἱαροπόλκος συναγείρας ἤδη ἰσχυρὰν στρατιάν, ἀπεμάκρυνε μὲν αὐτοὺς, ἐπλησίασε δ' αὐτὸς μετ' οὐ πολὺ τοῦ Τσερνιγόβου. Ἐκτοτε δὲ οὐ μόνον πάντες οἱ ἡγεμόνες Ῥῶσσοι ἠνώθησαν μετ' αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ οἱ Οὐγγροὶ παρέσχον αὐτῷ στρατὸν· ἐν δὲ τῷ στρατοπέδῳ αὐτοῦ εἶχε καὶ χιλίους περίπου ἵππεῖς Βερενδαίους, ἦτοι Τόρκους. Οἱ τοῦ Τσερνιγόβου κάτοικοι καταπλεγέντες παρεκάλεσαν τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν Βσεβολόδον, ἵνα καταπραύνη τὸν Ἱαροπόλκον. « Μελετᾶς ἵνα φύγῃς πρὸς τοὺς Πολοβτσίους, ἔλεγον, ἀλλ' οἱ βάρβαροι οὐ σώσουσι τὴν ἐπαρχίαν σου, ἡμεῖς δ' ἐσόμεθα ἔρμαιον τῶν πολεμίων. Σπλαγχνίσθητι τὸν λαόν σου καὶ ταπεινώθητι. Γινώσκομεν τὴν τοῦ Ἱαροπόλκου φιλεθρωπίαν, λυπεῖται ἐπὶ τῇ αἰματοχυσίᾳ καὶ τῷ ὀλέθρῳ τῶν Ῥώσσων. » Οἱ Τσερνιγόβιοι οὐδόλως ἠπατήθησαν· διότι ὁ Μέγας Ἡγεμὼν καμφθεὶς ὑπὸ τῶν δεήσεων τοῦ Βσεβολόδου, ἀπέδειξε σπάνιον παράδειγμα γενναιοψυχίας, ἢ ἀδυναμίας· διότι, διομολογήσας τὴν εἰρήνην, ἐπικυρωθεῖσαν ἐκατέρωθεν διὰ τε δώρων καὶ ἐπισήμου ὄρκου, ἐπέστρεψεν εἰς Κιέβον, ἔνθα ἀπεβίωσεν. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος, ὡς καὶ ὁ Μονομάχος, ἠγάπα

Εἰρήνη καὶ θάνατος τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος.

Τῇ 18 Φεβρουαρίου 1130.

Μῖσος ἑκατὸν
ἑτῶν μεταξὺ τῶν
ἀπογόνων τοῦ
Ολέγου καὶ Μο-
νομάχου.

τὴν ἀρετὴν, κατὰ τοὺς χρονογράφους, ἀλλ' ἠγνώνει ἐκ τίνων συνίσταται ἡ ἀληθὴς ἀξία τοῦ ἀνακτος. Ἀπὸ δὲ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀνεφάνη ἄσπονδον μῖσος μεταξὺ τῶν ἀπογόνων τοῦ Ὀλέγου καὶ Μονομάχου, παραταθὲν εἰς ὀλόκληρον αἰῶνα καὶ μέγιστον γενόμενον δυστύχημα τῆς Ῥωσσίας· διότι οἱ πρῶτοι οὐδόλως ἠὲ χαριστοῦντο ταῖς κληρονομικαῖς αὐτῶν ἐπαρχίαις, καὶ φθοροῦντες τούτοις, ἔβλεπον περίλυποι αὐτοὺς κατέχοντας τὸν θρόνον τῶν Μεγάλων Ἡγεμόνων.

Ἡγεμονία τῆς
Γαλικίας.

Μετὰ τῶν εὕρισκομένων ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ Ἰαροπόλκου Ῥώσων παρὰ τὸ Ἰσερνίγοβον ἐφαίνετο καὶ ὁ ἐπίκουρος τῆς Γαλικίας στρατός· διότι οὕτως ἔκτοτε τὰ χρονικά καλοῦσι τὴν νοτιοδυτικὴν ἐπαρχίαν τῆς Ῥωσσίας, ἔνθα ὁ υἱὸς τοῦ Βολοδάρου, ὁ φιλόδοξος Βλαδιμίρκος, ἐβασίλευε μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, μεταθεὶς τὴν ἰδιαιτέραν πρωτεύουσαν ἐπὶ τὰς ὄχθας τοῦ Τύρα εἰς τὴν πόλιν Γαλικίαν καὶ δοξασθεὶς διὰ τῆς ἀνδρίας. Μὴ ἐπιλαθόμενος τῆς ἐπιβουλῆς τῶν Λέχων, οἵτινες ἠχμαλώτισαν τοσοῦτον ἀγενῶς τὸν Βολοδάρον, οὐδεμίαν εὐκαιρίαν παρέβλεψαν πρὸς ἐκδίκησιν αὐτοῦ. Περιφανῆς τις Οὐγγρος, μεγιστάν τοῦ Βολεσλάου, διοικητῆς τῆς πόλεως Βισλίτσας, προδοῦς τὸν ἠγεμόνα αὐτοῦ, προσεκάλεσε κρύφα τὸν τῆς Γαλικίας εἰς τὴν πλουσίαν ἐπαρχίαν αὐτῆς. Ὁ Βλαδιμίρκος κυριεύσας ταύτης ἀνευ ἀντιστάσεως, ἐτήρησε τὴν δοθεῖσαν τῷ Οὐγγρῷ ὑπόσχεσιν, καὶ ἀντήμειψεν αὐτὸν διὰ χρυσοῦ καὶ ἄλλων περιποιήσεων. Ἀλλὰ προσοχθῶν τῷ κακουργήματι, προσέταξε συγχρόνως τὴν ἐκτύφλωσιν καὶ εὐνούχισιν τοῦ προδότου τούτου. «Τὰ τέρατα οὐ» δόλως πρέπει ἵνα ἔχωσιν ἕτερα ὅμοια αὐτοῖς,» εἶπεν ὁ Βλαδιμίρκος, συνάπτων τοιοῦτοτρόπως τὸ πρὸς

Χαρακτήρ τοῦ
Βλαδιμίρκου.

τοὺς Πολωνοὺς ἔμφυτον μῖσος μετὰ τῆς πρὸς τὴν ἀρετὴν ἀγάπης. Μὴ δυνάμενος δὲ ἵνα διατηρήσῃ τὴν Βισλίτσαν, ἤρκεσθη τῇ λεηλασίᾳ αὐτῆς. Οἱ Πολωνοὶ χρονογράφοι λέγουσιν, ὅτι ὁ Βολεσλάος, ἵνα ἐκδικήσῃ αὐτὸν, πράττων τὰς αὐτὰς λεηλασίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Γαλικίας διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου, κατασφάξας δὲ ἀπανθρώπως ἀθώους γεωργοὺς, ποιμένας καὶ γυναῖκας ἐπέστρεψεν οἴκαδε ἐντίμως! Τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου ὑπερέβαλλον τότε βεβαίως τὰ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν πραττόμενα, ἐθεωροῦντο δὲ ὡς σύνηθες καὶ ἀπαραίτητον παρακολούθημα αὐτοῦ, οὐχὶ δ' ὡς κακούργημα.

Ὁ Βλαδιμίρκος ὅτε μὲν πολέμιος, ὅτε δὲ σύμμαχος τῶν Οὐγγρων, συμμετέσχεν ἐπίσης τοῦ πολέμου, ὃν Βορίσης, ὁ υἱὸς τῆς Εὐφημίας, θηγατρὸς τοῦ Μονομάχου, ἐπεχείρησε κατὰ τοῦ βασιλέως Βέλα, τοῦ ἐπιλεγομένου Τυφλοῦ. Ὁ Βορίσης καταδικασθεὶς εἰς ἐξορίαν ἀπὸ κοιλίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ἀνατραφεὶς δ' ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πατρίδι, ἐσπούδασεν ὅτε ἦλθεν εἰς ἡλικίαν ἐν' ἀποδείξῃ διὰ τοῦ ξίφους τὴν ἰσχὺν τῶν κληρονομικῶν δικαιωμάτων. Εἰσέβαλεν εἰς Οὐγγρίαν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν συμμάχων αὐτοῦ καὶ μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας Βολεσλάου· ἀλλ' ἐν τινὶ ὀριστικῇ μάχῃ, μὴ ὑποστὰς τὴν πρώτην προσβολὴν τῶν Γερμανῶν τρέπεται εἰς φυγὴν ὡς ἀνανδρὸς, οὐδὲ γινώσκων καὶ ὅπως ὠφελήθη ἐξ εὐμενοῦς διαθέσεως πολλῶν μεγιστάνων Οὐγγρων, οἵτινες ἐνόμιζον, ὅτι ἦτο τῶντι νόμιμος υἱὸς τοῦ κυριάρχου αὐτῶν, καὶ ὅτι μόνον τὸ πρὸς τοὺς Ῥώσσοις μῖσος τοῦ Κολομάνου ἠνάγκασεν αὐτὸν ἐν' ἀποδιώξῃ τὴν πιστὴν καὶ ἀθῶαν σύζυγον. Μάτην ὁ Βορίσης, ζητήσας προστασίαν παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος

Ὁ Βορίσης πολεμεῖ πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Οὐγγρίας.

Ὁ Βορίσης εἰς
τὸ στρατόπεδον
τοῦ Βασιλέως
τῆς Γαλλίας.

τῆς Γερμανίας, μετὰ τινα ἔτη ἐφάνη ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ Λουδοβίκου Ζ', βασιλέως τῆς Γαλλίας, ὅτε ὁ μονάρχης οὗτος διὰ τῆς Παννονίας ἀπήρχετο εἰς Παλαιστίνην. Ὁ Ἐίζας, βασιλεὺς τῆς Οὐγγρίας, ἅμα πληροφορηθεὶς τοῦτο ἀπήτησε τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐπιφόβου αὐτοῦ ἐχθροῦ· ἀλλ' ὁ Λουδοβίκος, εὐσπλαγχνιζόμενος τὸν δυστυχῆ, συνεκάλεσεν εἰς συμβούλιον τοὺς Ἐπισκόπους, ἀναγγέλλει δὲ τοῖς πρεσβευταῖς τοῦ Ἐίζα, ὅτι ἡ αἵτησις τοῦ βασιλέως αὐτῶν ἀντέχειτο τῇ ἐθνικῇ φιλοτιμίᾳ καὶ αὐτῇ τῇ χριστιανικῇ θρησκείᾳ. Ὁ Βορίσης σύζυγος ἤδη συγγενοῦς τινος τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ἀνατολῆς Ἐμμανουήλ, ἐξελθὼν λαθραίως ἐκ τοῦ στρατοπέδου τῶν Γάλλων ἐφ' ἵππου τοῦ Λουδοβίκου, κατέφυγεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐπολέμησε δ' ἔτι τελευταῖον πρὸς τὸν Ἐίζαν ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ Ἐμμανουήλ ἕως ἐτρώθη διὰ δόρατος ὑπὸ προδότου τινὸς Πολοβτσίου στρατιώτου, κατὰ τὸ 1156. Κολομάνος δὲ ὁ νέος, περιώνυμος ἐπ' ἀνδρία, ὑπερέτησε κατὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη τοῖς Ἑλλησιν, ἐκυβέρνησε δὲ καὶ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Κιλικίας.

Φονεύεται ὑπὸ
προδότου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΒΣΕΒΟΛΟΔΟΣ Ο ΟΛΕΓΟΥ.

1139 — 1149.

Ὁ Βσεβολόδος διώκει τὸν Βιατσεσλάβον— Ἐμφύλιοι ταραχαί— Θάβρος τοῦ Ἀνδρέου— Εὐθύτης τοῦ Βσεβολόδου— Φρόνησις αὐτοῦ— Ἀδιαφορία τῶν Νοβογοροδίων πρὸς τὴν τιμὴν τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν— Ταραχαί ἐν Νοβογορόδῳ— Θάνατος Ἀνδρέου τοῦ Ἀγαθοῦ— Ληστεία— Ἐπιδειξίτης τοῦ Βσεβολόδου— Οἱ Ῥῶσοι ἐν Πολωνία— Πρώτη ἔχθρα τοῦ Γεωργίου καὶ Ἡσιαλάβου— Περίπλοι τῶν Νοβογοροδίων— Γάμοι— Ἐκστρατεία κατὰ τῆς Γαλιτίας— Ἰωάννης Βερλάδνικος— Ὁ Βσεβολόδος ὀρίζει τὸν διάδοχον αὐτοῦ— Τὰ Πολωνικά— Πόλεμος πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῆς Γαλιτίας— Γενναϊότης στρατηγοῦ τινος τοῦ Ζβενιγορόδου— Τελευτὴ τοῦ Βσεβολόδου.

Ὁ Βιατσεσλάβος, ἡγεμὼν τοῦ Περεασλάβου, μετέβη εἰς Κίεβον ὡς διάδοχος τοῦ Ἰαροπόλκου, ὁ δὲ Μητροπολίτης μετὰ τοῦ λαοῦ πρῦπήνητησεν αὐτῷ ὡς κυριάρχῃ. Βσεβολόδος δ' ὁ Ὀλέγου οὐδόλως ἔδωκεν αὐτῷ καιρὸν πρὸς παγίωσιν τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ. Μόλις δὲ μαθὼν ἐν Βησεγορόδῳ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ Ἰαροπόλκου, συνήθροισε πάραυτα στρατὸν, περιεκύκλωσε τὸ Κίεβον καὶ ἐπυρπόλησε τὸ προάστειον τοῦ Κοπιρέβου. Ὁ Βιατσεσλάβος καταπληττόμενος ἔλεγε, πέμψας τὸν Μητροπολίτην, πρὸς τὸν Βσεβολόδον. « Οὐδόλως εἰμὶ ἄρπαξ ἐὰν δὲ περιφρονῆς » τῆς μεταξὺ τῶν δύο ἡμῶν πατέρων συνομολογηθείσης » συνθήκης, γενοῦ μονάρχης τοῦ Κιέβου, ἐγὼ δὲ ἀποχωρῶ εἰς Τούροβον. » Τῶντι ἐξῆλθε τῆς πρωτευούσης, ὁ δὲ Βσεβολόδος κατέλαβε τὸν θρόνον τῶν Μεγάλων Ἡγεμόνων, δούς λαμπρὸν συμπόσιον τῷ Μητροπολίτῃ καὶ τοῖς μεγιστᾶσιν· ὁ οἶνος, τὸ ὑδρόμελι, τὰ βρώματα καὶ παντοσείδεις ὀπῶραι διενέμοντο ἀφθόνως

Τῆ 22 Φεβρουαρίου.

Τῆ 5 Μαρτίου.
Ὁ Βσεβολόδος διώκει τὸν Βιατσεσλάβον.

τῷ λαῷ, οἱ λαοὶ καὶ αἱ μοναὶ ἔλαβον πλουσίας ἐλεημοσύνας. Ὁ δὲ Ἴγωρ, ἀδελφὸς τοῦ Βσεβολόδου, εἶδε μετὰ λύπης τὸ Τσερνίγοβον παραχωρούμενον ὑπ' αὐτοῦ τῷ Βλαδιμίρῳ, υἱῷ τοῦ Δαβίδ.

Ἐμφύλιοι ταραχαί·

Ὁ νέος τοῦ Κιέβου ἡγεμὼν ἐδήλωσε τὴν ἐπιθυμίαν ἵνα ζήσῃ ἐν εἰρήνῃ μετὰ τῶν υἱῶν καὶ ἐγγόνων τοῦ Μονομάχου· ἀλλ' οὔτοι προθέμενοι τὴν ἐκθρόνισιν, ἐμακρύνθησαν ἀπ' αὐτοῦ. Ὁ Βσεβολόδος τότε ἀποφασίσας ἵνα ἀρπάσῃ τὰς ἡγεμονίας αὐτῶν, ἔπεμψε τοὺς στρατηγούς αὐτοῦ κατὰ Ἡσιασλάβου τοῦ Μστισλάβου· ἀλλ' ὁ στρατὸς αὐτοῦ, καταληφθεὶς πρὸ τῆς μάχης ὑπὸ τρόμου, ἐπανέκαμψε τεταπεινωμένος καὶ κατηχυμένος· Βουλεύόμενος δὲ ἵνα ἐπανορθώσῃ τὴν πρώτην ἀποτυχίαν ὁ Βσεβολόδος διέταξε τῷ ἀδελφῷ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Τσερνιγόβου Ἡσιασλάβῳ τῷ τοῦ Δαβίδ μετὰ τῶν ἡγεμόνων τῆς Γαλικίας, ἵνα πολεμήσωσι τὴν ἐπαρχίαν Τουρόβου καὶ Βλαδιμίρου· αὐτὸς δ' οὗτος ἐξεστράτευσε κατὰ τοῦ Ἀνδρέου, ὑπερηφάνως κοινοποιήσας αὐτῷ ἵνα μεταβῇ εἰς Κοῦρσκον· διότι τὸ Περεάσλαβον ἔσεται κληρουχία Σβιατοσλάβου τοῦ Ὀλέγου. Ὁ γενναῖος Ἀνδρέας ἐκ πολλοῦ χρόνου οὐκ ἐφοβεῖτο πολυαρίθμους ἐχθρούς· « Οὐχί, ἀπεκρίθη ὁ ἡγεμὼν οὔτος· ὁ ἐμὸς πάππος καὶ πατὴρ ἡγεμόνευον τοῦ Περεασλάβου, οὐχί δὲ τοῦ Κούρσκου. Ἐνταῦθά ἐστιν ἡ πατρικὴ μου κληρονομία καὶ ἡ πιστὴ φρουρά μου· ζῶν οὐκ ἐξέρχομαι αὐτῆς. Ὁ Βσεβολόδος βαψάτω τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι· οὐκ ἔσται ὁ πρῶτος· ὡς ἐκεῖνος, ὁ φίλαρχος Σβιατοπόλκος ἐθανάτωσε τὸν Βορίσην καὶ Γλέβην· ἀλλ' ἄρά γε ἀπήλαυσεν ἐπὶ πολὺ τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ » ;

Γενναϊοψυχία τοῦ Ἀνδρέου.

Ἐστρατοπεδευμένος παρὰ τὸν Βορυσθένη ὁ Μέγας

Ἡγεμῶν προσέταξε τῷ Σβιατοπόλκῳ, ἵν' ἀποδιώξῃ τὸν Ἄνδρέαν· ἀλλ' ὁ ἀνδρεῖος οὗτος τοῦ Μονομάχου υἱός, τρέψας αὐτὸν εἰς φυγὴν, κατώρθωσε τὴν εἰρήνην διὰ νίκης. Πρὸς τιμὴν δὲ τοῦ Βσεβολόδου τὰ χρονικὰ ἀναφέρουσιν, ὅτι, διαρκούσης τῆς διαπραγματεύσεως, εἶδε νύκτωρ σφοδρὰν πυρκαϊὰν ἐν Περεασλάβῳ καὶ ἀπεπειρήθη τὴν ἐκ τῆς περιστάσεως ταύτην ὠφέλειαν. Οἱ δύο οὗτοι ἡγεμόνες ὑποσχεθέντες πρὸς ἀλλήλους λήθην πάσης ἔχθρας, συνῆλθον μετὰ τινος ἡμέρας εἰς Μαλοτίναν πρὸς διομολόγησιν συμμαχίας μετὰ τῶν Χανῶν τῶν Πολοβτσίων.

Εἰθύτης τοῦ
Βσεβολόδου.

Ἐν δὲ τούτοις ὁ Βλαδίμιρος, ἡγεμὼν τῆς Γαλικίας, μετὰ Ἰωάννου τοῦ Βασίλκου, ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Τσερνιγόβου μετὰ τῶν Πολοβτσίων, καὶ οἱ σύμμαχοι τοῦ Βσεβολόδου Λέχοι εἰσῆλθον εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ἡσιασλάβου καὶ Τουρόβου. Ὁ ὑπερήφανος Βλαδιμίρκος, αἰσχυνόμενος ἵνα ὑπηρετῇ τοῖς ἡγεμόσι τοῦ Κιέβου, εὔρεν ἐν τῷ νέῳ καὶ γενναίῳ Ἡσιασλάβῳ, ἀντὶ ἐχθροῦ, ἄξιον συναγωνιστὴν τῶν κινδύνων τῆς δόξης· συναντηθέντες ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἀπεχωρίσθησαν ὡς φίλοι. Οἱ δὲ Λέχοι καὶ Πολοβτσιοὶ ἠρκέσθησαν ταῖς λεηλασίαις· οὕτω δὲ ἐτελεύτησεν ὁ πόλεμος οὗτος. Ὁ Βσεβολόδος, φρονίμως ποιῶν, ἀπεδέχθη τὰς

Φρόνησις τοῦ
Βσεβολόδου.

περὶ εἰρήνης γενομένας αὐτῷ προτάσεις ὑπὸ τοῦ Ἡσιασλάβου καὶ τοῦ θείου αὐτοῦ Βιατσεσλάβου τοῦ Τουρόβου· ὑπεσχέθη δὲ ὅτι ἀφήσει αὐτοὺς ἡσύχους ἐν ταῖς κληρουχίαις αὐτῶν, συμβιβάζων οὕτω τὴν φιλοδοξίαν μετὰ τῆς ἡσυχίας τοῦ Κράτους.

Ἄλλ' ὁ Βσεβολόδος εἶχε πολέμιον καὶ Γεώργιον τὸν Βλαδιμίρου, ἡγεμόνα τῆς Σουσδιλίας, ἐλθόντα τότε εἰς Σμόλενσκον, ὅπως ζητήσῃ στρατεύματα παρὰ

Ἐκείνη ἡ διαφορὰ τῶν Νοβογοροδιῶν πρὸς τὴν τιμὴν τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν.

τῶν Νοβογοροδιῶν πρὸς ἐκδίκησιν τοῦ Βσεβολόδου. Ὁ νέος αὐτῶν ἡγεμὼν Ῥοστισλάβος ἔπεισεν αὐτοὺς περὶ τοῦ καθήκοντος, ὅπερ εἶχον, πρὸς ἀντίληψιν τοῦ οἴκου τοῦ Μονομάχου· ἐνασχολούμενοι δὲ περὶ τὰ εἰρηνικὰ αὐτῶν ἐμπορικὰ ἔργα, ἢ περὶ τὴν τιμὴν τῶν ἡγεμόνων, ἀπεποιήθησαν ἔν' ἀναλάβωσι τὸν πόλεμον. Τότε ὁ μὲν Ῥοστισλάβος ἀπεχώρησε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ, ὁ δὲ Γεώργιος πρὸς τιμωρίαν τῶν Νοβογοροδιῶν ἀπέσπασεν ἀπ' αὐτῶν τὸ Τόρζεκον. Ἄλλ' οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, οἵτινες ἀπέβαλλον τοὺς ἡγεμόνας, οὐκ ἐδύναντο ὁμῶς ἵνα ζήσωσιν ἄνευ αὐτῶν. Διὸ, προσκαλέσαντες τὸ δεύτερον τὸν Σβιατοσλάβον, ἔπεμφαν ὁμήρους τῷ Βσεβολόδῳ εἰς τεκμήριον πίστεως. Ἀλλὰ, καὶ ἐλθόντος τοῦ Σβιατοσλάβου, ἡ ταραχὴ τῶν πραγμάτων ἐξηκολούθει. Ὁ ἡγεμὼν καὶ οἱ ὄπαδοί αὐτοῦ ἐπεξέκαιον ὡσαύτως τὸ πνεῦμα τῆς διχονοίας διὰ τῶν διηνεκῶν προσωπικῶν ἐκδικήσεων· τινὲς δὲ τῶν διασῆμων μεγιστάνων ἐξωρίσθησαν εἰς Κίεβον, ἢ ἐδεσμεύθησαν, ἄλλοι δὲ κατέφυγον εἰς Σουσδαλίαν. Ὁ Βσεβολόδος ἠθέλησεν ἔν' ἀναπληρώσῃ τὸν ἀδελφὸν διὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, οἱ δὲ πολῖται, ἐλπίζοντες ἐπιεικέστερον ἡγεμόνα, ἐζήτησαν αὐτὸν διὰ τοῦ Ἐπισκόπου Νήφωνος, πεμφθέντος εἰς Κίεβον. Ἄλλ' ὁ Σβιατοσλάβος, φοβούμενος διὰ τὴν ἀτομικὴν αὐτοῦ ἀσφάλειαν, ἐξῆλθε κρύφα τοῦ Νοβογορόδου μετὰ τοῦ Καθέδρου Ἰακούνου· ὁ δὲ λαὸς παροργισθεὶς κατεδίωξε τὸν δυστυχῆ τοῦτον τοῦ ἡγεμόνος φίλον, συνέλαβεν αὐτὸν, ἐδέσμευσε καὶ ἐξώρισεν εἰς τὴν τῶν Γσοῦδων χώραν, ὡς καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐπιβαλὼν ἀμφοτέροις πρόστιμον ἕκχιλίων ἑκατὸν γριβνῶν. Οἱ ἐξόριστοι οὗτοι εὔρον μετ' οὐ πολὺ ἀσφαλὲς ἄσυλον ἐν τῇ αὐλῇ Γεωργίου τοῦ Βλαδιμίρου,

δπου κατέφυγον καὶ οἱ πολέμιοι αὐτῶν· πλήρεις δ' εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν ἐλεήμονα τοῦτον ἡγεμόνα ἀπηρνήθησαν διὰ παντὸς τὴν φιλοτάραχον αὐτῶν πατρίδα.

Ἐλθόντων δὲ τοῦ υἱοῦ τοῦ Βσεβολόδου καὶ τοῦ Νήφωνος εἰς Τσερνίγοβον, οἱ παλίμβουλοι Νοβογορόδιοι, μεταβαλόντες γνώμην, ἀνεκοίνωσαν τῷ Μεγάλῳ Ἡγεμόνι, ὅτι οὔτε τὸν υἱὸν αὐτοῦ, οὔτε ἄλλον τινα τῶν συγγενῶν αὐτοῦ ἤθελον, καὶ ὅτι οἱ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Μονομάχου ἦσαν ἄξιοι τοῦ ἄρχειν αὐτῶν. Ὁ Βσεβολόδος παροργιζόμενος ἐπὶ τῇ τοσαύτῃ θρασύτητι, ἐκράτησε τοὺς πρεσβευτὰς αὐτῶν καὶ αὐτὸν τὸν Νήφωνα. Οἱ Νοβογορόδιοι, μαθόντες τοῦτο, ἐδήλωσαν τῷ Βσεβολόδῳ, ὅτι ὑπετάσσοντο αὐτῷ ὡς ὑπερτάτῳ μονάρχῃ ἀπάσης τῆς Ῥωσσίας, καὶ ὅτι ἤθελεν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ὡς ἡγεμόνα ἓνα τῶν ἀδελφῶν τῆς Μεγάλης Ἡγεμονίδος, τὸν Σβιατοπόλκον, ἢ Βλαδίμιρον, υἱοὺς τοῦ Μστισλάβου. Ἄλλ' ἡ ὑπεκφυγὴ αὕτη οὐδόλως κατεπράυνε τὸν Βσεβολόδον, ὅστις καλέσας παρ' ἑαυτῷ τοὺς δύο νεωτέρους γυναικαδέλφους, ἔδωκεν αὐτοῖς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Βρέστης, ὅπως μὴ συναινέσωσιν ἡγεμονεῦσαι τοῦ Νοβογορόδου, οἱ δὲ φιλοτάραχοι κάτοικοι αὐτῆς ὑποστῶσι πάντα τῆς ἀναρχίας τὰ δεινά.

Τῶντι οἱ Νοβογορόδιοι, ἐστερημένοι τῆς προστασίας τοῦ κυριάρχου, κατεπιέζοντο παντοιοτρόπως· οὐδεὶς ἐσιταγώγει αὐτοῖς, οἱ δ' ἔμποροι αὐτῶν ἐστέναζον ἐν ταῖς φυλακαῖς ἄλλων πόλεων τῆς Ῥωσσίας. Ἐπὶ μῆνας ἐννέα ἔπασχον ἐκ τῶν δεινῶν τούτων, ἐξέλεξαν δὲ ὡς Κάθεδρον ἐχθρόν τινα τοῦ Σβιατοσλάβου, Σουδῖλαν καλούμενον, ἐπανακάμψαντα ἐκ Σουσδαλίας μετὰ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ. Τελευταῖον δὲ προσεκάλεσαν ὡς ἡγεμόνα Γεώργιον τὸν Βλαδιμίρου. Ἄλλ' οὗτος, μὴ

Ταραχὰ ἐν Νοβογορόδῳ.

θέλων ἵνα ἐξέλθῃ ἐκ τῆς πιστῆς αὐτῷ ἐπαρχίας, ἔπεμψε τὸ δεύτερον τὸν υἱὸν αὐτοῦ· μετεμελήθη ὁμως μετ' ὀλίγον διὰ τὴν πράξιν ταύτην, καθόσον, ἐκδικούμενος αὐτὸν ὁ Βσεβολόδος, ἐκυρίευσε τοῦ Ὀστέρου, πολυχνίου ἀνήκοντος τῷ Γεωργίῳ. Οἱ Νοβογορόδιοι, ἅμα μαθόντες ὅτι ὁ Μέγας Ἡγεμῶν πρὸς εὐαρέσκειαν τῆς συζύγου αὐτοῦ, ἦτοι τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Ἡσιασλάβου τοῦ Μστισλάβου, ἀπεδέχετο τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐπιθυμίας αὐτῶν, ὁ δὲ γυναικάδελφος αὐτοῦ Σβιατοπόλκος πορεύεται ἤδη εἰς Νοβογορόδον, κατέκλεισαν κατὰ τὸ σύνηθες τοὺς υἱοὺς τοῦ Γεωργίου ἐν τῷ ἐπισκοπείῳ. Ἐν Ῥώμῃ τὸ καπιτώλιον συνείχεται μετὰ τοῦ Ταρπηίου βράχου, ἐν δὲ Νοβογορόδῳ ὁ θρόνος μετὰ τῆς φυλακῆς! Ἐφοβεῖτο ἄρά γε ὁ λαὸς ἵνα μείνῃ ἄνευ ἡγεμόνος, ἢ διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον ἐφύλαττε τὸν ἐκθρονισθέντα; ἢ ὡς ἀλαζῶν καὶ θρασὺς ἤθελεν ἵνα παραστήτῃ τῷ διαδόχῳ ἐναργῶς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ δύναμιν, ἐπιτρέπων αὐτῷ ἵν' ἀποφυλακίσῃ τὸν προκάτοχον ἡγεμόνα; Ἄμα δ' ἐλθόντος τοῦ Σβιατοπόλκου, οἱ πολῖται ἀπέπεμψαν τὸν Ῥοστισλάβον πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ.

Θάνατος τοῦ ἀγαθοῦ Ἀνδρείου.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐτελεύτησεν Ἀνδρέας ὁ Βλαδιμίρου ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας, ἀφείς γενικὴν λύπην, ἐπικληθεὶς δ' ἀγαθός, καὶ μὴ καταισχύνας τὴν τιμὴν τοῦ Μονομαχείου οἴκου. Ὁ Βιατσεσλάβος, διαδεχθεὶς αὐτὸν, οὐκ ἐβράδυνεν ἵνα ἐξέλθῃ τοῦ Τουρόβου. « Ἀπελθε εἰς Περεάτλαβον, τὴν πατρικὴν σου κληρονομίαν, εἶπον αὐτῷ οἱ τοῦ Βσεβολόδου πρεσβευταί· » τὸ Τουρόβον ἐστὶν ἀρχαία τοῦ Κιέβου πόλις, παραχωρῶ αὐτὴν τῷ υἱῷ μου. » Ὁ εἰρηναῖος Βιατσεσλάβος διῆγε βίον ἡσυχον καὶ ἀτάραχον ἐν τῇ δυτικῇ Ῥωσσίᾳ· ἡ γειτνίασις τῶν Πολοβτσίωγ ἀπῆτει δραστή-

ριον σκέψιν μὴ συνάδουσαν πρὸς τὸν ἥπιον αὐτοῦ χαρακτῆρα· ἀλλ' ἀναγκασθεὶς ἵνα ἐκτελέσῃ τὴν θέλησιν τοῦ Βσεβολόδου, παρετήρησεν, ὅτι ἡ Ῥωσσία εἶχεν ὡσαύτως τοὺς ἰδίους αὐτῆς Πολοβτσίους. Οἱ υἱοὶ τοῦ Ὀλέγου Ἰγωρ καὶ Σβιατοσλάβος ἐκήρυξαν πρὸς αὐτὸν τὸν πόλεμον· δυσανασχετοῦντες δ' ὅτι ὁ Μέγας Ἡγεμῶν ἔδωκε κληρουχίαν τῷ υἱῷ αὐτοῦ, μὴ θελήσας ἵνα παραχωρήσῃ αὐτοῖς οὔτε τὸ Νοβογόροδον-Σεβέρσκον, οὔτε τὴν χώραν τῶν Βιατίτσων, συνωμολόγησαν στενήν συμμαχίαν μετὰ τῶν ἡγεμόνων τοῦ Τσερνιγόβου, υἱῶν τοῦ Δαβίδ. Ἦλπιζον δὲ διὰ τῶν ὀπλων ἐπωφελεῖς κληρουχίας· ἐξεπόρθησαν πόλεις τινὰς τοῦ Γεωργίου, ἡγεμόνος τῆς Σουσδαλίας, ἐκυρίευσαν πανταχοῦ τῶν θρεμμάτων καὶ ἐμπορευμάτων, εἰσήλασαν εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Περεασλάβου, καὶ ἐπὶ δύο ὀλοκλήρους μῆνας ἐπυρπόλουν χωρία, κατέστρεφον τὰ λήϊα καὶ διήρπαζον τοὺς ἀθλίους γεωργοὺς. Ὁ Βιατσεσλάβος ἤκουε τῶν στεναγμῶν τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ, ἔβλεπε τὸν ὑψούμενον ἐκ τῶν ἀποτεφρουμένων κωμῶν καπνὸν, ἀλλ' ἠπράκτει ἐν τῇ πρωτευσούσῃ, ἀναμένων τὰς ἐπικουρίας τοῦ Βσεβολόδου καὶ τῶν γενναίων αὐτοῦ ἀδελφιδῶν, υἱῶν τοῦ Μστισλάβου. Τῶντι, ὁ Μέγας Ἡγεμῶν ἐπεμψεν αὐτῷ στρατηγὸν μετὰ τάγματος ἰππέων Πατσινακῶν, ἀφ' ἐτέρου δὲ ἦλθε καὶ ὁ ἡγεμῶν τοῦ Βλαδιμίρου Ἡσιασλάβος, οὗ ὁ ἀδελφός, ἡγεμῶν τοῦ Σμολένσκου, ἐκυρίευσεν τῶν Τσερνιγοβίων πόλεων παρὰ τὸν Σόζαν. Ὁ μοναχὸς Σβιατόσας ἔζη εἰσέτι· ὁ Βσεβολόδος πέμψας αὐτὸν πρὸς τοὺς ἄρπαγας χάριν δυσωπίας, προπαρεσκεύασεν τὴν εἰρήνην. Οὕτω δὲ ὁ Μέγας Ἡγεμῶν ἔδωκε τῷ Ἰγορι τὸ Ἰουρίεβον καὶ Ῥογάτσεγον, τῷ Σβιατοσλάβῳ τὸ Τσερτορίσκον καὶ Κλίέσκον, τοῖς δ' υἱοῖς τοῦ

Ληστεῖαι

Ἐπιδειξίτης
τοῦ Βσεβολόδου.

Δαβίδ τὴν Βρέστην καὶ τὸ Δρογίτσινον, ματαιώσας ἐπιτηδεῖως τὴν συμμαχίαν αὐτῶν μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ. Ἄλλ' οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἐδυσφόρησαν τὸ δεύτερον, ὅτε ὁ Βιατσεσλάβος, συμφωνοῦντος καὶ τοῦ Βσεβολόδου, παρεχώρησε τὸ Περεάσλαβον Ἡσιασλάβω τῷ Μστισλάβου, ἐπαναλαβὼν ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸ Τούροβον, καὶ ὅτε ὁ υἱὸς τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, ὁ νέος Σβιατοσλάβος, εἰς ἀνταμοιβὴν ἔλαβε τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Βλαδιμίρου. « Ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν, ἔλεγον οἱ υἱοὶ τοῦ Ὀλέγου, μεριμνᾷ μόνον περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, συνδέει φιλίαν μετὰ τῶν μισητῶν αὐτοῦ γυναικαδέλφων· περιεκυκλώθη ὑπ' αὐτῶν, ἡμῖν δ' οὐδεμίαν πλουσίαν πόλιν χορηγεῖ. » Ἐν τούτοις πᾶσαι αἱ πρὸς διχόνοιαν μετὰ αὐτοῦ καὶ τῶν γενναίων υἱῶν τοῦ Μστισλάβου ῥαδιουργίαι ἀπέβησαν μάταιαι· διότι ὁ Μέγας Ἡγεμὼν περιφρονήσας τῶν συχοφαντιῶν αὐτῶν, ἐπεθύμει ἵνα ἴδη ἐπικρατοῦσαν τὴν εἰρήνην ἐν Ῥωσσίᾳ.

Οὕτω στερεωθεὶς ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Κιέβου, διέταξε τῷ υἱῷ αὐτοῦ Σβιατοσλάβω, ἵν' ἀπέλθῃ μετὰ τοῦ Ἡσιασλάβου τοῦ Δαβίδ καὶ τοῦ Βλαδιμίρου καὶ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Γαλικίας εἰς Πολωνίαν, ὅπου σφοδραὶ διχόνοιαὶ ἐπεκράτουν μετὰ τοῦ δουκὸς Βλαδισλάου καὶ τῶν νεωτέρων ἀδελφῶν αὐτοῦ Βολεσλάου, γαμβροῦ ὡσαύτως τοῦ Βσεβολόδου, καὶ ἄλλων. Δυστυχῶς οἱ Ῥῶσσοι, προσκληθέντες πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἡσυχίας ἐν τῷ βασιλείῳ τούτῳ, ἐπολιτεύθησαν μᾶλλον ὡς πολέμιοι, καθότι συνεπήγαγον αἰχμαλώτους πολλοὺς εἰρηναίους Λέχους.

Ἡσιασλάβος ὁ Μστισλάβου, πεποιθὼς ἐπὶ τὴν εὐλιχρινῆν τοῦ Βσεβολόδου φιλίαν, ἐζήτησεν, ὡς φαίνεται, ἵνα συνδιαλλάξῃ αὐτὸν μετὰ τοῦ θείου αὐτοῦ Γεωργίου

τοῦ Βλαδιμίρου· διὸ ἀπῆλθε πρὸς αὐτὸν ἐν Σουσδα-
 λία. Ἄλλ' ἀμφότεροι οἱ ἡγεμόνες οὗτοι διαφωνοῦντες
 πρὸς ἀλλήλους ἀπεχωρίσθησαν ἐχθρικῶς· ἐκ τούτου
 δ' ἔπειτα καὶ πρὸς βλάβην τῆς Ἐπικρατείας ἔρρευσεν
 αἷμα ποταμηδόν. Ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ ταύτῃ ὁ Ἡσιασλά-
 βος ἀπῆλθε πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ῥο-
 στισλάβου τοῦ Σμοσλένσκου· παρῆν δὲ καὶ ἐν τοῖς
 γάμοις τοῦ ἡγεμόνος Νοβογορόδου Σβιατοπόλκου, οὗ
 περ τὴν σύζυγον, συγγενῆ ἴσως Βλαδισλάου τοῦ βα-
 σιλέως Βοημίας, ἔφερον ἐκ Μοραβίας. Τὸ Νοβογόρο-
 δον καθησύχασε· τὰ ἐμπορικὰ αὐτοῦ πλοῖα, διαπλέον-
 τα τὴν θάλασσαν, ἔφερον ἐν Ῥωσσίᾳ ἐξωτερικὰ ἐμπο-
 ρεύματα. Κατὰ τὸ 1142 μάλιστα ἀπέκρουσαν γεν-
 ναίως τὸν στόλον τοῦ βασιλέως τῆς Σουηδίας, ὅστις
 παρέπλεε πειρατικῶς, συγκείμενος ἐκ πλοίων ἐξήκον-
 τα μεθ' ἑνὸς Ἐπισκόπου. Οἱ δὲ Φινλανδοὶ τολμή-
 σαντες διαρπαγὴν τῆς ἐπαρχίας Λαδάγας, ἠττήθησαν
 ὑπὸ τε τῶν κατοίκων καὶ τῶν Κορέλων, ὑποτελῶν
 τοῦ Νοβογορόδου.

Ὁ συνετὸς Βσεβολόδος ἐπιθυμῶν τὴν κατάπαυσιν τοῦ
 κληρονομικοῦ μίσους μεταξὺ τῶν ἀπογόνων τῆς Ῥο-
 γνέδας καὶ τῶν τοῦ Ἱαροσλάβου τοῦ Μεγάλου, συνέ-
 ζευξε τὸν υἱὸν αὐτοῦ, τὸν νέον Σβιατοσλάβον, μετὰ
 τῆς θυγατρὸς τοῦ Βασίλκου τοῦ Πολότσκου. Ἡσι-
 ασλάβος δ' ὁ Μστισλάβου ἔδωκε τὴν ἑαυτοῦ τῷ Ῥογ-
 βολόδῳ, υἱῷ τοῦ Βορίση, προσκαλέσας εἰς τὸ συμπό-
 σιον τοῦ γάμου τὸν Βσεβολόδον, τὴν σύζυγον αὐτοῦ
 καὶ τοὺς μεγιστᾶνας τοῦ Κιέβου. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῶν
 ἐορτῶν καὶ τέρψεων οἱ ἡγεμόνες ἐσκέπτοντο περὶ τῶν
 ὑποθέσεων τῆς ἐπικρατείας. Ὁ Βσεβολόδος ἔπεισεν
 αὐτοὺς ἵνα ἀπὸ κοινοῦ ἐπιπέσωσι κατὰ τοῦ ὑπερηφά-

Ἐκστρατεία κα-
τά τῆς Γαλικίας.

νου Βλαδιμίρκου, κηρυχθέντος μὲν μετὰ τὸν θάνατον τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ῥοστισλάβου καὶ τῶν υἱῶν τοῦ Βασίλκου κυριάρχου τῆς Γαλικίας, ἀποδιώξαντος δὲ τὸν υἱὸν τοῦ Βσεβολόδου τῆς ἐπαρχίας τοῦ Βλαδιμίρου καὶ ἐπιστρέψαντος τῷ Μεγάλῳ Ἡγεμόνι τὸν διὰ τοῦ ἀσπασμοῦ τοῦ Σταυροῦ ἐπικυρωθέντα ὄρκον, ὡς σύνθημα τῆς διακηρύξεως τοῦ πολέμου. Οἱ υἱοὶ τοῦ Ὀλέγου, ὁ ἡγεμὼν τοῦ Τσερνιγόβου μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ, ὁ Βιατσεσλάβος τοῦ Τουρόβου μετὰ τῶν ἀδελφιδῶν Ἡσιασλάβου, Ῥοστισλάβου τοῦ Σμολένσκου, Βορίση καὶ Γλέβη, υἱῶν τοῦ ἀποθανόντος Βσεβολότκου τῆς Γορόδνας, ἰππεύσαντες ἐπορεύθησαν εἰς Τερέβοβλον, ἐνωθέντες μετὰ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Νοβογοροδιῶν Νερεβίνου καὶ μετὰ τοῦ Βλαδισλάου, δουκὸς τῆς Πολωνίας.

Ὁ Βλαδιμίρκος μαθὼν τὴν φοβερὰν ταύτην εἰδήσιν συνεμάχησε μετὰ τῶν Οὔγγρων, καὶ ἐξεστράτευσε μετὰ τοῦ Βάνου, θείου τοῦ βασιλέως Εἴζα. Τοὺς δύο εἰσιόντας πρὸς μάχην στρατοὺς διεχώριζεν ὁ ποταμὸς Σέρετος. Ὁ Βσεβολόδος ἔσπευσε πρὸς διάβασιν τοῦ ποταμοῦ, ὁ δ' ἡγεμὼν τῆς Γαλικίας, ἐπιτηρῶν πάντα τὰ κινήματα αὐτοῦ, παρηκολούθει ἀκαταπαύστως ἐκ τῆς ἀπέναντι ὄχθης. Τέλος πάντων τὴν ἐβδόμην ἡμέραν στρατοπεδεύσας ἐπὶ τῶν ὁρέων ἀνέμενε τὴν προσβολὴν· ἀλλ' ὁ Βσεβολόδος, κατανοήσας τὴν δεξιὰν θέσιν τοῦ πολεμίου αὐτοῦ, ἀπέφυγε τὴν μάχην. Ἡσιασλάβος ὁ τοῦ Δαβίδ, ἀδελφὸς τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Τσερνιγόβου, ἐκυρίευσεν μετ' ἀποσπάσματος τῶν μισθίων Πολοβτσίων τῆς Οὐσίτσας καὶ τοῦ Μικουλίνου ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Γαλικίας. Τότε ὁ Μέγας Ἡγεμὼν προσήγγισεν τοῦ Ζβενιγορόδου, ἐπόμενος δὲ τῷ ἐχθρῷ ὁ Βλαδιμίρκος

κατέβη εἰς τὴν πεδιάδα. Ὁ Βσεβολόδος ἰδὼν τὸ στρατόπεδον τούτου κατὰ τὸ ἀπέναντι τῆς πόλεως μέρος, πέραν ἀβαθοῦς ποταμοῦ, ἀφῆκε τὴν θέσιν προβαίνων ἐν παρατάξει, καὶ ἐξηπάτησε τὸν ἐχθρὸν ἐπιτηδείως· διότι, ἀντὶ τοῦ συνάψαι μάχην, ἀπελθὼν εἰς τὰ νῶτα τοῦ ἐχθροῦ, κατέλαβε τὰ ὑψώματα, καὶ διέκοψεν οὕτω τὴν συγκοινωνίαν τῆς Πρεσμιλίας καὶ Γαλικίας, καθόσον μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς πόλεως ἦσαν τεναγώδη ἔλη. Ὁ στρατὸς τοῦ Βλαδιμίρκου ἐδειλίασεν, οἱ δὲ μεγιστᾶνες καὶ οἱ στρατιῶται αὐτοῦ ἔλεγον· « Ἡμεῖς μὲν διατρί-
 » βομεν ἐνταῦθα, οἱ δ' ἐχθροὶ, πορευθέντες κατὰ τῆς
 » πρωτεύουσῆς ἡμῶν, δύνανται ἵνα αἰχμαλωτίσωσι τὰς
 » οἰκογενείας ἡμῶν. » Ὁ ἡγεμὼν τῆς Γαλικίας μὴ ἐλπίζων ἀποδιῶξαι τοὺς πολυαρίθμους πολεμίους ἐκ τῆς ἀπροσίτου θέσεως, ἤρξατο συνδιαλεγόμενος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Βσεβολόδου· προσεῖλκυσε αὐτὸν εἰς ἑαυτὸν, ἐξητήσατο τὴν εἰρήνην καὶ ὑπεσχέθη τῷ Ἰγορι, ὅτι βοηθήσει αὐτῷ ἵνα ἀναβῆ τὸν θρόνον τοῦ Κιέβου μετὰ τὴν τελευταίαν τοῦ Βσεβολόδου. Ὁ Μέγας ὁμῶς Ἠγεμὼν οὐδόλως συγκατατιθέμενος τοῖς προτεινομένοις αὐτῷ ὅροις, εἶπε τῷ ἀδελφῷ· « Ἐὰν
 » θέλης καταστῆσαί με διάδοχόν σου, ἄφες με εὐγνώ-
 » μονα καὶ σύμμαχον ἀναγκαιότατον τῇ Ῥωσσίᾳ ἐν
 » ταῖς περιστάσεσι ταύταις. » Ὁ Βσεβολόδος ἐκπληρῶν τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐθημερόν τῷ ἡγεμόνι τῆς Γαλικίας τὸν φιλικὸν ἀσπασμόν. Ἀπαιτήσας δὲ παρ' αὐτοῦ χιλίας διακοσίας γρίβνας ἀργυρᾶς εἰς ἀμοιβὴν, διένειμε τοῖς συμμάχοις ἡγεμόσι καὶ ἐπανέκαμψεν εἰς τὴν πρωτεύουσάν αὐτοῦ, ἀποδείξας ὅτι ἐπολέμει μὲν ἐπιτυχῶς, ἀλλ' ὅτι ἠγγόει ἵνα ὠφελῆται ἐκ τῶν νικῶν.

Ἡ εἰρήνη ὑπῆρξεν ὀλιγοχρόνιος. Ὁ Ῥοστισλάβος, ἀδελφὸς τοῦ Βλαδιμίρκου, ἀφῆκεν υἱὸν Ἰωάννην, ἐπονομαζόμενον Βερλάδνικον, στερηθέντα ὑπὸ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ τῆς νομίμου κληρονομίας. Ὁ νέος οὗτος ἡγεμὼν κατώκει ἐν Ζβενιγορόδῳ, ἔνθα ἠγαπήθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Οἱ δὲ τῆς Γαλικίας κάτοικοι ὠφελούμενοι ἐκ τῆς ἀπουσίας τοῦ Βλαδιμίρκου, ἀπελθόντος χάριν κυνηγεσίου εἰς Τισμενίτσαν, προσεκάλεσαν τὸν Ἰωάννην καὶ ὁμοθυμαδὸν ἀνεκήρυξαν αὐτὸν κυριάρχην. Ὁ παροργισθεὶς Βλαδιμίρκος ἐγγὺς ἐγένετο τῆς πόλεως, ἀλλ' οἱ κάτοικοι ἀντέστησαν ἰσχυρῶς· ὁ δὲ Ἰωάννης ἐν τινι νυκτερινῇ ἐξόδῳ, διελθὼν διὰ μέσου τῶν ἐχθρῶν, ἔφυγεν εἰς Ἴστρον, ἔπειτα δ' εἰς Κιέβον. Οὕτω δὲ οἱ κάτοικοι τῆς Γαλικίας παρεδόθησαν. Ὁ Βλαδιμίρκος, ῥέπων μᾶλλον πρὸς τὴν αὐστηρότητα, ἢ ἐπιείκειαν, ἐφόνευσε πλῆθος πολιτῶν καὶ ἠγανάκτησε μαθὼν, ὅτι ὁ Μέγας Ἡγεμὼν προστατεύει τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ, ὡς ἀδίκως καταδιωχθέντα.

Καί τοι τούτων οὕτως ἐχόντων, ὁ Βσεβολόδος οὐδόλως ἐσκέπτετο ἔτι περὶ τῆς διαρρήξεως τῆς εἰρήνης· διότι καὶ κατὰ τὴν ὑγιεῖαν ἠσθένει καὶ ὄλως ἦτο προκατειλημμένος ὑπὸ τῶν ταραχῶν τῆς Πολωνίας, ὅσας προὔξενησεν ἡ διαίρεσις τοῦ δουκὸς Βλαδισλάου, προσφιλοῦς αὐτῷ γαμβροῦ, καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ. Συναθροίσας οὖν τοὺς ἡγεμόνας ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ Κιέβου, ἀνήγγειλεν, ὅτι προβλέπων τὴν τελευτὴν αὐτοῦ, κατὰ τὸ Μονομάχου καὶ Μστισλάβου παράδειγμα, ἐκλέγει διάδοχον καὶ ὅτι ὁ Ἰγωρ ἔσεται κυριάρχης τῆς Ῥωσσίας. Διαταχθέντων δὲ τῶν ἡγεμόνων, ἵνα ὁμόσωσιν, οἱ μὲν τοῦ Τσερνιγόβου καὶ Σβιατοσλάβος ὁ Ὀλέγου ὑπήκουσαν, Ἡσιασλάβος δ' ὁ Μστισλά-

βου ἐδίστασε μὲν κατ' ἀρχὰς ἐπὶ πολὺ, οὐκ ἐτόλμα ὅμως ἵνα παρακούσῃ. Ὁ Βσεβολόδος, καθησυχάσας διὰ τῆς ἐπισήμου ταύτης τελετῆς, ἤρξατο λαλῶν περὶ τῶν πραγμάτων τῆς Πολωνίας· « Σκέφθητι μόνον περὶ » τῆς ὑγείας σου, ἀπεκρίνατο ὁ Ἴγωρ· ἡμεῖς δὲ οἱ πι- » στοί σου ἀδελφοὶ στερεώσομεν τὸν Βλαδισλάον ἐπὶ » τοῦ θρόνου. » Μετὰ ταῦτα ὁ Ἴγωρ εἰσέβαλεν εἰς Πολωνίαν· οὐδεμία ὅμως αἱματοχυσία ἐγένετο, καθόσον οἱ τοῦ Βλαδισλάου νεώτεροι ἀδελφοὶ, ὠχυρωμένοι ὀπισθεν ἔλους, ἀπέφευγον καὶ τὴν ἄμυναν ἀναθέντες δὲ τὴν διαφορὰν τῆ διαίτη τῶν ἡμετέρων ἡγεμόνων, παρεχώρησαν τῷ μὲν Βλαδισλάῳ τέσσαρας πόλεις, τῇ δὲ Ῥωσσίᾳ τὴν Βίσναν. Καίτοι δὲ γενομένου τοῦ συμβιβασμοῦ τούτου, ὁ Ἴγωρ ἐπανῆλθε μετὰ λαφύρων καὶ αἰχμαλώτων. Ἀλλ' ὁ Βλαδισλάος μετ' οὐ πολὺ ἀπώλεσε τὸν θρόνον, καταστάς μισητὸς τῷ λαῷ αὐτοῦ διὰ τῆς καταδιώξεως τῶν ἀδελφῶν καὶ τῆς ἀδίκου τιμωρίας τοῦ διασήμου μεγιστᾶνος Πέτρου, οὗ τινος ἀπέκοψε μὲν τὴν γλῶσσαν, ἐξώρυξε δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὡσανεὶ ἤθελε κατὰ τὸν χρονογράφον ἡμῶν, ἵνα ἐκδικήσῃ τὸν Ῥῶσσον ἡγεμόνα Βολοδάρον, ἐπιβούλως παρ' αὐτοῦ αἰχμαλωτισθέντα τῷ 1122.

Ὁ Βλαδισλάος κατέφυγε πρὸς τὸν πενθερὸν αὐτοῦ ἐλπίζων βοήθειαν· ἀλλ' ὁ Βσεβολόδος, πεισθεὶς τότε περὶ τῶν ἐχθρικῶν βουλῶν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Γαλικίας, κατέλιπε τὴν πρωτεύουσαν αὐτοῦ Σβιατοσλάβῳ τῷ Ὀλέγου καὶ ἐξώρμησε κατὰ τοῦ Βλαδιμίρου μετὰ τῶν στρατῶν τοῦ Κιέβου, Τσερνιγόβου, Περεασλάβου, Σμολένσκου, Τουρόβου καὶ Βλαδιμίρου καὶ τῶν συμμάχων ἀγρίων Πολοβτσίων. Ἡ ἐκστρατεία ὅμως αὐ- Πόλεμος πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῆς Γαλικίας. τη ἀπέβη πολύμοχθος καὶ δυστυχὴς ὡς πρὸς τὴν δύ-

ναμιν τοῦ στρατοῦ καὶ τὴν δόξαν τοῦ στρατηλάτου· διότι, διαλυθείσης προώρως τῆς χιόνος ὑπὸ τῶν ἐπιγενομένων βροχῶν, τὸ ἵππικὸν κατεβυθίζετο ἐν τῷ πηλῷ. Τελευταῖον δ' ὁ Βσεβολόδος ἐπολιόρχησε μὲν τὸ Ζβενιγόροδον, ἐπυρπόλησε δὲ καὶ τὰ ἐξωτερικὰ αὐτοῦ ὀχυρώματα· ἀλλὰ μάτην ἐπεχείρησε τὴν ἄλωσιν τῆς ἀκροπόλεως, ὡς ὑπερασπιζομένου ταύτην ἀν-

Γενναϊότης τοῦ
στρατηγοῦ τοῦ
Ζβενιγόροδου.

δρείου στρατηγοῦ, Ἰωάννου τοῦ Χαλδαίου, ὅστις μαθῶν, ὅτι οἱ κάτοικοι ἐν γενικῇ ἐκκλησίᾳ ἀπεφάσισαν ἵνα παραδοθῶσιν, ἀπέκτεινε τρεῖς τῶν πρωτατίων τῆς συνελεύσεως ταύτης, τὰ δὲ ἠκρωτηριασμένα αὐτῶν πτώματα ἔρριψεν ἔξω τοῦ τείχους τῆς πόλεως. Τότε ὁ λαὸς ἀνέλαβεν ἀκουσίως ὑπὸ φόβου τῆς ἀνδρίας τὰ ἔργα· οἱ πολιορκούμενοι ἐμάχοντο δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἀπεγνωκῶς. Ὁ δὲ Βσεβολόδος λύσας τὴν πολιορκίαν, ἐπέστρεψεν εἰς Κίεβον, ὅπου, μαθῶν ὅτι ὁ Βλαδιμίρκος ἐκυρίευσεν τοῦ Πριλούκου, παρεσκευάζετο ἐκ νέου πρὸς πόλεμον· ἀλλὰ νόσος δεινὴ ἤρπασεν ἀπὸ τῶν χειρῶν τὸ γυμνὸν ξίφος. Ὁ Μέγας Ἡγεμῶν μετακομισθεὶς εἰς Βησεγόροδον, περιλάλητον τότε χώραν διὰ τὰ θαύματα τῶν ἀγίων μαρτύρων Βορίση καὶ Γλέβη, μάτην ἀνέμενεν ἀνάρρῳσιν. Διὸ ἀναδείξας διάδοχον τὸν Ἰγορα προσέταξε τῷ λαῷ ἵνα ὁμόσῃ αὐτῷ ὄρκον πίστεως, ἔπεμψε δὲ τὸν γαμβρὸν Βλαδισλάον τῆς Πολωνίας ἵνα ὑπομνήσῃ Ἡσιασλάβῳ τῷ Μστισλάβου τῆς δοθείσης ὑπ' αὐτοῦ ὑποσχέσεως. Ἀλλὰ καὶ ὁ στρατηγὸς Μιροσλάβος ἐπέμφθη διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν πρὸς τοὺς ἡγεμόνας τοῦ Τσερνιγόβου· οὗτοι δὲ συμφώνως μετὰ τοῦ Ἡσιασλάβου ἀπήντησαν, ὅτι παραχωρήσαντες τὰ πρεσβεῖα τῷ Ἰγορι, οὐδόλως προδώσουσι τὴν συνείδησιν. Οὕτως ὁ

Βσεβολόδος ἐκοιμήθη ἡσυχῶς τὸν αἰώνιον ὕπνον. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἦτο ἀγγίνους καὶ πολυμήχανος, ἀξιόμνημόνευτος, τὸ μὲν, διὰ τὰς πολεμικὰς αὐτοῦ ἐπιχειρήσεις, τὸ δὲ, διὰ τὰς πρὸς τὸ κράτος ἀγαθοεργίας· διότι καταλαβὼν τὸν θρόνον τοῦ Κιέβου ἐπεθύμει τῆς εὐταξίας καὶ ἡσυχίας. Ἐτήρει πιστῶς τὸν λόγον, ἡγάπα τὴν δικαιοσύνην, ἐκυβέρνησα μετὰ σταθερότητος, ἐνὶ δὲ λόγῳ ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν ἀρίστων ἡγεμόνων τοῦ ταραχοποιοῦ οἴκου τοῦ Ὀλέγου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΙΓΩΡ Ο ΟΛΕΓΟΥ.

Ἐκκλησία τοῦ λαοῦ ἐν Κιέβῳ— Προδοσία τῶν Κιεβιτῶν— Ὁμιλία τοῦ Ησαϊολάβου— Διαγωγή ἀξιεπίαιτος τῶν ἡγεμόνων τοῦ Τσερνιγόβου— Προδοσία— Ὁ Ἰγὼρ αἰχμαλωτίζεται— Διαρπαγὴ τοῦ Κιέβου.

Μόλις κηδεύσας τὸν νεκρὸν τοῦ Βσεβολόδου ὁ Ἰγὼρ, συνεχάλεσε τοὺς Κιεβίτας ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ἰαροσλάβου, ἀπήτησε παρ' αὐτῶν δεύτερον ὄρκον πίστεως, ἔπειτα δὲ ἀπέλυσεν αὐτούς. Ἄλλ' οἱ πολῖται, μὴ ἀρεσκόμενοι εἰσέτι, συνῆλθον ἐκ νέου καθ' ἑαυτοὺς καὶ προσεκάλεσαν τὸν ἡγεμόνα. Προσελθὼν δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Σβιατοσλάβος, ἠρώτησεν αὐτοὺς τί ἤθελον. « Δικαιοσύνην, ἀνέκραξεν ὁ λαός· οἱ τοῦ Βσεβολόδου » τιοῦνοι καταπιέζουσι τοὺς ἀδυνάτους· ὁ Ῥάτσιας ἡ » ρήμωσε τὸ Κιέβον, ὁ δὲ Τούδορος, τὸ Βησεγόροδον. » Σβιατοσλάβε, ὁμοσον ὑπὲρ σεαυτοῦ καὶ τοῦ σοῦ ἀ-

Ἐκκλησία τοῦ λαοῦ ἐν Κιέβῳ.

» δελφοῦ, ὅτι τούντεῦθεν ὑμεῖς αὐτοὶ ἔσεσθε οἱ δικασταὶ ἡμῶν, ἢ ἐκλέξατε ἀνθ' ὑμῶν ἀξιωτέρους μεγίστανας. » Ὁ ἡγεμὼν κατέβη ἀπὸ τοῦ ἵππου, ἀσπασάμενος δὲ τὸν σταυρὸν ἐβεβαίωσε τοὺς πολίτας, ὅτι ὁ νέος κυριάρχης ἐκπληρώσει πάντα τὰ καθήκοντα τοῦ πατρὸς τῶν Ῥώσων· ὅτι οἱ ἄρπαγες οὐκ ἔσονται τιοῦνοι, ἀλλ' οἱ ἄριστοι τῶν μεγιστάνων, αὐτοὺς διαδεχόμενοι, καὶ ἀρκεσθήσονται μόνῳ τῷ ὠρισμένῳ φόρῳ, μὴ ἐπιβαρύνοντες τοὺς δικαζομένους δι' ἄλλου τέλους. « Εὐγνωμονοῦμεν, εἶπον οἱ πολῖται, ὥστε μὴ » ἀμφίβαλλε περὶ τῆς πίστεως ἡμῶν. » Ἀλλὰ καὶ ὁ Μέγας Ἡγεμὼν Ἴγωρ τὰ αὐτὰ πρὸς τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ λαοῦ ἐπανέλαβε νομίζων δὲ, ὅτι ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἦν ἤδη τετελεσμένη, ἐκάθησεν ἀταράχως παρὰ τὴν τράπεζαν. Ὁ στασιώδης ὁμως ὄχλος ὥρμησεν ἀθρόως, ἵνα λαφυραγωγῆσῃ τὴν οἰκίαν τοῦ μισητοῦ πλουσίου Ῥάτσια· ὁ δὲ Σβιατοσλάβος μετὰ στρατοῦ μόλις κατώρθωσε τὴν ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως.

Προδοσία τῶν
Κιεβίτων.

Τοιαύτη ἀρχὴ προοιωνίζετο ἀπαίσια περὶ τοῦ μέλλοντος· διότι ὁ Ἴγωρ, ἀκούων τῶν κακοβούλων μεγιστάνων, ὠφελουμένων ἐκ τῆς καταπιέσεως τοῦ λαοῦ, ἐπελάθετο τῆς δοθείσης τοῖς πολίταις ὑποσχέσεως, καὶ οἱ ἄρπαγες διέμειναν, ὡς πρότερον, κατισχύοντες. Τότε οἱ Κιεβίται, μὴ θεωροῦντες ὡς νόμιμον κυριάρχην αὐτῶν ἡγεμόνα ἐπίορχον, προέτειναν κρύφα τὴν ἡγεμονίαν Ἡσιασλάβῳ τῷ Μστισλάβου· διότι ὁ πρὸς τὴν γενεὰν τοῦ Μονομάχου ἔρως διετηρεῖτο ἔτι ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, ὁ δ' ἐγγονος οὗτος αὐτοῦ διέπρεπεν ἐν πολέμοις κατὰ τὴν ἀνδρίαν. Λαβὼν οὖν ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Μιχαὴλ τὴν εὐλογίαν τοῦ ἐπισκόπου Εὐφημίου, ἐξῆλθε τοῦ Περσασλάβου μετὰ

τῆς πιστῆς αὐτοῦ φρουρᾶς. Καθ' ὁδὸν δ' ἀπήντησε τοῖς πρεσβευταῖς τῶν Μαύρων Κλοβούκων καὶ τῶν πόλεων τῆς ἐπαρχίας τοῦ Κιέβου, οἵτινες εἶπον αὐτῶ· « Πορεύου, ἀγαθὲ ἡγεμῶν! πάντες ἐσμὲν ὑπὲρ σοῦ. » Πόρρω ἡμῶν οἱ τοῦ Ὀλέγου υἱοί· ὅπου ἂν φανῶσιν αἱ » σημαῖαί σου παρεφόμεθα. » Ὁ ἀνδρεῖος Ἡσιασλάβος συναθροίσας ἐπὶ τῶν ὄχθῶν τοῦ Βορουσθένους ἰσχυρὸν στρατὸν ἔστη ἐν μέσῳ αὐτοῦ, καὶ εἶπε, « Φίλοι » καὶ ἀδελφοί! οὐδόλως ἐφιλονείκησα περὶ τῶν πρεσ- » βείων μετὰ τοῦ ἀξίου Βσεβολόδου τοῦ ἐμοῦ γαμβροῦ, » τιμῶν αὐτὸν ὡς ἄλλον πατέρα. Ἄλλ' ἐν τίνι δικαιώ- » ματι ὁ Ἴγωρ καὶ Σβιατοσλάβος ἀρχοῦσιν ἡμῶν ; Ὁ » Θεὸς κρινεῖ αὐτοὺς καὶ ἐμὲ, ἀναβήσομαι τὸν θρόνον » τοῦ ἐμοῦ πάππου καὶ πατρὸς, ἢ πεσοῦμαι ἐνδόξως » πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν ». Μετὰ ταῦτα δ' ἐξεστρά- » τευσε κατὰ τοῦ Κιέβου.

Ὁμιλία τοῦ Ἡ-
σιασλάβου.

Ὁ νέος Μέγας Ἡγεμῶν ἐγίνωσκεν ἤδη ὑπὸ τίνος ἐπηπειλεῖτο κινδύνου· διότι ὁ Ἡσιασλάβος, μαθὼν παρ' αὐτοῦ τούτου τὴν ἀναγόρευσιν αὐτοῦ, οὐ μόνον ἀπάντησιν ἠρνήθη, ἀλλὰ καὶ τὸν πεμφθέντα πρεσβευτὴν εἰς τὸ Περεάσλαβον βιαίως ἐκράτησεν. Ὁ δ' Ἴγωρ ἐζήτησε παρὰ τῶν ἡγεμόνων τοῦ Ἰσμενιγόβου βοήθειαν. ἀλλ' οὗτοι διεπραγματεύοντο ζητοῦντες πολλὰς πόλεις. Τελευταῖον εὐχαριστούμενοι κατὰ πάντα παρεσκευά- » σθησαν ὅπως ἀπέλθωσι πρὸς τὸν ἀδελφόν· ἀλλ' ἡ βρα- » δύτης αὐτῶν καὶ ἡ ἐπίβουλος προδοσία τῶν ἐπισημοτά- » των ὑπαλλήλων προὔξενησαν τὸν ὄλεθρον αὐτοῦ· διότι ὁ χιλιάρχος, Οὐλέβης καλούμενος, ὡς εὐνοϊκὸς τοῦ Βσεβολόδου, στερεωθεὶς δ' ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ, ὡς καὶ ὁ πρῶτος μεγιστὰν Ἰωάννης ὁ Βοητίσα, ὁ πιστὸς οὗτος ὑπηρέτης τοῦ Μονομάχου, κατακτητῆς

Ἀξιέπαινος δια-
γωγὴ τῶν ἡγε-
μόνων Ἰσμενι-
γόβου.

Προδοσία.

τῶν παρὰ τὸν Ἴστρον πόλεων, προέδιδον ἀναισχύντως τὸν ἡγεμόνα, καὶ ἐδείκνυον μὲν ἀφοσίωσιν πρὸς τὸν Ἴγορα, κρυφίως δ' ἀντεπέστελλον συγχρόνως μετὰ τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ, συμβουλευόντες αὐτῷ ἵνα σπεύσῃ πρὸς τὸ Κίεβον. Ὁ Ἡσιασλάβος ταχέως ἐπλησίασε τῆς πόλεως, οἱ δὲ υἱοὶ τοῦ Ὀλέγου, ἔτοιμοι ὄντες εἰς μάχην, ὡς καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Βσεβολόδου Σβιατοσλάβος, ἴσταντο ἔξω τῆς πόλεως μετὰ τοῦ στρατοῦ· οἱ δὲ Κιεβίται κεχωρισμένως συνέρχονται περὶ τὸν τάφον τοῦ Ὀλέγου. Ἐξαίφνης δὲ τότε ἀνακαλύπτεται ἡ προδοσία, ὁ δ' Ἴγωρ βλέπει τὴν σημαίαν τοῦ Ἡσιασλάβου ἀνεμουμένην ἐν μέσῳ τῶν Κιεβίων στρατευμάτων, καὶ ὅτι ὁ χιλιάρχος τοῦ ἡγεμόνος τούτου ἡγεῖτο αὐτῶν· ὅτι ὁ Οὐλέβης, Ἰωάννης ὁ Βοητίσα καὶ πολλοὶ ἄλλοι συνωμόται ἐγκαταλιπόντες τὰς σημαίας αὐτῶν φεύγουσι πρὸς τὰς τοῦ Ἡσιασλάβου, οἱ δὲ Βερενδαῖοι πρὸ αὐτῆς τῆς Χρυσῆς πύλης λαφυραγωγοῦσι τὴν ἀποσκευὴν τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος. Ὁ Ἴγωρ ἐντούτοις οὐκ ἀπεδειλία. «Ὁ ἐχθρὸς ἡμῶν ἐπίορκός ἐστι καὶ ὁ Θεὸς βοηθήσει ἡμᾶς» ἔλεγε, καὶ ἐβουλεύετο ἵνα ἐπιπέσῃ κατὰ τοῦ Ἡσιασλάβου, ἐσκηνωμένου ὀπισθεν λίμνης. Προῦκειτο δὲ ἵνα περιέλθῃ ταύτην· ἀλλ' ὅτε ἡ πολυάριθμος τοῦ Ἴγορος στρατιὰ ἐστενοχωρεῖτο ἐν βαθυτάτοις δάσσειν, οἱ Μαῦροι Κλοβοῦχοι κατέλαβον τὰ νῶτα αὐτῆς. Πάραυτα δ' ὁ Ἡσιασλάβος προσβαλὼν κατὰ μέτωπον, καταθραύει τὸν στρατὸν αὐτοῦ, κατασφάζει τοὺς φυγάδας καὶ εἰσέρχεται ἐν θριάμβῳ εἰς Κίεβον. Ὁ δὲ λαὸς μετὰ τῶν ἱερέων ἐνδεδυμένων τὴν ἱερατικὴν στολὴν, συνοδεύσας αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας, ἐδόξασε τῷ Θεῷ διὰ τὴν νίκην αὐτοῦ καὶ τὴν κατάκτησιν τοῦ θρόνου. Τὸν δὲ δυστυχῆ Ἴγορα, πάσχοντα τοὺς πόδας, συ-

νέλαβον ἔν τινι ἔλει, ἔνθα ἐβυθίσθη ὁ ἵππος αὐτοῦ, <sup>ὁ Ἰγωραίχμκ-
λωτίζεται.</sup>
 ἐκράτησαν αὐτὸν ἡμέρας τινὰς ἐν τῷ κατὰ τὰ Βηδοβίτσια
 μοναστηρίῳ, εἶτα δὲ κατέκλεισαν ἐν τῇ φυλακῇ τῆς
 μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου ἐν Περεασλάβω. Ὁ Ἡγε-
 μῶν οὗτος, ἀποβαλὼν τὴν ἐλευθερίαν καὶ καταισχυ-
 θείς διὰ τὴν ὀλιγοχρόνιον ἀπόλαυσιν τῆς φιλοδοξίας,
 ἐστερεῖτο καὶ τῆς τελευταίας παρηγορίας τῶν δυστυ-
 χῶν, τῆς κοινῆς δηλ. συμπαθείας· διότι οὐδείς ᾤκει-
 ρεν αὐτὸν, πλὴν τοῦ ἀδελφοῦ, τοῦ πιστοῦ Σβιατοσ-
 λάβου, ὅστις ἀπεχώρησε μετὰ τοῦ εὐαρίθμου στρατοῦ
 αὐτοῦ εἰς Νοβογόροδον — Σεβέρσκον. Ὁ δ' ἀνεψιὸς αὐ-
 τῶν, Σβιατοσλάβος ὁ Βσεβολόδου, σπουδάσας ἵνα κρυ-
 βῆ ἐν τῇ μονῇ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης ἐν Κιέβῳ ἀπή-
 χθη πρὸς τὸν Ἡσιασλάβον, οὗτος δ' ὑπεδέξατο αὐτὸν
 ὡς ἀγαπητὸν υἱόν· ἀλλ' οἱ πιστοὶ ὑπηρεταὶ τοῦ πα-
 τρός αὐτοῦ, καὶ μάλιστα οἱ τοῦ Ἰγωρος, ἐμεμψιμοί-
 ρουν κατὰ τοῦ νικητοῦ, ὡς ἐπιτρέψαντος τῷ λαῷ τὴν
 λεηλασίαν τῶν οἰκιῶν καὶ ἀγρῶν. Οἱ δὲ αἰχμάλω- <sup>Διαρπαγὴ τοῦ
Κιέβου.</sup>
 τοι μεγιστᾶνες ἀπέτισαν λύτρα πρὸς ἀπελευθέρω-
 σιν αὐτῶν.

ΚΕΦΑΛ. ΔΕΚΑΤ. ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΠΡΕΜΩΝ ΗΣΙΑΣΛΑΒΟΣ Ο ΜΕΤΙΣΛΑΒΟΥ.

1146—1154.

Αυστηρότης τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος. — Ἐπιβουλὴ τῶν ἡγεμόνων τοῦ Τσερνιγόβου. — Ἀγαθότης τοῦ Σβιατοσλάβου. — Ὁ Γεωργίος ἐπαναστατεῖ κατὰ τοῦ Ἡσιασλάβου. — Πλοῦτος τῶν ἡγεμόνων. — Ὁ Ἰγωρ μοναχός. — Συμπάθεια τοῦ Σβιατοσλάβου. — Μόσχα. — Οἱ Βρόδνικοι — Διορισμὸς Πατριάρχου Ῥώσσου. — Ἀγάπη πρὸς τὸν Μονομάχον. — Προδοσίαι τῶν ἡγεμόνων τοῦ Τσερνιγόβου. — Δολοφονία τοῦ Ἰγορος. — Ἐμφύλιος πόλεμος. — Βραδύτης τοῦ Γεωργίου. — Γενικὸν συμπόσιον ἐν Νοβογορόδῳ. — Ὁμιλία τοῦ Ἡσιασλάβου. — Ἐκπόρθησις τῆς χώρας τῆς Σουσδαλίας. — Ἄδικια τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος. — Μάχη τοῦ Περεκσλάβου. — Φυγὴ τοῦ Ἡσιασλάβου. — Συμμαχία μετὰ τῶν Οὐγγρων, Βοημῶν καὶ Πολωνῶν. — Γενναϊότης τοῦ Ἀνδρέου. — Μνημεῖον ὑπὲρ ἵππου. — Εἰρήνη. — Δόλος τοῦ Γεωργίου. — Νέαι διχόνοιαι. — Ἀγαθότης τοῦ Ἡσιασλάβου καὶ Βιατσεσλάβου. — Νίκη τοῦ Βλαδιμίρκου. — Ἄνδρεια καὶ εἰλικρινὴς ἀγάπη τοῦ Ἀνδρέου. — Δόλος τοῦ Βλαδιμίρκου. — Σταθερότης τοῦ Ἡσιασλάβου. — Πολεμικὴ πανουργία. — Ἄφρονιστία τοῦ Γεωργίου καὶ θρίαμβος τοῦ Ἡσιασλάβου. — Ἴπποδρόμιον ἐν Κιέβῳ. — Εὐθύτης τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος. — Εὐγνωμοσύνη πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Οὐγγρίας. — Πολιορκία τοῦ Κιέβου. — Εἰρηνικὸς χαρακτὴρ τοῦ Βιατσεσλάβου. — Ζωηρότης τοῦ Ἀνδρέου. — Ἰποχώρησις τοῦ Γεωργίου. — Ζῆλος τῶν Κιεβιτῶν. — Μάχη. — Ὁ Ἡσιασλάβος τραυματίζεται. — Φυγὴ τοῦ Γεωργίου. — Ἐπιβουλὴ τοῦ Γεωργίου. — Ἐπικουρία τῶν Οὐγγρων. — Ὁμιλία καὶ νίκη τοῦ Ἡσιασλάβου. — Ἀγχίνοια τοῦ Βλαδιμίρκου. — Ἀγαθότης τοῦ Ἐΐζα. — Ἀγάπη τοῦ Γεωργίου πρὸς τὴν μεσημβρινὴν Ῥωσσίαν. — Ἐπιβουλὴ τοῦ Βλαδιμίρκου. — Ἀνδραγαθήματα τοῦ Ἀνδρέου. — Χαριεντισμὸς τοῦ Βλαδιμίρκου. — Πένθος. — Θάνατος τοῦ Βλαδιμίρκου. — Ὁμιλία τοῦ Ἡσιασλάβου. — Νίκη ἀμφίβροπος. — Γάμος τοῦ Ἡσιασλάβου. — Νοβογοροδικά. — Θάνατος τοῦ Ἡσιασλάβου. — Χαρακτὴρ αὐτοῦ. — Στάσις ἐν Πολότσκῳ.

1146

Ὁ Ἡσιασλάβος, ὃν οἱ Χρονογράφοι καλοῦσιν ἐυλογημένον βλαστὸν ἀγαθῆς ρίζης, ἀγαπώμενος ὑπὸ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ὑπέσχετο ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς ὑπηκόοις εὐημερίαν. Ἄλλ' ἢ ἱστορία τοῦ καιροῦ τούτου παρίστησι μόνον στυγερά ἐγκλήματα ἐμφυλίου

πολέμου. Οἱ ἀνδρεῖοι ἀπέθνησκον ὑπὲρ τῶν ἡγεμόνων, οὐχὶ δὲ ὑπὲρ τῆς πατρίδος, θρηνούσης τὰς νίκας αὐτῶν ὡς βλαπτούσας τὴν τε δύναμιν καὶ τὸν πολιτισμὸν αὐτῆς.

Ἀποκαταστάσης δὲ τῆς εἰρήνης μετὰ τῶν Πολοβτσίων, οἵτινες ὑπὸ χρημάτων δελεαζόμενοι προσέφερον τὴν συμμαχίαν αὐτῶν παντὶ νέῳ κυριάρχῃ, ὁ ἡγεμὼν ἔδειξεν ἴσως πρὸς τὸν θεῖον αὐτοῦ μεγίστην αὐστηρότητα. Ὁ φιλήσυχος ἡγεμὼν τοῦ Τορόβου Βιατσεσλάβος, ἐξαπατηθεὶς ὑπὸ τῶν μεγιστάνων, πεπορθῶς δὲ καὶ ταῖς προηγουμέναις περιποιήσεσι τοῦ Ἡσιασλάβου, ὡς καὶ ταῖς ὑποσχέσεσιν αὐτοῦ, μετὰ νίκην τοῦ ἀνεψιοῦ ἐφαντάσθη ὅτι κατὰ τὰ πρεσβεῖα εἶχε δικαίωμα τοῦ ἄρχειν τῆς Ῥωσσίας· ὅθεν ἐκυρίευσεν πολλῶν πόλεων τῆς ἐπαρχίας τοῦ Κιέβου καὶ αὐτογνωμόνως ἐδωρήσατο τὸ Βλαδίμιρον τῷ υἱῷ τοῦ Ἀνδρέου, ἐγγόνῳ τοῦ Μονομάχου. Ἄλλ' ὁ ἡγεμὼν τοῦ Σμολένσκου, πεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἀπέδιώξε τὸν Βιατσεσλάβον, διατάξας αὐτῷ ἵνα ἡγεμονεύῃ ἐν μόνῃ τῇ Περесоπνίτση, ἥτοι Δορογοβούζη τῆς Βολυνίας, τοὺς δὲ τοποτηρητὰς αὐτοῦ δεσμίους ἀπήγαγον εἰς Κιέβον μετὰ τοῦ Ἰωακείμ, Ἐπισκόπου τοῦ Τουρόβου.

Ἄμα ὁ Μέγας Ἠγεμὼν διευθετήσας τὰ τοῦ Τουρόβου ὑπὲρ τοῦ νεωτέρου τῶν υἱῶν αὐτοῦ Ἰαροσλάβου, ἔστρεψε τὴν προσοχὴν αὐτοῦ πρὸς τὸν τοῦ Ἰγορος ἀδελφόν. Ὁ Σβιατοσλάβος φεύγων ἀπὸ τοῦ νικητοῦ, ἐπεθύμει ἵνα βεβαιωθῇ, ἐὰν ἡ φιλία τῶν ἡγεμόνων τοῦ Τσερνιγόβου ἦν εἰλικρινής, ὅπως μετ' αὐτῶν ἐπιμεληθῇ περὶ τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ Ἰγορος. Οὗτοι δ' ὤμοσαν αὐτῷ περὶ τούτου· ἀλλ' ὁ Σβια-

Αὐστηρότης τοῦ
Μεγάλου Ἠγε-
μόνος.

Ἐπιβουλὴ τῶν
ἡγεμόνων τοῦ
Τσερνιγόβου.

τοσλάβος ἀφείς παρ' αὐτοῖς τὸν μεγιστᾶνα αὐτοῦ καὶ ἀπελθὼν ὅπως παρασκευασθῆ εἰς πόλεμον, ἔμαθε παρὰ τούτου, ὅτι οἱ ἐπίβουλοι ἀδελφοὶ κρυφίως συνδιαλλάττονται μετὰ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, καὶ ὅτι τέλος συνεμάχησαν μετ' αὐτοῦ παραδόντες τὸν Ἰγορα ὡς ἀνάξιον τῆς ἐξουσίας καὶ τῆς ἐλευθερίας. Μετ' οὐ πολὺ οἱ κοινοὶ τοῦ Ἡσιασλάβου καὶ τῶν υἱῶν τοῦ Δαβιδῶν πρεσβευταὶ ἐπισήμως ἐδήλωσαν τῷ Σβιατοσλάβῳ, ὅτι ἠδύνατο ἵνα βασιλεύῃ ἡσύχως ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ αὐτοῦ, ἐὰν παραχωρῆ αὐτοῖς τὸ Νοβογόροδον — Σεβέρσκον, ὁμνύων ὅτι ἐγκαταλείψει τὸν ἀδελφόν. « Λάβετε πᾶν ὅ,τι κατέχω, ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἀγαθὸς καὶ συμπαθὴς οὗτος συγγενῆς, χύνων κρουνοὺς δακρύων, ἀλλ' ἀπόδοτε τὴν ἐλευθερίαν τῷ ἀδελφῷ μου». Παραχρῆμα ἀπεφάσισεν ἵνα ζητήσῃ προστασίαν παρὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Μονομάχου.

Γεώργιος ὁ Βλαδιμίρου, ἡγεμὼν τῆς Σουσδαλίας, εἶδε μετ' ἀγανακτήσεως ὅτι ὁ ὑπερήφανος Ἡσιασλάβος πρὸς περιφρόνησιν τῶν πατρῶων ἐθίμων, ἀρπάσας τὰ πρεσβεῖα παρὰ τῶν θείων αὐτοῦ, ἀνέβη τὸν θρόνον τοῦ Κιέβου. Ὁ δὲ Σβιατοσλάβος, ὠφεληθεὶς ἐκ τῆς διαθέσεως ταύτης, προσέτρεξε πρὸς τὸν Γεώργιον καὶ ἰκέτευσεν αὐτὸν ἵν' ἐλευθερώσῃ τὸν Ἰγορα. « Πορεύου εἰς Κιέβον, λέγει αὐτῷ· σῶσον τὸν δυστυχῆ, καὶ γενοῦ κυριάρχης τῆς Ῥωσσίας. Ὁ Θεὸς ὑπερασπίζει τοὺς προστάτας τῶν καταπιεζομένων. »

Ὁ Γεώργιος ὑποσχεθεὶς ἤρξατο παρεσκευάζειν τὸν στρατόν. Ἄλλ' ὁ Σβιατοσλάβος εὔρε καὶ ἄλλους ὑπερασπιστάς, τοὺς Χάνας τῶν Πολοβτσίων, ἀδελφοὺς τῆς μητρὸς αὐτοῦ, οἵτινες ἐνεφανίσθησαν παραχρῆμα μετὰ τριακοσίων ἰππέων πρὸ τοῦ Σεβέρσκου, ἐντ

Ἀγαθότης τοῦ
Σβιατοσλάβου.

Ὁ Γεώργιος ἐ-
παναστατεῖ κα-
τὰ τοῦ Ἡσια-
σλάβου.

θα ἦλθον ἐπίσης ὁ νέος ἡγεμὼν τῆς Ῥεζάνης Βλαδὶμιρος, ἕγγονος τοῦ Ἰαροσλάβου, καὶ ὁ ἐξόριστος τῆς Γαλιχίας Ἰωάννης Βερλάδνικος.

Ἐνωθέντες ἤδη οἱ υἱοὶ τοῦ Δαβὶδ μετὰ τοῦ Μστισλάβου, υἱοῦ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, ἄρχοντος τῆς φρουρᾶς τοῦ Περεασλάβου καὶ τῶν Βερενδαίων, εἰσῆλθον εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Σεβέρσκου καὶ ἐπόρθουν τὴν χώραν, ματαίως ἐπιχειροῦντες τὴν ἄλωσιν τοῦ Νοβογορόδου. Ὁ πνευματικὸς τοῦ Σβιατοσλάβου ἐλπίζων ὅτι κάμψει αὐτοὺς, μετέβη εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτῶν καὶ εἶπεν ἐξ ὀνόματος τοῦ ἡγεμόνος. « ὦ-
 » μοὶ συγγενεῖς! οὐκ ἐκορέσθητε λεηλατοῦντες καὶ
 » κακοῦντες τὴν ἐμὴν ἡγεμονίαν; διαρπάζοντες τὰ ἐμὰ
 » ἀγαθὰ καὶ τὰ ἐμὰ ποίμνια, πυρπολοῦντες τὰ ἐμὰ
 » λήϊα; Θέλετε δ' ἔτι αὐτῆς τῆς ζωῆς μου τὴν ἀφαι-
 » ρεσιν; » Οἱ σύμμαχοι παρεκάλεσαν τὸ δεύτερον ἵνα ἐγκαταλείψῃ διὰ παντὸς τὸν δυστυχῆ Ἰγορα. « Οὐχί,
 » ἀπεκρίθη ὁ Σβιατοσλάβος, μέχρι τελευταίας ἀνα-
 » πνοῆς οὐ προδώσω τὸν ἀδελφόν μου. » Οἱ υἱοὶ τοῦ Δαβὶδ ἐκυρίευσαν κώμης τοῦ Ἰγορος, ἔνθα οὗτος εἶχε τὰ ἀνάκτορα καὶ διετήρει τὸν πλοῦτον αὐτοῦ· εὖρον δὲ οἶνον καὶ ὑδρόμελι ἐν ταῖς ὑπογείοις, σίδηρον καὶ χαλκὸν ἐν ταῖς ἀποθήκαις. Ἀπέστειλαν δὲ πολλὰς ἀμάξας πλήρεις λαφύρων καὶ χαίροντες ἐπὶ τῇ ἐκπορθήσει ἐπυρπόλησαν τὰ ἀνάκτορα, τὸν ναὸν καὶ σιτοβολῶνας τοῦ ἡγεμόνος, ἔνθα ἦσαν ἐννεακόσiai θημωνίαι.

Ὁ Μέγας Ἡγεμὼν μαθὼν τὰς πρὸς πόλεμον προπαρασκευὰς Γεωργίου τοῦ Βλαδιμίρου, προσέταξε τῷ φίλῳ αὐτοῦ Ῥοσισλάβῳ τῷ Ἰαροσλάβου, ἡγεμόνι τῆς Ῥεζάνης, ἵνα κατατρέχῃ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Σουσδα-

τῆ 28 Δεκεμ-
βρίου.

λίας, αὐτὸς δ' οὗτος ἐξελθὼν τοῦ Κιέβου ἠνώθη μετὰ τῶν πολιορκούντων τὸ Πουτίβλον ἡγεμόνων τοῦ Τσερνιγόβου. Οἱ δὲ κάτοικοι τῆς πόλεως ταύτης, γνωρίζοντες τὸν ἐπίβουλον χαρακτῆρα τούτων, ἀπέρριψαν τὰς μετ' αὐτῶν διαπραγματεύσεις, παρεδόθησαν δ' ὅμως ἐκουσίως τῷ Μεγάλῳ Ἡγεμόνι. Ὁ Σβιατοσλάβος εἶχεν ἐν Πουτίβλῳ ἰδιαιτέρον οἶκον, οὗ οἱ ἡγεμόνες διμερίσαντο τὰ ἀγαθὰ. Κατὰ τὸν χρονογράφον εὑρον ἐν τοῖς παραρτήμασι τοῦ οἴκου τούτου πεντακόσια βικία μέλιτος καὶ ὀγδοήκοντα πίθους οἴνου. Οἱ νικηταὶ ἐσύλησαν τὸν ἐξάκουστον ναὸν τῆς Ἀναλήψεως, πλούσιον ἐξ ἀργυρῶν σκευῶν, θυμιατηρίων, χρυσοφάντων ἱερῶν ἀμφίων, Εὐαγγελίων περιχρύσων καὶ βιβλίων. Ἐκτὸς δὲ τούτων ἑπταχισχίλιοι δοῦλοι τοῦ ἡγεμόνος ἐγένοντο λάφυρον αὐτῶν.

Πλοῦτος τῶν ἡγεμόνων.

Ὁ Σβιατοσλάβος ἀνέμενε τὸν Γεώργιον, ὅστις τῶν ὄντι ἤρχετο πρὸς βοήθειαν αὐτοῦ· ἀλλὰ μαθὼν τὴν εἰσβολὴν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ῥεζάνης εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Σουδαλίας, ἐπέστρεψεν ἐκ τοῦ Κοζέλσκου. Μόνος δ' ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἰωάννης μετέβη μετὰ φιλικῶν διαβεβαιώσεων πρὸς τὸν Σβιατοσλάβον, ὅστις εἰς τεκμήριον τῆς εὐγνωμοσύνης αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτῷ τὸ Κοῦρσκον καὶ Ποσσεμίαν, αὐτὸς δ' οὗτος ἠναγκάσθη ἵνα καταφύγῃ εἰς τὰς βορείους χώρας αὐτοῦ. Οἱ πολυάριθμοι τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος στρατοὶ ἐπορεύοντο κατὰ τοῦ Νοβογορόδου. Παλαιὸς δέ τις στρατηγὸς τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Τσερνιγόβου, πιστότατός ποτε τῶν θεραπόντων τοῦ Ὀλέγου, σπλαγχνισθεὶς τὸν Σβιατοσλάβον, ἀνεκοίνωσεν αὐτῷ κρύφα τὸν ἐπαπειλοῦντα κίνδυνον. « Σῶσον τὴν γυναῖκά σου, τὰ τέκνα » σου καὶ τὴν σύζυγον τοῦ Ἰγορος, εἶπον αὐτῷ οἱ τε

» φίλοι καὶ οἱ μεγιστᾶνες. Ἡ ἀποσκευὴ σου ἐστὶν ἤδη
 » ἐν ταῖς χερσὶ τῶν πολεμίων. Ἀποχωρήσωμεν εἰς τὴν
 » δασώδη χώραν τοῦ Καρατσέβου· τὰ πυκνὰ δάση αὐ-
 » τῆς καὶ ἡ βοήθεια τοῦ Γεωργίου ἐξασφαλίσουσί σε.»
 Τινὲς τῶν μεγιστάνων ἐλάλουν εἰλικρινῶς, ἄλλοι δὲ
 σκεπτόμενοι μόνον ὅπως διασωθῶσιν ἀπὸ τῆς αἵμα-
 τοχυσίας ἔμειναν ἐν Νοβογορόδω μετὰ τὴν τοῦ Σβια-
 τοσλάβου εἰς Καρατσεβον ἀναχώρησιν. Οὗτος δὲ κα-
 τεδιώκετο ὑπὸ Ἡσιασλάβου τοῦ Δαβὶδ μετὰ τρισχι-
 λίων ἰππέων καὶ τοῦ Σθάρνου, στρατηγοῦ τοῦ Κιέ-
 βου. Ἡ φυγὴ ἤδη ἦν ἀνωφελὴς πρὸς δυστυχῆ· ἐπέ-
 κειτο ἀνάγκη μάχης, ἄλλως δ' ἀπέβαιεν ἀφευκτος
 ἡ αἰχμαλωσία. Ὁ ἀπηλπισμένος Σβιατοσλάβος μετὰ
 τῆς πιστῆς αὐτῷ φρουρᾶς καὶ τῶν ἀγρίων Πο-^{1147. Τῆ 16}
 λοβτσίων ὤρμησε κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, κατέστρεψεν αὐ-^{'Ιανουαρίου.}
 τὸν, ἐξεπόρθησε τὸ Καρατσεβον καὶ ἀπεχώρησε πά-
 ραυτα εἰς τὴν ὁμορον χώραν τῶν Βιατίτσων, ἐξαρ-
 τωμένην ἐκ τῶν ἡγεμόνων τοῦ Τσερνιγόβου. Ὁ Μέ-
 γας Ἡγεμὼν σπουδάσας ματαίως ἵνα ἐπανορθώσῃ
 διὰ νίκης τὴν ἥτταν τοῦ Ἡσιασλάβου, ἔδωκε τοῖς
 υἱοῖς τοῦ Δαβὶδ πᾶσαν τὴν κατακτηθεῖσαν χώραν πλὴν
 τοῦ Κούρσκου, ἐσφετερίσθη δ' ὑπὲρ ἑαυτοῦ μόνην τὴν
 κληρονομίαν τοῦ Ἰγωρος καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Κίεβον.
 Ὁ Ἰγωρ τότε ἦτο ἤδη μοναχός· διότι καταβεβλη-
 μένος ὑπὸ τῆς λύπης καὶ τῆς νόσου ἀπηρνήθη τὸν
 κόσμον, ὁ δὲ Μέγας Ἡγεμὼν παρεσκευάζετο εἰς πό-
 λεμον κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. « Πρὸ πολλοῦ ἤδη
 » καὶ εὐήμερῶν ἐπεθύμουν ἵν' ἀφιερῶσω τὴν ψυχὴν
 » μου τῷ Θεῷ, ἔλεγεν ὁ Ἰγωρ. Ἄρά γε νῦν ἐν τῇ
 » φυλακῇ καὶ παρὰ τῷ τάφῳ δύναμαι ἐπιθυμῆσαι
 » ἄλλου τινός; Ἐλεύθερος εἶ, ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ

» Ἡσιασλάβος, ἀλλ' ἀπολύω σε μόνον ἕνεκα τῆς ἀσθενείας σου. » Ἐφερον αὐτὸν εἰς κελλίον ἔνθα δι' ὀκτῶ ἡμερῶν ἔπνεε τὰ λοίσθια· ἀλλὰ δεχθεὶς τὴν κούραν παρὰ τοῦ ἱεράρχου Εὐφημίου, ἀνέλαβεν ἐντελῶς τὴν ὑγίειαν, ἐν δὲ τῇ μονῇ τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου ἀνεδείχθη μεγαλόσχημος, ἀλλὰ τοῦτο οὐδόλως ἔσωσεν αὐτὸν ἐκ τῆς σκληρᾶς τύχης. Ὁψόμεθα δὲ ταχέως τὸ λυπηρὸν τέλος τοῦ δυστυχοῦς τούτου υἱοῦ τοῦ Ὀλέγου.

Οἱ τοῦ Τσερνιγόβου ἡγεμόνες ἀπεδίωξαν τὸν Σβιατοσλάβον ἀπὸ τοῦ Βρεάνσκου, Κοζέλσκου καὶ Δεδοςλάβλου, ἀλλὰ μαθόντες ὅτι ὁ Γεώργιος ἔπεμψε χιλίους θωρακοφόρους τοῦ Βιέλου-Οζέρου, ἀπεχώρησαν εἰς Τσερνίγοβον, οὐδ' ἠσχύνθησαν κηρύττοντες πανδήμως ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Βιατίτσων τὴν ἀπόπειραν τῆς δολοφονίας τοῦ Σβιατοσλάβου, ὑποσχόμενοι τῷ δολοφόνῳ εἰς ἀμοιβὴν τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. Τὸν ἡγεμόνα τοῦτον κατεδίωκον οἱ συγγενεῖς αὐτοῦ, ἐγκατέλιπον δ' αὐτοὶ οἱ φίλοι, ἐν οἷς καὶ ὁ στρατηγὸς ἡγεμὼν Ἰωάννης Βερλάνδικος· διότι ἀποποιηθεὶς ἵνα περιπλανᾶται μετ' αὐτοῦ, ἔλαβεν ὡς ἀμοιβὴν τοῦ λειτουργήματος διακοσίας ἀργυρᾶς λίτρας καὶ ἕξ λίτρας χρυσοῦ καὶ μετέβη πρὸς τὸν ἡγεμόνα τοῦ Σμολένσκου. Μόνον ὁ Βλαδίμιρος τῆς Ῥεζάνης καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Γεωργίου Ἰωάννης συνεμερίζοντο προθύμως τοὺς μόχθους καὶ τὰς ἀνησυχίας τοῦ Σβιατοσλάβου, ὅστις στερηθεὶς κατὰ δυστυχίαν τοῦ τελευταίου, τουτέστι τοῦ Ἰωάννου, ἔδειξεν ἀξιώπαινον συμπάθειαν· διότι βλέπων τὸν Ἰωάννην ἀσθενοῦντα ἐπελάθετο μὲν τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἐχθρῶν, προσευχόμενος δὲ καὶ σκεπτόμενος μόνον περὶ αὐτοῦ, τοσοῦτον πικρῶς ἐθρήνηει τὴν τελευτὴν τοῦ

Ὁ Ἰωὼρ Μεγαχός.

Τῇ 22 Φεβρουαρίου.
Συμπάθεια τοῦ Σβιατοσλάβου.

νέου τούτου, ὥστε αὐτὸς ὁ Γεώργιος παρεμύθει αὐτὸν· πέμψας δὲ πλούσια δῶρα, ὑπισχνεῖτο τὴν ἀναπλήρωσιν τοῦ ἀποθανόντος πιστοῦ συναγωνιστοῦ δι' ἐτέρου υἱοῦ αὐτοῦ. Τὸ γενικὸν μῖσος κατὰ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος ἐπαγίωσε τὴν συμμαχίαν αὐτῶν. Ὁ ἡγεμὼν τῆς Σουσδαλίας ἐδίωξε τὸν τῆς Ῥεζάνης σύμμαχον τοῦ Σβιατοσλάβου, ἀναγκάσας αὐτὸν ἵνα φύγη πρὸς τοὺς Πολοβτσίους, κατέλαβε τὸ Τόρζεκον καὶ ἠχμαλώτισε τοὺς κατοίκους, ὁ δὲ Σβιατοσλάβος ἐξεπόρθησε μέρος τῆς ἐπαρχίας τοῦ Σμολένσκου περὶ τὸν Πρότθαν, ἤτοι τὴν χώραν τῶν Γολιάδων.

Χαίρων ὁ Γεώργιος ἐπὶ τῇ κακοποιήσει τῆς κληρουχίας τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἡσιασλάβου, ἠθέλησεν ἵνα προσωπικῶς ξενίσῃ τὸν Σβιατοσλάβον, ᾧ περὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐδωρήσατο πάνθηρα ὠραιότατον. Ὁ χρονογράφος ἐγκωμιάζει τὴν ἀδόλον φιλίαν, τὴν εὐθυμον ὁμιλίαν τῶν ἡγεμόνων, τὴν πολυτέλειαν τῶν δείπνων καὶ μεγαλοδωρίαν τοῦ Γεωργίου, ἀνταμείψαντος τοὺς μεγιστᾶνας τοῦ Σβιατοσλάβου. Τῶν μεγιστάνων τούτων ἐξεῖχε μάλιστα γέρων τις ἐννενηκοντούτης, Πέτρος τούνομα, ὑπηρετήσας τῷ πάππῳ καὶ τῷ πατρὶ τοῦ κυριάρχου αὐτοῦ. Καί τοι δὲ μὴ δυνάμενος ἵνα ἱππεύσῃ, ἠκολούθει ὅμως τῷ ἡγεμόνι αὐτοῦ ὡς δυστυχοῦντι. Ὁ Γεώργιος, πολέμιος τοῦ Ῥοστισλάβου τῆς Ῥεζάνης, ἐπλήρωσε δώρων καὶ θωπευμάτων τὸν Βλαδίμιρον, ἀνεψιὸν αὐτοῦ, ὡς φίλον καὶ συστρατιώτην τοῦ Σβιατοσλάβου. Ὁ ξενισμὸς δ' οὗτος ἀξιομνημόνευτός ἐστι, καθόσον ἐγένετο ἐν Μόσχᾳ. Λυπούμεθα ὅτι οἱ σύγχρονοι ἱστορικοὶ οὐδεμίαν ποιοῦνται μνεῖαν τῶν σπουδαίων ἡμῖν προσιμίων τῆς πόλεως ταύτης, ὡς μὴ προβλέποντες, ὅτι πτωχὸν καὶ μόλις γνωστὸν ἐν τῇ

Μόσχα.

ἀπωτάτη χώρα τῆς Σουσδαλίας πολίχμιον ἔσεται ποτε πρωτεύουσα τῆς εὐρυτάτης μοναρχίας τοῦ κόσμου. Γινώσκομεν τοῦλάχιστον, ὅτι ἡ Μόσχα ὑπῆρχε τὴν 28 Μαρτίου 1147, πιστεύομεν δὲ τοὺς νεωτέρους χρονογράφους λέγοντας ὅτι ἐκτίσθη ὑπὸ Γεωργίου (38). Κατ' αὐτοὺς ἐλθὼν ὁ ἡγεμὼν οὗτος εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Μόσχα περὶ τὴν κώμην πλουσίου μεγιστᾶνος Κούτσα, Στεφάνου τοῦ Ἰωάννου, ἐτιμώρησεν αὐτὸν θανάτῳ διὰ θρασυτήτά τινα· θελγόμενος δὲ ὑπὸ τῆς καλλονῆς τοῦ τόπου, κατέβαλε τὰ θεμέλια νέας πόλεως καὶ ἐνύμφευσεν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀνδρέαν, ἡγεμόνα τοῦ τῆς Σουσδαλίας Βλαδιμίρου, μετὰ τῆς χαριέσσης θυγατρὸς τοῦ ἀποκεφαλισθέντος ἄρχοντος. « Ἡ Μόσχα ἐστὶ τρίτη Ῥώμη, λέγουσιν οἱ εἰρημένοι » ἱστορικοὶ, οὐδ' ἔσεται τετάρτη. Τὸ Καπιτώλιον ἐκτίσθη » ἐπὶ τοῦ χωρίου, ἔνθα εὐρέθη κεφαλὴ ἀνθρώπινος καθη- » μαγμένη, καὶ ἡ Μόσχα ἐθεμελιώθη ἐπὶ αἵματος, πρὸς » ἔκπληξιν δὲ τῶν πολεμίων ἡμῶν κατέστη βασιλείον » περίφημον. » Ἐκαλεῖτο δ' ἐπὶ πολὺν χρόνον Κού- » τσκοβον.

Οἱ Βρόδνικοι.

Ἐνθαῤῥυνθεὶς ὁ Σβιατοσλάβος ἐπανῆλθεν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ὄκκα, ἔνθα ἠνώθησαν μετ' αὐτοῦ οἱ Χάναι τῶν Πολοβτσίων, θεῖοι αὐτοῦ, καὶ οἱ καλούμενοι Βρόδνικοι, περὶ ὧν πρῶτον ὁ λόγος ἐνταῦθα. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἦσαν χριστιανοὶ, κάτοικοι τῶν ἐρήμων τοῦ Ταναΐδος ἐν μέσῳ βαρβάρων λαῶν, οὓς ἐμιμοῦντο κατὰ τὸν ἄγριον βίον. Κατήγοντο δὲ πιθανῶς κατὰ πλεῖστον ἐκ φυγάδων Ῥώσων, μισθοφουρουμένων κατὰ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων ἡμῶν. Ὁ Σβιατοσλάβος καταστρέψας πολλὰς κώμας περὶ τὰς πηγὰς τοῦ Οὐγγρα ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Σμολένσκου, ἔξε-

πόρθησε πᾶσαν τὴν χώραν τῶν Βιατίτσων ἀπὸ τοῦ Μιτσένσκου μέχρι τῆς κληρουχίας τοῦ Σεβέρσκου, καὶ μετὰ τοῦ Γλέβη υἱοῦ τοῦ Γεωργίου ἐξηκολούθει τὴν πορείαν, ὅτε οἱ πρεσβευταὶ τῶν υἱῶν τοῦ Δαβίδ, ἀπαντήσαντες αὐτῷ, εἶπον ἐξ ὀνόματος τῶν ἡγεμόνων αὐτῶν· « Ἀμνημονήσωμεν τοῦ παρελθόντος ὁμόσας μεθ' ἡμῶν συμμαχίαν, ἀνάλαβε τὸν πατρικὸν κληρὸν σου· οὐ θέλομεν τὴν περιουσίαν σου ». Ἀδύνατον ἵνα προσδιορίσωμεν, ἂν ὡς ἐκ τῶν ἐπιτυχιῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ Ὀλέγου ἐκλιναν πρὸς τὴν εἰρήνην, ἢ οὐκ τοῦ Βσεβολόδου Σβιατοτλάβος πρὸς ἀνταλλαγὴν τοῦ Βλαδιμίρου λαβὼν κληρουχίαν παρὰ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος τὸ Βουγσκον, Μεδζηβόζην, Κοτελνίτσαν καὶ ἄλλας πόλεις ἦτο ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀλλὰ λυπούμενος τὸν θεῖον, κρύφα συνενοεῖτο μετ' αὐτοῦ. Ὅπως ποτ' ἂν ἦ, οἱ τοῦ Τσερνιγόβου ἡγεμόνες, Σβιατοσλάβος ὁ Ὀλέγου καὶ ὁ τοῦ Βσεβολόδου υἱός, διωμολόγησαν συνθήκην, δι' ἧς ὑπισχνοῦντο τὴν ἔνωσιν τῶν δυνάμεων αὐτῶν, ὅπως παλαίσωσι κατὰ τοῦ Ἡσιασλάβου τοῦ Μστισλάβου.

Ὁ δὲ Μέγας Ἡγεμὼν, ἀγνοῶν ἔτι τὴν ἐπιβουλήν ταύτην τῶν υἱῶν τοῦ Δαβίδ, ἐνησχολεῖτο εἰρηνικῶς ἐν Κιέβῳ περὶ σπουδαιότατης ἐκκλησιαστικῆς ὑποθέσεως. Μιμούμενος Ἰαροσλάβον τὸν Μέγαν, συνεχάλεσεν ἐξ Ἐπισκόπους Ῥώσσους καὶ διέταξεν αὐτοῖς ἄνευ οὐδεμιᾶς συνεννοήσεως μετὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει (ἐνθα ὁ κληρὸς ἦτο τότε ἀκέφαλος) ἵνα ἐκλέξωσιν ἀντὶ τοῦ Μιχαήλ, Μητροπολίτου Ἑλληνοσ, ἀποθανόντος πρὸ μικροῦ, τὸν Κλήμεντα, μεγαλόσχημον μοναχὸν, περίφημον οὐ μόνον ἐπὶ τῷ ἀγγελικῷ σχήματι, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ συνέσει σπανία. Ἄλλ' Ἐπίσκοποι τινες παρετήρησαν, ὅτι ἡ εὐλογία τοῦ Πατριάρχου ἦν ἀπαραίτητος·

(N. KARAMZINOU TOM. B'.)

ὅτι παραλείποντες τοιοῦτον ἀρχαῖον ἔθος ἀπεμακρύνοντο τῆς ὀρθοδοξίας τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ ὅτι ὁ ἀποθανὼν ἱεράρχης Μιχαὴλ ἀπέτρεψεν αὐτοῖς δι' ἐπισκοπικῆς ἐγκυκλίου τὴν θείαν μυσταγωγίαν ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀγίας Σοφίας ἄνευ Μητροπολίτου. Ἄλλοι δὲ, μὴ ἐπιμένοντες, ἐδείχθησαν πρόθυμοι πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς θελήσεως τοῦ Ἡσιασλάβου, ὡς συναδούσης πρὸς τε τὸ συμφέρον καὶ τὴν τιμὴν τοῦ Κράτους. Ὀνούφριος δ' ὁ τοῦ Σμολένσκου Ἐπίσκοπος ἐπενόησεν ἵνα προχειρήσῃ Μητροπολίτην διὰ τῆς ἐκ Χερσῶνος ὑπὸ τοῦ Βλαδιμίρου κομισθείσης κεφαλῆς τοῦ Ἁγίου Κλήμεντος, ὡς οἱ Ἀρχιερεῖς Ἕλληνες ἔκπαλαι προεχειρίζον τοὺς Πατριάρχας διὰ τῆς χειρὸς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, ὥστε διὰ τῆς ἐπισήμου ταύτης τελετῆς καθησύχασαν τὸν κληρὸν. Μόνος δ' ὁ Νήφων, ὁ τοῦ Νοβογορόδου ἱεράρχης, ἀρνούμενος ἴν' ἀναγνωρίσῃ τὸν Κλήμεντα ὡς Ποιμένα τῆς Ἐκκλησίας, κατεδίκασε τοὺς Ἐπισκόπους ὡς ἀνθρωπαρέσκους καὶ ἠξιώθη οὕτω τῆς εὐνοίας Νικολάου τοῦ Δ', ὅς τις ἀναβάς μετὰ τινὰς μῆνας τὸν πατριαρχικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον, ἀντὶ τοῦ ἐξορισθέντος Κοσμᾶ τοῦ Β', διεύθυνεν εἰς τὸν Νήφωνα ἐπαινετικὴν ἐπιστολὴν, ἐν ἧ' παρέβαλλεν αὐτὸν πρὸς τοὺς πατέρας τῶν πρώτων αἰῶνων τῆς Ἐκκλησίας.

Λυθείσης τῆς συνόδου καθ' ὃν χρόνον ὁ Ἡσιασλάβος, ἀνανεώσας τὴν μετὰ τῶν Πολοβτσίων εἰρήνην, ἐνόμιζεν ὅτι ἐδύνατο ἀπολαύειν τῶν ἀγαθῶν τῆς εἰρήνης, οἱ πανοῦργοι υἱοὶ τοῦ Δαβὶδ ἀνήγγειλαν αὐτῷ ὅτι ὁ Σβιατοσλάβος ἐξεπόρθησε τὴν ἐπαρχίαν αὐτῶν, βοηθεία δὲ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος ἐπεθύμουν τὴν ἔξωσιν μὲν αὐτοῦ, τὴν ταπεινώσιν δὲ τοῦ κοινοῦ αὐτῶν πολε-

Διορισμὸς τοῦ
Πατριάρχου
Ῥώσσου.

μίου Γεωργίου. Ὁ Ἡσιασλάβος ἐπεμψεν αὐτοῖς τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ, υἱὸν τοῦ Βσεβολόδου, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἐνδούς ταῖς ἐπανειλημμέναις θερμαῖς παρακλήσεσι τῶν ἡγεμόνων τοῦ Τσερνιγόβου, συνέλεξε στρατὸν κατὰ τοῦ Γεωργίου καὶ Σβιατοσλάβου. « Πορευσόμεθα μετὰ » χαρᾶς καὶ μετὰ τῶν τέκνων ἡμῶν κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ » Ὀλέγου, ἔλεγον αὐτῶ οἱ Κιεβῖται, ἀλλ' ὁ Γεώργιος θεῖός ἐστι σός· τολμήσομεν, ὧ ἡγεμῶν, ἀνατεῖναι χεῖρα κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Μονομάχου; » Τοσοῦτον ὁ λαὸς ἐσέβητο εἰσέτι τὴν μνήμην τοῦ ἐναρέτου Βλαδιμίρου. Ὁ Ἡσιασλάβος, οὐδόλως ἀκούων τῶν μεγιστάνων, ἐκφραζόντων αὐτῶ ἀμφιβολίας περὶ τῆς πίστεως τῶν ἡγεμόνων τοῦ Τσερνιγόβου, εἶπε μετὰ σταθερότητος. « Ὁμόσαμεν ἀμοιβαίως, ἵνα ὦμεν » σύμμαχοι· ἐγὼ μὲν ἐκστρατεύω, οἱ ἄνδρες δὲ μενέτωσαν. » Παραδούς δὲ τὴν πρωτεύουσαν τῶ ἀδελφῶ αὐτοῦ Βλαδιμίρῳ, ἐπορεύθη πρὸς τὸν ποταμὸν Σουπόην. Ἀλλ' εὐτυχῶς ὁ Οὐλέβης, μεγιστὰν Κιεβίτης, μαθὼν ἐν Τσερνιγόβῳ τὴν τεκταινομένην ἐκεῖ μυστικὴν συνωμοσίαν, ἀνήγγειλε ταχέως τῶ Ἡσιασλάβῳ, ὅτι οἱ ἐπίβουλοι υἱοὶ τοῦ Δαβίδ διεβουλεύοντο ἵνα δολοφονήσωσιν, ἢ παραδῶσιν αὐτὸν τῶ Σβιατοσλάβῳ, συνυπηκούοντο δὲ μετὰ τοῦ Γεωργίου. Ὁ Μέγας Ἡγεμὼν πιστεύσας ἐξ ἀνάγκης αὐτοὺς ἀπήτησεν ἀπ' αὐτῶν διὰ πρεσβευτοῦ νέον ὄρκον περὶ τῆς φιλίας. « Μήπως ἤθε- » τήσαμεν τὸν προλαβόντα; ἀπεκρίθησαν οὗτοι αὐτῶ· » ἀπαγορεύεται τῶ χριστιανῶ ἵνα ἐπικαλῆται ἐπὶ μα- » ταίῳ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. » Τότε ὁ πρεσβευτὴς ἤλεγξε τὴν στυγεράν αὐτῶν ἐπιβουλήν· οἱ δὲ υἱοὶ τοῦ Δαβίδ σιγῶντες ἐθεώρουν ἀλλήλους· ἀπεμάκρυναν πρὸς καιρὸν τὸν μεγιστᾶνα, συβουλευθήσαν καὶ τέλος κα-

Ἀγάπη τοῦ Μονομάχου.

Ἐκπόρθησις τῆς χώρας τῆς Σουδαλίας.

Ἀδικία τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνου.

Προδοσία τῶν ἡγεμόνων τοῦ Τσερνιγόβου.

λέσαντες αὐτὸν εἶπον· « Οὐκ ἀρνούμεθα· ἀλλὰ δυνάμε-
 » θα ἀνέχεσθαι τὴν τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν Ἰγορος συμφο-
 » ροράν; Ἐγένετο μοναχὸς, καὶ ὅμως κατατήκεται ἔτι
 « αἰχμάλωτος. Καὶ ὁ Ἡσιασλάβος ἔχων ἀδελφοὺς ἡ-
 » νείχετο ἄρά γε τὴν φυλάκισιν αὐτῶν; Ἀποδότω τὴν
 » ἐλευθερίαν τῷ Ἰγορι καὶ ἐσόμεθα εἰλικρινέστατοι αὐ-
 » τοῦ φίλοι. » Ὁ Οὐλέβης ὑπέμνησεν αὐτοῖς τῆς ἀφι-
 λοκερδείας τοῦ ἡγεμόνος αὐτοῦ, μὴ θελήσαντος ἵνα
 κρατήσῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ οὔτε τὸ Νοβογόροδον-Σιβέрсκον,
 οὔτε τὸ Πουτίβλον· εἰπὼν δ' αὐτοῖς· « Ὁ Θεὸς κρι-
 » νέτω καὶ ἡ δύναμις τοῦ Ζωοποιοῦ Σταυροῦ τιμωρησά-
 » τω τοὺς ἐπιόρκους, » ἔρριψεν ἐπὶ τῆς τραπέζης τὰ
 διὰ τοῦ ἀσπασμοῦ τοῦ Σταυροῦ ἐπικυρωθέντα ἔγγραφα
 συμμαχίας. Οὕτω δὲ κηρυχθέντος τοῦ πολέμου, οἱ τοῦ
 Ἡσιασλάβου ταχυδρόμοι, πεμφθέντες εἰς Κιέβον, Σμό-
 λενσκον καὶ Νοβογόροδον, διεκήρυττον τὴν ἐπιορκίαν
 τῶν ἡγεμόνων τοῦ Τσερνιγόβου καὶ ἀνεζωπύρουν ἐνταῖς
 καρδίαις τὴν ζέσιν τῆς ὀργῆς καὶ ἐκδικήσεως.

Ἡ ἀγγελία αὕτη παρήγαγε δεινὰ ἐπακόλουθα ἐν
 Κιέβῳ· διότι Βλαδίμιρος ὁ Μστισλάβου συνήθροισε
 τὸν λαὸν ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀγίας Σοφίας, παρόντων
 τοῦ Μητροπολίτου, τοῦ χιλιάρχου Λαζάρου καὶ πάν-
 των τῶν μεγιστάνων. Οἱ τοῦ Ἡσιασλάβου πρεσ-
 βευταὶ ἐμφανισθέντες εἶπον μεγαλοφώνως· « ὁ Μέ-
 » γας Ἡγεμῶν ἀσπάζεται τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, τὸν
 » Λάζαρον καὶ πάντας τοὺς πολίτας τοῦ Κιέβου, τὸν
 » δὲ Μητροπολίτην προσκυνεῖ. » Ὁ λαὸς ἐπεθύμει ἀ-
 νυπομόνως ἵνα μάθῃ τὴν αἰτίαν τῆς πρεσβείας ταύ-
 της. « Ἴδου τί ἀγγέλλει ἡμῖν ὁ Ἡσιασλάβος, εἶπεν ὁ
 » κῆρυξ· οἱ τοῦ Τσερνιγόβου ἡγεμόνες καὶ ὁ υἱὸς τοῦ
 » Βσεβολόδου, υἱὸς τῆς ἀδελφῆς μου, εὐεργετηθεῖς

» ὑπ' ἐμοῦ καὶ ἐπιλαθόμενος τῆς ἱερότητος τοῦ Σταυροῦ,
 » συνεμάχησαν κρύφα μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ὀλέγου καὶ
 » τοῦ Γεωργίου τῆς Σουδαλίας, διεβουλεύθησαν δὲ ἵνα με
 » στερήσωσι τῆς ζωῆς, ἢ τῆς ἐλευθερίας· ἀλλ' ὁ Θεὸς
 » ἐφύλαξε τὸν ἡγεμόνα ὑμῶν. Νῦν, ἀδελφοὶ Κιεβίται,
 » πληρώσατε τὴν ὑπόσχεσιν ὑμῶν· ἐκστρατεύσατε μετ'
 » ἐμοῦ κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ οἴκου τοῦ Μονομάχου· ὁ-
 » πλίσθητε μικροὶ τε καὶ μεγάλοι, καὶ οἱ μὲν ἵππεις
 » ἐφ' ἵππων, οἱ δὲ πεζοὶ ἐπὶ πλοίων, σπεύσατε πρὸς τὸ
 » Τσερνιγόβον! Οἱ ἐπίβουλοι ἤλπιζον ἵνα, θανατώσαν-
 » τες ἐμὲ, ἐξολοθρεύσωσιν ὑμᾶς. » Πάντες δ' ὁμοθυ-
 » μαδὸν ἀπεκρίναντο· « Πορευόμεθα ὑπὲρ σοῦ καὶ μετὰ τῶν
 » τέκνων ἡμῶν! » Δυστυχῶς ὁμως εὐρέθη μετὰξὺ αὐτῶν
 » ἄνθρωπος ἀμαυρώσας τὸν ἄριστον τοῦτον ἐνθουσιασμόν
 » τοῦ λαοῦ διὰ τῆς ἰδέας τοῦ κακουργήματος. « Ἐσμὲν
 » πρόθυμοι ἐκστρατεῦσαι, εἶπεν αὐτὸς, ἀναμνήσθητε
 » ὁμως τῶν συμβάντων ἐπὶ Ἡσιασλάβου τοῦ Ἰαροσλά-
 » βου. Ὁφελούμενοι ἐκ τοῦ κυματισμοῦ τοῦ λαοῦ, οἱ
 » κακοὶ ἀπηλευθέρωσαν τότε τὸν Βσεσλάβον καὶ ἀνε-
 » βίβασαν αὐτὸν εἰς τὸν θρόνον· οἱ πρόγονοι ἡμῶν ἔ-
 » παθον ἐκ τούτου, νῦν δ' ὁ ἐχθρὸς τοῦ ἡγεμόνος καὶ
 » τοῦ λαοῦ Ἰγωρ ἐλεύθερός ἐστι καὶ διάγει βίον ἡσυχ-
 » χον ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου. Θανατώσωμεν
 » αὐτὸν, τότε δὲ πορευσόμεθα τιμωρῆσαι τοὺς Τσερνι-
 » γοβίους. » Ἡ ἰδέα αὕτη ἐνήργησεν ὡς ἔμπνευσις καὶ
 » μυρίαί φωναὶ ἐκραύγασαν, θανατωθήτω ὁ Ἰγωρ. Μά-
 » την ὁ ἡγεμὼν Βλαδίμιρος, πεφοβισμένος ἐκ τῆς ἀπο-
 » φάσεως ταύτης, ἔλεγε τῷ λαῷ· « Ὁ ἀδελφός μου οὐκ
 » ἔστιν αἰμοχαρής. Ὁ Ἰγωρ κρατηθήσεται, ἡμεῖς δ'
 » ἀπέλθωμεν πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἡμῶν. Γινώσκο-
 » μεν, ἐπαγέλαβον οἱ Κιεβίται, ὅτι ἀδύνατον διὰ τοῦ

» καλοῦ τρόπου ἵνα περατώσωμεν τὴν μετὰ τοῦ Ὀλέ-
 » γου διαφοράν. » Ὁ Μητροπολίτης, Ὁ Λάζαρος καὶ
 ὁ Ῥαγουήλος, χιλίαρχος τοῦ Βλαδιμίρου, ἀπέτρεπον,
 ἀνεχαίτιζον, παρεκάλουν, ἀλλ' ὁ λαὸς κωφεύων ὤρμη-
 σεν ἀθρόως πρὸς τὸ μοναστήριον. Πάραυτα ὁ Βλαδί-
 μιρος ἱππεύει ὅπως προλάβῃ τοὺς μανιώδεις τούτους,
 ἀλλ' ἀπήντησεν ἤδη αὐτοὺς ἐν τῇ πύλῃ τοῦ μοναστη-
 ρίου. Καταλαβόντες δὲ τὸν Ἰγορα ἐν τῷ ναῷ κατ' αὐ-
 τὴν τὴν ὥραν τῆς θείας λειτουργίας, ἀπήγαγον αὐτὸν
 κραυγάζοντες ἀγρίως καὶ φωνασκοῦντες. . . . « Ἀδελ-
 » φέ ἀγαπητέ, ποῖ ἀπάγουσί με ; ἠρώτησεν ὁ Ἰγωρ.
 Ὁ Βλαδίμιρος μετεχειρίσθη πάντα τρόπον πρὸς σωτη-
 ρίαν τοῦ τάλανος· ἐκάλυψεν αὐτὸν διὰ τοῦ ἐπενδύτου αὐ-
 τοῦ καὶ ἀπήγαγεν εἰς τὴν τῆς μητρὸς οἰκίαν, ἧς ἔκλεισε
 τὰς θύρας, ὀλιγωρῶν τῆς μανίας τῶν ἀνταρτῶν, ὠ-
 θούντων καὶ πληττόντων αὐτὸν, καὶ ἀποσπασάντων
 μάλιστα παρὰ τοῦ Μιχαήλ, ἐνὸς τῶν μεγιστάνων τῆς
 αὐλῆς τοῦ Βλαδιμίρου, τὸν σταυρὸν καὶ χρυσᾶς ἀλύ-
 σεις. Ἡ περὶ τῆς θυσίας ἀπόφασις ἦν σταθερά· οἱ κα-
 κοῦργοι συντρίψαντες τὰς θύρας τῆς οἰκίας κατασφά-
 ζουσιν ἀνηλεῶς τὸν Ἰγορα, ἔλκουσι δὲ γυμνὸν τὸν νε-
 κρὸν κατὰ τὰς ὁδοὺς μέχρι τῆς ἀγορᾶς· τότε ταχθέντες
 κύκλῳ αὐτοῦ παρετήρουν αὐτὸν, οἶονεὶ ὄντες ἀθῶοι.
 Οἱ ἀπεσταλμένοι ὑπὸ τοῦ Βλαδιμίρου χιλίαρχοι εἶπον
 περίλυποι τοῖς πολίταις· « Ἡ θέλησις τοῦ λαοῦ ἐξε-
 » πληρώθη. Ὁ Ἰγωρ ἐφονεύθη! Ἀποδώμεν οὖν τῷ
 » νεκρῷ αὐτοῦ τὰ ἐντάφια. Ἡμεῖς οὐκ ἐσμέν οἱ φο-
 » νεῖς αὐτοῦ, ἀπεκρίθη ὁ λαὸς, ἀλλ' οἱ τοῦ Δαβὶδ υἱοὶ
 » καὶ ὁ τοῦ Βσεβολόδου. Ὁ Θεὸς καὶ ἡ Ἁγία Σοφία
 » προῦστάτευσαν τὸν ἡγεμόνα ἡμῶν. » Ὁ νεκρὸς τοῦ
 Ἰγορος μετηνέχθη εἰς τὸν ναόν, τὴν δ' ἐπιούσαν ἐνέ-

Δολοφονία τοῦ
 Ἰγορος.

δυσαν αὐτὸν τὰ τοῦ μεγάλου σχήματος καὶ ἐκήδευσαν ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Ἁγίου Συμεῶνος. Ἀνανίας δ' ὁ Ἡγούμενος τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου, τελῶν τὴν κηδεῖαν, στρέψας πρὸς τοὺς θεατὰς, ἀνέκραξεν· « Οὐαὶ τοῖς ζῶσι νῦν· οὐαὶ τῷ ματαίῳ αἰῶνι καὶ τοῖς σκληροκαρδίοις. » Παραχρῆμα ἠκούσθη βροντῆ, ὁ δὲ λαὸς ἐκπλαγείς ἤλπισεν ἵνα ἐξιλεύσῃ τὴν θείαν ὄργην δάκρυσι μετανοίας. Ὁ Μέγας Ἡγεμὼν πληροφορηθεὶς περὶ τοῦ κακούργηματος τούτου κατεθλίβη· « Ἦδη, λέγει τοῖς μεγιστᾶσι δακρυχέων, καλέσουσά με φονέα τοῦ Ἰγῆρος· ἀλλὰ μάρτυς ὁ Θεὸς, ὅτι οὐδὲ δόλως μετέσχον τοῦ κακούργηματος ἐν λόγῳ, ἢ ἔργῳ. » Αὐτὸς κρινεῖ ἡμᾶς ἐν τῇ ἄλλῃ ζωῇ. Οἱ Κιεβίται προσήνεχθησαν μανιωδῶς!... » Ἐν τούτοις φοβούμενος μὴ τὴν ἀγάπην τοῦ λαοῦ ἀπολέσῃ διὰ τῆς αὐστηρότητος ὁ Ἡσιασλάβος ἀφῆκεν ἀτιμωρήτους τοὺς ἐνόχους καὶ ἐπανελθὼν εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἀνέμενε τὸν στρατὸν τοῦ Σμολένσκου.

Ὁ πόλεμος ἤρξατο· διότι ἅμα μαθὼν ὁ Σβιατοσλάβος τὸ οἰκτρὸν τέλος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, συνεκάλεσε τὸν στρατὸν καὶ δι' ὀλολυγμῶν βαθυτάτης θλίψεως ἐξώρκισε πάντας τοὺς μαχητὰς, ἵνα προθύμως συνδράμωσιν αὐτῷ εἰς δικαίαν ἐκδίκησιν. Μετὰ ταῦτα ἐπορεύθη εἰς Κοῦρτσκον, ἔνθα ἦτο Μστισλάβος ὁ υἱὸς τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, ὅστις διαπειρώμενος τῆς πίστεως τῶν κατοίκων, ἠρώτα αὐτούς, εἰ ἦσαν ἔτοιμοι πρὸς πόλεμον. « Ναί, ἀπεκρίθησαν οἱ πολῖται, ἔτοιμοί ἐσμεν, ἀλλ' οὐδὲ δόλως πολεμοῦμεν κατὰ τοῦ ἐγγόνου » τοῦ Μονομάχου· » διότι ὁ Γλέβης, υἱὸς Γεωργίου τοῦ Βλαδιμίρου, ἦτο μετὰ τοῦ Σβιατοσλάβου. Ὁ νέος Μστισλάβος ἐπέστρεψε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ, τὸ δὲ

Ἐμφύλιος πόλεμος.

Κοῦρσκον, ὡς καὶ αἱ περὶ τὸν Σείμον πόλεις παρεδόθησαν ἐκουσίως τῷ Γλέβῃ· ἄλλαι δὲ ἡμύναντο, μὴ θελήσασαι ἵνα προδῶσι τὸν ἡγεμόνα τοῦ Κιέβου. Μάτην ὁ Σβιατοσλάβος καὶ Γλέβης ἠπέιλησαν τοὺς κατοίκους δι' αἰδίου δουλείας καὶ προσβολῶν τῶν Πολοβτσίων, ἐπειδὴ, ἐνωθέντες μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Τσερνιγόβου, οἱ ἡγεμόνες οὗτοι ἐξεπόρθησαν ἐξ ἐφόδου μίαν μόνον πόλιν. Μαθόντες ὅτι ὁ Ἡσιασλάβος ἐπορεύετο πρὸς τὸν Σούλαν, τὰ δὲ τοῦ Σμολένσκου στρατεύματα ἐπυρπόλησαν τὸ Λούβετσον, ἀπεχώρησαν εἰς Τσερνίγοβον, ἐγκαταλειφθέντες ὑπὸ τῶν φίλων αὐτῶν Πολοβτσίων. Ὁ δὲ Μέγας Ἡγεμὼν ἐκυρίευσε τῆς ἰσχυρᾶς πόλεως Βσεβολόδου, ἀπετέφρωσε τὴν Βελαβέζην καὶ τινὰς ἄλλας χώρας τῆς ἐπαρχίας Τσερνιγόβου, ἀλλὰ μάτην ἐπειράθη τῆς τοῦ Γλέβλου ἀλώσεως· διότι οἱ κάτοικοι, πλήρεις πίστεως πρὸς τὸν Ἅγιον αὐτῶν προστάτην, ἡμύναντο ἀνδρείως· ὅθεν ἐπέστρεφεν εἰς Κιέβον, ἵνα πανηγυρίσῃ τὴν νίκην διὰ συμποσίου, ἀναβαλὼν εἰς προσφορώτερον καιρὸν τὰς περαιτέρω ἐπιχειρήσεις. Προέταξεν ὅμως τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Ῥοστισλάβῳ ἵνα, μεταβάς εἰς Σμόλενσκον, παρενοχλῆ μετὰ τῶν Νοβογοροδίων τὴν ἡγεμονίαν τῆς Σουδαλίας.

Μετ' οὐ πολὺ, ἐπανειλημμένων τῶν ἐχθροπραξιῶν, ὁ Γλέβης κατέλαβε τὸ Ὄστερον, ὑποσχεθεὶς δὲ τῷ Μεγάλῳ Ἡγεμόνι, ὅτι ἐλεύσεται εἰς Κιέβον πρὸς ἔντευξιν αὐτοῦ, ἐμελέτησε τὴν ἐξ ἀπροόπτου ἄλωσιν τοῦ Περεασλάβου, ἀλλ' ἀπεκρούσθη. Συγχρόνως δ' οἱ Τσερνιγόβιοι, ὁ στρατὸς τοῦ Σβιατοσλάβου καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῶν Πολόβτσιοι ἐξεπόρθησαν τὸ Βράγινον. Ὁ δὲ Ἡσιασλάβος πολιορκήσας τὸν Γλέβην ἐν Γοροδέτσω, ἢ Ὄστέρῳ, καὶ ἀναγκάσας εἰς ὑποχώρησιν, ἐστρατοπέ-

δευσε παρὰ τὸ Τσερνίγοβον, ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ Ὀλέγου, προτείνων μάχην τοῖς πολεμίοις· ἀλλ' οὔτοι ἰδόντες στρατὸν πολυάριθμον ἐδειλίων. Ὁ δὲ Μέγας Ἡγεμῶν ἐπορεύθη πρὸς τὸ Λούβετσον, ἔνθα ἦσαν αἱ ἀποσκευαὶ αὐτῶν. Οἱ υἱοὶ τοῦ Δαβίδ, ὁ Σβιατοσλάβος καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Βσεβολόδου, ἐνωθέντες μετὰ τῶν ἡγεμόνων τῆς Ρεζάνης, ἀπεφάσισαν ἐπὶ τέλους ἵν' ἀντιταχθῶσι τῷ Ἡσιασλάβῳ. Οἱ τοξόται ἤρξαντο ἤδη τὴν προσβολὴν, ἀλλὰ βραχθαία βροχὴ καὶ ἀσυνήθης κατὰ τὸν χειμῶνα ἠνάγκασε τοὺς μαχομένους ἵν' ἀποχωρισθῶσιν. Ὁ διαχωρίζων αὐτοὺς ποταμὸς ἐπλημμύρησεν, ὁ δὲ πάγος τοῦ Βορυσθένου ἐθλάσθη. Ὁ Ἡσιασλάβος μόλις διέβη τὸν ποταμὸν, οἱ δὲ Οὐγγροι, οἱ σύμμαχοι αὐτοῦ, ἐβυθίσθησαν ὑπὸ τὸν πάγον.

1148.

Τότε ὁ Σβιατοσλάβος καὶ οἱ τοῦ Τσερνιγόβου ἡγεμόνες πέμψαντες πρὸς τὸν Γεώργιον πρεσβευτὰς ἔλεγον· « Ἡ-
 » μεῖς μὲν πολεμοῦμεν, σὺ δ' ἀργεῖς. Αἱ πέραν τοῦ
 » Δέσνα πόλεις ἡμῶν, αἱ παρὰ τὸν Βορυσθένη κῶμαι,
 » ἀπετεφρώθησαν ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, οὐδεμίαν δ' ἐπικουρίαν
 » λαμβάνομεν παρὰ σοῦ. Ἐκπλήρωσον τὸν ὄρκον, ὃν
 » ἐπεκύρωσας ἀσπαζόμενος τὸν σταυρόν. Ἐκστράτευ-
 » σον μεθ' ἡμῶν κατὰ τοῦ Ἡσιασλάβου, ἢ ἄλλως ἐπι-
 » καλεσόμεθα τὴν γενναιοψυχίαν τοῦ ἰσχυροῦ ἐχθροῦ. »
 Ἄλλ' ὁ Γεώργιος καὶ πάλιν ἐβράδυνεν. Ἄλλη ὅμως
 περίστασις συνετέλεσε πρὸς τὴν εἰρήνην. Ῥοστισλά-
 βος, ὁ πρεσβύτερος τοῦ Γεωργίου υἱὸς, ἀποσταλεὶς ὑ-
 πὸ τοῦ πατρὸς ἵνα συνεργήσῃ μετὰ τῶν ἡγεμόνων τοῦ
 Τσερνιγόβου, ἀποστρεφόμενος δὲ τὴν ἐπιβουλήν αὐτῶν,
 εἶπε τῷ στρατῷ· « Ὀργιζέσθω ὁ πατήρ μου· ἀλλ' οἱ
 » κακοῦργοι, ἐχθροὶ τοῦ οἴκου τοῦ Μονομάχου, οὐκ ἔ-
 » σονται σύμμαχοί μου. » Εἶτα δὲ μετέβη εἰς Κίεβον,

Βραδύτης τοῦ
Γεωργίου.

ἔνθα δ' Ἡσιασλάβος ὑπεδέξατο αὐτὸν φιλικῶς, ξενίσας
 καὶ φιλοδωρήσας αὐτόν. Ὁ νέος οὗτος, οὐδεμίαν ἔχων
 κληρουχίαν ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Σουσδαλίας, προσήνεγκε
 τὴν θερμὴν αὐτοῦ λειτουργίαν τῷ Μεγάλῳ Ἡγεμόνι,
 ὡς πρεσβυτέρῳ τοῦ Μονομάχου ἐγγόνῳ. Ὁ δ' Ἡσια-
 σλάβος ἀπεκρίθη αὐτῷ· « Ὁ πατὴρ σου ἐστὶν ὁ πρε-
 » σβύτερος ἐξ ἡμῶν, ἀλλ' οὐ γινώσκει ζῆν ἐν ἀρμονίᾳ
 » μεθ' ἡμῶν. Ἐγὼ δ' ἔσομαι πρὸς πάντας τοὺς ἀδελ-
 » φούς συμπαθῆς συγγενῆς. Ὁ Γεώργιος οὐδόλως χο-
 » ρηγεῖ σοι πόλεις. Λάβε ταύτας παρ' ἐμοῦ. » Ἐχο-
 ρήγησε δ' αὐτῷ τὴν ἀνήκουσαν τῷ ἀγνώμονι ἀνεψιῶ
 Σβιατοσλάβῳ, υἱῷ τοῦ Βσεβολόδου, κληρουχίαν, ὡς
 καὶ τὸ Γορόδετσον τοῦ Ὀστέρου, ἀποπέμψας τὸν ἐπί-
 βουλον Γλέβην, πρὸς ὃν εἶπεν· « Ἀπελθε εὐρεῖν τοὺς ἀ-
 » δελφούς σου, ζήτησον δὲ παρ' αὐτῶν κληρουχίας· »
 διότι ὁ Γλέβης ἄκων ταπεινωθεὶς, ἦτο σύμφωνος αἰεὶ
 πρὸς τοὺς τοῦ Ἡσιασλάβου ἐχθρούς, ἐβουλεύετο δὲ τὸ
 δεύτερον ἵνα ἄρχῃ τοῦ Περεασλάβου. Οἱ υἱοὶ τοῦ Δα-
 βιδ, πεποιθότες ὅτι ὁ εὐθύς καὶ συμπαθῆς Ῥοστισλά-
 βος ἐδύνατο ἵνα συνδιαλλάξῃ ἐκ νέου τὸν πατέρα αὐ-
 τοῦ μετὰ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, φοβούμενοι δὲ μὴ
 πάθωσιν ἐκ τῆς συμμαχίας ταύτης, ἐκοίνωσαν τῷ
 Μοτισλάβῳ, ὅτι ἐπεθύμουν τῆς παύσεως τοῦ πολέ-
 μου, λέγοντες φρονίμως· « Ἠκούσαμεν ἐπαναλαμβα-
 » νόμενον παρὰ τῶν γονέων καὶ προγόνων ἡμῶν, ἡ εἰ-
 » ρήνη διαρκεῖ μέχρι τῆς μάχης, αὕτη δὲ μέ-
 » χρι τῆς εἰρήνης. Μὴ μέμφου ἡμᾶς, προθεμένους
 » ἵνα πολεμήσωμεν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἀδελφοῦ
 » ἡμῶν· ὁ Ἴγωρ ἐστὶν ἤδη ἐν τῷ τάφῳ, ἔνθα ἀπελευ-
 » σόμεθα καὶ ἡμεῖς πάντες· τὰ δὲ λοιπὰ κρινέτω ὁ
 » Θεός· ἡμῖν δ' ἄτοπὸν ἐστὶν ἀπολλύειν τὴν πατρίδα. »

Ὁ Ἡσιασλάβος ἠθέλησεν ἵνα μάθῃ τὴν γνώμην τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ· ὁ δὲ ἡγεμὼν τοῦ Σμολένσκου ἀπήντησε· « Χριστιανὸς εἰμι καὶ ἀγαπῶ τὴν Ῥωσσίαν· ἀποστρέφομαι δὲ τὴν αἱματοχυσίαν· ἀλλ' ἐὰν οἱ υἱοὶ τοῦ Δαβιδὸς καὶ ὁ Σβιατοσλάβος μὴ παύσωσι μνησικακοῦντες κατὰ σοῦ διὰ τὸν Ἰγορα, προτιμῶ τὸν φανερόν θάνατον· γενήσεται ὅ,τι ὁ Θεὸς θελήσῃ. » Πέμψας τότε ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ὡς πρεσβευτὰς εἰς Τσερνίγοβον Θεόδωρον, τὸν Ἐπίσκοπον τοῦ Βιελγορόδου, Θεοδόσιον τὸν Ἡγούμενον τῆς Πετσέρσκης καὶ μεγιστᾶνας, ἐπεκύρωσεν ἐπισήμως τὴν εἰρήνην. Οἱ υἱοὶ τοῦ Δαβιδὸς, Σβιατοσλάβος ὁ Ὀλέγου καὶ ὁ ἀδελφιδοῦς αὐτοῦ, ὁ υἱὸς τοῦ Βσεβολόδου, ἀσπασάμενοι τὸν Σταυρόν ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ, ὤμοσαν ἵνα ἐπιλάθωνται πάσης ἔχθρας καὶ « τηρήσωσι τὴν Ῥωσσικὴν χώραν μετὰ τοῦ Ἡσιασλάβου. » Μετ' ὀλίγον ὁ Μέγας Ἡγεμὼν συνεκάλεσεν αὐτοὺς ἐν συμβουλίῳ, συγκροτηθέντι ἐν Γοροδέτσῳ, ὁ δὲ Σβιατοσλάβος καὶ ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ ἀπεποιήθησαν ἵνα μεταβῶσιν ἐκεῖσε· ἀλλ' οἱ υἱοὶ τοῦ Δαβιδὸς ἐγγυηθέντες περὶ τῆς πίστεως τῶν δύο τούτων ἡγεμόνων, συνεφώνησαν μετὰ τοῦ Ἡσιασλάβου ἵνα ἐνεργήσωσι κατὰ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Σουδαλίας, ἀρπάζοντος τοὺς φόρους τῶν Νοβογοροδίων καὶ κατατρέχοντος τὰ ὄρια αὐτῶν. Οἱ δὲ σύμμαχοι συνεστιασάμενοι ἀπεχωρίσθησαν, ἀνέβαλον δὲ τὸν πόλεμον μέχρι τοῦ χειμῶνος· διότι κατὰ τὸ θέρος ἡ πορεία τῶν στρατευμάτων ἐκωλύετο ὑπὸ τῶν ποταμῶν καὶ ἐλῶδων τόπων, ἡ δὲ βραδύτης ἐφόβιζε μᾶλλον τοὺς στρατηγοὺς, ἢ ὁ πάγος, αἱ χιόνες καὶ αἱ θύελλαι. Συνωμολογήθη δὲ ἵνα οἱ Τσερνιγόβιοι ἐκστρατεύσωσιν εἰς

Ῥόστοβον καὶ ἐνωθῶσι μετὰ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμό-
νος ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Ῥᾶ.

Ὁ δὲ Γεώργιος, φιλοτιμούμενος ἤδη ὡς γενναῖος
προστάτης τῶν καταπιεζομένων υἱῶν τοῦ Ὀλέγου,
ἐσκέπτετο μόνον περὶ ἑαυτοῦ· καὶ ἐμίσει μὲν τὸν Ἡ-
σιασλάβον μόνον ὡς ἄρπαγα τοῦ θρόνου τῶν Μεγάλων
Ἡγεμόνων, οὐ συνεχῶρει δὲ καὶ τοῖς Νοβογοροδίοις
καταδιώξασιν αἰσχροῦς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ροτισλάβον.
Ὁ ἡγεμὼν αὐτῶν Σβιατοπόλκος ἐκδικούμενος ἐν ἔτει
1147 τὸν ἡγεμόνα τῆς Σουσδαλίας διὰ τὴν ἄλωσιν
τοῦ Τορζέκου, ἐπανεκάμψεν ἕνεκα τῆς ἀνοδίας, οἱ δὲ
κάτοικοι τῆς ἐκπορθηθείσης ταύτης πόλεως ἐστέναζον
ἔτι ἐν τῇ δουλείᾳ. Ὁ Ἐπίσκοπος Νήφων, ὁ φίλος οὖ-
τος τῆς κοινῆς εὐημερίας, μετέβη εἰς Σουσδαλίαν, ὅ-
που ἔτυχε λαμπρᾶς δεξιώσεως· ἐνεκαινίασε τοὺς ναοὺς
καὶ ἀπηλευθέρωσε πάντας τοὺς αἰχμαλώτους, ἀλλ'
οὐδόλως ἠδυνήθη ἵνα πείσῃ τὸν Γεώργιον πρὸς τὴν
εἰρήνην.

Ὁ δὲ Μέγας Ἡγεμὼν ἀφείλε τὸν Βλαδίμιρον ἐν τῇ πρω-
τευούσῃ τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ ἐν Περεασλάβω, τὸν δὲ Ῥοτισ-
λάβον τὸν Γεωργίου πέμψας εἰς Βοῦγσκον ἵνα φυλάττῃ
τὰ μεθόρια καὶ ἡσύχως ἀναμένῃ τὸ τέλος τοῦ πολέμου,
ἀπῆλθεν εἰς Σμόλενσκον πρὸς τὸν αὐτοῦ ἀδελφόν.
Συνευωχούμενος δὲ μετ' αὐτοῦ καὶ ἐορτάζων ἀντήλλα-
ξε δῶρα καὶ ὑπετύπωσε τὰς πολεμικὰς πράξεις· ἐνε-
πιστεύθη ἅπαντα τὸν στρατὸν αὐτοῦ τῷ ἡγεμόνι τοῦ
Σμολένσκου, διαταχθέντι ἵνα προχωρήσῃ πρὸς τὸν Ῥᾶ
κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Μεδβεδίτσα καὶ ἦλθεν εἰς Νο-
βογόροδον, μὴ κυβερνώμενον ἤδη ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ
αὐτοῦ, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰαροσλάβου· διότι ὁ
Σβιατοπόλκος, ἀπολέσας τὴν ἀγάπην τοῦ λαοῦ, με-

τετέθη ὑπὸ τοῦ Ἡσιασλάβου εἰς τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Βλαδιμίρου. Πρὸ πολλοῦ χρόνου οἱ Νοβογορόδιοι ἔπαυσαν βλέποντες ἐν μέσῳ αὐτῶν τοὺς Μεγάλους Ἡγεμόνας· διὸ ὑπεδέχθησαν τὸν ἔγγονον τοῦ Μονομάχου μετὰ μεγίστης χαρᾶς. Πλήθος δ' ἀναρίθμητον λαοῦ συνώδευσεν αὐτὸν μέχρι τῶν πυλῶν τῆς πόλεως, ὅπου ἴσταντο ἅπαντες οἱ μεγιστᾶνες μετὰ τοῦ νέου Ἰαροσλάβου. Ὁ δὲ Ἡσιασλάβος ἀκούσας τῆς θείας λειτουργίας ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀγίας Σοφίας εἰστίασε τὸν λαόν, τῶν κηρύκων περιτρεχόντων τὰς ὁδοὺς καὶ προσκαλούντων αὐτὸν εἰς δεῖπνον μετὰ τοῦ ἡγεμόνος. Τὸ γνωστὸν ἔτι νῦν μέρος ὑπὸ τὸ ὄνομα Γοροδίτσον ὑπῆρξεν ὁ τόπος, ἐφ' οὗ ἐδόθη τὸ ὄντως πολυτελέστατον τοῦτο συμπόσιον. Ὁ κυριάρχης ἔχαιρεν εὐωχούμενος σὺν τῷ λαῷ, ὡς ὁ καλὸς πατὴρ ἐν τῷ κόλπῳ προσφιλοῦς αὐτῷ οἰκογενείας. Τῇ δ' ἐπαύριον ἔκρυσαν τὸν κώδωνα τῆς ἀγορᾶς, καὶ παραχρῆμα οἱ πολῖται μετέβησαν εἰς τὴν Αὐλὴν τοῦ Ἰαροσλάβου. Αὐτόθι ὁ Μέγας Ἡγεμὼν παρουσία τῶν κατοίκων τοῦ Νοβογορόδου καὶ Πσκοβου ἀπήγγειλε τὴν βραχεῖαν μὲν, ἀλλὰ λίαν ἔντονον ταύτην δημηγορίαν· «Ἀδελφοί, εἶπεν, ὁ ἡγεμὼν τῆς Σουσδα-
 »λίας ὑβρίζει τὸ Νοβογόροδον· ἐγκατέλιπον τὴν πρω-
 »τεύουσαν τῆς Ῥωσσίας πρὸς ὑπεράσπισιν ὑμῶν. Θέ-
 »λετε τὸν πόλεμον; κρατῶ ἀνὰ χεῖρας τὸ ξίφος. Θέλετε
 »τὴν εἰρήνην; ἄρξομαι τῶν διαπραγματεύσεων. Τὸν πό-
 »λεμον, τὸν πόλεμον! ἀπεκρίθη ὁ λαός, σὺ εἶ ὁ Βλαδίμιρος
 »ἡμῶν! Σὺ ὁ Μστισλάβος ἡμῶν· πάντες ἀκολουθήσομέν
 »σοι, ἀπὸ τοῦ γέροντος μέχρι τοῦ νηπίου». Οἱ μαχηταὶ
 παραχρῆμα ἀναλαμβάνουσι τὰ κράνη. Οἱ Πσκοβιοί, οἱ Κο-
 ρέλοι συναθροίζουσιν ὡσαύτως στρατὸν, ὁ δὲ Μέγας

Γενικὸν συμπόσιον ἐν Νοβογορόδῳ.

Ὁμιλία τοῦ Ἡσιασλάβου.

Ἡγεμῶν ἠνώθη μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Ῥοστισλάβου κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Μεδβεδίτσα. Μάτην ἀνέμενον τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ εἰς Σμόλεσκον πεμφθέντος πρεσβευτοῦ πρὸς τὸν θεῖον αὐτῶν· διότι ὁ Γεώργιος κρατήσας αὐτὸν οὐδόλως ἀπήντησε ταῖς αἰτιάσεσι. Μάτην ἐπίσης ἀνέμενον τοὺς ἡγεμόνας τοῦ Τσερνιγόβου· διότι ἐχρονοτρίβησαν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Βιατίτσων, θέλοντες πρὶν ἢ ἀποφασίσωσιν, ἵνα ἴδωσι ποῦ ἐκλινεν ἡ τύχη τῶν ὄπλων. Οὕτως οἱ υἱοὶ τοῦ Μοστισλάβου εἰσβαλόντες εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Σουσδαλίας ἐπυρπόλησαν πάσας τὰς παρὰ τὸν Ῥᾶ πόλεις καὶ κώμας μέχρι τοῦ Οὐγλίτσου καὶ Μολόγας, οἱ δὲ δυστυχεῖς κάτοικοι ἐσώζοντο φεύγοντες. Οἱ Νοβογορόδιοι ἐξηφάνισαν τὰ περίχωρα τῆς πόλεως Ἰαροσλάβου ὁ δὲ πόλεμος ἐπερατώθη ἀμαχητί· διότι, φανέντος τοῦ ἔαρος, ἐπλημμύρησαν οἱ ποταμοὶ, τοῦτο δὲ καθίστα ἀδύνατον τὴν πορείαν τοῦ ἵππικοῦ. Ὁ Ἡσιασλάβος ἀποχαιρετίσας τοὺς Νοβογοροδίους, διήγαγε τὸ ἔαρ ἐν Σμολένσκῳ, ὁ δὲ λαὸς χαίρων εἶδεν αὐτὸν ἐπανερχόμενον εἰς τὴν πρωτεύουσαν μεθ' ἑπτακισχιλίων αἰχμαλώτων, μαρτυρούντων τὴν νίκην αὐτοῦ.

Ἐν τούτοις ὁ Μέγας Ἡγεμῶν ὑπέστη μετ' οὐ πολὺ τὰς περιπετείας τῆς τύχης διὰ τὰ ἴδια αὐτοῦ ἀδικήματα· Ῥοστισλάβος ὁ Γεωργίου ἦτο εἰλικρινῆς αὐτῷ φίλος, ἀλλὰ συκοφάνται τινὲς ἔλεγον τῷ Ἡσιασλάβῳ, ὅτι κατὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ ὁ ἡγεμῶν οὗτος ἐσπούδαζεν ἵνα ἀποπλανήσῃ τοὺς Βερενδαίους τοῦ Βορυσθένους καὶ αὐτοὺς δὲ τούτους τοὺς Κιεβίτας, ὅτι ἐβουλεύετο τὴν ἄλωσιν τῆς πρωτεύουσας, κατὰ μίμησιν δὲ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐμίσει τὸν οἶκον τοῦ Μοστισλάβου. Οἱ ἐκ φύσεως ἄδολοι καὶ εἰλικρινεῖς ἄνθρωποι εὐχόλως πιστεύουσι τῇ συκοφαντίᾳ. Ὁ Μέγας Ἡγεμῶν ἐπιπλήτ-

των τὸν Ῥοτσισλάβον διὰ τὴν ἀγνωμοσύνην, ἀφείλε παρ' αὐτοῦ πᾶσαν τὴν περιουσίαν, τὰ ὄπλα καὶ τοὺς ἵππους αὐτοῦ. Πάντες οἱ ἀκόλουθοι αὐτοῦ ἐδεσμεύθησαν, αὐτὸς δ' οὗτος ἀπεπέμφθη πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ ἐπὶ λέμβου μετὰ τριῶν ἀνθρώπων, οὐδεμιᾶς ἀξιωθείς δικαιολογίας. Ὁ δὲ Γεώργιος σφοδρότερον λυπούμενος διὰ τὴν πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ ὕβριν, ἢ διὰ τὴν λεηλασίαν τῆς ἡγεμονίας τῆς Σουσδαλίας, «Οὕτως οὖν, » εἶπεν, ἀνταμείβει ὁ Ἡσιασλάβος τὴν ἄφρονα ἀγάπην » καὶ φιλίαν ἀπερὶσκέπτου νέου! οὕτως ὁ ἄτεγκτος » αὐτὸς ἀνεψιὸς ἀπαλλοτριῶ τῆς Ῥωσσίας ἐμὲ καὶ τὰ » τέκνα μου!» Ἐσήμαινε δὲ τότε τὸ ὄνομα τοῦτο τὴν μεσημβρινὴν αὐτῆς χώραν. Παραχρῆμα δ' ἐκστρατεύει μετὰ τῶν Πολοβτσίων. Σβιατοσλάβος δ' ὁ Ὀλέγου φανταζόμενος τὴν καθημαγμένην σκιάν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, νομίζων δὲ τὸν Μεγάλον Ἡγεμόνα φονέα, ἔχαιρε δραττόμενος εὐκαιρίας πρὸς ἐκδίκησιν. Οὔτε ἡ ἐπικυρωθεῖσα ἐπισήμως εἰρήνη ἐν τῷ ναῶ τοῦ Τσερνιγόβου, οὔτε ὁ γάμος τῆς νέας θυγατρὸς αὐτοῦ μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἡγεμόνος τοῦ Σμολένσκου ἠλάττωσαν τὴν κακίαν, ἐκλαμβανομένην παρ' αὐτοῦ ὡς ἱερόν καθῆκον. Ἄλλ' οἱ τοῦ Δαβίδ υἱοὶ ἠρνήθησαν ῥητῶς τὴν φιλίαν τοῦ Γεωργίου, ἀποκρινόμενοι· «Σὺ οὐ διέσωσας » τὰς πόλεις ἡμῶν. Ἦδη δὲ συμμαχήσαντες μετὰ τοῦ » Ἡσιασλάβου, ἐμμένομεν τοῖς δεδεγμένοις, οὐδὲ δυνά- » μεθα ἀντιπρᾶξαι κατὰ τῆς συνειδήσεως ἡμῶν». Ἐδειξαν μέγιστον ζῆλον διακονοῦντες τῷ Μεγάλῳ Ἡγεμόνι, καὶ ἐπειράθησαν μετ' αὐτοῦ ἵνα πείσῃ τὸν Σβιατοσλάβον, ὅπως διατελῆ φίλος αὐτῷ, ὡς περὶ τούτου ὠρκίσθη. «Ἐσομαι φίλος ἡμῶν, ἀπεκρίθη ὁ τοῦ » Ὀλέγου υἱός, ἐὰν ὁ Ἡσιασλάβος ἀποδῶ μοι πᾶσαν τὴν

»ουσίαν τοῦ ἀδελφοῦ μου». Ὁ δὲ Σβιατοσλάβος, πεποιθῶς ὅτι ὁ Γεώργιος παρεσκευάζετο τῶντι πρὸς ἐκστρατείαν κατὰ τοῦ Κιέβου, ἐπορεύθη ἀπαντήσων αὐτῷ παρὰ τῷ Ὀβοϊάνῳ, ὡς καὶ ὁ τοῦ Βσεβολόδου μετέβη ἐκεῖσε πρὸς χάριν τοῦ θεοῦ αὐτοῦ. Ὁ Γεώργιος διέτριψε πολὺν χρόνον ἐν Βελαβέζη, ἐλπίζων ὅτι ἐκφοβίσει τὸν Μεγάλον Ἡγεμόνα, ἀλλ' ὁ Ἡσιασλάβος συναθροίσας τοὺς πιστοὺς ἀδελφοὺς παρεσκευάζετο εἰς μάχην. «Παρεδεχόμεν, εἶπε, τὴν παραχώρησιν τῆς ἐπαρχίας ἧς ἐπεθύμει, ἐὰν ὁ Γεώργιος ἦρχετο μόνος μετὰ τῶν υἱῶν αὐτοῦ· ἀλλὰ μετ' αὐτοῦ εἰσιν οἱ βάρβαροι Πολόβστιοι καὶ οἱ ἐχθροί μου, υἱοὶ τοῦ Ὀλέγου». Οἱ Κιεβῖται ἐπεθύμουν τῆς εἰρήνης· «Διομολογήσωμεν ταύτην, λέγει ὁ Ἡσιασλάβος, ἀλλὰ μετὰ τῶν ὄπλων». Ὁ Γεώργιος ἐπολιόρχησε τὸ Περεάσλαβον, ὅπου ἦσαν ὁ Βλαδίμιρος καὶ Σβιατοπόλκος οἱ Μστισλάβου. Ὁ Μέγας Ἡγεμὼν, σπεύσας πρὸς ἐπικουρίαν τῆς πόλεως ταύτης, εἰσῆλθεν αὐτόσε, ὁ δὲ Γεώργιος, δεικνύων μετριοπάθειαν, ἔπεμψεν αὐτῷ τινα τῶν ἀρχόντων ἵνα εἴπη· « Πρὸς ἀποτροπὴν δυστυχοῦς αἱματοχυσίας ἐπιλανθάνομαι τῶν πρὸς ἐμὲ ὕβρεών σου καὶ τῆς τῶν ἐπαρχιῶν μου δηώσεως. Ἐπιλανθάνομαι δὲ καὶ τῆς ἀδίκου ἀρπαγῆς τῶν πρεσβείων. Βασίλευε ἐν Κιέβῳ, ἀπόδος μοι μόνον τὸ Περεάσλαβον, καὶ στέρξον ἵνα ἀρχῇ αὐτοῦ ὁ υἱός μου. » Ἄλλ' ὁ ὑπερήφανος Ἡσιασλάβος προσέταξε τὴν σύλληψιν τοῦ πρεσβευτοῦ. Ἀκούσας δὲ τῆς θείας λειτουργίας ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Μιχαὴλ, καὶ πρὶν ἢ ἀνασπάσῃ τὸ ξίφος, ἐζήτησε τὴν εὐλογίαν τοῦ Ἐπισκόπου Εὐφημίου. Μάτην ὁ ἀγαθὸς οὗτος Ποιμὴν δακρύων παρεκάλει αὐτὸν πρὸς συνδιαλλαγὴν. « Οὐχί, εἶπεν ὁ Ἡγεμὼν· Κατέκτη-

» σα τὸ Κίεβον καὶ τὸ Περεάσλαβον κινδύ-
 νευόντων, δύναμαι ἄρα γε παραιτῆσαι αὐτά; » Οἱ
 συνετώτεροι τῶν μεγιστάνων συνεβούλευον αὐτῷ
 τοῦλάχιστον ἵνα μὴ σπεύσῃ, ἐλπίζοντες ὅτι ὁ Γεώρ-
 γιος ἀποχωρήσει ἀμαχητὶ, αἰσχυνόμενος ἐπὶ τῇ ἀ-
 ποτυχίᾳ. Ἄλλ' ὁ Ἡσιασλάβος τὴν γνώμην ἄλλων
 ἀσπαζόμενος, καὶ τῇ ὀρμῇ τῆς ἀκαθέκτου αὐτοῦ
 ἀνδρίας ὑπενδιδούς παρεσκευάσθη ὡς μαχοῦμενος.
 Ὁ ἥλιος ἔδυνεν, ἐν δὲ τοῖς τοῦ Περεασλάβου ναοῖς ἔ-
 κρουον τοὺς κώδωνας διὰ τὸν ἑσπερινόν. Τὸ τῆς μά-
 χης σύνθημα ἔμενεν ἀνεκφώνητον, τὰ στρατεύματα
 ἴσταντο ἀκίνητα, μόνον δ' οἱ ἀκροβολισταὶ ἐτόξευον.
 Ὁ Γεώργιος ἤρξατο ὑποχωρῶν, ὅτε ὁ Ἡσιασλάβος,
 ὡς ἐκ βαθέος ὕπνου ἀνεγειρόμενος, ὥρμησε θαρρᾶ-
 λέως, διότι ἐφαντάζετο φεύγοντα τὸν ἐχθρόν. Ἡ-
 κούσθη ἤχος τῶν σαλπίγγων, σκότος νυκτερινόν ἐπε-
 σκίαζε κατ' ὀλίγον τὴν γῆν, καὶ ὁ ἀλαλαγμὸς τῆς μά-
 χης ἤρξατο ἀντηγῶν. Ἐγένετο δ' αὕτη φονικὴ καὶ ὄλε-
 θρία τῷ Μεγάλῳ Ἡγεμόνι. Ἐπειδὴ οἱ μὲν Βερενδαῖοι
 ἔστρεψαν τὰ νῶτα, ἀκολουθούμενοι ὑπὸ Ἡσιασλάβου τοῦ
 Δαβίδ μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Τσερνιγόβου, κατόπιν δὲ καὶ
 οἱ Κιεβῖται. Οἱ δὲ Περεασλαβῖται προδόντες ἠύτομόλησαν
 πρὸς τὸν Γεώργιον. Ὁ Ἡσιασλάβος διελθὼν διὰ τοῦ συν-
 τάγματος τοῦ υἱοῦ τοῦ Ὀλέγου καὶ τοῦ Ἡγεμόνος τῆς
 Σουσδαλίας, ἔδραμεν εἰς Κίεβον, ὅπου εἰσῆλθεν ἀκο-
 λουθούμενος ὑπὸ δύο μόνον ἀνδρῶν. Συγκαλεῖ τοὺς
 κατοίκους καὶ ἐρωτᾷ αὐτούς, ἐὰν ἠδύναντο ἀντιστῆναι
 τῇ πολιορκίᾳ. Οὗτοι δ' ἀπεγνώχότως ἀπεκρίθησαν αὐ-
 τῷ, ὡς καὶ τῷ Ῥοστισλάβῳ, ἡγεμόνι τοῦ Σμολένσκου.
 « Οἱ πατέρες, τὰ τέκνα καὶ οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν κεῖνται
 » ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης· ἄλλοι δὲ διατελοῦσιν ἐν

τῇ 23 Αὐγού-
 στου.

Μάχη τοῦ Περε-
 ασλάβου.

» αἰχμαλωσία, ἢ εἰσιν ἄοπλοι. Ἐγεμόνες ἀγαθοί, μὴ
 » παράδοτε τὴν πρωτεύουσαν ὑμῶν τῇ διαρπαγῇ· ἀνα-
 » χωρήσατε ἕκαστος εἰς τὰς ἰδίας ὑμῶν ἐπαρχίας. Γι-
 » νώσκετε δὲ, ὅτι ἀδύνατον ἵνα συζήσωμεν μετὰ τοῦ
 « Γεωργίου, πάντες δ' ὁμοθυμαδὸν ἐπαναστατήσομεν
 » κατ' αὐτοῦ, ἅμα ἰδόντες τὰς σημαίας ὑμῶν. » Ὁ
 Μέγας Ἐγεμὼν, παραλαβὼν τὴν γυναῖκα, τὰ τέκνα
 αὐτοῦ καὶ τὸν Μητροπολίτην Κλήμεντα, ἀπεχώρησεν
 εἰς Βλαδίμιρον, ὃ δὲ Ῥοστισλάβος εἰς Σμόλενσκον.
 Τότε ὁ Γεώργιος εἰσῆλθεν εἰς Περεάσλαβον, μετὰ δὲ
 τρεῖς μῆνας εἰς Κίεβον, ἔνθα προσεκάλεσε φιλικῶς τὸν
 Βλαδίμιρον ἐκ τοῦ Τσερνιγόβου καὶ ἐν κοινῷ συμβουλίῳ
 τῶν ἡγεμόνων διέταξε τὰς κληρουχίας, δούς Σβιατο-
 σλάβῳ τῷ Ὀλέγου τὸ Κοῦρσκον, τοὺς περὶ τὸν Σείμον
 τόπους, τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Σνόβου, τὸ Σλοῦτσκον καὶ
 πᾶσαν τὴν χώραν τῶν Δρεγοβίτσων, ὑποκειμένην τῷ Με-
 γάλῳ Ἐγεμόνι· τοῖς δὲ υἱοῖς, τῷ Ῥοστισλάβῳ, τὸ Πε-
 ρεάσλαβον, τῷ Ἀνδρέᾳ, τὸ Βησεγόροδον, τῷ Βορίση,
 τὸ Βιελγόροδον, τῷ Γλέβῃ, τὸ Κάνεβον καὶ τῷ Βα-
 σίλκῳ, τὴν Σουσδαλίαν, Ὁ περικλεῆς Ἐπίσκοπος Νή-
 φων διῆγε τότε ἐν Κιέβῳ· προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἡσια-
 σλάβου, ἠρνεῖτο καὶ αὔθις τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ Μη-
 τροπολίτου Κλήμεντος, ὃν ἐκάλει Λύκον, ἀντὶ Ποι-
 μένος τῆς Ἐκκλησίας· κατακλεισθεὶς δ' ἐν τῷ μονα-
 στηρίῳ τῆς Πετσέρσκης ὑπέμεινε καρτερικῶς τὸν διωγ-
 μόν. Ὁ Γεώργιος ἀποδοὺς αὐτῷ τὴν ἐλευθερίαν, πα-
 ρέπεμψε μετὰ τιμῆς τοῖς Νοβογοροδίοις τὸν προσφι-
 λῆ αὐτοῖς Ἐπίσκοπον· ἠλπιζε δ' ἐκ τούτου τὴν εὐνοίαν
 αὐτῶν, καί τοι κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὁ στρατηγὸς
 Ἰωάννης Βερλάδνικος, ὃ τὸν ἡγεμόνα τοῦ Σμολένσκου
 ἐγκαταλιπὼν, ὅπως διακογήσῃ τῷ Γεωργίῳ, προσέ-

Φυγὴ τοῦ Ἡσι-
 ασλάβου.

βαλε τοὺς Νοβογοροδίους ὑπαλλήλους, φορολογοῦν-
τας ἐν ταῖς ἐπαρχίαις.

Ὁ ἐξορισθεὶς Μέγας Ἡγεμὼν κατέφυγε πρὸς τὸν
ὑβρισθέντα ὑπ' αὐτοῦ πρεσβύτερον θεῖον Βιατσεσλά-
βον· ἐκολάκευσεν αὐτὸν, ἀποκαλῶν ἄλλον πατέρα καὶ
προτείνων ἵνα ἐν Κιέβῳ βασιλεύσῃ. Ἄλλ' ὁ Βιατσεσλά-
βος ἐδυσπίσκει πρὸς τὰς κολακείας καὶ ὠλιγώρει τῶν
ἀπειλῶν τοῦ ἀνεψιοῦ, εὐρόντος συμμάχους τὸν βασι-
λέα τῆς Οὐγγρίας Εἴζαν, τὸν Βλαδισλάον τῆς Βοη-
μίας καὶ τοὺς Λέχους. Ὁ πρῶτος τῶν ἡγεμόνων τού-
των, νυμφευθεὶς πρὸ ὀλίγου τὴν νεωτέραν ἀδελφὴν τοῦ
Ἡσιασλάβου Εὐφροσύνην (ὄνομα δοθὲν αὐτῇ ἐν τῷ
διατάγματι τοῦ Πάπα Ἰννοκεντίου Δ') ἔπεμψε τῷ γυ-
ναικαδέλφῳ αὐτοῦ δεκακισχιλίους ἵππεῖς. Ὁ χρονο-
γράφος διηγεῖται, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς τῆς Βοη-
μίας καὶ Πολωνίας, κηδεσται τοῦ Ἡσιασλάβου, ἤγα-
γον αὐτῷ αὐτοπροσώπως στρατὸν, Βολεσλάος δ' ὁ
Οὐλόθριξ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἐρρίκου, ξενισθεὶς
μεγαλοπρεπῶς ἐν Βλαδιμίρῳ, περιέζωσε ξίφος πολλοὺς
ἐκ τῶν υἱῶν τῶν μεγιστάνων. Μετ' οὐ πολὺ δὲ οἱ
ἀλλοδαποὶ οὗτοι σύμμαχοι, μαθόντες ὅτι ὁ Γεώργιος
ἠνώθη μετὰ τοῦ Βιατσεσλάβου ἐν τῇ Περεσοπνίτση,
καὶ ὅτι ὁ ἀνδρεῖος Βλαδιμίρκος τῆς Γαλικίας ἀπήρχε-
το ὡσαύτως πρὸς βοήθειαν αὐτοῦ, ἐξέκλιναν τῆς μά-
χης· ἐνδιέτριψαν παρὰ τῷ Τσεμερίνῳ καὶ συνεβούλευ-
σαν τῷ Ἡσιασλάβῳ συνδιαλλαγὴν μετὰ τοῦ θεοῦ αὐ-
τοῦ. Οὗτοι δ' ὡς μεσῖται ἤρξαντο τῶν διαπραγματεύ-
σεων βεβαιοῦντες, ὅτι ἐπεθύμουν ἐπίσης τῆς εὐημερίας
ἀμφοτέρων τῶν ἀντιμαχομένων. «Πιστεύω καὶ εὐγνω-
»μονῶ ὑμῖν, ἀπεκρίθη ὁ Γεώργιος· ἀλλ' ἐπανακάμψα-
»τε οἴκαδε καὶ μὴ ἐπιβαρῆτε τὴν χώραν ἡμῶν· τότε

Συμμαχία μετὰ
τῶν Οὐγγρων,
Βοημῶν καὶ Πο-
λωνῶν.

»προθύμως ἐκπληρώσω τὰς ἀξιώσεις τοῦ ἐμοῦ ἀδελφί-
 »δοῦ». Οἱ σύμμαχοι ἐξήλθον εὐχαρίστως τῆς Ῥωσ-
 σίας· ἀλλ' ὁ πανοῦργος Γεώργιος ἀπομακρύνας αὐτοὺς
 ἀπέρριψε τὰς περὶ εἰρήνης προτάσεις, καθ' ἃς ἐκεῖνος,
 ἄρχων τῆς πρωτευούσης, ἢ παραχωρήσας αὐτὴν τῷ
 πρεσβυτέρῳ ἀδελφῷ, ἐνόρκως ἐμελλεν ἔν' ἀναγνωρί-
 σῃ ὑπὲρ τοῦ Ἡσιασλάβου τὰς ἐπαρχίας Βλαδιμίρου
 καὶ Λούτσκης καὶ τὸ Μέγα Νοβογόροδον μετὰ πάν-
 των τῶν δασμῶν. Ὁ τῆς Σουσδαλίας ἡγεμὼν ἤλπιζεν
 ἵνα ἀρπάσῃ παρὰ τοῦ ἀνεψιοῦ πάντα τὰ κτήματα αὐτοῦ·
 ἀλλ' ὁ ὑπερήφανος Ἡσιασλάβος προὔτιμα ἀντὶ αἰσχροῦ
 εἰρήνης τὸν θάνατον.

1180.

Αἱ ἐχθροπραξίαι ἤρξαντο ἐκ τῆς πολιορκίας τῆς Λού-
 τσκης ἐν Βολυνία, καθ' ἣν Ἀνδρέας ὁ τοῦ Γεωργίου
 ἐδοξάσθη, ἀναδείξας ἡρωικωτάτην ἀνδρίαν. Ὁ ἡγεμὼν
 οὗτος ἐγκαταλειφθεὶς κατὰ τινα νύκτα ὑπὸ τῶν συμμά-
 χων Πολοβτσίων, λειποτακτησάντων μετὰ τοῦ στρατη-
 γοῦ αὐτῶν Ζηροσλάβου ἐκ τινος τυχαίας ταραχῆς, καὶ
 καταφρονῶν τῆς γενικῆς φρίκης κατήσχυε τὸν στρα-
 τὸν προτιμῶν ἔν' ἀπαθάνῃ μᾶλλον, ἢ ὑποχωρήσῃ. Ἰ-
 δὼν ὑπὸ τὰ τεῖχη τῆς Λούτσκης τὰς σημαίας τοῦ πα-
 τρός αὐτοῦ, ἐλθόντος εἰς τὴν πόλιν δι' ἄλλης ὁδοῦ, κατ'
 ἰσχυράν τινα ἐξοδὸν τῶν πολιορκουμένων ὤρμησεν εἰς
 τὴν μάχην καταδιώκων τὸν ἐχθρόν, ἐπὶ δὲ τῆς γεφύρας
 περιεκυκλώθη ὑπ' αὐτοῦ. Οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, Ῥοστισλά-
 βος καὶ Βορίσης, μακρὰν ὄντες ἠγνόουν τὰ πάντα· διό-
 τι ὁ Ἀνδρέας ἐν τῇ ὁρμῇ αὐτοῦ ὠλιγόωρησεν ἵνα ἀνα-
 πετάσῃ τὴν σημαίαν, διὰ δὲ τῆς παραλείψεως τοῦ στρα-
 τιωτικοῦ τούτου ἔθους οὐ παρεσκεύασεν αὐτοὺς εἰς
 μάχην. Δύο μόνον μαχηταὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ, ἐξ ὧν
 ὁ εἰς ἔπεσεν. Οἱ λίθοι ἐπιπτον ἐκ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως·

Γενναϊότης τοῦ
 Ἀνδρέου.

Τῆ 18 Φεβρου-
 αρίου.

ἐκ τοῦ τετραυματισμένου ἵππου τοῦ Ἀνδρέου ἔρρεε τὸ αἷμα, τόξον δ' ὄξυ διεπέρασε τὸ ἐφίππιον. Ὁ ἦρωσ παρασκευάζεται εἰς θάνατον γενναῖον, ὡς ὁ πρόπαππος αὐτοῦ Ἡσιασλάβος ὁ Α΄ θραυσθείσης τῆς λόγχης, ἔλκει τὸ ξίφος, ἐπικαλεῖται τὸ ὄνομα τοῦ Ἀγίου Θεοδώρου (οὗ ἐώρταζον τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὴν μνήμην), φονεύει Γερμανόν τινα, παρασκευαζόμενον ἤδη ἵνα κατατρώσῃ τὸ στήθος αὐτοῦ, ἔρχεται δὲ σῶος καὶ ὑγιής πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ. Ὁ Γεώργιος, ὁ θεῖος Βιατσεσλάβος, οἱ μεγιστᾶνες καὶ πάντες οἱ μαχηταὶ ἐγκωμίασαν δακρυχέοντες τὴν ἀνδρίαν τοῦ νέου. Ὁ ἰσχυρὸς ἵππος, ὁ διασώσας αὐτὸν ἐκ τοῦ κινδύνου, ἔπεσε νεκρὸς, ὁ δ' Ἀνδρέας πρὸς εὐγνωμοσύνην ἀνήγειρεν αὐτῷ μνημεῖον ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Στήρου.

Μνημεῖον ὑπὲρ ἵππου.

Βλαδίμιρος ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἡσιασλάβου ἤρχε τῆς Λούτσκης· τῆς δὲ πολιορκίας διαρκούσης ἤδη πρὸ τριῶν ἐβδομάδων, οἱ κάτοικοι ἐστεροῦντο τοῦ ὕδατος τοῦ Στήρου· διὸ ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ἤθελεν ἵνα τολμήσῃ μάχην πρὸς σωτηρίαν τῆς πόλεως. Τότε ὁ Βλαδιμίρκος τῆς Γαλικίας ἔδειξε φιλανθρωπίαν· διότι πρὸς ἀποφυγὴν αἱματοχυσίας παρεμβὰς μεταξὺ τῶν δύο στρατῶν, ἀνεδέχθη τὴν διαπραγμάτευσιν τῆς εἰρήνης. Ἄλλ' Ἰούριος (Γεώργιος) ὁ Ἰαροσλάβου, ἑγγονος τοῦ ποτε Μεγάλου Ἡγεμόνος Σβιατοπόλκου-Μιχαήλ, καὶ Ῥοστισλάβος ὁ Γεωργίου ἀνθίσταντο πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Ὁ δὲ Βλαδιμίρκος, ὁ πρᾶος Βιατσεσλάβος καὶ πρὸ πάντων ὁ ἀγαθὸς Ἀνδρέας ἐπεισαν τὸν Γεώργιον ἵνα παύσῃ τῆς δυστυχοῦς ἔχθρας· κατὰ δὲ τὸ ἔαρ διωμολόγησαν τὴν εἰρήνην. Ὁ Ἡσιασλάβος ὠμολόγησεν ἑαυτὸν ἔνοχον, τουτέστιν ἀσθενέστερον. Συνῆλθεν εἰς Περесоπνίτσαν μετὰ τῶν θεῶν αὐ-

Εἰρήνη.

τοῦ καὶ ἐκάθησεν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τάπητος. Συνεφώνησαν δὲ, ὅτι ὁ ἀνεψιὸς ἡγεμονεύσει ἡσυχῶς ἐν τῇ τοῦ Βλαδιμίρου ἐπαρχία καὶ εἰσπράξει τοὺς φόρους τῶν Νοβογοροδίων· συνυπεσχέθησαν πρὸς ἀλλήλους, ἵν' ἀποδώσι τὰ κινητὰ κτήματα, ἅτινα, διαρκοῦντος τοῦ πολέμου, διήρπασαν. Ὁ Ἡσιασλάβος ἀπέθηκε τὸ ἀξίωμα τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, συγχρόνως δ' ὁ Γεώργιος, ὅπως φανῆ δίκαιος, παρεχώρησε τὸ Κίεβον τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, πρεσβυτέρῳ τοῦ Μονομάχου υἱῷ. Γάμοι καὶ συμπόσια παρηκολούθησαν τῇ εἰρήνῃ. Ὀλγα, μία τῶν θυγατέρων τοῦ Γεωργίου, ἐνουμφεύθη τὸν Ἰαροσλάβον, υἱὸν τοῦ Βλαδιμίρκου τῆς Γαλικίας, ἑτέρα δὲ Ὀλεγον τὸν Σβιατοσλάβου.

Πάντες οἱ ἡγεμόνες ἐφαίνοντο εὐχάριστοι, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἀνεκαλύφθη ἡ ἐπιβουλὴ τοῦ Γεωργίου. Ἴσως οἱ μεγιστάνες αὐτοῦ ἵνα ἀρέσωσι παρέστησαν αὐτῷ, ὅτι ὁ πρᾶος καὶ ἀδύνατος Βιατσεσλάβος ἦν ἀνίκανος διατηρῆσαι ἑαυτῷ τὴν τῆς Ῥωσσίας πρωτεύουσαν. Ὁ συμφωνῶν αὐτοῖς Γεώργιος ἔπεμψε τὸν ἀδελφὸν ἵνα ἄρχῃ τοῦ Βησεγορόδου, ἀντὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀνδρέου. Ἐκτὸς τούτου, ὡς πλεονέκτης, ἠρνήθη τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὄρων τῆς εἰρήνης, μὴ ἀποδοῦς τῷ Ἡσιασλάβῳ τὰ τοῦ πολέμου λάφυρα. Ὁ ἀνεψιὸς μὴ ἱκανοποιηθεὶς ἐδυσφόρει, κατέλαβε δὲ τὴν Λούτσκην καὶ Περесоπνίτσαν, ὅπου ἦτο ὁ τοῦ Γεωργίου υἱὸς Γλέβης. Ὁ Ἡσιασλάβος ἐλευθερώσας αὐτὸν, εἶπεν· « Οὐκ ἀπὲς πεχθάνομαι ὑμῖν τοῖς ἀδελφοῖς, ἀλλὰ πῶς ὑπομείνω » τὰς ὕβρεις; Ἐκστρατεύσω κατὰ τοῦ πατρὸς ὑμῶν, » ἐχθροῦ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν οἰκείων αὐτοῦ. » Βέβαιος δὲ περὶ τῆς καλῆς διαθέσεως τῶν Κιεβιτῶν ἐφάνη μετ' εὐαρίθμου στρατοῦ ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ Βα-

Δόλος τοῦ Γεωργίου.

ρυσθένους, ὅπου ἠνώθη μετὰ τῶν Βερενδαίων. Ὁ δ' ἡγεμὼν τῆς Σουδαλίας ἐκπλαγείς ὑπὸ τοιοῦτου ἀπροσδοκῆτου κινδύνου κατέφυγεν εἰς Γορόδετσογ.

Ὁ ἀσθενὴς Βιατσεσλάβος ἐλπίζων ἵνα ὠφελῆθῃ ἐκ τῆς εὐκαιρίας ταύτης, ἐπορεύθη εἰς Κίεβον καὶ κατώκησεν ἐν τοῖς ἀνακτόροις· οἱ πολῖται ἔσπευσαν ἀθρόως πρὸς προὔπαντησιν τοῦ Ἡσιασλάβου, κραυγάζοντες, « Σὺ εἶ ὁ ἀναξὶς ἡμῶν· οὔτε τὸν Γεώργιον, οὔτε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ θέλομεν. » Ὁ δὲ Μέγας Ἡγεμὼν διεδήλωσε τῷ θεῷ αὐτοῦ, ὅτι ἀρνηθεὶς ἵνα λάβῃ παρ' αὐτοῦ ἐκουσίως τὰ πρεσβεῖα, ὤφειλεν ἵν' ἀπομακρυνθῇ παραχρῆμα, ἐπειδὴ αἱ περιστάσεις μετεβλήθησαν. « Θανάτωσόν με ἐνταῦθα, ἀπεκρίθη ὁ Βιατσεσλάβος, οὐκ ἀποδιώξεις με ζῶντα. » Ἡ στιγμιαία αὕτη σταθερότης ἀπέβη ἀνωφελής. Ὁ Ἡσιασλάβος, παρακολουθούμενος ὑπ' ἀπείρου πλήθους ἐκ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας, εἰσῆλθεν εἰς τὴν Αὐλὴν τοῦ Ἰαροσλάβου, ἐνθα ὁ θεῖος αὐτοῦ ἐκάθητο ἐν τοῖς προδόμοις. Οἱ μεγιστᾶνες συνεβούλευον τῷ Μεγάλῳ Ἡγεμόνι τὴν χρῆσιν τῆς βίας, καὶ πολλοὶ μάλιστα ἤθελον ἵνα συντρίψωσι τοὺς κίονας τῶν προδόμων. « Οὐδέποτε, ἀπεκρίθη ὁ Ἡσια-
Ἄγαθότης τοῦ Ἡσιασλάβου.

» σλάβος, γίνομαι φονεὺς τῶν οἰκείων μου· τούναντίον, » ἀγαπῶν τὸν θεῖόν μου, πορεύομαι πρὸς αὐτόν. » Οἱ δύο ἡγεμόνες ἐνηγκαλίσθησαν ἀλλήλους. « Βλέπεις » τὸν τοῦ λαοῦ θόρυβον; ἔλεγεν ὁ ἀνεψιός. Δὸς και- » ρὸν πρὸς καθησύχασιν τῆς κοινῆς ταραχῆς, καὶ » πρὸς ἰδίαν σου ἀσφάλειαν μετάβηθι εἰς Βησεγόρο- » δον. Πέποιθε δὲ ὅτι οὐκ ἐπιλήσομαί σου. » Ὁ Βιατσεσλάβος ἀνεχώρησεν.

Τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος ἡ εὐδαιμονία ὑπῆρξεν ὀλιγοχρόνιος· διότι ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μστισλάβος ἐμελέτησε

τὴν ἄλωσιν τοῦ Περεασλάβου, οὐπερ ἡγεμόνευε Ῥοσισλάβος ὁ τοῦ Γεωργίου, ὅστις μετὰ τοῦ Ἀνδρέου ἀπεφάσισεν, ἵνα διὰ γενναίας ἀμύνης ἀποπλύνωσι τὴν αἰσχρὰν φυγὴν τοῦ πατρός. Εἰσήγαγεν εἰς τὴν πόλιν τοὺς νομάδας τοῦ Βορυσθένους Τόρκους, ἐτοίμους ἵνα ἐνωθῶσι μετὰ τῶν Κιεβιτῶν καὶ ἀνέμενε τὸν ἐχθρὸν ἀτρομήτως. Ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ἐστερεῖτο τοῦ ἀναγκαίου καιροῦ πρὸς τὴν πολιορκίαν ταύτην· πληροφορηθεὶς δ' ὅτι ὁ Βλαδιμίρκος τῆς Γαλικίας, φίλος τοῦ Γεωργίου, προσήγγιζεν, οἱ δὲ τοῦ Δαβὶδ υἱοὶ ἠνώθησαν μετὰ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Σουσδαλίας, ἀπῆλθε πρὸς τὸν Βιασσεσλάβον καὶ τὸ δεύτερον προέτεινε αὐτῷ ἵν' ἀναβῆ τὸν θρόνον τοῦ Μονομάχου. « Διὰ τί οὖν ἀπεδίωξάς με ἀτίμως ἐκ τοῦ Κιέβου; ἀπήντησεν ὁ θεῖος αὐτοῦ. Ἀποδίδως μοι ἤδη αὐτὸ, ὅτε οἱ ἰσχυροὶ ἐχθροὶ εἰσιν ἔτοιμοι ἵν' ἀποδιώξωσι καὶ σὲ αὐτόν; » Ὁ ἀγαθὸς οὗτος ἡγεμὼν, πραϋνθεὶς ἐκ τῶν θωπευτικῶν λόγων τοῦ ἀνεψιοῦ, ἐνηγκαλίσθη περιπαθῶς αὐτόν καὶ διομολογήσας μετ' αὐτοῦ εἰλικρινῆ συμμαχίαν ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἀγίου Γλέβη καὶ Ἀγίου Βορίση, ἔδωκεν αὐτῷ πάντα τὸν ἐπαινούμενον ἐπ' ἀνδρία στρατὸν αὐτοῦ πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ Βλαδιμίρκου. Ὁ Ἡσιασλάβος, τῶν πολεμικῶν σαλπίγγων ἡχουσῶν, ἐξεστράτευσεν ἐκ τῆς πρωτεύουσας μετὰ θάρρους, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἡ τύχη προὔδωκε τὴν ἀνδρίαν αὐτοῦ. Τοῦ στρατοῦ τοῦ Βιασσεσλάβου μὴ προφθάσαντος ἵνα ἐνωθῆ μετ' αὐτοῦ, οἱ Βερενδαῖοι καὶ Κιεβίται ἀπαντήσαντες παρὰ τὸν Στρούγναν τῷ στρατῷ τῆς Γαλικίας, ἐφοβήθησαν τὰς δυνάμεις αὐτῶν καὶ τοξεύσαντες βέλη τινα, διασκορπίσθησαν. Ὁ Ἡσιασλάβος ἐσπούδαζεν ἵν' ἀναχαιτίσῃ τοὺς ριψάσπιδας, θέλων δ' ἵν' ἀποθάνῃ ἐπὶ τοῦ πε-

Ἀγαθότης τοῦ Βιασσεσλάβου.

Νίκη τοῦ Βλαδιμίρκου.

δίου τῆς μάχης, παρεκάλει καὶ ἐξώρχιζε τοὺς ἀνάνδρους ἐπὶ τέλους βλέπων παρ' ἑαυτῷ μόνον Οὐγγρους τινὰς καὶ Πολωνοὺς, λέγει περίλυπος τῷ στρατῷ αὐτοῦ· « Οὕτως οὖν μόνοι οἱ ἀλλοδαποὶ ἔσονται ὑπερασπισταί μου ; » καὶ ἔστρεψε τὸν ἵππον. Ὁ ἐχθρὸς καταδιώκει αὐτόν, προσεκτικῶς ὅμως, φοβούμενος στρατήγημά τι. Ὁ Μέγας Ἡγεμῶν εὔρε τὸν Βιατσεσλάβον ἐν Κιέβῳ· μόλις δ' ἤριστησε μετ' αὐτοῦ ἐν τοῖς ἀνακτόροις, ὅτε ἀνήγγειλαν αὐτοῖς, ὅτι ὁ Γεώργιος ἦν ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ Βορυσθένου, καὶ ὅτι οἱ Κιεβίται μετεβίβαζον τὰ στρατεύματα τοῦ ἡγεμόνος τούτου διὰ τῶν πλοιαρίων. Ὁ Βιατσεσλάβος, ἀκολουθῶν τὴν συμβουλὴν τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς Βησεγόροδον, ὁ δὲ Μέγας Ἡγεμῶν πανστρατιᾶ εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Βλαδιμίρου κατέλαβε τὰ ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Γορήνα φρούρια.

Ὁ Γεώργιος καὶ ὁ ἡγεμῶν τῆς Γαλικίας συνῆλθον ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ Κιέβου· ὁ πρῶτος παρηκολουθεῖτο ὑπὸ τοῦ Σβιατοσλάβου, τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ, υἱοῦ τοῦ Βσεβολόδου, καὶ τῶν τοῦ Δαβίδ υἱῶν. Μάτην δὲ πειραθέντες ἵνα καταλάβωσι τὸν Ἡσιασλάβον, εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν, ἧς οἱ κάτοικοι οὐκ ἐτόλμησαν ἀντιστῆναι πρὸς τὸν ἀνδρεῖον Βλαδιμίρκον. Ὁ ἡγεμῶν οὗτος, ὡς καὶ ὁ Γεώργιος, ἐπανηγύρισαν τὴν νίκην ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῆς Πετσέρσκης· νέαι δ' ὀρκωμοσίαι ἐπαγίωσαν τὴν συμμαχίαν αὐτῶν. Ὁ Βλαδιμίρκος ἀπεδίωξε τῆς Δορογοβούζης τὸν υἱὸν τοῦ Ἡσιασλάβου, ἐκυρίευσεν ἐν Βολυνία τινῶν πόλεων, ἃς ἔδωκε Μστισλάβῳ τῷ Γεωργίου, συνοδεύοντι αὐτόν. Ἀλλὰ μὴ δυνηθεὶς ὑποτάξαι τὴν Λούτσκην, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν χώραν τῆς Γαλικίας χαίρων ἐπὶ τῇ ἐκστρατείᾳ, καθόσον ἐδόθη αὐτῷ εὐκαιρία ἵνα ἴδῃ τοὺς περιωνύμους τοῦ Κιέβου

ναούς καὶ τὸν τάφον τῶν Ἁγίων μαρτύρων Βορίση καὶ Γλέβη. Ὁ δὲ Γεώργιος, φοβούμενος νέας ἐπιχειρήσεις τοῦ Ἡσιασλάβου, ἀνέθηκε τὴν αὐτοῦ ἐπαρχίαν τῆς Βολυνίας τῷ ἀνδρείῳ αὐτοῦ υἱῷ Ἀνδρέα, ἐξ οὗ μᾶλλον ἤλπιζεν. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἀπήλαυεν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τοῦ κοινοῦ σεβασμοῦ· ὑπέταξε δὲ τοὺς Πολοβτσίους, οἵτινες ὑπὸ τὸ ὄνομα συμμάχων τοῦ πατρὸς αὐτοῦ διήρπαζον ἐν τοῖς περιχώροις τοῦ Περεασλάβου, παρακούοντες τῶν πρεσβευτῶν τοῦ Γεωργίου· ἀλλ' ἀπεχώρησαν ἅμα ὁ Ἀνδρέας προσέταξεν αὐτοῖς ἵνα ἀφῶσι τοὺς Ῥώσσοις ἡσύχους. Ὀχυρώσας τὴν Περεσοπνίτσαν διέθηκε τὰ πάντα τοσοῦτον ἐπιτηδείως πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν λοιπῶν πόλεων, ὥστε ὁ Ἡσιασλάβος ἀπέφυγε τὸν πρὸς αὐτὸν πόλεμον. Πεπειθὼς δὲ τῇ καλοκαγαθίᾳ αὐτοῦ, προέτεινε τὴν εἰρήνην. «Πα-
» ραιτοῦμαι τοῦ Κιέβου, ἔλεγεν ὁ Μέγας Ἡγεμὼν,
» ἐὰν ὁ πατήρ σου χορηγῇ μοι πᾶσαν τὴν Βολυνίαν.
» Οἱ Οὐγγροὶ καὶ Πολωνοὶ οὐκ εἰσιν ἀδελφοὶ ἐμοῦ, ἢ
» δὲ χώρα αὐτῶν πατρὶς ἐμοῦ. Θέλω ἵνα διαμείνω
» Ῥώσσοις καὶ ἄρχω ἐν τῇ κληρονομίᾳ τῶν προγόνων
» ἡμῶν. » Ὁ Ἀνδρέας ἀπεπειράθη τὸ δεύτερον τὴν ἀ-
φόπλισιν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ Γεώργιος, ἀπορρί-
ψας πάσας τὰς περὶ εἰρήνης προτάσεις, ἠνάγκασε τὸν Ἡσιασλάβον ἵν' ἀναζητήσῃ τὴν βοήθειαν ἀλλοδαπῶν συμμάχων.

Βλαδίμιρος δ' ὁ Μστισλάβου, ὁ νεώτερος τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ἀπελθὼν εἰς Οὐγγρίαν, ἔπεισε τὸν Βασιλέα ἵνα κηρύξῃ τὸν πόλεμον πρὸς τὸν Βλαδιμίρκον τῆς Γαλικίας, τὸν ἐπινδυνωδέστατον τοῦ Ἡσιασλάβου πολέμιον, καὶ ὅπως παραστήσῃ αὐτῷ, ὅτι ὁ τολμηρὸς καὶ φιλόδοξος οὗτος ἡγεμὼν ἦν πολέμιος πάντων τῶν δόμων Κρα-

Ἀνδρία καὶ εἰ-
λικρινῆς ἀγάπη
τοῦ Ἀνδρέου.

τῶν. Προβάντος τοῦ φθινοπώρου, ὁ Ἐΐζας εἰσέβαλε διὰ τῶν Καρπαθίων ὁρέων εἰς τὴν Γαλικίαν· ἐκυρίευσεν τοῦ Σανόκου καὶ προπαρεσκευάζετο πρὸς πολιορκίαν τῆς Πρεσμιλίας. Ἄλλ' ὁ πανοῦργος Βλαδιμίρκος, ἐπιθυμῶν ἄνευ αἱματοχυσίας ἵνα διαφύγῃ τὸν ἰσχυρὸν ἐχθρὸν, ἠγόρασε διὰ χρυσοῦ τὴν φιλίαν τοῦ Κουκνίσου, ἀρχιεπισκόπου Οὐγγρίας, ὡς καὶ τὴν τῶν ἐπισημοτέρων ὑπαλλήλων τοῦ Ἐΐζα, οἵτινες ἔπεισαν τὸν εὐπιστον αὐτῶν μονάρχην ἵν' ἀναβάλῃ τὸν πόλεμον μέχρι τοῦ χειμῶνος. Νέοι ἐν τούτοις δεσμοὶ ἐνίσχυσαν τὴν συμμαχίαν τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγρίας μετὰ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος· ἐπειδὴ Βλαδίμιρος ὁ Μοτισλάβου ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ Βάνου, συγγενοῦς τοῦ βασιλέως, πεμφθεὶς δ' ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ εἰς Οὐγγρίαν, ἤγαγε πρὸς αὐτὸν δεκακισχιλίους ἐπιλέκτους μαχητάς. Τότε ὁ Ἡσιασλάβος, ὃν περιέμενον ἀνυπομόνως οἱ Κιεβῖται, οἱ Βερενδαῖοι καὶ ὁ ἀφωσιωμένος αὐτῷ στρατὸς τοῦ Βιατσεσλάβου, θαρραλέως ἐξεστράτευσε. Διῆλθε παρὰ τὴν Περесоπνίτσαν, καὶ βέβαιος ὢν, ὅτι εἶποντο αὐτῷ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰ στρατεύματα τοῦ Βλαδιμίρκου, ἐπέσπευσε τὴν πορείαν κατὰ τῆς πρωτεύουσης τῆς μεγάλης ἡγεμονίας. Οἱ μεγιστᾶνες ἔλεγον αὐτῷ· « Ἐχομεν τὸν ἐχθρὸν ἔμπροσθεν καὶ ὀπισθεν ἡμῶν. Οὐκ ἔστι καιρὸς φόβου, ἀπεκρίθη ὁ ἡγεμὼν· ἐγκαταλείψατε δι' ἐμὲ τὰς οἰκίας καὶ κώμας τοῦ Κιέβου· ἐστερήθηεν τοῦ θρόνου τῶν πατέρων μου· ἀποθανοῦμαι, ἢ ἀνακτήσομαι τὰ ἐμὰ καὶ ὑμέτερα. Εἴτε ὁ Βλαδιμίρκος καταλάβῃ ἡμᾶς, ἡμεῖς πολεμήσομεν, εἴτε ἀπαντήσωμεν τῷ Γεωργίῳ ἐπίσης πολεμήσομεν. Πορεύομαι εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ. »

Οἱ κάτοικοι τῆς Δορογοβούζης, τὸν στρατὸν ἐπὶ κε-

Δόλος τοῦ Βλαδιμίρκου.

1181.

Σταθερότης τοῦ Ἡσιασλάβου.

φαλῆς ἔχοντες, προϋπήντησαν τῷ Ἡσιασλάβῳ, ἀλλ' ἐφοβοῦντο τοὺς Οὐγγρους. « Ἔστε ἡσυχοί, εἶπεν αὐτοῖς » ὁ Μέγας Ἡγεμῶν, εἰμὶ ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν· μόνοι οἱ » ἐχθροί μου πρέπει ἵνα φοβῶνται αὐτοὺς καὶ οὐχ ἡ- » μεῖς οἱ πιστοὶ τῷ πατρὶ καὶ τοῖς προγόνοις μου ἄνδρες. Αἱ δ' ἄλλαι πόλεις ἔδειξαν αὐτῷ τὴν αὐτὴν ὑποτα- γήν. Καὶ αὐτὸς μὲν οὐδαμῶς ἤργει· ἀλλ' ἅμα τοῦ στρα- τοῦ αὐτοῦ διαπεράσαντος τὸν ποταμὸν Οὔσον, μι- κρὸν ἀπόσπασμα τοῦ ἡγεμόνος τῆς Γαλικίας ἐφάνη ἐπὶ τῆς ἀπέναντι ὄχθης. Αὐτὸς δ' οὗτος ὁ Βλαδιμίρκος, συ- νοδευόμενος ὑπὸ Ἀνδρέου τοῦ Γεωργίου, ἵστατο ὀπισθεν τοῦ δάσους, ἀναμένων τὸ κύριον σῶμα τοῦ στρατοῦ. Οἱ ἀκροβολισμοὶ ἤρξαντο· ὁ Μέγας Ἡγεμῶν ἠθέληεν ἵνα ἐπιπέσῃ κατὰ τῶν εὐαρίθμων ἐχθρῶν αὐτοῦ, ἀλλ' οἱ περὶ αὐτὸν ἄρχοντες εἶπον· « Ἐχομεν ἔμπροσθεν » ἡμῶν ποταμὸν καὶ δάσος. Ὁ Βλαδιμίρκος ὠφελού- » μενος ἐκ τούτων δύναται ἐπὶ πολὺ ἀντέχειν, ἕως κα- » ταντήσῃ εἰς τὴν μάχην ὁ λοιπὸς στρατός. Κάλλιόν » ἐστίν, οἰκονομοῦντες τὸν καιρὸν, ἵνα προχωρήσωμεν » καὶ ἐνωθῶμεν μετὰ τῶν περιμενονόντων ἡμᾶς ἐπὶ τῶν » ὄχθων τοῦ Τερέβου προθύμων Κιεβιτῶν». Ὁ Ἡσια- σλάβος ἠναψε μεγάλας πυρὰς πανταχόθεν νύκτωρ· οὕ- τω δ' ἀπατήσας τὸν ἐχθρὸν ἀπεμακρύνθη. Ἐβάδισε νυχ- θημερὸν καὶ ἔπεμψε Βλαδίμιρον τὸν Μστισλάβον εἰς Βιελγόροδον, ἐλπίζων ἵνα καταλάβῃ αὐτὸ ἐξ ἀπροό- πτου, ὡς καὶ συνέβη· διότι Βορίσης ὁ Γεωργίου συνδι- αιτώμενος ἐν τοῖς ἀνακτόροις αὐτοῦ μετὰ τῆς φρου- ρᾶς καὶ τῶν ἱερέων, ἀκούει ἐξαίφνης μεγάλας βοᾶς καὶ τὸν ἦχον τῶν σαλπίγγων, καὶ μανθάνει, ὅτι τὰ τοῦ Ἡσιασλάβου στρατεύματα εἰσέρχονται ἤδη εἰς τὴν πό- λιν· διὸ φεύγει πρὸς τὸν οὐχ ἥττον ῥάθυμον πατέρα

αυτοῦ. Ὁ Γεώργιος διῆγεν ἡσύχως ἐν Κιέβῳ, ἀγνοῶν ἐντελῶς τὰ πάντα. Τοσοῦτο δ' ἐξεπλάγη ὑπὸ τῆς ἀπροσδοκῆτου ταύτης ἀγγελίας, ὥστε ἐπιβιβασθεὶς ἐπὶ λέμβου ἀνεχώρησεν εἰς Ὀστερον· ὁ δὲ Μέγας Ἡγεμῶν, ἀφείς ἐν Βιελγορόδῳ Βλαδίμιρον τὸν Μστισλάβον πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ τῆς Γαλικίας στρατοῦ, εἰσῆλθεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν, δοξαζόμενος καὶ θωπευόμενος ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ὑποδεχθέντος αὐτὸν, ὡς τὸν πατέρα τὰ τέκνα. Πολλοὶ τῶν μεγιστάνων τῆς Σουσδάλιας ἠχμαλωτίσθησαν. Ὁ δὲ Μέγας Ἡγεμῶν εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας εἰστίασε τοὺς προθύμους Οὐγγρους καὶ τοὺς φίλους αὐτοῦ Κιεβίτας, οἵτινες ἦσαν πάντες πολῖται ἀγαθοί. Μετὰ δὲ τὸ συμπόσιον ἐπῆλθον παιδιαὶ, ὁ δὲ λαὸς εὐωχούμενος ἐν τῇ εὐρείᾳ Αὐλῇ τοῦ Ἰαροσλάβου, μετ' ἰδιαιτέρας χαρᾶς ἔβλεπε τὸ ἵπποδρόμιον τῶν ἐπιτηδείων ἱπέων Οὐγγρων.

Ἀφροντισία τοῦ Γεωργίου καὶ θρίαμβος τοῦ Ἡσιασλάβου.

Ἴπποδρόμιον ἐν Κιέβῳ

Οἱ Κιεβίται ἐφοβοῦντο εἰσέτι τὸν Βλαδιμίρκον· ἀλλ' ὁ ἡγεμῶν οὗτος, ἐκπλαγεὶς διὰ τὴν τοῦ Γεωργίου φυγὴν, εἶπε τῷ συνοδεύοντι αὐτῷ Ἀνδρέᾳ· «Ὁ κηδεστής μου παρὰδειγμα ῥαθυμίας ἐστὶ βασιλεύει ἐν Ῥωσσίᾳ καὶ ἀγνοεῖ τὰ διατρέχοντα· ἔχει ἓνα μὲν υἱὸν ἐν Περεσποπνίτση, ἕτερον δ' ἐν Βιελγορόδῳ, οὐδέτερος δὲ γνωστοποιεῖ αὐτῷ τὰ κινήματα τοῦ ἐχθροῦ. Ἐπειδὴ οὕτω κυβερνατε τὴν ἐπικράτειαν, ἐγὼ οὐκ εἰμὶ συνεταῖρος ἡμῖν. Πῶς παλαίσω μόνος κατὰ τοῦ Ἡσιασλάβου, τοσοῦτον ἰσχυροῦ σήμερον; Ἀναχωρῶ εἰς τὴν ἐπαρχίαν μου». Ἐπιστρέψας οὖν παρευθὺς, φορολογεῖ καθ' ὁδὸν πάσας τὰς πόλεις τῆς Βολυνίας. Οἱ κάτοικοι ἀπειλούμενοι ἐπ' αἰχμαλωσίᾳ, ἔφερον αὐτῷ ἀργύριον· αἱ γυναῖκες ἀπολυτροῦσαι τοὺς συζύγους, ἔδι-

δον τὰ περιδέραια καὶ τὰ ἐνώτια, ὁ δ' Ἀνδρέας κατα-
 τεθλιμμένος ἀπέρχεται πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ εἰς Γο-
 ρόδετσον τοῦ Ὀστέρου.

Ὁ Μέγας Ἡγεμὼν στερεωθεὶς ἐν τῇ πρωτευούσῃ,
 προσεκάλεσεν ἐκ Βησεγορόδου τὸν θεῖον αὐτοῦ Βια-
 τσεσλάβον. «Ὁ Θεὸς ἤρπασε παρ' ἐμοῦ τὸν πατέρα
 »μου, λέγει αὐτῷ· γενοῦ δεύτερος πατήρ μου. Τετυ-
 »φλωμένος ὑπὸ τῆς φιλοδοξίας, παρέδραμον δύο εὐκαι-
 »ρίας ἵνα σε ἐνθρονίσω· σύγγνωθί μοι τὸ ἀμάρτημα
 »τοῦτο πρὸς ἀνάπαυσιν τῆς συνειδήσεώς μου! Τὸ Κίε-
 »βον σὸν ἐστι· βασίλευσον ἐν αὐτῷ, ἔχων παράδειγμα
 »τὸν τε πατέρα καὶ τὸν πάππον». Ὁ ἀγαθὸς Βιατσεσλά-
 βος κατανυχθεὶς ὑπὸ τοιαύτης μεγαλοψυχίας, ἀπεκρί-
 θη αὐτῷ περιπαθῶς· «Σὺ ἐπὶ τέλους ἐξεπλήρωσας τὰ
 »καθήκοντα τῆς τιμῆς σου· ὡς ἄτεκνος ἀναγνωρίζω σε
 »υἷόν καὶ ἀδελφόν· ἀλλ' ἐγὼ γηράσας ἀδυνατῶ κυ-
 »βερνήσαι μόνος τὴν χώραν· ἔσο συνεταῖρός μου κα-
 »τὰ τὸν πόλεμον καὶ τὴν εἰρήνην· ἐνώσωμεν τοὺς στρα-
 »τοὺς ἡμῶν, πορεύου μετ' αὐτῶν κατὰ ἐχθροῦ, ὅταν
 »μὴ δυνηθῶ ἵνα κοινωνήσω μετὰ σοῦ τῶν κινδύνων». Μετὰ ταῦτα ἀσπασάμενοι τὸν σταυρὸν ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀγίας Σοφίας, ὤμοσαν ἵνα μηδέποτε χωρισθῶσιν οὔτ' ἐν τῇ εὐτυχίᾳ, οὔτ' ἐν τῇ δυστυχίᾳ. Κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος ὁ γέρων ἔδωκε μέγα συμπόσιον τοῖς Κιεβίταις καὶ τοῖς προθύμοις συμμάχοις Οὐγγροῖς. Ὁ δ' Ἡσιασλάβος δωρήσας τοῖς τελευταίοις πολυτίμους ἵπποσκευάς, ἐνδύματα καὶ ὑφάσματα, παρέπεμψεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἑαυτῶν πατρίδα, ἀμέσως δὲ μετὰ τούτους τὸν υἱὸν αὐτοῦ πρὸς τὸν Εἶζαν, ὅπως εὐχαριστήσῃ αὐτῷ. Ἦν δ' ἐπιτετραμμένος ὁ πρεσβευτῆς οὗτος ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς ἵνα ἀπευθύνῃ αὐτῷ τοὺς ἀ-

Εὐθύτης τοῦ
 Μεγάλου Ἡγε-
 μόνος.

κολούθους ἐμφαντικούς λόγους· «Ὁ Θεὸς εἶη σοι ἀ-
 »ρωγός, ὡς σὺ ἐβοήθησας ἡμῖν. Οὐδέποτε υἱὸς τῷ
 »πατρὶ αὐτοῦ, οὐδέποτε ἀδελφός τῷ ἀδελφῷ ἐγένετο
 »ὠφελιμώτερος. Εἶημεν σύμφωνοι ἐσαεὶ, οἱ πολέμιοι
 »σοῦ εἰσὶν οἱ ἡμέτεροι· οὐχὶ διὰ χρυσοῦ, ἀλλὰ διὰ μό-
 »νου τοῦ αἵματος ἡμῶν δυνάμεθα πληρῶσαι τὸ πρὸς
 »σέ χρέος. Ἀποπεράτωσον τὸ καλὸν ἔργον· ἔχομεν
 »εἰσέτι ἰσχυρὸν ἐχθρόν. Οἱ Ὀλεγίδαι καὶ Βλαδίμι-
 »ρος, ἡγεμῶν τοῦ Τσερνιγόβου, σύμμαχοι τοῦ Γε-
 »ωργίου, ἐπιδαφιλεύουσι χρυσὸν πρὸς δελέασιν τῶν ἀ-
 »γρίων Πολοβτσίων. Οὐ καλοῦμεν σέ αὐτὸν, γινώσκον-
 »τες ὅτι ὁ Ἕλληρ Αὐτοκράτωρ τῆς Ἀνατολῆς πολεμεῖ
 »κατὰ σοῦ· ἀλλ' ἐπανερχομένου τοῦ ἔαρος εἰρηνικοῦ
 »ἐν Οὐγγρία, πέμψον εἰς Ῥωσσίαν νέον στρατὸν, ἡμεῖς
 »δὲ ἡσύχως ὡς ἐπίκουροι ἐλευσόμεθα πρὸς σέ. Ὁ Θεὸς
 »ἐστὶν ὁ ὑπέρμαχος ἡμῶν· ὁ δὲ λαὸς καὶ οἱ Μαῦροι
 »Κλοβοῦχοι, φίλοι ἡμῶν». Ὁ Μέγας Ἡγεμῶν ἀπή-
 »τησεν ὡσαύτως βοήθειαν καὶ ἐκ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ
 Ῥοστισλάβου τοῦ Σμολένσκου, ὅστις ἐνόμιζε πάντοτε,
 ὅτι ὁ πρεσβύτερος θεῖος αὐτῶν εἶχε τὸ νόμιμον δικαίω-
 μα ἐπὶ τῆς ἐπαρχίας Κιέβου. Ὁ δὲ Βιατσεσλάβος, βε-
 βραιῶν τὸν ἀνεψιὸν περὶ τῆς φιλίας, ἐκάλεσεν αὐτὸν
 δεύτερον υἱὸν, καὶ ὑπεδέχθη φιλοστόργως τὸν Ἡσια-
 σλάβον τοῦ Τσερνιγόβου, ὅστις, παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ
 ἀδελφοῦ αὐτοῦ Βλαδιμίρου τοῦ Δαβίδ, ἀπεποιήθη τὴν
 συμμαχίαν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Σουσδαλίας. Ὁ δὲ Γεώρ-
 γιος, λαβὼν καιρὸν πρὸς στρατολογίαν, ἦν ἀπέναντι
 τοῦ Κιέβου μετὰ τῶν Ὀλεγιδῶν, τουτέστι δύο Σβιατο-
 σλάβων, θείου καὶ ἀνεψιοῦ, Βλαδιμίρου τοῦ Τσερνιγό-
 βου καὶ τῶν Πολοβτσίων, κατασκηνώσας ἐν τοῖς λειμῶ-
 σι τῆς ἀνατολικῆς ὀχθῆς τοῦ Βορυσθέγου. Ὁ ποταμὸς

Εὐγνωμοσύνη
 πρὸς τὸν βασι-
 λέα τῆς Οὐγ-
 γρίας.

Πολιορκία τοῦ
 Κιέβου.

ἐκαλύφθη ὑπὸ πολεμικῶν πλοιαρίων καὶ ἡ μάχη ἤρξατο. Οἱ χρονογράφοι ἀναφέρουσι μετὰ θαυμασμοῦ τὴν εὐφυᾶ ἐπινόησιν τοῦ Ἡσιασλάβου. Αἱ λέμβοι αὐτοῦ, ὡς δύο ἔχουσαι πηδάλια, κατέπλεον καὶ ἀνέπλεον τὸν ποταμὸν ἄνευ φανεραῶς στροφῆς, ὥστε μόνον αἱ κῶπαι ἐφαίνοντο, καθόσον οἱ κινουῦντες αὐτὰς ἐκρύπτοντο ὑπὸ τοῦ ὑψηλοῦ καταστρώματος, ἔνθα ἴσταντο θωρακοφόροι καὶ τοξόται. Ὁ ἀποκρουσθεὶς Γεώργιος ἐβουλεύετο τὴν διάβασιν τοῦ Βορυσθένους κάτω τοῦ Κιέβου· διότι μεταγαγὼν τὰς λέμβους αὐτοῦ εἰς τὴν Δολοβικὴν λίμνην, εἴλκυσεν αὐτὰς ἐκεῖθεν εἰς τὴν ξηρὰν μέχρι τοῦ ποταμοῦ Ζολότσια, ἐκβάλλοντος εἰς τὸν Βορυσθένη. Παραπορευομένου δὲ τοῦ Ἡσιασλάβου τὴν ἐτέραν ὄχθην, τὰ πλοῖα αὐτοῦ συνῆψαν μάχην μετὰ τοῦ ἐχθροῦ κατὰ τὴν Βιτιτσεβικὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ· ἀλλὰ καὶ αὐτόθι ὁ ἡγεμὼν τῆς Σουσδαλίας ἀπέτυχε διὰ κρυφίου ὁμῶς ἐξελιγμοῦ οἱ Πολόβτσιοι ἐματαίωσαν τοὺς σκοποὺς τοῦ Ἡσιασλάβου· διότι ἐμβάντων αὐτῶν ἐφίππων εἰς τὸν Βορυσθένη παρὰ τὸ πολίχνιον Ζαροῦβον κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Τρουβέγου, κεκαλυμμένων δὲ δι' ἀσπίδων, προηγουμένου τοῦ Σβιατοσλάβου τοῦ Ὀλέγου καὶ τοῦ ἀδελφιδοῦ αὐτοῦ, ὁ ἐπὶ τῆς ὄχθης στρατὸς τοῦ Κιέβου ἐδειλίασεν. Ὁ Σβάρνας ματαίως ἠγωνίζετο ἔν' ἀναχαιτίσει τοὺς φυγάδας. « Ὁ » ἡγεμὼν οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν, λέγει ὁ χρονογράφος, » τῷ δὲ μεγιστάνι οὐχ ὑπακούουσι πάντες. » Οὕτως οἱ μὲν Πολόβτσιοι ἐπεραιώθησαν εἰς τὴν ὄχθην, ὁ δὲ Γεώργιος ἐπέσπευδε τὴν διάβασιν τοῦ Βορυσθένους κατὰ τὴν αὐτὴν θέσιν.

Ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ἀποχωρήσας εἰς Κιέβον, ἐστρατοπέδευσε μετὰ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ παρὰ τῆ Χρυσῆ πύ-

λη· Ἡσιασλάβος ὁ Δαβίδ μεταξὺ τῆς πύλης ταύτης καὶ τῆς Ἰουδαϊκῆς, παρ' αὐτῷ δ' ἦν ὁ ἡγεμὼν τοῦ Σμολένσκου· ὁ δὲ τῆς Γορόδνας Βορίσης ὁ Βσεβολόδου, ἔγγονος τοῦ Μονομάχου, κατέλαβε τὴν Πολωνικὴν πύλην· φάλαγγες Κιεβιτῶν στρατιωτῶν περιεκύκλωσαν τὴν πόλιν. Οἱ Μαῦροι Κλοβοῦχοι ἐφάνησαν ἐπίσης ὑπὸ τὰ τείχη μετὰ τῶν σκηνῶν καὶ πολυαριθμῶν ποιμνίων διασκορπισθέντες κατὰ τὰ περίχωρα τὰ Κιέβου. Ἡ δραστηριότης, ἡ κίνησις, ἡ ἀπέραντος σειρὰ ἐνόπλων ἀνθρώπων καὶ αὐτὴ ἡ ἀφευκτος ἀταξία ἀπέβαινε περιεργώτατον θέαμα. Οἱ Βερενδαῖοι καὶ Τόρκοι, σύμμαχοι φιλάρπαγες, ὠφελήθεντες ἐκ τῆς γενικῆς ταραχῆς, ἐλεηλάτουν τὰ μοναστήρια, ἐπυρπόλουν κώμας καὶ κήπους. Ὁ Ἡσιασλάβος, ἐπιθυμῶν τὴν καταστολὴν τῶν λυμαιῶνων τούτων, προσέταξε τῷ ἀδελφῷ Βλαδιμίρῳ ἵνα συγκεντρώσῃ ἅπαντας ὁμοῦ παρὰ τῷ τάφῳ τοῦ Ὀλέγου μεταξὺ τῶν φαράγγων. Οἱ στρατιῶται, οἱ πολῖται καὶ ὁ λαὸς μετὰ σταθερότητος καὶ ἀνδρίας περιέμενον τὸν ἐχθρόν.

Ἄλλ' ὁ γέρον Βιατσεσλάβος, ἐλπίζων ἔτι ἵνα πείσῃ τὸν ἀδελφὸν δι' εἰρηνικῶν λόγων, παρόντων τῶν ἀνεψιῶν αὐτοῦ, παρήγγειλε πρεσβευτῇ τινὶ τὰ ἑξῆς· « Ἄ-
 » πελθε πρὸς τὸν Γεώργιον· ἀσπασάμενος δ' αὐτὸν ἐξ
 » ἐμοῦ, εἰπέ· Ποσάκισ ἰκέτευσά σε καὶ τὸν ἀνεψιόν μου
 » ἵνα μὴ ἐκχύνῃτε τὰ αἷμα τῶν χριστιανῶν, μήτε κα-
 » ταστρέφῃτε τὴν Ῥωσσίαν. Ὁ Ἡσιασλάβος ἐπανα-
 » στατήσας κατὰ τοῦ Ἰγορος, διέταξεν ἵνα μοὶ εἴπω-
 » σιν, ὅτι μόνον δι' ἐμέ, τὸν δεύτερον αὐτοῦ πατέρα, ζητεῖ
 » τὸν θρόνον τοῦ Κιέβου· ἔπειτα δ' ἐκυρίευσεν τῶν ἰδίων μου
 » πόλεων, τοῦ Τουρόβου καὶ Πίνσκου. Ἐξαπατηθεὶς δ'
 » ἐπίσης καὶ ὑπὸ σοῦ, στερηθεὶς τῆς Περесоπτινας, τῆς

Εἰρηνικὸς χαρα-
 κτὴρ τοῦ Βια-
 σεσλάβου.

» Δορογοβούζης, μὴ κατέχων ἄλλο τι πλὴν τοῦ Βη-
 » σεγορόδου ἐσίγων. Κάτοχος ὧν δυνάμεως ἐκ Θεοῦ
 » δοθείσης μοι, στρατοῦ καὶ φρουρᾶς, ὑπέφερον καρ-
 » τερικῶς τὰς ὕβρεις, καὶ αὐτὴν τὴν ταπείνωσιν, ἐνα-
 » σχολούμενος δὲ μόνον ὑπὲρ τοῦ κοινῆ συμφέροντος
 » ἀνέστελόν σε, ἀλλ' εἰς μάτην· διότι ἀποβάλλων συμ-
 » βουλὰς φιλανθρώπους, παραβαίνεις τὰς ἐντολὰς
 » τοῦ Θεοῦ. Νῦν δ' ὁ Ἡσιασλάβος ἐπανώρθωσε τὸ
 » σφάλμα αὐτοῦ· διότι ἐτίμησεν αὐτὸς μὲν τὸν θεῖον
 » ὡς πατέρα, ἐγὼ δὲ προσηγόρευσα αὐτὸν υἱὸν μου.
 » Ἄρά γε ἔχεις φόβον τινὰ ἵνα ταπεινωθῆς ἐνώπιον
 » ἐμοῦ; Ἄλλὰ τίς ἐστὶν ἐξ ἡμῶν πρεσβύτερος τὴν
 » ἡλικίαν; Εἶχον ἤδη τὸ γένειον, ὅτε ἐγεννήθης; Σύν-
 » ελθε οὖν εἰς σεαυτὸν, φοβούμενος τὴν θεῖαν ὀργὴν,
 » ἐὰν τολμήσῃς ἀνατεῖναι χεῖρα κατὰ τοῦ πρεσβυτέ-
 » ρου. » Ὁ πρεσβευτὴς τοῦ Βιατσετλάβου εὔρε τὸν
 Γεώργιον ἐν Βιασιλέβω. Οὗτος δ' ἀκούσας αὐτοῦ ἔπεμ-
 ψε τῶ ἀδελφῶ μεγιστᾶνά τινα τῶν περὶ αὐτὸν, καὶ ἀ-
 ναγνωρίζων αὐτὸν ὡς δεῦτερον πατέρα, ὑπέσχετο ἵνα
 εὐχαριστήσῃ αὐτὸν κατὰ πάντα, ἐὰν οἱ υἱοὶ τοῦ Μστισ-
 λάβου ἐκκενώσωσι τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Κιέβου. « Σὺ ἔ-
 » ἔχεις ἑπτὰ υἱοὺς, ἀπεκρίθη ὁ γέρων· μήπως ἀποσπῶ
 » αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ πατρός; Ἐγὼ δ' ἔχω δύο μόνον·
 » οὐδέποτε αὐτῶν ἀποχωρισθήσομαι. Ἀπελθε εἰς Πε-
 » ρεάσλαβον καὶ Κοῦρσκον· ἀπελθε εἰς τὸ Μέγα Ῥό-
 » στοβον, ἢ εἰς τὰς ἄλλας πόλεις πόλεις σου· ἀπομά-
 » κρυνον τοὺς Ὀλεγίδας καὶ διομολογήσωμεν τὴν εἰ-
 ρήνην· ἀλλ' ἐὰν θέλῃς αἵματοχυσίαν, ἢ μήτηρ τοῦ
 Θεοῦ κρινάτω ἡμᾶς ἐν τῶ νῦν καὶ ἐν τῶ μέλλοντι αἰ-
 » ὶνι. » Προφέρων τοὺς τελευταίους τούτους λόγους ὁ
 Βιατσεσλάβος, ἔδειξε τὴν Χρυσὴν Πύλην καὶ τὴν αὐ-

τόθι κειμένην εικόνα τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου.

Ὁ Γεώργιος, παρατάξας τὸν στρατὸν εἰς μάχην, ^{Ζωηρότης τοῦ Ἀνδρέου.} προῦχώρησε κατὰ τοῦ Κιέβου διὰ τῆς ὁδοῦ τοῦ Βιελγορόδου. Τὰ βέλη διεπέρων τὸ Ληβέδιον. Ὁ φλογερός Ἀνδρέας, ἐφορμήσας πρὸς τὴν ἀπέναντι ὄχθην, συναλύνει τοὺς πολεμίους τοξότας εἰς τὴν πόλιν· ἀλλ' ἐγκαταλείφθη ὑπὸ τῶν οἰκείων. Πολόβτσιος δέ τις, ἀρπάσας τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου αὐτοῦ, στρέφει τὸν ἥρωα εἰς τὰ ὀπίσω. Βλαδίμιρος ὁ Ἀνδρέου, ἕγγονος τοῦ Μονομάχου, ἔσπευσεν εἰς τὸν κίνδυνον τοῦ ἀδελφοῦ, ἀλλ' ἀνεστάλη ὑπὸ τοῦ παιδαγωγοῦ. Ὁ στρατὸς αὐτῶν πορεύεται κατὰ τῶν ταγμάτων τοῦ Βιατσεσλάβου καὶ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος πέραν τοῦ Ληβεδίου, αἱ δὲ λοιπαὶ δυνάμεις τοῦ Γεωργίου ἐμάχοντο κατὰ τοῦ Βορίση κατὰ τὴν Πολωνικὴν πύλην. Ὁ Ἡσιασλάβος, ἐπιβλέπων πάσας τὰς περιπετείας τῆς μάχης, ἐκπέμπει τοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ ὀρμητικῶς κατὰ τοῦ ἐχθροῦ μετὰ τῶν ἐκλεκτῶν ἀποσπασμάτων καὶ τῶν Μαύρων Κλοβούκων. Τούτου δὲ γενομένου, οἱ Πολόβτσιοι καὶ οἱ Σουσδαλιται, θραυσθέντες ὑπ' αὐτῶν, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, πολλοὶ δ' ἔπεσον νεκροὶ ἐν τῷ ποταμίῳ Ληβεδίῳ, ἐν οἷς καὶ ὁ ἀνδρεῖος υἱὸς τοῦ περιωνύμου Χάνου Βονιακοῦ, Σεβέντσης τοῦνομα, καυχώμενος ὅτι κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ χαράξει διὰ τῆς σπάθης τὴν Χρυσὴν πύλην. Ἐκτοτε οἱ μὲν Σουσδαλιται οὐκ ἐτόλμων ἵνα διαβαίνωσιν τὸ Ληβέδιον, ὁ δὲ Γεώργιος ἀπεχώρησε μετὰ μικρὸν ὅπως ἐνωθῆ μετὰ τοῦ Βλαδιμίρκου· διότι ὁ ἡγεμὼν τῆς Γαλιχίας ἐπιλαθόμενος τῆς προηγουμένης ἀγανακτήσεως προσήρχετο μετ' ἐπικουρίας πρὸς αὐτόν.

^{Ἰποχώρησις τοῦ Γεωργίου.}

Οἱ ἀνδρεῖοι Μστιλαβίδαι ἔσπευδον πρὸς καταδίωξιν

τοῦ ἐχθροῦ. Ὁ δὲ Βιατσεσλάβος κατὰ τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ ἀνεχαίτιζεν αὐτοὺς λέγων, ὅτι οὐχὶ τῷ ταχυτέρῳ, ἀλλὰ τῷ δικαιοτέρῳ ὁ Ὑψιστος ἐχορήγει τὴν νίκην· ἀλλ' ἐπὶ τέλους, ἐνδοὺς ταῖς θερμαῖς αὐτῶν παρακλήσεσι καὶ προσευχηθεῖς προηγουμένως ἐν τῷ ναῷ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου μετὰ τῶν ἀνεψιῶν αὐτοῦ, ἀνέβη αὐτὸς οὗτος τὸν ἵππον. Οὐδέποτε ὁ τοῦ Κιέβου λαὸς ὠπλίσθη μετὰ τοσαύτης προθυμίας, οὐτ' ἔδειξε μείζονα ζῆλον ὑπὲρ τῶν κυριαρχῶν αὐτοῦ. « Πᾶς » ὁ δυνάμενος ἵνα κινῆται καὶ ἐνεργῆ διὰ τῆς χειρὸς » παρακολουθήτω, ἔλεγον οἱ πολῖται, ὁ δὲ παρήκοος » θανατούσθω. » Ὁ Βορίσης τῆς Γορόδνας ἐπέμφθη διὰ τοῦ δάσους κατόπιν τοῦ Γεωργίου, βουλευομένου τὴν ἄλωσιν τοῦ Βιελγορόδου· ἀλλ' ἰδὼν τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως ταύτης ἐτοιμοὺς πρὸς ἄμυναν, ἀπῆλθε πρὸς προὔπαντησιν τῶν Γαλιξιανῶν. Ὁ δ' Ἡσιασλάβος, ὅπως προλάβῃ τὴν ἐπικίνδυνον ταύτην ἔνωσιν, κατέφθασεν αὐτὸν πέραν τοῦ Στρούγνα. Συνέβη δὲ τότε τρομερὰ θύελλα· πυκνὸν σκότος ἐχύθη παντοῦ· ἡ βροχὴ ἔπιπτε κρουνηδόν· οἱ στρατιῶται οὐ διεκρίνοντο συναλλήλως, ἀμφότεροι δ' οἱ στρατοὶ, ἔντρομοι ἐκ τοῦ ἀπαισίου τούτου οἰωνοῦ, ἤρχοντο ὑπὲρ τῆς εἰρήνης. Ὅθεν πρεσβευταὶ περιήρχοντο ἀπὸ τούτου εἰς ἐκεῖνο τὸ στρατόπεδον, ὥστε οἱ ἡγεμόνες συνδιηλλάττοντο ἴσως, ἐὰν οἱ φιλέκδικοι Ὀλεγίδαι καὶ οἱ Πολόβτσιοι μὴ ἠναντιοῦντο εἰς τοῦτο. Διότι κατὰ συμβουλήν αὐτῶν ὁ Γεώργιος ἀπεφάσισε τὸν πόλεμον· ἀλλὰ περιμένων τὸν Βλαδιμίρκον, ὑπεκφεύγει τὴν μάχην καὶ νύκτωρ διαβαίνει τὸν Ροῦτον. Ὁ Ἡσιασλάβος ὁμῶς ἐπόμενος κατὰ πόδας, ἠνάγκασεν αὐτὸν εἰς μάχην. Ὁ Ἀνδρέας παρτάξας τοὺς Σουδαλίτας, περιῆλθε πάσας τὰς φάλαγ-

Ζῆλος τῶν Κιέ-
βιτῶν·

Μάχη·

γας καὶ ἀνεξωπύρει τὴν ἀνδρίαν τῶν Πολοβτσίων καὶ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ. Ἄλλὰ καὶ ὁ Μέγας Ἡγεμῶν ὡς στρατάρχης ἐμπειροπόλεμος, διατάξας κάλλιστα τὰ καθ' ἑαυτὸν, ἐζήτησε τὴν εὐλογίαν τοῦ γέροντος Βιατσεσλάβου, ὅστις, κατάκοπος ὢν ἐκ τῆς ἐκστρατείας, ὑπελείπετο ὀπίσω. « Ὁ ἀγνώμων Γεώργιος ἠρνήθη » τὴν ἐπιπόθητόν σοι εἰρήνην, ἔλεγον αὐτῷ οἱ ἀνεψιοί· » ἤδη ἐσμέν ἔτοιμοι ἵν' ἀποθάνωμεν διὰ τὴν τιμὴν τοῦ » πατρὸς καὶ τοῦ θείου ἡμῶν. » Ὁ Βιατσεσλάβος ἀπεκρίθη. « Κρινέτω ὁ Θεὸς τὸν ἀδελφόν μου· ἐκ νεότητος ἀπεχθανόμην τῇ αἵματοχυσίᾳ. » Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἤρξατο ἡ μάχη. Ὁ Ἡσιασλάβος προσέταξε πᾶσι τοῖς τάγμασιν ἵνα παρατηρῶσι τὸ ἴδιον αὐτοῦ καὶ ἀκολουθῶσιν αὐτῷ κατὰ πάσας τὰς κινήσεις. Ὁ Ἀνδρέας ἀπήντησεν αὐτοῖς καὶ δι' ἰσχυρᾶς πλήξεως συντρίβει τὴν λόγχην αὐτοῦ· ὁ ἵππος αὐτοῦ, πληγωθεὶς κατὰ τοὺς ῥώθωνας, ἐξαγριοῦται ὑπὸ τὸν ἵππέα, οὐτινος ἀποσπᾶται μὲν τὸ κράνος ἐκ τῆς κεφαλῆς, πίπτει δὲ χαμαὶ ἡ ἄσπις. Ἄλλ' ὁ Θεὸς διεφύλαξε τὸν ἀνδρεῖον τοῦτον ἡγεμόνα. Καὶ ὁ Ἡσιασλάβος δὲ παρῶν συνέτριψεν ὁμοίως τὴν λόγχην, τραυματισθεὶς κατὰ τὸν μηρὸν καὶ τὴν χεῖρα, καὶ μὴ δυνάμενος ἵππεῦσαι κατεβρέχετο ὑπὸ τοῦ αἵματος αὐτοῦ. Ἡ μάχη προὔχῳρει, ἀλλ' οἱ ἄγριοι βάρβαροι, σύμμαχοι τοῦ Γεωργίου, ἔκρινον αὐτὴν, διότι ἐκτοξεύσαντες νέφη βελῶν ἐτράπησαν εἰς φυγὴν. Τοὺς Πολοβτσίους παρηκολούθησαν οἱ Ὀλεγίδαί, καὶ ἐπὶ τέλους αὐτὸς οὗτος ὁ ἡγεμῶν τῆς Σουσδαλίας, πολλοὶ δ' αὐτοῦ μαχηταὶ ἐπνίγησαν ἐν τῷ βορβορώδει Ῥούτῳ, καὶ πολλοὶ ἔπεσον, ἢ ἠχμαλωτίσθησαν. Ὁ δὲ Γεώργιος ἀπεχώρησεν εἰς Περε-
ἀσλαβον πέραν τοῦ Βορυσθένους μετ' εὐαρίθμου στρατοῦ.

Ὁ Ἡσιασλάβος
τραυματίζεται.

Φυγὴ τοῦ Γεωργίου.

Ἐν τούτοις ὁ Μέγας Ἡγεμὼν, διαμείνας χρόνον τι-
νὰ κατὰ γῆς, ἀνέλαβε τὰς δυνάμεις, ἠγέρθη καὶ παρ'
ὀλίγον ἐφονεύετο ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτοῦ στρατιωτῶν,
μὴ ἀναγνωρίζοντων αὐτὸν ἐν τῇ ἀκμῇ τοῦ ἀγῶνος.
« Ὁ ἠγεμὼν εἰμὶ » ἀνέκραξεν αὐτὸς, ἔϋγε, ἀπεκρί-
θη εἰς ἕξ αὐτῶν, καὶ διὰ ξίφους διέκοψεν τὸ κράνος αὐ-
τοῦ, ἐφ' οὗ ἔστιλβεν ἡ χρυσὴ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμο-
νος εἰκών. Ὁ Ἡσιασλάβος, ἀποκαλύψας τὸ πρόσωπον,
εἶδε τὴν κοινὴν χαρὰν τῶν Κιεβιτῶν, ὑπολαβόντων
αὐτὸν ὡς τεθνεῶτα. Ἦν δὲ ἡμιθανὴς ἐκ τῆς ῥοῆς τοῦ
αἵματος· ἀλλὰ μαθὼν ὅτι ὁ Βλαδίμιρος τοῦ Τσερνι-
γόβου ἐφονεύθη προσέταξεν ἵν' ἀναβιβάσωσιν αὐτὸν
εἰς ἵππον καὶ ὀδηγήσωσι πρὸς τὸν νεκρὸν. Εἰλι-
κρινῶς ἐλυπεῖτο αὐτὸν καὶ περιπαθῶς παρεμύθει τὸν
κατατεθλιμμένον Ἡσιασλάβον τὸν Δαβίδ. Οὗτος δὲ
λαβὼν τὸ σῶμα τοῦ ἀδελφοῦ, σύμμαχον τοῦ Γεωρ-
γίου, ἔσπευσε πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πρωτευούσης αὐ-
τοῦ· διότι Σβιατοσλάβος ὁ Ὀλέγου ἐβουλεύετο τὴν
αἰφνιδίαν ἄλωσιν τῆς πόλεως, ἀλλ' ὡς πολύσαρκος καὶ
καταπεπονημένος λίαν ἐκ τῆς φυγῆς ἠναγκάσθη ἵν'
ἀναπαυθῆ ὀλίγον ἐν Ὀστέρω, ὅπου μαθὼν, ὅτι ἐν
Τσερνιγόβῳ συνηθροίσθη πολὺς στρατὸς ἐξεστράτευσεν
ἀμέσως κατὰ τοῦ Νοβογορόδου Σεβέρσκου· εἶτα διὰ
φιλικωτάτου τρόπου διένειμε τὰς κτήσεις αὐτοῦ μετὰ
τοῦ Ἡσιασλάβου τοῦ Δαβίδ, λαβὼν ἕκαστος τὴν πατρι-
κὴν μερίδα.

Οἱ Μοστισλαβίδαι ἐπολιόρχησαν τὸ Περεάσλαβον. Ὁ
δὲ Γεώργιος ἀπολέσας τοὺς ἐπιλέκτους τῶν στρατιω-
τῶν ἐν τῇ μάχῃ, ἔμαθε ὅτι ὁ Βλαδιμίρκος τῆς Γα-
λικίας, ἐλθὼν εἰς Βουγσκον, ἐδέχθη τὴν εἰρήνην
παρὰ τῶν συγκαταβατικῶν νικητῶν « Ἀποδίδαμεν τὸ

Συμπάθεια τοῦ
Ἡσιασλάβου.

» Περεάσλαβον, εἶπον οὗτοι, οἰωδῆποτε τῶν υἱῶν σου·
 » σὺ δ' ἄπελθε εἰς Σουσδαλίαν. Ἀδύνατον ἡμῖν ἵνα
 » γειτνιαζώμεν μετὰ σοῦ, διότι γινώσκομέν σε. Οὐδό-
 » λως ἐπιθυμοῦμεν ἵνα ἐκ νέου προσκαλέσης τοὺς φί-
 » λους σου Πολοβτσίους πρὸς διαρπαγὴν τῆς ἐπαρ-
 » χίας τοῦ Κιέβου. » Ὁ Γεώργιος, ὁμόσας ἴν' ἀναχω-
 ρήσῃ, ἠθέτησε τὸν ὄρκον ἐπὶ προφάσει ὑπερβολικῆς
 πρὸς τὸν Ἅγιον Βορίσην εὐλαβείας· ἐώρτασε τὴν μνή-
 μην αὐτοῦ διατρίβων παρὰ τὸν Ἄλταν, προσήυχετο ἐν
 τῷ ναῷ τοῦ μάρτυρος τούτου μὴ ἀπομακρυνόμενος τοῦ
 Περεασλάβου. Μόνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀνδρέας, ἀγανακτῶν
 ἐπὶ τοιαύτῃ ἐπιπορκίᾳ, ἀπεχώρησεν εἰς Σουσδαλίαν. Ὁ
 δὲ Μέγας Ἡγεμὼν μαθὼν μετ' οὐ πολὺ, ὅτι ὁ δόλιος
 αὐτοῦ θεῖος ἐπικαλεῖται τὴν βοήθειαν τῶν Πολοβτσίων
 καὶ Γαλικιανῶν ἀπήτησε μετ' ἀπειλῶν τὴν ἐκτέλεσιν
 τῆς συνθήκης. Ὁ Γεώργιος ἀφείς τινα τῶν υἱῶν αὐ-
 τοῦ ἐν Περεασλάβῳ, ἀνεχώρησεν, ἀλλ' εἰς Γορόδετσον
 μόνον, ἀναμένων εὐθεωτέρας περιστάσεις.

Ἐπιβουλὴ τοῦ
Γεωργίου.

Ἡ ἐλπίς αὐτοῦ ἦτο ὁ γενναῖος Βλαδιμίρκος. Ὁ
 Μστισλάβος υἱὸς τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος ἤγαγε πρὸς
 τὸν πατέρα αὐτοῦ πολυάριθμον συμμαχικὸν στρατὸν
 τοῦ βασιλέως Ἐἰζα, ἀλλ' ἀλλ' ἐξ ἀπερισκεψίας ἐστε-
 ρήθη αὐτοῦ· διότι κατ' ἀρχὰς μὲν εἰσελθὼν εἰς Βολυ-
 νίαν ἐξενίζετο μετὰ τῶν Οὐγγρων ὑπὸ τοῦ θείου αὐτοῦ
 Βλαδιμίρου τοῦ Μστισλάβου, ὕστερον δὲ μαθὼν τὴν
 προσέγγισιν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Γαλικίας ἐκοιμήθη ἀ-
 μερίμνως, καθόσον εἶχε πεποιθήσιν πρὸς τε τὴν ἰδίαν
 αὐτοῦ φρουρὰν καὶ πρὸς τοὺς καυχησιολογοῦντας Οὐγγ-
 γρους, οἵτινες πίνοντες ἀμέτρως ἔλεγον· « Ἐτοιμοί
 ἐσμεν πρὸς μάχην. » Ἀλλὰ περὶ τὸ μεσονύκτιον ἐξη-
 γέρθη ἐκ ταραχῆς, καὶ ἡ μὲν φρουρὰ αὐτοῦ ἐξώρμησεν

ἔφιππος, οἱ μέθυσοι ὅμως σύμμαχοι ἔκειντο ἐξηπλωμένοι χαμαὶ ὡς νεκροί. Διὸ ὁ Βλαδιμίρκος, ἐπιπεσὼν βραγδαίως πρὸ τῆς αὐγῆς, κατασφάττει καὶ ἐξολοθρεύει αὐτούς, ὁ δὲ Μέγας Ἡγεμῶν μανθάνει μετ' οὐ πολὺ ὅτι μόλις ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐσώθη μόνος μετὰ τῶν μεγιστάνων. Τότε ὁ Ἡσιασλάβος προσεκάλεσε τοὺς συμμάχους, τὸν ἡγεμόνα τοῦ Τσερνιγόβου καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Βσεβολόδου, ἀνεψιὸν τούτου· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Σβιατοσλάβος ὁ Ὀλέγου ὑπέικων τῇ ἀνάγκῃ ἐχορήγησεν αὐτῷ ἐπικουρικὸν στρατόν. Ἡ νεοσύλλεκτος αὕτη στρατιὰ ἐπολιόρχησε τὸ Γορόδετσον. Ὁ δὲ ἡγεμῶν τῆς Σουσδαλίας, πανταχόθεν στενοχωρούμενος, ἐγκατελείφθη ὑπὸ τῶν ἀρχαίων φίλων καὶ συνεταίρων, μετὰ τινὰς δ' ἡμέρας ἠναγκάσθη ἵνα ταπεινωθῆ, παρεχώρησε τὸ Περεάσλαβον Μστισλάβῳ τῷ Ἡσιασλάβου, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ, ἀναθεὶς τὴν πόλιν τοῦ Γοροδέτσου τῷ υἱῷ αὐτοῦ Γλέβῃ. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ

1152

ὁ Ἡσιασλάβος ἀφῆρπασε παρὰ τοῦ Γεωργίου καὶ αὐτὸ τὸ ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἑρσσία ἄσυλον, πυρπολήσας μὲν πάντα τὰ αὐτόθι ξύλινα οἰκοδομήματα καὶ αὐτοὺς τοὺς ναοὺς, κατεδαφίσας δὲ τὸ φρούριον.

Ὁ Μέγας Ἡγεμῶν ἀπαλλαγείς τοῦ πρωτίστου αὐτοῦ ἐχθροῦ, ἐπεθύμει ἵνα ἐκδικηθῆ καὶ τὸν πανοῦργον καὶ εὐτυχῆ συναγωνιστὴν τοῦ Γεωργίου Βλαδιμίρκον· τούτου δ' αὐτοῦ ἐπόθει καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Οὐγγρίας. Προέκειτο οὖν ἵνα ἐνωθῶσιν ἀμφοτέροι ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν Καρπαθίων. Οἱ χρονογράφοι ἐγκωμιάζουσι τὴν πρὸς ἀλλήλους εἰλικρινῆ φιλίαν τῶν ἡγεμόνων τούτων.

Οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ Ἐίζα ἐν ὀνόματι αὐτοῦ ἐχαιρέτισαν καθ' ὁδὸν τὸν Μέγαν Ἡγεμόνα, αὐτὸς δὲ ὁ βα-

σιλεύς παρακολουθούμενος ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Λαδισλάου, καὶ Στεφάνου, πάντων τῶν αὐλικῶν καὶ Βαρόνων, ἐξῆλθε πρὸς προϋπάντησιν τοῦ Ἡσιασλάβου, ἄγοντος πολλὴν τακτικὴν στρατιάν. Ἐναγκαλισθέντες δ' ἀλλήλους εἰσῆλθον ὑπὸ τὴν σκηνὴν τοῦ βασιλέως, συνωμολόγησαν ἵνα μὴ φεισθῶσι τοῦ αἵματος πρὸς ταπείνωσιν τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ. Διὸ τὴν ἐπαύριον, ἅμα τοῦ ἡλίου ἀνατείλαντος, ἐβδομήκοντα συντάγματα Οὐγγρικὰ ἐβάδισαν ἐν ἤχῳ τυμπάνων, κατόπιν δ' ἤκολούθουν οἱ Ῥῶσσοι καὶ οἱ Βερενδαῖοι ἵππεις. Εἰσελθόντες δ' εἰς τὴν χώραν τῆς Γαλικίας παρετάχθησαν εἰς μάχην παρὰ τὸν Σὰν κάτω τῆς Πρεσμιλίας. Ὁ Βλαδιμίρκος, ἰστάμενος ἐπὶ τῆς ἀπέναντι ὄχθης ὡς πρὸς μάχην ἔτοιμος, συνέλαβέ τινας προνομευτὰς τοῦ βασιλέως. Ἦν δὲ Κυριακὴ· ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἐῖζας ἐώρταζε συνήθως τὴν ἀγίαν ταύτην ἡμέραν, ἀνέβαλε τὴν μάχην εἰς τὴν ἐπιουσανδοθέντος δὲ τοῦ συνθήματος, ὁ συμμαχικὸς στρατὸς προσήγγισε πρὸς τὸν ποταμόν. Ὁ δ' Ἡσιασλάβος, κατέχων τὸ κέντρον, λέγει τοῖς μαχηταῖς αὐτοῦ· « Ἀδελφοὶ καὶ συστρατιῶται! μέχρι τοῦδε ὁ
 » Θεὸς ἔσωζεν ἀπὸ τῆς καταισχύνης καὶ τὴν Ῥωσσικὴν
 » χώραν καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς. Οἱ γονεῖς ἡμῶν διεθρυλ-
 » λοῦντο αἰεὶ κατὰ τὴν ἀνδρίαν. Ἀπολέσομεν ἄρά γε σή-
 » μερον τὴν τιμὴν ταύτην ἐνώπιον ἀλλοφύλων συμ-
 » μάχων; Οὐχί· δειχθῶμεν ἄξιοι τοῦ σεβασμοῦ αὐ-
 » τῶν. » Τότε ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ οἱ Ῥῶσσοι εἰσῆλθον εἰς τὸν Σὰν, μετ' οὐ πολὺ δὲ ἀκολουθήσαντες αὐτοῖς καὶ οἱ Οὐγγροι, καταστρέφουσι τοὺς Γαλικιανούς ἰσταμένους ὀπίσω προχώματος. Ὁ δὲ Βλαδιμίρκος ἀναβάς ὠκύπουν ἵππον διέρχεται μετὰ τινος, Ἰσθηγναίου τῶνομα, διὰ τῶν στρατευμάτων τῶν Οὐγγρῶν καὶ Μαύ

Ὀμιλία καὶ νίκη τοῦ Ἡσιασλάβου.

ρων Κλοβούκων καὶ ἐγκλείεται ἐν Πρεσμιλία. Οἱ σύμμαχοι ἐδύναντο ἵνα κυριεύσωσι τῆς πόλεως, ἀλλὰ, διαρπαζόντων τῶν στρατιωτῶν τὰ πλούσια τοῦ ἡγεμόνος ἀνάκτορα, τὰ ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ Σάν κείμενα, πολλοὶ ἐκ τῶν διεσπαρμένων Γαλικιανῶν ἔφθασαν ἐπανελθόντες εἰς τὴν πόλιν. Ὁ δὲ Βλαδιμίρκος, ἐπιθυμῶν τῆς εἰρήνης ἔπεμψε διὰ νυκτὸς τῷ Ἀρχιεπισκόπῳ καὶ τοῖς εὐγενέσιν Οὐγγροῖς ποσότητά τινα χρυσοῦ, ἀργύρου καὶ πολύτιμα ἐνδύματα καὶ ἔπεισεν αὐτοὺς ἐκ δευτέρου, ὅπως μεσιτεύσωσιν ὑπὲρ αὐτοῦ. Οὗτοι δὲ παρέστησαν τῷ Ἐίζα, ὅτι ὁ ἡγεμὼν τῆς Γαλικίας, βαρέως ἤδη τετραυματισμένος, ἀναγνωρίζει τὸ ἀμάρτημα αὐτοῦ· ὅτι ὁ Θεὸς ἔλεεῖ τοὺς μετανοοῦντας ἀμαρτωλοὺς· ὅτι ὁ Βλαδιμίρκος διηκόνησε διὰ τῆς λόγῃς αὐτοῦ τῷ πατρὶ τοῦ Ἐίζα, Βέλα τῷ Τυφλῷ, κατὰ τῶν Πολωνῶν· ὅτι ὁ Βλαδιμίρκος πεποιθῶς τῇ γενναιοψυχίᾳ τοῦ βασιλέως καὶ ἐπιθανάτως ἔχων, ἀνετίθη αὐτῷ τὸν νέον αὐτοῦ υἱὸν, φοβεῖται δὲ μόνον τὸ μῖσος τοῦ Ἡσιασλάβου. Ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ἐδυσχαίρενεν ἀκούων λόγους περὶ εἰρήνης· «Ἐὰν ὁ Βλαδιμίρκος ἀποθάνῃ, εἶπεν, ὁ ἄωρος θάνατος αὐτοῦ ἔσεται «δικαία τιμωρία τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἐπίβουλος οὗτος, ἐνόρκως ὑποσχόμενος ἡμῖν φιλίαν, κατέθρευσε τὸν ἐμὸν «καὶ σὸν στρατόν. Πῶς ἐπιλησόμεθα τῆς ἀτιμίας ταύτης; «Ἐπειδὴ δὲ σήμερον ὁ Θεὸς παραδίδωσιν ἡμῖν τὸν «Βλαδιμίρκον, συλλάβωμεν αὐτὸν καὶ κυριεύσωμεν τῆς «Γαλικίας». Μστισλάβος δ' ὁ υἱὸς τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος ἀπέχρουν ἐτι μᾶλλον τοῦ πατρὸς τὴν εἰρήνην. Μάτην ὁ Βλαδιμίρκος ἐπειρᾶτο ἵνα δυσωπήσῃ αὐτοὺς διὰ θωπειῶν καὶ παρακλήσεων. Ἄλλ' ὁ Ἐίζας ἀπεκρίνατο· «Οὐδέποτε φονεύσω τὸν μετανοοῦντα»· συγχρόνως δὲ συ-

Ἄγχινοια τοῦ
Βλαδιμίρκου.

Ἀγαθότης τοῦ
Ἐίζα.

νεχώρησε τῷ πολεμίῳ αὐτοῦ, ἐὰν παρεδέχετο τὴν ἀπόδοσιν τῶν καταληφθεισῶν ὑπ' αὐτοῦ Ῥωσσικῶν πόλεων (Βουῦγσκον, Τιχόμλην, Σοῦμσκον, Βηγόσεβον καὶ Γνοήνην) καὶ ἔμενε διὰ παντὸς φίλος τοῦ Ἑσιασλάβου, ἢ κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ καιροῦ ἐκείνου, οὐδέποτε ἀπεχωρίζετο τούτου, οὔτε ἐν τῇ εὐτυχίᾳ, οὔτε ἐν τῇ δυστυχίᾳ. Μετὰ ταῦτα ἔπεμψαν ἐκ τῆς σκηνῆς τοῦ βασιλέως τῷ ὑποτιθεμένῳ ἀσθενεῖ Βλαδιμίρκῳ τὸν θαυματαποιὸν σταυρὸν τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, καὶ ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἀπήγγειλε τὸν παρ' αὐτοῦ ἀπαιτούμενον ὄρκον. «Ἐὰν προδῶ ἡμᾶς, λέγει ὁ Ἐΐζας, »ἢ ἐγὼ οὐ βασιλεύσω, ἢ ἐκεῖνος οὐχ ἡγεμονεύσει». Ὁφελήσας δὲ τοσοῦτον τὸν γυναικάδελφον αὐτοῦ καὶ ταπεινώσας τὸν ὑπερήφανον Βλαδιμίρκον, στενωῶς μετὰ τῶν Ἑλλήνων συνδεδεμένον, ὁ βασιλεὺς μετέβη σπουδαίως εἰς τὸν Σάβαν πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ Αὐτοκράτορος Ἐμμανουήλ, ἐχθικουμένου τὴν γενομένην τῷ φίλῳ αὐτοῦ ἡγεμόνι τῆς Γαλιχίας ὕβριν (39). Ὁ δὲ Ἑσιασλάβος ἐπιστρέψας εἰς Κίεβον μετὰ θριάμβου ἠὲ χαρίστησε τῷ Παντοδυνάμῳ καὶ ἐπανηγύριζε τὴν νίκην μετὰ τοῦ θείου αὐτοῦ Βιατσεσλάβου. Ἀναγγείλας δὲ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἡγεμόνι τοῦ Σμολένσκου τὸ αἴσιον τέλος τῆς ἐκστρατείας, συνεβούλευεν αὐτῷ ἵνα προφυλάττηται ἀπὸ τοῦ Γεωργίου, διότι ἔμαθεν ὅτι δ-πλίζεται ἐν Ῥοστόβῳ.

Τὸ κατὰ τῶν Μπισλαβιδῶν μῖσος τοῦ ἡγεμόνος τῆς Σουσδαλίας ἠὲξήθη ἔτι μᾶλλον διὰ τῆς καταστροφῆς τοῦ Γοροδέτσου, τοῦ μοναδικοῦ κτήματος αὐτοῦ ἐν ταῖς μεσημβριναῖς προσφιλέσιν αὐτῷ χώραις τῆς ἐπικρατείας. Αὐτόθι ἀπέβλεπον ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ· αὐτόθι ἔκειντο τὰ ἱερὰ λείψανα τῶν ἀρχαίων ἡγεμόνων

Ἀγάπη τοῦ Γεωργίου πρὸς τὴν μεσημβρινὴν Ῥωσσίαν.

τῆς Ῥωσσίας· αὐτόθι οἱ ναοὶ ἦσαν πολυθρύλλητοι διὰ τὰ θαύματα, οἱ δὲ κάτοικοι διὰ τὴν εὐσέβειαν. Ἐν τῇ πρὸς ἀνατολὰς κειμένη ἡγεμονία αὐτοῦ ὁ Γεώργιος ἔβλεπε συννέφελον οὐρανὸν, ἐρήμους ἀγρίας, δάση σκιερὰ καὶ λαὸν ἀμαθῆ. Θεωρῶν δ' ἑαυτὸν ὡς ἐξόριστον ἐσκέπτετο μόνον, ὅπως κορέσῃ τὴν φιλοδοξίαν αὐτοῦ· προσεκάλεσε τοὺς ἡγεμόνας τῆς Ῥεζάνης καὶ τοὺς κατεσκηνωμένους μεταξὺ τοῦ Ῥᾶ καὶ Ταναΐδος Πολοβτσίους, ἐκυρίευσεν τῶν ἐπαρχιῶν τῶν Βιατίτσων, προστάξας τῷ ἡγεμόνι τοῦ Νοβογορόδου-Σεβέρσκου Σβιατοσλάβῳ τῷ Ὀλέγου, ἵνα ἔλθῃ πρὸς αὐτὸν ὡσαύτως ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῆς πόλεως Γλουχόβου. Ὁ δὲ Βλαδιμίρκος, πληροφορηθεὶς περὶ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Γεωργίου, ἐβουλεύετο μετ' αὐτοῦ τὴν ἑναρξιν ἐχθροπραξιῶν κατὰ τῶν Μοτισλαβιδῶν· ἀλλ' ὁ Ἡσιασλάβος προλαβὼν ἠνάγκασεν αὐτὸν εἰς ἐπιστροφὴν. Ὁ ἡγεμὼν τῆς Γαλικίας, ἄξιος τοῦ πατρὸς κατὰ τὴν ἀνδρίαν, διέφερον ὅμως αὐτοῦ κατὰ τὴν διατήρησιν τοῦ λόγου, φοβούμενος δὲ τὴν ἐπιορκίαν, ἐπεβεβαίωσε τὸ σφάλμα τοῦ συγκαταβατικοῦ Ἐίζα, ἠθέτησε τὴν ὑπόσχεσιν, ὡς κρατήσας ὑπὲρ ἑαυτοῦ διὰ τῆς βίας τὰς πόλεις τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος Σμοῦσκον, Τιχόβλην καὶ ἄλλας. Ὁ δὲ ἡγεμὼν τοῦ Σμολένσκου ἰδὼν, ὅτι ὁ Γεώργιος προὔτιθετο τὴν ἐκπολιόρκησιν τοῦ Τσερνιγόβου, κατὰ τὴν διομολογηθεῖσαν συνθήκην μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ, εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν ταύτην πρὸς βοήθειαν Ἡσιασλάβου τοῦ Δαβιδ, συμμάχου αὐτῶν· αὐτόθι ἦν καὶ Σβιατοσλάβος ὁ Βσεβλόδου, ὅστις, γινώσκων ἤδη τὸν χαρακτῆρα τοῦ Γεωργίου, ἀπεστρέφετο αὐτόν. Μετ' ἐγκαρδίου δὲ λύπης ἔλεγον οὗτοι· « Περαιωθήσεται ἄρά γε ὁ μεταξὺ ἡμῶν ἐμφύλιος πόλεμος ; » Ὁ εὐλαβὴς ἡγεμὼν τῆς Σουσδα-

Ἐπιβουλὴ τοῦ
Βλαδιμίρκου.

λίας, πορευθείς τὴν Κυριακὴν ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ Τσερνιγόβου, ἀνέβαλε μὲν τὴν μάχην ἕνεκα τῆς ἑορτῆς, προσέταξε δὲ τοῖς Πολοβτσίοις τὴν διαπραγῆν καὶ τὸν ἔμπρησμόν τῶν περιχώρων· δώδεκα ἡμέρας διήρκεσεν ἡ περιβόητος ἐπὶ τῇ ἀνδρίᾳ Ἀνδρέου τοῦ Γεωργίου μάχη, καθόσον ἐζήτηι οὗτος ἵνα οἱ σύμμαχοι ἡγεμόνες τοῦ Γεωργίου πορεύωνται εἰς τὴν ἔφοδον ἐναλλάξ πρὸς ἐνθάρρυνσιν τοῦ στρατοῦ. Ἐδείκνυε δ' αὐτοῖς τὸ παράδειγμα καὶ ἐθέρμαινε πάντας αὐτοὺς διὰ τῆς ἑαυτοῦ ἀνδρίας. Οἱ πολιορκούμενοι, ὧν τὰ ἐξωτερικὰ ὀχυρώματα κατεκάησαν ὑπὸ τῶν Πολοβτσίων, ἦσαν ἀδύνατοι πρὸς ἄμυναν καὶ ἡ πόλις ἐκινδύνευεν· ἀλλ' ἡ ἄφιξις τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος ἔσωσεν αὐτήν. Μόλις δὲ διαδοθείσης τῆς φήμης, ὅτι ὁ Ἡσιασλάβος διέβη τὸν Βορυσθένη, οἱ ἄνδρες Πολοβτσίοι ἐτράπησαν εἰς φυγὴν· ὁ Γεώργιος ὡσαύτως ἀπεχώρησε πέραν τοῦ Σνόβου, ὁ δ' ἡγεμὼν τοῦ Τσερνιγόβου ἀπῆλθεν εἰς προὔπαντησιν μέχρι τῆς ὄχθης τοῦ Βελοούσου.

Ἀνδραγαθήματα τοῦ Ἀνδρέου.

Σβιατοσλάβος ὁ Ὀλέγου, ὅπως ἀναχαιτίσῃ τὸν Γεώργιον, ἔλεγε· « Σὺ ἠνάγκασάς με πρὸς τὸν πόλεμον· » σὺ κατέστρεψας τὴν ἐπαρχίαν μου καὶ ἔφθειρας τὰ λήϊά μου, νῦν δ' ἀναχωρεῖς ! Οἱ Πολοβτσίοι ἀπεχώρησαν ὡσαύτως πρὸς τὰς ἐρημικὰς πόλεις αὐτῶν. » Πῶς παλαίσω μόνος πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς τούτους ἔχθρους ; » Ὁ ἡγεμὼν τῆς Σουσδαλίας ἀφείσ τῷ Σβιατοσλάβῳ πεντήκοντα μόνον ἄνδρας ἐκ τῆς φρουρᾶς μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Βασίλκου, ἐξῆλθε τῆς ἡγεμονίας τοῦ Σεβέρσκου, ὅπως κυριεύσῃ πάσης τῆς χώρας τῶν Βιατίτσων, ἐνθα οὐδεὶς ἦν ὁ ἀνθιστάμενος.

Τὸ φθινόπωρον προέβη ἤδη· ἐπιστάντος δὲ τοῦ χειμῶνος, ὁ Ἡσιασλάβος προσέταξε τῷ ἡγεμόνι τοῦ Σμο-

λένσκου ἵνα ἐπιτηρῆ τὸν Γεώργιον ἐπολιόρκησε τὸ Νοβογόροδον-Σεβέρσκον καὶ διωμολόγησεν εἰρήνην μετὰ Σβιατοσλάβου τοῦ Ὀλέγου. Ὁ δ' υἱὸς τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος Μστισλάβος μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Κιέβου καὶ τῶν Μαύρων Κλοβούκων πολεμήσας ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Πολοβτσίων, κατετρόπωσε τοὺς βαρβάρους παρὰ τοὺς ποταμοὺς Ὀρέλον καὶ Σαμάραν, ἐκυρίευσεν τῶν σκηνῶν αὐτῶν καὶ ἀπηλευθέρωσε πολυαρίθμους αἰχμαλώτους Ῥώσους· ἀλλ' ἡ ἐπιτυχία αὕτη οὐκ ἐξήσφάλισε τὰ ἀνατολικά ὄρια τῆς Ἐπαρχίας τοῦ Κιέβου· διότι μετ' οὗ πολὺ ὁ Μστισλάβος ἀπῆλθεν ἐξ ἀνάγκης τὸ δεύτερον εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Πσλοῦ πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν Πολοβτσίων.

Τότε ὁ Μέγας Ἡγεμὼν, ἐπιθυμῶν τῆς ἡσυχίας, ἐπεμψε τὸν μεγιστᾶνα Πέτρον τὸν Βορισλάου πρὸς τὸν Βλαδιμίρκον τῆς Γαλικίας μετὰ τῆς ἐγγράφου ὀρκωμοσίας. « Ἡθέτησας, εἶπεν αὐτῷ ὁ πρεσβευτῆς, τὸν » ὄρκον ὀνῶμοσας παρουσίᾳ ἐμοῦ, τῷ ἡγεμόνι ἡμῶν καὶ » τῷ βασιλεῖ τῆς Οὐγγρίας· ἀλλ' ἡ ἐπανόρθωσις τοῦ ἀμαρ- » τήματος τούτου ὑπάρχει εὐκολος. Ἀπόδος τὰς πόλεις » τῷ Ἡσιασλάβῳ, γινόμενος φίλος αὐτοῦ. » Ὁ δὲ Βλαδιμίρκος ἀπεκρίθη· « Ὁ ἀδελφός μου Ἡσιασλά- » βος ὑπεκίνησεν ἀπροσδοκῆτως κατ' ἐμοῦ τοὺς Οὐγ- » γρους· οὐδέποτε δ' ἐπιλήσομαι τῆς πράξεως ταύτης » καὶ ἀποθανοῦμαι, ἢ ἐκδικήσομαι αὐτόν. » Οἱ πρεσ- » βευταὶ ὑπέμνησαν αὐτῷ τοῦ σταυροῦ τοῦ ἀσπασμοῦ· » « Οὐκ ἦν μέγας! ἀπεκρίθη εἰρηνικῶς ὁ Βλαδιμίρκος. » Ἄλλ' ἡ δύναμις αὐτοῦ μεγάλη ἐστίν, ἐπανάλαβεν ὁ » Πέτρος. Ὁ μεγιστᾶν τοῦ βασιλέως ἐκοινοποίησέ σοι » ὅτι ἂν ἀσπασάμενος τὸν θαυματοποιὸν τοῦτον σταυ- » ρὸν τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, ἐπιορκήσης, οὐ ζήσῃ. »

Ὁ Βλαδιμίρκος ἀρνηθεὶς πάντα συμβιβασμὸν ἀπέπεμψε τὸν πρεσβευτὴν. Οὗτος δὲ ὡς σημεῖον ῥήξεως, θεὶς ἐπὶ τῆς τραπέζης τὸν ἔγγραφον ὄρκον ἀνεχώρησεν, οὔτε ἐπιτηδεῖων ἀξιωθείς. Ὁ Πέτρος οὖν ἐπανῆλθεν ἐπὶ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἵππων, ὁ δὲ Βλαδιμίρκος ἀπερχόμενος εἰς τὸν ἑσπερινὸν ἐχλεύαζεν αὐτὸν οὕτως ἐξερχόμενον τῆς πόλεως μετὰ τῶν αὐτοῦ μεγιστάνων. Κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ νύκτα ὁ πρεσβευτὴς ἀνεστάλη τῆς ὁδοιπορίας ὑφ' ἑνὸς τῶν ἀκολούθων τοῦ ἡγεμόνος. Ὁ Πέτρος, ἀναμένων νέαν δυσαρέσκειαν, ἀνησύχει, τῇ δ' ἐπαύριον, συνεπεῖα δευτέρας διαταγῆς, ἐπανελάβε τὴν εἰς Γαλικίαν ἄγουσαν. Οἱ θεράποντες τοῦ Βλαδιμίρκου Πένθος. μελανειμοῦντες προὔπῆντησαν αὐτῷ πρὸ τῶν ἀνακτόρων· αὐτὸς δ' εἰσῆλθεν εἰς τὸν πρόδομον, ἔνθα ἦτο ὁ νέος ἡγεμὼν Ἰαροσλάβος ἐπὶ τοῦ τόπου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ περιβεβλημένος μέλανα μανδύαν, φέρων δὲ καλυμμαχίον ἐν μέσῳ μεγιστάνων καὶ ἀξιωματικῶν πενθηφορούντων. Ἐκάθησεν ὁ Ἰαροσλάβος ἐδάκρυε· βαθεῖα δὲ σιωπὴ ἐπεκράτει ἐν τῇ ὀμηγύρει. Ἐκπλαγεὶς δὲ ὁ μεγιστὰν τοῦ Ἡσιασλάβου, ἐζήτηε τὴν αἰτίαν τῆς κοινῆς θλίψεως· ἔμαθε δὲ, ὅτι ὁ Βλαδιμίρκος τὴν προτεραίαν μετὰ τὸν ἑσπερινὸν ἐν τῷ ναῶ, μὴ δυνάμενος ἵνα μετακινήθῃ ἐκ τοῦ τόπου, ἔπεσε, μετεκομισθεὶς δὲ παραχρῆμα Θάνατος τοῦ Βλαδιμίρκου. εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἀπεβίωσε. « Γενέσθω τὸ θέλημα τοῦ » Θεοῦ, εἶπεν ὁ Πέτρος· πάντες οἱ ἄνθρωποι εἰσι θνητοί. » Ὁ Ἰαροσλάβος, ἀπομάξας τὰ δάκρυα, εἶπε τῷ πρεσβευτῇ· ἐσκοπεύομεν ἵνα σοι ἀναγγείλωμεν τὸ δυστύχημα » τοῦτο· εἶπε ἔξ ἐμοῦ τοῦ Ἡσιασλάβου· Ὁ Θεὸς ἀφῆρπασεν ἀπ' ἐμοῦ τὸν πατέρα μου, κατα- Ὁμιλία τοῦ Ἰαροσλάβου. » στάς κριτῆς μεταξὺ ἐμοῦ καὶ σοῦ. Ὁ τὰς » φος ἐπέρανε τὴν ἔχθραν· ἀντικατάστησόν

» μοι τὸν πατέρα μου. Κληρονομήσας τὴν
 » ἡγεμονίαν παρέλαβον τὰ τε στρατεύματα
 » καὶ τὴν φρουρὰν αὐτοῦ· μόνη ἡ λόγχη
 » κατετέθη παρὰ τῷ τάφῳ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ
 » αὐτὴ ἔσεται ἐν τῇ χειρὶ μου. Ἀγάπα ἐμέ,
 » ὡς τὸν υἱόν σου Μστισλάβον, συνοδεύο-
 » μενος μὲν ἔνθεν ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ, πε-
 » ριστοιχοῦμενος δὲ ὑπὸ πάντων τῶν ταγ-
 » μάτων τῆς Γαλικίας.

Ὁ Μέγας Ἡγεμὼν, λυπούμενος διὰ τὸν αἰφνίδιον
 θάνατον τοῦ νοήμονος καὶ περικλεοῦς Βλαδιμίρκου,
 θεμελιωτοῦ τῆς ἰσχυρᾶς ἡγεμονίας τῆς Γαλικίας, ἀπή-
 τησε παρὰ τοῦ Ἰαροσλάβου ὡς δεῖγμα εἰλικρινοῦς φι-
 λίας τὴν ἀπόδοσιν τῶν τοῦ Κιέβου πόλεων. Ἄμα δὲ
 βεβαιωθεὶς, ὅτι διὰ περιποιητικῶν μόνον λόγων ἐθερά-
 πευον αὐτόν, ἀνέλαβε τὰ ὄπλα. Ὄθεν ὁ μὲν τῆς Γα-
 λικίας στρατὸς ἦτο κατεσκηνωμένος παρὰ τὸν Σέρε-
 θον, ὁ δὲ Ἡσιασλάβος ὠφεληθεὶς ἐκ πυκνῆς πρωϊνῆς
 ὀμίχλης διέβη τὸν ποταμόν. Διαλυθέντος δὲ τοῦ γνόφου,
 οἱ πολέμιοι ἀναγνωρίζονται ἀμοιβαίως, Ὁ νέος ἡγεμὼν
 τῆς Γαλικίας ἰππεύει. « Σὲ μόνον ἔχομεν στήριγμα, εἶπον
 » αὐτῷ οἱ πιστοὶ αὐτοῦ μεγιστᾶνες· τί οὖν γενήσεται, ἐὰν
 » φονευθῆς; ἐγκλείσθητι ἐν Τερεβόβλω· ἡμεῖς δὲ πολε-
 » μήσομεν, καὶ πᾶς ὁ σωθεὶς ἐλεύσεται ἵνα μετὰ σοῦ ἀπο-
 » θάνῃ». Μετὰ τοὺς λόγους τούτους συνήφθη κρατερὰ καὶ
 φονικὴ μάχη· ἡ νίκη ἔμεινεν ἀμφιρῆρης. Ὁ δὲ υἱὸς καὶ
 οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἡσιασλάβου ὑπεχώρησαν· ἀλλὰ κατὰ
 τὴν ἄλλην πτέρυγα ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ἐπλεονέκτησε.
 Ἀμφότεροι δὲ ἐναλλάξ κατεδίωξαν καὶ κατεδιώχθησαν·
 ἑκατέρωθεν ἐζωγρήθησάν τινες, ὁ Ἡσιασλάβος ὁμοῦς
 ἐζώγρησε τοὺς πλείστους· ἔστησεν ἐπὶ τοῦ τόπου τῆς

Νίκη ἀμφίρρο-
 πος.

μάχης τὰς ἀρπαγείσας ἀπὸ τῶν πολεμίων σημαίας καὶ συνέλαβε πολλοὺς διασπαρμένους Γαλικιανούς, οἳ τινες ἐξαπατῶμενοι συνηθροίζοντο ὁμάδην περὶ αὐτάς. Ἄλλ' ὁ Ἡσιασλάβος, ἰδὼν τὴν φρουρὰν αὐτοῦ λίαν εὐάριθμον, φοβούμενος δὲ καὶ ἔξοδον ἐκ τοῦ Τερεβόβλου, κατέσφαξε διὰ νυκτὸς πάντας τοὺς δυστυχεῖς αἰχμαλώτους, ἐκτὸς τῶν μεγιστάνων, καὶ οὕτως ἐπανῆλθε μετ' ἀταράχου συνειδήσεως εἰς Κίεβον, ὅπως τελέσῃ τὸν δεύτερον αὐτοῦ γάμον. Ἡ μνηστὴ αὐτοῦ ἦν ἡγεμονὶς τῆς Ἀβαζίας, ἀναμφιβόλως χριστιανή· διότι ἐν τῇ πατρίδι αὐτῆς καὶ ἐν ταῖς ὁμόροις χώραις τοῦ Καυκάσου ὑπῆρχον πρὸ πολλοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ναοὶ, ὧν τὰ ἴχνη καὶ τὰ ἐρείπια σώζονται ἔτι σήμερον (40). Ὁ Μστισλάβος, ἀποσταλὴς ὑπὸ τοῦ πατρὸς εἰς προὔπαντην τῆς ἡγεμονίδος μέχρι τῶν καταρράκτων τοῦ Βορυσθένους, συμπαρηκολούθησεν αὐτῇ μετὰ μεγίστων τιμῶν εἰς Κίεβον.

Γάμος τοῦ Ἡσιασλάβου.

1154.

Παρασκευαζόμενος ὅμως πρὸς νέον ἐμφύλιον πόλεμον (καθόσον ὁ ἀδιάλλακτος τῆς Σουδαλίας ἡγεμὼν ἦν μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Βιατίτσων παρὰ τῷ Κοζέλσκῳ) ὁ Ἡσιασλάβος εἶδεν αἰσχυρῶς ἀποδιωκόμενον τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰαροσλάβον ὑπὸ τῶν Νοβογοροδιῶν, οἳ τινες στασιάσαντες κατὰ τὸ 1149, φονεύσαντες δὲ χιλίους Φινλανδοὺς, προθεμέτους τὴν λεηλάτησιν τῆς ἐπαρχίας Βόδης, ἐν διαστήματι πέντε ἐτῶν περιεσπῶντο ὑπὸ τῶν ἐσωτερικῶν μόνον διχονοιῶν. Ὁ Ῥοστισλάβος τοῦ Σμολένσκου ἀναγορευθεὶς βασιλεὺς τοῦ παλιμβούλου τούτου λαοῦ, μετέβη εἰς Νοβογόροδον, ὃ δὲ Ἰαροσλάβος ἐπέμφθη εἰς Βλαδίμιρον τῆς Βολυνίας πρὸς ἀντικατάστασιν Σβιατοπόλκου τοῦ Μστισλάβου, πρὸ μικροῦ ἀποθανόντος.

Νοβογοροδική.

(Ν. ΚΑΡΑΜΖΙΝΟΥ ΤΟΜ. Β΄.)

Τῆ 18 Νοεμ-
βρίου.
Θάνατος τοῦ Ἡ-
σιασλάβου.

Χαρακτήρ αὐ-
τοῦ.

Τὸ εὐάριθμον τῶν συμμάχων Πολοβτσίων καὶ ἡ ἐπιδημία τῶν ἵππων ἠνάγκασαν τὸν Γεώργιον εἰς ἀναβολὴν τοῦ πολέμου. Ἐν τούτοις ὁ Ἡσιασλάβος μὴ προβάς ἔτι εἰς ἔσχατον γῆρας ἀπεβίωσεν· ἐθρήνησαν δ' αὐτὸν οἱ Κιεβίται, πάντες οἱ Ῥῶσσοι καὶ αὐτοὶ οἱ ἀλλοδαποὶ Βερενδαῖοι καὶ Τόρκοι. Πάντες οὗτοι ἀπεκάλουν αὐτὸν ὁμοθυμαδὸν περικλεῆ βασιλέα, χρηστὸν κύριον καὶ πατέρα τῶν ὑπηκόων. Ὁ δὲ γέρων Βιατσεσλάβος εἶπε κλαίων· « Ἀγαπητέ μοι υἱέ! ἐμοὶ ἀνῆκεν ὁ τάφος οὗτος· ἀλλ' ὁ Θεὸς ποιεῖ τὸ ἀρέσκον. » Τὰ χρονικὰ γράφουσι λεπτομερέστατα τὴν βασιλείαν τοῦ Ἡσιασλάβου. Ὁ γενναῖος οὗτος καὶ δραστήριος ἡγεμὼν ἐθήρρευε πρὸ πάντων τὴν ἀγάπην τοῦ λαοῦ, χάριν δὲ τούτου συνευωχεῖτο τοῖς πολίταις, ἠγόρευεν ἐν ταῖς δημοσίαις ὁμηγύρεσιν, ὡς ὁ Μέγας Ἰαροσλάβος, προέτινεν αὐτόθι τὰς ὑποθέσεις τῆς Ἐπικρατείας, ἐπεθύμει ἵνα βλέπη τὸν λαὸν ἀσμένως ἐκτελοῦντα τὰς θελήσεις τοῦ κυριάρχου, θεωροῦντα δὲ ὡς ἰδίους τοὺς πολεμίους αὐτοῦ. Ποιήσας δὲ κοινωνὸν τοῦ θρόνου τὸν ἀγαθὸν καὶ ἀδύνατον θεῖον αὐτοῦ Ἡσιασλάβον, οὐδόλως ἠλάττωσε τὴν ἑαυτοῦ ἐξουσίαν, ἀλλ' ἠξιώθη τοῦ ἐπαίνου τῶν συγχρόνων. Ἐπολιτεύετο πρὸς αὐτὸν ὡς υἱὸς φιλόστοργος πρὸς πατέρα· ὑπέφερε μόνον πάντας τοὺς μόχθους καὶ κινδύνους, ἀλλὰ τὴν τιμὴν τῶν νικῶν ἀπένεμε τῷ θεῷ αὐτοῦ. Κατοικῶν δὲ τὸ κατώτερον μέρος τῆς πόλεως, παρεχώρησε τῷ Βιατσεσλάβῳ τὰ ἡγεμονικὰ ἀνάκτορα.

Ἐτοιμος ὢν ὁ Ἡσιασλάβος πάντοτε ἵνα ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ Κιέβου ἀπέφευγε πάσας τὰς ἀφορμὰς αἱματοχυσίας· ὅθεν οὐδόλως ὑπερασπίσθη τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ὕβρισθέντα ὑπὸ τῶν Νοβογοροδίων, οὔτε τὸν γαμβρὸν

Ῥογβολόδον τὸν Βορίση, ἐκθρονισθέντα ὑπὸ τῶν κα-
 τοίκων τοῦ Πολότσκου ἐν ἔτει 1151, ἐκλεξάντων ἀντ' ^{Στάσις ἐν Πο-}
 αὐτοῦ Ῥοστισλάβον τὸν Γλέβη ἡγεμόνα τοῦ Μίνσκου, ^{λότσκφ.}
 κηρυξάντων δὲ προστάτην τῆς ἐπαρχίας αὐτῶν Σβια-
 τοσλάβον τὸν Ὀλέγου. Οὕτως οἱ πολῖται ἐν τῇ ἀρ-
 χαίᾳ πατρίδι ἡμῶν ἐνήργουν αὐτογνωμόνως, κατα-
 χρώμενοι τοῦ νόμου, καθ' ὃν τὸ κοινῇ συμφέρον ἐπι-
 κρατεῖ πάντων τῶν ἄλλων. Ὁ νεκρὸς τοῦ Ἡσιασλάβου
 ἐτάφη ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου, κτισθέν-
 τι ὑπὸ Μστισλάβου τοῦ Μεγάλου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΠΓΕΜΩΝ ΡΟΣΤΙΣΛΑΒΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Ο ΜΕΤΙΣΛΑΒΟΥ.

1154—1155.

Ἀγάπη τῶν Κιεβιτῶν πρὸς τὸν Βιατσεσλάβον— Τελευτὴ αὐτοῦ— Αὐλικοί—
 Ἀπερίσκεπτος διαγωγὴ καὶ μικροψυχία τοῦ Ῥοστισλάβου— Ὑπεροψία τοῦ
 Μστισλάβου— Ἀπειθεία τῶν Νοβογορόδιων— Οἱ Κιεβῖται ὑποτάσσονται τῷ
 Ἡσιασλάβῳ— Ὁ Γεώργιος εἰσέρχεται εἰς Κίεβον.

Ὁ Ἡσιασλάβος τοῦ Τσερνιγόβου, μαθὼν τὸν θά-
 νατον τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, κατέπλευσεν εἰς Κίε-
 βον ἵνα κλαύσῃ ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἀποθανόντος. Ἄλλ'
 ὁ γηραιὸς Βιατσεσλάβος καὶ οἱ μεγιστᾶνες αὐτοῦ,
 φοβούμενοι δικαίως τοὺς ἐπιβούλους σκοποὺς αὐτοῦ,
 ἀπέτρεψαν τὴν εἴσοδον αὐτοῦ εἰς τὴν πρωτεύουσαν. Ἀνέ-
 μενον δὲ τὸν ἡγεμόνα τοῦ Νοβογορόδου καὶ Σμολένσκου.
 Οἱ πολῖται, οἱ Τόρκοι καὶ οἱ Βερενδαῖοι δεικνύοντες ζῆ-

λον προϋπήντησαν τῷ Ῥοστισλάβῳ, ἀφέντι τὸν υἱὸν αὐτοῦ Δαβίδ ἐν Νοβογορόδῳ. Ὁ ἀγαθὸς θεὸς εἶπεν αὐτῷ· «Τὸ τέλος μου ἤδη ἐγγίζει· αἱ δικαστικαὶ καὶ ἐκτε-»
 «λεστικαὶ ὑποθέσεις καὶ αἱ στρατιωτικαὶ ἀνησυχίαι οὐκ»
 «εἰσὶν ἤδη ἔργον ἐμόν· γενοῦ οὖν υἱός μου, ὡς Ἡσια-»
 «σλάβος, καὶ ἀναξ τῆς Ῥωσσίας. Παραδίδωμί σοι τὰ»
 «στρατεύματα καὶ τὴν φρουράν μου». Οἱ μεγιστᾶνες,
 ὡς καὶ ὁ λαὸς, ἀπήτησαν παρὰ τοῦ νέου ἡγεμόνος ἵνα,
 παραδειγματιζόμενος ὑπὸ τοῦ πρεσβυτέρου αὐτοῦ ἀδελ-
 φοῦ, τιμᾶ πάντοτε τὸν θεῖον ὡς πατέρα, ὑποσχόμε-
 νοι ἐπὶ τῷ ὄρω τούτῳ πιστὴν διακονίαν. Σβιατοσλά-
 βος ὁ Βσεβολόδου ἦν τότε ἐν Κιέβῳ· ἐπὶ τῇ προσκλήσει
 δὲ τοῦ Βιατσεσλάβου ἐγκαταλιπὼν κρύφα τοὺς θεῖους
 αὐτοῦ, ἐκηρύχθη ὑπὲρ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, ὅστις
 πρὸς ἀνταμοιβὴν ἔδωκεν αὐτῷ τὸ Πίνσκον καὶ Τούροβον.

Ἄφ' ἐτέρου ὁ τοῦ Τσερνιγόβου Ἡσιασλάβος καὶ
 Σβιατοσλάβος ὁ Ὀλέγου συνεμάχησαν μετὰ τοῦ Γεωρ-
 γίου, οὗ ὁ υἱὸς Γλέβης, μισθοφορήσας τοὺς Πολοβτσίους,
 ἐπολιόρησε τὸ Περεάσλαβον. Ἀλλὰ Μστισλάβος ὁ
 Ἡσιασλάβου, βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ στρατοῦ τοῦ Κιέ-
 βου, ἀπέκρουσεν αὐτούς· ὁ δὲ Μέγας Ἡγεμὼν προ-
 λαμβάνων τὸν τῆς Σουσδαλίας καὶ ὠφελούμενος ἐκ τῆς
 πρώτης ταύτης ἐπιτυχίας, ἐπορεύετο εἰς τὸ Τσερνιγό-
 βον· ἀλλ' ἡ λυπηρὰ εἶδησις κατέλαβεν αὐτὸν ἐν Βη-
 σεγορόδῳ. Ὁ ἀγαθὸς Βιατσεσλάβος ἀπεβίωσεν αἰφνι-
 δίως· δειπνήσας οὗτος ἄφ' ἐσπέρας μετὰ τῶν μεγιστά-
 νων ἐκοιμήθη κατὰ τὴν νύκτα τὸν αἰώνιον ὕπνον. Ὁ
 δὲ Ῥοστισλάβος λυπούμενος εἰλικρινῶς ἐπὶ τῷ θανά-
 τῳ αὐτοῦ, ἀναχωρεῖ πάραυτα εἰς Κιέβον, ὅπως κηδεύσῃ
 μετὰ τῶν συνήθων τιμῶν τὸν γέροντα, ἐνταφιασθέντα
 ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀγίας Σοφίας, καὶ ἰδὼν αὐτοψεί τὴν γε-

Ἀγάπη τῶν Κιέ-
 βιτῶν πρὸς τὸν
 Ἡσιασλάβον.

1155.

Τελευτὴ τοῦ
 Βιατσεσλάβου.

νικὴν θλίψιν· διότι ὁ λαὸς ἠγάπα τὰς πραεῖας καὶ χριστιανικὰς ἀρετὰς τοῦ υἱοῦ τούτου τοῦ Μονομάχου. Οἱ χρονογράφοι ἀναφέρουσι πρὸς δόξαν τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, ὅτι συγκαλέσας ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοὺς μεγιστᾶνας, τοὺς δικαστὰς, τοὺς ταμίαις, τοὺς κλειδούχους τοῦ ἀποθανόντος θείου αὐτοῦ, διένειμε πᾶσαν τὴν περιουσίαν αὐτοῦ· οἶον, ἐνδύματα, χρυσὸν καὶ ἄργυρον, τοῖς μοναστηρίοις, τοῖς ναοῖς, ταῖς φυλακαῖς, τοῖς πτωχοκομείοις, καὶ ἀναθεῖς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν διατάξεων τούτων τῇ χήρᾳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, διετήρησεν ὑπὲρ ἑαυτοῦ μόνον σταυρὸν ὡς ἐνθύμημα.

Ὅτε ὁ Ῥοστισλάβος ἐπανεκάμφε πρὸς τὸν στρατὸν, οἱ μεγιστᾶνες ἀπέτρεπον αὐτὸν τοῦ προβῆναι· « Σὺ εἶ ἀδύνατος ἔτι ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἔλεγον αὐτῷ· στερέωσον πρῶτον τὸ κράτος σου, περιποιούμενος σεαυτῷ τὴν εὐνοίαν τοῦ λαοῦ, καὶ τότε μὴ φοβοῦ τὸν Γεώργιον. » Ἄλλ' ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ἀπέρριψε τὴν φρόνιμον ταύτην συμβουλήν· ἐγγὺς δὲ γενόμενος τοῦ Τσερνιγόβου, ἀπήτησεν ὄρκον πιστοῦ συμμάχου παρὰ τοῦ Ἡσιασλάβου· « Οὐχί, ἀπεκρίθη ὁ Ἡσιασλάβος, οὐδέποτε συνομολογήσω εἰρήνην μετὰ τοῦ εἰσβαλόντος ὡς ἐχθροῦ εἰς τὴν ἐπαρχίαν μου. » Ἐπειτα σύμμαχον προσλαβὼν Γλέβην τὸν Γεωργίου παρστάχθη μετὰ τοῦ στρατοῦ πλησίον τοῦ Βελοούσου. Τότε ἀνεφάνη ἡ μικροψυχία τοῦ Ῥοστισλάβου· διότι, φοβηθεὶς τοὺς πολυαριθμούς Πολοβτσίους κατ' αὐτὴν τὴν ἔναρξιν τῆς ἀψιμαχίας, ἀνήγγειλε τῷ ἡγεμόνι τοῦ Τσερνιγόβου, ὅτι παραχωρεῖ αὐτῷ τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Κιέβου μετὰ τοῦ Περεασλάβου καὶ ἐπεθύμει μόνον τῆς εἰρήνης. Μστισλάβος δ' ὁ Ἡσιασλάβου ἀγανακτῶν διὰ τὴν ἀνανδρίαν τοῦ θείου αὐτοῦ, ἔστρεψε τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου καὶ

ἀδελκοί.

Ἀπερίσκεπτος διαγωγή καὶ μικροψυχία τοῦ Ῥοστισλάβου.

Ἵπεροψία τοῦ Μστισλάβου.

ἀπεμακρύνθη σὺν τῷ στρατῷ, λέγων· «Ὁ ὕτε ἐγὼ ἔξω
 » τὸ Περεάσλαβον, οὐτε σὺ τὸ Κίεβον.....!
 Ὁ στρατὸς συνεταράχθη, οἱ θηριώδεις Πολόβτσιοι ἐδίω-
 κον, ἐφόνευσον τοὺς φυγάδας καὶ συνέλαβον ἐν τοῖς
 αἰχμαλώτοις Σβιατοσλάβον τὸν Βσεβολόδου. Ὁ δὲ
 Μστισλάβος λαβὼν ἐν Περεασλάβῳ τὴν γυναῖκα καὶ
 τὰ τέκνα, κατέφυγεν εἰς Λούτσκη, ὁ δὲ πρῶην Μέ-
 γας Ἴγεμῶν εἰς Σμόλενσκον, ἀπολέσας ταυτοχρόνως
 καὶ τὸ Νοβογόροδον· διότι οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ταύ-
 τῆς, ἀποδιώξαντες τὸν υἱὸν αὐτοῦ Δαβίδ, ἐπεμψαν τὸν
 ἐπίσκοπον αὐτῶν Νήφωνα ὡς πρεσβευτὴν εἰς Σουσδα-
 λίαν, ὅπως ἀναλάβῃ τὴν διοίκησιν τῆς ἐπαρχίας αὐτῶν
 ὁ ἡγεμῶν Μστισλάβος ὁ Γεωργίου.

Ἀπείθεια τῶν
 Νοβογοροδίων.

Οἱ δὲ Κιεβῖται, μαθόντες μετὰ μεγίστης θλίψεως τὴν
 συμφορὰν τοῦ Ῥοστισλάβου, προσέδραμον τῷ νικητῇ.
 Ὅθεν Δαμιανὸς, ὁ Ἐπίσκοπος Κανέβου, εἶπεν ἐν ὀνόματι
 αὐτῶν τῷ Ἰσιασλάβῳ· «Ἴγεμῶν, ἐλθέ κυβερνήτης
 » ἡμῶν, ἵνα μὴ ἀπολεσθῶμεν ὑπὸ τῶν βαρβάρων.» Διό-
 τι τότε οἱ Πολόβτσιοι ἐτόλμων μυρίας ὠμότητας ἐν τοῖς
 πέριξ τοῦ Βορυσθένου· μάτην δ' ἐπὶ πολὺ ἐσπούδασεν
 ἵνα καταστείλῃ αὐτοὺς Γλέβης ὁ Γεωργίου (ᾧ τιμὴ Ἰ-
 σιασλάβος ὁ τοῦ Δαβίδ παρεχώρησε τὸν Περεάσλαβον).
 Ἐν τούτοις ὁ Γεώργιος αὐτὸς, προχωρῶν ἤδη μετὰ
 στρατοῦ, ἔμαθε παρὰ τὸ Σμόλενσκον νέαν εὐκταίαν
 μεταβολὴν τῶν πραγμάτων· διότι, ἐπιλαθόμενος τῆς
 ἔχθρας Ῥοστισλάβου τοῦ Μστισλάβου, συνδιηλλάγη
 μετ' αὐτοῦ καὶ ἔσπευσεν εἰς Κίεβον, συνεχώρησε μάλι-
 στα καὶ Σβιατοσλάβῳ τῷ Βσεβολόδου χάριν τοῦ θεοῦ
 αὐτοῦ, τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Σεβέρσκου, παραγγέλλων τῷ
 τοῦ Τσερνιγόβου ἵν' ἀναχωρήσῃ ἐκ τῆς πρωτευούσης
 τοῦ Μονομάχου. Ἄλλ' ὁ Ἰσιασλάβος δισταζὼν ἐβρά-

Οἱ Κιεβῖται ὑ-
 ποτάσσονται τῷ
 Ἰσιασλάβῳ.

δυνε, καθόσον οί Κιεβίται αὐτοπροαιρέτως ἀνεβίβασαν αὐτόν ἐπὶ τοῦ θρόνου· πεισθεὶς δ' ἐπὶ τέλους ὑπὸ Σβιατοσλάβου τοῦ Ὀλέγου, καὶ μὴ ἐλπίζων ἐν' ἀποκρούσῃ τὴν δύναμιν διὰ τῆς δυνάμεως ἀνεχώρησεν εἰς Τσερνίγοβον· ὁ δὲ Γεώργιος εἰσελθὼν εἰς Κίεβον προεχειρίσθη κοινῇ ψήφῳ Μέγας Ἡγεμῶν.

Ὁ Γεώργιος εἰσέρχεται εἰς Κίεβον.
Τῆ 20 Μαρτίου.
1153

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, ΕΙΤΕ ΙΟΥΡΙΟΣ Ο ΒΛΑΔΙΜΙΡΟΥ,
ΤΟΥ ΠΙΚΑΗΝ ΔΟΛΓΟΡΟΥΚΗΣ, Η ΜΑΚΡΟΧΕΙΡ.

1155 — 1157.

Κληρουχία. — Μοτισλάβος ἐν Πολωνίᾳ. — Ἡ ἡσυχία ἀποκλιθίσταται ἐν Ῥωσσίᾳ. — Νέαι μάχαι. — Οἱ Βερενδαῖοι πολεμοῦσι πρὸς τοὺς Πολοβτσίους. — Συμμαχία μετὰ τῶν Πολοβτσίων. — Ταραχαὶ ἐν Νοβογορόδῳ. — Συμμαχία κατὰ τοῦ Γεωργίου. — Θίνκτος καὶ χαρακτήρ τοῦ ἡγεμόνος τούτου. — Μῖσος κατ' αὐτοῦ. — Ἐκκλησιαστικά.

Κατ' ἔθος ἀρχαῖον ὁ Γεώργιος διένειμε τὴν χώραν ὡς ἐφεξῆς· τῷ μὲν Ἀνδρέᾳ, τὸ Βησεγόροδον, τῷ Βορίσῃ, Κληρουχία. τὸ Τούροβον, τῷ Γλέβῃ, τὸ Περεάσλαβον, τῷ Βασίλκῳ, τὰ περίξ τοῦ Ῥόσς, ἐνθα κατῶκουν οἱ Βερενδαῖοι καὶ οἱ Τόρκοι. Σβιατοσλάβος δ' ὁ Ὀλέγου ἀντήλλαξε τὰς πόλεις αὐτοῦ μετὰ τῶν τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ υἱοῦ τοῦ Βσεβολόδου, λαβὼν παρ' αὐτοῦ τὸ Σνόβον, Βορότινσκον καὶ Καράτσεβον, δούς ἀντ' αὐτῶν ἐτέρας πόλεις. Ὁ Μέγας Ἡγεμῶν φοβούμενος τὸν τολμηρὸν καὶ θερμουργὸν Μοτισλάβον, πέμψας Ἰούριον τὸν Ἰαροσλάβου, ἐγγογον τοῦ Σβιατοπόλκου, μετὰ τῶν στρατηγῶν

αὐτοῦ πρὸς τὸν Γορήναν, ἐκυρίευσε τῆς Περεσοπνίτσας, ὁ δ' ἡγεμὼν τῆς Γαλικίας, γαμβρὸς τοῦ Γεωργίου, μετὰ Βλαδιμίρου τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Σμολένσκου ἐπολιόρησε τὴν Λούτσκη. Ὅθεν ὁ Μστισλάβος ἀνεχώρησε ζητήσων συμμάχους ἐν Πολωνίᾳ, ὁ δὲ νεώτερος αὐτοῦ ἀδελφὸς Ἰαροσλάβος ἠνάγκασε τοὺς πολεμίους πρὸς λύσιν τῆς πολιορκίας.

Οὕτως ὁ Γεώργιος ἐπιτυχῶν τοῦ κυρίου σκοποῦ, ἀπηυδακνῶς δὲ ὑπὸ τοῦ γήρωσ καὶ ὡς φίλος τῆς ἡσυχίας, ἐκάλεσε παρ' ἑαυτῷ Ῥοστισλάβον τοῦ Σμολένσκου, ὁμόσας λήθην τῆς ἐχθρας τῶν υἱῶν τοῦ Ἡσιασλάβου, ἀνεψιῶν αὐτοῦ, καὶ παρέστησεν ὅτι ἐπεθύμει ἵνα ἴδῃ αὐτοὺς ἐν Κιέβῳ. Καὶ ὁ μὲν Ἰαροσλάβος ὑπήκουσεν· ὁ Μστισλάβος ὁμῶς, φοβούμενος ἐπιβουλήν τινα, ἀπέφυγε τὴν ἐντευξιν. Ὅθεν ὁ Γεώργιος ἐπεμψεν αὐτῷ ἕγγραφον ὄρκον πρὸς πίστῳσιν εἰλικρινοῦς φιλίας. Ἄλλ' ὁ ἡγεμὼν τοῦ Τσερνιγόβου πληροφορηθεὶς περὶ τῆς συμμαχίας ταύτης καὶ τῆς εἰς Κιέβον ἀφίξεως ἐπικουρικῶν στρατευμάτων τῆς Γαλικίας, καὶ περ δυσανασχετῶν κατὰ τοῦ Γεωργίου, συνδιηλλάγη μετ' αὐτοῦ, ἐνύμφευσε δὲ τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα μετὰ τοῦ Γλέβη, υἱοῦ τοῦ Γεωργίου. Ὅθεν ὁ Μέγας Ἠγεμὼν παρεχώρησε τὸ μὲν Κόρτσεσκον τῷ Ἡσιασλάβῳ, τὸ δὲ Μόζηρον, Σβιατοσλάβῳ τῷ Ὀλέγου· οἱ δὲ ἡγεμόνες τῆς Ῥεζάνης ὤμοσαν ἐκ νέου πιστὴν συμμαχίαν μετὰ τοῦ Ῥοστισλάβου τοῦ Σμολένσκου, ὃν ἀνεγνώριζον πατέρα καὶ προστάτην.

Ἡ Ῥωσσία ἀπῆλαυεν ἤδη ἡσυχίας, λέγουσιν οἱ χρονογράφοι, πλὴν αὕτη ὑπῆρξεν ὀλιγοχρόνιος· διότι ὁ Μστισλάβος ἀπεδέχθη μὲν τὸν ἕγγραφον ὄρκον τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὸς οὕτως οὐδέλως ὤ-

Ὁ Μστισλάβος
ἐν Πολωνίᾳ.

Ἡ ἡσυχία ἀπα-
καθίσταται ἐν
Ῥωσίᾳ.

μοσεν, ἀπεδίωξε τὸν σύμμαχον τοῦ Γεωργίου Βλαδίμιρον, θεῖον αὐτοῦ, ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας τοῦ Βλαδιμίρου, ἠχμαλώτισε τὴν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ, ἐλαφύραγώγησε δὲ τοὺς μεγιστᾶνας τοῦ ἡγεμόνος τούτου, ὡς καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, ἐπανερχομένην μετὰ πλουσίων δώρων ἀπὸ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς βασιλίσης Οὐγγρίας. Ὁ δὲ Γεώργιος καθυβρισθεὶς ὑπὸ τοιαύτης διαγωγῆς, ἐλπίζων δ' ἵνα καταβάλῃ τὸν ἕγγονον μετὰ μόνης τῆς βοηθείας τοῦ ἡγεμόνος τῆς Γαλικίας, ἀφῆκε μὲν τὴν ἐκ τοῦ Τσερνιγόβου καὶ Σεβέρσκου ἐπικουρίαν, συνεξεστράτευσε δὲ τοῖς Βερενδαίοις. Ὁ ἐξόριστος Βλαδίμιρος ὁ Μσισλάβου, μάτην ζητήσας προστατάς ἐν Οὐγγρία, προσέφυγε πρὸς τὸν Μέγαν Ἠγεμόνα. Ἄλλ' ὁ Γεώργιος οὐδόλως φροντίζων αὐτοῦ, ἐπεθύμει, ὠφελούμενος τῆς εὐκαιρίας, τῆς κατακτήσεως τῆς ἡγεμονίας τῆς Βολυνίας, ὅπως χορηγήσῃ αὐτὴν ἐτέρω τῶν ἀνεψιῶν αὐτοῦ, Βλαδιμίρῳ τῷ Ἀνδρέου, πρὸς ἐκπλήρωσιν δοθείσης ἄλλοτε ὑποσχέσεως τῷ πατρὶ αὐτοῦ. Ἡ τοῦ Μσισλάβου ἰσχυρὰ ἀντίστασις ἐματαίωσε τὸν σκοπὸν τοῦτον· ἐπὶ δεκαήμεριαν τὸ αἶμα ἔρρευσε ποταμηδὸν ὑπὸ τὰ τεῖχη τοῦ Βλαδιμίρου· ὁ δὲ Γεώργιος, ἐκ φιλανθρωπίας οἰονεὶ ὀρμώμενος, ἔλυσε τὴν πολιορκίαν, « Ὁ υἱὸς τοῦ Ἡσιασλάβου ἀρέσκεται τῇ σφαγῇ » καὶ τῇ ἔχθρᾳ, εἶπε τοῖς τέκνοις καὶ μεγιστᾶσιν. Οὐδόλως θέλω τὴν ἀπώλειαν αὐτοῦ, ἐπιθυμῶ δὲ μόνον τῆς εἰρήνης· ἔθεν καὶ πρεσβύτερος ὢν ὑποχωρῶ αὐτῷ. » Οὕτω δὲ Βλαδίμιρος ὁ Ἀνδρέου ἀπελθὼν ἤδη εἰς Τσερβένην μετὰ προτάσεων εἰρήνης, ὑπέμνησε τοῖς κατοίκοις τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, μεγαλοψύχου δ' αὐτῶν ἡγεμόνος Ἀνδρέου· ὑπεσχέθη μίμησιν μὲν αὐτοῦ, δικαιοσύνην καὶ ἐλεημοσύνην ὁποίας εἶχεν ἐκεῖνος, ἀλλὰ

Νεῖαι μάχαι.

τραυματισθείς ὑπὸ βέλους κατὰ τὸν λάρυγγα, ἀνεχώρησεν, ἐκδικηθεὶς τοὺς κατοίκους διὰ τῆς λεηλασίας τῆς Τσερβενικῆς χώρας. Ὁ δὲ Γεώργιος ἀντήμειψεν αὐτὸν διὰ τῆς Περεσοπνίτσας καὶ Δορογοβούζης. Ὁ δὲ Μστισλάβος παρακολουθῶν τῷ πάππῳ ἐπυρπόλει τὰς παρὰ τὸν Γορήναν κώμας.

Οἱ Βερενδαῖοι
πολεμοῦσι πρὸς
τοὺς Πολοβτσί-
ους.

Ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ἐφείδeto τῶν Πολοβτσίων, παλαιῶν αὐτοῦ φίλων, κατατρεχόντων τὰ περίχωρα τοῦ Βορουσθένους καὶ τιμωρηθέντων ὑπὸ τῶν ἀνδρείων Βερενδαίων, οἵτινες πολλοὺς ἐκ τῶν ἀρπάγων τούτων ἐφόνευσαν, ἄλλους δ' ἠχμαλώτισαν, καὶ παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ Γεωργίου ἀπεποιοῦντα τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτῶν, λέγοντες· « Ἡμεῖς ἀποθνήσκομεν ὑπὲρ τῆς Ῥωσικῆς χώρας, ἄρα οἱ αἰχμάλωτοί εἰσιν » ἰδιοκτησία ἡμῶν. » Ὁ Γεώργιος ἀπῆλθε δις εἰς Κάνεβον, ὅπως ἴδῃ τοὺς Χάνας τῶν Πολοβτσίων, ἀλλὰ μήτε διὰ θωπευμάτων, μήτε διὰ δώρων κατώρθωσε τὴν ἀφόπλισιν αὐτῶν· τέλος πάντων διωμολόγησε μετ' αὐτῶν νέαν συμμαχίαν, ὅπως ἐν ᾧρᾳ ἀνάγκης ὠφεληθῆ ἐκ τῆς βοηθείας τῶν βαρβάρων τούτων, διότι ἄλλως κατὰ τὰς τότε περιστάσεις ἢ κατάστασις αὐτοῦ ἦν ἀκροσφαλῆς.

Συμμαχία μετὰ
τῶν Πολοβτσίων

Ῥοστισλάβος ὁ Μστισλάβου εἶχεν ἀφωσιωμένους αὐτῷ τινὰς ἐν Νοβογορόδῳ, οἵτινες μετὰ τινῶν ἄλλων ὀπαδῶν ἐκήρυξαν δημοσίᾳ, ὅτι οὐδόλως ὑπετάσσοντο Μστισλάβῳ τῷ Γεωργίου. Ὅθεν ἐπανεστάτησαν, διαιρεθέντες εἰς δύο φατρίας, ἐξ ὧν ἡ μὲν, ἡ πρὸς τὸ μέρος τῆς ἀγορᾶς, ὠπλίσθη ὑπὲρ τοῦ ἡγεμόνος, ἡ δὲ, ἡ πρὸς τὸ μέρος τῆς Ἀγίας Σοφίας, κατ' αὐτοῦ· ἡ δὲ γέφυρα τοῦ Βολχόβου, φυλασσομένη κατ' ἀμφοτέρας τὰς ὀχθὰς ὑπὸ στρατιωτικῶν, διεχώριζε τοὺς διαφωνοῦντας. Ἐν τούτοις ὁ τοῦ Γεωργίου υἱὸς μαθὼν τὴν ἀφίξιν τῶν

Ταραχὴ ἐν Νο-
βογορόδῳ.

υἱῶν τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Σμολένσκου, ἔφυγε νύκτωρ, ὥστε τοιοῦτοτρόπως ἡ ἡγεμονία αὐτοῦ παρεχωρεῖτο τῷ Ῥοστισλάβῳ, εἰσελθόντι μετὰ δύο ἡμέρας εἰς Νοβογόροδον καὶ ἀποκαταστήσαντι ἐντελῶς τὴν ἡσυχίαν.

Τὸ συμβᾶν τοῦτο παρώργισεν ἐξ ἀνάγκης τὸν Γεώργιον, ἔχοντα καὶ ἄλλους πολεμίους· διότι Ἡσιασλάβος ὁ τοῦ Δαβιδῆ ἐποφθαλμιάζων τῷ θρόνῳ τοῦ Κιέβου, ἐζήτει συμμάχους· ὅθεν συνδιηλλάγη μετὰ τοῦ Ῥοστισλάβου, καὶ ἔνεκα τούτου ἀφῆκεν ἀνεκδίκητον τὴν ἀπιστίαν τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Σβιατοσλάβου τοῦ Βλαδιμίρου, ὅστις, καταλαβὼν αἰφνιδίως τὰς παρὰ τὸν Δέσναν πόλεις τοῦ Τσερνιγόβου, ἐκηρύχθη ὑπὲρ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Σμολένσκου. Ὁ τῆς Βολυ-
 νίας Μοτισλάβος ὁ Ἡσιασλάβου συνεμάχησεν ὡσαύτως τῷ υἱῷ τοῦ Δαβιδῆ, ὡς πολέμιος τοῦ Γεωργίου. Ἄλλὰ μάτην οἱ ἡγεμόνες οὗτοι ἐπειράθησαν ἵνα πείσωσι καὶ τὸν ἡγεμόνα τοῦ Σεβέρσκου· παρασκευασθέντες δὲ πρὸς ἐκστρατείαν κατὰ τοῦ Κιέβου, ἐνεθαρρύνοντο ὑπὸ τῆς ἰδίας αὐτῶν γενναιότητος, ὡς καὶ ὑπὸ τῆς ἀπερισκεψίας καὶ ἀδυναμίας τοῦ Γεωργίου. Ἄλλ' ἡ τύχη ἀπέτρεψε τὴν αἵματοχυσίαν, διότι ὁ Γεώργιος, δειπνήσας παρὰ τινι τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ, Πετρίλου τοῦνομα, ἐνόσησε κατὰ τὴν νύκτα καὶ μετὰ πέντε ἡμέρας ἀπεβίωσεν. Ὁ Ἡσιασλάβος μα-
 θὼν τὴν ἀγγελίαν ταύτην ἔκλαυσε καὶ εἶπεν, ὑψώσας τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανόν· « Εὐχαριστῶ σοι, »
 « Κύριέ μου, ὅτι ἐδίκασάς με μετ' αὐτοῦ διὰ τοῦ αἰφνιδίου θανάτου, οὐχὶ δὲ δι' αἵματοχυσίας. » Ὁ φιλόδοξος, πλὴν ῥάθυμος Γεώργιος, ὁ τοῦπίκλην Μακρόχειρ, φημίζεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἡμῶν ὡς ἐκπολιτίσας τὰς ἀνατολικὰς χώρας τῆς ἀρχαίας Ῥωσσίας, ἐνθα

Συμμαχία κατὰ τοῦ Γεωργίου.

Τῇ 15 Μαΐου
 Θάνατος τοῦ Γεωργίου καὶ χαρὰ αὐτοῦ.

διήλθε τὴν ἀκμαίαν αὐτοῦ ἡλικίαν. Διαδοὺς αὐτόθι τὴν χρηστιανικὴν ὀρησκείαν, ὠκοδόμησε ναοὺς ἐν Σουσδαλία, ἐν Βλαδιμίρῳ καὶ παρὰ τὸν Νέρλαν. Ἐπολλαπλασίασε τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ποιμένας, μόνους τότε ὁδηγοὺς τῆς χρηστοθηείας καὶ φωτοδότας. Ἠνέωξεν ὁδοὺς ἐν πυκνοῖς δάσεσιν, ἐξωγόνησε τὰς ἀγρίας καὶ νεκρὰς ἐρήμους διὰ σημείων ἀνθρωπίνης ἐνεργείας. Ἐκτὸς δὲ τῆς Μόσχας ἔκτισεν εἰσέτι τὸ Ἰουρίεβον-Πόλσκον, Περεάσλαβον, Ζαλέσκον (ἐν ἔτει 1152), ἐξωραίζων αὐτὰς διὰ τῶν ὀνομάτων τούτων τόσον προσφιλῶν αὐτῷ, καὶ αὐτοὺς δὲ τοὺς ποταμοὺς καλέσας διὰ τῶν ὀνομάτων ποταμῶν τῆς μεσημβρινῆς Ῥωσσίας. Τὸ Δημήτροβον παρὰ τὸν Ἰάχρομαν ἐθεμελιώθη ὡσαύτως παρ' αὐτοῦ, κληθὲν ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Βσεβολόδου Δημητρίου, γεννηθέντος αὐτόθι ἐν ἔτει 1154.

Ἄλλ' ὁ Γεώργιος ἐστερεῖτο τῶν πλεονεκτημάτων τοῦ μεγάλου πατρός· διὸ δι' οὐδενὸς μὲν ἔργου μεγαλοφυχίας, δι' οὐδεμιᾶς δὲ πράξεως ἀγαθοῦ ἀνδρός καὶ τῆ οἰκογενείᾳ τῶν Μονομάχων ἀρμοζούσης ἐδοξάσθη ἐν τοῖς χρονικοῖς. Οἱ μετριόφρονες ἡμῶν χρονογράφοι σπανίως ἀναφέρουσι τὰς καχίας τῶν ἡγεμόνων, ἐπαινοῦντες μετὰ ζήλου τὰς ἀρετάς. Ἄλλ' ὁ Γεώργιος ἀναμφιβόλως ἐξεῖχε κατὰ τὰ πρῶτα· ἐπειδὴ, υἱὸς ὢν τόσον προσφιλοῦς ἡγεμόνος, οὐδόλως κατέστη ἄξιος τῆς εὐνοίας τοῦ λαοῦ. Εἶδομεν δ' ἀνωτέρω, ὅτι ἔσχωπτε τὴν ἱερότητα τῶν ὄρκων, πρὸς ἐκπλήρωσιν δὲ τῆς ἰδίας αὐτοῦ φιλοδοξίας ἐτάραττε τὴν ἐκνευρισμένην ὑπὸ τῶν ἐμφυλίων διχονοιῶν Ῥωσσίαν. Πρὸς καταισχύνῃν δ' αὐτοῦ ὑπάρχει γνωστὸν καὶ τὸ ἀκόλουθον περιστατικόν. Ὁ ἡγεμὼν Ἰωάννης Βερλάδγι-

κος, ἀποδιωχθείς τῆς Γαλιχίας ὑπὸ τοῦ Βλαδιμίρου, ^{1186.} διηκόνει παρὰ τῷ Γεωργίῳ· αἴφνης δὲ καὶ ἄνευ αἰτίας τινὸς κατὰ τὸ 1156 δεσμευθεὶς ἀπήχθη ἐκ Σουσδαλίας εἰς Κιέβον, δι' ἀδείας δὲ τοῦ Γεωργίου ἐμελλεν εἶνα παραδοθῆ νεκρὸς, ἢ ζῶν, τῷ υἱῷ τοῦ Βλαδιμίρκου, γαμβρῷ αὐτοῦ. Μόνη δ' ἡ μεσολάβησις τοῦ κλήρου ἔσωσε τὸν ἄνθρωπον· διότι ὁ Γεώργιος, πεισθεὶς ὑπὸ τῶν φιλανθρώπων παραστάσεων τοῦ Μητροπολίτου, ἀπέπεμψε τὸν Βερλάδνικον εἰς Σουσδαλίαν, ἀλλ' ἄνθρωποι τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Τσερνιγόβου πεμφθέντες καθ' ὁδὸν ἀπηλευθέρωσαν διὰ τῆς βίας τὸν δυστυχῆ ἐκεῖνον δεσμώτην. Ἐνὶ δὲ λόγῳ ὁ τοῦ Κιέβου λαὸς ἐμίσει το- ^{Μῖσος κατ' αὐ-} σοῦτο τὸν Δολγορούκην, ὥστε ἅμα ἔμαθε τὸν θάνατον ^{τοῦ.} αὐτοῦ, ἀπελθὼν παραχρῆμα εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ τὴν ἔπαυλιν τοῦ ἡγεμόνος τούτου, πέραν τοῦ Βορυσθένους κειμένην, ἐπονομαζομένην δὲ ὁ Παράδεισος, καὶ ἐκεῖνα καὶ ταύτην διήρπασεν, ὡς καὶ τὴν περιουσίαν τῶν μεγιστάνων τῆς Σουσδαλίας, ἐξ ὧν πολλοὺς μάλιστα καὶ κατέσφαξεν ἐκμαινόμενος. Οἱ πολῖται μὴ ὑποφέροντες, ὡς φαίνεται, κείμενον τὸν νεκρὸν τοῦ Γεωργίου παρὰ τῷ ἡρίῳ τοῦ Μονομάχου, ἐνεταφίασαν αὐτὸν ἐκτὸς τῆς πόλεως ἐν τῷ κατὰ τὸ Βερέστοβον μοναστηρίῳ τοῦ Σωτῆρος.

Τοῦ καιροῦ τούτου αἱ ἐκκλησιαστικαὶ ὑποθέσεις εἰ- ^{Ἐκκλησιαστικῆ.} σὶν ἀξιομνημόνευτοι. Μὴ ἀνεχόμενος ὁ Γεώργιος ὡς Μητροπολίτην τὸν κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ μισητοῦ αὐτῷ ἀνεψιοῦ ἐκλεχθέντα Κλήμεντα καὶ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ τιμωμένου ὑπ' αὐτοῦ Ἐπισκόπου τοῦ Νοβογορόδου Νήφωνος, ἐζήτησεν ἕτερον Ἱεράρχην παρὰ τοῦ κλήρου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ Ἐπίσκοπος τοῦ Πολότσκου καὶ ὁ Ἐμμανουήλ τοῦ Σμολένσκου,

1156. πολέμιος τοῦ Κλήμεντος, ὑπεδέχθησαν κατὰ τὸ 1156 ἐν Κιέβῳ μετὰ μεγίστων τιμῶν τὸν νέον τοῦτον Μητροπολίτην, Κωνσταντῖνον ὀνομαζόμενον, Ἑλληνα τὸ γένος· μετ' αὐτοῦ δ' ἠύλόγησαν τὸν Μέγαν Ἡνεμόνα, ἀναθεματίζοντες τὴν μνήμην Ἡσιασλάβου τοῦ Μοτισλάβου, ἐν δὲ τῷ πρώτῳ συμβουλίῳ ἠκύρωσαν πάσας τὰς ἐκκλησιαστικὰς τοῦ πρῶην Μητροπολίτου πράξεις. Ἄλλ' ἐμβριθέστερον εἶτα σκεφθέντες ἐπέτρεψαν τοῖς ἱερεῦσιν, ὡς καὶ τοῖς ὑπὸ τοῦ Κλήμεντος χειροτονηθεῖσι διακόνοις τὴν ἱερετελεστίαν· ἀλλ' ὁ ζηλωτῆς Νήφων οὐκ ἀπήλαυσε τῆς πνευματικῆς ταύτης νίκης· διότι, σπεύσας πρὸς προὔπαντησιν τοῦ Κωνσταντίνου, ἐτελεύτησεν ἐν Κιέβῳ πρὸ τῆς ἀφίξεως αὐτοῦ, ἠξιώθη δ' ἐνδόξου ὀνόματος ὡς ὑπέρμαχος πάσης τῆς Ῥωσικῆς χώρας. Ὁ διάσημος οὗτος ἀνὴρ, φίλος Σβιατοσλάβου τοῦ Ὀλέγου, εἶχεν ἐπίσης πολεμίους, κατηγοροῦντας αὐτοῦ ὡς ὑπεξελόντος τὰ πλούτη τοῦ ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας, σκοποῦντος δὲ κατόπιν ἵνα δραπετεύσῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν. Σύγχρονος χρονογράφος Νοβογορόδιος ἀποκρούει τὴν παράλογον ταύτην συκοφαντίαν, καὶ ἐγκωμιάζων τὰς ἀρετὰς τοῦ Νήφωνος λέγει· « Ἔστε » ρήθημεν ἕνεκα τῶν ἀμαρτημάτων ἡμῶν τῆς γλυκειάς » παραμυθίας τοῦ ἰδεῖν ἐνταῦθα τὸν τάφον αὐτοῦ. » Οἱ Νοβογορόδιοι ἐν γενικῷ συμβουλίῳ ἐξέλεξαν, ἀντὶ τοῦ Νήφωνος, τὸν ἐνάρετον Ἡγούμενον Ἀρχάδιον, ὃν ἀχειροτόνητον ἔτι εἰσήγαγον εἰς τὰ ἐπισκοπεῖα· διότι ἐν τῇ πόλει Νοβογορόδῳ ἡ ἐκλογή τοῦ Ἐπισκόπου ἐξηρτᾶτο μόνον ἐκ τοῦ λαοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΗΣΙΑΣΛΑΒΟΣ Ο ΔΑΒΙΔ ΤΟΥ ΚΙΕΒΟΥ.
Ο ΗΓΕΜΩΝ ΤΗΣ ΣΟΥΣΣΑΛΙΑΣ, Ο ΕΠΟΝΟΜΑΖΟΜΕΝΟΣ ΒΟΓΟ-
ΛΙΟΥΒΟΣΚΗΣ.

1157 — 1159.

Πτώσις τῆς Μεγάλῃς Ἡγεμονίας τοῦ Κιέβου.—Νέα καὶ ἰσχυρὰ μεγάλη ἡγεμονία τοῦ Βλαδιμίρου.—Συμβάντα ἐν τῇ Μεσημβρινῇ Ῥωσσίᾳ. — Πνεῦμα στασιῶδεις τῶν κατοίκων τοῦ Πολότσκου. — Διχόνοιαί περὶ τοῦ Βεράδου. — Ἀφιλοκέρδεια τοῦ Σβιατοσλάβου. — Ἀγνωμοσύνη τοῦ Ἡσιασλάβου. — Φυγὴ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος — Παράδοξος διαθήκη τοῦ Μητροπολίτου. — Λαϊμὸς ἐν Νοβογορόδῳ.

Οἱ Κιεβίται δείξαντες τὸ μῖσος κατὰ τοῦ ἐκπνεύσαντος 1157.
Μεγάλου Ἡγεμόνος, ἐπεμψαν πρεσβευτάς, προσκαλοῦντες Ἡσιασλάβον τὸν Δαβίδ, πολέμιον τοῦ Γεωργίου, ὡς βασιλέα εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ῥωσσίας. Εἰσῆλθε δ' αὐτὸς εἰς Κίεβον, ἀνευφημοῦντος παν- 19 Μαΐου
τὸς τοῦ λαοῦ, καταλιπὼν ἐν Τσερνιγόβῳ τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ Σβιατοσλάβον τὸν Βλαδιμίρου μετὰ στρατοῦ· διότι ὁ τοῦ Σεβέρσκου ἡγεμὼν, καὶ τοι εἰρηναῖος χαρακτήρος, ἐβουλεύετο αἰφνιδίαν ἐκπόρθησιν τῆς πρωτεύουσης τῆς κληρουχίας τῶν Ὀλεγιδῶν, ὅθεν ἀπεκλείσθη. Ἄλλ' ὁ Ἡσιασλάβος, θέλων αὐτὸν σύμμαχον εὐγνώμονα, ἔδωκεν αὐτῷ ἐκουσίως τὸ Τσερνιγόβον, ὃ δ' ἀνεψιὸς αὐτῶν Σβιατοσλάβος ὁ Βσεβολόδου ἔλαβεν ὡς ἰδίαν μερίδα τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Σεβέρσκου. Οὕτω δὲ διωμολόγησαν τὴν εἰρήνην παρὰ τὸν Σβίαν (ὅπου τανῦν κεῖται ἡ πόλις Βερέζνα) ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Μστισλάβου, ἡγεμόνος τοῦ Βλαδιμίρου, ἐγκρίναντος τοὺς ὅρους καὶ ἐπανελθόντος ἡσύχως εἰς Βολυνίαν.

Οὕτως ὁ Ἡσιασλάβος ἐμεινε δυνάστης μόνης τῆς

Πτώσις τῆς Μεγάλης ἡγεμονίας τοῦ Κιέβου.

ἡγεμονίας τοῦ Κιέβου καὶ τινων πόλεων ἐν τῇ ἡγεμονία τοῦ Τσερνιγόβου. Τὸ Περεάσλαβον, τὸ Νοβογόροδον, τὸ Σμόλενσκον, τὸ Τούροβον, ἡ ἐπαρχία τοῦ Γορήνα, ὡς καὶ πᾶσα ἡ δυτικὴ Ῥωσσία, εἶχον τότε ἰδίους κυριάρχας ἀνεξαρτήτους, τὸ δὲ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος ἀξίωμα, ὅπερ πρότερον ἐνέφαινε μεγάλην ἐξουσίαν, κατήντησεν ἀπλοῦν ὄνομα. Τὸ Κιέβον διετήρησεν εἰσέτι τὴν διασημότητα διὰ τε τὴν εὐτυχῆ θέσιν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐμπορίαν, τὸ πλῆθος τῶν πλουσίων κατοίκων καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν ναῶν καὶ μοναστηρίων, ἀλλ' ἀπώλεσε μετ' οὐ πολὺ καὶ τὰ πλεονεκτήματα ταῦτα, στερούμενον ἰσχυρῶν προστατῶν. Ἐν τούτοις, ἐγγιζούσης ἤδη τῆς ἐντελοῦς παρακμῆς τῆς ἀρχαίας ἡμῶν πρωτευούσης, ἀνεγείρεται νέα ἄλλη ὑπὸ τὴν προστασίαν ἡγεμόνος ἐγνωσμένου ἤδη πρὸ πολλοῦ διὰ τε τὸ θάρσος καὶ τὴν μεγαλοψυχίαν αὐτοῦ.

Νέα καὶ ἰσχυρὰ μεγάλη ἡγεμονία τοῦ Βλαδимиρίου

Ζῶντος ἔτι τοῦ Γεωργίου τοῦ Δολγορούκη κατὰ τὸ 1155, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀνδρέας ἐγκατέλιπε τὴν πόλιν Βησεγόροδον, μὴ προδηλώσας τῷ πατρὶ αὐτοῦ τὸν σκοπόν. Τὸ θέατρον τῆς ἀπλήστου φιλαρχίας τῶν κακουργημάτων, τῶν λεηλασιῶν καὶ τῆς ἐμφυλίου αἱματοχυσίας, ἡ μεσημβρινὴ Ῥωσσία ἐρημουμένη ἐπὶ δύο αἰῶνας ὑπὸ τοῦ σιδήρου καὶ τοῦ πυρός τῶν τε ἀλλοφύλων καὶ τῶν ἰδίων αὐτῆς κατοίκων, ἐφαίνετο αὐτῷ ὡς ἐνδιαίτημα λύπης καὶ ἀντικείμενον τῆς θείας ὀργῆς. Ὁ Ἀνδρέας δυσανασχετῶν ἴσως πρὸς τὴν κυβέρνησιν τοῦ Γεωργίου, βλέπων δὲ μετὰ θλίψεως τὸν ἑαυτοῦ πατέρα μισούμενον ὑπὸ τοῦ λαοῦ, κατὰ τὴν συμβουλήν τῶν γυναικαδέλφων αὐτοῦ Κουτσοβίδων, κατέφυγεν εἰς τὴν χώραν τῆς Σουσδαλίας, ἧττον μὲν

πεπολιτισμένην, ἡσυχαιτέραν ὅμως τῶν ἄλλων. Αὐτόθι ἐγεννήθη καὶ ἀνετράφη, αὐτόθι ὁ λαὸς διῆγεν εἰρηνικῶς, καὶ οὔτε ἐδίκαζεν, οὔτε ἤλλαζε τοὺς κυριάρχας αὐτοῦ, ἀλλ' ὑπήκουε μὲν αὐτοῖς μετὰ ζήλου, ἐμάχετο δ' ἀνδρείως ὑπὲρ αὐτῶν. Ὁ εὐσεβῆς οὗτος ἡγεμῶν, ἀντὶ ἄλλων θησαυρῶν, ἔλαβε μεθ' ἑαυτοῦ εἰκόνα Ἑλληνικὴν τῆς Ἀειπαρθένου Μαρίας, κεκοσμημένην, κατὰ τοὺς χρονογράφους, ἐκ δεκαπέντε λιτρῶν χρυσοῦ, ἐκτὸς τοῦ ἀργύρου, τοῦ μαργαρίτου καὶ τῶν ἄλλων πολυτίμων λίθων. Ἐκλέξας δὲ τόπον ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ Κλιάσμα ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ κληρουχίᾳ, ἔκτισεν ἐκεῖ πόλιν λιθόδομον, Βογλίουβον καλουμένην, καὶ ἐξέτεινε τὸ ὑπὸ τοῦ Μονομάχου θεμελιωθὲν Βλαδίμιρον, κοσμήσας αὐτὸ διὰ λιθίνων οἰκοδομημάτων καὶ πυλῶν χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ. Ὡς φιλόστοργος δ' υἱὸς, θρηνήσας τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς, ἀπέδωκεν αὐτῷ τὰς τελευταίας τιμὰς διὰ τῶν δημοσίων δεήσεων, οἰκοδομῆς νέων ναῶν καὶ μοναστηρίων, ἢ πρὸς μνήμην τοῦ ἀποβιώσαντος, ἢ σωτηρίαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ ἐν ᾧ ὁ λαὸς τοῦ Κιέβου κατηράτο τὸ τοῦ Γεωργίου ὄνομα, ὁ ἱερός κληρὸς ἠυλόγει αὐτὸ ἐν Βλαδιμίρῳ. Ἡ Σουσδαλία καὶ τὸ Πρόστοβον, κυβερνώμεναι τέως ὑπὸ τοποτηρητῶν τοῦ Δολγορούκη, ἀνεγνώρισαν ὁμοθυμαδὸν τὸν Ἀνδρέαν ὡς Κυριάρχην. Ἀγαπώμενος καὶ τιμώμενος ὑπὸ τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ, θαυμαστός δὲ καὶ διὰ τὰς ἀρετὰς, ὁ ἡγεμῶν οὗτος εἶχεν ἱκανὴν δύναμιν πρὸς κατάκτησιν ταχεῖαν τῆς ἀρχαίας Ῥωσικῆς πρωτευούσης· ἀλλ' ἐπεθύμει πρὸ παντὸς ἄλλου διαρκοῦς ἡσυχίας καὶ τάξεως ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ κληρουχίᾳ· ἀνέστησε νέαν μεγάλην ἡγεμονίαν τῆς Σουσδαλίας, ἢ τοῦ Βλαδιμίρου, καὶ παρεσκεύασεν

(N. ΚΑΡΑΜΖΙΝΟΥ ΤΟΜ. Β΄.)

οὕτω τὴν βορειοανατολικὴν Ῥωσσίαν, ἀληθῆς, οὕτως εἶπεῖν, κέντρον τῆς ἐπικρατείας ἡμῶν εἰς τὸ μέλλον, ἀπολείπων τὴν μεσημβρινὴν ἕρμαιον δυστυχημάτων καὶ φονικῶν ἀντιποιήσεων.

Συμβάντα ἐν τῇ
Μεσημβρινῇ
Ῥωσσίᾳ.

Ὁ δὲ τοῦ Γεωργίου υἱὸς Βορίσης, ὅστις, ζῶντος τοῦ πατρὸς, ἠγεμόνευσεν ἐν Τουρόβω, ἀνεχώρησεν ἐκουσίως ἐκεῖθεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Σουσδαλίας, ἴσως δὲ καὶ ἀπεδιώχθη ὑπὸ Ἰουρίου τοῦ Ἰαροσλάβου, ἐγγόνου τοῦ Σβιατοπόλκου· διότι, ἅτε ἀπόγονος τοῦ πρεσβυτέρου κλάδου τῆς οἰκογενείας τῶν Μεγάλων Ἠγεμόνων, εἶχε μάλιστα δικαιώματα καὶ ἐπὶ τῆς ἐπαρχίας τοῦ Κιέβου. Ὁ δὲ Ἡσιασλάβος, προμηθεύων κληρουχίαν Βλαδιμίρῳ τῷ Μστισλάβου, ἠνώθη μετὰ τῶν ἠγεμόνων τῆς Βολυνίας, Γαλικίας καὶ Σμολένσκου, καὶ ἐγένετο ἐγγὺς τοῦ Τουρόβου. Ὁ Ἰούριος, εἰ καὶ ἐπεθύμει εἰρήνης, ἠμύνατο ἀνδρείως· ὅθεν μετὰ πολιορκίαν δέκα ἐβδομάδων ὁ πολυάριθμος στρατὸς αὐτῶν ἀπεμακρύνθη, ἀπολέσας τὸ πλεῖστον τοῦ ἵππικοῦ ὑπὸ λοιμικῆς νόσου.

Πνεῦμα στασιῶ-
δες τῶν Πολότ-
σκιων.

Μεταξὺ τῶν συμμάχων τοῦ Ἡσιασλάβου ἦσαν καὶ οἱ Πολότσκιοι, οἵτινες κατὰ τὴν ἀκολασίαν ὀλίγῳ διέφερον τῶν Νοβογοροδίων. Εἴρηται ἀνωτέρω περὶ τῆς δυστυχίας τοῦ ἠγεμόνος Ῥογβολόδου τοῦ Βορίση, ἐξελαθέντος ὑπ' αὐτῶν ἀνευ εὐλόγου αἰτίας. Ἄλλ' ὁ Σβιατοσλάβος τοῦ Τσερνιγόβου ἔδωκεν αὐτῷ ἐπικουρικὸν στρατόν. Οἱ κάτοικοι τοῦ Δρούσκου ἐδέχθησαν αὐτόν μετὰ μεγίστης χαρᾶς, ἀποπέμψαντες δὲ Γλέβην τὸν Ῥοστισλάβου, διήρπασαν μὲν τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἐσύλησαν δὲ τοὺς μεγιστᾶνας καὶ φίλους. Ὁ πατὴρ τοῦ Γλέβη, εἰδὼν ἐπικίνδυνον ταραχὴν ἐν αὐτῷ τῷ Πολότσκῳ, κατεπράυνε μὲν τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως διὰ θωπειῶν

καὶ δώρων, λαβῶν δὲ παρ' αὐτῶν νέον ὄρκον, ἀπῆλθε πρὸς πολιορκίαν τοῦ Δρούσκου. Ἄλλ' ἡίσχυρά τῶν κατοίκων ἀντίστασις ἠνάγκασεν αὐτὸν εἰς εἰρήνην. Ὁθεν ὁ Ῥογβολόδος ὤμοσε μὲν ἀδελφικὴν μετ' αὐτοῦ ζωὴν, ἠθέτησεν ὅμως τὴν ἑαυτοῦ ὑπόσχεσιν μετὰ τῶν ἐπιόρκων κατοίκων τοῦ Πολότσκου, οἵτινες, προδοσίαν δι' ἑτέρας προδοσίας ἐπανορθοῦντες, ἀπήγγειλαν αὐτῷ· « Ἀγαθὲ ἡγεμῶν, ἡμαρτήσαμεν ἐκθρονίσαντές σε » καὶ διαρπάσαντες τὴν περιουσίαν σου· ἀλλὰ σὺ, ἐπι- » λαθόμενος τοῦ κακοῦ, ἐλθὲ πρὸς ἡμᾶς· παραδόσο- » μὲν σοι Ῥοστισλάβον τὸν Γλέβη. » Ὁ δὲ Ῥοστισ- λάβος ἔστερξε τούτοις, μαθὼν ὅμως τὰ διαβούλια αὐτῶν, προέβαινε πάντοτε ἔνοπλος καὶ τεθωρακισμέ- νος ὑποτάτω τῶν ἱματίων, ὥστε τὸ θάρσος αὐτοῦ κα- τέπληττε τοὺς κακούργους τούτους. Αἰσχυνόμενοι τέ- λος τὴν δειλίαν αὐτῶν, προσεκάλουν τὸν ἡγεμόνα ἐκ τῶν περιχώρων τῆς πόλεως, ἔνθα ἔμενον, εἰς τὴν συνέ- λευσιν τοῦ λαοῦ, ὡς ἂν εἰ προὔκειτο λόγος περὶ σπου- δαίας ὑποθέσεως τῆς ἐπικρατείας. « Χθὲς ἤμην παρ' » ὑμῖν, ἀπήντησεν αὐτοῖς ὁ Ῥοστισλάβος, διὰ τί οὐκ » ἐλαλήσατέ μοι περὶ τοιούτων πραγμάτων; » Καὶ ὁ- ὅμως ἐπορεύετο πρὸς τὴν πόλιν· ἀλλὰ πιστός τις ἀκό- λουθος ἀπέσχε καθ' ὁδὸν τὸν ἡγεμόνα· διότι ἀπορρί- ψας τὸ προσωπεῖον ὁ λαὸς ἐφωνάσκει ἐν τῇ συνελεύ- σει καὶ ἤδη ἔχει τὸ αἷμα τῶν μεγιστάνων ὀπαδῶν τῶν υἱῶν τοῦ Γλέβη. Ὁ οὖν Ῥοστισλάβος συναθροί- σασ τὸν στρατὸν καταφεύγει εἰς Μίνσκον παρὰ τῷ ἀ- δελφῷ Βολοδάρω, ὁ δὲ Ῥογβολόδος ἐνισχυθεὶς ὑπὸ τῆς δυνάμεως τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Σμολένσκου, ἀφείλεν ἀπὸ Βσεβολόδου τοῦ Γλέβη τὸ Ἡσιάσλαβον, ἐπέβαλε δ' εἰρήνην τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. Ἀπολειφθεὶς οὕτως ἡγε-

μῶν τοῦ Πολότσκου, ἔδωκε τῷ μὲν Βσεβολόδῳ τὸ Στρέβεζον, τῷ δὲ Βριατσισλάβῳ τῷ Βασίλκου τὸ Ἡσιασλαβον, καὶ ἐπανήγαγε τὴν ὀλιγοχρόνιον ἡσυχίαν. Ἐπειδὴ δ' ὁ Βολοδάρος, τρίτος τοῦ Γλέβη υἱός, ἐπολέμει τότε κατὰ τῶν Λιθουανῶν, οἱ ἀδελφοὶ ὤμοσαν ἐν ὀνόματι αὐτοῦ τὴν πιστὴν ἐκτέλεσιν τῆς περὶ εἰρήνης συνθήκης.

Διχόνοιαί περὶ
τοῦ Βεργλανδίκου

Ἡσιασλάβος δ' ὁ τοῦ Δαβιδ ὀλίγον χρόνον ἐζήσεν ἐν ἁρμονίᾳ μετὰ τῶν ἡγεμόνων τῆς Γαλικίας καὶ Βολυνίας· αἰτία δὲ τῆς ῥήξεως ταύτης ὑπῆρξεν ὁ περιφανὴς στρατηγὸς Ἰωάννης Βεργλανδίκος· διότι ὁ ἡγεμὼν τῆς Γαλικίας ἀποστρεφόμενος καὶ φοβούμενος τὸν ἐξάδελφον τοῦτον, ἐκδιωχθέντα ὑπὸ τοῦ Βλαδιμίρκου, προσέλαβε συμμάχους οὐ μόνον τὸν βασιλέα τῆς Οὐγγρίας καὶ τοὺς Πολωνοὺς, ἀλλ' ἔτι πολλοὺς ἡγεμόνας Ῥώσσοις, ὅπως, πεισθεὶς παρ' αὐτῶν πάντων ὁ Ἡσιασλάβος, παραδῶ τὸν Ἰωάννην. Ὁ Μέγας ὁμῶς Ἡγεμὼν, ἀγανακτήσας ἐπὶ τοιαύτῃ προτάσει, ἀπήντησε τοῖς πρεσβευταῖς ἐν Κιέβῳ, ὅτι οὐδέποτε συγκατετίθετο. Ὁ δ' Ἰωάννης ἀπανθρώπως καταδιωκόμενος, πρὸς ἐκδίκησιν τοῦ Ἰαροσλάβου, ἡγεμόνος τοῦ Βλαδιμίρου, διήρπασε πλούσιά τινα πλοῖα ἐν τῷ Ἰστρω ναυτιλλόμενα, μισθώσας δὲ καὶ ἑξακισχιλίους Πολοβτσίους, εἰσήλασεν εἰς Γαλικίαν· ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἐγκατελείφθη ὑπὸ τῶν ἀρπάγων τούτων, ὡς ἀποτρέψας αὐτοὺς τοῦ πορθεῖν τὴν χώραν, καὶ ὑπὸ συμπαθείας πρὸς τοὺς κατοίκους, εὐνοικῶς διατεθειμένους ὑπὲρ αὐτοῦ. Ὁ δὲ Μέγας Ἡγεμὼν ἅμα μαθὼν, ὅτι ὁ Ἰαροσλάβος ἐφοπλίζεται, προέτεινε Σβιατοσλάβῳ τῷ Ὀλέγου στενὴν συμμαχίαν, προσφέρων αὐτῷ δύο πόλεις, τὸ Μόζηρον καὶ Τσετσέρσκον. Τότε ὁ Σβιατοσ-

λάβος ἔδωκε τὸ παράδειγμα μεγαλοψύχου ἀφιλοκερ-
 δείας. « Ὁμολογῶ, ἔλεγεν, ὅτι ἡγανάκτουν, ὅτε ἡρνή-
 » θης μοι τὴν ἀπόδοσιν πάσης τῆς ἡγεμονίας τοῦ
 » Τσερνιγόβου· ἀλλ' ἡ καρδία μου μισεῖ τὴν μνησικα-
 » κίαν μεταξὺ τῶν συγγενῶν. Ἐὰν οἱ ἄδικοι ἐχθροὶ
 » ἀπειλῶσί σε διὰ πολέμου, κηρύττομαι καὶ ἐγὼ κατ'
 » αὐτῶν. Ὁ Θεὸς φυλάξοι με ἀπὸ τῆς δωροληψίας ἐν
 » ταύτῃ τῇ περιστάσει! Οὐδεμίαν δὲ δεχόμενος πόλιν
 » ἐφοπλίζομαι. »

Μετὰ ταῦτα εὐωχῆσαντες ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, ἐμήνου-
 σαν ἀμφοτέροι τῷ ἡγεμόνι τῆς Γαλικίας, ὅτι ἦσαν
 ἔτοιμοι διὰ τῶν ἠνωμένων δυνάμεων πρὸς ἀπόκρουσιν
 τῆς προσβολῆς. Ὅθεν ὁ μὲν Ἰαροσλάβος ἠσύχασεν·
 ἀλλ' ὁ Μέγας Ἠγεμὼν ἀπεφάσισεν ἔν' ἀπαγγείλῃ κατ'
 ἐκείνου τὸν πόλεμον ἕνεκα τοῦ Ἰωάννου Βερλαδνίκου·
 διότι πολλοὶ τῶν κατοίκων τῆς Γαλικίας προσεκάλουν
 τὸν στρατηγὸν τοῦτον εἰς τὴν ἑαυτῶν χώραν, βεβαι-
 οῦντες ὅτι ὁ λαὸς ταχθήσεται ἀθρόως ὑπὸ τὰς σημαίας
 αὐτοῦ, καθόσον ὁ υἱὸς τοῦ Βλαδιμίρκου ἐμισεῖτο ὑπὸ
 τοῦ λαοῦ. Σβιατοσλάβος ὁ Ὀλέγου, μὴ παρακολουθῶν
 τῷ Μεγάλῳ Ἠγεμόνι, παρίστη αὐτῷ ὅτι ὁ Ἰωάννης
 οὔτε υἱὸς αὐτῶν ἦν, οὔτ' ἀδελφός· ἀλλ' ὁ θερμουργὸς
 Ἡσιασλάβος ἀπήντησεν ἐν Βασιλέβῳ μετ' ἀπειλῶν τῷ
 πρεσβευτῇ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Τσερνιγόβου. « Εἶπέ τῷ
 » ἀδελφῷ μου, ὅτι μετὰ τὴν ἐκ Γαλικίας ἐπάνοδόν μου
 » ἐκὼν ἄκων ἐπανακάμψαι εἰς Νοβογόροδον Σεβέρ-
 » σκον. » Ὁ ἀγαθὸς Σβιατοσλάβος εἶδε μετὰ λύπης
 τὴν ἀδικίαν τοῦ συγγενοῦς αὐτοῦ· διότι ἐπεθύμει τῆς
 εὐημερίας αὐτοῦ καὶ τῆς κοινῆς εἰρήνης. « Ἐνώπιον
 » τοῦ Θεοῦ ἀποκεκαλυμμένη ἐστὶν ἡ ταπεινοφροσύνη
 » τῆς ψυχῆς μου, εἶπεν αὐτὸς τοῖς μεγιστᾶσιν· οὐδό-

Ἀφιλοκέρδειν
 τοῦ Σβιατοσλά-
 βου.

Ἄγνωμοσύνη τοῦ
 Ἡσιασλάβου.

» λως ἀπήτησα διὰ τοῦ ξίφους τὴν ἀπολαβὴν τῶν δι-
 » καιωμάτων μου, ὅτε ὁ Ἡσιασλάβος, ἀντὶ πάσης τῆς
 » ἐπαρχίας τοῦ Τσερνιγόβου, ἔδωκέ μοι μόνον ἑπτὰ
 » πόλεις, ἐρημωθείσας ὑπὸ τῶν Πολοβτσίων, καὶ κα-
 » τοικουμένας ὑπὸ θηρευτῶν. Ἀλλὰ δυσχεραίνων πρὸς
 » ταῦτα, εἰς ἀνταμοιβὴν τῆς εἰρηνικῆς συμβουλῆς, ἀ-
 » πειλεῖ, παρὰ τὴν ἱερότητα τῶν ὄρκων, ἵνα μὲ ἀπο-
 » διώξῃ ἀπὸ τοῦ Τσερνιγόβου, ἡ Θεία ὁμῶς Πρόνοια
 » τιμωρεῖ τοὺς ἐπιόρκους. » Τοῦτο δὲ καὶ πραγματικῶς
 μετ' ὀλίγον συνέβη ὡς πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· διότι
 ἐνωθεὶς μετὰ τῶν υἱῶν τοῦ Ἡσιασλάβου καὶ τοῦ θεοῦ
 αὐτῶν Βλαδιμίρου τοῦ Ἀνδρέου, ὁ ἡγεμὼν τῆς Γα-
 λικίας προέλαβε τὸν Μέγαν Ἡγεμόνα καὶ ἐκυρίευσεν
 τοῦ Βιελγορόδου. Ὁ Ἡσιασλάβος περιεκύκλωσεν αὐ-
 τοὺς διὰ τοῦ πολυαρίθμου στρατοῦ αὐτοῦ, ἐν ᾧ εὐρί-
 σκοντο ὑπὲρ τοὺς εἰκοσακισχιλίους μόνον Πολόβτσιοι.
 Δεικνύων δὲ μεθ' ὑπερηφανίας τὰς τρομερὰς ταύτας
 φάλαγγας ἀπήτει, ἵνα οἱ σύμμαχοι ἐξέλθωσι τῆς πό-
 λεως· ἀλλὰ προὔδοθη ὑπὸ τῶν Βερενδαίων καὶ Τόρ-
 κων· διότι οἱ ἀρχηγοὶ αὐτῶν παρήγγειλαν κρύφα τῷ
 Μστισλάβῳ· « Ἡγεμῶν, τὸ πᾶν ἐξαρτᾶται ἐξ ἡμῶν. Ἐὰν
 » διατελῆς φίλος ἡμῶν, ὡς ἦν ὁ σὸς πατήρ, δῶς δ' ἐκά-
 » στω ἡμῶν ἀνὰ μίαν καλὴν πόλιν, ἐγκαταλείψομεν
 » τὸν Ἡσιασλάβον. » Τηρήσαντες δὲ τὸν λόγον αὐ-
 τῶν, κατὰ τὸ μεσονύκτιον ἐνέπρησαν τὰς σκηνάς αὐτῶν
 καὶ ἠῦτομόλησαν εἰς τὴν πόλιν μετὰ φοβεροῦ ἀλα-
 λαγμοῦ. Ὁ Μέγας Ἡγεμῶν ἐξεγερθεὶς ὑπὸ τοῦ νυκτε-
 ρινοῦ τούτου θορύβου ἐννοεῖ τὴν προδοσίαν, ἰππεύει,
 καὶ φεύγει παραχρῆμα πέραν τοῦ Βορυσθένους μετὰ
 τοῦ φίλου αὐτοῦ Βλαδιμίρου τοῦ Μστισλάβου. Ἐφυ-
 γον δ' ὡσαύτως καὶ οἱ Πολόβτσιοι· μέγας δ' ἀριθμὸς

αὐτῶν ἐπνίγη ἐν τῷ Ῥόσς, οἱ δ' ἄλλοι ἠχμαλωτίσθησαν ὑπὸ τῶν Ἰουριεβιτῶν, καὶ Βερενδαίων.

Εἰσελθόντες οἱ σύμμαχοι εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἀνήγγειλαν τῷ Ῥοσσισλάβῳ, ἡγεμόνι τοῦ Σμολένσκου, ὅτι μόνον δι' αὐτὸν ἐκυρίευσαν τοῦ θρόνου τοῦ Κιέβου, καὶ ὅτι ὑπακούουσιν αὐτῷ ὡς πρεσβυτέρῳ. Ὁ Μοσσισλάβος ἀπήτησε μόνον, ἵνα ὁ Κλήμης, ἐκπεπτωκῶς τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ ἀξιώματος, ἀναλάβῃ τὴν κυβέρνησιν τῆς Ῥωσσιτικῆς Ἐκκλησίας· « διότι, ἔλεγεν, ὁ Κωνσταντῖνος ἀνεθεμάτισε τὴν μνήμην τοῦ πατρός μου. » Ἄλλ' ὁ Ῥοσσισλάβος οὐδόλως ἠθέληεν ἵνα ἀκούσῃ περὶ Κλήμεντος, ὡς παρανόμως κατ' αὐτὸν χειροτονηθέντος. Τελευταῖον δὲ συνεφώνησαν ἵνα οὐδεὶς αὐτῶν διαμείνῃ Μητροπολίτης, προσκαλέσῃ δὲ νέον ἄλλον ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Οὕτως ὁ Κωνσταντῖνος, διωχθεὶς ὑπὸ τοῦ Μοσσισλάβου, κατέφυγεν εἰς Τσερνίγοβον, ἔνθα μετ' ὀλίγον ἀπεβίωσεν, ἐκπλήξας τοὺς τε συγχρόνους καὶ τοὺς μεταγενεστέρους διὰ τῆς παράδοξου διαθήκης αὐτοῦ. Ἐνεπιστεύθη δ' αὐτὴν ἐσφραγισμένην Ἀντωνίῳ τῷ Ἐπισκόπῳ τοῦ Τσερνιγόβου, ἀπαιτῶν παρ' αὐτοῦ δι' ὄρκου τὴν ἐκτέλεσιν τῶν τελευταίων αὐτοῦ θελήσεων. Ὁ Ἀντώνιος ἀποσφραγίσας τὸ ἔγγραφον, παρόντος τοῦ ἡγεμόνος Σβιατοσλάβου, ἀνέγνω ἐν αὐτῷ μετ' ἐκπλήξεως τὰς ἀκολούθους λέξεις. « Μὴ ἐνταφιάσῃτε τὸν νεκρὸν μου. Θέλω ἵνα ἐκβληθῇ » ἔξω τῆς πόλεως καὶ ριφθῇ ὡς βορὰ τοῖς κυσίν. » Ὁ Ἐπίσκοπος οὐδόλως ἐτόλμησεν ἵνα ἀθετήσῃ τὸν ὄρκον αὐτοῦ· ἀλλ' ὁ ἡγεμὼν, φοβούμενος τὴν θεομηνίαν, προσέταξε μετὰ τρεῖς ἡμέρας, ἵνα κομίσῃσι τὸν νεκρὸν τοῦ Μητροπολίτου εἰς Τσερνίγοβον καὶ ἐνταφιάσῃσιν αὐτὸν ἐντίμως ἐν τῷ καθεδρικῷ γαῶ παρὰ τῷ τάφῳ Ἰ-

τῇ 22 Δεκεμβρίου.

Παράδοξος διαθήκη τοῦ Μητροπολίτου.

γορος τοῦ Ἰαροσλάβου. Τὰ χρονικὰ ἀναφέρουσιν, ὅτε κατὰ τὰς τρεῖς ταύτας ἡμέρας, οὔσας γαληνιαίας ἐν Τσερνιγόβω, ἐγένετο ἐν Κιέβω τρομερὰ καταιγὶς μετ' ἀστραπῶν· μία μόνη βροντὴ ἐφόνευσε συγχρόνως ἑπτὰ ἀνθρώπους, ὁ δ' ἄνεμος ἀνέστρεψε τὴν σκηνὴν τοῦ Ῥοστισλάβου ἐκ τοῦ παρὰ τῷ Βησεγορόδω στρατοπέδου, ἔνθα τότε διέτριβε. Προστιθέασι δὲ ὅτι, σπουδάσαντος τοῦ ἡγεμόνος τούτου ἵνα καταπραύνη διὰ λιτανειῶν τὴν θεῖαν ὀργὴν, ἡ γαλήνη ἀποκατέστη μετὰ τὴν κηδεῖαν τοῦ Μητροπολίτου.

Λοιμὸς ἐν Νοβο-
γορόδω.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἡσιασλάβου τὸ Νοβογόροδον ὑπέστη πάλιν τὰ δεινὰ τοῦ λοιμοῦ. Ἐλείπεν ὁ ἀναγκαῖος καιρὸς πρὸς ταφὴν καὶ ἀνθρώπων καὶ ζώων, ἡ δ' ἀποφορὰ τῶν πολυαρίθμων πτωμάτων καθίστη ἀδύνατον τὸν περίπατον ἐν τῇ πόλει καὶ τοῖς περιχώροις. Ἀλλὰ περὶ τῆς αἰτίας καὶ τοῦ χαρακτῆρος, ὡς καὶ περὶ τῶν ἐξωτερικῶν συμπτωμάτων τοῦ λοιμοῦ τούτου, κατερημώσαντος μόνον τὸ Νοβογόροδον, οὐδὲν ἱστορεῖται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΕΚΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΡΟΣΤΙΣΛΑΒΟΣ ΜΙΧΑΗΛ

ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΕΝ ΚΙΕΒΩ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΕΝ ΒΛΑΔΙΜΙΡΩ ΤΗΣ ΣΟΥΣΔΑΛΙΑΣ.

1159 — 1167.

Κακεντρέχεια τοῦ Ἡσιασλάβου— Συμμαχία τοῦ Ῥοστισλάβου μετὰ τοῦ Σβιατοσλάβου— Ἡ πόλις Βέρλαδον— Ἐπιδρομή τῶν Πολοβτσίωγ— Ὁ Ἄνδρας ὑπὲρ τοῦ Ἡσιασλάβου— Βασιλεύει ἐν Νοβογορόδω— Συκοφαντίαι κατὰ τοῦ Ῥοστισλάβου— Διώκεται— Θάνατος τοῦ Ἡσιασλάβου— Ὁ Βερλάδνικος δηλητηριάζεται ἐν Ἑλλάδι— Ἔρις καὶ εἰρήνη τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος μετὰ τοῦ Μστισλάβου— Κληρουχίαι— Ἐπιδρομή τῶν Πολωνῶν— Ὁ Ἄνδρας βασιλεύει μόνος ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ— Οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐξορίζονται εἰς τὴν Ἑλλάδα— Τελευτὴ Σβιατοσλάβου— Παρακολουθήματα τῆς τελευτῆς ταύτης— Ἐπιβουλὴ Ἐπισκόπου— Ταραχαὶ ἐν τῇ χώρᾳ Πολόβτσκα— Πόλεμος πρὸς τοὺς Βουλγάρους— Νίκη κατὰ τῶν Σουηδῶν— Οἱ Ῥῶσοι προσβάλλουσι τοὺς Πολοβτσίους ἐν ταῖς ἐρήμοις— Θάνατος τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος— Χαρακτὴρ αὐτοῦ— Συμμαχίαι καὶ γάμοι— Ἐκκλησιαστικά.

Πάντες οἱ τοῦ Κιέβου κάτοικοι ὑπεδέξαντο τὸν Ῥοστισλάβον περιχαρῶς καὶ μετὰ τιμῶν. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος εἶχε τρεῖς υἱοὺς, ὧν ὁ μὲν Σβιατοσλάβος ἡγεμόνευεν ἐν Νοβογορόδω, ὁ δὲ Δαβίδ ἐν Τορζέκω, ὁ δὲ Ῥωμανὸς ἐν Σμολένσκω. Ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Μστισλάβος ἐπανέκαμψεν εἰς τὴν νοτιοδυτικὴν Ῥωσσίαν μετὰ πλουσίων λαφύρων, λαβὼν τὴν περιουσίαν τῶν μεγιστάνων τοῦ Ἡσιασλάβου, πλῆθος ἀργύρου, χρυσοῦ, δούλων καὶ θρεμμάτων.

Ὁ πρῶν Μέγας Ἡγεμὼν κατέφυγεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Σόζια, ἀνήκουσαν αὐτῷ· ἐν δὲ Γομίω, νῦν Γομελίω, συνηντήθη μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ, φυγούσης ἐκ τοῦ Κιέβου κατόπιον αὐτοῦ. Ἀποδοὺς τὸ δυστύχημα αὐτοῦ ὁ

Κακεντρέχεια τοῦ Ἡσιασλάβου.

Ἡσιασλάβος τῷ ἑξαδέλφῳ, υἱῷ τοῦ Ὀλέγου, ἀρνηθέντι αὐτῷ τὴν βοήθειαν, κατέκτησε τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ, τὴν χώραν τῶν Βιατίτσων, ἠχμαλώτισε τοὺς κατοίκους πολιχνίου τινος, ἀποτελοῦντος ἰδιοκτησίαν, ἦτοι προῖκα τῆς ἡγεμονίδος τοῦ Τσερνιγόβου καὶ ἐτάραττε τὰς πόλεις τῆς ἐπαρχίας Κούρσκου. Τότε ὁ Σβιατοσλάβος, καταλαβὼν τὴν περιουσίαν καὶ τὰς οἰκογενείας πολλῶν μεγιστάνων τοῦ κακεντρεχοῦς τούτου συγγενοῦς, συνεμάχησε μετὰ τοῦ κυριάρχου τοῦ Κιέβου. Οἱ δύο ἡγεμόνες, συναντηθέντες ἐν Μορόβσκῳ εἰσιτιάσαντο ἀλλήλους καὶ ἐστερέωσαν διὰ πλουσίων δώρων τὴν διομολογηθεῖσαν φιλίαν. Καὶ ὁ μὲν Ῥοστισλάβος ἐχάρισε τῷ ἡγεμόνι τοῦ Τσερνιγόβου σίμωρας, ἰκτίδας ἀρκτώας, μέλανα σίμωρα, ἀλώπεκας τοῦ πόλου καὶ λευκοὺς λύκους, ὡς καὶ ὀδόντας ἰχθύων· ὁ δὲ Σβιατοσλάβος ἐδώρησε τῷ Μεγάλῳ Ἠγεμόνι πάρδαλιν καὶ δύο ἐπισεσαγμένους ἵππους μετὰ πάσης αὐτῶν τῆς σκευῆς.

Πολέμιοι ἐκ παιδικῆς ἡλικίας οἱ δύο οὗτοι ἡγεμόνες ὤμοσαν εἰλικρινῶς, ἵνα ἀποθάνωσι φίλοι. Συνωμολογήθη δὲ μεταξὺ αὐτῶν, ὅτι ἐνώσουσι τὰς δυνάμεις, ὅπως ἐνεργήσωσιν ὁμοῦ κατὰ τοῦ Ἡσιασλάβου, προστατεύοντες πρῶτον τὰ μεσημβρινὰ μεθόρια τῆς ἐπικρατείας κατὰ τῶν ἐξωτερικῶν ἀρπάγων. Ὑπῆρχε δὲ τότε ἐν Μολδαβίᾳ μεταξὺ τοῦ Πυρήθου καὶ Σερέθου ἰσχυρὰ καὶ εὐάνδρος πόλις, νῦν δὲ κωμόπολις, Βέρλαδον καλουμένη ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας Ζουζιδάβας ἐν Δακίᾳ· ἦν δ' αὕτη καταγώγιον πλανήτων αὐθαιρέτων, ἀνθρώπων καταγωγῆς καὶ θρησκευματος διαφόρων, κύριον δ' ἐχόντων ἐπάγγελμα τὸ λαφυραγωγεῖν τὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου καὶ τὰς παριστρίους

Συμμαχία τοῦ Ῥοστισλάβου μετὰ τοῦ Σβιατοσλάβου.

Ἡ πόλις Βέρλανδον.

χώρας. Ὅμαδες τινές τῶν ληστῶν τούτων ἐκυρίευσαν τῆς Ὀλεσίας (περιωνύμου ἐμπορικῆς θέσεως κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Βορυσθένους καὶ ἀποθήκης τῶν ὑπὲρ τοῦ Κιέβου προωρισμένων Ἑλληνικῶν ἐμπορευμάτων). Τῶν στρατηγῶν δέ τις τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, Γεώργιος Νέστορος τοῦνομα, καταδιώξας τοὺς ληστὰς τούτους, ἀπηλευθέρωσε πολλοὺς αἰχμαλώτους μετὰ πλουσίων λαφύρων.

Ἄλλ' ἦτο ἀνάγκη ἵν' ἀποκρούσωσι καὶ εἰσβολὴν ^{Ἐπιδρομὴ τῶν Πολοβτσίων.} τινὰ τῶν Πολοβτσίων· διὸ ὁ μὲν υἱὸς τοῦ Σβιατοσλάβου κατὰ τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Τσερνιγόβου, ὁ δὲ στρατὸς τῆς Γαλικίας, οἱ ἡγεμόνες τῆς Βολυνίας καὶ οἱ Βερενδαῖοι ἐπὶ τῆς δυτικῆς ὄχθης τοῦ Βορυσθένους κατεπολέμησαν αὐτοὺς καὶ κατεδίωξαν μέχρι τῶν μεθορίων. Οἱ ἄρπαγες οὗτοι ἐφάνησαν ἄλλοθεν μισθοφορηθέντες ὑπὸ Ἡσιασλάβου τοῦ Δαβιδ, ὃς τις ἄνευ ἀναβολῆς ἐπολιόρχησε μετ' αὐτῶν τὸ Τσερνίγοβον, ἔνθα ὁ Σβιατοσλάβος καὶ ἀνεψιὸς αὐτοῦ, ἡγεμῶν τοῦ Σεβέρσκου, μόλις προλαβόντες παρεσκευάσθησαν πρὸς ἄμυναν, ζητοῦντες παρὰ τοῦ Ῥοοτισλάβου στρατεύματα· ἀλλ' οἱ Κιεβῖται καὶ οἱ Βερενδαῖοι, θαρρόυντες τῇ εἰλικρινεῖ συμμαχίᾳ τοῦ θείου, ἐδυσπίστουν πρὸς τὸν ἀνεψιὸν διὰ τὸν πανοῦργον αὐτοῦ χαρακτῆρα. Ὅθεν Σβιατοσλάβος ὁ Βσεβολόδου πρὸς καθησύχασιν αὐτῶν ἔπεμψε τὸν υἱὸν αὐτοῦ ὡς ὄμηρον τῷ Ῥοοτισλάβῳ, τὰ δὲ συντάγματα τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος ἔσωσαν τὸ Τσερνίγοβον· ταῦτα δὲ κατέπληξαν τοσοῦτον τὸν Ἡσιασλάβον, ὥστε κατέφυγεν εἰς τὰς ἐρήμους. Αὐτόθι μαθὼν οὗτος, ὅτι ὁ ἀπερίσκεπτος Σβιατοσλάβος κατέλιπε τοὺς συμμάχους αὐτοῦ, αὐτὸς δ' οὗτος ἐνόσει, δραξάμενος τῆς εὐκαιρίας ταύτης, διέβη ἐκ νέου τὸν Δέσναν μετὰ τῶν Πολοβτσίων. Ὁ ἡγε-

μῶν τοῦ Τσερνιγόβου τῶντι ἔπασχεν, ἀλλ' ὦν ἐπὶ τοῦ πεδίου μετὰ τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων ἀνεκάλεσεν ἐγκαίρως τοὺς Κιεβίτας καὶ ἀπέκρουσεν ἀνδρείως τοὺς βαρβάρους. Οἱ σύμμαχοι, καταδιώκοντες τὸν Ἡσιασλάβον, προσήγγισαν τοῦ Βύρου, ἔνθα διέμενον ἡ ἡγεμονὶς σύζυγος αὐτοῦ μετὰ τοῦ ταμείου. Αὐτόθι ὁ στρατηγὸς Ἰωάννης Βερλάδνικος, εὐκαιρίας ἐπιλαβόμενος, ἀπέδειξε τὴν ἀφοσίωσιν αὐτοῦ· ἀμυνόμενος τὴν πόλιν, ἠνάγκασε τοὺς πολιορκοῦντας πρὸς ἀποχώρησιν. Ὁ Ἡσιασλάβος ἐξεδικήθη τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ, λεηλατῶν τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Σμολένσκου· διότι οἱ μισθοφόροι Πολόβτσιοι ἠχμαλώτισαν ὑπὲρ τοὺς δεκακισχιλίους ἀόπλους, ἐκτὸς τῆς πληθύος τῶν φονευθέντων. Ἄλλ' ἰδὼν, ὅτι ὁ πολέμιος ὑπερεῖχε κατὰ τὰς δυνάμεις, ἐζήτησε τὴν συμμαχίαν τοῦ ἰσχυροῦ τῆς Σουσδαλίας ἡγεμόνος.

Ὁ Ἀνδρέας ὑπὲρ τοῦ Ἡσιασλάβου.

Ἀνδρέας δ' ὁ Γεωργίου, μὴ μεριμνῶν περὶ τῆς μεσημβρινῆς Ῥωσσίας, ἐπεθύμει ἵνα ἄρχῃ μόνος τῆς ἀρκτώας, σφετεριζόμενος τὴν ἀρχαίαν πρωτεύουσαν τοῦ Ῥουρίκου, τουτέστιν ἀποδιώκων αὐτόθεν τοὺς υἱοὺς τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, Σβιατοσλάβου (τὸν Ῥοστισλάβου) ἐκ τοῦ Νοβογορόδου, τὸν δὲ Δαβὶδ ἐκ τοῦ Τορζέκου. Δυσμενῶς ἔχων πρὸς τὸν πατέρα αὐτῶν ὁ Ἀνδρέας ἐκηρύχθη ὑπὲρ τοῦ Ἡσιασλάβου, ὑπεσχέθη δὲ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Σβιατοπόλκῳ τῷ Βλαδιμίρῳ, ἀνεψιῷ τούτου, πολιορκουμένῳ τότε ἐν Φτσίζῳ ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Τσερνιγόβου. Ὁ Ῥωμανὸς καὶ Ῥουρίκος, υἱοὶ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, ὁ ἡγεμὼν τοῦ Σεβέρσκου μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, οἱ κάτοικοι τοῦ Πολότσκου καὶ ὁ στρατὸς τῆς Γαλικίας ἦσαν μετὰ Σβιατοσλάβου τοῦ Ὀλέγου· ἀλλὰ μαθόντες οἱ σύμμαχοι οὗτοι, ὅτι ὁ ἰσχυρὸς στρατὸς τοῦ Ἀνδρέου καὶ

Μουρόμου ἔρχεται ἰν' ἀποδιώξη αὐτοὺς τοῦ Φτσιζου διετέθησαν πρὸς εἰρήνην, ὁ δὲ Σβιατοσλάβος τοῦ Τσερ-
 νιγόβου ἔλυσε τὴν πολιορκίαν ἀναγκάσας δι' ὄρκου
 τὸν ἀνεψιὸν ἵνα τιμᾷ αὐτὸν ὡς πρεσβύτερον τοῦ οἴκου.
 Ὁ Ἀνδρέας, ἐλθὼν μετὰ τοῦ Ἡσιασλάβου εἰς Βολό-
 σκον-Λάμσκον, ἐτέλεσεν αὐτόθι τοὺς γάμους τῆς ἐ-
 αυτοῦ θυγατρὸς καὶ ἀνήγγειλε τοῖς Νοβογοροδίοις,
 ὅτι προτίθεται ἵνα ζητήσῃ τὴν ἡγεμονίαν αὐτῶν, ὅτι
 ἀποστρέφεται μὲν τὴν ἔκχυσιν τοῦ αἵματος, ἀλλ' ὅτι
 ἦν ἔτοιμος πρὸς πόλεμον ἐν περιπτώσει ἀντιστάσεως.
 Οἱ ὑπάλληλοι ἀνήγγειλαν ταῦτα τῷ λαῷ. Ἡ φήμη
 τοῦ Ἀνδρέου πρὸ πολλοῦ ἀντήχει καθ' ἅπασαν τὴν
 Ῥωσσίαν, οἱ δὲ Νοβογορόδιοι ἐχάρησαν, ἀναλογιζό-
 μενοι ὅτι ἐγένοντο ὑπήκοοι περικλεοῦς ἡγεμόνος. Οὐ-
 δεμίαν ὁμως ἐκεῖνοι ἔχοντες αἰτίασιν κατὰ τοῦ ἡγε-
 μόνος αὐτῶν ἐβράδυναν ἵνα καταφύγωσιν εἰς τὴν
 βίαν· ὅθεν τὸ μὲν πρῶτον εἶπον, ὅτι ἡ ἐπαρχία τοῦ
 Νοβογορόδου οὐδέποτε εἶχε δύο ἡγεμόνας, ὁ δὲ Δαβιδ
 ὤφειλεν ἵνα ἐξέλθῃ τοῦ Τορζέκου· ἐπὶ τέλους δ' ὅτε
 Σβιατοσλάβος ὁ Ῥοστισλάβου πρὸς εὐχαρίστησιν αὐ-
 τῶν προσέταξε τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἰν' ἀναχωρήσῃ αὐ-
 τόθεν εἰς Σμόλενσκον, ἀπεφάσισαν ἀνευ περαιτέρω
 ἀναβολῆς τὴν κράτησιν αὐτοῦ. Ὁ δὲ Σβιατοσλάβος,
 πληροφορηθεὶς περὶ τοῦ σκοποῦ αὐτῶν, ἐδυσπίστει·
 « Πῶς, ἔλεγε τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ, χθὲς ἔτι οἱ πο-
 » λῖται ἡγάπων με· χθὲς ἤκουσα τῶν ὄρκων αὐτῶν,
 » ἤμην δ' αὐτόπτης τοῦ γενικοῦ ζήλου.» Ἄλλ' ὁ λαὸς
 εἰσβαλὼν παρευθεὶς εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἀποπέμπει τὸν
 ἡγεμόνα ἄκοντα εἰς Λαδόγαν· ἐγκλείει τὴν σύζυγον
 αὐτοῦ ἐν τῇ μονῇ, διαρπάζει τὸ ταμεῖον αὐτοῦ, τὴν
 δὲ φρουρὰν δεσμεύει. Ὁ Μοστισλάβος, ἀνεψιὸς τοῦ Ἀν-

1160.

Ὁ Ἀνδρέας βα-
 σιλεύει ἐν Νοβο-
 γορόδφ.

δρέου, επέμφθη ὑπ' αὐτοῦ εἰς Νοβογόροδον ὡς τοποτηρητής· ὁ δὲ Σβιατοσλάβος ὁ Ῥοστισλάβου ἀνεχώρησεν ἐκ Λαδόγας πρὸς τὸν ἑαυτοῦ πατέρα, ὅστις κατὰ τὰς πρώτας τῆς ὀργῆς στιγμὰς προσέταξε τὴν φυλάκισιν πάντων τῶν ἐν Κιέβῳ Νοβογοροδίῳν ἐμπόρων· μαθὼν ὅμως μετὰ λύπης, ὅτι τινὲς τούτων ἀπέθανον αἰφνιδίως ἐν τῇ φυλακῇ, ἀπέλυσε τοὺς λοιποὺς καὶ διεσκόρπισε κατὰ τὰς διαφόρους τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ πόλεις. Καί περ δ' ὀργιζόμενος ὁ Μέγας Ἡγεμὼν κατὰ τοῦ Ἀνδρέου τῆς Σουδαλίας, οὐδόλως προὔτιθετο ἵνα ἐκδικηθῇ αὐτὸν δι' αἱματοχυσίας, ὡς ἀγαπῶν τὴν εἰρήνην.

Δυστυχῶς ὅμως ἀπέτυχε τοῦ ποθουμένου· διότι ὁ ἀνήσυχος Ἡσιασλάβος βλέπων, ὅτι ὁ Ἀνδρέας εὐχαριστούμενος ἐκ τῆς κατακτήσεως τοῦ Νοβογορόδου, οὐκ ἦν διατεθειμένος ἵνα δράξῃ τὰ ὄπλα κατὰ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, προσέδραμεν αὖθις πρὸς τοὺς Πολοβτσίους, εὐρῶν καὶ τὸν ἄστατον Σβιατοσλάβον τὸν Βσεβολόδου ὀπαδόν. Ἐκηρύχθησαν δ' ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τινες μεγιστᾶνες τοῦ Κιέβου καὶ Τσερνιγόβου, κλίνοντες πρὸς τὴν ἀταξίαν· διότι τὰ κοινὰ δυστυχήματα ἀποβαίνουσιν ἐνίοτε πρὸς ὄφελός τινων ἀτόμων. Σβιατοσλάβος ὁ Ὀλέγου ἔπεμψε τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ὀλεγον εἰς Κιέβον, ἔνθα ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ἐσπούδασεν ἵνα ξενίσῃ αὐτὸν φιλικῶς. Συκοφάνται τινὲς ὅμως ἔπεισαν τὸν νέον τοῦτον, ὅτι ὁ Ῥοστισλάβος παρεσκευάζετο πρὸς φυλάκισιν αὐτοῦ, ὁ δὲ κουφόνους Ὀλεγος, οὐδὲν εἰπὼν περὶ τούτου τῷ πατρὶ, ἠσπάσθη τὰ τοῦ Ἡσιασλάβου τοῦ Δαβίδ καὶ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Σεβέρσκου. Ὁ Ἡσιασλάβος ἐλυπήθη καιρίως ἐκ τῆς προδοσίας τοῦ υἱοῦ καὶ ἀγεψιοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν Μέγαν Ἡ-

γεμόνα, ἀλλὰ κακόβουλοι αὐλικοὶ ἐπειράθησαν ἴν' ἀμαυρώσωσι τὴν ὑπόληψιν τοῦ Ῥοστισλάβου. « Γίνω-
 » σκε, εἶπον τῷ ἡγεμόνι αὐτῶν, ὅτι ὁ ἐξαγορευτὴς τοῦ
 » υἱοῦ τοῦ Ῥοστισλάβου, ἀπελθὼν ἐκ Σμολένσκου πρὸς
 » τὸν Ἡσιασλάβον, προσήνεγκεν αὐτῷ τὸ Τσερνίγοβον·
 » ὁ ἡγεμὼν τοῦ Κιέβου προσποιεῖται φιλίαν πρὸς σέ,
 » ἀλλὰ βοηθεῖ σοι ἀμελῶς· μέχρι τοῦδε δ' οὐδα-
 » μῶς ὠφελήθης ἐκ τῆς μετ' αὐτοῦ συμμαχίας. » Ὁ
 ἡγεμὼν τοῦ Τσερνιγόβου, ἐξαπατηθεὶς ὑπὸ τῆς ῥαδι-
 ουργίας ταύτης, ἐκηρύχθη ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ, οὐδ' ἠ-
 θέλησεν αὐτὸς οὗτος ἵνα συμμετάσχη τοῦ πολέμου. Ὁ
 Ἡσιασλάβος ἐφωπλίσθη μετὰ τῶν συμμάχων· δύο ἐ-
 βδομάδας ἴστατο ὑπὸ τὰ τοῦ Περεασλάβου τείχη, πα-
 ρακινῶν τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Γλέβην τὸν Γεωργίου
 ἵνα λάβῃ τὰ ὄπλα κατὰ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, ἀλλ' Τῇ 18 Φεβρουα-
ρίου 1161.
 ἀπέτυχε· βλέπων δ' ἐπὶ τέλους τὸν Ῥοστισλάβον πρὸς
 μάχην ἔτοιμον, ἀπεχώρησεν. Ἡ δευτέρα ὁμως ἀπόπει-
 ρα αὐτοῦ ὑπῆρξεν εὐτυχεστέρα· διότι κατὰ τὸν χειμῶ-
 μα, ἐνισχυθεὶς ὁ στρατὸς αὐτοῦ ὑπὸ πλήθους Πολοβ-
 τσίων, διέβη τὸν Βορυσθένη ἄνω τοῦ Κιέβου καὶ ἐγένε-
 το ἐγγὺς τοῦ Ποδόλου, ὠχυρωμένου δι' ὑψηλῶν χα-
 ρακωμάτων. Αὐτόθι ἤρξατο ἡ μάχη. Οἱ Πολόβτσιοι,
 διασπάσαντες τὸ περιτείχισμα πολλαχοῦ, εἰσέβαλον εἰς
 τὰς ὁδοὺς καὶ ἐपुरπόλησαν τὰς οἰκίας. Οἱ δὲ Κιεβῖται
 καὶ οἱ Βερενδαῖοι ὑπὸ τε τῶν φλογῶν καὶ τοῦ ξίφους
 τῶν βαρβάρων κινδυνεύοντες ἔφευγον ἔντρομοι εἰς τὸ
 ὄρος πρὸς τὴν Χρυσὴν πύλην τοῦ λιθοδόμου τείχους. Ὁ Ῥοστισλάβος
διώκεται.
 Τότε ὁ Μέγας Ἡγεμὼν κατὰ τὴν συμβολὴν τοῦ στρα-
 τοῦ αὐτοῦ, ἐγκαταλιπὼν τὸ Κίεβον, ἐνεκλείσθη ἐν Βι-
 ελγορόδῳ, ἔνθα ἀνέμενεν ἐπικουρίαν.

Εἰσελθὼν ὁ Ἡσιασλάβος εἰς Κίεβον, ἀπεφυλάκισε

πολλοὺς τῶν φίλων κρατουμένους· ἔσπευσε δὲ καὶ πρὸς πολιορκίαν τοῦ Βιελγορόδου. Ὁ Μέγας Ἡγεμῶν ἐ-
 πυρπόλησε τὰς ξυλίνας ὀχυρώσεις καὶ ἠμίνατο ἐν τῷ
 φρουρίῳ ἐπὶ μῆνα. Μάτην ὁ Σβιατοσλάβος τοῦ Τσερ-
 νιγόβου προέτρεπε τὸν ἀδελφὸν πρὸς διομολόγησιν γε-
 νικῆς εἰρήνης, συμβουλεύων αὐτῷ ἵνα, λύσας τὴν πο-
 λιορκίαν, ἀναχωρήσῃ πέραν τοῦ Βορυσθένου καὶ ἀ-
 ναμένη τὰ πάντα ἐκ τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἡ-
 σιασλάβος ἀπεκρίθη τοῖς ἀπεσταλμένοις. « Ἐὰν διαβῶ
 » τὸν Βορυσθένη, οἱ σύμμαχοι ἐγκαταλείψουσί με. Τί
 » γενήσομαι τότε; ἀπελεύσομαι ζητήσων ἡγεμονίαν
 » εἰς τὰς ἐρήμους τῶν Πολοβτσίων; Προτιμῶ τὸν ἐκ
 » τοῦ ξίφους θάνατον ἐνταῦθα, ἢ τὸν ἐκ τοῦ λιμοῦ
 » παρὰ τὸν Σείμον. » Καὶ ἐλάλει μὲν μετὰ θράσους,
 ἀλλ' ἐνήργει μετὰ δειλίας. Ἐπειδὴ ὁ Ἡσιασλάβος μα-
 θὼν, ὅτι οἱ Τόρκοι, οἱ Βερενδαῖοι, οἱ Πατσινάκαι τοῦ
 Ῥόσς, ὁ Μστισλάβος τῆς Βολυνίας καὶ οἱ Γαλικιανοὶ
 ἤρχοντο πρὸς ἐπικουρίαν τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος,
 ἐτράπη εἰς φυγὴν καὶ ἐφονεύθη ἄνευ γενναίας ἀμύνης.
 Πολέμιος τις ἵππεὺς, Βηίβορος τοῦνομα, διέσχισε
 διὰ σπάθης τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Ὁ Μέγας Ἡγεμῶν
 καὶ ὁ Μστισλάβος, εὐρόντες αὐτὸν βεβαπτισμένον, ἐν
 τῷ αἵματι αὐτοῦ, ἔχυσαν δάκρυα εἰλικρινοῦς θλίψεως.
 « Ἴδου τὰ παρακολουθήματα τῆς ἀδικίας σου, εἶπεν ὁ
 » πρῶτος. Μὴ ἀρκούμενος τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Τσερνιγό-
 » βου καὶ αὐτοῦ τοῦ Κιέβου ἤρπασας ἀπ' ἐμοῦ τὸ
 » Βιελγόροδον. » Ὁ δὲ Ἡσιασλάβος, οὐδὲν ἀποκριθεὶς,
 ἐζήτησεν ὕδωρ· ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ ἔδωκαν αὐτῷ οἶνον,
 ὁ δ' ἀτυχῆς ἐκεῖνος ἀναβλέψας ἰλαρῶς πρὸς τοὺς συμ-
 παθεῖς πολεμίους, ἐξέπνευσε.

Τῆ 6 Μαρτίου.
 Θάνατος τοῦ Ἡ-
 σιασλίβου.

Λέγεται ὅτι ἐν ταῖς μάχαις ἔφερε συνήθως τὸν τρίχινον

χιτώνα τοῦ ἀδελφοῦ Νικολάου τοῦ Σβιατόσα, τὴν δ' ἡμέραν ἐκείνην (ἄγνωστον τίνος ἔνεκεν) οὐκ ἠθέλησεν ἵνα ἐνδυθῆ αὐτόν. Οἱ νικηταὶ καταστρέψαντες τοὺς Πολοβτσίουσ, τὸν στρατὸν τοῦ Ὀλέγου τοῦ Τσερνιγόβου καὶ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Σεβέρσκου, λαβόντες δὲ καὶ τὰς ἀποσκευὰς αὐτῶν, ἔπεμψαν εἰς Τσερνιγόβον τὸν νεκρὸν τοῦ Ἡσιασλάβου, ὃν ἔκλαυσεν εἰλικρινῶς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Σβιατοσλάβος, καὶ εἰλικρινέστερον ἔτι Ἰωάννης ὁ Βερλάδνικος. Ὁ δυστυχὴς οὗτος ἄρχων τῆς Γαλικίας, σε-ρηθεὶς τοῦ μόνου προστάτου, κατέφυγεν εἰς Ἑλλάδα καὶ ἐτελεύτησε τὸν περίλυπον αὐτοῦ βίον ἐν Θεσσαλονίκη, δηλητηριασθεὶς, ὡς διῖσχυρίζονται οἱ σύγχρονοι. Ὁ δὲ Μέγας Ἡγεμὼν, μὴ θέλων ἵνα ἐκδικηθῆ Σβιατοσλάβον τὸν Ὀλέγου, οὔτε τὸν μᾶλλον ἔνοχον ἡγεμόνα τοῦ Σεβέρσκου, εὐεργετηθέντα ἄλλοτε ὑπ' αὐτοῦ, ἠρκέσθη νέῳ ὄρκῳ πίστεως αὐτῶν· εὔρε δὲ καὶ τρόπον φιλικοῦ συμβιβασμοῦ μετὰ τοῦ Ἀνδρέου, ὡς παραχωρήσαντος αὐτῷ ἐκουσίως τὸ Νοβογόροδον, οὗ τινος οἱ κάτοικοι ἦσαν ἤδη γνωστοὶ κατὰ τὴν φιλοτάραχον θρασύτητα, ἀλλὰ χαλιναγωγηθέντες τότε ἐκ τῆς ἐνώσεως δύο ἰσχυρῶν ἡγεμόνων καθησύχαζον, ὥστε Σβιατοσλάβος ὁ Ῥοσπισλάβου ἐπανῆλθε διοικήσων αὐτούς.

Ὁ Βερλάδνικος
δηλητηριάζεται
ἐν Ἑλλάδι.

Ὁ Ῥοσπισλάβος, διομολογῶν εἰρήνην μετὰ τῶν πολεμίων, ἐξύβρισε τὸν διασημότετον φίλον αὐτοῦ καὶ ἀνεψιὸν Μοτισλάβον τῆς Βολυνίας, ἀναβιβάσαντα καὶ ὑποστηρίζοντα αὐτόν ἐπὶ τοῦ θρόνου. Ὁ μέγας Ἡγεμὼν ἔδωκεν αὐτῷ ὡς κτῆμα τὸ Βιελγόροδον, Τρίπολιν, Τόρτσενσκον, ὡς μέλλοντι διαδόχῳ ἀπάσης τῆς ἐπαρχίας τοῦ Κιέβου· ἀλλ' ὁ σφριγῶν Μοτισλάβος θέλων, ὡς φαίνεται, ἵν' ἀρχῇ αὐτῆς δεσποτικῶς, ἐκώφευε πρὸς τὰς ἐπιπλήξεις τοῦ θείου, ἀπελθὼν δὲ μετ'

(N. KARAMZINOU TOM. B.)

ὀργῆς εἰς Βολυνίαν, ἐσπούδασε δι' ἀπειλῶν ἵνα ἐφελ-
κύσῃ εἰς ἑαυτὸν Βλαδίμιρον τὸν Ἀνδρέου, ἡγεμονεύ-
οντα ἐν Περесоπνίτσα. Ἄλλ' οὗτος ἀπεκρίθη αὐτῶν

Ἐρις καὶ εἰρήνη
τοῦ Μεγάλου Ἡ-
γεμόνος μετὰ
τοῦ Μοτισλάβου.

« Ἐχεις ἐξουσίαν, ἐὰν θέλῃς, πρὸς κατάκτησιν τῆς ἐ-
παρχίας μου, ἐγὼ δ' ἔτοιμός εἰμι ἵνα περιπλανῶμαι
πτωχὸς μετὰ τῶν τέκνων μου εἰς ξένας χώρας· δια-
τελέσω ὅμως πάντοτε ὁ ἐκ ψυχῆς φίλος τοῦ Ῥοστισ-
λάβου ». Ὁ Μέγας ἡγεμὼν, ἀγανακτῶν διὰ τὴν πα-
ραφορὰν τοῦ ἀνεψιοῦ, ἐγύμνωσεν αὐτὸν ἐκ τῶν παρὰ
τὸν Βορυσθένη πόλεων, ἃς ἀπέδωκεν αὐτῶ εὐχαρίστως,
ἅμα οὗτος μεταμελούμενος προσῆλθε πρὸς τὸν θεῖον αὐ-
τοῦ. Ὁ Ῥοστιλάβος ἐπολιτεύετο μετὰ τῆς αὐτῆς με-
γαλοφυχίας καὶ πρὸς πάντας τοὺς λοιποὺς συγγενεῖς
τούς τε πλησιεστάτους καὶ ἀπωτέρους. Ὁ νεώτερος δ'
ἀδελφὸς αὐτοῦ Βλαδίμιρος ὁ Μισοσλάβου, ἐπίμονος
σύμμαχος Ἡσιασλάβου τοῦ Δαβίδ, αὐθαιρέτως ἐδέσπο-
ζε τοῦ Σλούτσκου· ὁ Ῥοστιλάβος ἠνάγκασε τὸν Βλα-
δίμιρον ἵν' ἀναχωρήσῃ ἐκεῖθεν, ἀλλ' ἔδωκεν αὐτῶ πέν-
τε πόλεις τῆς ἐπαρχίας τοῦ Κιέβου, τῶ δ' ἐγγόνῳ τοῦ
Βιατσεσλάβου, ὀνόματι Ῥωμανῶ, δύο πόλεις ἐν τῇ ἐ-
παρχίᾳ τοῦ Σμολένσκου, τὸ Βασίλεβον καὶ τὸ Κράσνον.
Εἶπομεν ἤδη περὶ τοῦ ἡγεμόνος Τουρόβου, Ἰουρίου τοῦ
Ἰαροσλάβου, ἐγγόνου τοῦ Σβιατοπόλκου-Μιχαήλ. Οὗ-
τος ἀποβληθεὶς ἐκ τῆς συμμαχίας τῶν δύο τότε δε-
σποζόντων ἡγεμονικῶν οἴκων, τοῦ Μονομαχείου καὶ
Τσερνιγοβείου, ὑπεστηρίζετο μόνον διὰ τῆς ἀνδρίας αὐ-
τοῦ, καὶ ἐπιτυχῶς ἀπέκρουσε τὴν ἔφοδον τῶν ἠνωμέ-
νων ἡγεμόνων τῆς Βολυνίας, βουλομένων ἵν' ἀποδιώ-
ξωσιν αὐτὸν, κατὰ τὸ παράδειγμα Ἡσιασλάβου τοῦ
Διβίδ ἐκ Τουρόβου. Ὁ Μέγας Ἠγεμὼν φιλοδίκαιος ὢν,
ὠμολόγησε μετ' αὐτοῦ εἰρήνην. Ἡ ἐσωτερικὴ ἡσυχία

Κληρουρχίαι.

ἦν τοσοῦτο μᾶλλον ἀναγκαία, ὅσον οἱ ἀλλοδαποὶ πολ- ^{Ἐπιδρομὴ τῶν}
 λέμιοι, οἱ Λέχοι, ἐτάραττον κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ^{Πολωνῶν.}
 τὴν δυτικὴν Ρωσσίαν καὶ διήρπαζον τὰ περίξ τῆς Τσερ-
 βένης.

Ὁ Ἀνδρέας, ἐνασχολούμενος ἀνενδότως περὶ τὴν
 εὐδαιμονίαν τῆς ἡγεμονίας τῆς Σουσδαλίας, ἦν ἀπλοῦς
 θεατῆς τῶν ἀπωτέρω αὐτοῦ συμβαινόντων. Ἐχων δ' οὐ
 μόνον ἀγαθὴν καρδίαν, ἀλλὰ καὶ νοῦν ἔξοχον, εἶδεν
 ἐναργῶς τὴν αἰτίαν τῶν δυστυχημάτων τοῦ κράτους·
 ὅθεν ἐσπούδασεν ἵνα σώσῃ ἀπ' αὐτῶν τοῦλάχιστον τὴν
 ἰδίαν ἑαυτοῦ ἐπαρχίαν. Ὅπως δὲ ἐπιτύχῃ τούτου, κα- ^{Ὁ Ἀνδρέας βα-}
 τέλυσε τὸ ὀλέθριον σύστημα τῶν κληρουχιῶν, καὶ οὐ- ^{σιλεύει μόνος ἐν}
 τε τοῖς ἀδελφοῖς, οὔτε τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ ἔδωκε πόλεις, ^{τῇ ἡγεμονίᾳ·}
 ἡγεμονεύων μοναρχικῶς. Ἴσως οἱ μεγιστᾶνες τῶν πρώ-
 των τούτων ἔφεξαν διαγωγὴν στεροῦσαν αὐτοὺς τοῦ
 πλεονεκτήματος τοῦ συμμετέχειν τῆς διοικήσεως τῶν
 νέων τὴν ἡλικίαν ἡγεμόνων τοῦ καταστρέφειν τὸν τό-
 πον καὶ πλουτεῖν. Τινὲς ἐπίσης ἐνόμισαν, ὅτι ὁ Ἀν-
 δρέας ἡγεμόνευεν ἀνόμως ἐν Σουσδαλίᾳ, ὠρισμένη ὑπὸ
 τοῦ Γεωργίου ὑπὲρ τοῦ νεωτέρου τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καὶ
 ὅτι ὁ λαὸς, σεβόμενος τὴν θέλησιν τοῦ ἀποθανόντος
 κυριάρχου, οὐκ ἐδυνήθη, ἄνευ ἐπιουρκίας, ἵνα ἐκλέξῃ
 τὸν Ἀνδρέαν. Ἴσως προτροπῇ τῶν ἐπιβούλων αὐτῶν
 μεγιστάνων καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ ἡγεμόνος ἐδυσφόρησαν,
 καὶ διενοοῦντο, ταχέως ἢ βραδέως ἵνα ποιήσωσι χρῆσιν
 τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν. Ὅπως ποτ' ἂν ᾗ, ὁ Ἀνδρέας
 πρᾶος τέως ἐν πᾶσιν, ἀπεφάσισε πρὸς ἡσυχίαν τῆς
 ἐπικρατείας ἵνα ἐπιχειρήσῃ πρᾶγμα ἀδίκον, κατὰ τὴν
 γνώμην τῶν προγόνων ἡμῶν. Ἐξώρισε δηλονότι τοὺς
 ἀδελφούς αὐτοῦ Μστισλάβον, Βασίλκον καὶ Μιχαήλ,
 ὡς καὶ δύο ἀγεψιούς, τέκνα τοῦ ἀποθανόντος Ῥοστι-

Οι ἄδελφοὶ αὐ-
τοῦ ἐξορίζονται
εἰς Ἑλλάδα.

σλάβου τοῦ Γεωργίου, καὶ πολλοὺς διασήμεους μεγα-
στᾶνας τοῦ Δολγορούκη, ἀποκρύφους αὐτοῦ πολεμίου.
Ὁ Μστισλάβος καὶ Βασίλκος μετὰ τῆς χήρας μητρὸς
αὐτῶν, μητριᾶς δὲ τοῦ Ἀνδρέου, κατέφυγον εἰς Κων-
σταντινούπολιν, συνεπαγόμενοι τὸν νεώτερον αὐτῶν
ὀκταετῆ ἄδελφόν Βσεβολόδον, περιωνυμότατον κατό-
πιν. Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἐμμανουὴλ ὑπεδέχθη αὐτόθι τοὺς
ἐξορίστους μετὰ τιμῆς καὶ ἀγάπης, ἐσπούδασεν ἵνα
παραμυθῆσιν αὐτοὺς διὰ τῶν ἀγαθοεργιῶν αὐτοῦ, κατὰ
δὲ τοὺς Ἕλληνας καὶ Ῥώσους χρονογράφους ἔδωκε
τῷ Βασίλκῳ τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ἰστρου.

Τελευτῇ τοῦ
Σβιατοσλάβου.

Ὁ θάνατος τοῦ Σβιατοσλάβου τοῦ Τσερνιγόβου ἐ-
γένετο ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ῥωσσίᾳ αἰτία διαφωνίας τοῦ
υἱοῦ καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ. Ὁ Σβιατοσλάβος, ἀξιωμα-
μόνευτος διὰ τὴν πρὸς τὸν δυστυχῆ αὐτοῦ ἄδελφόν
Ἰγορα ἀγάπην καὶ διὰ τὸν πρὸς τὴν εἰρήνην ἔρωτα,
κατέλιπε τοῖς κληρονόμοις αὐτοῦ πολὺν πλοῦτον. Ἐπὶ
τῆς ἀπουσίας τοῦ Ὀλέγου ὁ πρεσβύτερος αὐτοῦ υἱὸς
Ἀντώνιος, Ἐπίσκοπος τοῦ Τσερνιγόβου καὶ οἱ πρῶτοι
μεγιστᾶνες συνῆλθον παρὰ τῇ κατατεθλιμμένη χήρᾳ
τοῦ ἀποθανόντος ἡγεμόνος, φοβούμενοι δὲ τὸν ἄρπαγα
ἡγεμόνα τοῦ Σεβέρσκου, ἀποφασίζουσιν ἵνα ὑποκρύ-
ψωσι τὸν θάνατον τοῦ Σβιατοσλάβου μέχρι τῆς ἐπα-
νόδου τοῦ Ὀλέγου. Πάντες ὤμοσαν περὶ τούτου, μά-
λιστα δ' ὁ Ἐπίσκοπος, εἰ καὶ οἱ μεγιστᾶνες ἔλεγον αὐ-
τῷ· « Ὑπάρχει ἄρά γε ἀνάγκη ἵν' ἀσπάζηται τὸν ἄ-
» γιον Σταυρὸν ὁ Ἱεράρχης; ἢ πρὸς τὸν οἶκον τοῦ
» ἡγεμόνος ἀγάπη σου γνωστὴ ἐστι. » Ἄλλ' ὁ Ἱεράρ-
χης οὗτος ἦν Ἕλληνας, κατὰ δὲ τὸν ἡμέτερον χρονο-
γράφον, ἐπιτήδειος καὶ πολυμήχανος. Ἐπιστέλλει πά-
ραυτα Σβιατοσλάβῳ τῷ Βσεβολόδου, ὅτι ὁ θεῖος αὐ-

Παρακολουθή-
ματα τῆς τελευ-
τῆς αὐτοῦ.

Ἐπιβουλὴ Ἐπι-
σκόπου.

τοῦ ἐτελεύτησεν· ὅτι ὁ Ὀλεγος καὶ ἡ φρουρὰ αὐτοῦ ἀπῆσαν τῆς πόλεως· ὅτι ἡ ἡγεμονίς καὶ τὰ νεώτερα τέκνα αὐτῆς ἡμηχάνουν ἐκ τῆς θλίψεως καὶ ὅτι ὁ Σβιατοσλάβος εὐρήσει παρ' αὐτῇ ἀπείρους θησαυρούς. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος προσέταξεν εὐθέως τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἵνα κυριεύσῃ τοῦ Γουμέλου· πέμπει τοὺς μεγιστᾶνας εἰς πολλὰς ἄλλας ἐκ τοῦ Τσερνιγόβου ἐξαρτωμένας ἐπαρχίας, αὐτὸς δ' οὗτος προπαρασκευάζεται ἵνα εἰσέλθῃ εἰς τὴν πρωτεύουσαν. Ἄλλ' ὁ Ὀλεγος προσέλαβεν αὐτόν. Ἐν τούτοις παρεχώρησεν αὐτῷ ἐκουσίως τὸ Τσερνιγόβον, λαβὼν ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸ Νοβογόροδον-Σεβέρσκον. Ὁ Σβιατοσλάβος ὤμοσεν, ὅτι ἀνταμείψει τοὺς ἀδελφούς τοῦ Ὀλέγου δι' ἄλλων κληρουχιῶν· μετ' οὐ πολὺ δέ, ἐπιλαθόμενος τῆς ὑποσχέσεως αὐτοῦ, ἐσφετερίσθη τὰς πόλεις τοῦ δευτέρου ἐξαδέλφου αὐτοῦ, υἱοῦ τοῦ Βλαδιμίρου, ἡγεμόνος τοῦ Φτσιζου, ὥστε ἑκατέρωθεν προπαρασκευάζοντο εἰς πόλεμον. Ὁ Σβιατοσλάβος προσεκάλεσεν ἤδη τοὺς Πολοβτσίους, ἀλλ' ὁ Μέγας Ἡγεμὼν, πενθερός τοῦ Ὀλέγου, συνεβίβασε τὴν διαφορὰν ταύτην, προτρέψας τὸν Σβιατοσλάβον ἵνα παραχωρήσῃ τῷ Ὀλέγῳ τέσσαρας πόλεις.

Ὁ Ῥοστισλάβος οὐκ ἠδυνήθη ἵνα καθησυχάσῃ τοὺς ^{Ταραχαὶ ἐν τῇ} δυνάστας τοῦ Πολότσκου. Οἱ Γλεβίδαι, διαταράξαντες ^{χώρᾳ Πολότσκῳ} τὴν εἰρήνην, ἐκυρίευσαν αἰφνιδίως τοῦ Ἡσιασλάβου, ἐδέσμευσαν δὲ τοὺς αὐτόθι ἡγεμονεύοντας Βριατσεσλάβον καὶ Βολοδτσᾶν, υἱοὺς τοῦ Βασίλκου. Ὁ Ῥογβολόδος τοῦ Πολότσκου, ζητῶν προστασίαν τοῦ κυριάρχου τοῦ Κιέβου, ἐπολιόρχησε τὸ Μίνσκον· διατρίβων δ' ἐκεῖ ἕξ ἐβδομάδας, ἀπηλευθέρωσε τοὺς υἱοὺς τοῦ Βασίλκου, διομολογήσας διὰ συνθήκης τὴν εἰρήνην. Ἐπειτα δὲ θέλων ἵν' ἀφαιρέσῃ τὸ Γόροδκον ἀπὸ τοῦ

Βολοδάρου τοῦ Γλέβη, ἀπώλεσεν ὁ ἴδιος τὸ Πόλοτσκον, ἔνθα ὁ λαὸς ἀνεγνώρισε τὸν ἐκ πλαγίου ἀνεψιὸν αὐτοῦ Βσεσλάβον τὸν Βασίλκου ὡς ἡγεμόνα. Ὁ υἱὸς τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος Δαβίδ, ἄρχων τοῦ Βητέπσκου, ἐφάνη βοηθὸς τῷ Βσεσλάβῳ, ἀποδιωχθέντι ὑπὸ τοῦ φιλοταράχου Βολοδάρου, καὶ ἐκ νέου εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς Πόλοτσκον πρὸς εὐχαρίστησιν τοῦ λαοῦ. Ἐν ταῖς ἀσήμεοις, εἰ καὶ φονικαῖς, διχονοίαις οἱ Λιθουανοὶ ὑπηρέτουν τοῖς ἡγεμόσι τοῦ Πόλοτσκου ὡς ὑπήκοοι.

Πρὸ πολλοῦ χρόνου οἱ Ρῶσσοι ἐξαμβλύναντες τὰ ξίφη αὐτῶν κατὰ τοὺς ὀλεθρίους ἐμφυλίους πολέμους, οὐδεμίαν ἐξωτερικὴν ἀξιόλογον μάχην κατώρθωσαν. Ὁ Ἀνδρέας, ἀπολαύσας ἐπὶ τινα ἔτη τῆς εἰρήνης, ἀνεμνήσθη ἐπὶ τέλος τῆς δοξασάσης τὰ πρῶτα αὐτοῦ ἔτη στρατιωτικῆς δόξης καὶ ἐξεστράτευσεν ἔνωθεις μετὰ τῶν στρατευμάτων τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Μουρόμου Ἰουρίου τοῦ Ἰαροσλάβου κατὰ τῶν ὁμόρων αὐτοῦ Βουλγάρων δι' ὕβριν τινὰ κατ' αὐτοῦ· κατετρόπωσε τὸν πολυάριθμον αὐτῶν στρατὸν, ἤρπασε τὰς σημαίας καὶ κατεδίωξε τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν. Ἄλλ' ἐπανελθὼν μετὰ τοῦ ἵππικου εἰς τὸν τόπον τῆς μάχης εὔρε τὸ πεζικὸν τοῦ Βλαδιμίρου παρατεταγμένον κύκλῳ τῆς Ἑλληνικῆς εἰκόνας τῆς Θεοτόκου ἐκ Βησεγορόδου κομισθείσης· παραχρῆμα δὲ κλίνας τὰ γόνατα πρὸ τῆς Ἀγίας εἰκόνας κλαίων ἠὲ χαρίστησε τῷ Θεῷ. Πρὸς διαίωμισιν δὲ τῆς ἀξιολόγου ταύτης νίκης καθιέρωσεν ἑορτὴν ἰδιαιτέραν, πανηγυριζομένην μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ὑπὸ τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας. Οἱ Ρῶσσοι ἐκυρίευσαν τοῦ Βραχιμόβου, περιφήμου τῶν Βουλγάρων πόλεως ἐπὶ τοῦ Κάμα, ἀπετέφρωσαν δὲ ἄλλας τινάς.

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος οἱ Νοβογορόδιοι ἐνίκησαν τοὺς

Σουηδούς, οἵτινες κυριεύσαντες τότε τῆς Φιλανδίας Νίκη κατὰ τῶν Σουηδῶν. προὔτιθεντο τὴν κατάκτησιν καὶ τῆς Λαδόγας· διὸ ἐπλευσαν μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Βολχόβου. Ἄλλ' οἱ κάτοικοι ἐπυρπόλησαν τὰς ἰδίας αὐτῶν ἀγροτικὰς οἰκίας καὶ ἀνέμενον τὸν ἡγεμόνα· ἀρχηγούντος δὲ τοῦ ἀνδρείου Καθέδρου Νεζιάτα, ἠμύναντο μετὰ τοσαύτης γενναιότητος, ὥστε ὁ ἐχθρὸς ἀπεχώρησεν εἰς τὸν ποταμὸν Βορόναν, ἢ Σάλμαν. Τὴν πέμπτην δ' ἡμέραν ἐλθὼν ὁ Σβιατοσλάβος μετὰ τοῦ Ζαχαρίου, Καθέδρου τοῦ Νοβογορόδου, ἐπέπεσε κατὰ τῶν Σουηδῶν καὶ ἠχμαλώτισε πλῆθος αὐτῶν· ἐκ δὲ τῶν πεντήκοντα πέντε πλοιαρίων αὐτῶν δώδεκα μόνον ἐσώθησαν.

Ἐν τούτοις οἱ Πολόβτσιοι ἐξηκολούθουν διαρπάζοντες καὶ κακοῦντες τὰ περίχωρα τοῦ Βορυσθένους· διὸ ὁ Ῥοστισλάβος πρὸς καταστολὴν τῶν διαρπαγῶν αὐτῶν προσεκάλεσε πολλοὺς ἡγεμόνας μετὰ στρατοῦ. Ἐφαίνετο δὲ ὅτι, μιμούμενος τὸν πάππον αὐτοῦ Μονομάχον, ἐπεθύμει ἵνα δοξασθῇ διὰ τινος μεγάλης ἐπιχειρήσεως, ὑποτάξας ἐπὶ πολὺν χρόνον τοὺς βαρβάρους τούτους. Ἄλλ' ὁ συμμαχικὸς στρατὸς ἐφρόντισε μόνον τοῦ ἀσφαλοῦς πλοῦ τοῦ Βορυσθένους, διατρίψας δ' ἐπὶ τινα χρόνον παρὰ τὸ Κάνεβον, διελύθη μετὰ τὸν αἴσιον κατάπλουν ἐξ Ἑλλάδος τοῦ ἐμπορικοῦ στόλου. Ἀφ' ἐτέρου δὲ ὁ ἡγεμὼν τοῦ Σεβέρσκου καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ἡγεμὼν τοῦ Τσερνιγόβου, εἰσδύσαντες τολμηρῶς ἐν ὥρᾳ δριμυτάτου χειμῶνος εἰς τὰς ἐρήμους τῶν Πολοβτσίων, κατέλαβον τὰς ἀποσκευὰς τῶν δύο Χανῶν, εἶτα δ' ἐπανέκαμψαν μετὰ πλῆθους λαφύρων, χρυσοῦ καὶ ἀργύρου.

Οἱ Ῥῶσσοι προσβάλλουσι τοὺς Πολοβτσίους.

Ἐσχατόγηρως ἤδη ὁ Ῥοστισλάβος ἐνησχολεῖτο κυρίως τότε περὶ τὴν τύχην τῶν τέκνων αὐτοῦ· καί τοι

δὲ νοσηματικὸς μετέβη εἰς τὴν ἐπαρχίαν Νοβογόροδον πρὸς στερέωσιν τοῦ Σβιατοσλάβου ἐπὶ τοῦ θρόνου. Ἐν δὲ Τσερνιγόβω ξενισθεὶς ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Ὀλέγου ἐν Τσετσέρσκω, εἶδεν εὐχαρίστως τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην τῶν κατοίκων τοῦ Σμολένσκου, ὧν οἱ πρεσβευταὶ προϋπήντησαν αὐτῷ τριακόσια βέρστια μακρὰν τῆς πόλεως. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ῥωμανὸς, οἱ ἔγγονοι καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Ἐμμανουήλ ὑπέδέξαντο μετὰ τοῦ λαοῦ τὸν ἀγαθὸν πρεσβύτην· κατὰ δὲ τὸ ἀρχαῖον ἔθος οἱ μεγιστᾶνες καὶ οἱ ἔμποροι ἔφερον αὐτῷ δῶρα. Ἦν δὲ τοσοῦτο κατάκοπος ἐκ τῆς ὀδοιπορίας, ὥστε οὐκ ἠδυνήθη ἵνα μεταβῆ πέραν τῶν Μεγάλων Λουκῶν· ἐλθὼν δ' ἐν τῇ πόλει ταύτῃ προσεκάλεσε τοὺς πρῶτους πολίτας τοῦ Νοβογορόδου, ἔλαβε παρ' αὐτῶν ὄρκον, ὅτι ἐπιλήσονται τῶν ἀρχαίων δυσαρρεσκειῶν κατὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὅτι οὐδέποτε ζητήσουσιν ἄλλον ἡγεμόνα, καὶ ὅτι μόνον διὰ τοῦ θανάτου ἀποχωρισθήσονται ἀπ' αὐτῶν. Φιλοδωρηθεὶς δ' ὑπ' αὐτῶν καὶ ὑπὸ τοῦ Σβιατοσλάβου, καθησυχάσας ἑαυτὸν ἐκ τῆς συμφωνίας αὐτῶν, ἐπανῆλθεν εἰς Σμόλενσκον, ἔνθα ἡ Ῥογνέδα, θυγάτηρ Μοτισλάβου τοῦ Μεγάλου, βλέπουσα τὴν ἀσθενῆ κατάστασιν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς, συνεβούλευεν αὐτῷ ἵνα διαμείνῃ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ὅπως ἐνταφιασθῇ ἐν τῷ ἀκοδομημένῳ ὑπ' αὐτοῦ τούτου ναῷ· « Οὐχί, ἀπεκρίθη ὁ Ῥοστισλάβος, ταφήσομαι ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ ἐν Κιέβῳ Ἀγίου Θεοδώρου παρὰ τῷ πατρὶ ἡμῶν. Ἐὰν δ' ὁ Θεὸς ἀποδῶ μοι τὴν υἰεὶαν, λήψομαι τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Θεοδοσίου. » Ἄλλ' ἀπεβίωσε καθ' ὁδὸν, προσευχόμενος σιωπηλῇ φωνῇ, ἐνατε-

Τῆ 14 Μαρτίου.
1167.

Θάνατος τοῦ
Μεγάλου Ἡγε-
μόνου.

νίζων πρὸς τὴν εἰκόνα τοῦ Σωτῆρος καὶ χέων δάκρυα χριστιανικῆς κατανύξεως.

Ὁ ἐγγονος οὗτος τοῦ Μονομάχου ἦν ἐκ τῶν σπα- ^{Χαρακτήρ αὐ-}
 νίων ἐκείνων ἡγεμόνων, ὅσους βαρύνει μᾶλλον, ἢ εὐ- ^{τοῦ.}
 φραίνει ἢ ἀνωτάτη ἀρχή. Μὴ ζητήσας δὲ τὴν μεγάλην
 ἡγεμονίαν, καίπερ δις ἀνυψωθείς εἰς τὸν θρόνον, ἐπε-
 θύμει εἰλικρινῶς καὶ τῆς ἐκ ταύτης ἀπαλλαγῆς. Ἄγα-
 πῶν τὸν Πολύκαρπον, Ἡγούμενον μοναχὸν τῆς Πε-
 τσέρσκης, εἰστία κατὰ πᾶν σάββατον καὶ πᾶσαν κυ-
 ριακὴν τῆς τεσσαρακοστῆς τὸν ὄσιον τοῦτον ἄνδρα καὶ
 δώδεκα ἀδελφοὺς τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Θεοδοσίου·
 συνδιελέγετο μετ' αὐτῶν περὶ χριστιανικῶν ἀρετῶν
 καὶ συχνάκις ἀνέφερον αὐτοῖς, ὅτι ἐσκόπει ἴν' ἀπο-
 χωρισθῆ τοῦ ματαίου τούτου κόσμου, ὅπως ἀφιερῶσθ
 τῷ Θεῷ βίον βραχὺν καὶ ἐφήμερον ἐν τῇ μοναστικῇ σι-
 γῇ, διαφερόντως δὲ μετὰ τὴν τελευτὴν Σβιατοσλάβου
 τοῦ Ὀλέγου· ἀλλ' ὁ ἔμφρων Ἡγούμενος ἀπεκρίνετο
 πάντοτε· « Ἡγεμῶν, ὁ Θεὸς ἀπαιτεῖ παρὰ σοῦ ἄλλας
 » ἀνδραγαθίας. Πράξον δίκαια καὶ τήρησον τὴν τῆς
 » Ῥωσσίας χώραν. » Ἀναμφίβολον πάντῃ, ὅτι ἀλη-
 θῶς εὐσεβῆς ἡγεμῶν παντὸς ἄλλου μᾶλλον γίνεται τοῦ
 λαοῦ πατῆρ, ἐὰν ἔλαχεν ἀνωθεν νοημοσύνης καὶ σταθερό-
 τητος. Ἄλλ' ὁ Ῥοστισλάβος ἔτυχεν ἄμοιρος τῶν μεγά-
 λων ἀρετῶν τοῦ τε πατρὸς καὶ τοῦ πάππου αὐτοῦ, ἡγά-
 πα ὅμως τὴν εἰρήνην, τὴν ἡσυχίαν τῆς πατρίδος καὶ
 τὴν δικαιοσύνην, φοβούμενος μὴ μολυνθῆ ὑπὸ τοῦ αἵ-
 ματος τῶν Ῥώσων.

Ὁ Μέγας οὗτος Ἡγεμῶν ὑπῆρξε φίλος τοῦ Αὐτο- ^{Συμμαχίαι καὶ}
 κράτορος Ἐμμανουήλ· ἐβοήθησεν αὐτῷ ὡς ὁμοθρήσκῳ ^{γάμοι.}
 κατὰ Στεφάνου τοῦ Γ', βασιλέως τῆς Οὐγγρίας. Ἀλλὰ
 καὶ ὁ Ἐμμανουήλ συνεμάχησε μετὰ τοῦ Ἰαροσλάβου,

ἡγεμόνος τῆς Γαλικίας. Ὅτε δ' ἔμαθεν, ὅτι οὗτος προὔτιθετο ἵνα νυμφεύσῃ τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα μετὰ τοῦ Στεφάνου, ἔγραψεν αὐτῷ, ὅτι ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἦν τέρας ἐπιορκίας, καὶ ὅτι ἡ σύζυγος τοιοῦτου ἀνθρώπου ἔσται ἀναμφιβόλως δυστυχῆς. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ὠφέλησε κατ' ἄλλον τρόπον· ἐπειδὴ τὴν μὲν θυγατέρα αὐτοῦ πέμψας ἤδη εἰς Οὐγγρίαν, ὁ Ἰαροσλάβος οὐκ ἠδύνατο ἵνα διαλύσῃ τὸν γάμον, ἐκηρύχθη ὅμως ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων. Ὁ δὲ Στέφανος ἀγανακτῶν, ὡς φαίνεται, κατὰ τοῦ πενθεροῦ, ἀποπέμψας τὴν νέαν σύζυγον, ἐνυμφεύθη τὴν τοῦ δουκὸς τῆς Αὐστρίας θυγατέρα. Ὁ δ' ἡγεμὼν τῆς Γαλικίας, καίπερ διομολογήσας πρὸ μικροῦ συμμαχίαν μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος, ὑπεδέχθη φιλικῶς τὸν ἐχθρὸν τοῦ Ἐμμανουὴλ Ἀνδρόνικον Κομνηνόν, υἱὸν τοῦ Ἰσαάκ, δραπετεύσαντα ἐκ τῶν φυλακῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ πρὸς ἐπικαρπίαν πόλεις τινάς (41). Κατὰ δὲ τὰ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἱστορικῶν ἀναφερόμενα, ὁ Ἀνδρόνικος συνώδευεν ἀείποτε τὸν Ἰαροσλάβον εἰς τὰ κυνηγέσια· παρέδρευεν ἐν τοῖς συμβουλίοις τοῦ Κράτους, κατώκει τὰ ἀνάκτορα, ἐδείπνει μετὰ τοῦ ἡγεμόνος, εἶχε δὲ τὸ δικαίωμα καὶ στρατολογεῖν ὑπὲρ ἑαυτοῦ. Ὁ Ἐμμανουὴλ, δείξας δυσαρέσκειαν κατὰ τοῦ Ἰαροσλάβου, ἔπεμψεν ἐπὶ τέλους εἰς Γαλικίαν δύο Μητροπολίτας, οἵτινες ἔπεισαν τὸν Ἀνδρόνικον ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν. Κοσμάς δ' ὁ Ἐπίσκοπος Γαλικίας καὶ οἱ τοῦ Ἰαροσλάβου βεγισᾶνες παρέπεμψαν αὐτὸν ἐντίμως μέχρι τῶν μεθορίων. Μετὰ τινα δ' ἔτη ὁ ἐξόριστος οὗτος ἡγεμὼν περιβλήθεις τὴν αὐτοκρατορικὴν πορφύραν καὶ εὐγνώμων τῶν Ῥώσων φίλος διατελῶν, ἐμίμειτο τὰ ἦθη αὐτῶν καὶ ἠγάπα τὴν θήραν καὶ τὸ ἵπποδρόμιον. Ὁ-

θεν ἐχθρονισθεὶς, εὖρεν ἐκ δευτέρου ἄσυλον ἐν τῇ ἡμετέρα πατρίδι· συλληφθεὶς ὁμως ἀπήχθη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα καὶ βασανιζόμενος ἀπέθανε.

Κατὰ δὲ τὸ 1160 ὁ Ῥοστισλάβος προσεκάλεσεν ἐξ Ἐκκλησιαστικά. Ἑλλάδος νέον Μητροπολίτην, Θεόδωρον καλούμενον καὶ ἀποθανόντα μετὰ τρία ἔτη. Ὁ Μέγας Ἡγεμῶν τιμῶν τὰς ἀρετὰς τοῦ ἐξορισθέντος Κλήμεντος, ἐπεθύμει ἵν' ἀποκαταστήσῃ αὐτὸν Ἀρχιεπίσκοπον τῆς Ἐκκλησίας· διὸ ἔπεμψεν εἰς Ἑλλάδα τὸν μεγιστᾶνα Ἰούριον τὸν Σέκοβιτς, ἀλλ' ἐν Ὀλεσία ὁ μεγιστᾶν οὗτος ἀπήντησε τὸν Ἰωάννην, νέον Μητροπολίτην, διορισθέντα ἐν Κωνσταντινουπόλει παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος. Ὁ Ῥοστισλάβος δυσανασχετῶν κατεπραύνη ὑπὸ τῆς φιλικῆς ἐπιστολῆς, ἣν ἐπέσειλλεν αὐτῷ ὁ Ἐμμανουήλ, καὶ ὑπὸ δῶρων σηροχόνων (βελούδων) καὶ πολυτίμων ὑφασμάτων. Ἐδέχθη τὸν Ἑλληνα Ἀρχιεπίσκοπον ἐπὶ τῷ ὄρω, ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ ὁ Πατριάρχης οὐδαμῶς προχειρίσουςι Μητροπολίτην τῆς Ῥωσσίας ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ κυριάρχου αὐτῆς. Ὁ δ' Ἰωάννης, θεραπεύων τὴν φιλοδοξίαν τῶν Νοβογοροδίων, ἐπέτρεψε τῷ Ἐπισκόπῳ αὐτῶν, ἀνδρὶ ἐναρέτῳ, ἵν' ἀναγορευθῇ Ἀρχιεπίσκοπος. Ὁ Μητροπολίτης οὗτος, μικρὸν πρὸ τῆς τελευτῆς τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος ἀποθανῶν, ἐφημίζετο ὡς λόγιος. Μαθὼν δ' ὅτι ὁ Πάπας, Ἀλέξανδρος Γ', ἐπεθύμει ἵνα γνωρίσῃ τὰ ἰδιαίτερα δόγματα τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν, ἐπέστειλεν αὐτῷ εὐπροσήγορον ἐπιστολήν, ἐν ἣ ἔδικαιολόγει τὰ δόγματα τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ δ' ἐπιστολή αὕτη, ἀληθῆς ἢ ψευδῆς, ἐκδοθεῖσα Λατινιστὶ, ἀξία ἐστὶ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ποιμένου· « Ἀγνοῶ, λέγει ὁ συγγραφεὺς, » πῶς αἱ αἰρέσεις εἰσῆχθησαν εἰς τὴν θείαν Ὁρησκείαν·

» ἀγνοῶ πῶς οἱ Ῥωμαῖοι καλοῦσιν ἡμᾶς ψευδοχριστι-
 » ανούς. Ἡμεῖς δ' ὅμως, οὐδόλως μιμούμενοι τὸ πα-
 » ράδειγμα αὐτῶν, θεωροῦμεν αὐτοὺς ὡς ἀδελφούς,
 » καὶ περ ἀπατωμένους ἐν πολλοῖς. » Ὁ χρηστὸς Μη-
 τροπολίτης, ἐκθείς τὴν διδασκαλίαν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν
 καὶ ἀποδείξας τὴν συμφωνίαν τῆς ἡμετέρας πρὸς τὰ
 παραγγέλματα τῶν Ἀποστόλων, ἰκετεύει τὸν Πάπαν ἵν'
 ἀποκαταστήσῃ τὴν ἀρχαίαν τῆς Ἐκκλησίας ἐνότητά.
 Ἀσπαζόμενος δ' αὐτὸν ἐν ὀνόματι παντὸς τοῦ κλήρου,
 ἐπιθυμεῖ ἵν' ἀδελφικῆ ἀγάπῃ ἐνοικήσῃ ἐν ταῖς καρδίαις
 πάντων τῶν χριστιανῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΜΕΤΙΣΛΑΒΟΣ Ο ΗΣΙΑΣΛΑΒΟΣ ΤΟΥ ΚΙΕΒΟΥ
 ΑΝΔΡΕΑΣ, ΗΓΕΜΩΝ ΤΗΣ ΣΟΥΣΔΑΛΙΑΣ Η ΒΛΑΔΙΜΙΡΟΥ.

1167 — 1169.

Ἐπιβουλὴ τοῦ Βλαδιμίρου. — Σχισμασλάβος διώκεται ἀπὸ τοῦ Νοβογορόδου. —
 Πόλεμος πρὸς τοὺς Πολοβτσίους. — Ὀμιλία τοῦ Μοτισλάβου. — Συκοφαντία
 τῶν μεγιστάνων. — Μῖσος τοῦ Ἀνδρέου κατὰ τοῦ Μοτισλάβου. — Ἄλωσις καὶ
 παντελὴς πτώσις τοῦ Κιέβου. —

1167. Οἱ τοῦ Ῥοστισλάβου υἱοί, ὁ ἀδελφὸς Βλαδίμιρος, ὁ
 λαὸς τοῦ Κιέβου καὶ οἱ Μαῦροι Κλοβοῦχοι, ἐκτελοῦν-
 τες τὴν γνωστὴν αὐτοῖς τελευταίαν θέλησιν τοῦ ἀπο-
 θανόντος Μεγάλου Ἡγεμόνος, προσεκάλεσαν εἰς τὸν
 θρόνον τὸν Μοτισλάβον τῆς Βολυνίας. Ἄλλ' ὁ ἡγε-
 μὼν οὗτος, κωλυθεὶς ὑπὸ ἰδιαιτέρων τινῶν φροντί-

δων ἐν τῇ κληρουχίᾳ αὐτοῦ, ἀνέθηκε τὸ Κίεβον τῷ ἀνεψιῷ αὐτοῦ Βασίλκῳ τῷ Ἰαροπόλκῳ, ἔπεμψε δ' αὐτόσε νέον ἀνώτατον δικαστὴν (τιοῦνον)· μετ' ὀλίγον ὁμως ἔμαθε παρ' αὐτῶν, ὅτι ὁ θεῖος καὶ ἀδελφὸς αὐτοῦ, οἱ υἱοὶ τοῦ Ῥοστισλάβου καὶ Βλαδίμιρος ὁ Ἄνδρέου, ἡγεμῶν τῆς Δορογοβούζης, συνομολογήσαντες στενὴν συμμαχίαν, προὔτιθεντο ἵνα διατάξωσι τὰ περὶ τῶν ἐπαρχιῶν κατὰ τὸ δοκοῦν, ἐπιφυλασσόμενοι ἑαυτοῖς τὴν Βρέστην, Τόρτσενσκον καὶ ἄλλας πόλεις. Διὸ παροργιζόμενος ἐκ τῆς διαγωγῆς ταύτης, ὁ Μστισλάβος προσεκάλεσεν εἰς βοήθειαν τοὺς Γαλικιανούς καὶ Πολωνούς καὶ ἐξεστράτευσε πρὸς τὸν Βορυσθένη μετ' ἰσχυροῦ στρατοῦ. Οἱ Κιεβῖται, ἀγαπήσαντες τὸν πατέρα, ἡγάπων ἐπίσης τὸν υἱὸν, ἄτε γνωστὸν ἐκ τῶν πολεμικῶν κατορθωμάτων. Οὕτω δ' ὁ λαὸς ἀναμένων ἀνυπομόνως τὸν Μστισλάβον, ὑπεδέχθη αὐτὸν περιχαρῶς, οἱ δ' ἡγεμόνες ἀνεγνώρισαν τὴν ἀνάγκην ἵνα συνομολογήσωσι τὴν εἰρήνην. Μόνος δ' ὁ ἀνανδρος καὶ ἐπίορκος Βλαδίμιρος ὁ Μστισλάβου ἐξηκολούθησεν ἀμυνόμενος ἐν Βησεγορόδῳ. Εὐκόλον ἦν τῷ Μεγάλῳ Ἡγεμόνι ἵνα τιμωρήσῃ τὸν στασιαστὴν, ἐπιθυμῶν ὁμως τῆς εἰρήνης, παρεχώρησεν αὐτῷ τὴν Κοτελνίτσαν. Μετὰ τινὰς δ' ἡμέρας ἔμαθε τὰς νέας σκευωρίας τοῦ θεοῦ τούτου! Ἐν συνεντεύξει τινὶ, γενομένη ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῆς Πετσέρσκης, ὁ Βλαδίμιρος ἐζήτει ἵνα δικαιολογηθῇ· «Τὰ χεῖλη σου εἰσιν ἔτι χλωρὰ ἐκ τοῦ ἐπὶ » τοῦ Ἁγίου Σταυροῦ ἀσπασμοῦ εἰς δεῖγμα τῆς εἰ- » λικρινοῦς φιλίας σου » εἶπεν ὁ Μστισλάβος, ἀπαιτῶν παρὰ τοῦ Βλαδιμίρου δεύτερον ὄρκον. Ὁ δ' ἀσυνείδητος θεῖος δοὺς αὐτὸν, ἐδήλωσε κρύφα τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ, ὅτι οἱ Βερενδαῖοι, διακονοῦντες αὐτῷ

Ἐπιβουλὴ τοῦ
Βλαδιμίρου.

ἦσαν ἔτοιμοι ἵνα ἐκθρονίσωσι τὸν Μστισλάβον. Ἀλλ' οἱ μεγιστᾶνες ἠσχύνθησαν ἵνα ὑπακούσωσι τῷ ἐπιόρκῳ· « Οἱ θεράποντές μου οὖν ἔσονται μεγιστᾶνες, » εἶπεν αὐτὸς καὶ ἀπεχώρησε πρὸς τοὺς ὡσαύτως ἐπιόρκους Βερενδαίους· διότι οἱ βάρβαροι οὗτοι ἦσαν ὄντως σύμφωνοι μετ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἰδόντες αὐτὸν ἐγκαταλειμμένον ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων καὶ τῶν μεγιστάνων, ἐξετόξευσαν δύο βέλη κατὰ τοῦ στήθους αὐτοῦ, ὥστε ὁ Βλαδίμιρος μόλις ἐσώθη φεύγων. Βασανιζόμενος δ' ὁ δυστυχῆς ἔπειτα ὑπὸ τῶν ἐλέγχων τῆς συνειδήσεως, ἀπωθούμενος δ' ὑπὸ τοῦ ἐξαδέλφου, τοῦ ἡγεμόνος τῆς Δορογοβούζης, καὶ φοβούμενος δικαίως τὴν ἐκδίκησιν τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ, κατέφυγε πρὸς τὸν Ἄνδρέαν τῆς Σουσδαλίας. Οὗτος δ' ὑπεδέξατο μὲν αὐτὸν, ἀλλὰ μὴ θελήσας ἰδεῖν, ὑπέσχετο αὐτῷ κληρουχίαν τινά. Διέταξε δ' ἐν τοσοῦτῳ ἵνα διαμείνη ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τοῦ Γλέβη τῆς Ῥεζάνης. Ἡ μήτηρ ὅμως τοῦ Βλαδιμίρου ὑπελείφθη ἐν Κιέβῳ, ὁ δὲ Μστισλάβος εἶπεν αὐτῇ· « Πορεύου ἐλευθέρως ὅπου ἂν θέλῃς· διότι πῶς » δύναμαι ἵνα συζήσω μετὰ σοῦ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, » ὅτε ὁ υἱός σου ζητεῖ τὴν κεφαλὴν μου καὶ χλευάζει » τὴν ἱερότητα τῶν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ὄρκων ; »

Ὁ δ' Ἄνδρέας ἐδέχθη συγχρόνως καὶ ἕτερον ἐξόριστον, Σβιατοσλάβον τὸν Ῥοστισλάβου· διότι οἱ Νοβογορόδιοι πεποιθότες, ὅτι ὁ θάνατος τοῦ πατρὸς τοῦ Σβιατοσλάβου ἀπήλαπτεν αὐτοὺς τοῦ ὄρκου, διεβουλεύθησαν ἐν ἀποκρύφοις νυκτεριναῖς συνελεύσεσι τὴν ἀποδίωξιν τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν. Οὗτος δὲ πληροφορηθεὶς περὶ τῆς συνωμοσίας φεύγει εἰς Μεγάλας Λούκας, προστάξας ἵν' ἀναγγεῖλωσι τοῖς Νοβογοροδίοις, ὅτι ἀποποιεῖται τὴν ἡγεμονίαν αὐτῶν· « Οὔτε

ἡμεῖς θέλομεν σὲ ὡς ἡγεμόνα » ἀπεκρίθησαν οἱ πολῖται ὁμόσαντες δὲ περὶ τούτου πρὸ τῆς εἰκόνης τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, ἀπεδίωξαν αὐτὸν ἀπὸ τῶν Λουκῶν. Ὅθεν ὁ Σβιατοσλάβος κατέφυγε παρὰ τῷ Ἀνδρέᾳ τῆς Σουδαλίας, βοηθεία δ' αὐτοῦ ἀποτεφρώσας τὸ Τόρζεσκον, διήρπασε τὰ πέριξ. Ὁ δ' ἡγεμὼν τοῦ Σμολένσκου, ἐκδικούμενος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐπυρπόλησε τὰς Λούκας, ὥστε οἱ ἄθλιοι κάτοικοι αὐτῶν μετέβαινον ἀθρόως εἰς Νοβογόροδον ζητοῦντες ὑπεράσπισιν. Ὁ ἰσχυρὸς Ἀνδρέας μετὰ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Σμολένσκου καὶ τοῦ Βσεσλάβου τοῦ Πολέτσκου, ἀπήτησεν ἵνα οἱ Νοβογορόδιοι ταπεινωθῶσι πρὸ τοῦ Σβιατοσλάβου. « Οὐδεὶς ἕτερος ἔσται ἡγεμὼν ὑμῶν » παρήγγειλεν αὐτοῖς μετ' ἀπειλῶν. Ἄλλ' ὁ ἰσχυρογνώμων λαὸς καταφρονῶν αὐτοῦ, ἐφόνευσε μὲν τὸν Κάθεδρον καὶ δύο ἄλλους φίλους τοῦ Σβιατοσλάβου, παρεσκευάζετο δ' εἰς ἰσχυρὰν ἀντίστασιν καὶ, ἐξαιτούμενος παρὰ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος Μστισλάβου ἕνα τῶν υἱῶν, ὑπέσχετο αὐτῷ ἵνα ἀποθάνῃ ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας. Οἱ πρεσβευταὶ τοῦ Νοβογορόδου μόλις ἤλθον ἀβλαβῶς εἰς Κίεβον· διότι πανταχόθεν κατασκοποῦντες αὐτοὺς συνέλαβον ὡς κακούργους. Ἐν τούτοις τοῦ Νοβογορόδου ἦρχεν ὁ νοήμων Κάθεδρος Ἰακοῦνος, ἀναγκάσας εἰς φυγὴν τὸν Σβιατοσλάβον ἐκ τῆς Ρούσης, καὶ ἦρχε μὲν ἰσχυροῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ, οὐδόλως ὅμως ἐτόλμησεν ἵνα πειραθῇ τὴν τύχην μάχης· κατέτρεχε δὲ καὶ ἐκακούργει τὰς κώμας. Μετὰ δύο δ' ἔτη ἀποθανῶν ἠξιώθη τῶν ἐπαίνων τῶν χρονογράφων διὰ τὰς ἀρετὰς, τὴν αὐταπάρνησιν καὶ τὴν πρὸς τὸν στρατὸν ἀγάπην.

Οἱ Νοβογορόδιοι ἐστεροῦντο ἐπὶ τινὰς μῆνας ἡγε-

Πόλεμος πρὸς
τοὺς Πολοβ-
τσίους.

μόνος, ὃν μετὰ μεγάλης ἀνυπομονησίας ἀνέμενον ἐκ
Κιέβου. Ὁ Μστισλάβος ἐνησχολεῖτο τότε περὶ στρα-
τιωτικὴν ἐπιχείρησιν. Ἐν ἐπισήμῳ δέ τινι συνεδριάσει
πάντων τῶν συμμάχων ἡγεμόνων ἔλεξεν αὐτοῖς· « Ἡ
» Ῥωσικὴ χώρα, ἡ πατρίς ἡμῶν, στενάζει ἐκ τῶν Πο-
» λοβτσίων, οἵτινες ἄχρι τοῦδε διατηροῦσι τὸ ἀρχαῖον
» αὐτῶν ἔθος· ὀμνύουσιν ἡμῖν ἀκαταπαύστως φιλίαν,
» δέχονται τὰ δῶρα ὑμῶν, ἀλλ' αἰχμαλωτίζοντες τοὺς
» χριστιανοὺς συνεπάγονται πλῆθος δούλων εἰς τὰς
» σκηνάς αὐτῶν. Οὐδεμίᾳ ἀσφάλεια ὑπάρχει πλέον
» τοῖς ἐμπορικοῖς ἡμῶν πλοίοις τοῖς τὸν Βορυσθένη
» πλέουσι μετὰ πλουσίων ἐμπορευμάτων. Οἱ βάρβαροι
» ἀπεφάσισαν ἵνα κυριεύσωσιν ἐντελῶς τῆς εἰς Ἑλ-
» λάδα ἀγούσης ἐμπορικῆς ὁδοῦ. Καιρὸς ἐστὶν ἵνα προσ-
» δράμωμεν εἰς βοηθήματα ἰσχυρὰ καὶ δραστήρια.
» Φίλοι καὶ ἀδελφοί μου, καταπαύσωμεν τὸν ἐμφύλιον
» πόλεμον, ὑψώσωμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν πρὸς
» τὸν οὐρανὸν, ἀνασπάσωμεν τὸ ξίφος καὶ ἐπικαλεσά-
» μενοι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἐπιπέσωμεν μόνον κατὰ τῶν
» πολεμίων. Ἡ ἀληθὴς ἡμῶν δόξα καὶ τὰ ἔχνη τῶν
» ἡμετέρων προγόνων εὐρίσκονται ἐν τοῖς στρατοπέ-
» δοις. » Πάντες ὤμοσαν ὁμοθυμαδὸν ἵν' ἀποθάνωσιν
ὑπὲρ τῆς Ῥωσσίας, ἕκαστος δὲ τῶν ἡγεμόνων ἤγαγε
τὸν στρατὸν αὐτοῦ, ὁ τοῦ Τσερνιγόβου Σβιατοσλάβος,
ὁ τοῦ Σεβέρσκου Ὁλεγος, οἱ υἱοὶ τοῦ Ῥοστισλάβου, ὁ
τοῦ Περεασλάβου Γλέβης καὶ ὁ ἀδελφὸς τούτου Μιχαὴλ
οἱ ἡγεμόνες Τουρόβου καὶ Βολυνίας. Ὁ ὁμόνοια τῶν
ἀνδρείων ἐπλήρου χαρᾶς τοὺς μεγιστᾶνας· ὁ λαὸς ἠυ-
λόγει τὴν προθυμίαν αὐτῶν τοῦ ὑπερασπίζεσθαι τὴν
πατρίδα. Ἐπὶ δέκα ἡμέρας ὁ στρατὸς βαδίζει διὰ τῶν
ἐρήμων· ἀλλ' οἱ Πολόβτσιοι μαθόντες ταῦτα ἀπεχώ-

Ὁμιλία τοῦ
Μστισλάβου.

ρησαν ἐσπευσμένως πόρρω τοῦ Βορυσθένους, ἐγκαταλιμπάνοντες τὰς συζύγους καὶ τέκνα αὐτῶν. Οἱ δ' ἡγεμόνες ἀφέντες, τὰς ἀποσκευὰς ὀπισθεν αὐτῶν, κατεδίωξαν αὐτοὺς καὶ κατέστρεψαν ἐντελῶς. Ἐκυρίευσαν δὲ πολλῶν σκηνῶν παρὰ τὸν Ὀρέλον, ἀπηλευθέρωσαν τοὺς Ῥώσσοις καὶ αἰχμαλώτους καὶ ἐπανήλθον μετὰ λαφύρων, ἀγελῶν ἵππων καὶ αἰχμαλώτων, ὑποστάντες τὴν ἀπώλειαν τριῶν μόνον ἀνθρώπων. Κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος τὰ λάφυρα διενεμήθησαν μετὰ τῶν ἡγεμόνων, μεγιστάνων καὶ στρατιωτῶν· ὁ λαὸς ἠγάλλετο καὶ ἐώρταζε τὴν νίκην κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα. Μετ' οὐ πολὺ δὲ πρὸς γενικὴν χαρὰν εἶδον καταπλέοντα αἰσίως τὸν ἐμπορικὸν στόλον, προερχόμενον ἐξ Ἑλλάδος μετὰ πλουσίων ἀγωγίμων. Οἱ ἡγεμόνες ἀπῆλθον μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτῶν πρὸς προὔπαντησιν αὐτοῦ, ὅπως ἀσφαλίσωσι τοὺς ἐμπόρους ἀπὸ τῶν προσβολῶν τῶν Πολοβτσίων, μὴ κατασταλέντων ἐντελῶς εἰσέτι.

Ἄλλ' οὔτε ὁ Μστισλάβος, συνευωχούμενος τότε παρὰ τὸ Κάνεβον μετὰ τῶν συμμάχων, οὔτε οἱ Κιεβῖται, ἀγαλλόμενοι διὰ τε τὴν νίκην καὶ καὶ τὰ Ἑλληνικὰ ἐμπορεύματα, προέβλεπον τὸ ἐπικείμενον δυστύχημα, οὔπερ ἡ πρώτη ἀφορμὴ ἦν λίαν ἀσήμαντος. Ἡτιῶντο δ' οἱ ἡγεμόνες τὸν Μιστισλάβον, διότι οὗτος, ὦν μετ' αὐτῶν ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Ὀρέλου, ἔπεμπε κρύφα κατὰ τὴν νύκτα τὴν φρουρὰν αὐτοῦ πρὸς καταδίωξιν τῶν φευγόντων πολεμίων, ὅπως μηδεὶς ἕτερος συμμετάσχη τῶν λαφύρων. Δύο δὲ μεγιστᾶνες, ἀποπεμφθέντες ἐκ τῆς αὐλῆς ἕνεκα αἰσχροῦς κλοπῆς, κατέβαλον πᾶσαν σπουδὴν, ἵνα ἐνσπείρωσι τὴν διχόνοιαν μετὰ τῶν ἀδελφῶν· ἔπεισαν οὖν τὸν Δαβιδ καὶ Ῥουρίκον, ὅτι ὁ Μστι-

Συκοφαντία τῶν
μεγιστάνων.

λάβος ἐβουλεύετο ἵνα φυλακίσῃ αὐτοὺς. Ἡ εὐπιστία

(N. ΚΑΡΑΜΖΙΝΟΥ ΤΟΜ. Β΄.)

ἰδίον ἐστὶν ἀγροίκων λαῶν· ἀλλ' οἱ μεγιστᾶνες τοῦ Κιέβου, γινώσκοντες τὴν καθαρὰν καρδίαν τοῦ ἡγεμό-
 νος, καὶ ὁ ἴδιος αὐτοῦ τούτου ὄρκος ἀπέδειξαν κατὰ τὴν
 συνήθειαν ὡς διαβολὴν τὰ λεγόμενα. Ἄλλ' οἱ υἱοὶ τοῦ
 Ῥοστισλάβου, διατηροῦντες τὰς ὑπονοίας, ἠρνήθησαν
 τὴν πρὸς τὸν ἀδελφὸν παράδοσιν τῶν συκοφαντῶν λέ-
 γοντες· «Τίς προφυλάξει τὸν τεῦθεν ἡμᾶς;» Συγχρό-
 νως Βλαδίμιρος ὁ Ἀνδρέου, θεῖος τοῦ Μοτισλάβου, ἀ-
 παιτῶν παρ' αὐτοῦ νέας πόλεις, ἐκηρύχθη πολέμιος καὶ
 μετ' ἀγανακτήσεως ἀπεχώρησεν εἰς Δορογοβούζην. Οὕ-
 τως ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ἐστερήθη φίλων καὶ συμμάχων,
 τόσον ἀναγκαίων ἐν κινδύνοις.

Ἄλλ' ἡ κυρία αἰτία τῆς πτώσεως αὐτοῦ προῆλθεν
 ἐξ ἄλλης ἀφορμῆς· διότι ἀποφασίσας ἵνα ἐκπληρώσῃ
 τὴν εὐχὴν τῶν Νοβογοροδίων, μόλις καὶ μετὰ πολὺν δι-
 σταγμὸν ἔπεμψεν αὐτοῖς τέλος τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ῥωμα-
 νὸν ὡς ἄρχοντα. Ὁ νέος οὗτος ἡγεμὼν, ἀναδεχθεὶς
 ἵνα ἐκδικηθῇ τοὺς πολεμίους αὐτῶν, ἐλεηλάτησε μέ-
 ρος τῆς ἡγεμονίας τοῦ Πολότσκου, ἐπυρπόλησε τὴν
 πόλιν Τοροπέτσον ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Σμολένσκου, καὶ
 συνεπηγάγετο πολλοὺς κατοίκους ἐν αἰχμαλωσίᾳ. Ὁ
 δ' Ἀνδρέας τῆς Σουσδαλίας μὴ συγχωρῶν τῷ Μοτι-
 σλάβῳ, ὅστις οἶονεὶ δυσχεραίνων ἐκηρύχθη προστάτης
 τῶν Νοβογοροδίων, προσετέθη τοῖς συμμάχοις. Εἶδε
 δ' ἴσως μετ' ἐνδομύχου χαρᾶς εὐκαιρον τὴν περίστασιν
 πρὸς καταστροφὴν τῶν πρωτείων τοῦ Κιέβου, ὅπως
 ἀναδειχθῇ αὐτὸς κεφαλὴ τῶν Ῥώσων ἡγεμόνων·
 τοῦλάχιστον ἀφείς ἐπὶ τινὰ χρόνον τὸ Νοβογόροδον
 ἐν ἡσυχίᾳ ἐπενόει μόνον τρόπους περὶ τῆς ἐκθρονί-
 σεως τοῦ Μοτισλάβου, ὃν πρὸ πολλοῦ χρόνου ἀπεστρέ-
 φετο. Ὅθεν συμμαχήσας κρύφα μετὰ τῶν υἱῶν τοῦ

Ῥοστισλάβου, Βλαδιμίρου τῆς Δορογοβούζης, Ὀλέγου τοῦ Σεβέρσκου, Γλέβη τοῦ Περεασλάβου καὶ τοῦ Πολότσκου, ἔλαβεν ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ τοὺς στρατοὺς τῶν εὐπειθῶν ἡγεμόνων τῆς Ῥεζάνης καὶ Μουρόμου, συνήθροισε δὲ καὶ ἄλλας πολυαρίθμους δυνάμεις, ἀποδείξας ἀρχηγούς αὐτῶν τὸν Μοτισλάβον, υἱὸν αὐτοῦ, καὶ τὸν στρατηγὸν Βορίσιν τὸν Ζιδισλάβου. Ἐκέλευσε δ' αὐτοὺς συγχρόνως ἵνα πορευθῶσιν εἰς Βησεγόροδον, κυβερνώμενον τότε ὑπὸ Δαβιδὸς τοῦ Ῥοστισλάβου, ἔνθα ἔμελλον ἵνα συνέλθωσι πάντες οἱ σύμμαχοι. Ἡ φοβερὰ αὕτη στρατιὰ ἔνδεκα ἡγεμόνων (ἐν οἷς ἦν ὡσαύτως καὶ ὁ νέος Βσεβολόδος ὁ Γεωργίου ἐπανελθὼν ἐξ Ἑλλάδος) ἐκινήθη διὰ διαφόρων ὁδῶν πρὸς τὸν Βορουσθένη. Ὁ δ' ἀπρόσεκτος Μοτισλάβος, ἀγνοῶν τὰ πάντα ἔπεμψεν εἰς Νοβογόροδον Μιχαήλ τὸν Γεωργίου, ἀδελφὸν τοῦ Ἀνδρέου, μετ' ἀποσπάσματος τῶν Μαύρων Κλοβούκων. Ἀλλ' οἱ υἱοὶ τοῦ Ῥοστισλάβου συνέλαβον καθ' ὁδὸν τὸν ἡγεμόνα τοῦτον, ὡς καὶ τοὺς ἐμπόρους τοῦ Νοβογορόδου. Ὁ δὲ Μοτισλάβος μόλις ἔφθασε προσκαλέσας εἰς βοήθειαν τοὺς Βερενδαίους καὶ Τόρκους, ὅτε ἤδη οἱ πολέμιοι ἦσαν ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ Κιέβου. Καὶ ἐπὶ δύο ἡμέρας ἡμίνατο ἀνδρείως ὁ ἡγεμὼν, ἀλλὰ τὴν τρίτην οἱ σύμμαχοι ἐκυρίευσαν ἐξ ἐφόδου τοῦ Κιέβου. Τοῦτο δ' οὐδέποτε ἄλλοτε συνέβη.

Μίσος τοῦ Ἀνδρέου κατὰ τοῦ Μοτισλάβου.

1169

Τῇ 8 Μαρτίου. Ἄλωσις καὶ πτώσις ἐντελής τοῦ Κιέβου.

Κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ ἀρχαίου Ὀλέγου, ἡ μήτηρ αὕτη τῶν Ῥωσσικῶν πόλεων, πολλάκις πολιορκουμένη καὶ καταπιεζομένη, ἠνέωξε τοῖς πολεμίοις τὴν Χρυσὴν πύλην, οὐδεὶς ὅμως εἰσῆλθέ ποτε εἰς αὐτὴν διὰ τῆς βίας. Πρὸς αἷσχος δ' ἑαυτῶν οἱ νικηταὶ ἐπελάθοντο, ὅτι εἰσὶ Ῥῶσσοι! Ὅθεν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐλεηλάτουν οὐ μό-

νον τοὺς κατοίκους, τὰς οἰκίας, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ μοναστήρια, τοὺς ναοὺς, τὸν πολυτελεῆ ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας καὶ τὸν τῆς Δεκάτης· ἤρπασαν τὰς πολυτίμους εἰκόνας, τὰ ἱερὰ ἄμφια, τὰ βιβλία καὶ αὐτοὺς τοὺς κώδωνας. Ὁ δ' ἀγαθὸς χρονογράφος πρὸς δικαιολόγησιν τῶν διαρπαγῶν τούτων λέγει ἡμῖν, ὅτι οἱ Κιεβῖται ἐτιμωροῦντο διὰ τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν καὶ διὰ ψευδεῖς τινὰς δοξασίας θρησκευτικὰς τοῦ τότε Μητροπολίτου Κωνσταντίνου. Ὁ Μοτισλάβος ἀποχωρῆσας μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἰαροσλάβου εἰς Βολυνίαν, ἐγκαλιπὼν τὴν γυναῖκα, τὸν υἱὸν καὶ τοὺς μεγιστᾶνας αὐτοῦ αἰχμαλώτους ἐν ταῖς χερσὶ τῶν πολεμίων, παρ' ὀλίγον ἐτοξεύετο καθ' ὁδὸν ὑπὸ τῶν προδοτῶν Μαύρων Κλοβούκων.

Ὁ Ἀνδρέας ἔδωκε τὸ Κίεβον τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Γλέβῃ· ἀλλ' ἡ πόλις αὕτη ἀπώλεσε διὰ παντὸς τὸ δικαίωμα τοῦ καλεῖσθαι Πρωτεύουσα τῆς πατρίδος ἡμῶν. Ὁ Γλέβης καὶ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ ἐξηρτῶντο ἤδη ἐκ τοῦ Ἀνδρέου, ὅστις ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐγένετο ἀληθῆς Μέγας Ἡγεμὼν τῆς Ῥωσσίας. Οὕτω δ' ἡ ἀρτισύστατος καὶ πτωχὴ εἰσέτι, παραβαλλομένη πρὸς τὴν ἀρχαίαν πρωτεύουσαν, πόλις Βλαδίμιρον ἀντικατέστησεν αὐτήν, καὶ ἐτιμήθη τυχαίως διὰ τὴν ἀποστροφὴν τοῦ Ἀνδρέου κατὰ τῆς Μεσημβρινῆς Ῥωσσίας.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΥΟΥ

Τ Ο Μ Ο Υ .

(1) Οὕτως ἀναφέρει ὁ Δίτμαρος, ἔχων παρὰ τῶ βασιλεῖ τῆς Πολωνίας πολλοὺς φίλους, ἀντόπτας τῶν συμβεβηκότων τούτων. 'Ο δὲ Ναρουσέβιτς καλεῖ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον τοῦτον Ἀναστάσιον (Hist. Narodu Polsk. Τομ. Β. σ. 191). 'Ο Δίτμαρος ἀναφέρει ὅτι ἐννέα τοῦ Ἰαροσλάβου ἀδελφαὶ καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ ὑπῆρχον τότε ἐν Κιέβῳ· ὁ Νέστωρ ὅμως μνημονεύει μόνον τῶν δύο θυγατέρων τοῦ Βλαδιμίρου. Οἱ ἱστορικοὶ Πολωνοὶ καλοῦσι τὴν ἀδελφὴν τῆς Περεδσλάδας Μετσεισλάβαν, ἢ Μστισλάβαν (Δλουγόσιος, ἰστ. Πολ. Τομ. σ. 154).

Οἱ ἱστορικοὶ Πολωνοὶ διηγοῦνται, ὅτι ὁ Βολεσλάος πρὸς ἐνδειξιν τῆς νίκης εἰσερχόμενος εἰς Κιέβον διέφθξε διὰ τοῦ ξίφους τὴν αὐτόθι Χρυσὴν πύλην (Δλουγόσιος)· ὅτι τὸ θανμαστὸν τοῦτο ξίφος ἐδόθη τῷ Βολεσλάῳ ὑπὲρ ἀγγέλου (Βογούφαλος σελ. 25, καὶ Καδλούβεκος, ἰστ. Πολ. Βιβ. Β. σελ. 645) καὶ ἐκλήθη ἐξ ημῶν ἐν οὐρανῷ διὰ τὴν ἀμβλυνοσίαν τὴν ἐκ τῆς διαφθορῆς τῆς Χρυσῆς πύλης προξενηθεῖσαν. (Μαρτ. Γάλλος, σελ. 62. Καδλούβεκος σελ. 545. Βογούφαλος, σελ. 25). Προστιθέασι δὲ ὅτι κατὰ νεωτέρους χρόνους τὸ ξίφος τοῦτο ἐσώζετο ἐν τῇ ὀπλοθήμῃ τῆς Κρακοβίας, οἱ δὲ βασιλεῖς τῆς Πολωνίας μετεχειρίζοντο πάντοτε αὐτὸ ἐν πολέμῳ (Καδλούβεκος σ. 646.) μῦθοι εὐφρεῖς, ὧν πολλὰ παραδείγματα εὐρήσομεν κατόπιν.

Κατὰ τὸν Δίτμαρον ἡ σύζυγος τοῦ Σβιατοπόλκων διέμεινεν ἐν Ῥωσσίᾳ, ὅτε ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἔφυγεν εἰς Πολωνίαν. "Ορ. Χρον. Δίτμ. Βιβλ. Η.

(2) Περὶ τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἰαροσλάβου ὁ Δίτμαρος λέγει ταῦτα, σελ. 426· « ὧν τὴν μίαν πρὸ πολλοῦ ποθομένην παρανόμως ἠγάγετο ὁ Βολεσλάος ἀμελήσας τῆς ἰδίας συζύγου. » ("Ορ. καὶ τὸν Δλουγόσιον, ἰστ. Πολ. Βιβλ. Β. σελ. 168). Ἐν πολλοῖς δ' ἑτέροις χρονικοῖς ἀναφέρεται « Τότε ὁ Βολεσλάος ἔθηκεν ἐπὶ τῆς εὐνῆς τὴν Περεδσλάβαν, ἀδελφὴν τοῦ Ἰαροσλάβου. » Εἰς δὲ τῶν ἀρχαιοτέρων Πολωνῶν χρονογράφων, ὁ Μαρτίνος Γάλλος, βεβαιοῖ ὅτι αὕτη ὑπῆρξεν ἡ κυρία αἰτία τοῦ πολέμου καὶ ὅτι ὁ Ἰαροσλάβος ἀποποιούμενος ζῆλον νυμφεύσῃ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ μετὰ τοῦ βασιλέως κατέστησεν ἀ-

τογ ἀδυσώπηστον ἐχθρόν. Ὁ Λαμονόσοφ ἐσφαλμένως καλεῖ τὴν ἡγεμονίδα ταύτην σύζυγον τοῦ Βολεσλάου (ὄρ. περὶ Γυναικῶν τοῦ Βολεσλάου τὸν Ναρουσέβις, ε. α. Τομ. Β. σ. 202). Ὁ Δλονγόσιος, Κρόμερος, Σαρνίτσκης καὶ ἕτεροι Πολωνοὶ ἱστορικοὶ διηγοῦνται, ὅτι ὁ Βολεσλάος, ὡς ἄλλος Ἡρακλῆς, πρὶν ἢ ἐξέλθῃ τοῦ Κιέβου, ἀνήγειρεν ὡς σημεῖον κυριαρχικὸν ἐπὶ τῶν Ῥώσων σιδηρᾶς στήλας ἐν τῷ Βορυσθένει κατὰ τὸ χωρίον, ὅπου ἐκβάλλει ὁ Σούλας. Ἀλλ' ὁ Καδλούβεκος, ἀρχαιότερος συγγραφεὺς αὐτῶν λέγει ῥητῶς, ὅτι ὁ Βολεσλάος, ἀνήγειρε τὴν σιδηρᾶν ταύτην στήλην οὐχὶ ἐν Ῥωσσία, ἀλλ' ἐν Σαξωνία, ἐν τῷ ποταμῷ Σαάλ, καὶ ὅτι ἐν Κιέβῳ ἐχάραξε μόνον τὴν Χρυσὴν πύλην, ὅπως τὰ δύο ταῦτα μνημεῖα διαμείνωσιν ὄρια τῶν πρὸς ἀνατολὰς καὶ δυσμὰς κτήσεων αὐτοῦ. (Ἰστ. Πολ. Βιβ. Β. σελ. 648). Ὁ δὲ Ταρνίτσκης γράφει, ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐνέβαλεν ἐν τῷ Βορυσθένει χαλκίνοὺς σωλήνας, ἐξ ὧν ἤκούετο φωνὴ συναρθροῦσα τὸ ὄνομα τοῦ Βολεσλάου. « Ἐτεροι δὲ προστίθησι διατείνονται ὅτι οἱ ἤχοι οὗτοι προέρχονται ἐκ χάσματός τινος πετρῶδους παρὰ τὸν ποταμὸν. » (Σαρνίτσκης, Χρον. Πολ. Βιβ. ΣΤ. σ. 1048). Καὶ ὅμως ὁ Ναρουσέβις οὐδόλως ἐπανέλαβε τοὺς λόγους τοῦ συμπατριώτου αὐτοῦ. (Hist. Nar. Pol. Βιβ. Β. σελ. 194).

(3) Ὁ Μαρτίνος Γάλλος, σ. 65 καὶ 63, καὶ ὁ Καδλούβεκος διαγράφουσι τὰ γεγονότα ὡς ἐφεξῆς.

Μαθῶν ὅτι ὁ βασιλεὺς εἰσεχώρησεν εἰς Ῥωσίαν, ὁ Ἰαροσλάβος ἀναχωρεῖ ἀπὸ τοῦ Κράτους αὐτοῦ εἰς ἄγνωστον χώραν. Ὁ δὲ Βολεσλάος, κύριος γενόμενος τοῦ Κιέβου, ἐνθρονίζει αὐτόθι τινὰ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ καὶ ἐπανακάμπτει μετὰ τὴν διάλυσιν τοῦ πλείστου τῆς στρατιάς. Ὁ Ῥώσος ἡγεμὼν καταδιώκει αὐτὸν μετὰ δυνάμεως ἑκατονταπλασίας, συνάπτει μάχην παρὰ τὸν Ὑπανιν καὶ ἠττᾶται. Μετὰ τινὰ δὲ χρόνον ὁ Μέγας Ἡγεμὼν ἐπιτίθεται αὐθις κατὰ τοῦ Βολεσλάου. σκώπτει αὐτὸν καταπολεμεῖται καὶ ζωργεῖται μετὰ τῶν ἐπιφανεστάτων αὐτοῦ μεγιστάνων. Ἀπήγαγον αὐτοὺς ἱμαντοδέτους πρὸς τὸν Βολεσλελάου ὡς θηρευτικὸν κύναν, ὁ δὲ γενναῖος οὗτος νικητὴς λέγει αὐτοῖς. « Χαμερπές ἐστι τὸ περιῦβρίζειν τεταπεινωμένους ὑπὸ τῆς τύχης· τὰ συμβαίνοντα ἄλλοις δυνατὸν καὶ ἡμῖν » συμβῆναι».

Λεπτομερέστερον, ὄρ. Δλονγόσιον ἔ. α. σ. 151. καὶ 168. Κρόμερον, Στρικόφσκη κλπ. Ὁ ἱστορικὸς Δίτμαρος ἐπικυροῖ τὰ τοῦ Νέστορος, ὡς καὶ ἡ χρονολογία αὐτοῦ. Κατὰ τὸν Γάλλον Μαρτίνον τὸ Κιέβον ἐάλω τὸ 1018. Κατὰ δὲ τὸν Δλονγόσιον καὶ Κρόμερον τότε ὁ Βολεσλάος ἐπεκλήθη Γενναῖος παρα τῶν Ῥώσων (Χράβρι γενναῖος ἀνδρείος) καὶ κτίσας δὲ νέον φρούριον κατὰ τὴν Βισλίτσαν παρὰ τὸν ποταμὸν Ἰνδαν ἐκάλεσεν αὐτὸ Χραβρέτς. Ὁ τόπος οὗτος ὀνομάζεται καὶ νῦν Χροβέρετς.

(4) Ὁρ. Τορφέον, Ἰστ. Νορβ. Μέρος Γ'. σελ. 97. Οἱ Νορβηγοὶ

συγγραφείς καλοῦσι τὸν Βρατισλάβον Βρατισλάβον, τὸν Ἱαροσλάβον Ἱαροσλείφον καὶ τὸν Σβιατοπόλκον, Βουρισλάβον.

(5) Ἀπομν. λαῶν, Τομ. Β. σελ. 1010. Ὁ Κερδηνὸς λέγει, ὅτι ὁ Ἄνδρόνικος ἐκυρίευσεν τῆς Ταυρικῆς βοήθειά τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Βλαδιμίρου (ἀντὶ τοῦ υἱοῦ) Σφέγγου καλουμένου. Ὁ δὲ Μέγας Ἡγεμὼν Σβιατοπόλκος, πολεμῶν τότε κατὰ τοῦ Ἱαροσλάβου, παρέλειψεν ἀβοηθήτους τοὺς Ἕλληνας.

(6) Ὁρ. Ἀνατ. Γεωγ. προοίμ. 28. ὁ Λευίτης Ἱεουδάς ἐκάλεσε τὸ βιβλίον τοῦτο Sopher Kosri. Ὁ σοφὸς Βουξδόρφος ἐξέδωκεν αὐτὸ μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως ἐν Βασιλείᾳ τῷ 1660, λέγων Liber multiplicis doctrinae ac nullae laudis. Κατὰ τὴν τῷ δεκάτῳ τρίτῳ αἰῶνι εἰσβολὴν τῶν Τατάρων οὐδὲν ἔχρονος τοῦ Κράτους τῶν Χοζάρων ἐσώζετο περὶ τὸ Κάσπιον πέλαγος. Τότε δὲ οἱ Ἰάσσοι ἐκυρίευσαν πόλεμά τινος περὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ῥᾶ.

(7) Ὁ Στουρλεξὼν διηγείται, ὅτι ἡγεμῶν τις Ῥῶσσοι, Βισσιβάλδος καλούμενος, ἐξήτησεν ὡς σύζυγον τὴν Σιγρίδαν Στοζόράδαν, χήραν τοῦ βασιλέως τῆς Σουηδίας, γυναῖκα δὲ ὠραιότατην, ἣτις ἐφόβησεν αὐτὸν μετ' ἄλλου τινος τῶν μνηστήρων αὐτῆς, βασιλέως τῆς Βεστροφλδίας, ὡς τολμήσαντα ἵνα ζητήσῃ αὐτὴν ὡς γαμετὴν. (Ὁρ. Ἰστ. Ἀρκτ. χωρῶν, Τομ. Α. σελ. 261). Κατὰ τὸν Δαλίνον ὁ Ῥῶσσοι οὗτος ἡγεμὼν ἐστὶν αὐτὸς ὁ Βσεβολόδος Βλαδιμίρσον, ἐξορισθεὶς ἐκ τῆς Ῥωσσίας ἐπὶ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. Μὴ ἐπιστήσας τὸν νοῦν τῆ χρονολογικῆ τάξει ὁ συγγραφεὺς οὗτος λέγει, ὅτι ἡ ὦμῃ Σιγρίδα οὐδόλως ὑπεχώρησε τῇ κυβερνώσῃ τότε τὴν Ῥωσσίαν περικλεεῖ Ὀλγα (Gesch. de R. Schev. Τομ. Α. σ. 451). Ἐὰν δὲ ἀληθεύῃ, ὡς λέγεται, ὅτι ἡ Σιγρίδα ἐνυμφεύθη τῷ 981, τουτέστι μετὰ τὴν τοῦ Βλαδιμίρου τελευτήν, ὅτε ὁ Βσεβολόδος ἐπορεύθη εἰς Σουηδίαν, ἡ Ἀφροδίτη αὐτῆ ἦγε τοῦλάχιστον τὸ πεντηκοστὸν τῆς ἡλικίας ἔτος.

(8) Ὁρ. Στουρλεξ. Ἰστ. Ἀρκτ. χωρῶν, Τομ. Α. σελ. 517. « Ἡ Ἰγ- » γιγέρδα, λέγει ὁ χρονογράφος οὗτος, ἀνέθηκε τὴν κυβερνήσιν τοῦ » Ἀλδεΐγαβούργου τῷ συγγενεῖ αὐτῆς τῷ Ἡαρκλίῳ (ἡγεμόνι) Ῥαγι- » βάλδῳ. Ἔσχε δ' ἐκ τοῦ Ἱαροσλάβου τρεῖς υἱοὺς, ἦτοι τὸν Βαλ- » διμάρον (Βλαδιμίρον) Βισσιβόλδον (Βσεβολόδον) καὶ Ὀλτινον, τουτέ- » σι τὸν ἐπιδέξιον, καὶ εὔτροχον». Ἀγνοοῦμεν τίς ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Ἱαροσλάβου ἐστὶν ὁ ὑπὸ τῶν Σκανδιναβῶν οὕτως ἐπωνυμούμενος Ἰσως ὁ Ἡλίας. Περὶ τοῦ ὀνόματος τῆς Ἄννης, ὄρ. κατωτέρω.

(9) Μέχρι τοῦδε ἡ Ποδλεσσία, ἡ Πολεσσία (τουτέστι χώρα δασώ- » δης) ἔνθα κατῴκουν οἱ Ἱατβιάγοι πλήθει ἰχθυωδῶν ποταμῶν καὶ με- » λισουργείων. Οἱ Πολωνοὶ ἱστορικοὶ παριστάνουσι τὸν λαὸν τοῦτον ὡς ἄγριον καὶ ἀδάμαστον. Τὰ δὲ Ῥωσσικὰ χρονικά τοῦ Νίκωνος καὶ Βοσκορσεμέσκη προστιθέασιν, ὅτι ὁ Ἱαροσλάβος οὐδόλως ἐδυνήθη ἵνα ὑποτάξῃ τοὺς Ἱατβιάγους.

Οἱ Μασόβιοι ἀπεχωρίσθησαν ἀπὸ τῆς Πολωνίας ἐπὶ τῆς ἀντιβασιλείας. Συμπαράληπτέον ὑπὸ τὸ ὄνομα Λιθουανῶν τοὺς κατοίκους

τῆς ἀρκτικοανατολικῆς Πρωσσίας καὶ τοῦ νῦν νομοῦ τῆς Λιθουανίας, μάλιστα δὲ τοῦ βορείου· διότι τὸ μεσημβρινὸν ἀπετέλει μέρος τῆς χώρας τῶν Ἰατβιάγων. Οἱ ἀρχαῖοι Λιθουανοὶ κατόικουν συνηρεφῆ δάσῃ. Τὸν λαὸν τοῦτον ὁ Στρικόφσκηξ ἐξιστόρησεν ἐν Πολωνικῶν, Ῥωσικῶν, Λιβονικῶν καὶ Πρωσικῶν χρονικῶν, καὶ ἐκ μύθων καὶ ἀσμάτων διαφόρων. Ἀλλὰ τὰ ὑπὲρ αὐτοῦ λεγόμενα περὶ τῆς ἀρχαίας καταγωγῆς τοῦ μεγάλου δουκάτου τῆς Λιθουανίας εἰσὶ μυθώδη καὶ ἐναργῶς εἰκοτολογήματα. Κατ' αὐτὸν ἐπὶ τοῦ Αὐγούστου, Νέρωνος, ἢ Ἀτίλλα (ἄγνωστον δ' ἐπὶ τίνος τῶν τριῶν τούτων ἡγεμόνων), περιώνυμός τις Ῥωμαῖος, Παλεμῶν τοῦνομα, καταπλεύσας εἰς Λιθουανίαν, ἐπολίτισε τοὺς ἔτι ἀγροίκους αὐτῆς κατοίκους, καὶ ἐβασίλευσε κυριαρχικῶς. Οἱ υἱοὶ αὐτοῦ Βόρκος, Σπέρας, Κόννος ἔκτισαν τὰ φρούρια, ἢ πόλεις Ἰούρβοργον, Κόβινον, καὶ Σπέραν. Καὶ δύο μὲν τούτων ἀπεβίωσαν ἄτεκνοι, ὁ δὲ τρίτος κατέλιπε δύο υἱοὺς, Κέρωνον καὶ Ἰμβοῦτον, πολεμήσαντας τῷ 1058 κατὰ τῶν Ῥώσων. (ὄφ. Ματθ. Στρικόφ. Λιθ. Χρον. Κεφ. Ζ΄.) Πόσους ἄρα γε αἰῶνας ὁ Παλεμῶν ἔζησε μετὰ τῶν τέκνων αὐτοῦ, ἐὰν ὁ Αὐγούστος, Νέρων, ἢ ὁ Ἀτίλλας ἠνάγκασαν αὐτὸν ἵνα φύγῃ ἐκ τῆς Ἰταλίας, καὶ ἐὰν οἱ ἔγγονοι τοῦ Παλεμῶνος ἐβασίλευσαν τῆς Λιθουανίας κατὰ τὰ μέσα τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος; Ὁ ἀγγίλους Κοϊαλόβιτς, ἐπιτομεὺς τοῦ Ματθ. Στρικόφ. ἐνόησε τὸν παράλογον τοῦτον ἀναχρονισμόν· διότι προστιθεὶς 6—10 αἰῶνας ἀναφέρει (ιστ. Λιθ. σελ. 29) ὅτι οἱ ἀποικοὶ τῆς Ἰταλίας ἐγκατέστησαν ἐν Λιβονίᾳ περὶ τὸ 900. Ἡ περὶ τοῦ Παλεμῶνος ἱστορία μῦθός ἐστι προελθὼν μόνον ἐξ ἀναλογίας λέξεων τινῶν Λιθουανικῶν πρὸς τὰς Λατινικάς. Ἄρα γε πρέπει ἵνα ζητήσωμεν ἀποίκους τῆς Ἰταλίας καὶ ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν, διότι ἡ γλῶσσα ἡμῶν ὁμοιάζει καὶ πρὸς τὴν Λατινικὴν; Ἐν τῷ χρονικῷ τοῦ Κνεδλιμβούργου ἀναφέρεται ἡ Λιθουανία ἀπὸ τοῦ ἔτους 1009 in confinio Bussiae et Lithuaniae. κτλ. (ἔκδοσις Λεϊβνιτίου. σελ. 287). Πρὸ τοῦ Νέστορος οὐδεὶς ἄλλος χρονογράφος λέγει περὶ αὐτῆς.

Ἐν τῷ χρονικῷ τοῦ ἱερέως Ἰωάννου τοῦ Νοβογορόδου καὶ ἐν τῷ τοῦ Νίκωνος προστιθέασιν, ὅτι κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1044 ἐπὶ τοῦ πρὸς τοὺς Λιθουανοὺς πολέμου, ὁ Βλαδίμιρος, ἢ Ἰαροσλάβος, ἐπολιόρησε τὸ Νοβογορόδον. Ἦτο δὲ τοῦτο φρούριον τῆς χώρας, ἢ τὸ χρονικὸν τοῦ Νίκωνος λαλεῖ περὶ τοῦ ἐν Λιθουανίᾳ Νοβογορόδου; Ὁ Νέστωρ ἀναφέρει τὰ συμβάντα οὕτω. Τῷ 1038 πόλεμος πρὸς τοὺς Ἰατβιάγους· τῷ 1040, πρὸς τὴν Λιθουανίαν· τῷ 1041 ὁ Ἰαροσλάβος ἐπορεύθη ἐπὶ λέμβων κατὰ τῶν Μασοβίων· τῷ 1042, ὁ Βλαδίμιρος ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν Ἰάμων. Τούτους δὲ συγκαταλέγει ὁ Νέστωρ μετὰ τῶν ὑποτελῶν τῆς Ῥωσσίας, τουτέστιν οἱ Νοβογορόδιοι ἀπήρχοντο πρὸ πολλοῦ εἰς Φιλανδίαν, ἧς τοὺς κατοίκους ἐφορολόγουν, ἢ διήρπαζον τὴν ἐπαρχίαν αὐτῶν.

(10) Ἀπομ. τῶν λαῶν. Τομ. Β. σ. 1014. Βυζαντινὴ λίτρα ἰσοφά-

ριξε πρὸς 72 ζολοτνίκια Δικαίως οἱ ἱστορικοὶ Ἕλληνες καλοῦσι πάλ-
 ογον τοιαύτην αἵτησιν

(11) Ὅρ. ἐν Βανδουρίῳ (Τομ. Α. σ. 18) Ἀνόνημον συγγραφεὶα τῶν
 Βυζαντινῶν ἀρχαιοτήτων, ἀνυμῶσαντα περὶ τὸ 1100. ὅρ. καὶ Ἀπομν.
 τῶν λαῶν, Τομ. Β. σελ. 1038, καὶ Γίββωνα, ἱστ. περὶ παρακμῆς, Κεφ.
 ΝΕ'. σημείωσιν 66. Ὁ χαλκοῦς οὗτος ἀνδριάς μετακομισθεὶς ἐξ
 Ἀντιοχείας παρίστανεν Ἰησοῦν τὸν Ναυῆ, ἢ τὸν Βελλεροφόντην (ἀρ-
 χαῖον δὶλλημα, λέγει ὁ Γίββων) νικητὴν τῆς μυθώδους χιμαίρας. Ἀ-
 λούσης δὲ τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸν δέκατον τρίτον αἰῶνα
 οἱ Γάλλοι ἀνέλυσαν αὐτόν.

(12) Ὅρ. τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἀράλδου ἐν Στουρλεξῶνι. (ἱστ. Ἀρ-
 κτικῶν χωρῶν, Τομ. Β. σ. 54). Ἡ Ἑλληνὶς Ἀυτοκρατορεὶα Ζωὴ φλε-
 γομένη ἐξ ἔρωτος ἐκάλυε τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ ἀλλὰ βοηθεία τῶν
 Βαραγγίων αὐτῆς στρατευμάτων ἐξεῦρε τρόπον, ὅπως ἀποχωρήσῃ
 κρύφα πρὸς τὸν Ἰαροσλάβον.

Ὁ ἦρωσ οὗτος καὶ ποιητὴς ἐν ταῖς ἐστρατείαις αὐτοῦ ἐξῆραψόδη-
 σε ποίημα ἐκ δεκαῆξ ᾄσμάτων, ὧν ἕκαστον ἔλεγε δι' ἀναμνήσεως τῆς
 πεφιλημένης θυγατρὸς τοῦ Ἰαροσλάβου π. χ. « Εἶδομεν τὰς ὄχθας
 » τῆς Σικελίας καὶ περιπλέοντες ἐπὶ ταχυπλόων νηῶν ἐζητοῦμεν δό-
 » ξαν, ἐπειδὴ τὰ ἀνδραγαθήματα τῶν ἠρώων εἰς μυριάδας προτι-
 » μότερα τῆς ἀναπαύσεως, καὶ ἐπειδὴ ἐπεθύμουν ἵνα καταστῶ ἄξιος
 » τῆς ἀγάπης τῆς ὠραίας Ῥάσσης. » Ὁ Μαλλὲτ μετεγλώττισε Γαλ-
 λιστὶ τεμάχια τῶν ᾄσμάτων τούτων τοῦ Ἀράλδου, ἐν οἷς μέμφεται
 τὴν Ἐλισάβετ ὡς καταφρονοῦσαν τοῦ ἔρωτος αὐτοῦ. Κατὰ τὴν τοῦ
 Σαλίνου χρονολογίαν, ὁ Ἀράλδος ἔγημε τὴν Ἐλισάβετ τῷ 1045 (ὅρ.
 Gesch. des R. Schev. Τομ. Α. σ. 7.) Ἡ ἡγεμονὶς αὕτη ἀπέβισε μετ'
 ἔλιγον, καταλιποῦσα δύο θυγατέρας, Ἰγγιγέρθαν καὶ Μαρίαν. (Στουρλ.
 ἱστ. Ἀρκτ. χωρῶν, Τομ. Β. σ. 94), ὧν ἡ πρώτη ἐννομφεῦθη Φίλιππον
 τὸν βασιλέα τῆς Σουηδίας. Ὁ ἀνδρεῖος τοῦ Ἰαροσλάβου γαμβρὸς
 ἀπώλετο ἐν Ἀγγλίᾳ, μαχόμενος πρὸς τὸν βασιλέα Ἀράλδον Ὀδβιν-
 σῶνα τῷ 1066.

(13) Ὅρ. Λεβέκον, ἐν τῷ Ὑπομν. αὐτοῦ περὶ τῶν ἀρχαίων σχέσεων
 τῆς Γαλλίας μετὰ τῆς Ῥωσσίας. (Memoires de l' Institut national).

Acta Sanctorum, ἐν τῷ βίῳ Κωνσταντίνου τοῦ φιλοσόφου, ἦτοι
 Κυρίλλου (ἐν Σχλοιζέρφ Νέστορ. Μέρος Γ. σελ. 232. « Κατὰ τὰ 1048
 Μ. Χ. ὅτε ὁ Ἐρῶϊκος ἐπεμφεν εἰς Ῥωσίαν τὸν ἐπίσκοπον Σαλώνων
 Ῥουγῆρον διὰ τῆς νύμφης αὐτοῦ Ἄνναν θυγατέρα τοῦ αὐτόθι βα-
 σιλέως, Ὀδαλρῖνος, προῖστάμενος τῆς ἐν Ῥεμανσίᾳ ἐκκλησίας τῆς Ἀ-
 γίας Μαρίας, παρεκάλεσε τὸν Ἐπίσκοπον τοῦτον ἵνα μάλιστα ἂν κατὰ
 τὰς χώρας ἐκεῖνας ἦτο ἡ Χερσῶν, ἐνθα, ὡς λέγεται, κεῖνται τὰ λεί-
 φανα τοῦ Ἁγίου Κλήμεντος ὕπερ καὶ ἔπραξεν ὁ Ῥουγῆρος, μαθὼν
 τὰ περὶ τούτου παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς χώρας ἐκεῖνης Ἰαροσλάβου κτλ.

Ὅρα ὡσαύτως, Rerum Gallicarum et Francicarum scriptores, Τομ.
 ΙΑ'. σελ. 157, 161, 197, 219, 247, 319, 355, 409, 411, 443, 499, 563,

564, 565, 653. Οἱ Γάλλοι χρονογράφοι οὐδόλως συμφωνοῦσι περὶ τοῦ ἔτους τοῦ Γάμου τοῦ Ἐρζίκου. Καί τινες μὲν ὀρίζουσιν αὐτὸν κατὰ τὸ ἔτος 1044, ἕτεροι δὲ κατὰ τὸ 1051 λέγοντες ὅτι ὁ Βάλτερος ἢ Γωτιέρος, Ἐπίσκοπος τῶν Μελδῶν (Μῶ) ἀπῆλθε ζητήσων τὴν μνησθῆν. Ἐξηγάγομεν τὸ σπουδαιότερον τοῦ χρονικοῦ τούτου. « Misit rex » Walterium, Meldensem episcopum, et Wasulinum de Chalinaco cum » allis ad quemdam regem in finibus Greciae, qui vocabatur Gerisclo, de » terra Rusciae, ut filiam ejus sibi nuptum daret ; quod illi grantanter » accepit, eamque cum multis donis in Francium misit, ut ex clario » monacho discimus . . . . rex duxit uxorem Scythicam et Russam . . . » Bertradam (ἀντὶ τῆς Ἄννης) Julii Claudii regis Russiae filiam . . . » à 1052 Philippus natus est, regis filius ex Anna, filia Georgii, regis » Savorum . . . » Liroi Henriz prist a fame Annte, la fille au roi Russin. Icele dame pensait plus aux choses a venir qu'aux choses presentes (τουτέστιν ἀπέβλεπε μᾶλλον πρὸς τὸν Θεὸν, ἢ τὰ παρόντα) dont il avint qu'ele fist estorer à Senlix une yglise en l'enor St. Vincent. Ὁ Γερβάσιος, ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Ῥέμων (Reims) ἔγραψε τῷ 1062 πρὸς τὸν Πάπαν Ἀλέξανδρον. « Regnum nostrum non mediocriter conturbatum est: regina enim » nostra comiti Rudolpho (de Crepy) nupsit, quod factum rex noster quam » maxime dolet. » διότι ὁ Ῥοδόλφος οὗτος ἀπέβαλε διὰ τὸν γάμον » τοῦτον τὴν πρώτην αὐτοῦ σύζυγον. « De uxore verò comitis Rudol- » phi, quae vestrae conquesta est paternitati se a viro injuriâ est dimis- » sam, id nobis notum esse volumes, etc. » Ὁ Πάπας, Νικόλαος ὁ Β', κατὰ τὰ 1059 ἐν θωπευτικῇ τινι ἐπιστολῇ πρὸς τὴν βασιλισσάν Ἀνναν, gloriosæ reginæ, ἐγκωμιάζει τὴν εὐλάβειαν καὶ ἀγαθοεργίας αὐτῆς, νοουθετῶν αὐτὴν ἵνα διατηρῇ τὸν ζῆλον τοῦ βασιλέως ὑπὲρ τοῦ κοινῆ καὶ τῆ ἐκκλησίας συμφέροντος, καὶ ἀναθρέψῃ τὰ τέκνα αὐτῆς ἐν ταῖς ἀρχαῖς καθαρᾶς ἠθικῆς.

(14) Ὁρ. Ὑπόμνημα τοῦ Λεβένου καὶ Συλλογὴν τῶν Γάλλων ἱστορικῶν. Τομ. ΙΑ. σελ. 443 καὶ 564.

(15) Τουροῦτ (Tourots) Χρον. Οὔγγ. Κεφ. ΜΒ'. σελ. 108, καὶ Πράϊν, Annal. Reg. Hungariae Βιβ. Α. σελ. 54). Οἱ κατοικοῦντες διαφόρους τόπους, ἢ κομητάτα τῆς Οὔγγριας ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς τοῦ Ἰσρου Ῥῶσσοι ἐγκατέστησαν ἀναμφιβύλως κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, χριστιανοὶ ὄντες ἤδη (οὐχὶ ὅμως πρὸ τοῦ ἐνδεκάτου, ἢ δωδεκάτου αἰῶνος) διότι πάντες αὐτοὶ ἀνῆκον τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐπομένως τὴν χριστιανικὴν πίστιν ἐδέχθησαν οὐχὶ ἐν τῇ Καθολικῇ Οὔγγριᾳ. Οἱ Βυζαντινοὶ χρονογράφοι, Ἰωάννης Σκυλίτσης, Κεδρηνὸς καὶ Ζωναρᾶς ἀναφέρουσι περὶ δύο Οὔγγρων ἡγεμόνων Βουλοσουδου καὶ Ἡλα, βαπτισθέντων κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ παραλαβόντων μεθ' ἑαυτῶν μοναχόν τινα Ἱερόθεον, κληθέντα πρῶτον Ἐπίσκοπον αὐτῶν. (Απομν. τῶν λαῶν, Τομ. Γ. σελ. 620) ἀλλὰ τὸ συμβᾶν οὐδὲν σπουδαῖον ἀποτελέσμα εἶχεν, ὁ δὲ χρι-

στιανισμός επαγιάθη ἐν Ούγγρια μόνον ἐπὶ Ἐίζα ὑπὸ Ῥωμαίων, οὐχὶ δ' Ἑλλήνων ἀποστόλων. (Γεπχάρ. Gesch. des Reichs Hungarn, Τομ. Α. σελ. 361) Καταπίεσεις δεινὰ ἠνάγκασαν τέλος τοὺς ταλαιπώρους Ῥώσους τῆς Ούγγριας ἵνα δεχθῶσι τὴν ἔνωσιν (unio). Εἰς δ' ἐξ αὐτῶν ὁ Κ. Ὁρλάος, ἀνώτερος ἰατρός τῆς Ῥωσικῆς αὐλῆς, ἐν τῷ περὶ τῶν Καρπαθίων Ῥώσων συγγράμματι αὐτοῦ λέγει, « Ἐστερήθημεν τῆς πατρίδος, τῆς προγονικῆς θρησκείας καὶ τῆς ἐλευθερίας. » Ὁ πληθυσμὸς αὐτῶν κατὰ τὸν Κ. Ὁρλάον σύγκειται ἐξ 800,000. Οὗτοι λαλοῦσι καὶ γράφουσιν ἐντελῶς τὴν Ῥωσικὴν γλῶσσαν. Ἐν τῷ ἐπισήμῳ ἔγγράφῳ Ἐίζα τοῦ Β', γεγραμμένῳ τῷ 1058, ἀναφέρεται ὁ δούξ Δαμασλάβος, σύγχρονος Ἀνδρέου τοῦ Α'. Ὁ Πράις νομίζει ὅτι ὁ Δαμασλάβος οὗτος ἦν Ῥώσος, ἐλθὼν εἰς Ούγγριαν μετὰ τῆς Ἀγμούνδας, ἢ Ἀναστασίας (Dissert. Τομ. Ζ'. in annal. vet. 130).

(16) Σάξων ὁ Γραμμ. Ἰστ. Δαν. Βιβ. ΙΑ'. σελ. 207.

(17) Historia archiepiscoporum Bremensium, ἔκδ. τοῦ Λινδενβ. σελ. 89. Ἰδα, ἡ ἀνεψιὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἐρρίκου τοῦ Γ' καὶ Λέοντος τοῦ Πάπα ἔγημε τὸν Λεοπόλδον, Κόμητα Στάρης καὶ ἐγέννησε τὴν Ὀδαν, ἥτις ζήσασα καιρὸν τινα ὡς μοναχὴ ἐν τῇ μονῇ τῆς Ρινθέλνης, ἐπανῆλθεν εἰς τὸν κόσμον καὶ ἐνυμφεῦθη Ῥώσσον ἡγεμόνα, ἐξ' οὗ ἔσχε υἱὸν Βαρτεσλάβον μετὰ δετὸν θάνατον αὐτοῦ κρύψασα μεγάλους θησαυροὺς ἐν τινι προχείρῳ τόπῳ, ἀπῆλθε μετὰ τοῦ υἱοῦ καὶ τῶν χρημάτων αὐτῆς εἰς Σαξωνίαν, ἔνθα τὸ δευτέρον ἐνυμφεῦθη. Ὁ δὲ Βαρτεσλάβος μετὰ τινα χρόνον προσεκλήθη εἰς Ῥωσίαν, ἡγεμόνευσεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ πατρὸς καὶ ὠφελήθη ἐκ τῶν παραλειφθέντων αὐτόθι ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτοῦ θησαυρῶν. Ὁ ἐκ Στάδης Ἀλβέρτος λέγει τὸ αὐτὸ ἐν τῷ χρονικῷ αὐτοῦ οὔτε τοῦ ὀνόματος τοῦ συζύγου τῆς Ὀδας ὡσαύτως μνημονεύων. Τὰ ἡμέτερα χρονικὰ οὐδόλως μνημονεύουσιν ἡγεμόνος Βαρτεσλάβου.

Ὁ Κ. Τράερος ἐν ταῖς ἐρεῦναις αὐτοῦ, (περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ Ῥωσικοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Οἴκου καὶ τῶν Δουκῶν τοῦ Βρωσβικ—Λυνεβούργου ἐκ τοῦ αὐτοῦ Γερμανικοῦ στελέχους) ἀπέδειξεν, ὅτι ἡ Ὀδα ἔγημε τὸν Βσεβολόδον καὶ ὅτι ὁ Βαρτεσλάβος ἐστὶ Βλαδίμιρος ὁ Μονομάχος· ἀλλ' ἡ μήτηρ τοῦ Βλαδιμίρου ἦν Ἑλληνίς, ἀπεβίωσε δὲ πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ συζύγου αὐτῆς, κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦ Νέστορος. Ἀλλὰ φαίνεται πιθανώτερον, ὅτι οἱ χρονογράφοι Γερμανοὶ μετέβαλον τὸν υἱὸν Βριατισλάβου (Βορίσην) εἰς Βαρτεσλάβον. Ὁ Καλούμενος Σάξων χρονογράφος (Annalista Saxo, dans Ek kard. Corp. Hist. med. Aevi, Τομ. Α. σελ. 493) λέγει περὶ τῆς Κουνιγούνδας. « Ἡ Κουνιγούνδα θυγάτηρ τοῦ Ὀθωνος, Κόμητος Ὁρλαμνίδης καὶ ἡγεμόνος Μείσεν ἔγημε Ῥώσσον ἡγεμόνα, ἐξ οὗ ἐγέννησε θυγατέρα, νυμφευθεῖσαν κατόπιν τὸν Γύντερον, Κόμητα Σφαρτσβούργου, ἐκ δὲ τοῦ γάμου τούτου ἐγεννήθη ὁ Κόμης Σίτσοσ. » Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ῥώσσου ἡγεμόνος ἡ Κουνιγούνδα ἐ-

πανήλθεν εἰς τὴν πατρίδα καὶ ἐννυφεύθη τὸ δεύτερον μετὰ τοῦ Κόμωνος, Κόμητος τοῦ Βεουχλίγγεν. Ὁ Κ. 'Ρενικ ὑποθέτει ὅτι ὁ σύζυγος τῆς Κουνιγούνδας ἦν ὁ Σβιατοσλάβος ("Ορ. Δοκίμιον λεπτομερεστέρας διηγήσεως περὶ τοῦ πρώτου συζύγου τῆς Κουνιγούνδας) ἀλλ' ὁ Σβιατοσλάβος ἀπέθανεν ἄγων ἡλικίαν πεντήκοντα ἐτῶν, ἢ δὲ σύζυγος αὐτοῦ οὐκ ἐδύνατο εἶναι νέα χήρα, εἰμὴ ὁ Σβιατοσλάβος ἔγημε ταύτην κατὰ δεύτερον γάμον. Ὁ Βιατοσεσλάβος ἀπεβίωσεν ἐν τῇ ἡλικίᾳ εἰκοσιτεσσάρων ἐτῶν ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ "Ιγωρ ἐν νεότητι. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος κατέλιπεν ἓνα υἱόν, ὁ δὲ δεύτερος δύο.

(18) Τὸ μνημεῖον τοῦτο ὕψους μὲν δύο Ῥωσικῶν πήχεων, μήκους δὲ τριῶν καὶ ἡμίσεος, πλάτους δὲ ἐνὸς πήχεος καὶ τριῶν δεκάτων ἔκτων, ἐκ μαρμάρου κυανολεύκου, σώζεται ἐν τῷ ἀριστερῷ παρεκκλησίῳ τοῦ ἱεροῦ βήματος. Τὸ ἥμισυ τοῦ μνημείου τούτου καλύπτεται ἐν τῷ τοίχῳ ἐπὶ δὲ ταῖς λίθου εἰσὶ κεκαραγμένοι σταυροὶ μετὰ τῶν στοιχείων *I. S. X. S. NIKA*, ὡς καὶ κεφαλαὶ πτηνῶν, δένδρα, ἄνθη κτλ.

(19) Ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἔξεικονίζεται στεφανίτης, φέρων ἐπ' ὤμων μανδύαν, ὑφ' ὃν φαίνεται μέρος τοῦ θώρακος. Καὶ κατὰ μὲν τὴν ἀριστερὰν χεῖρα κρατεῖ ἀσπίδα, κατὰ δὲ τὴν ἑτέραν, λόγχην. Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, ὁ Γεώργιος, τὰ στοιχεῖα ἔχουσι τὸ σχῆμα Ἑλληνικῶν γραμμῶν τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος· ἐπὶ τῆς ἑτέρας πλευρᾶς εἰσι κεκαραγμένοι αἱ λέξεις αὗται *X. ἀργύριον τοῦ Ἱεροσλάβου ἐν δὲ τῷ μέσῳ τῆς ἐπιγραφῆς σημεῖον τριαινοειδές· ἐνθεν δὲ καὶ ἐνθεν κεῖνται τὰ τρία ταῦτα στοιχεῖα *M. A. H.* ἄτινα, νομίζω, Ἑλληνικά, οὐχὶ δὲ Ῥωσικά, τὸ δὲ τρίτον στοιχεῖον ἐστὶ *N.* Σημαίνουσι δὲ Μεγάλου Ἀρχόντος Νόμισμα,, ταυτέστι νόμισμα τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος. Οἱ Βυζαντινοὶ ἐκάλουσαν Ἀρχοντας τοὺς Μεγάλους Ἡγεμόνας ἡμῶν (Ἀπομ. λαῶν, Τομ. Β. σελ. 976). Ἴσως δὲ πρῶτος ὁ Ἱεροσλάβος ἐπεθύμει ἔχειν ἴδιον νόμισμα ἐν Ῥωσίᾳ καὶ προσέταξε τεχνίτη Βυζαντινῷ ἵνα χαράξῃ ἐν Κιέβῳ νομίσματα τινα ὡς πρότυπα. Τὸ κειμήλιον τοῦτο εὑρίσκεται ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Κόμητος *A. Μουσσίνου Πουσκίνου.**

(20) Ὁρ. Στουρλεξ. ἰστ. ἀρκτ. χωρῶν, Τομ. Α. σελ. 746 καὶ ἐπομ.) Ὁ χρονογράφος οὗτος ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἱεροσλάβος ἠθέλησεν ἵνα παραχωρήσῃ τῷ Ὀλόφῳ τὴν οἰκουμένην ὑπὸ εἰδωλολατρῶν Βουλγαρίαν (ἴσως ἐπαρχίαν τινα ὁμοιον τῶν Βουλγάρων τῆς Καζάνης· διότι οἱ Βούλγαροι οὐδόλως ὑπέκειντο τῇ Ῥωσίᾳ) ἀλλ' οὗτος περὶ τὰ ἱερὰ σχολάζων ἀπέβλεπε μόνον πρὸς τὴν σωτηρίαν τῆς αὐτοῦ ψυχῆς, θεραπεύων τοὺς νοσοῦντας καὶ θανατουργῶν (σελ. 748 καὶ 749) δυστυχῶς δὲ ἰδὼν κατ' ὄναρ τὴν σκιάν τοῦ Ὀλόφου Τριγγουασσόνου, διδόντος αὐτῷ τὴν ἐλπίδα τῆς νέας εἰς τὸν θρόνον τῆς Νορβηγίας ἀναβάσεως, ἀπεφάσισε παρὰ τὴν γνώμην τοῦ Ἱεροσλάβου καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ Ἰγγιγέρδας ἵνα ἐπανέλθῃ οἰκαδε, ὅπου ἔπεσεν ἐν μάχῃ τινι κατὰ τὸ 1030. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μάγνος διέμεινεν ἐν Ῥωσίᾳ μέχρι τοῦ ἔτους 1033.

(21) Ἀδὰμ ὁ ἐκ Βρέμης, σύγχρονος σχεδὸν ἱστορικὸς, ἀναφέρει ὀνομασί. Filii ejus (τοῦ Ἐδμόνδου) in Russiam exilio sunt damnati (ἐκδ. Λινδεβ, σελ. 26). Ἄλλωςτε δυνατὸν ὅτι οἱ Ἄγγλοι ἡγεμόνες μετέβησαν ἐκ Ρωσσίας εἰς Οὐγγρίαν (ὄρ. Πράϊν, Ann. Reg. Hung. Βιβ. Α. σελ. 28).

Ὁ Ἀνδρέας καὶ Λεβάντας, Οὐγγροὶ ἡγεμονόπαιδες υἱοὶ τοῦ Λαδισλάου τοῦ Φαλακροῦ καὶ ἀνωνύμου τινος Ῥώσσης Tourotz chr. σελ. 108. ἐκδ. τοῦ Σχβάνδτενρ) κατόικον ἐπὶ πολὺν χρόνον τὴν πατριδα ἡμῶν αὐτόθι δὲ ἔμαθεν ὁ Ἀνδρέας ὅτι οἱ Οὐγγροὶ ἐξέλεξαν αὐτὸν βασιλέα. (ὄρ. Πράϊν, Annl. Reg. Hung. Βιβ. Α. σελ. 50).

(22) Ὅρ. περὶ τῶν Περμίων καὶ Σαμογετῶν παρὰ τῷ ἐνδεδομένῳ Νέστορι, σελ. 10, 145 καὶ 146. Ἐπομένως ὁ Σχλοίξερρος (ἰστ. τῆς ἄρκτου, σελ. 292) καὶ ἕτεροι ἀπαντῶνται λέγοντες, ὅτι οἱ Ῥῶσσοι ἐγνώρισαν τοὺς Σαμογέτας μόνον κατὰ τὸν δέκατον πέμπτου αἰῶνα, καὶ παράγοντες τὸ ὄνομα τοῦ λαοῦ τούτου ἐκ τῆς Σαμειάνδας ἐπειγὴ οὕτω καλοῦσιν οἱ Λάπωνες τὴν χώραν αὐτῶν, οἱ δὲ Ῥῶσσοι, κατὰ τὸν Φίσχερον (ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Σιβηρίας σελ. 72 καὶ 73) ἐθεώρουν ποτὲ τοὺς Λάπωνας καὶ Σαμογέτας ὡς τὸν αὐτὸν λαόν. Ἐτεροὶ ὅμως διατείνονται, ὅτι Σαμοῦ ἀδ ἐστὶ ἡ Φινία λέξις suomihätti, τουτέστιν ἐγκαταλελειμμένοι ὑπὸ τῶν Φίννων. Ἐν τῆς ἐρμηνείας ταύτης ἐξάγεται ὅτι ἀμφοτέροι συγκαταίκουν κατ' ἀρχὰς, οἱ δὲ Φίννοι ἐγκατέλιπον τέλος τοὺς Σαμογέτας. (Ὅρ. Πράϊν, Dissertation in Ann. vet. Hung. σελ. 40). Ἡ γλῶσσα τῶν τελευταίων τούτων παραλλάσσει τῆς τῶν Φίννων, ὁμοιάζει δὲ πρὸς τὴν τῶν Ὀστιάκων τοῦ Τόμσκου, Ναρίνου, Ἐνισέου, τῶν Καϊμάσων, Καραγάσων κτλ. (Ὅρ. Φίσχερον, ἰστ. τῆς Σιβηρίας). Νομίζεται δὲ ὅτι οἱ Σαμογέται ἐδιώχθησαν ἐκ τῆς Σιβηρίας ὑπὸ τῶν Τατάρων. Μέρος τῆς Λαπωνίας ἀνήκεν ἤδη τῷ Νοβογορόδῳ πρὸ τοῦ Ἰαροσλάβου, ἐὰν ξουνικόν τι χειρόγραφον, ἐκδοθὲν τῷ 1677 ἐν Σχεένῃ, πολιχνίῳ τῆς Νορβηγίας, ὑπάρχη γνήσιον, οὐχὶ δ' ἐπιπόνημα φιλαρχαίου τινος. Ὁ σοφὸς Σπαρφενφέλδης ἔλαβεν αὐτὸ παρὰ τοῦ ἱερέως Νικολάου Ὀλφβάρδου περιέχει δὲ τὴν διάταξιν τῶν ὁρίων τῆς Ῥωσσίας καὶ Νορβηγίας ἐπὶ Σουενῶνος τοῦ Α', βασιλέως τῆς Δανίας, ἀκμάσαντος κατὰ τὸ τέλος τοῦ δεκάτου αἰῶνος. Ἀναφέρεται δ' ἐν τῷ αὐτῷ, ὅτι ὁ Ῥῶσσος μονάρχης ἔχει δικαίωμα εἰσπράττειν φόρον παρὰ τῶν κατοικούντων τὰ τε παραθαλάσσια, τὰ ὄρη καὶ τὰ δάση μέχρι τῶν ἀρκτικο-ἀνατολικῶν ὁρίων τῆς Νορβηγίας. Τὰς πληροφορίας ταύτας εὔρον ἐν ἀποσπάσματι χειρογράφῳ Σκανδιναβῶν χρονογράφων, συντεθέντι ἐν Στοχόλμῃ ὑπὲρ τῆς μεγάλης Αἰκατερίνης.

(23) Οἱ πρῶτοι ἦσαν ὁ Τόρελος καὶ Κάρολος, πεμφθέντες χάριν ἐμπορίας εἰς Βιαρμίαν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως Ὀλόφου. Καταπλεύσαντες δὲ κατὰ τὸν χρόνον τῆς γενομένης αὐτόθι περιλαλήτου ἐμπορικῆς πανηγύρεως καὶ ἀγοράσαντες διφθέρας διενεώθησαν τὴν διαρπαγὴν τοῦ κοιμητηρίου διότι οἱ κάτοικοι ἔθαπτον συνήθως

ἐν τῷ τάφῳ μέρος τοῦ ὑπὸ τῶν ἀποθανόντων ἐγκατελειμμένου πλούτου. Ὁ τόπος οὗτος περιεβάλλετο ὑπὸ δάσου καὶ δρυφάκτου. Ἐν μέσῳ δὲ πλατείας ὑπῆρχε τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἰομάλα, φέρον ἐπὶ τοῦ τραχήλου βαρῦτιμον περιδέριον, πρὸ αὐτοῦ δὲ ἦν ἀργυρᾶ κύλιξ πλήρης νομισμάτων. Οἱ Νορβηγοὶ εἰσελθόντες νύκτωρ ἀφήρπασαν πᾶν ὅ,τι ἐδυνήθησαν ἐπειδὴ δὲ ἐσπούδαζον περὶ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ πολυτελοῦς κοσμήματος, ἀπέκοψαν τὴν κεφαλὴν τοῦ εἰδώλου. Πάραντα ἀκούεται ἤχος καὶ τρομερὰ βοή. Ἐγεγθέντες δ' οἱ φύλακες τοῦ κοιμητηρίου ἐσάλπισαν. Οἱ κλέπτει φεύγουσιν. Οἱ κάτοικοι κραυγάζοντες καὶ γογγύζοντες καταδιώκουσι καὶ περικυκλοῦσιν αὐτοὺς πανταχόθεν, ἀλλ' ἀγνοοῦντες πάντῃ τὴν πολεμικὴν τέχνην οὐδόλως ἔβλαψαν τοὺς θρασεῖς τούτους ληστὰς, διασωθέντας εἰς τὰ πλοῖα αὐτῶν (ὄρ. Στούρλεξ. ἰστ. ἀρκτ. χωρῶν Τομ. Α. Κεφ. 142, de itinere in Biarmiam, σελ. 618 καὶ ἐπομ.)

Ὁ Στουρλεξὼν ἀποσιωπᾷ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως Βιαρμίας ἐν τῇ Dissertation sur les anciens Russes, σελ. 36. Ἀναφέρεται τεμάχιον τῆς Ἱστορίας τῆς Νορβηγίας ὑπὸ Τορφέου, καθ' ὃ ἡ πρωτεύουσα τῆς Βιαρμίας καλεῖται Ὀλμγάρδη. Ἀλλὰ τοῦτο οὐχ εὔρον ἐν τῷ Τορφέῳ λέγει δὲ (ἱστορ. Νορβ. Τομ. Α, σελ. 165) ὅτι ἡ Ὀλμγάρδη ἦν ἀρχαία πρωτεύουσα καὶ ἡγεμονία τῆς Ῥωσσίας, περιελθοῦσα τῇ μερίδι τοῦ Ἰαροσλάβου, υἱοῦ Βλαδιμίρου τοῦ Μεγάλου. Γινώσκουμεν ὅμως ὅτι ὁ Ἰαροσλάβος ἦν ἡγεμὼν ἐν Νοβογορόδῳ ἐπομένως τὸ ὄνομα Ὀλμγάρδη, κατὰ τὸν Τορφέον, ἐσήμαινε τὴν πρώτην πρωτεύουσαν τῆς Ῥωσσίας, οὐχὶ δὲ τῆς Βιαρμίας. Ὁ Στορβεός, συγγραφεὺς τῆς ἀνωτέρω πραγματείας (Dissertation) καὶ ὁ Μύλλερὸς διατείνονται, ὅτι τὸ ἡμέτερον Κολμογόρι καὶ ἡ ἀρχαία Ὀλμγάρδη ἦσαν ἡ αὐτὴ πόλις. Τὰ ὀνόματα ὁμοιάζουσιν, ἀλλὰ, κατὰ ἱστορικὰ ἡμῶν μνημεῖα, τὸ Κολμογόρι γνωστὸν ἐστὶ μόνον ἀπὸ τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος· μνημονεύεται δὲ τὸ πρῶτον ἐν γράμματι τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος Ἰωάννου τοῦ Ἰάνου, υἱοῦ τοῦ Καλιτᾶ· τοῦ δὲ Νοβογορόδου οἱ Κάθηδροι, καλούμενοι τοῦ Δουΐνα, διέμενον αὐτόθι. Ὁ ὑποτιθέμενος Ἰωακείμ, ὁ Τατίστσεφ καὶ Ἐλαγὶν ἐζήτησαν τὴν Ὀλμγάρδην ἐν τοῖς πέριξ τοῦ Νοβογορόδου, ἀγνοοῦντες ὅτι οἱ Σκανδιναβοὶ συγγραφεῖς ἐκάλουν διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου ὅτε μὲν αὐτὸ τὸ Νοβογορόδον, ὅτε δὲ τὴν βόρειον Ῥωσίαν.

Ἴδου δὲ ἡ μυθώδης διαγραφὴ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἰομάλα. «Ὀκοδομημένος τεχνικώτατα καὶ ἐκ καλλίστου ξύλου, ἐκοσμεῖτο ἐκ χρυσοῦ καὶ πολυτίμων λίθων, ἐξ ὧν διελάμπετο ἡ πέριξ τόπος. (Sturlangs Saga, σελ. 46 καὶ 49). Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἰομάλα ἀπέστειβε χρυσοῦν διάδημα μετὰ δώδεκα σπανίων λίθων. Τὸ περιδέριον αὐτοῦ ἐτιμᾶτο ἑκατὸν πενήκοντα λιτρῶν χρυσῶν. Ἐπὶ τῶν γονάτων τοῦ εἰδώλου ὑπῆρχε χρυσοῦν κύλιξ πλήρης νομισμάτων τοῦ αὐτοῦ μετάλλου, ἵκανὴ ἵνα κατασβέσῃ τὴν δίψαν τεσσαρῶν ἀνθρώπων. Ἡ τιμὴ τῶν ἐνδυμάτων αὐτοῦ ὑπερέβαλλε τὴν ἀξίαν τοῦ φόρτου τριῶν πλουσιωτά-

των πλοίων (ὄρ. Herrauds et Bosa Saga, σελ. 33. ἐν Σλοιξέρω, ἱστορ. Νορβηγ. σελ. 439).

Οἱ Νορβηγοὶ ἀπήρχοντο δι' ὕδατος μέχρι τοῦ δεκάτου τρίτου αἰ-
ῶνος εἰς Βιαρμίαν (ὄρ. Δαλίνον, Gesch. der Reishs Schvn. Τομ. Β.
σελ. 144 ἐν ταῖς σημειώσειςι. Ἐπὶ πολὺ ἡ Λευκὴ θάλασσα καὶ μέρος
τῆς Κατεψυγμένης πρὸς τὰ παράλια τοῦ νομοῦ τοῦ ἀρχαγγέλου ἐ-
καλοῦντο ἐν τῇ Ῥωσσίᾳ Murmansk, τουτέστι Νορμανδικὴ ἢ Νορβη-
γικὴ θάλασσα. Ἄλλ' ὁ Βολτῖνος λέγει ὅτι Mourmansk σημαίνει ὅτι
pomorskoie, τουτέστι παραλίαν (ὄρ. σημειώσεις εἰς τὸν Λέκρερον, Τομ.
Α. σελ. 45) διότι ὁ Τατίστσεφ βεβαιοῖ, ὅτι naourena Σαρματιστὶ
σημαίνει παραλίαν.

(24) Ὅρ. τὴν περιήγησιν τοῦ Ὀτέρου παρὰ Φαστέρω, ἱστ. τῶν
ἀνακαλύψεων ἐν τῇ ἄρκτῳ.

(25) Ἐν τῷ Ῥωσσικῷ Δικαίῳ (σελ. 36) « Ὁ ἀναβὰς ἵππον ἄλλου
ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ ἰδιοκτῆτου ἀποτίνει πρόστιμον τριῶν γριβνῶν. »
Ἐπιπέσει δὲ ὁ νόμος εὐρίσκεται ἀντολεξεῖ ἐν τοῖς νόμοις τῆς Γοτλανδίας τῇ
δημῳδῇ Γερμανικῇ γλώσσῃ. *Biti jemand eines andern mannes perd, and
des sinen willen deme dat perd thohôret de brikt davor dre mark an
den bonden.* Ὁ νόμος οὗτος τῆς Γοτλανδίας μεταγενέστερός ἐστι τοῦ
Ἰαροσλαβείου ἢ δὲ ἀναλογία αὕτη ἀποδεικνύει ὅτι ἀμφότεροι ἐστη-
ρίζοντο ἐπὶ Σκανδιναβικοῦ, ἢ Γερμανικοῦ ἀρχαίου νόμου.

(26) Ὁ ἐκ Ἀσχαφενβούργου Λαμβέρτος λαλεῖ περὶ τούτου ἐν τῇ
περιγραφῇ τοῦ ἔτους 1075, ὃ δὲ Ζιγβέρτος (Gemblacencis) ἐν τῇ τοῦ
1073. Κατὰ τὸν πρῶτον ὁ Ἡσιασλάβος Ruzenorum rex, Demetrius
nomine) συνητητήθη μετὰ τοῦ Ἐρζβίκου, ὅστις ἔπεμψεν αὐτὸν πρὸς τὸν
ἡγεμόνα τῆς Σαξωνίας Δέδην, λήγοντος τοῦ Δεκεμβρίου, ἢ κατὰ τὸν
Ἰανουάριον. Ὁ Ζιγβέρτος λέγει ῥητῶς, ὅτι ὁ Μέγας Ἡγεμὼν προ-
σέφερον ἐναντὸν τῷ Ἐρζβίκῳ ὡς ὑποτελῆ, ἐὰν ἐλάμβανε παρ' αὐτοῦ τὸ
στέμμα. Ἡμεῖς ὅμως νομίζομεν σύζυγον τῆς Ὀδας τὸν Βιατσεσλάβον.

(27) Ὅρ. Λαμβέρτον.

(28) « Luozum unus vester notus et fidus amicus: » Ἴσως μέλος τι
τοῦ ἀνωτέρου κλήρου, ὃν ὁ Ἡσιασλάβος ἐγνώρισεν ἐν Πολωνίᾳ. Ἡ
ἐπιστολὴ αὕτη ἐξεδόθη ἐν Βαρον. Ἐκκλ. Χρον. Τομ. ΙΑ'. σελ. 472.

(29) Ὁ Δλουγόσιος δραξάμενος τοῦ συμβάντος τούτου ἔπλασεν ὀ-
λόκληρον ἱστορίαν πρὸς τιμὴν τοῦ βασιλέως αὐτοῦ. Ἀναφέρει δὲ ὅτι
ὁ Βολεσλάος ἐκυρίευσεν πάσης τῆς Βολυνίας, ἔλαβε δὲ ὀμήρους παρὰ
τοῦ Ἰγορος, ἡγεμόνος τοῦ Βλαδιμίρου (τεθνεῶτος πρὸ δέκα ἑπτὰ
ἔτων) συναθροίσας εἶτα τοὺς ἐπάρχους, χιλιάρχους, ἑκατοντάρ-
χους καὶ στρατιώτας ἀνεξωπύρησε τὴν ἀνδρίαν αὐτῶν δι' ἰσχυ-
ρᾶς δημηγορίας, κατέστρεψε τὸν Βεβολόδον καὶ ἐπολιόρησε τὸ
Κιέβον ὅτι ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἡμῶν συνέβη τότε λοιμὸς, ὅτι
οἱ πρεσβευταὶ Ῥῶσοι προσεκύουν ἐδαφιαίως τὸν Βολεσλάον,
ὅτι τὸ δεύτερον ἐκυρίευσεν τοῦ Κιέβου καὶ παρεδόθη παντοίαις ἀκολα-
σίαις. Ἀπόκειται τῷ ἀναγνώστῃ ἵνα ἐλεεινολῇ τοὺς ἀθλίους ἱστορικοὺς

ἀφηγουμένους τοιαῦτα συμβάντα μετὰ τοσαύτης ἐμφάσεως καὶ σπουδαιότητος.

(30) Ὁρ. Ἀπομν. τῶν λαῶν, Τομ. Β. σελ. 973.

(31) Ὁρ. Νέστορα. ἔκδ. σελ. 123, καὶ Ἀπομ. τῶν λαῶν, Τομ. Β. σελ. 1036. 1034.

(32) Ἐν τῷ χρονικῷ The Enelhusen. Παρὰ Λεϊβνιτίῳ, scrip. Brunswi. Τομ. Β. σελ. 1090. Anno 1089, Imperator duxit filiam regis Russornm. Περὶ τούτου ὁ χρονογράφος διηγεῖται τὰ ἑξῆς. Ἐποπερῶμενος τῆς ἀρετῆς τῆς Ἀγνέσης ὁ Ἐρξίκος προσέταξέ τιμι τῶν Βαρόνων ἵνα θηρεύσῃ τὴν ἀγάπην τῆς ἡγεμονίδος ταύτης, ἀλλ' αὕτη ἀπέκρουσε σταθερῶς τὸν ἀπατεῶνα. Ἀποβαλοῦσα τέλος τὴν ὑπομονὴν ἐκ τῶν ἐνοχλήσεων αὐτοῦ, προσδιώρισεν αὐτῷ χρόνον καὶ τόπον ἀποκρύφου συνεντεύξεως. Ἀντὶ τοῦ Βαρόνου ἦλθεν αὐτὸς ὁ Ἀυτοκράτωρ κατὰ τὴν νύκτα καὶ ἐν τῷ σκότει, ἀλλ' εὔρε μόνον ἀντὶ τῆς ἐρωμένης ῥωμαλέους ὑπηρέτας μετρηφιεσμένους εἰς γυναῖκας, οἵτινες κατὰ τὴν διαταγὴν τῆς Ἀυτοκρατείας ἐμαστιγώσαν αὐτὸν ἀνηλεῶς ὡς ὑβριστὴν τῆς τιμῆς αὐτῆς. Ἡ Ἀγνέσα, ἀναγνωρίσασα τὸν σύζυγον αὐτῆς ἐν τῷ ὑποτιθεμένῳ Βαρόνῳ, εἶπε Διατί ἤρχεσο πρὸς τὴν νόμιμον σύζυγόν σου ὑπὸ σχῆμα μοιχοῦ; Ὁ Ἐρξίκος παροργισθεὶς ἀναλογισθεὶς δὲ ὅτι ἐξηπατήθη, τὸν μὲν Βαρόνον ἐθανάτωσε, τὴν δὲ Ἀγνέσαν καθύβρισε μετ' ἀποτροπαίου ὀμότητος, διατάξας αὐτὴν ἵνα παρουσιασθῇ γυμνὴ ἐνώπιον νέων, ἀπογυμνωθέντων ἐπίσης κατὰ διαταγὴν αὐτοῦ. Ὁρ. προσέτι Γεπχάρδ. Erläuterung der Europ. Kayser- und Königl. Händer, πίνακ. 3. Ἐνθα ἀναφέρονται μαρτυραὶ διαφόρων Γερμανῶν χρονογράφων. Ἡ Ἀγνέσα, ἦτοι Ἀδελγεῖδα, μετὰ τρία ἔτη διεξεύχθη ἀπὸ τοῦ Ἐρξίκου.

(33) Ὁρ. τὸν χρονογράφον Νίκωνα, Μέμ. Α. σελ. 192. Christ Gothl Frisius ἐν τῷ συγγράμματι de episcopatu Kioviensi commentatio, λέγει ὅτι Ἰαροσλάβος ὁ Μέγας ἐξήτησεν Ἐπίσκοπον παρὰ τοῦ Πάπα Βενεδίτου τοῦ Η', ὅστις τῷ 1021 ἔπεμψεν εἰς Κιέβρον τὸν Ἐπίσκοπον Ἀλέξιον, Βούλγαρον τὸ γένος, ἐγκρατῆ δὲ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Σλαβικῆς γλώσσης. Προστίθησι δὲ ὅτι ὁ Ἀλέξιος οὗτος ὑπῆρξεν ὁ θεμελιωτὴς τῆς Ἐπισκοπῆς τοῦ Κιέβρου, ἱερουργήσας πρῶτος ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας ἀλλὰ τέλος ἀπηρδηκῶς ὑπὸ τῶν διωγμῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ κλήρου, ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Ρωσσίας καὶ ἀπῆλθε τελευτήσων εἰς Βουλγαρίαν. Ὁ Φρίσιος παραπέμπει πρὸς τὸν Ὀλλόβιον, Νικάνορα καὶ Κασσιανὸν γράψαντας περὶ τούτου. de initiis Religionis christianæ in Russia.

(34) Ὁρ. Πρ' ἴν, Ann. Reg. Hung. Βιβ. σελ. 99 καὶ 100. Τὸ ἔτος ἀναφέρεται τὸ αὐτὸ τουτέστι 1099. ἀλλ' οἱ χρονογράφοι Οὐγγροὶ ἡγνούν πάντῃ τὴν αἰτίαν τοῦ πολέμου. Τίς ἦτο αὕτη ἡ Λάνια (ἴσως Ἰάγκια) quæ a defunso marito rerum isthic potiebatur; Ἄρα γε ἐστὶν ἡ χήρα τοῦ πρῶτον βασιλεύοντος ἐν Πρεσμιλίᾳ;

(35) Οὕτως ἀναφέρουσι τὸ συμβᾶν τοῦτο ὁ ἀρχαῖος ἀνώνυμος βί-

ογράφος τοῦ Ὀθωνος, ὁ Βογούφαλος καὶ Καδλούβεκος (ὄρ. Ναρουσέβιτς, Hist. Narodu, Polsk. Τομ. Γ, σελ. 232 καὶ 136.

Ὁ Δλουγόσιος, ἐπινοῶν καὶ κοσμῶν συνήθως, διείλε το συμβὰν τοῦτο εἰς δύο. Κατὰ τὴν διήγησιν αὐτοῦ ὁ Βολοδάρος ἠχμαλωτίσθη μαχόμενος, κατὰ δὲ τὸ 1136 ὁ Πέτρος ἤρπασεν ἐπιβούλως τὸν Μέγαν Ἡγεμόνα Ἰαροπόλκον (πρᾶγμα ἀνύπαρκτον). Ἄλλως ὁ Βολδίνος ἐνόησε τὸ γελοιῶδες τοῦ μύθου τούτου ὑπάρχει δὲ λυπηρὸν ὅτι παρέλειψεν αὐτὸν ἀνεξέλεγκτον μὴ ἰδῶν τὰ ἀρχαῖα χρονικά τῆς Πολωνίας, διότι ὁ Δλουγόσιος, οὐχὶ δὲ ὁ Κρόμερος, διέδωκεν αὐτόν.

Ὁ βιογράφος τοῦ Ὀθωνος (Τομ. Β. Τμῆμ. 4) λέγει ὅτι τὸ λύτρον τοῦ Βολοδάρου κατηφάνισε τὴν Ῥωσσίαν. Ὁ Βολεσλάος, κατὰ τὸν Δλουγόσιον, ἀπήτησεν ὄγδοήμιοντα χιλιάδας λίτρας (marcs) πρὸς λύτροσιν τοῦ Βολοδάρου· συνήνεσε δὲ τέλος ἵνα λάβῃ εἴκοσι χιλιάδας, ἐξ ὧν ὁ Βασιλικὸς ἔδωκεν αὐτῷ δώδεκα χιλιάδας διὰ χρημάτων τὸ λοιπὸν δὲ συνεπλήρωσεν ἐκ σκευῶν τραπέζης, τρυβλίων, κνᾶθων, ποτηρίων Ἑλληνικῆς ἐργασίας (Hist. Pol. Βιβ. Γ. σελ. 723 724).

Ὁ Ναρουσέβιτς (Βιβ. Γ. σελ. 236) προστίθῃσιν, ὅτι ὁ Βασιλικὸς ἔπεισε τὸν βασιλέα ἵνα διομολογήσῃ εἰρήνην μετὰ τῆς πατριδος ἡμῶν. Κατὰ τὸν βιογράφον τοῦ Ὀθωνος ὑπέσχοντο ἵνα μὴ συμμαχήσωσι μετὰ τῶν Πομερανῶν καὶ ἄλλων ἐθνικῶν λαῶν, ὡς τῶν Πρώσων καὶ Πολοβτσίων, ἐχθρῶν τοῦ Βολεσλάου.

(36) Ὁρ. Τορφ. Ἰστ. Νορβ. Τομ. Γ. σελ. 377 καὶ τὸ χειρόγραφον χρονογράφου τοῦ Νοβογορόδου σελ. 12. ἐτελεύτησεν ἡ τοῦ Μστισλάβου (σύζυγος) Χριστίνα ἐν ἔτει 1121.

(37) Ἐν χρονογράφοις ἐν ἔτει 6630 ἡ θυγάτηρ τοῦ Μστισλάβου ἐκομίσθη πρὸς τοὺς Ἕλληνας ὡς μνηστὴ βασιλόπαιδος. ὄρ. Δουκάγιον, Βυζαντινὴ ἱστορία σελ. 179. Ὁ Ἀλέξιος ἐγεννήθη τῷ 1106, ἔσως δὲ ἐμνηστεύθη κατὰ τὸ δέκατον ἔτος τῆς ἡλικίας. Ὁ Θεόδωρος Βαλσαμῶν, Πατριάρχης Ἀντιοχείας, ἀναφέρει ὅτι ἡ σύζυγος τοῦ Ἀλεξίου ἐχρᾶτο πρὸς ἴασιν τῶν νοσοῦντων μαγεία τινί, ἐξ ἧς καὶ αὕτη ἀπώλετο μετὰ φρικτῶν βασάνων. Ὁ Βαλσαμῶν ἔγραψε κατὰ τὸ τέλος τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος.

(38) Ὁ Καμενέβιτς Ῥβόβσκης (ἐν τῷ βιβλίῳ περὶ τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς Ῥωσικῆς Ἀυτοκρατορίας, Μέρος Πρῶτον, Τομ. Β, σελ. 449 καὶ 500) ἀναφέρει σπουδαίως, ὅτι ὁ Μονομάχος υἱὸς τοῦ Ἰάφετ, ὅστις πρῶτος κατέκρησε τὸν νομὸν τῆς Μόσχας μετὰ τῆς γενεᾶς αὐτοῦ εἶχεν ὠραίαν σύζυγον, Κβα καλουμένην, υἱὸν δ' ὀνόματι Ἰά καὶ θυγατέρα Βζα καλουμένην ἐκ τῶν τεσσάρων δὲ τούτων ὀνομάτων ἐκλήθησαν οἱ ποταμοὶ τῆς Μόσχας Μοσκβὰ καὶ Ἰαούζα ὅτι ὁ Μοσόχος, πρῶτος ἡγεμὼν καὶ Πατριάρχης τῆς Ῥωσσίας ἔκτισε τὴν πόλιν Μόσχαν κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἰαούζα (ὅπου λήγοντος τοῦ δωδεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος ἔκειτο ὁ ναὸς τοῦ μάρτυρος Νικητᾶ). Ἐν τούτοις ἡ ἰδέα τοῦ ἐτυμολογεῖν τὸ ὄνομα τῆς Μόσχας ἐκ τοῦ Μοσόχου ἐστὶν ἀρχαιότερα τῆς ἐποχῆς τοῦ γελοιῶν Καμενέβιτς, γράψαντος

(Ν. ΚΑΡΑΜΖΙΝΟΥ ΤΟΜ. Β')

περὶ τούτου κατὰ τὰ 1699. Ὁ Τατίστσεφ ἠρμήνευσε τὸ ὄνομα τοῦτο ἐκ τῆς Σαρματικῆς γλώσσης, καθ' ἣν σημαίνει κατ' αὐτὴν, τοξοειδὲς τι, ἢ καμπυλοειδές. Ὁ δὲ περιώνυμος Βάερος, κακῶς γινώσκων τὴν Ῥωσικὴν, ἐφαντάσθη ὅτι ἡ Μόσχα ἐκλήθη ἐκ Μοναστηρίου ἀνδρῶν (μολσχοί). ("Ορ Son. Orig. Russ. Commat. Acad. Τομ. Η. σελ. 400). Moscu a non a fluvio. (fuit enim fluvio vetus nomen Smorodino) sed a veteri monasterio Moscoi nomen habuit. Moscoi a mus, et Musick, viro, quasi virorum redem dicas!

(39) Ὅρ. Ἀπομ. τῶν λαῶν, Τομ. Β'. σελ. 1018.

(40) Τῷ 538 ὑπῆρχον ἤδη χριστιανικοὶ ναοὶ ἐν Ἀβασίᾳ (ὅρ. Ἀπομ. τῶν λαῶν Τομ. Α', σελ. 181). Ἡ Ἐπισκοπὴ τῆς Ἀβασίας ὑπέκειτο τῷ Πατριάρχῃ τῆς Ἀντιοχείας. ("Ορ. Codin. Notit. Graec. episcop. σελ. 364.)

(44) Ἀπομ. τῶν λαῶν, Τομ. Β'. σελ. 1019, 1102. Ὁ Πράϊς ἀμφιβάλλει ὅτι ὁ βασιλεὺς Στέφανος ἔγημε τὴν θυγατέρα τοῦ ἡγεμόνος τῆς Γαλικίας (Annal. Reg. Hng. Βιβλ. Γ. σελ. 137)· ἀλλὰ χρονογράφος Ἕλλην καλεῖ τὸν Στέφανον γαμβρὸν τοῦ Ἱεροσλάβου· κατὰ δὲ τὰ χρονικά ἡμῶν ὁ Ἀνδρόνικος ἦλθε πρὸς τὸν Ἱεροσλάβου τῆς Γαλικίας τῷ 1165, ἐπανέκαμψε δὲ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἰστορικός τις Ἕλλην ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἀνδρόνικος ἐφόρευσε πολλοὺς βουάσους (ζούβρους) ὄντας πολυαριθμοὺς τότε ἐν Ῥωσίᾳ καὶ ὑπερβάλλοντας κατὰ τὸ μέγεθος τὴν ἄρκτον καὶ πάρδαλιν. Οἱ Σλάβοι ἐκάλουν ζουῦβρον τὸν βούβαλον. Ὁ Ἀνδρόνικος ἐβασανίσθη κατὰ τὸ 1181. Οἱ Βυζαντινοὶ χρονογράφοι λέγουσιν, ὅτι ἐνεπιστεύετο μᾶλλον τοῖς Ῥώσοις, ἢ τοῖς Ἕλλησι καὶ ὅτι βουλόμενος ὑ' ἀποπλεύσῃ εἰς Ῥωσίαν ἐπὶ βασιλικῆς λιβυρνίδος ἔθηκεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ὄξυν βαρβαρικὸν πῖλον.

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΣΒΙΑΤΟΠΟΛΚΟΣ.

Ο Σβιατοπόλκος σφετεριστής του θρόνου, 4— Άρσκη του Βορση, αυτόθι— Άδελφοκτορία, 5— Άπεροσκεπτος ώμότης του Ίαροσλάβου, 8— Μεγαλοψυχία τών Νοβογοροδιων, 9— Μάχη παρά τῷ Λουβέτσῳ, 10— Συμμαχία του Ίαροσλάβου μετὰ του Αυτοκράτορος τῆς Γερμανίας, αυτόθι— Πόλεμος πρὸς Βολεσλάον τὸν Γερραϊόν, 11— Μάχη παρά τὸν Ὑπανι, 12— Ἄλωσις του Κιέβου, αυτόθι— Νέα μεγαλοψυχία τών Νοβογοροδιων, 13— Παράσπονδος σφαγή τών Πολωιῶν, 14— Ὁ Βολεσλάος ἐγκαταλείπει τὴν Ῥωσσίαν, αὐτ.— Ὁ Μέλας ποταμὸς, 15— Μάχη περὶ τὸν Ἄλιαν, αὐτ.— Φυγή καὶ θάνατος του Σβιατοπόλκου, 16.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΙΑΡΟΣΛΑΒΟΣ, ΗΤΟΙ ΓΕΩΡΓΙΟΣ,

Πόλεμος κατὰ του ἡγεμόνος του Πολότσκου, 17— Νίκαι του Μοτισλάβου 19— Πτώσις του κράτους τών Χοζάρων, αυτόθι— Λιμὸς ἐν Σουδαλλῳ, 20— Μάχη παρά τῷ Λιστβένῳ, 21— Ειρήνη, 22— Θεμελίωσις του Ἰουρίβου, ἢ Δορπάτου, 23— Κατακτήσεις ἐν Πολωνίῳ,

αὐτ.— Θάνατος Μοτισλάβου, αὐτ.— Μοναρχία, 24—
 Φυλάκισις τοῦ Σουσιλάβου, 25 — Νέαι κληρονομίαι,
 αὐτ.— Πλίνθινα τεῖχη καὶ καθεδρικὸς ναὸς τῆς Ἁγίας
 Σοφίας ἐν Κιέβω, 26— Μητροπολίτης, αὐτ.— Οἰκοδο-
 μὴ Μοραστηρίων, αὐτ.— Ζῆλος τοῦ Ἰαροσλάβου πρὸς τὰ
 γράμματα, αὐτ.— Πόλεμος πρὸς τοὺς Ἰταβιάγους, Λιθου-
 ανοὺς, Μασοβίους καὶ Ἰάμονς, 27— Ἐκστρατεία κατὰ
 τῶν Ἑλλήνων, 28— Ἀρχαία Προφητεία, 31— Γάμοι
 32— Ῥώσσοι Μητροπολίτης, 36— Νουθεσίαι καὶ τε-
 λευτὴ τοῦ Ἰαροσλάβου, αὐτ.— Τάφος αὐτοῦ 37— Χα-
 ρακτὴρ αὐτοῦ, αὐτ.— Βάπτισις ὀστέων, 39— Πρῶτον
 δημόσιον σχολεῖον, αὐτ.— Τὸ Κιέβον δευτέρα βασι-
 λεύουσα, αὐτ. Νόμισμα Ἰαροσλάβου, 40— Θρησκευτικὰ
 ἄσματα κατὰ μίμησιν τῶν Ἑλλήνων, αὐτ.— Ἡ Ῥωσσία
 ἄουλον τῶν ἐξορίστων, αὐτ.— Κτήσεις ἀρκτεῖαι τῆς
 Ῥωσσίας, 41— Νόμοι, 43.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

ΡΩΣΣΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ, ἢ ΝΟΜΟΙ ΤΟΥ ΙΑΡΟΣΛΑΒΟΥ.

Ποινικοὶ Νόμοι, 44— Χρηματικαὶ ποιναὶ τῆς Δολοφονίας,
 αὐτόθι — Πρόστιμα, 45 — Πολιτικαὶ τάξεις, αὐτ.—
 Πρόστιμον αἰκιῶν, αὐτ.— Τὰ Βασίλεια τοῦ ἡγεμόνος
 διχαστήριον, 49— Ἀσφάλεια τῶν ιδιοκτησιῶν, 50—
 Κλοπὴ, αὐτ.— Ἐκτίμησις διαφόρων πραγμάτων, 51—
 Ὅρια καὶ τέρμονες δεικνύμενοι διὰ στηλῶν, 52— Ὁρ-
 ριθοθηρία, 53— Ἐμπρησταί, 54— Ἀρίχρευσις κλοπῆς,
 55— Κλοπὴ δούλων, 56— Λειποτάχται, αὐτ.— Ἐ-
 κοῦσιος ἀνδραποδισμὸς, 57— Χρέη, 58— Ἐυπόριον
 δουλοπαροίκων, 60— Διατήρησις κινητῶν, αὐτ.— Τόχος
 ἀργυρίου, αὐτ.— Ἐλεγχος καὶ δικαιολογία, 61— Ἀ-
 ποδείξεις διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος, 62— Δικαιώματα δια-

δοχῆς, 64 — Δικασταί, 66 — Ἐνώμοτος δικαστήριον, 67 — Γερικόν πνεῦμα τῶν Νόμων αὐτ. — Κατορισμὸς δημοσίων οὐδῶν, 68 — Ἐκκλησιαστικὸς κατορισμὸς, 69.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΗΣΙΑΣΛΑΒΟΣ, ΚΛΗΘΕΙΣ ΕΝ
ΤΩ ΒΑΠΤΙΣΜΑΤΙ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Κληρουχίαι, 71 — Κτήσεις Ῥωσικαὶ ἐν Ἀρχαῖς, 72 — Νίκαι κατὰ τῶν Γολιάδων καὶ Τόρκων, αὐτόθι — Οἱ Πολότσιοι, αὐτ. — Φαινόμενα, 73 — Ὁ Σουσιλάβος ἀπελευθεροῦται, 74 — Ἐμφύλιος πόλεμος, αὐτ. — Ἡττὰ τῶν Ῥώσων παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἄλτα, 76 — Ἐπαράστασις ἐν Κιέβῳ, 77 — Φυγὴ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος 78 — Καταστροφὴ τῶν Πολότσιων, αὐτ. — Διαβούλιον τῶν Κιεβιτῶν ὅπως φύγωσιν εἰς Ἑλλάδα, 79 — Ἐπαρόδος τοῦ Ἡσιασλάβου εἰς Κιεβον 80 — Κιεβον ρέα Καπύη, αὐτ. — Πόλεμος κατὰ τοῦ Ἡγεμόνος τοῦ Πολότσκου, 81 — Μεταχομιδὴ τῶν Λειψάνων τῶν Ἀγίων Βορίση καὶ Γλίβη, 82 — Νέα φυγὴ τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, 83 — Ὁ Ἡσιασλάβος, ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας, αὐτ. — Πρεσβεία Ἑρρίκου τοῦ Δ' εἰς Κιεβον, αὐτ. — Ἐπιστολὴ τοῦ Πάπα πρὸς τὸν Ἡσιασλάβον, 85 — Οἱ Ῥῶσοι ἐν Σιλεσίᾳ, 86 — Ἐπιστροφὴ τοῦ Ἡσιασλάβου, 87 — Ἐμφύλιος πόλεμος, αὐτ. — Θάνατος τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, 89 — Προτερήματα τοῦ Ἡσιασλάβου, 90 — Κατάργησις τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου, 91 — Μονὴ Πετσέρσκη, αὐτ. — Οἱ Ῥῶσοι ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῶν Ἑλλήνων, 94 — Ἐξάρτησις τῆς Ῥωσικῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς, 95 — Ἀλληλογραφία τῶν Πατριάρχων, αὐτ. — Μάρτεϊς καὶ Μάγοι, αὐτ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΒΣΕΒΣΛΟΔΟΣ.

Ἐμφύλιος πόλεμος, 99— Ὁ Ὀλέγος ἐν Ῥόδῳ, αὐτόθι— Κατορθώματα Βλαδιμίρου τοῦ Μορομάχου, 100— Δολοφονία τοῦ Ἰαροπόλκου, 101— Εἰσβολὴ τῶν Βουλγάρων εἰς Μούρομον, 102— Ἀρχὸς καὶ λοιμοί, 103— Ὁράματα, αὐτ.— Ἐπιδρομὴ τῶν Πολοβτσῶν, αὐτ.— Ἀδυναμία τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, 104— Θάνατος αὐτοῦ, αὐτ.— Θυγάτηρ τοῦ Βσεβολόδου νυμφεύεται Ἐρρίκον τὸν Δ', 105— Ὁ Μητροπολίτης Ἰωάννης, αὐτ.— Κολυμβήθραι, 107 Ἐορτὴ τῆς 9 Μαΐου, αὐτ.— Σχέσεις μετὰ τῆς Ῥώμης, αὐτ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ.

ΣΒΙΑΤΟΠΟΛΚΟΣ ΜΙΧΑΗΛ.

Γενναιοφυχία τοῦ Μορομάχου, 109— Γάμος τοῦ Σβιατόπολκου, 112— Πνεῦμα φιλοτάραχον τοῦ Ὀλέγου, αὐτόθι— Ἐλευσινὴ κατάστασις τῆς Μεσημβρινῆς Ῥωσσίας 113— Ἀκρίδες, αὐτ.— Ἐμφύλιος πόλεμος, 115 Ἐποροφία τοῦ Ὀλέγου, 116— Πυρπόλησις τοῦ Μοραστηρίου τῆς Πετσέρσκης, 118— Θάρρος καὶ ἀγαθότης τοῦ Μοτισλάβου, 119— Ἐπιστολὴ τοῦ Μορομάχου, 120— Ἀπιστία τοῦ Ὀλέγου, 122— Γενναιοφυχία τοῦ Μοτισλάβου, 123— Σύνοδος τῶν ἡγεμόνων, αὐτ.— Ἐπιβουλὴ τοῦ Δαβὶδ καὶ Σβιατοπόλκου, 124— Ἀποτύφλωσις τοῦ Βασίλκου, 127— Ἀβία τοῦ Μορομάχου, 128— Δημηγορία τοῦ Μητροπολίτου, 129— Ἀκρα ἀγαθότης τοῦ Βασίλκου, 131— Ἐκδίκησις τῶν νιῶν τοῦ Ῥοσσιλά-

βου, 132 — Φιλοκέρδεια τῶν Πολωνῶν, 133 — Νέα σκευαρία τοῦ Σβιατοπόλκου, αὐτ. — Μετριοφροσύνη τῶν υἱῶν τοῦ Ῥοστισλάβου, 134 — Ἡττα τῶν Οὐγγρων, 136 — Ἐμφύλιος πόλεμος, αὐτ. — Νέα σύνοδος τῶν ἡγεμόνων, 138 — Ὑποταγή τοῦ Δαβίδ, αὐτ. — Θράσος τῶν Νοβογοροδιῶν, 140 — Συμβούλιον τῶν ἡγεμόνων, 141 — Νίκαι κατὰ τῶν Πολοβτσῶν, 143 — Πόλεμος κατὰ τῶν Μόρδβων καὶ τῶν ἡγεμόνων τοῦ Πολότσκου, 144 — Συμφορὰ τῶν Ῥώσσων ἐν Σεμεγαλίᾳ, 145 — Νίκαι νίκαι κατὰ τῶν Πολοβτσῶν, αὐτ. — Περιώνυμος ἐκστρατεία, 147 — Τὸ ὄρομα Τιμουτοροκὰν ἐκλείπει ἐν τοῖς χρονικοῖς, 148 — Θάνατος τοῦ Σβιατοπόλκου, 149 — Ἰουδαῖοι ἐν Κιέβῳ αὐτ. — Μητροπολίται, αὐτ. — Ὁ ἡγεμὼν Σβιατόσας, 151 — Ἅγιος Ἀντώνιος, ὁ Ῥωμανός, αὐτ. — Οἱ Ῥῶσσοι ἐν Ἱερουσαλήμ, 152 — Τέλος τῶν χρονικῶν τοῦ Νέστορος, αὐτ. — Ὁ Γέρον Ἰάργης, 153.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

ΒΛΑΔΙΜΙΡΟΣ Ο ΜΟΝΟΜΑΧΟΣ, ΟΝΟΜΑΣΘΕΙΣ

ΕΝ Τῷ ΒΑΠΤΙΣΜΑΤΙ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

Διάρπαγή τῶν Ἰουδαίων ἐν Κιέβῳ, 154 — Ὁ Μονομάχος καταπαύει τὴν στάσιν, αὐτόθι — Νέα μετακομιδὴ τῶν Λειψάνων τοῦ Ἁγίου Βορίση καὶ Ἁγίου Γλέβη, αὐτ. — Νόμος περὶ χρηματικοῦ τόκου, 156 — Νίκαι ἐν Λιβονία, Φινλανδία, Βουλγαρία καὶ περὶ τὸν Ἰάναϊν, αὐτ. — Μαῦροι Κλοβοῦχοι, 157 — Βελοβέζιοι, αὐτ. — Ἐκστρατεία κατὰ τῶν Ἑλλήνων, 158 — Χρυσοῦς πῖλος τοῦ Μονομάχου, αὐτ. — Ὁ Βασιλόπαις Λέων, 159. — Καταδρομὴ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Μίρσκου καὶ τῶν Νοβογοροδιῶν, 161. — Ἐξορία τοῦ δυστυχοῦς ἡγεμόνος τοῦ Β.βλαδιμίρου, 162 — Οἱ Οὐγγροι, Πολωνοὶ καὶ Βοημοὶ

ἐν Ῥωσσίᾳ, 163 — Ἀποτυχία αὐτῶν, αὐτ. — Ὁ Βολο-
δάρος αἰχμαλωτίζεται, 164 — Ἀποβίωσις τριῶν περι-
φανῶν ἡγεμόνων, 165 — Ἀποβίωσις τοῦ Μογομάχου,
αὐτ. — Χαρακτήρ αὐτοῦ 166 — Ἡ τελευταία αὐτοῦ υ-
ποθήκη, αὐτ. — Κτίσις τοῦ Β.λαδιμίρου Ζαλέσκου, 172
— Δυστυχῆ σουβάρτα, αὐτ. — Γήδα σύζυγος τοῦ Μο-
γομάχου, 173 — Τέχνα αὐτῆς, αὐτ. — Ἐπιστολὴ τοῦ
Μητροπολίτου Νικηφόρου, 174.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΓΔΩΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΜΣΤΙΣΛΑΒΟΣ.

Ἐπιδρομὴ τῶν Πολοβτσίων, 176 — Ὁ Ἰαροσλάβος διώ-
κεται ἀπὸ τοῦ Τσεργιγόβου, 177 — Ἀρχὴ τῶν ἰδιαιτέ-
ρων ἡγεμονιῶν Μουρόμου καὶ Ρεζάρης, 178 — Οἱ Πο-
λόβτσιοι ἀπωθοῦνται πέραν τοῦ Ρᾶ, 179 — Ἐμφύλιου
ταραχαὶ ἐν τῇ νοτιοανατολικῇ Ῥωσσίᾳ, αὐτ. — Ἐξορία
τῶν ἡγεμόνων τοῦ Πολότσκου εἰς τὴν Ἑλλάδα, αὐτ. —
Πόλεμος πρὸς Τσοῦδους καὶ Λιθουανούς, 181 — Θάνα-
τος τοῦ Μστισλάβου, 182 — Λιμὸς, 183.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΝΝΑΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΙΑΡΟΠΟΛΚΟΣ.

Ταραχαὶ, 184 — Κατάκτησις τοῦ Δορλάτου, 186 — Μάχη
ἐπὶ τοῦ ὄρους Σδαρίου, 187 — Φοιτικοὶ πόλεμοι ἐν τῇ
μεσημβρινῇ Ῥωσσίᾳ, αὐτ. — Ἀποδιωξις τοῦ ἡγεμόνος
τοῦ Νοβογορόδου, 189 — Μεγαλοφυχία τοῦ Βασίλκου,
190 — Κατολισμὸς περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς δεκάτης, 192
— Οἱ Νοβογορόδιοι ἐκδιώκουσι τὸν νέον ἡγεμόνα, αὐτ.
— Ἐμφύλιου ταραχαὶ ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ῥωσσίᾳ, αὐτ.
— Εἰρήνῃ καὶ θάνατος τοῦ Μεγάλου Ἠγεμόνος, 193 —

Μίσος ἑκατὸν ἐτῶν μεταξὺ τῶν ἀπογόνων τοῦ Ὀλέγου καὶ Μογομάχου, 194— Ἡγεμονία τῆς Γαλιχίας, αὐτ.— Χαρακτήρ τοῦ Βλαδιμίρκου, αὐτ.— Ὁ Βορίσης πολεμεῖ πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Οὐγγρίας, 195 — Ὁ Βορίσης εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Βασιλέως τῆς Γαλλίας, 196 — Φορεύεται ὑπὸ προδότου, αὐτ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΒΣΕΒΟΛΟΔΟΣ Ο ΟΛΕΓΟΥ.

Ὁ Βσεβολόδος διώκει τὸν Βιατσεσλάβον, 197— Ἐμφύλιαι ταραχαί, 198— Γενναιοψυχία τοῦ Ἀνδρέου, αὐτ.— Εὐθύτης τοῦ Βσεβολόδου, αὐτ.— Ἀδιαφορία τῶν Νοβογοροδίων πρὸς τὴν τιμὴν τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν, 200— Ταραχαὶ ἐν Νοβογορόδῳ, 201— Θάνατος τοῦ ἀγαθοῦ Ἀνδρέου, 202 — Ἀησιεῖται, 203— Ἐπιδειξίτης τοῦ Βσεβολόδου, αὐτ.— Οἱ Ῥῶσσοι ἐν Πολωνίᾳ, 204 — Περιπλοὶ τῶν Νοβογοροδίων, 205 — Γάμοι, αὐτ.— Ἐκστρατεία κατὰ τῆς Γαλιχίας, 206 — Ἰωάννης Βερλάδρικος— Ὁ Βσεβολόδος ὀρίζει τὸν διάδοχον αὐτοῦ, αὐτ.— Γενναιότης τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Ζβεριγορόδου, 210— Τελευτὴ τοῦ Βσεβολόδου, 211.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΙΓΩΡ Ο ΟΛΕΓΟΥ.

Ἐκκλησία τοῦ λαοῦ ἐν Κιέβῳ, 211— Προδοσία τῶν Κιεβιτῶν, 212— Ὀμιλία τοῦ Ἡσιασλάβου, 213 — Ἀξιόπαινος διαγωγή τῶν ἡγεμόνων Τσεριγορόδου, αὐτ.— Προδοσία, 214— Ὁ Ἰγὼρ αἰχμαλωτίζεται, 215— Διαιρηγὴ τοῦ Κιέβου, αὐτ.

(N. ΚΑΡΑΜΖΙΝΟΥ ΤΟΜ. Β΄.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΗΣΙΑΣΛΑΒΟΣ Ο ΜΣΤΙΣΛΑΒΟΥ.

Ἀυστηρότης τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, 217 — Ἐπιβουλὴ τῶν ἠγεμόνων τοῦ Τσεργιγόβου, αὐτόθι — Ἀγαθότης τοῦ Σβιατοσλάβου, 218 — Ὁ Γεώργιος ἐπαραστατεῖ κατὰ τοῦ Ἡσιασλάβου, αὐτ. — Πλούτος τῶν ἠγεμόνων, 220 — Ὁ Ἴγωρ Μοραχός, 222 — Συμπάθεια τοῦ Σβιατοσλάβου, αὐτ. — Διορισμὸς Πατριάρχου Ῥώσσου, 226 — Ἀγάπη τοῦ Μορομάχου, 227 — Ἐκπόρθησις τῆς χώρας τῆς Σουδαλίας, αὐτ. — Ἀδικία τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος. αὐτ. — Προδοσία τῶν ἠγεμόνων τοῦ Τσεργιγόβου, αὐτ. — Δολοφονία τοῦ Ἴγωρος, 230 — Ἐμφύλιος πόλεμος, 231 — Βραδύτης τοῦ Γεωργίου, 233 — Γενικὸν συμπόσιον ἐν Νοβογορόδῳ, 237 — Ὀμιλία τοῦ Ἡσιασλάβου, αὐτ. — Ἐκπόρθησις τῆς χώρας τῆς Σουδαλίας, 238 — Ἀδικία τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, 239 — Μάχη τοῦ Περεασλάβου, 241 — Φυγὴ τοῦ Ἡσιασλάβου, 242 — Συμμαχία μετὰ τῶν Οὐγγῶν, Βοημῶν καὶ Πολωνῶν, 243 — Γετταιότης τοῦ Ἀρδρέου, 244 — Μνημεῖον ὑπὲρ ἵππου, 245 — Εἰρήνη, αὐτ. — Δόλος τοῦ Γεωργίου, 246 — Νέα διχόνοια, 247 — Ἀγαθότης τοῦ Ἡσιασλάβου, αὐτ. — Ἀγαθότης τοῦ Βιατσεσλάβου, 248 — Νίκη τοῦ Βλαδιμίρκου, αὐτ. — Ἀνδρεία καὶ εὐλιχρηνὴς ἀγάπη τοῦ Ἀρδρέου, 250 — Δόλος τοῦ Βλαδιμίρκου, 251 — Σταθερότης τοῦ Ἡσιασλάβου, αὐτ. — Πολεμικὴ παρουργία, 252 — Ἀφρορτισία τοῦ Γεωργίου καὶ θρίαμβος τοῦ Ἡσιασλάβου, 253 — Ἴπποδρόμιον ἐν Κιέβῳ, αὐτ. — Εὐθύτης τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, 254 — Εὐγνωμοσύνη πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Οὐγγρίας, 255 — Πολιορκία τοῦ Κιέβου, αὐτ. — Εἰρηρικὸς χαρακτὴρ τοῦ Βιατσεσλάβου, 257 — Ζωηρότης τοῦ Ἀρδρέου, 259 — Ὑποχώρησις τοῦ

Γεωργίου, αὐτ. — Ζῆλος τῶν Κιεβιτῶν, 260 — Μάχη, αὐτ. — Ὁ Ἡσιασλάβος τραυματίζεται, 251 — Φυγὴ τοῦ Γεωργίου, αὐτ. — Συμπάθεια τοῦ Ἡσιασλάβου, 262 — Ἐπιβουλὴ τοῦ Γεωργίου, 263 — Ἐπικουρῖα τῶν Οὐγγρῶν, 264 — Ὀμιλία καὶ νίκη τοῦ Ἡσιασλάβου, 265 — Ἀγχιτροία τοῦ Βλαδιμίρκου, 266 — Ἀγαθότης τοῦ Ἐλξα, αὐτ. — Ἀγάπη τοῦ Γεωργίου πρὸς τὴν μεσημβρινήν Ῥωσσίαν, 267 — Ἐπιβουλὴ τοῦ Βλαδιμίρκου, 268 — Ἀνδραγαθήματα τοῦ Ἀνδρέου, 269 — Χαριεντισμὸς τοῦ Βλαδιμίρκου, 270 — Πένθος, 271 — Θάνατος τοῦ Βλαδιμίρκου, αὐτ. — Ὀμιλία τοῦ Ἰαροσλάβου, αὐτ. — Νίκη ἀμφιρροπος, 272 — Γάμος τοῦ Ἡσιασλάβου, 274 — Χαρακτὴρ αὐτοῦ, αὐτ. — Στάσις ἐν Πολότσκῳ, 275.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΡΟΣΤΙΣΛΑΒΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Ο ΜΕΤΙΣΛΑΒΟΥ.

Ἀγάπη τῶν Κιεβιτῶν πρὸς τὸν Ἡσιασλάβον, 276 — Τελευτὴ τοῦ Βιατσεσλάβου, αὐτ. — Ἀδελφοί, 277 — Ἀπερισκεπτος διαγωγὴ καὶ μικροψυχία τοῦ Ῥοστισλάβου, αὐτ. — Ὑπεροψία τοῦ Μοτισλάβου, αὐτ. — Ἀπειθεια τῶν Νοβογοροδιῶν, 278 — Οἱ Κιεβῖται ὑποτάσσονται τῷ Ἡσιασλάβῳ, αὐτ. — Ὁ Γεώργιος εἰσέρχεται εἰς Κίεβον, 279.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Η ΙΟΥΡΙΟΣ Ο ΒΛΑΔΙΜΙΡΟΥ ΤΟΥ ΠΙΚΛΗΝ ΔΟΛΓΟΡΟΥΚΗΣ Η ΜΑΚΡΟΧΕΙΡ,

Κληρουχίαι, 279 — Ὁ Μοτισλάβος ἐν Πολωρία, 280 — Ἡ ἡσυχία ἀποκαθίσταται ἐν Ῥωσσίᾳ, αὐτ. — Νεαίμαχαι, 281 — Οἱ Βερενδαῖοι πολεμοῦσι πρὸς τοὺς Πολοβ-

τολους, 282— Συμμαχία μετὰ τῶν Πολοτσίων, αὐτ.—
 Ταραχὴ ἐν Νοβογορόδῳ, αὐτ.— Συμμαχία κατὰ τοῦ
 Γεωργίου, 283— Θάνατος τοῦ Γεωργίου καὶ χαρακτήρ
 αὐτοῦ, αὐτ.— Μίσος κατ' αὐτοῦ, 285— Ἐκκλησιαστικά,
 αὐτ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΗΣΙΑΣΛΑΒΟΣ Ο ΔΑΒΙΔ ΤΟΥ ΚΙΕΒΟΥ.
 Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΤΗΣ ΣΟΥΣΔΑΛΙΑΣ, Ο ΕΠΟΝΟ-
 ΜΑΖΟΜΕΝΟΣ ΒΟΓΟΛΙΟΥΒΣΚΗΣ.

Πτώσις τῆς Μεγάλης Ἡγεμονίας τοῦ Κιέβου, 288— Νέα
 καὶ ἰσχυρὰ μεγάλη ἡγεμονία τοῦ Βλαδιμίρου, αὐτ.— Συμ-
 βάντα ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ῥωσσίᾳ, 290— Πνεῦμα στα-
 σιῶδες τῶν Πολοτσίων, αὐτ.— Διχόροια, περὶ τοῦ
 Βερλαδνίκου, 292— Ἀφιλοκέρδεια τοῦ Σβιατοσλάβου,
 293— Ἀγνωμοσύνη τοῦ Ἡσιασλάβου, αὐτ.— Φυγὴ τοῦ
 Μεγάλου Ἡγεμόνος, 294— Παράδοξος διαθήκη τοῦ Μη-
 τροπολίτου, 295— Λοιμὸς ἐν Νοβογορόδῳ, 296.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΕΚΤΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΡΟΣΤΙΣΛΑΒΟΣ ΜΙΧΑΗΛ ΤΟ ΔΕΥ-
 ΤΕΡΟΝ ΕΝ ΚΙΕΒΩ, ΑΝΔΡΕΑΣ ΕΝ ΒΛΑΔΙΜΙΡΩ
 ΤΗΣ ΣΟΥΣΔΑΛΙΑΣ.

Κακεντρέχεια τοῦ Ἡσιασλάβου, 297— Συμμαχία τοῦ Ῥο-
 στισλάβου μετὰ τοῦ Σβιατοσλάβου, 298— Ἡ πόλις Βέρ-
 λαδορ, αὐτ.— Ἐπιδρομὴ τῶν Πολοτσίων, 299— Ὁ
 Ἄνδρῆας ὑπὲρ τοῦ Ἡσιασλάβου, 300— Ὁ Ἄνδρῆας βα-
 σιλεύει ἐν Νοβογορόδῳ, 301— Συχοφανταίαι κατὰ τοῦ
 Ροστισλάβου, 303— Ὁ Ῥοστισλάβος διώκεται, αὐτ.—
 Θάνατος τοῦ Ἡσιασλάβου, 304— Ὁ Βερλαδνίκος δηλη-
 τηριάζεται ἐν Ἑλλάδι, 305— Ἐρις καὶ εἰρήνη τοῦ Μς-

γάλου Ἡγεμόνος μετὰ τοῦ Μοτισλάβου, 306— Κληρου-
χίαι, αὐτ.— Ἐπιδρομὴ τῶν Πολωνῶν, 307— Ὁ Ἄρ-
δρέας βασιλεύει μόνον ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ, αὐτ.— Οἱ ἀδελ-
φοὶ αὐτοῦ ἐξορίζονται εἰς Ἑλλάδα, 308— Τελευτὴ
Σβιατοσλάβου, αὐτ.— Παρακολουθήματα τῆς τελευτῆς
ταύτης, αὐτ.— Ἐπιβουλὴ Ἐπισκόπου, αὐτ.— Ταραχὰς
ἐν τῇ χώρᾳ Πολότσκω, 309— Πόλεμος πρὸς τοὺς Βουλ-
γάρους, 310— Νίκη κατὰ τῶν Σουηδῶν, 311— Οἱ Ῥῶσ-
σοι προσβάλλουσι τοὺς Πολοβτσίους ἐν ταῖς ἐρήμοις, αὐτ.
— Θάνατος τοῦ Μεγάλου Ἡγεμόνος, 312— Χαρακτῆρ
αὐτοῦ, 313— Συμμαχίαι καὶ γάμοι, αὐτ.— Ἐκκλησια-
στικὰ, 315.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΜΕΤΙΣΛΑΒΟΣ Ο ΗΣΙΑΣΛΑΒΟΥ.

ΤΟΥ ΚΙΕΒΟΥ.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΗΓΕΜΩΝ ΤΗΣ ΣΟΥΣΔΑΛΙΑΣ, Η ΒΛΑΔΙΜΙΡΟΥ.

Ἐπιβουλὴ τοῦ Βλαδιμίρου, 317— Ὁ Σβιατοσλάβος διώ-
κεται ἀπὸ τοῦ Νοβογορόδου, 318— Πόλεμος πρὸς τοὺς
Πολοβτσίους, 320— Ὀμιλία τοῦ Μοτισλάβου, αὐτ.—
Συκοφαντία τῶν μεγιστάνων, 321— Μῖσος τοῦ Ἀνδρέου
κατὰ τοῦ Μοτισλάβου, 323— Ἀλωσις καὶ παρτελῆς
πτῶσις τοῦ Κιέβου, αὐτ.

ΗΜΑΡΤΗΜΕΝΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ.

Σελ. στιχ.	Ἡμάρτηται	Διόρθου.
34	11 Ἐράλδου	Ἄράλδου.
108	1 ΕΒΔΟΜΟΝ	ΕΚΤΟΝ.
176	1 ΕΒΔΟΜΟΝ	ΟΓΔΟΟΝ.
273	15 προῦπαντην	προῦπάντησιν.
287	4 ΒΟΓΟΛΙΟΥΒΟΣΚΗΣ	ΒΟΓΟΛΙΟΥΒΣΚΗΣ.
»	8 Βερλάδου	Βερλαδνίκου.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

W. A. H. W. A.

W. A. H. W. A.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

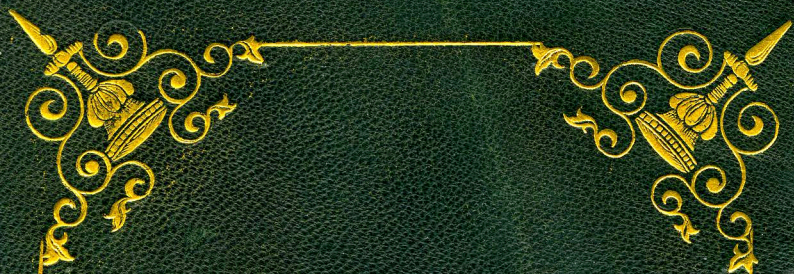

007000079637

AKADHIA

NEW YORK

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ